

رۆژنامەوانىي كوردى

گۆڤارى هيووا ١٩٥٧ - ١٩٦٣

به رگى چوارهم

رۆژنامەوانىي كوردى

گۆڤارى هيووا ١٩٥٧ - ١٩٦٣

ليكوۆلينةوه و ئامادهكردين

د. هيمدادى حوسين

بهركى چوارهم

دهزگاي چاپ و بلاوكردنهوهى ئاراس

ههولير - ههرىمى كوردستانى عيراق

هه‌موو مافیک هاتووته پاراستن ©
دهزگای چاپ و بلاوکردنه‌وهی ئاراس
شه‌قامی گولان - هه‌ولیر
هه‌ریمی کوردستانی عێراق
هه‌گبه‌ی ئه‌لیکترۆنی aras@araspess.com
وارگه‌ی ئینتەرنیتت www.araspublishers.com
ته‌له‌فۆن: 00964 (0) 66 224 49 35
دهزگای ئاراس له ٢٨ تشرین (٢) ١٩٩٨ هاتووته دامه‌زران

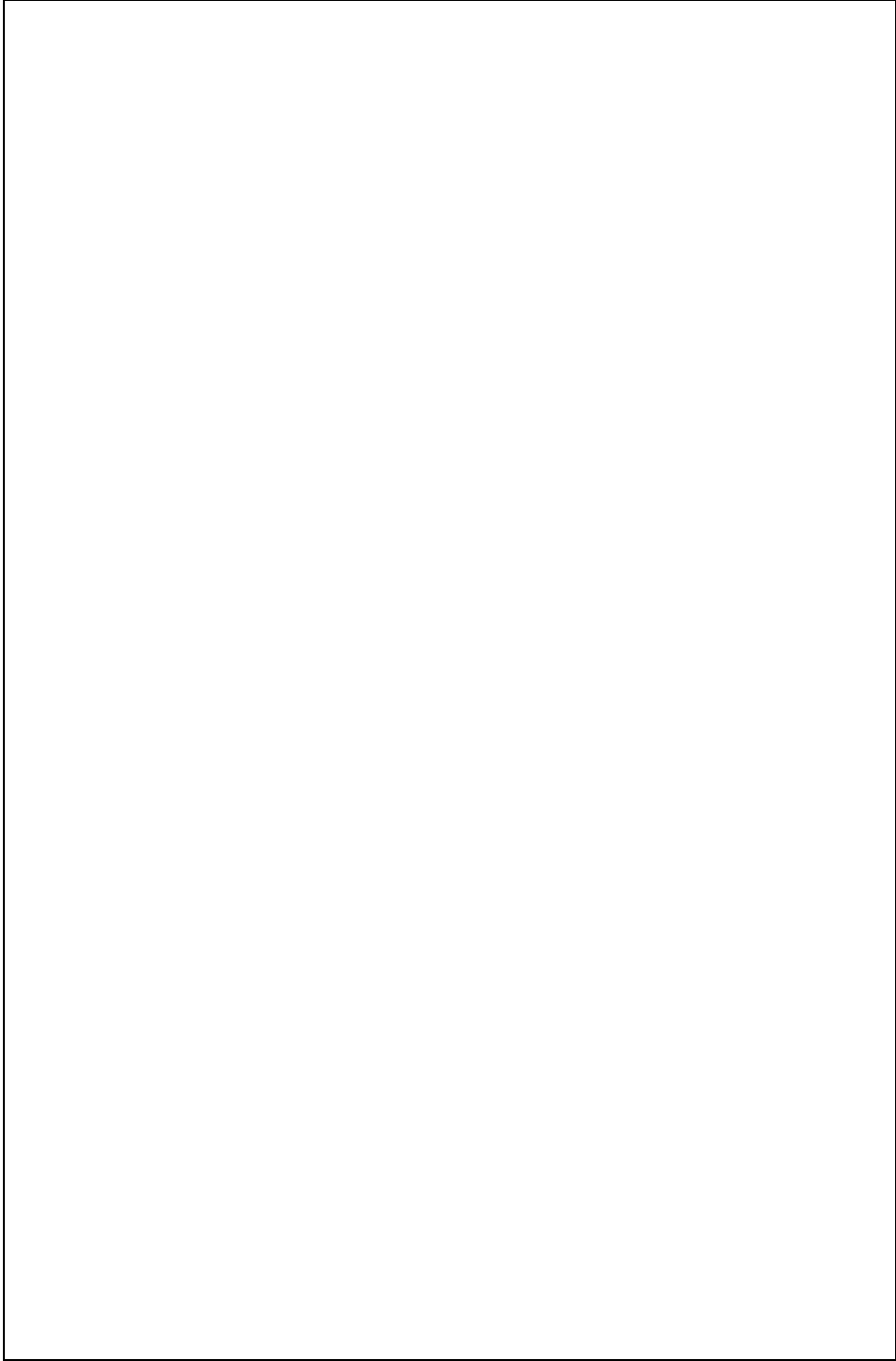
رۆژنامه‌وانی کوردی - به‌رگی چوارهم
لیکۆلینه‌وه و ئاماده‌کردن: د. هیمدادی حوسین
کتیبه‌ی ئاراس ژماره: ١٠٢٩
چاپی یه‌که‌م ٢٠١٠
تیرێژ: ٦٠٠ دانه
چاپخانه‌ی ئاراس - هه‌ولیر
ژماره‌ی سپاردن له به‌رپوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتێبخانه گشتیه‌کان ٧٥٦ - ٢٠١٠
رازاندنه‌وه‌ی به‌رگ: مریه‌م موته‌قییان

پېښت

7	گۆڤارى ھيوا، ژماره ۸ سالى ۲
97	گۆڤارى ھيوا، ژماره ۹ و ۱۰ سالى ۲
193	گۆڤارى ھيوا، ژماره ۱۱ و ۱۲ سالى ۲
335	گۆڤارى ھيوا، ژماره ۱ سالى ۲
451	گۆڤارى ھيوا، ژماره ۲ و ۳ سالى ۳
575	گۆڤارى ھيوا، ژماره ۴ سالى ۳
681	گۆڤارى ھيوا، ژماره ۵ سالى ۳

گۆقاری هیوا

ژماره 8 سالی 2 شوباتی ۱۹۵۹

2157

ناوو نیشانی هیوا

بەغداد : شه قامي زه هاوی ، یانهی سه رگه وتن

ته له فون ٢٨٤٠٥

خاوه نی ئیمتیاز : یانهی سه رگه وتن

مودیری مه سئول : دوکتور هاشیم دوغرمه چی

له بوسته خانه دا تومار کراوه به ژماره ی ٤٩

— (ئابونه) —

دینار	فلس	
١	٢٥٠	و دهره وهی عیراق
١	٠٠٠	ئابونه ی سالیکی له عیراق دا
-	٧٥٠	بو قه ئابی
-	١٠٠	دانه ی به

پاره ی ئابونه پیشه کی ئه نیریت

وه بهم ناو نیشانه ئه نیریت

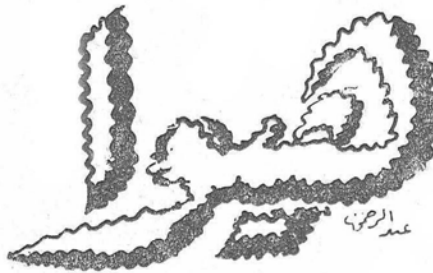
بغداد : مديرية انحصار التبغ لمنطقة بغداد

الاستاذ مکرم الطالبانی

=====

ئهم گوڤاره و دیوی ناوه وهی بهرگه که ی له چاپخانه ی (شه فیک) ، وه دیوی
دهره وهی بهرگه که ی له چاپخانه ی (التمدن) له چاپ دراوه

ژماره ۸
سالی ۲
شوباتی ۱۹۵۹
نهووزی ۲۵۷۱

گوفاریکی ئه ده بی و زانستی به
مانگی جاریک دهر ئه چی

کوردینه جه ژنی
نهووزتان پیروز بی !

له م روزانه دا ، وهك سالانی رابوردو نه ته وهی کورد له هه مو
سوچیکی کوردستانی نیشتمانیا ، ئاههنگ و جه ژنی نهووزی سالی
تازه ی گهرا ، نهووزی جه ژنی بههارو گولو گوپکه دار ، جه ژنی
توانه وهی بهفری کوسار ، جه ژنی قاسپه قاسپی کهوو جریوهی
بولبولی میرغوزار • نهووزی جه ژنی ئازادی و رزگاری ،

(۱)

بیره وهه‌ری شورشی کاوه‌ی قاره‌مانی ئاسنگه‌رو سه‌ر پان کردنه‌وه‌ی
ئه‌ژده‌هاک و ماره‌ میشک خوره‌کانی سه‌رشانی • بیره‌وه‌ری رزگار
بونی نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ جه‌ورو سته‌می خوینخوریکی داگیر که‌ر •
به‌لام ، نه‌وروزی ئه‌مسالمان له‌ هی سالان نه‌ ئه‌چو ، چونکه‌ له
ژیر سییه‌ری نوکه‌رمی نوکه‌رانی ئیمپریالیزما نه‌بو ، به‌ نه‌ینی و دور
له‌ ئاوه‌دانی نه‌بو •

نه‌وروزی ئه‌مسالمان ، بو‌یه‌که‌مین جار به‌ ئازادی کرا ، له
ژیر سییه‌ری جومهوریه‌تی دیموکراتی‌مانا ، جومهوریه‌تی کوردو
عه‌ره‌ب •

بی گومان ئه‌و روژه‌یش دور نیه‌ که‌ برا کورده‌کانی
به‌شه‌کانی تری کوردستانیشمان به‌ئزادی و کامه‌رانی ئاهه‌نگی
نه‌وروز بگیرن •

ئیتیر جه‌ژتتان پیروز بی ، کوردینه‌و ، به‌ دوعا تا سالیکی تر !

« هیوا »

هيو له كورى خه باتا

وا زياتر له سالو نيويك له تمهني پر له سهه بهرزي هيو
تي ته پهری ، تمه نيكي پر له خه باتي به تين له پيناوي بوژاندنه ودي
ته ده بي كوردي و گياني نه ته وایه تي راستو ، بلاو كرده ودي پيري
نوي پيشكه و تورو ، شاره زا كوردي خوینده واري كورد به جراترين
به ره مي بيگانه ، له چوار چيو دي تواناو دسه لاتا *

دياره هيو له م خه باته سهخته يا كه به شي زوري له ژير سیه پري
ده زگاي روخواوي كونه په رستي يا كرده ويه ، گيرو گرفتې زوري
هاتو ته ري ، جارو باريش به م لاو لادا لاي داوه * به لام نه و به سه
شانازی پيوه بکات ، كه هر گيز ريگاي چه وتي نه كرده به ريگاي
خوي ، وه نه بوستود سهه له خوینده واري كورد بشيوني و راستو
هله لي بگوري *

هيو گوډاري گه لي كورده ، هي همو كورديكي دلسوزو كورد
دوسته ، هي هر كه سيكه كه نيشتمانو زور به ي دانيشتواني
نیشتمانه كه ي خوش بوي و سودي نه وان پيش بخا ، له بهر نه و
هميشه لاپه ره كاني خوي كرده ته ووه و نه يكاته ووه بو همو نوسه ريكي
دلسوز * بويه زور مایه ي داخه كه هيشتا هندی كه سي لي هاتو ،
كه مو زور به شداری ناکه ن له خزمه تي نه ته ووه كه يانا له م ريگا
پروزه ي هيو اووه ، وه بويه ش هيو ، وه ك چه ند جاري تر ، ديسان

(۳)

ئەيداتەوۋە بە گۆيى ھەموانا كە وا پويىستى بە نوسىنە لە ھەمو سەرىكى ژيانى كوردەوارى يەوۋە ، لە ئابورى و كۆمەلايەتى و زانبارى و سىياسى و ھەر چەشنىكى تر * * ژيانى لەمە و پىش و ئىستاو لەمە و باشى كە وا نىشتان پەرۋەرانى راست و دلسوز رەنگى ئەرپىن * لە بەر ئەوۋە چاۋەزوانى دەس گروپى ھەمو لايە كە * * ئەبى ھەر كەس كە شتىكى لە بارەدا بى لەم روۋە خزمەتى نەتەوۋە كەى پى بكا ، مانگى جارىك ماۋە يەكى خوى تەرخان بكا بو ئەم خزمەتە ، جا خوا لە رىگاي ھىوا ، يان لە رىگاي (شەفەق) و (رزگارى) و (ھەتاو) و (ژىن) دەستە خوشكى ھىواۋە *

بى گومان لە ژيانى ئەمروى نەتەوۋى كوردا وەرگىرانش لە نوسراۋى زىندوى گەلانى تروۋە دەورىكى كارىگەر ئەگىرى لە زاخاۋ دانى مېشكى كورداۋ لە شارەزا كردنبا بەو گورانەى كە لە گىتى يا رو ئەدا ، لە بەر ئەوۋە شارەزايانى زوبانە زىندوۋە كانى بىگانەش - نەخۋازە لا قوتابى يە كانمان لە ئەوروپا - ئەبى دەورى خويان يارى بكنە لەم سەرەوۋە *

ئىتر ئەى نوسەرانو روشن بىراني كورد خوتان و غىرەتان ، تا (ھىوا) كەمان بە راستى (كوردەوۋە) شى لە گەل بى ، بو ئەوۋە بگاتە ئەنجامىكى پر كامەرانى و بەختىارى بو گەلە كەمان *

- دەستەى نوسەران -

(٤)

لینین

سەرۆك و ریکخه‌ری گه‌وره‌ترین
شورشه له میژودا

نوسینی : احمد غفور

به ده‌گه‌من گه‌ردون
ده‌سی ته‌ته‌له ئه‌کاتو ، جار
جار میژوی مرو‌فایه‌تی ، له
گه‌لیک قوناخی ژیاندا ،
بلیمه‌تیک هه‌ل ئه‌خات که به
جاریک تین ئه‌کاته سه‌ر
دواروژی میلیه‌ته که‌ی و ،
بگره‌هی هه‌مو میژو ♦♦

(فلادیمیر ئیلیچ لینین)

به‌کیکه له‌و هه‌ره بلیمه‌تانه‌ی که‌ چه‌ند میژو بروا بو پشه‌وه ، ناوی
زیاتر ئه‌دره‌وشیته‌وه‌و ، که‌سانیکی زورتر له‌ سه‌ر زه‌مینه‌که‌مانا
ئه‌یناسنو ، له‌ سه‌ر ئه‌و ری و شوینه‌ ئه‌رون که‌ ئه‌و دایناوه ♦♦♦

ئه‌مه‌ ئه‌و بروا ناگه‌یه‌نی که‌ بلیمه‌تو دانا ، میژو دروست
ئه‌کاتو ، میلیه‌تانی دوا که‌وتوی وه‌کو میلیه‌تی کوردی ئیمه ، ئه‌بی
چاوه‌ری (بلیمه‌تیک) بن په‌یدا بیی تا رزگاریان بکا ♦♦ به‌لکو ،
وه‌کو له‌م وتاره‌دا رونی ئه‌که‌ینه‌وه ، ئه‌بی میلیه‌تی خه‌باتکه‌ری وریا ،

(٥)

بلیمهت و سه روکٹ بو خوی دوروست بکات و ، ئەشی کات ، تا بیتە
ئاوینە ی ئاوات و ئازاری و ئەندازیاری دارشتنی ژیا نی کامەرانی
دواروژی ♦

پاش ئەو دی روسیا ، تا نیو دی سە دە ی نوز دە هام ، رە شە با ی
سە هول بە ندانی کونە پەرستی و ژیا نی کویله یی بو ، وە بە جاری
گە لا و گو پکە ی ژیا نی میلیه تانی روسیا و روژە لاتی ئە وروپای وشک
کرد بو ، لە سەرە تای سە دە ی بیستە مدا بو بە شە مالی بە هاری ژیا نی
میلیه تان لە ئە وروپا و ئاسیادا ، چونکە گە لانی روسیا کە لە ژیر
پە یرە ی زور داری قە یسە ری دا ئە ژیا ن ، کە وە کو لینین ئە لی :
« هەرچی زور داری سە دە کان هە یه ، کوی کرد بو وە لە خوی دا ،
وە لە راستی دا دە سە لاتی دە رە بە گیە تی و سە ربازی و سە رمایه داری بو »
بو یون بە شوینی کوبونە وە ی گە لی نا کو کی تیژی و ا کە بە
پرولیتاریا یه کت نە بیت وە کو پرولیتاریای جە نگا وە ری روسیا ، وە بە
پارتیک نە بیت وە کو پارتی بولشە وریکی قارە مان ، وە بە
سە رکر دە یه کت نە بیت وە کو لینین و هاوری بلیمه تە کانی ، لە چار
کردن نە ئە هات ♦♦♦ چونکە لە لایه کە وە روسیا کە ئە مپە راتوریه تیکی
فراوان بو (بە ندیخانە یه کی گە وەرە بو بو گە لانی روسیا) ، لە لایه کی
تریشە وە سە رشوری بانق و سە رمایه دارە ئیمپریالیستە کانی روژا و
بو ، لە لایه کی تریشە وە سە رمایه داری بە پە لە لە ناو خویا پیش
ئە کە وت و ئە یویست دە سە لات بو خوی دا گیر بکات ، سە رە رای
هە مە و ئە مە یش کریکارانی روسیا کە لە ماو دیه کی کە م دا کوبو بو نە وە

(٦)

له چهند شاریکی گهوره روسیادا ، بون به یه کهم هیزی سیاسی شورشگیر له ولاتداو ، به سهر کردهی گهوره ترین جولانهوهی نازادی ، جولانهوهی ملیونهها فلاحی کویله و دهیان نهتهوهی ژیردهست لهم ولاته فراوانه دا *

پیش نهوهی جولانهوهی کریکاران ، ریگای راستی خوی بدوزیتهوه ، که (بولشهویکی : مارکسیزم) بو ، توشی گهلی تاقی کردنهوهی تال هات ، ههر وه کو لینین نهلی : « نهوهی وا بزانی که ئیمه له ۱۹۰۰/هوه تا ۱۹۱۷ بولشهویکیمان دس کهوتوهو ، تنها ئهم ماوهیه سامانی شورشگیری ئیمهیه ، زور به هلهدا چوه ، چونکه روسیا په نجا ساله ، بگره زیاتره ، گهلیک تالی دیوهو توشی گهلیک هلهو کوسپو ژیر کهوتن بو ، تاکو له دواییدا ریگای سهر کهوتنی دوزی یهوه » *

له کاتیکا لینین منال بو ، تازه چوبوه قوتابخانه ، جولانهوی پیاو کوشتن (الارهاب الفردی) باو بو ، ههر لهم کاته دا بو که له پر برا گهوره خوشه ویسته کهی گیراو خنکینرا به تاوانی هه ولدان بو کوشتنی قهیسهر ** بهلام کاتیک لینین ئهم خه بهره جهرگ بره ی بیست ، بی شله ژان وتی : « نهء * نهء * وا نابی ، نه بی هیزی گهله ره گ و ریشهی زورداری له بن بینی *** » *

پاش نهوهی لینین و خیزانه کهی گواستیانوه (قازان) ، لینین چوه زانستگای قازان ، روی کرده خویندنهوهی میژوی روسیاو نهده بی روسی ، وه به تایهتی نویسنه کانی (کارل مارکس) و

(۷)

(بلیخانوف) و گه لی له نوسه ره سوشیالیسته کانی تر ، نه ونده ی پی نه چو بو به سه رو کی جولانه وه ی کریکاران و قوتابی یانی شاری قازان ، تا له زانستگا دهر کرا له سه ر تیکوشانی شورشگیری و ، چو بو (پتروگراد) ، لهوی (کومه لی تیکوشان) ی (له پیناوی نازادی چینی کریکار) دامه زرانده که بو به چه که ره ی پارتی بولشه و یکی دوا روژ • پاشان له ۱۸۹۸ دا به که م کونگره ی پارتی دیموکراتی کریکارانی روسیا کوبه وه ، به لام نهینی به کانی ، ئاشکرا بو •• هه مو گیران و لینیش ۳ سال حوکم درا که بنیری بو سیبه ریا ، باش ۱۴ مانگ حه پسی له پتروگراد •

لینین ، لاوی بلیمه ت ، نه مه ی به هه ل زانی ، ده سته ی کرد به خوینده وه ی هه رچی شتی به نرخ هه یه له بابته ژیانی روسیا وه له م ماوه یه دا بگره تا ۳۰ نامیلکه و کتیب و وتاری زانیاری نویسه له بابته ژیانی روسیا وه ، به تابه تی له روی ئابوری و سیاسی و کومه لایه تی به وه ، وه پیش نه وه ی حوکمه که ی ته واو بیت ، به ته واوی نه خشه ی نه و پارتی به ی کیشا له میشکی خویا که پیوست بو بو چینی کریکار •

لینین ، پاش گه رانه وه ی له سیبه ریا ، له نویسه کانی نه و کاره ی ته واو کرد که بلیخانوف تا راده یه کی باش پی هه لسا بو ، نه ویش ناشتی بیرو باوه ری میلی به کان (الشعیون) بو که نه یان وت نه بی فه لاه که زور به ی میله ته ، سه ر کرده ی جولانه وه ی نازادیمان بکات ، نه ک چینی کریکار ، هه روه ها بیرو باوه ری کی کونه په رستانه یان هه بو دهر باره ی قوناغی سه رمایه داری له روسیادا ، که

(۸)

ټه يان وت ټمه (دومه ليکه) پيوست نيه روسيا توشي بې !! به لام
لين ټم پيرو باوهرانه ي هموشي کرده وه ، وه دهري خست که ،
روسيا به دهسي خوي نيهو ټه بي سهرمايه داري تيا پيش بکه وي ، وه
ټمه (دومه ل) نيه ، به لکو کومهل ټه با بو پشه وه و ټاماده ي ټه کات
بو قوناغي ټيشتراکي * ههر وه ها فلاح ي دواکه وتوي به ستر او به
ټه دواتي هينانه به ره مې دهره به گي يه وه ، ناتواني هه گيز
سهر کرده ي شورشي بکات ، به لکو ټه بي چيني کريکاران که
به ستر او به به رزترين ټه دواتي هينانه به ره مې وه وه ، کوبو ته وه
له ناوچه ي شاره کاندا ، که ناوچه ي پشکه وتنه ، وه بي به شه له همو
مالکي دنيا ، ته نها ټم چينه ريک و پيکه ټه تواني سهر کرده ي همو
جولانه وه ي ټازادي بکات ، وه فلاحه دوا که وتوه کاني روسيا و
میلله ته ټير دهسته کان له خوي چه رخان راست بکاته وه وه په ليان
بگري بو ټياني شادمان ي و کامه راني *

پاش ټمه ريگا پاک کرايه وه بو داناني پارت ي چيني کريکاران ،
وه له سهره تاي گرتني کونگره ي دوه ميني پارت ي سوشيا لستي
ديموکراتي دا له ١٩٠٣ ، ټاقيمي کي تر په يدا بو که به (ټابوري يه کان :
الاقتصاديون) ناسراون * ټه مانه وه کو (ميلي يه کان) نه يان ټه تواني
دان نه نين به ده وري چيني کريکارا به ټاشکرا ، به لکو ټه يان گوت
ټه بيت چيني کريکار ههر له پيناوي مه سه له تي ټابوري و ټياني
روژانه ي خوي ا تي بکوشي ، وه مه سه له ي سياست به جي بيلي بو
پياوي خوي ، واته بو بورجوازي به کان !!

(٩)

بهلام لينين ٺه مجارهش له کتبه نايابه که يا (پيوسته چي بکري ؟)
 به ندو باوي ٺه مانه ي دوباره دهرخسته وه ، وه روني کرده وه که
 مه بهس لهم به يتو بالوره به ٺه وه به ، چيني کريکاري روسيا ، وه کو
 چينه کاني کريکاري روژاوا ، به تايه تي هي به ريتانيا ، بکا به کويله و
 ديلي هه تاهه تايي سه رمايه داره کان ، وه بي به ريان بکات له
 ته نها چه کيک که به ده سيانه وه به له تیکوشانا ، که ٺه ویش پیکه وه ناني
 پارته خوشه ويسته که يانه * * هه ر وا بوي دهرخستن ، که چيني
 کريکار ته نها بو زياد کردني چهند پولیک هه ول نادات ، به لکو بو
 ناشتي ياساي کري خوي ، ياساي چه وساندنه وه و کريني هه مو
 شتيکي به نرخ له ژيانا به پاره * * وه به وردی نه خشي چوارچيوه ي
 پارتي چيني کريکاري دامه زراند لهم کتبه نايابه دا ، که وا پيوسته
 چيني کريکار بريتي بي له هه مو روله تیکوشه ره کاني له پيناوي ٺاوا ته
 کاني چيني کريکارا ، که نه هيشتي ياساي کري به و داناني ياساي
 سوشيا ليزم و کومونيزمه *

پاش سه رکه و نني لينين به سه ر ٺا بوري به کانا له کونگره ي
 دوهه مي پارتا که له ۱۹۰۳ دا له لهنده ن گيرا ، تاقيکي تر په يدا
 بون به ناوي (مه نشه فيک) * ٺه م تاقيه به که م جياوازي يان که
 دهريان بري له گهل (بولشه ويک) دا لهم کونگره يه دا ، له سه ر
 مه سه له ي ريکخستي پارتو دهوری پارت بو له جولانه وه ي چيني
 کريکارا ، ٺه وان ٺه يانويست پارتي چيني کريکار بريتي بي له هه چ
 تاقيک يا که سيک که چه ز بکات له ٺامانجه کاني ٺه م پارته * هه ر وه ها
 تاقيمي (بوندي به کان) له گهل مه نشه فيکه کانا ريک بون ، ٺه مانيش

(۱۰)

ټه يانويست پارتی چینی کریکار ماوه بدا به ریکخستی جیاواز بو
جوله که کان له سهر بنچینهی نه ته وایه تی ، بهلام لینین دوباره له سهر
لاپه ره کانی (ټایسکرا : پریشک) و له کونگره که شدا ټم بیرو
باوره انه ی ټاشکرا کرد که خاوه نه کانیا مهرانیا له وه بو که پارت
نه توانی دهوری خوی بیینی وه کو (هه ټه تیکی ټه رکان) ، بهلکو
دهر گای بخریته سهر پشت بو هه مو که سیک ، دیاره به ممش نابته
(پیشروه) بهلکو ټه بته به شیک له گهل و ناتوانی سهر کرده یی
خوی بکات . ههروه ها دهری خست که پارتی کریکاران پارتیکه
نوینه ری جولانه وه ی هه مو کریکارانه له دهوله تیکاو له هه مو دنیا دا ،
بی جیاوازی ی ټایین و نه ته وه .

ههر چند له پارتی سوشیالیستی کریکارانی روسیادا ، دو تا قم ،
بولشه فیک و مهنشه فیک پهیدا بو ، بهلام پارتی که به تابه تی به شی
بولشه فیک کی که وته تیکوشان و ، چینی کریکار که وته خه بات ، دوا به
دوای ټه وانیش فلاح و قوتابی یان و گه له هه ژاره کانی ژیر چه پو که ی
قهیسه ر . . تا کو شهر ی ژاپون و روسیا هه لگیر سا له ١٩٠٤ . ټم
شهره زوری له بهر ټه وه بو قهیسره ټه ی ویست خوی رزگار بکات له
شورش ی ناو خو و سهرنجی گهل رابکشی بو شتیکی تر . . بهلام له م
شهره دا قهیسره شکاو ټه وه نده ی تر زولم و زورداری ټاشکرا بو له
لای میللت ، که چون خوی و ټه فسه ره کانی ههر خه ریکی
راووروت و رابواردن ، بهلام روله کانی میللت هه مو له سه هول
به ندانی سیه ریادا ټه کوژرین بی چه ک و بی خواردن و جلو بهر گت .
دوباره لیشاوی شورش بهرز بو وه ، کریکاران دهسیان کرده وه به

(١١)

مان گرتن و خو دهرخستن ، ههروا لهشکر زوری دهستی کرد به بولهبول و له ناو ههندی پارچه یا مان گرتن و شورش دهسی پی کرد *

له دمهدهمی شورشدا ، ههمو چینهکان و پارتهکانیان دهس ته کهن به دانانی ری و شوینی تازه ، ههروا چینی کریکار و پارته کهی **

بهلام مهنشهفیکهکان ئهم جاره جیاوازی خویان باشتر دهربری له مهسهلهی (تاکتیک : ریوشوین) ، وه کونفرانسیکی جیاوازیان بهست ، پارتیش کونفرانسی سیههینی گرت ، لهم کاتهدا بو لینین کتیه نایابه کهی بلاو کردهوه دهربارهی ریوشوینی بولشهویکهکان به ناوی (دو تاکتیک سوشیالیزمی دیموکراتی له روسیادا) وه دهری خست که تاکتیک مهنشهفیکهکان ههلهیه که ئهیهوی به ناوی ئهوهوه که شورشه کهمان له روی کومه لایه تی بهوه شورشیکری بورجوازییه ، چاو بپوشی له دهوری چینی کریکار ، وه ههمو دهسهلات بداته دهسی بورجوازییهکان ، بهلکو پیویسته ، لهم زهمانهدا سهر کردهیی شورشی بورجوازی به دهسی چینی کریکارهوه بی ، چونکه چینی کریکاری ئیستا لهمه وپاشی روسیا ئه و چینه کریکاره نیه که له زهمانی شورشی فهرهسهدا بو : بی بیرو باوهرو بی سهر کرده ، بهلکو ئیستا بیرو باوهرو سهر کردهی خوی ههیه ، جگه لهوهی که ئیستا بورجوازیهت زو ری ئه کهوی له گهل ئیمپریالیزم و کونه په رستی دا ** وه بهرنامهیه کی تهسکی ههیه بو فلاح و ههمو میللهت ، که له چوار چیهوی مهسلهحه تی خوی ناچیته دهرهوه *

بهم بیرو باوهروهوه پارت سهر کردهیی شورشی ۱۹۰۵ی کرد ،

(۱۲)

به لامل له بهر هه ندى هوى ناوخوو دهره وه شورشه كه سه ر نه كهوت ،
هه ر چه ند بو به (پراوه) بو شورشى ئوكتوبه ر * ئىنجا كاتى
تارىكى و پياو كوشتن دهستى پى كرده وه ، به هه زاران تى كوشه رو
كرىكار له ناوبران يا نىرران بو سىبه رىا ، هه تاكو خه لك به په تى
قه نارەيان ئهوت (بوينا خه كهى ستولوپىن^(۱)) *

لىنن له م ماوه يه دا ، به پى فه رمانى پارت چوه دهره وه
روسيا ، به لامل هه مو گىانى له ناو روسيادا بو ، له ناو چىنى كرىكارى
پتروگرادو شاره كانى ترا بو * * شه وو روژ ئه يخوينده وه ، ئه نوسى
بو روژنامه نهينى يه كانى پارت ، هه تا وه كو خوى هه ندىكىشى
ئه نارده وه بو روسيا * *

تىكوشانى لىنن هه ر له ناو روسيادا نه بو ، به لكو له هه مو
جولانه وهى چىنه كانى كرىكارانى دونيادا بو ، به هه مو هىنى خه باتى
ئه كرد به رامبه ر به ئىنتىهازى يه كانى (ئومه ميه تى دوهم) كه له
سه ره تاي شه رى يه كه م دا ، داوايان له كرىكاران ئه كرد ، به لامل
هه ر به قسه ، به ردى شه ر بوستن ، كه چى به هه مو بى شه رمى و
ناره سەنى يه كه وه ، كه شه ر هه لگىرسا ، هه مو وه كو كويله و دىل
چه مانه وه بو حوكومه ته سه رمايه داره كانى ولاته كانىان ، وه ده سىان
كرد به بلا و كرده وهى ژه هرى ئىشتىرا كيه تى شوڤىنى و داوا
كردنى سه ر برىنى كرىكاره (بىگانه) كان له پىناوى چاوى

(۱) وه زىرى ناوخوى قه يسه ر پاش شورشى ۱۹۰۵

(نیشتمان) ۱ ، چه نیشتمائیکت ، نیشتمانی سه‌رمایه‌داره پیاو
کوژه کان •

به‌لام ، نوینه‌رانی راستی چینی کریکار ، بولشه‌ویکه‌کان ،
شیرانه داوایان کرد له کریکارانی روسیا که دهس بکه‌نه ملی برا
کریکاره‌کانی ئه‌لمانیاو چه‌که‌که‌یان ئاراسته‌ی سه‌ر سنگی قه‌یسه‌ریه‌ت و
سه‌رمایه‌داره (روس) ه کان بکه‌نو و حوکم بگرنه ده‌سیان بو له ناو
بردنی (یاسای شهر) ، وه به‌همو دلسوزی و شه‌ره‌فیکه‌وه ئه‌مه‌یان
هینایه جی ، هه‌روا نوینه‌ره راسته‌کانی تری چینی کریکار له
ولاتانی ترا ، وه‌کو (کارل لیبخت)^(۱) و (جوریس)^(۲) له
زورداری نه‌ترسان و له خنکاندن سلیمان نه‌کرد ، وه نه‌به‌ردانه
هاواریان کرد : (بروخی شهر !) ، (بژی برابته‌ی چینی کریکار !) ،
(که‌له‌پچه‌کانی ده‌سمان ناگورینه‌وه به‌تاجه‌که‌ی غلیوم !) •

له‌م کاته‌دا بو (لنین) نامیلکه به‌نرخه‌که‌ی (ئیشتیراکیه‌ت و
شهر) ی بلاو کرده‌وه ، وه له‌م نامیلکه‌دا ده‌ری خست که‌تاقمه
ئیشته‌هازی به‌که‌ی (کاوتسکی) و هاوری کان‌ی هه‌قی ئه‌وه‌یان هه‌یه
له‌پاداشی چاکه‌یانا بو سه‌رمایه‌داری (مه‌دالیا به‌کیان بدریتی دیویکی

(۱) کارل لیبخت : به‌کیکه له سه‌ر کرده شورشگیره‌کانی
چینی کریکاری ئه‌لمانیاو پارتی ئیشته‌یراکی دیموکراتی ئه‌لمانیا • له
سه‌ره‌تای شه‌ری به‌که‌می جیهانا نوینه‌ر بو له (رایخشتاخ) --
په‌رله‌مانی ئه‌لمانیا - له‌وی له زدی شه‌ر ده‌نگی دا ، حوکومه‌تی قه‌یسه‌ر
غلیوم ده‌س به‌جی که‌له‌پچه‌ی له ده‌س کردو پاشان ئیعدامی کرد •
(۲) جوریس : سه‌ره‌کی پارتی ئیشته‌یراکی فه‌ره‌نسه‌و
دامه‌زینه‌ری روزنامه‌ی (ئومانیته) ئورگانی پارتی کومونیستی
فه‌ره‌نسه بو ، له ۱۹۱۴دا کوژرا •

وینهی غلیومی پیوه بی و دیوه کهی تری وینهی کاوتسکی !) * به راستی ئەمه جوان ترین قسهیه که بو دهربینی خه یانه تی ئەم بی شهرفانه له چینی کریکار له ناسک ترین کاتا *

هەر له م کاته دا بو که جه نابیی (کاوتسکی) خه ریکی ئەوه بو نظریه یه ک بهونیه وه بو سه رمایه داره کانی ئاغای له بابته ت (ئیمپریالیزمی بهرز) هوه ، که گوایه ئیستیعمار خوی بهر بهر به سیس ئەبی و کومهل له خویه وه ئەچی بو ئیستیراکیهت !!

بهلام ، دوباره لینین ، بازی کیوان ، ههروه کو تیکوشه ره کانی روسیا پی یان ئەگوت ، هاته وه مه یدان و کتیه به ناو بانگه کهی دهر کرد ، به ناوی (ئیستیعمار بهرزترین پلهی سه ر مایه داری به) وه تیا یا ده ری خست که ئیستیعمار ئەوه پله یه یه که سه رمایه داری تیا یا ئە که ویته گیانه لا ، چونکه ئەبیته هوی ئیحتیکار و کوشتنی سه رمایه ی تاک و بهر بهر ه کانی ، وه ئەبیته هوی ناردنه دهر وه ی سه رمایه که ئەبیته هوی داگیر کردنی ناوچه ی ده سلات و په یدا بونی موسته عمه ره و زیاده تر کردنی کویره وه ری کریکارانی ولاته ئیمپریالیسته کان خویان و میلیله تانی ژیرده ستیش ، هه روا ئەبیته هوی له یه ک دان له بهینی ولاته ئیستیعمار یه کان خویانا ، له بهر ئەوه ئیستیعمار به ناچاری به ده سی خوی گور بو خوی ههل ئە که نی * بهلام لینین که بروای به تیکوشانی چینایه تی هه بو له و باوه رده دا نه بو که ئیستیعمار له خویه وه ئەم ری ، به لکو یاسای ئیستیعمار ، به و شیوه یه ، خوی کریکارانی ولاته که ی خوی و میلیله تانی ژیرده ست ، وه هه تاوه کو ده وله ته ئیستیعمار یه کانی تر ئە کا به گژی خویاو فیریان

(۱۵)

ٲه کا - به مانايه کی پیچهوانه - چونی له ناو بهرن *

* * *

کریکارانی روسیا ، به ماموستایه کی واو ، بهم جوره پارتیه وه کهوتنه خو کو کردنه وه بو روخاندنی قهیسهر ، که به هوی شهره وه ، ولاتی کردبو به گورستانیکی سامناک ، تا شورشی شوباتی ۱۹۱۷ هه لگیرسا ، وه به جاری قهیسهر وحوکومه ته که ی رامالی * * ئینجا نوبه ی حوکومه تی (موه قهت) ، حوکومه ته که ی مه نشه فیکه کان و هاوری سه رمایه داره کانیا ن هاته پیشه وه * له سه ره تادا مه نشه فیکه کان توانی یان تا راده یه ک دس بگرن به سه ر حوکومه ت و به سه ر (سو قیه تاته کان) ، چونکه کاتیک که بولشه ویکه کان له پیش شورش ، له تاریکی زوردراری و زولی قهیسهری دا خه باتیان ئه کردو ، زوریان له سیه ری او له به ندیخانه کان و له دهره وه بون ، ئه مان جه ناپیان جاده یان ئه پی او ، دمه ته قی یان ئه کرد به عیاراتی ئیشتیراکی و پیشکه وتنه وه ، له بهر ئه وه ، زور که سی ناشاره زا ئه مانی باشتر ئه ناسی له بولشه ویکه کان * * به لام میلله تی روسیا که وه کت دیلیکی هزار ساله رزگاری بوبی له قه فه ز ، له ماوه یه کی که مدا ، له ماوه ی نو مانگا ، دمی نابه گوی مه مکی شورشی نازادی به وه ، وه له منالیکی ساوای دوا که وتوی هه ژاره وه بو به گهنجیکی بازو ئاسنینی و اکه نه ک ته نها به شورشیکی ۲۴ سه عاتی ده سه لاتی بورجوازی به کانی روخاند له ۷ تشرینی دو هه می ۱۹۱۷ دا ، به لکو بو ماوه ی چوار سال ، سه ره رای هه مو کویره وه ری و ، ویرانی یه کی پاشماوه ی شه ری یه که م ، بهر به ره کانی ی

(۱۶)

شورشه‌که‌ی عراق و مه‌سه‌له‌ی کورد

« وتاریکه کاک صلاح‌الدین محمد سعدالله
خویندییه‌وه لهو کوبونه‌وه‌دا که کومه‌ی قوتابی‌یه
عراقی‌یه‌کان له به‌ریتانیا له ۱۷-۱-۱۹۵۹
ریکی خست به بونه‌ی تییه‌ر بونی شه‌ش
مانگ به سه‌ر شورشه‌که‌ی ۱۴ی ته‌موزا » *
وه‌رگیر : محمدی مه‌لا کریم

جه‌نابی سه‌روک !

نزیکه‌ی شه‌ش مانگ له‌مه‌ویش سه‌ره‌رزوی ئه‌وه‌م بو که
به ناوی برا قوتابی‌یه کورده‌کانی عراقمه‌وه جاری لایه‌نگری‌ی ته‌واوو
دلسوزی‌ی قولی خومانم دا بو حوکمی جومهوری‌ی نوی له عراقدا ،
وه ئاماده‌یی خومانم ده‌ربری بو پیشکەش کردنی همو فیداکاری‌یه‌ک
بو پاریزگاری‌ی جومهوریه‌ت و ئیش کردن بو زیاتر کردنی
ده‌سکه‌وته‌کانی شورشی چوارده‌ی ته‌موز * روزگاریش ده‌ری بری
که راستمان کرد ، ئه‌وه‌بو که گه‌له کورده‌که‌مان ، وه‌کو گه‌لی
عه‌ره‌بی برا گه‌وره‌ی ، ئه‌لقه‌ی دا له ده‌وری جومهوریه‌ت و یه‌ک
ریز له پشتی سه‌ر کرده‌ دلسوزه‌کانیه‌وه وه‌ستاو پیلانه‌کانی
ئیمپریالیزمی له کوردستانی عراقا هه‌لوه‌شاندوه‌وه سه‌رسه‌ختانه
به‌ره‌نگاری‌ی دوژمنانی جومهوریه‌تی کرد *

شهری نامه‌ردانه‌ی ۱۴ ده‌وله‌تی سه‌رمایه‌ داری کرد ، وه له دوایشا
سه‌رکه‌وت * * وه له ماوه‌یه‌کی که‌مدا ، له ژیر سه‌ر کرده‌یی لینی‌و
پارتی بولشه‌ویکا گه‌وره‌ترین و به‌هیزترین ده‌وله‌تی دامه‌زراند ، که
بو به‌یه‌که‌م هوی ئازادی له همو دنیا‌داو ، به‌یه‌که‌م پشتیوانی گه‌لان
بو له ناو بردنی ئیستیعمارو زورداری ، وه بو دامه‌زراندنی ژیانیکی
سه‌ره‌ست و پر کامه‌رانی *

(۱۷)

ئەمروش ئىمە پەيمانى خومان تازە ئەكەينهوه كە پشتىوانى
جۆمهورىيەت بىن و يەكيتى عىراق پارىزىن و پەتى پشتىگىرى لە يەك
كردنى كوردو عەرب ئەستورتر بکەين و هەول بەدەين بو
پىشکەوتن و بەختىارى گەلى عىراق •

مىللەتى كورد زورى چەشتو لە ئازارو چەوساندەوهى
چەرخى كونهپەرسى تىكشكاو ، بىبەش كرابو لە بەشى زورى
مافە نەتەوهى بىبەكانى ، پاش دانانى پەيمانى بەغداو يەكيتى هاشمىش
بارى ژيانى لە جارن ناخوش تر بو ، بەلام بەنەمانى حوكمى
ئىمپىريالىزم و كونهپەرستان و روخانى يەكيتى هاشمى و بىهيز بونى
پەيمانى بەغداى بو دوژمنايەتى دانراو لە ناو بردنى سە كوچكەى
تاوان بارى و سزادانى گەورە كانى چەرخى تىكشكاو - ئەو مۆتەكە
قورسە كە خوى دا بو بە سەر شانى گەلى كوردا ، هەلگىرا • بەم
چەشنە ئاسوبەكى فراوان كرايهوه بو گەلى كورد كە پىش بکەوى و
بارى نەتەوايەتى بپوژىتەوه ، وە رىگە تەخت كرا بو كردنەوهى
گرى كوبرەى مەسەلەى نىشمانىى كورد •

باس كردنى ئەو كارەى كە شورشى عىراق كردىه سەر
مەسەلەى كورد پيوستى بەوهيه هەندى شتى راست دەربارەى
كوردستان و مىللەتى كوردو مېژى مەسەلەى نىشمانىى كورد بزائىن •
كوردستان ئەو ناوچە جوغرافىيەيه كە كوردهكان تىا
دائەنىشن ، ولاتىكى شاخاوى گەورەيه • روژەلاتى توركىاو
روژاواى ئىران و روژەلاتى ژوروى عىراق و روژەلاتى ژوروى
سورىاى دابوشيوه •

(١٨)

ژماره‌ی کورده‌کان به نزیکه‌ی ده ملیونیک دراو‌ته قه‌لم ،
 وه به‌م چه‌شنه‌ی خواروه‌ه دابه‌ش کراوه :

تورکیا	۵۵۰۰۰۰۰۰	ملیون
ئیران	۳۰۰۰۰۰۰۰	ملیون
عیراق	۱۵۰۰۰۰۰۰	ملیون
سوریه	۴۰۰۰۰۰۰	که‌س
به‌کیتی سو‌قیه‌ت	۱۰۰۰۰۰۰	که‌س
همه‌وی :	۱۰۰۰۰۰۰۰۰	ملیون

که‌واته نیه‌ته‌ی کورده‌کانی عیراق به همه‌و نه‌ته‌وه‌ی کورد
 نزیکه‌ی ۱۴٪ ، واته‌هوت یه‌ک * کورد به همه‌ویه‌ه یه‌ک
 نه‌ته‌وه‌ی لی پیک دی ، وه همه‌و ئه‌و مه‌رجانه‌ی تیابه که بو پیکه‌اتی
 نه‌ته‌وه‌ی پیوستن ، چونکه کورده‌کان کومه‌له‌ه خه‌لیکی سه‌قام گرتون ،
 خاکیکی تیکه‌لاویان هه‌یه‌و به یه‌ک زوبان ئه‌دون و خوو ره‌وشتیکی
 له یه‌ک چوو عورفو عاده‌تیکی تیکه‌لیان هه‌یه * بنجینه‌ی ئه‌وه‌شیان
 هه‌یه که ئابوری‌یه‌کی نیشتمانی‌ی تیکه‌لاویان بی *

کورده‌کان هه‌زاران ساله نیشه‌جین له‌م ناوچه‌یه‌دا که به
 ناویانه‌وه‌ه ناو نراوه ، وه نزیکه‌ی ۲۰۰۰ سال به‌ر له دایک بونی
 عیسا حوکمی ئه‌م ناوچه‌یان کردوه ، هه‌ندی له خیله کورده‌کان
 وه‌ک (موکری) و (بابان) و (میران) له شه‌ش سه‌ده به‌ر له عیساوه
 ناو بانگیان دهر کردوه *

مه‌مله‌که‌تی سه‌ربه‌خوی کورد (شاره‌زور) له سه‌ده‌ی
 یازده‌هه‌مه‌وه تا سه‌ده‌ی شانزه‌هه‌م به‌رپابو ، تا موغولی‌یه‌کان تیکیان

(۱۹)

دا ، وهك سه لچوقی به كان له سه دهی یازدهه ما به گلهری
مهروانی ی کوردیان تیک دا •

ئهو دهوره گهوره یه که کوردی به ناوبانگ صلاح الدینی ایوبی
یاری کرد له بهره نگاری کردنی سهیلی به کانا لای هه مو جیهان
ئاشکرایه • خپله کورده کانی سوریای به سه رکردهیی خوی
یه کخست و حو کومه تی ایوبی دامه زران له سه دهی دوانزه هه ما ، وه
پیلانی کولونیه کونه کانی پوچانده وه •

له سه دهی شانزه هه ما سوپا کانی عوسمانی کوردستانیان داگیر
کرد ، له ۱۸۴۸ دا دوا بگلهری به کی کورد (به گلهری ی بوتان) ،
پاش جهنگی ۷ سال له گهل عوسمانی به کانا درپژه کیشاو ، له ناو
چو • بهم چه شنه کوردستان بو به دو بهش له بهینی تورکیاو
فارس (ئیران) دا •

له ۱۸۷۶ دا نه ته وهی کورد به سه رو کایه تی شیخ عبیدالله
(باپیری سید طه) له روی حو کمی فارسه کانا شورشی کرد ، له
۱۹۱۴ یشا کورده کانی بتلیس له ضدی حو کمی تور که کان راپهرین •
که جهنگی یه که می جیهان دوابی هات هاو سوینه کان
تالانه کانی جهنگیان له میانی خویانا دابهش کرد • ئه و کاته ئه بو له
ریزی ئه و دهوله تانه دا که له روژه لاتنی ناوه راست و شوینانی ترا
دانران ، دهوله تیکی کوردیش دانری ••• میجر ئی • ده بلیو • سی •
نوئیل نوینه ری بهریتانیا له ۲۷ تهرینی یه که می ۱۹۱۹ دا
یاد داشتیکی دا به حاکی ئینگلیز له بهغدا تیای نویسیو :

« چند ناوچه یه کی تایه تی هه یه له لیواکانی روژه لاتنی تورکیادا

(۲۰)

گهلیکی چهوساوهی تیایه جیایه له تورکهکان ، ۴۰۰ ساله گیرودهی دهستی خراپهی حوکمی تورکهکانه و پهتا پهتا ههول ئهدری بو کوژاندنهوهی گیانی نهتهوایهتی و بو ئهوهی ئهوی ئاری ره گهز له زانیاری و نهتهوایهتی ره گهزیکمی تری نا ئاری دا بتوینرتهوه » *

پهیمانی سیفهری سالی ۱۹۲۰ له مادهکانی ۶۲ ، ۶۳ ، ۶۴ یدا دانی به مافی گهلی کوردا ناوه که دهولهتیکی سهربهخوی یه کگرتو بو خوی دانی ، بهلام تا قمی که مالی یه تورانی یه کان نه یانویست ئه و پهیمانه بهینرته دی و له بریتی ئه و پهیمانی لوزان یان له جی دانا که له ۱۹۲۳ دا مور کرا و پستی له مافه نهتهوهیی یه کانی گهلی کورد ههله کرد *

نوینهری سیاسی بهرتیایا له بهغدا له کاتی لیکولینهوهی باسی سنوری مهمله که تی عیراق و دهولهتی کوردستانا که پاش جهنگی یه کهمی جیهان پیشنیار کرابو ته لگرافیکی له ۱۳ی حوزهیرانی ۱۹۱۹ دا لیدا بو سکرتری و هزارهتی هیند ، تیای نویسیو :

« له بهر هندی هوی ئابوری و ستراتیژی ، وه له بهر مسوگهه کردنی که لکه کانی ناوچه یه کی شاخاوی و دارستانی وا که بو ئهوه بشی گورانیکی گهورهی به سهرابی ، وا باشه ناوچه کانی سلیمانی و رانیه و کویه بکرین به بهشیک له میزوپوتامیا (عیراق) وه ههولیریش تا عهقره و موصل که خهتی ئاسنیان پیا تی ئه پهری له کوردستان جوی بکرینهوه ، ئه بی زاخوو دههوکیش به بهشیک له میزوپوتامیا دانرین ، بهلام ئامیدی ، نه » *

میجهر نوئیل ئاموژگاری حکومهتی بهرتیایای کرد که

(۲۱)

کوردستان دابهش نه کا ، بهلام حوکومه تی بهریتانیا قسه که ی تهوی نه چو به گوی دا ، پیشان تهویست چند دهوله تیکی بچکوله ی کورد دوروست بکا ، تهوه بو که ههردو حوکومه تی بهریتانیا و عیراق له ۱۹۲۲ دا به یانیکی پیکه و بیان دهر کرد دانیان تیا نا به مافی کورده کانا که له چوار چیهوی عیراقا دهوله تیکی کورد بو خویان دوروست بکن ، وه هیوای خویانیا دهربری که کورده کان خویان بگه نه تهوه شیوه و سنوری تهوه دهوله تهوه په یوه ندی ی ئابوری ی خویان له گهل ههردو دهوله تی عیراق و بهریتانیا دا دیاری بکن * تهوه بو تهوه حوکومه ته به سهرو کایه تی ی شیخ مه محمود دانرا ، وه شیخ ناوئرا (حوکمداری کوردستان) ، شیخ قادریش بو به سه رده ک و وزیران ، بهلام حوکومه تی بهریتانیا خوی فرو که کانی نارده سه ر سلیمانی و دایانه بهر بومباو سوپای نارده سه ر شاره که و گرتیان و حوکومه ته کورپه که ی کوردی له ناو برد *

هه ر له و چندانه دا کورده کانی ئیران له نزیکی ورمی وه به سه ر کرده یی (سمکو) له زدی حوکمی فارسه کان راپه رین ، داوای حوکمیکی خویی یان ته کرد ، وه له چند شه را سوپای فارسین به زانده * شایانی باسه که میجور تی * جی * روس له ۱۹۱۹ دا سه باره ت به ورمی یادداشتیکی دا به حوکومه تی بهریتانیا تیای نویسیو : « بی گومان ته گه ر ئیمه به گه رمی خومان تی هه ل نه قورتینین کورده کان ته توان حوکومه تی فارس بروخین * ته گه ر ته م به شه ی نه ته وه ی کورد خوی ئازاد بکا له حوکمی فارسه کان که زور لی ی بزاره و داوای کرد بچینه پالی دهوله تیکی سه ربه خوی

(۲۲)

له ٦ی ئیلولی ١٩٣٠شدا سه‌ربازه‌کان به فیتی ئینگلیزه‌کان خه‌لکی هیمنی سلیمانی یان دایه بهر گولله‌ی شه‌شتیر ، چونکه به‌شداری یان نه‌کرد له‌و هه‌لبژاردنه‌دا که پیش به‌ستی په‌یمانی ١٩٣٠ کرا • ئه‌و روژه به « روژی ره‌شی شه‌شی ئیلول » ناوبانگی ده‌رکرد • له ١٩٣٦-١٩٣٧شدا چه‌ند شورشیکی تری کورده‌کان له ناوچه‌ی ده‌رسیم روی‌دا له‌ زدی کرده‌وه فاشیستی‌یه‌کانی کاربه‌ده‌ستانی تورکیا • هه‌روا له ١٩٣٧دا حوکومه‌ته‌کانی عیراق و ئیران و تورکیا و ئه‌فغانستان په‌یمانی سه‌عدابادیان مور کرد بو به‌ربه‌کانی جولانه‌وه‌ی نیشتمان په‌روه‌رانه‌ی کورد •

له ١٩٤٣ و ١٩٤٥دا شورشی بارزان له کوردستانی عیراقا روی دا له زدی باری خرابی ناوخواو له پیناوی چه‌ند داخوازی یه‌کی نه‌ته‌وه‌یی دیاری‌دا ، ئه‌و شورشی که پاشان ئامانجه‌کانی په‌ره‌ی سه‌ند بو ده‌ربهرینی هیوا نه‌ته‌وه‌یی په‌کانی گه‌لی کورد ، وه‌ک مه‌لا مصطفی‌ی بارزانی له‌قسه‌یه‌کیا وتی : « من داوا له هه‌ردو گه‌لی کوردو عه‌ره‌ب ئه‌که‌م که ته‌قه‌لای خویان یه‌کخه‌ن و هاوکاری بکه‌ن له خه‌باتی یکه‌وه‌یانا له زدی دوژمنی هه‌ردو لایان - ئیمپریالیزم و نوکه‌ره‌کانی - تا هه‌ردو گه‌ل به ئازادی و سه‌ربه‌خویی له نیشتمانی خویانا بژین » •

له ١٩٤٦شدا نه‌ته‌وه‌ی کوردی تیکوشه‌ر سه‌رکه‌وتنیکی گه‌وره‌ی ده‌س که‌وت که جومهوریه‌تی دیموکراتی‌ی مه‌هاباد له کوردستانی ئیران دانرا ، ئه‌و جومهوریه‌ته‌ی که وه‌ک (قازی ویلام دو‌گلاس) ی ئه‌ندامی دادگای ئه‌مه‌ریکا له کتیه‌که‌یا (خاکیکی

(٢٤)

بیگانه و گه لیکه دوست) ئه لی ، ده سی کرد به کردنه وهی قوتابخانهی کوردی و ده رکردنی کتیب و گوڤارو روژنامه به کوردی و فهرمانیکی جومهوری ده رکرد ، به پیی ئه وه فهرمانه بریاری دا که سودی کریکاران پاریزی ، ئه وهش به وه که سه ندیکا (نه قابه) یان بو دوروست بکری تا گوی بداته باش کردنی باری ژیانان هه روا جاری دا که ئه بی گهل هه موی فیری خوینده واری بکری ، بی ئه وهی گوی بدریته جیاوازی ره گه زو ئاین • وه ئه بی ژنیش له هه مو باریکی سیاسی و کومه لایه تی و ئابوری یا وه کت پیاو بی • هه روا زه وی دابهش کرد به سه ر جو تیاره کاناو په یمانیکی له گهل جومهوریه تی دیموکراتی ئازربایجان به ست • ئیمپریالیزم و کونه په رستانی ئیران ده سیان کرد به پیلان نانه وه بو ئه م جومهوریه ته ، وه سالیگ پاش دامه زرانی فه وتان دیان و سه ر کرده کانی یان خنکاند ، وه له سه روی هه مویانه وه قازی محمدی سه روی جومهوریه ت •

به دریزی ئه م سالانه نه ته وهی کورد توشی پس ترین هیرشی دوروندانه ئه هات که مه بهس لی ئه وه بو نه ته وهی کورد له ناو ببری ، به هه زاران کورد کوچیان پی کرا بو لیواکانی روژاوای عه نه دول ، وه مولک و مالیان داگیر کراو زوبانی کوردی یاساغ کراو زانستگا کوردی په کان داخران و ریگای ده رکردنی کتیب و گوڤارو روژ نامه ی کوردی گیراو ناوی کوردستان له کتیه کانشا کوژینرا به وه و حوکمرانانی تورک کورده کانیان ناونا (تورکی کیوی) ، میری ناوچه ی کوردستانی له جیهانی ده ره وه بری و ئیداره په کی سوپایی تیا دامه زراند •

وه زعی کوردستانی ئیرایش له هی تورکیا زور باشتر نه بو ،
هرچهند کورده کانی عراق وه زعیان باشتر بو ، خو ئه وه ئه قه لیه ته
کورده که له ئه رمینیای سوڤیه تی و جومهوریه ته کانی تری سوڤیه تان
همو مافیکی نه ته وه یی خویانیان وه رگرتوه •

هه روا به دریزایی ئه م چند ساله هه ردو گه لی کوردو عه رب
شان به شانی یه ک تیکوشاون له زدی ئیمپریالیزمی دوژمنی هه ردو
لایان له زدی حوکمرانه کونه په رسته کان ، وه په تی برایه تی و
پشتگیری یان له یه کتر به هیزتر بوه له خه باته جهنگی یه کانی
هه ردو لایانا : له شورشه که ی ۱۹۲۰ و به ربه ره کانی کردنی په یمانی
۱۹۳۰ و قه سابخانه ی گاورباغی و رابه رینه که ی ۱۹۴۸ و بزوتنه وه که ی
۱۹۵۲ د •

له ۱۹۵۵ یشا حوکومه ته کونه په رسته کانی عراق و ئیران و
تورکیا و پاکستان و حوکومه تی ئینگلیزو ئه مه ریکا په یمانی به غدایان
مور کرد • نوری سه عید گه لی جار رونی کرده وه که ئه م په یمانه
ته نها ئاراسته ی مه ترسی کومونیزم نه کراوه ، به لکو هی جولانه وه ی
نیشتمانی ی کوردیش • په یمانی به غدا بو یه که م جار له زدی نه ته وه ی
کورد به کار هینرا ، کاتیک که عه شایری شورشگیری جوانرو که له
روی خه رجو و باجو زورو سته می حوکومه تی فارسا راست بو بونه وه
ویستیان بکشینه وه بو خاکی عراق ، به لام ئاگری تفهنگی پولیسی
عراق گیرانه وه دواوه و دانی به ده می ئاگری سوپای ئیرانه وه •
ویستم وینه یه کی سه ری بی خه باتی گه لی کوردتان بو بکیشم ،
خه باتی له همو سوچیکی کوردستانا له پیناوی مافه نه ته وه یی یه کانی •

(۲۶)

بی گومان سرنجی ئەوەتاندا که جولانەووی نیشتمانی گەلی کورد
کونو ریشه داکوتاوو ، نیشانەکانی دیارو ئاشکران ، مەبەسی
بنجینەیی ئەوەیە که گەلی کورد مافی دیاری کردنی سەرەنجامی
خوی دەسگیر ببی و کوردستان ئازاد بکری و یەکیتی نەتەوویی بو
نەتەووی کورد بپنریتەدی . ھەر و سرنجتان دا که مەسەلە
نیشتمانی کورد و نەبەبی ئەمرو پەیدا بو بێ بەلکو وەرانی پشەت گوی
خسنی مافەکانی نەتەووی کوردە .

ھەر و ئەینن که ئیمپریالیزم لە پاش جەنگی یەکمەمی جیھان
کوردستانی دا بەش کردوو نەتەووی کوردی بی بەش کردوو لە
مافەکانی خوی . لە بەر ئەوە شتیکی لە جی خۆدایە جولانەووی
نیشتمانی کورد نوکی رمی خەباتی خوی بکاتە ئیمپریالیزم و ھاو
سوینەکانی . ئەمەتە ئەو زروف و وەزە ناخوشانەیی که نەتەووی
کورد لە ژیر باربا ئەی نالاند ، تا بەرەبەینی ۱۹۴۱ تەموزی پیروو
شورشی گەلی عیراق بە کوردو عەزەب و ئەقەلیتە نەتەوویی یەکانیەو
بە سەرکردەیی سوپای قارەمانی . وەرانی گەلی کورد بو شورشی
پیرووی تەموز وەرانیکی کوتوپرو کاریگەر و بی دودلی و
بەدگومانی بو . ھەر لە یەکم دەقیقەیی رودانیەو گەلی کورد پی
خوشحالی خوی لی دەربری و پشٹیوانی یەکی گەرمی لی کرد ، و
خوی ئامادە کرد بو پاراستنی لە ھەر دوژمنیک که نیازی خرابی
ھەبی بەرامبەری . ئەنجا دەستوری وەختیش دانرا که مادە
سەھەمی کوردو عەزەب بە ھاوبەش دانەنی لە عیراقی نیشتمانو دان
ئەنی بە مافە نەتەوویی یەکانیان لە چوار چۆووی یەکیتی عیراقا . ئەم

(۲۷)

ماده‌یه که به‌ره‌ی نیشتمانی‌ی یه‌ک گرتوش له په‌یمان‌ه‌ک‌ه‌ی خویا دایناوه ، به راستی به‌ردی بنچینه‌ی ئازاد کردنی کوردستان و هینانه‌دی‌ی یه‌کیتی نه‌ته‌وا‌یه‌تی‌ی نه‌ته‌وه‌ی کورده * که دورشمی جومهوریه‌تیش ده‌رچو وه خه‌نجه‌رتی کوردو شمشیری عه‌ره‌بی تیا له پالی یه‌کا دانرا ، دلشادی‌ی کورده‌کانو خوشه‌ویستی‌ی جومهوریه‌ت له دلینا زیاتر بو *

شورشی عیراق گه‌لی شتی گه‌وره‌ی کرد وه‌ک روخاندنی رژیم‌ی پاشایه‌تی‌و مه‌حکه‌مه کردنی نیشتمان فروشه‌کانو به‌ره‌للا کردنی به‌ندی‌یه سیاسی‌یه‌کانو ریگادانی روزنامه نیشتمانی‌یه‌کانو ئاشکرا کردنی جولانه‌وه‌ی قوتابی‌بانو سه‌ندیکا‌کانی کریکاران و ده‌رکردنی قانونی دابه‌ش کردنی زه‌وی و هه‌رزان کردنی نرخ‌ی هه‌ندی شتی پیویست و سه‌ره‌واندنه په‌یمانی به‌غدا و پروژهی ئایزه‌نه‌او‌ه‌رو به‌سته‌وه‌ی په‌یوه‌ندی‌ی دیپلوماسی له گه‌ل ولاته سوشیالیسته‌کانو به‌ستی ریکه‌وتتی ئابوری له گه‌لیان که که‌لکیکی باشی لی وه‌رگیرا بو ئازاد کردنی ئابوری‌ی عیراق که ناوچه‌ی ئه‌سته‌رلینی ده‌سی نابوه بینه قاقه‌ی ، هه‌روا له سه‌ر سیاسه‌تیکی ئازادو سه‌ره‌به‌خو رویشتن و هاوکاری کردن له گه‌ل جومهوریه‌تی یه‌ک گرتوی عه‌ره‌با * که ئه‌م ئیشانه هه‌مو له ناو جه‌رگه‌ی قازانجی گه‌لی عیراق‌ه‌وه هه‌لقولاون * سه‌ره‌رای ئه‌م هه‌موه‌ش ریگای سه‌رکرده‌ی گه‌وره‌ی کورد مصطفی بارزانی و هه‌ردو هاوری که‌ی اسعد خوشه‌وی و میر حاجی دا که بگه‌رینه‌وه بو نیشتمان * چاوه‌روان ئه‌کری که تیکوشه‌ره بارزانی‌یه کانی تریش به‌م نزیکانه بگه‌رینه‌وه * هه‌روا حوکومه‌ت لیژنه‌یه‌کی

(۲۸)

دانا بو لیکولینهوهی کاروباری کوردستانی عراق ، وا چاوهروان
ئه کری که دهرز به کوردی وتنهوهش په ره ی پی سه نری و
مودیریتهی مه عاریفی ناوچهی کوردستان دانری که بو کاروباری
زانباری ، کوردستان بکا به به ک پارچه *

پیویستی گه وری ئه مروی سه رشانی گه لی کورد ئه وه به
جومهوریهت بیاریزی و دسکه وته کانی شورشی ۱۴ی ته موز زیاتر
بکا * گه لی عه رب له عراقا هه میشه دلی لای برا تیکوشه ره کانیته تی
له جهزائیر و عه دن و عومان ، هه روا گه لی کوردی عراقیش هه میشه
بیر له برا کانی دهره وهی عراقی ئه کاته وه هه وه به شی خه م و خوشی یانه *
حوکمرانه کونه په رسته کانی ئیران و تورکیا دله له رزه به کی
توندیان پی که وتوه به هوی ئازاد بونی کوردستانی عراقه وه ، چونکه
وا چاوهروانی ئه که ن ئه وه هه ریمه کوردانه ی که له ژیر ده سیانایه به
هوی جولانه وهی ئازادی خواهانه ی عراقه وه جولایان تی بکه وی **
له بهر ئه وه ئیستگه و روژنامه کانیان ده سیان کردوه به هیرش برده
سه ر جومهوریه تی عراق و وه ک شیت ده سیان کردوه به قسه ی بی
جی کردن و پیلان ئه نینه وه و خویان هیناوه ته گریان بو « وه زعی
ناخوشی کورده کانی عراق » ! شای ئیران له گه ل مه نده ریس
کوبونه وه بو چار کردنی ئه و گپرو گرفته ی تی که وتون ئه وه یان
به بیرا هات که داوا بکه ن کوردستانی عراق بنوسینری به ئیرانه وه *
روژنامه کانی ئینگلیزیش هه ر هه مان ریگیان گرته بهر ،
ئه وه بو روژنامه ی (دایلی ته لگراف) له ۱۰-۱۲-۱۹۵۸دا ئه قلی په ی
به وه برد که جولانه وهی نه ته وایه تی ی کورد جولانه وه یه کی راسته ،

(۲۹)

ههیه * * بو سبهینی یش روژنامهی (تایمس) به شوین پی که ی ئەوا رویی و پاش باس کردنی راپه‌رینه کانی گه‌لی کوردو وهیزی کوردو سەر دانه‌نه‌واندنیان بو قانون (؟) نویسی : « ئە‌گەر بتوانری بیزاری کورده‌کان زیاتر بکری ، گێرو گرفتی زور بو به‌غدا په‌یدا ئە‌کا » * کاتیکیش که پیلانه‌کانی ئیمپریالیزم بو هه‌لخاندنی کورده‌کان له زدی یاسای حوکمی جومهوری به‌هیچ ده‌رچو ، ئە‌م روژنامه‌هه‌مو بریاریان دا که کورده‌کان هه‌مویان کومونستین ! به‌لکو روژنامه‌ی (نیوز کرونیکل) به‌ئاشکرا له ۱۷-۱۲-۱۹۵۸ دا نویسی : « کورده‌کان له‌مێژ به‌ر له‌شورشی ۱۹۱۷ یش باشتترین ئە‌سپی ته‌رواده بوون بو روسیا » * داخی گرانمان هه‌ندی که‌س ئە‌م قسانه‌ی ئە‌و روژنامه‌هه‌که‌نه‌وه ، گوایه به‌درووی خویان له‌لایهن کورده‌کانه‌وه جولانه‌وه هه‌یه له‌زدی یاسای حوکمی جومهوری ی عیراق * به‌لام ئازاد که‌ری مه‌زن عبدالکریم قاسم له‌دوانه‌که‌یدا له‌کونفرانسی ئە‌وقاته‌هه‌ره‌به‌کانا که له‌به‌غدا به‌سترا ، په‌رده‌ی له‌پیلانیک هه‌لمالی که له‌زدی جومهوریه‌ت ساز کرابو ، وه کورده‌کانی کوردستانی عیراق ئاشکرایان کردبو ، وه هه‌رچی به‌لگه‌و پاره‌که‌پیلان گیره‌کان دا‌بویانه‌ده‌ستی ئە‌و کوردانه‌ئە‌وانیش دا‌بویانه‌ده‌ستی کاربه‌ده‌ستانی جومهوریه‌ت * ئە‌مرو به‌ته‌واوی ئە‌وه ئاشکرا بوه که کورده‌کان نین پیلان ئە‌نینه‌وه له‌زدی جومهوریه‌ت * * وه که‌گه‌لی کورد زور به‌گه‌رمی له‌سەر په‌یره‌وی پشتگیری و برایه‌تی کوردو عه‌ره‌بو هاوکاری به‌هیز له‌گه‌ل کار به‌ده‌ستانی جومهوریه‌ت ئە‌روا به‌ریوه * سیاده‌ی سه‌ره‌ک و‌ه‌زیرانیش له‌قسه‌کانیا که بو نوینه‌رانی

(۳۰)

قوتابی یانی کوردستانی عراق و لورده کانی سوریاى کرد ئیشاره تی بهمه کردو وتی : « له سایه ی سه ری هاو کاری ی کوردو عه ره به وه بوین به هیزیکی سامناک ، دوژمن ئه ترسینی » *

شورشی چوارده ی ته موز کاریکی کرد هیزه دیمو کراتی به کانی کوردستانی عراق زوتر بگه نه ئه وه په یمانیکی هاو کاری مور بکن که ئه م مادانه ی تیا به :

(۱) پاراستنی جومهوریه تی عراق و به هیز کردنی خه تی نیشتمان پهروه ری و دیمو کراتی به تی به همو هو به ک *

(۲) دان نانی پیشه کی به همو مافه کانی گه لی کوردا ، به مافی دیاری کردنی سه ره نجامیشه وه *

(۳) به ره به کانی کردنی همو بیرو جولانه وه به ک بو جوی بونه وه که ئیمپریالیسته کان و کونه په رسته کان و به کری گراوه کان ئه یژینه وه بو نانه وه ی ئاشوبی ره گه ز په رستی و شو قینی و کوزمو یولیتی به نیازی جوی کردنه وه ی کوردستانی عراق له جومهوریه تی عراق و له تله ت کردنی به کیتی نیشتمانی بو په یدا کردنی درزیک که ییلانی ئیمپریالیسته کانی لیوه بچیه ژوره وه بو تیکدان یا بی هیز کردنی جومهوریه تی نیشتمان پهروه * هه روا هه ول دان بو به هیز کردنی پشتگیری کردنی هه ردو گه لی کوردو عه رب له به کتری ، وه بو به تین کردنی خه باتی پیکه وه یان له پناوی ئاشتی و به هیز کردنی حو کمی جومهوری و دیمو کراتی یا ، چونکه برابه تی و خه باتی پیکه وه ی هه ردو لایان له چوار چیوه ی به کیتی ی

(۳۱)

عیراقا به هیزترین مسوگر که ریکی پاراستی سهر به خویی عیراق و هینانه دی ئاوانه کانی ههردو گهله که بریتی به له ژیانیکی ئازادو بهختیار *

دو نوخته ی گرنگ ههیه نابی به سهریانا بروم ، یه کهم ئهوه که کورده کان بی چهن و چون پشتیوانی جو مهوریه تی عیراق ئه کهن ، چونکه سیاسه تی سهر به خوی حوکومهت له کارو باری دهره و دها ، سیاسه تی به ئاشتی پیکه وه ژیانو ، بی ته ره فی ی ئیشکه رانه و ، جولانه وه به پی ی بریاره کانی نه ته وه یه ک گرتوه کان و کونفرانسی باندونگ و ، ری ره وی دیمو کراتی حوکومهت که دوژمنی ئیمپریالیزم و کونه په رستی به و ، کرده وه باشه زوره کانی ، له گهل شیرین ترین هیواکانی گه لی کوردا یه ک ئه که وی *

دوهه م ، ئه وه که نه ته وه ی کورد لایه نگری ی جولانه وه ی ئازادی خواهانه ی عه رب ئه کات ، چونکه جولانه وه یه کی راسته و له زدی ئیمپریالیزم ئاراسته کراوه و بو قازانجی هیزی ئاشتی و دیمو کراسی به * ههروا پشتیوانی له چه زی نه ته وه ی عه رب ئه کا که ئه یه وی یه کیتی نه ته وایه تی و سهر به خویی ته وای خوی ده سگیر بی * له بهر ئه وه هیچ ئه وه راست نیه که ئه وتیری گوایه « کورده کان به شداری ئه کهن له دور خسته وه ی به غدادا له ناصر » وه ک روزنامه یه ک بلاوی کرد بو وه *

جاشتیکی له جی خویه که نه ته وه ی کورد چاوه روانی ی ئه وه بکا له م ههنگاوانه وه که له مه و پاش ئه نرین بو هینادی یه کیتی عه رب ، ههنگاوی واش بنری بو ئه وه که خواسته نه ته وه یی یه کانی

(۳۲)

ئەمیش بەینریتەدی ، وەك ئەووە كە زوبانی كوردی بگری بە زوبانی خویندن لە قوتابخانەكانی كوردستانا و بگری بە زوبانی رەسمی لە داڤیره كانی حوكومەتا ، وە حوكمی خوینی - ئیداری و زانستی - بگری بە راست ، وە لە پاش ئەمانەش مافی دیاری كردنی سەرەنجامی خوی وەرگری • براهەتی كوردو عەرەب ، چەند نەوی لە سەر براووتەووە ، وە دوستایەتی كوردو عەرەب لە میژودا هاوتای هیچ نە ئەووتە قول و لە هەردو سەرەووە بە دلسوزانە بوە • ئەم براهەتی و دوستایەتی بە بنچینە ی ریز گرتنی هەردو لایە لە مافی نەتەواوەتی یە كتری ، وە هی خەباتی پیکەووی هەردو گەلی برا : كوردو عەرەبە •

قەسە لە مەسەلە ی كورد ناتەواو ئەبی ئەگەر هەر هیچ ئیشارەت نەكەین بو مەسەلە ی نەوت و چلیسی ئیمپریالیستەكان و لیک بە دەما هاتنە خوارەوویان بو نەوت • گوڤاری (یوستر) ی سویسری لە ۱۲-۱۱-۱۹۵۸ دا ئیشارەتی بو سەرچاوە كانی نەوتی كوردستان كردو وتی : دە ملیون كورد هەیه بەش بەشن لە بەینی تورکیا و ئیران و بە کیتی سوڤیەت و عیراق (وسوریە - وەرگیر) دا ، هەندی سنوری سیاسی ناوچە کە یانی لە یەك جوی كردووتەووە كە ناوچە ی پیره گەورە كانی نەوتە وە نزیکە ی نیووی نەوتی احتیاطی گیتی تیایە •

جا با دوایی وتارە كەم بینم بە خویندەنەووی چەند دیریک لە نامە یەك كە برا كەم پاش شورش بوی ناردوم ، ئەو چەند دیره

(۳۳)

ئهوه مان بو دهر ئهخا که (ئيمه ی کورد - وه ر گیر) به چه چاویک
سهیری کاروبار ئه کهین له عیراقا •

براکه م له نامه کهیا ئهلی : « برام ! ئيمه ئیستا له چه رخیکی نوی
داین ، چه رخی ئاشتی و ئازادی • به ختمان یاره ، سه ر کرده ییکی بی
هاوتای خو باخت کهرمان ههیه بو خزمهتی گهل • له بهر ئهوه له
گهل دوژمنانا زور رهقو له گهل میلله تا خوی زور به کهم ئهزانی ،
به گجار خوشمان ئهوی • دیمو کراتیهت و برایهتی ی کوردو عه ره بی
کردوه به په پرهوی خوی • ئه مرو ناوی خومانمان نوسی له ریزی
به ره ره کانی ی میلی دا • ئيمه بویه چوینه ته ئه م ریزه وه به م پیوسته
نیشتمانی به ههل ئه سین تا دسکه وته کانی جومهوریه ته قاره مانه
که مان و کرده وه چا که کانی بیاریزین • نه ورزیش وه ک جه ژنه
کانی تر بو به جه ژنیکی ره سمی • نه ورزی ئه مسال به هوی
جومهوریه تی عیراقه وه له هه مو سالی جوانتر ئه بی • کورده کان ئیستا
قهواره یه کی نه ته وه بی یان ههیه له جومهوریه تا • گهل هه موی یه ک
پارچه ی پیکه وه نوساوه له دوای سه روکی تاقانه یه وه زه عیم
عبدالکریم قاسم » •

تکا

تکایه هه ر کهس ناوو نیشانی گورا ، زو به زو ئاگادارمان بکا ،
نا گو قاری به ریک و پیککی پی بگا •

تکا

تکایه هه ر چی مان بو ئه نوسن ، له سه ر یه ک روی قاقه زه که و
به خه تیکی گه ورده شاش بینوسن • نوخته ش له جی خویا داین •

(٣٤)

جه‌ژنی نه‌وروز

گوران

به سوریکی تر ئه‌ستیره‌ی ئینسان گر ،
قهومی کونی خسته‌وه جه‌ژنی ئاگر ••
کام قهومی کون ؟ کام جه‌ژنی به‌رزو پیروز ؟
قهومی مادی ! جه‌ژنی بلندی نه‌وروز !••
ئه‌وه نه‌وروزه‌ی که هه‌زاران به‌هاره ،
له‌دی‌ی کوردا‌گری ئاگری دیاره !
باو با‌پیرمان ، هه‌تا ئه‌رون پشتا و پشت ،
له‌م-ئاگره‌یان ده‌وره‌ داوه ، چین چین گشت !
له‌چوار ده‌وری ئه‌م ئاگره ! ره‌نگاو ره‌نگ
کور گیراوه ، بو پیکه‌نین و ئاهه‌نگ ،
بانگی شیوان هه‌تا‌کو به‌ر به‌یانی
چویی بو‌وه به‌زم و نوش و گورانی !
له‌و سایه‌وه تا ئیستا که به‌م چه‌شنه :
هه‌مو سه‌ری سالی تازه‌مان جه‌ژنه
میوانی کون به‌ری ئه‌خه‌ین و ، تازه ،
به‌پیکه‌نین ئه‌گاته به‌ر ده‌روازه !••
خوشیت هیناو فه‌رت هیناو ، شیرینی ••
تو بو ئیمه به‌هه‌شتی خه‌و بینینی !

(٣٥)

به هانت : بای بهسته لهك ، بهفري دهشت
 گیانی سپارد ؛ گولی روا جیگای گهشت ♦♦
 له تاریکی ، له چوار دیواری زستان ،
 سهزفهراز بیت ، سهزفهراز بو مهلی گیان !
 ئیستا - ئوخه ی ! - ئاسمانیکه و ، ههتاوی
 گیایه و گوله و ، مهله و ، خوره ی چهماوی ♦♦
 چی خوشتره لهوه ی طهبعهت جوان بی ،
 ماوه ی سرنج پانایی گشت ئاسمان بی ؟!
 گیانی سهزمهست : بالدار ی ری هیوا بر ،
 بهرز بتهوه ، به پهله ی ههوز بدا در ،
 بفری : بروا بو کوردستانی ئاوات ،
 ماندو نه بی ، ههز بروات و ، ههز بروات ♦
 ههتا ئه گاته لوتکه ی شاخی سهزبهست ،
 بی زنجیری گهله بینی و ئه بی مهست !♦♦

تکا

به شیوه یه کی تایبه تی تکا له چیروک و پیهس (مسرحیه)
 نوسه کانمان ئه کهین که هه میسه به به ره می جوانی خومالی یان هیوا
 یاد بکه نه وه ♦

(۳۶)

لاشه‌ی (بدرالدین)

چپروکیکی هونراوه‌ی (ناظم حکمت) ه
عبدالرزاق حمد بیمار : وه‌ری گپراوه‌ته سهر کوردی

سال ، سالی ههشت سه‌دو بیست و سی (۸۲۳) بو ، شیخ
بدرالدینی کوری قازی (سیماونه) به فرمانی سولتان و فتوای
مه‌لا سعید به داریکا هه‌لواسرابو .

شهو دره‌نگ بو . شه‌ویکی بی ئه‌ستیره . . نمه‌مه‌ش باران
ئه‌باری . هه‌روه‌کو به ده‌نگیکی نرم ، به سامناکی یه‌که‌وه ، پیلانیکی
گوناهبارانه ریک بخری . .

باران لاشه‌ی بدرالدینی تهر کردبو . . ئه‌و لاشه‌یه‌ی که به
لقی دره‌ختیکی ئه‌ستورو گه‌لا روتاوه‌دا شور بو‌بو‌وه ، جولانه‌ی
ئه‌کرد . .

شیخی خنکینراو ته‌مه‌نی گه‌یشتبوه حه‌فتاو حه‌وت ، ده‌سته‌کانی
که دوایی‌یان به بازوی لاوازی هینابو ، ده‌ستیک بون وه‌کو باقه
روناکی یه‌کی سپی ئه‌دره‌وشانه‌وه . هه‌روه‌کو بلی پرشنگ
بهاویژنه سهر یه‌کی له دوکانه داخراوه‌کانی بازاری هه‌لگیراو .
ئه‌م ده‌ستانه‌ی بدرالدین زور جار به‌رز بونه‌ته‌وه‌وه‌کو شه‌پولی
شه‌مالی دم ده‌ریا له ئاسمانی بی سنوری ، له چاو بر کردن به‌ده‌را ،
ئه‌خولانه‌وه . . له ئاسمانیکی پر له هاواری جیاوازی تیکه‌ل به
قیژه‌ی برسی و کوره‌ی ئه‌سپ و ده‌نگی زنجیرو قامچی . .

(۳۷)

نامیلکه‌ی (واردات) ی بهم دهسته نویسیو ، که ئه‌ی گوت :
ئاوو گل و میوه و بهر هینی گشتن • هه‌مو ئه‌و که‌سانه‌ی ئیشیان تیا
کردوه تیا یا هاوبه‌شن •• به‌مه ده‌شته‌کی به‌کانی (عه‌نه‌دول) و (قه‌ره
ئاورمان) راپه‌رین به‌هانه‌هانه‌ی گورانی‌ی خه‌بات •• جاریکی تر
ئه‌وه‌یان نه‌دیو که میوه و بهری زه‌وی له‌سه‌ر سفره‌ی براه‌تی‌ی
ریک‌خراوی (ئه‌م ده‌سته) بخون ••

جا سولتان به‌له‌شکریکی جلو به‌رگ ره‌نگین و کلاوی سه‌ر
ئاوریشمینه‌وه که کوره‌که‌ی خوی سه‌ر کرده‌ی بو ، هیرشی بردنه
سه‌ر ، به‌لام ئه‌مان شازاده‌یان به‌زانده •

بدرالدین له (رومیلی) په‌ریه‌وه ، بو ئه‌وه‌ی شهر له‌گه‌ل
سولتان خوی بکا ، میخی خیوه‌تی وه‌رگیران (انقلاب) ی له‌قه‌ره
ئاورمان داکوتا ، به‌لام شهر هه‌ل نه‌گیرسا ! تومه‌زه نوکه‌رانی سولتان
به‌پرس و رای یه‌ک له‌تاریکه شه‌وه‌کان که خویان گوریو به
پالشت و هاتبونه خیوه‌تگای وه‌رگیران توانیویان (سیمانه‌یی) یه‌که
بفرین •• جا هینایانه (ئه‌درنه) •

ئهم بدرالدینه که مه‌زترین زانای ئه‌و سه‌رده‌مه بو ، سه‌روکی
زه‌مینیکی بی‌سنورو ، کوری یاخی بون و وه‌رگیران بو •• به‌ده‌ستی
راستی فتوا نامه‌که‌ی مه‌لا سه‌عیدی مور کرد •• چاوه‌کانی پر بون
له‌تروسکه‌یه‌کی نه‌به‌ز ••

کات شه‌وه ••

بارانیش نه‌رمه نه‌رمه پرۆشه ئه‌کات •• لاشه‌ی بدرالدینی
کوری قازی سیمانه به‌سه‌ر لقی داریکی ئه‌ستوری روتاوه‌ی

(۳۸)

بازاری بی دنگ و کش و مانی ئەدرنەووە جولانە ئەکات ♦♦
دوکانەکان پەردەیان داکشاندووە ئەلی دایکیکی رولە مردون ،
دەمو چاوی خویان بە لەپی دەس داپوشیوە ♦♦ لە پیچی کولانە کەدا
سی کەس دەزکەوتن ، یەکیکیان سەری ئەسپکی بورە یی زینی را
ئەکیشا ♦♦ هاتنە بن ئەو دارە ی بدرالدینی پیا هەلواسرابو ♦♦
یەکیکیان پیلاووە کانی داکنەندو وەک کەشتی یەوانیکی شازەزا بە
دارە کەدا هەل گەرا ♦♦ دووە کە ی تریش بالیان کردبووە وە ئامادە و
چاوە نواری بون ♦ ئەووە ی بە سەر دارە کە کەوتبو دەسی کرد بە
هەل برینی گری ی پەتە تەر بووە کە ی کە وە کو مار لە سور ملی
لاوازی ژیر ریشە درێژە سپی یە کە ی بدرالدین ئالابو ♦ لە پریکا
دەمی چەقو کە ی لە گوریسە کەدا هەر زەلی و لە ملی درێژ هەلگەراوی
مردووە کە چەقی ♦♦ خوین فرکە ی کرد ♦♦

روی ئەم پیاووە ی ئەیویست گوریسە کە بیری ، زەردو وشک
هەلگەرا ، چەمایە وەو برینە کە ی تیر ماچ کرد ، هەلسایە وە چەقو کە ی
فری دایە سەر زەوی ، وە بە دەستە کانی گری کە ی کردووە کە
نیوە ی زیاتری بریبو ♦♦ ئنجا لاشە ی بدرالدینی نایە دەست دو
کەسە کە ی کە چاوەروانی یان ئە کرد ، وە کو چون باوکیکی
میهرە بان منالە خەوتووە کە ی بە بەزەیی یە کە وە ئەنیتە باووشی دایکی ♦
ئەوانیش لاشە روتە کە یان نایە سەر پشتی روتی ئەسپە کە یان ♦
کابرای سەر دارە کەش دابەزی و بچوکتریان لە تەمەنا سەری ئەسپی
لاشە هەلگری راکیشاو ، ون بون لە شەوی بە بارانا ♦♦

(۳۹)

نو سالان بوم ، پیش شهری بهلقان ، له گهل باپیرم میوانی
 لادی بی یهک بوین ، لادی بی به که جوتی چاوی شین و ریشیکی
 مه یله و سوری پیوه بو ، نانی ئیواره مان خوارد ، پیخوره که مان پر بو
 له ده لو بیبه ری سور * کات زستان بو ، زستانه کهش زور سهخت و
 سارد بو ، وهك هه مو زستانیکی رومیلی ، ناوی گونده کهم له بیر
 نه ماوه * * بهلام ئه و پولیسه ی تا نیوه ی ریگا به گه مان که وتبو باسی
 خه لکی ئه م گونده ی ئه کردو ئه یوت زور که لله ره قن * * زور به گران
 باج ئه دهن * * وه زور ئه کولنه و وه حز به دمه قالی ئه کهن * به
 گویره ی واته ی پولیسه که ئه مانه ئه بی نه موسولمان بن و نه گاور * *
 رهنگ بی له تیره ی (قزلباش) بن ، بهلام ناتوانری به ته واوی
 بگوتری ئه مانه قزلباشین *

تا ئیستاش ئه و کاتم له بیره که چوینه گونده که * * * روژ
 له ئاوا بونا بو ، شهخته و بهسته له ک ریگا و کولانی دا پوشیبوو ،
 ئالی ئاسو زهوی شه ختاوی و قورتی بهسته له کی وه کو پارچه ی
 مینا ئه دره وشانه وه *

لای زارک (مدخل) ی گونده که دا تاریک داهات ، پیشوازی
 کهرمان سه گیکی گه وره بو ، به هوی ئیواره وه خته وه له خوی
 گه وره تر ئه هاته پیش چاو * * ئه وه ری ، وه رینیک ئاسمانی بهستوی
 تاریکی له م سه ره وه بو ئه و سه ر کون ئه کرد * گالیسکه وانه که مان
 به قامچی پشتی ئه سپه کانی کوتایه وه ، سه گه که هه لمه تی ئه هینایه
 سه ر سنگیان ، له پشته وه ی گالیسکه وانه که سه رم برده دره وه بو
 ئه وه ی بزانه چی روی دا * * دیم دهس و قه مچی کابرا بهرز بویه وه و

(٤٠)

دارما به سهر سهری سه گه که دا *

- هی ی ! نه لی قایمقامیت و به ربویته گیانی لادی بی به ک !
بایرم له گالیسکه که دابهزی و تیواره باشی له خاوه نی سه گه که
کردو دهسیان کرد به گفتوگو کردن * له دوا بی دا خاوه ن سه گه که :
چاو شینه ریش سوره که نیمه ی برده ماله وه *

زور گفتوگوو باسم به بیر دیته وه ، که پاشماوه ی سهرده می
منالیمه * هه تا له تمه ن هه وراز تر نه چوم مانای زورتریانم نه زانی *
به هندیکیان پی نه که نیم ، له هندیکیشیان سهر سامی نه یگرتم ،
هندیکی تریشیان دلیان پر نه کردم له قین * به لام که منال بو بوم
گه وره گفتوگویان کرد بی چه باسیکیان کاریکی نه وتوی لی نه کردوم
که هه تا سهر له ژیانما بمینیته وه ، وه کو نه م باسه ی باپیره و لادی بی به
چاو شینه ریش سوره که که له م شه و دا کردیان *

بایرم دهنگی نه رم و ناسک بو ، به لام نه وی تر به دهنگی زلی
تیژی پر له باوه ریکی قوله وه قسه ی نه کرد ** نه م دهنگی به م
جوره نه ی وت :

- نه وانهی لاشه روته که یان فراندو له داره که هینایانه
خواره وه ، به کیکیان خه لکی ناوایی نیمه بو ، دهس به جی لاشه که ی
هینایه نه م گونده و له ژیر داریکی ره شا که وا به سهر گردیکه وه
ناشتی * دوا ی نه وه نه سب سواری سولتان نابلوقه ی گونده که یان داو
پاشان رویشتن *

پاش رویشتنی نه وان ، کابرا ، لاشه که ی له ژیر داره
ره شه که ی سهر گرده که وه هینایه در ، نه وه کو بو جاری دوه م

(۴۱)

بگهرینهووه لاشه که بدوزنهووه ، هینایه دهره‌وووه له ئاواپی بردیه
ددر ، وه دواں ئه‌وووه نه‌گه‌رایه‌وووه نه‌گه‌رایه‌وووه ♦♦

باپیرم لای پرسی :

- تو بروات به‌مه هه‌یه ؟

- بی گومان ♦ باپیری دایکم بوی گه‌راومه‌ته‌وووه ، که ئه‌ویش
باپیری خوی و ئه‌ویش باپیری تری پشتا و پشت بو‌یه‌کتریان
گه‌راومه‌ته‌وووه ♦♦

ئیمه له ژوره‌که‌دا له گه‌ل هه‌شت تا ده لادی‌بی تر له سه‌ر
سیوه‌ی جوغزیک له سه‌ر ئاگردانه ره‌نگ سه‌ر هه‌لگه‌راوه‌که
دانیشتبوین ، هه‌ر یه‌کیکیان ، یا چه‌ند یه‌کیکیان بجولابانایه‌وووه به‌شیک
له دهم و چاویان و لاشانیکیان له جوغزه‌که‌وه ئه‌چوه ژورو سه‌ر
ئه‌بو‌یه‌وووه ♦ وا هه‌ر گویم له ده‌نگی خاوه‌ن ریشه سه‌وره‌که‌یه ئه‌لی :

- ئه‌گه‌ر ته‌وووه جاریکه‌ی که ♦ ♦ ئه‌وه‌ی به‌روتی خنکینرا ، به
روتیش ئه‌گه‌ر ته‌وووه ، باپیرشم پیکه‌نی و وتی :

- ئیوه‌ش برواتان له هی دیانه‌کان ئه‌چی ، ئه‌وانیش ئه‌لین
جاریکه‌ی که عیسا دیته‌وووه دنیا ، ته‌نانه‌ت له ناو ئیمه‌ی موسولانیشا
هی وا هه‌یه باوهری وایه که عیسا ، روژیک له روژان ، له (دمشق)ا
دیار ئه‌داته‌وووه ♦

به‌لام ئه‌وه ده‌س به‌جی وه‌لامی ئه‌م قسانه‌ی باپیرمی نه‌دایه‌وووه ،
به‌لکو که مه‌که‌مه هه‌لسایه سه‌رپی و ناو له‌پی و ئه‌نگوسته
ئه‌ستوره‌کانی نایه سه‌ر ئه‌ژنوی و راست بو‌وه ♦ هه‌مو له‌شی که‌وته
به‌ر روناکی‌ی ئاگردانه‌که ♦ وا من له ته‌نشته‌وووه لایه‌کی روی ئه‌بینم

(٤٢)

ټه لى ريشه كهى سور ترو چاوه كانى شين تر هه لگه راون * ټا ، وا
لوتيكى گه وړدى هه يه ، هه ر وه كو له شه رابى ، قسه ټه كا :

- ټه لىن عيسا پيغه مبه ر به گوشت و ټيسقانى خويه وه ټه گه ريته وه
بو ژيان ** به لام بدرالدين به بى گوشت و ټيسك ټه گه ريته وه **
وه ك بينينى چاو ** قسه ي زمان ** وهه ناسه ي سنگ ټه گه ريته وه *
ټه مه شتيكه هيچ گوماني تيدا نيه * ټيمه پياوى بدرالدين ، بروا
به وه ناكه ين سه ر له نوى لاشه ي رزيوو بو گه ن يه ك بگريته وه و
بژيټه وه * جا كه وتمان بدرالدين جاريكى تر ټه ژيټه وه ** مه به سمان
له وه يه وتاره كانى و رواين و هه ناسه ي ټه گه ريته وه **

كابرا بى دهنك بو ، له شوينى خويا دانسته وه ، جا نازانم
ټاخو باپيرم باوهرى به هاتنه وه ي بدرالدين كرد يانه ؟ من ټه و دمه
كه تمه نم نو سالى بو باوهرم كرد ، ټيستاش كه له (٣٠) سالم تى په ر
كردوه هه ر بروام وايه بدرالدين ټه گه ريته وه !!

هونه ر مولكى گه له * له به ر ټه وه ټه بى له ناو جه ر گه ي
كومهلانى فراوانى ره نجكيشى گه لا ريشه داکوتى ** پويسته
ټه وائيش لى بگه ن و خوشيان بوى !!
ټه بى هه ست و بىرو خواسته كانى ټه و كومهلانه يه ك بخاو
هيزيان بزوينى و ** هونه ر مهنده كانيان راپه رينى و گه شه يان
پى بدا **

- لينين -

(٤٣)

مهولهوی و بهار

- ۱ -

نازك ته دارهك فهصل وههاران
شیرین نارایش ههردهو کوساران
گول چون روی نازیز نهزاکهت پوشان
وه فراوان چون سهیل دیدهی من جوشان
مدیای گولالان نه پای دهر بهندان
ئهو یهک تر وینهی نارهزو مهندان
چه خاس خاس شنیهو نه ئیواراندا
سهوزه وه روی خاک جهرگهی یاراندا
بوین رهعشهی وهجد دلهی پاکشان
عهیان نه شنیای سهوزهی خاکشان

(۴۴)

جهی گوشه خاسته نیهن مهسکه نی
ساقی گیان ئامان خومار ئهشکه نی
هوریزه صوبجهن دل تازه خاوهن
شنوی پای کاوهن گوشه ی سهراوهن
سهوزهی خاک پاک یاران هام فهدرد
فریمان وه فهرش بهزم ویمان کهرد
کهو سهوزهی ئیمه ییچ نه کام ههردی بو؟
وه فهرش مهجلیس کام هام فهدردی بو؟

- ۲ -

ههوای زمستان خه مان بهتاله ن
وهرو ههرد دهرد دهرون خال خاله ن
هاژهی تاف ساف شهتاوگهی شادی
صوب مهیو نه گوش هوش ئازادی
بوی شنوی شنیای تایی چنور شهوق
مدو نه دهماخ پر پهرداخ ذهوق
که یفمدا وهش وهش دهسته دهسته ی گول
نه گوشه ی کلاو ، نه پای دهشت دل
نیشانه ی (نهوروز) واده ی وههاره ن ،
یا نهشئه ی ئامای نامه ی نیگارهن ؟

(۴۵)

نهوروزی ئەم سالمان

چەمچەمال - محمەد نوری توفیق

نهوروز ئەو جەژنە پیرۆزەیه که لەو رۆژەووە کاوەی ئاسنگەری کورد ئەژدەهاکی خوین خوری کوشتووە ، کوردو کوردستان شانازی پیوە ئەکەن و هەموو سالیکی لەو رۆژەدا لە هەموو لایەکی کوردستانی خوشەوێستا یادێ کراوەتەووە گەر کهم و گەر زور چونکه جەژنی نهوروز جەژنی سەر بەستی گەلی کورده ، جەژنی زرگار بونی ئەم گەلە خەباتکەرەیه که هەرگیز نەبوێستوو نایهوی سەر بو زوردار دابنەوینی *

بەلام ئیمپریالیزم و چلکاو خورەکانی هەمیشە لە نهوروز ترساون ، چونکه پالەوانیتی گەلی کوردیان لەو رۆژەدا بو دەرکەوتوو دوا رۆژی خویان وەکو ئەژدەهاکی خوین خور تیا بینوو ، بویه هەموو هیزیکی خویان تەرخان کردبو بو بەر هەلستی جەژنی نهوروزو هەمیشە ئەیان وێست ناوی نهوروزو ناوی گەلی کورد لە میژوا بێر نەووە ، بەلام ئەو بەر هەلستەو وێستەیان هیچ کاتیک خەباتی کوردیان سست نە ئەکردهووە ، بەلکو جارەهای جار بویان دەر ئەکەوت که کورد نەمردوووە نامری جەژنی نهوروز هەر ئەکاو خەباتی خویشی هەر بەرەو پیش ئەبات *

تالە رۆژی ١٤ی تەموزی پیرۆزا تیشکی ئازادی بالی کشان بە سەر کوردستانی عێراق و جومهوریەتی عێراقی نەمردامەزرا ئەو جومهوریەتەیه که بە خەباتی گەلی کوردووەرەب دامەزرا که

(٤٦)

جومپوریه تی کوردو عه‌ره به * هه‌ر به ده‌رچونی روژی چوارده‌ی
ته‌موز جه‌ژنی نه‌وروز کرا به جه‌ژنیکی باوه‌ر پیکراو چونکه
جه‌ژنی نه‌ته‌وایه‌تی گه‌لی کورده له به‌ر ئه‌وه وا ئه‌م سال بو یه‌که‌م
جار جه‌ژنی نه‌وروز له هه‌مو لایه‌کی کوردستانی عیراقا به ئاشکراو
به سه‌ر به‌ستی ئه‌کریت * هیوا دارین که پاش ماوه‌یه‌کی که‌م له
هه‌مو کوردستانی داگیر کراوا ئه‌م جه‌ژنه بدره‌وشته‌وه *

به‌لام ئه‌بی شیوه‌ی کردنی ئه‌م سالی نه‌وروز له گه‌ل سالانی
پیشوا بگوریت چونکه ئه‌م سال له گه‌ل سالانی پیشوا زور جیاوازه *
پیوسته ئه‌م سال له‌هه‌مو کونو و قوژبنیکی کوردستانی عیراقا نه‌وروز
بکریت به جه‌ژنیکی راستی هه‌ر هیچ نه‌بیت وه‌ک جه‌ژنه‌کانی تر
بکریت به شایبو زه‌ماوه‌ن ، بکریت به سه‌یران و ئاهه‌نگ *

به‌لام وه نه‌بیت هه‌ر شایبو به‌زم و هیچی تر ، نه‌ه ! به‌لکو ئه‌بی
له گه‌ل ئه‌وه‌یشا هه‌مو خوینه‌واره نیشتمان په‌روه‌ده‌کانمان به‌وردی و
راستی به‌دلو ده‌رونیکی پاکه‌وه نه‌وروزو جه‌ژنی نه‌وروز له
هه‌ر نه‌خوینه‌واریک بگه‌یه‌نن که مانای جه‌ژنی نه‌وروز تی نه
گه‌یشته‌وه یان به خراب تیگه‌یشته‌وه به‌پرو پاگنده‌ی کونه‌په‌رستان و
دوژمنانی کورد * پیوسته له سه‌ر هه‌مو کوردیکی دلسوز ئایا به
نوسین یان به‌ده‌م ئه‌م جه‌ژنه‌په‌روزی گه‌لی کورد له‌برا
عه‌ره‌به‌کانمان بگه‌یه‌نی که برای خه‌باتی ساله‌های سالی کوردن
هه‌ر وه‌ها داوا له قوتابی‌یه دلسوزه‌کانمان ئه‌که‌ین که له‌ده‌رده‌ی
عیراقن به‌جوره‌ها ریگا ئه‌م جه‌ژنه به‌گه‌لانی ئه‌وه ناوه‌بناسین و
به‌لکو گه‌لی کوردیشیمان پی بناسین که گه‌لیکه مافی ژبانی نه‌ته‌وایه‌تی

(٤٧)

هه‌یه‌و ئه‌بی هه‌ر بژی به‌ کویریایی چاوی هه‌مو دوژمنیکی کورده‌وه •
 تا‌کو جه‌ژنی نه‌وروزیان لا ئاشکرا بیت که جه‌ژنی راپه‌رینی ئه‌و
 گه‌له‌ خه‌باتکه‌ره‌یه که ژیا‌نی خوی بو خه‌بات ته‌رخان کرده‌وه بو
 ژیا‌نیکی کامه‌ران و دوا روژیکی به‌ختیار ئه‌و گه‌له‌ی که هه‌ر ئه‌بی
 نیشتمانه به‌ش کراوه‌که‌ی یه‌ک بگه‌رته‌وه له‌ زیر ئالای کوردستانی
 گه‌وره‌یا ••

ئه‌زانی ؟

- * که یه‌که‌م پو‌لی پو‌سته له‌ سالی ۱۶۵۳دا له‌ فه‌ره‌نسه ده‌رچوه ؟
- * وه که یه‌که‌م کارخانه‌ی چین له‌ سالی ۱۶۶۶دا له‌ شاری لیون له
 فه‌ره‌نسه دامه‌زرینرا ؟
- * وه که چاویلکه بو یه‌که‌م جار له‌ سالی ۱۲۵۸دا دوروست کرا ؟
- * وه که (ساردینیا‌ل) ی پاشای ئاشوری به‌کان که‌رکوکی
 دوروست کرده‌وه ؟
- * وه که هه‌مو روژی شتی‌ک ئه‌خوی که له‌ دو شت پیکه‌توه
 هه‌ردوکیان زه‌هرن ئه‌ویش « خوی » یه‌ که له‌ صودیوم و له‌ کلور
 پیکت دی ؟
- * وه که ئه‌گه‌ر ئه‌و هه‌مو ده‌مارانه بیخه‌یته سه‌ر یه‌ک که خوینی
 له‌شی ئاده‌می زادی پیا ئه‌روا ، ئه‌گاته ۱۰۰۰۰۰ میل ؟
- * وه که ئه‌توانی هیلکه هه‌لگری تا شه‌ش مانگ بی ئه‌وه‌ی پیس
 بی ئه‌گه‌ر ۳-۴ ئانیه بیخه‌یته ناو ئاوی کولاوه‌وه ؟
 کو کردنه‌وه‌ی (حکمت توفیق الراودی) له‌ که‌رکوک

(۴۸)

سلاویك •• (۱)

عزالدين مصطفى رسول

سلاویك له ناو جهرگه‌ی خاکی عه‌ره‌به‌وه ، له دلی زیندوی
ټه‌و گه‌له نه‌مره‌وه که ساله‌های ساله پیکه‌وه به‌ه‌او دلی و ه‌او
ده‌ردی و ه‌او خه‌باتی ټه‌ژین ••• سلاویك له سه‌ر گوری
صلاح‌الدینی بوزورگه‌وه ، سلاویکی گه‌رمی پر تینی کوردایه‌تی و
ه‌او به‌شی له داچه‌سپاندنی دواروژی روشنی مرو‌فایه‌تی‌دا • له سه‌ر
لوتکه‌ی (قاسیون) ه‌وه ، سلاویك له شه‌مالی سازگاری کوردستان
نه‌رمتر ، له وه‌نه‌وشه‌و نیرگزی ټاکوو قه‌ندیل بون خوش‌تر •• له
گه‌ردنی زاغروس و ټاکری و پیره مه‌گرون سه‌ربه‌رزتر ، له سه‌ر
گوری پیروزی مه‌ولانا خالده‌وه سلاویکی پر له گورو گری ټایینی
پولایینو پر له ژیری و دانایی و توانایی کوردان ••
له جی نزرگه‌ی نالی‌یه‌وه •• سلاویکی به‌گیانی کورد
په‌روه‌ری چه‌ش ، پر له سوزو یادی نه‌سره‌وتی غه‌ریبانو له نیشتمان
دوران •• سلاویک به‌ « بادی خوش مرور » ی سه‌رچاوه‌ی
(به‌رده‌دا) دا ، به‌و « په‌یکه شاره‌زا » به‌دا ، به‌لام نه‌ک روه‌و
« شاری شاره‌زور » م •• نه‌ک روه‌و خاکی پاکی روناکی کوردستان ••
نه‌ک روه‌و نیشتمانی ټازیز ••
سلاویک له غه‌ریبانی نیشتمانه‌وه بو غه‌ریبانی نیشتمان ••

(۱) ټه‌م نامه‌یه به‌ ناوی (کومه‌لی قوتابی‌یانی کورد) ه‌وه له
شام ، له مانگی مارتی ۱۹۵۸ دا نیراوه بو گو‌قاری کوردستان که
(کومه‌لی خویندکارانی کورد له ټه‌ورویا) ده‌ری ټه‌کا •

(۴۹)

سلاویک له ئیمه‌ی له نیشتمان دوره‌وه بو ئه‌و ده‌نگه به کاره‌ی
 روژاوامان ♦♦ بو گوڤاری خوشه‌ویستی (کوردستان)مان ♦
 بی گومان (کوردستان) ده‌نگیکه ♦♦ نه‌ه ، ده‌نگ
 دانه‌وه‌یه‌که ♦♦ زیره‌ی پلنگ و ناله‌ی شیرێ کیوانی کوردستان و
 هوره‌ی ده‌رویشان و لاوکی شوانان و به‌سته‌ی جوتیارانه ♦♦ ده‌نگی
 بلندی ئه‌و گه‌له نه‌مره‌یه ، پر له هاواری توله‌یه ♦♦ پر له بریاری
 کول نه‌دان و به خوشی ژیانه ♦♦♦ ده‌نگ دانه‌وه‌ی دوا ده‌نگ و
 نه‌ره‌ی شه‌هیدانی نه‌مرمانه ♦♦ دوا وته‌ی « بژی کوردستان ! » ♦
 هه‌ی خوش به‌ختی ! هه‌ی خوش به‌ختی ! جارێ ئه‌و ده‌نگه
 له لوتکه‌ی چیاکانی خومانه‌وه ده‌نگی ئه‌دایه‌وه ، وا ئیستا ئه‌گاته
 چیاکانی ئالپ و له‌ویوه به گوی روباری دانوبی شینا دیته‌وه و ،
 ئاوات و ئازار و خه‌باتی کوردان به گهلانی جیهان را ئه‌گه‌یه‌نیت ♦♦
 که‌واته ، بو ئه‌و بلند گویه ♦♦
 سلاویکی گه‌رمی پر له هیوای فراوانی چه‌ند کوردیک ♦♦♦

ژماره‌ی بی کاران له ولاته یه‌کت گرتوه کانی ئه‌هه‌ریکا

له سالی ۱۹۴۸ دا گه‌یشه ۲۲۰۵۰۰۰

له سالی ۱۹۵۶ دا گه‌یشه ۲۸۲۲۰۰۰

له سالی ۱۹۵۸ دا گه‌یشه ۵۱۷۳۰۰۰

له گوڤاری (الثقافة الجديدة) هوه

(۵۰)

سەردار

نوسینی : هوگر گوران

سەردار ، ئەو بەیانییە بە کە لە مال هاتە دەری بچی بو سەر ئیش ،
بە پیچەوانەیی بەیانییانی ترەو دلی خوش بو . . . خویشی نەیی ئەزانی
بوچی ؟ . . . ئەتوت هەرگیز هیچ جورە خەمیکی لە دلا نەبوو هیچ
چەشنە ئەرکیکی بە سەرەو نەبوو . بە پەروشەو هەوا ساردە
تەرە کەیی بەیانیانی هەل ئەمزی ، هەر وە کت قەت هەناسەیی نەدابی !
ئەبو یست رویەکی خوش بدا بە ژیان سەرەرای هەمو تالییەکی ! بە
راستو بە چەپا سلاوی لەو کەسانە ئەکرد کە توشیان ئەبو ، بی
ئەو هی هەمویان بناسیت ، یا هەمو بیانەوی بیناسن ! . . .

بە قەراغ جادەییەکی تەسک و لیژا رویی . . . چەند دیریک لە
شیعەرە تازە کەیی خوی هینایەو پیر ، ئەو شیعەرەیی لە روژنامەیی ناو
شارا چەند روژیک لەو و پیش بلاو کرا بوو بوی ، بی ئەو دەنگ
بداتەو کەس لی بکولیتەو ! ئەو شیعەرەیی ئەو شەوو روژ لە بەر
خویەو ئەوت و ئەوت و ئەو ! لە دلی خویا ئەوت : چون نمونەییەکی
زیندوی (فەن!) دی و ئەروا بە بی دەنگی لە کایتکا کوشتی پیاویکی
ساغ بە خەنجەر ئەبی بە داستان ؟!

سەردار بەو بەیانییە نەیی ئەویست پیری خوی بەو رەنگە ماندو
بکات ، بویە لە بەر خویەو دەستی کرد بە گورانی وتن ! . . . هەر لەو
کاتەدا بو ئەفەندییەکی تەنگە زلی لە تەنیشت خویەو دی ، ناچار بو

(۵۱)

که و دلامی سلاوود نا به دله که ی بداته وود * * خاوه نی نه و سلاوود
معاونیکی پولیسخانه ی ناو شار بو * * معاونیکی بی تاج و نه جمه و بی
(به دله) و شهرم !! * * نه و سا نه م جورده معاونانه تا نه هات ئیسکیان
گراتر نه بو ، که چی له گهل نه و دشا ژماره یان مهر زیادی نه کردو
بی شهرم تر نه بون!

پاش نه و دی چهند ههنگاو یک به یه که وود رویشتن ، معاونه که
روی کرده سهردار:

– بزائم وتارت نویسیو له روژنامه دا ؟

سهردار به سهرسورماوی یه که وود پرسى :

– وتار ، یا شیجر ؟

معاونه که پیش نه و دی و دلام بداته وود به ته و سه وود پرسى :

– بویان نویسیویت یان له کتیب و گوڤاره کان ددرت هینابو ؟

سهردار به پهستی به که وود وتى :

– نه خیر به ههله چووی * * ئایاه *

معاونه که نه ییشتم نه م قسه که ی ته و او بکات ، وتى :

– سهردار ! من نه م جورده شتانه په سهند ناکه م !

سهردار وتى :

– قوربان ، ردهنگه له و دزن و قافیه که یه وود بفرمورى ؟

معاونه که چا وود کانی بز کرده وود به سهردارى وت :

– خوت گه وچ مه که ! خو کوممت نه نوشتوه !

نه مه بو دوا قسه ی معاونه که له گهل سهردار * * که سهردار بو

دوا جار معاونی چا وپی که وت ، نه ویش دواى شورشه پیروزه که مان ،

(۵۲)

رون کردنه و په ک له لایه ن کومه لی خویند کارانی کورده و له نه ورو پا

هه ندی کهس له وانه ی به درو خویان به نه ته و په روه
دانه نین، به یان نامه یه کیان ده ر کرده . له و به یان نامه دا به شیوه یه کی
ناراست و دل خه فته بار کهر هیرشیان برده ته سه ر جو مهوریه تی
خوشه ویستی عیراق: جو مهوریه تی کورده و عه رب . نه مانه به م
هیرشه یان نه و قه وانه کونانه ی ئی مپریالیزم لی نه ده نه و که به سه ر
قوتابی ی ساویلکه شاتی ناپه ری . نه و قه وانه ی که حوکمی نیشتمان
په روه رانه ی نه رده نی له نا و برده و نازادی خواکانی نه وی ی فری دایه
به ندی خانه کانی گلو په ووه ، حوکومه تی نیشتمان په روه ری مصدقی
روخاندو ، فاطمی ی دا به تیر باران کران . نه مانه هه ندی دروشمی
به دیمه ن جوانیان هه لگرتوه ، وه نازانن ، یا خود نایانه وی بزنانن که
وا ئی مپریالیزم به هه ر دو دهس چه پله لی نه دا بو نه م کرده وانه یان و،
روژنامه کانی که وتونه ته ته پیل لیدان بوی و ئیستگه کانی له نده ن و
پاریس و واشه تون هه له له ی بو نه کیشن و ئیستگه کانی تاران و نه نقه ره و
ئیسرا ئیلش بویان نه سیننه و . نه مانه نه و په یان له بیر چوه که وا نه م
له ناوه راستی شارا، چاوه زه قه کانی کزو ره نگی زه رد هه لگه رابو ،
وه بو نه ویه له چنکی خه لقی رزگاری بکه ن ، به ئوتوموبیلیکی
سویا ، به په له بردیان و کردیان به ژوری نه و به ندیخانه یه دا که چه ند
روژیک له وه پیش سه ردازی لی هاتبوه ده ری !!

(۵۳)

کرده وانه یان جگه له لهت لهت کردنی به کیتی یه ریزه یه ک گر توه کان به و لاوه هیچ نه جامیکی تر نابەخشی، نه و یه کیتی یه ی که به واتهی خویان پاریز کاری که رینی •

نه و به یان نامه یه هندی لای تابه تی به و به دناو کرده که گوایه نه یانه وی به تی برایه تی کوردو عه رب پسین •• تاد، ئیمه ش بی یان نه لین: که هیچ هیزیک نه بتوانی به تی نه م برایه تی به راسته پسینی، نه ئیمپر یالیزم و نوکه ره کانی و نه که سی تریش، چونکه چه رخی سیاسه تی ئیمپر یالیزمی یانه ی (دوبه ره کی یان تی بخه •• نه بی به گه وره ی همویان) به سه ر چوه •

ئیمه به همو سه ره رزی و شانازی یه که وه - به گویره ی نه و شاره زایی به ی که هه مانه - نه لین جو مهوریه تی عراق به سه رو کایه تی یه زه عیم عبدالکریم قاسم دوستی دلسوزو به وه فای گه لی کورد، به کرده وه به سیاسه تی راست و دیمو کراتی یانه ی نه وه ی چه سپاندوه که شایانه به و باوره ی که نه ته وه ی کورد پی یه هیه نه ک ته نها له عراق، به لکو له همو به شیکا له به شه کانی کوردستان که ئیمپر یالیزم پارچه پارچه ی کرده •

کومه له که مان که نوینه ری به شی زوری قوتابی یه کورده نه کادیمی یه کانه له ئینگلته ره و نه لمانیا و فه ره نه سه و سویره و نه سه دا، له همو کاتیکا جاری داوه که لایه نگری ته واوی سیاسه تی جو کومه تی عراقه، وه همو توانایه کمان چه له نه ورو پاو چه له کوردستانا داناوه بو پاراستی • نه و تاران هه شمان که به چه ند زوبان له گو فاره که مانا (کوردستان) بلاومان کردونه ته وه و، نامه کانمان بو کومه له

(۵۴)

دوله تی به کان و سه رو که کانی دهوله تان و به بیان نامه کانمان که داومانه به روزنامه کان - دوا به بیان نامه مان نهوه بو که لقی کومه له که مان له بهریتانیا دهری کرد پاش دوایی هاتی ئیش و کاری کونفرانسی حهوتهمی سالانه مان له ۱۹۵۸/۱۲/۲۷ دا - و، نامه کانمان بو سیادهی زه عیمی خوشه ویست ، نه مانه هه مو به لگهی نه وهن * مایهی سه ره برزی و شانازیشه بو کومه له که مان که چند نامه ی سوپاسی له سه رو کایه تی ی مه جلیسی وه زیرانه وه وه رگرتوه له سه ر پشتیوانی کردنمان له جولانه وه ی نازادی خواهانه ی جو مهوریه تی عیراق * جمهوریته تی عیراق و سه ر کرده بی هاوتاکهی له لایهن هه ر یانزه ملیونه که ی گه لی کورده وه به نه وه پهری ریز لی گرتنه وه سه یریان نه کری چونکه مه وقیفیکی مه ردانه یان هه یه سه باره ت به گه لی کورد که پیشان ئیمپریالیزم و کونه په رستی وه ک سه گت گه مارویان دابو ، وه ب سه مو هویه کت بی به شیان کردبو له نازادی و له هه مو مافیکی و چند قه سا بخانه یان نایه وه بو له ناو بردنی که هیشتا له یادمان نه چوه ته وه ، له وانه ش نیه له یادمان بجیته وه * هه ر به رواردیکی نه وه نازادی و به ختیاری ی کورده کانی کوردستانی عیراق و نه وه مافانه بکه ین که له م چه رحه دا وه ریان گرتوه ، له گه ل وه زعی کورده کانی شوینه کانی تری؟؟ کوردستانا به ئاشکرا بومان ده رنه که وی که هی چیه وا کورده کان له هه مو لایه کت نه وه نده به گه رم پشتیوانی ی سیاسه تی حوکومه تی عیراق نه که ن ، وه لا ناکه نه وه بو نه وه هاوارو ده نگه ده نگه ی له چند شوینیکی تایه تی به وه ده ر نه چی !

ئیمه هیوامان وایه هه مو دلسوزیک ئه وه بزانی که هیرش بردنه
سه ر جولانه وهی دیمو کراتی ی عراق و سه ر سیاده ی زه عیم عبدالکریم
ئیتر هه ر بوختایکیان پیوه بکه ن و هه ر دورشمی هه لگرن و هه ر ناوو
ناتوره یه کیان لی بنین، له ئه نجاما خزمه تی ئیمپریالیزم و لایه نگره کانی
نه بی هی که سی تر ناکا *

ئیمه ، ئیستاش-وه ک له مه ویش -لامان وایه هه ر سه ر که وتینکی
نه ته وهی عه رهب سه ر که وتنی نه ته وهی کوردیشه، وه هه ر زیانیک
له و بکه وی ، له گه له که ی ئیمه ش که وتوه که گه لی عه رهب به
پشتیوانیکی به هیزی خوی دائه نی بو ده س خستی ئازادی و
یه کخستی نیشتمانه که ی له پاشه روزا * جا بو ئه وه که زیانمان لی
نه که وی پیویسته له سه رمان به عه رهب و کورده وه شان به شانی
یه ک هه ول بدین بو پاراستی جومهوریه تی عراق و بو هینانه دی
ئامابخه کانی شورشی چوارده ی ته مرزی نه مر که سه روکی تاقانه ی
عراق زه عیم عبدالکریم قاسم سه ر کرده ی بو *

بژی جومهوریه تی عراق: جومهوریه تی کوردو عه رهب!
بژی دوستی به وه فای گه لی کورد عبدالکریم قاسمی قاره مان!
هه تا هه تابه بژی برابه تی ی کوردو عه رهب!

لیژنه ی گشتی به ریوه بردنی
کومه لی حویند کارانی کورد له ئه وروپا

هيو او خوینده وارانی

هيو مانگی ده یان وتارو پارچه شیعرو چیرو کی له خوینده وارانه وه بو دی، بهلام داخی گرانمان زور به یان له و نوسهرو شاعیرانه و دیه که تازه ددسیان داو ته نویسن و هیستا نه وه لیانه . چهند خوش بو نه گهر گو فاریکی وا بوایه که هدر نویسنی (تازد ددس پی کردوان) ی بلاو بگردایه ته وه و سهر پهرشتی بگردنایه، تا نه وانیه یان که لی هاتون ببن به نوسه ری باش و، نه وانی تریشیان ریگایه کی تریان بو خویان بگردنایه .

دیاره هيو ناتوانی نه م دوره بگیری . نه گهر هیچ باسیکی نه وه هله هست و وتارانهش نه کا ، له وانیه نوسه ره تازه تی هله چوه کانمان دلان سارد بیته وه و گلله بی بکن ، به لکو هه ندیکیشان بکشینه وه ، له کاتیکا که نه و پهری پیوستی به هانه هانه دانیان هه یه . بویه هدر چون بی نیمه وا باسی هه ندی له و وتارو شیعرو چیرو کانه نه که یان که له م چهندانه دا بومان هاتود ، هیواشمان وایه بلاو نه کردنه و دی نیراوی یه کیک ، یا نه هینانی ناوی ، نه بی به مایه ی دل سارد بونه و دی ، چونکه هه مو نوسهرو شاعیره به رزه کانمان وه ک نه و ان بوون و له نه نجامی کول نه دانا پیش که وتون . نیمه ش ماوه که مان زور ته سکه و هدر نه و نده مان لی دی .

* کاک (سهرتیب صاحبقران) چیرو کیکی ودرگیراوی بو ناردوین که تا راده یه کی باش پوختی ودرگیراوه ، بهلام داخه که م (ناوه روک) یکی وای نیه که بیخاته پیشی شتی تره وه بو بلاو

کردنه وه * هیوامان وایه کاک سهرتیب له مه و پاش چیروکی به
که لک ترمان بو وه رگیری له هی چیروک نوسه پیشکه وتوه کانی وه ک
(تولستوی) و (چیحوف) و (گورکی) و (رومان رولان) و (هاوارد
فاست) و (ئهمادو) و ئهوانی که * *

* خوشکه (روناک روف سعید) له سلیمانی یه وه نامه یه کی بو
نوسیوین ههستی به سوزی خوی تیا دهر ئه بری به رامبه ر به هیوا
دوا که وتنی دهر چونی ، وه گله یی له وانه ئه کا که « ئابونه ی هیوا
ناده ن ، به لام ئه توانن قاچ بخرنه سهر قاچ و لاپه ره کانی ئه م دیوو ئه
دیو بکه ن » تاد * *

خوشکه روناک ! ئیمه یش له گهلتاین ، جا ئه گه ر خوینده وارانی
کورد زور به یان ئه و نده که مه رخه م نه بونا یه بوچی روژی ئه ده بی
کورد ئه گه یشته ئه م روژه ؟ به لام هیشتا و ره بهر مه ده ، تویش له
گه ل ئیمه دا دل نیا به له وه که پاشه روژیکی روناک به ریوه یه بو
نه ته وه که مان ، وه ئیمه یش ئه بین به خاوه نی ئه ده بیکی به رزو
پیشکه وتوو ، ریزه خوینده وار یکی دلسوزی وا که به راستی
خزمه تی زوبانه که یان بکه ن *

* (جمال نوری) له سلیمانی یه وه پارچه هه له به ستیکی به
سوزی بو (کوردستانی خوشه ویست) ی ناردوه ، ههستی پیروزی
خوی تیا دهر ئه بری * ئیمه یش هیوا مان وایه ئاواته کانی بینه دی
که ئاواتی هه مو لایه کمانه *

* (سکالا) یش لای خوی له سهر (بوژی به ناو بانگی
کورد : ظاهر به گ) ی نوییوه ، به لام داخه که م خوی ماندو

نه کردوه شتیکی نوی مان له بابته تی شیعی طاهر به گهوه پیشکەش
بکا • چاو گیرانیک به سه ره تایی دیوانه له چاپ دراوه که ی طاهر
به گ خویا گه لیک له خویندنه وهی وتاره که ی کاک سکالا به
که لک تره •

* (ناشتی خوازانی ناوچه ی شیروانه) و (لاوانی دیمو کراتی
کوردستان له چه مچه مال) ، ئەوان به بیان نامه یه کیان بو خه لکی ئەو
ناوچه یه و ئەمان سوپاسی سه ره ک عبدالکریمیان بو ناردوین به هوی
ده رجونی عه فوی چوار ئەفسه ره شه هیده که ی کورده وه •

بی گومان هه مو لایه ک ئەوه ئەزانن که گو فاریکی مانگانه بو
بلاو کردنه وهی ئەم چه شنه نوسراوانه دهس نادا ، شتی وا ئەبی بو
روژنامه و گو فاره هه فته یی یه کان بنیری • لیمان ببورن •

* کاک (فه ره ناد عوسمان عه ونی) ش پارچه هه لبه ستیکی بو
(نادیه) ی ئەردنه ی ناردوه ، به لام حه یف ده رنگ گه یی ، چونکه وه ک
بیسومانه نادیه له به ندی خانه رزگار کراوه •

* کاک (عبدالوهاب محمود) یش له که رکوه وه له ژیر
عینوانی (بانگی لاوانی دیمو کراتی کوردستان) ا چه ند دیریکی بو
نوسیوین • کاک وه هاب نوسراوه که ی تو له به یانی کومه لیک ئەچی
نه ک وتاریک که یه ک که س نوسییتی ، دیاره به یان نامه یه کی وا ئەبی
کومه له که خوی ده ری کا نه ک تو به ئیمزای خوت بینوسی • • بو
له مه ولات ••

* کاک (ج • خوشناو) پارچه هه لبه ستیکی تری بو ناردوین
له گه ل بوره گله یی یه کا له بلاو نه کردنه وهی شته کانی • کاک ج

(۵۹)

خوزگه تو خوت سهر پهرشتی هیوات نه کرد ، جا نه مان زانی به راستت نه زانی که سیکي تر گله یی به کی وه کو هینه که ی تو بکا ؟
ئیمه مه به سمان ته نیا خزمه تی کوردو نه ده بی کورده ، وه له بلاو کردنه ووه بلاو نه کردنه ووهی هر شتیکا که بومان بی ، له م سهر چا ویده ووه بریاری خومان نه ددین هیوامان وایه له مه وپاش وا توره نه بی ، چونکه خو هه مو جار هه ر بو ئیمه نانوسی !

* سلیمانی ، کاک (حه مه رحیم سه عید) ! جه ژنی تویشو هی هه مو کوردیک پیروز بی • لیمان ببوره که بلین هه لبه سته کانت بو بلاو کردنه ووه دس نادن ، له گهل نه ووشا که هه ندی (سرنج) ی جوانیان تیایه ، واته چه که ره ی شاعیریت تیایه نه گهر بوت بلوی په روه رده ی بکه ی •

* (حسین شیخ عثمان) • کاک حسین به راستی به ته مای پاشه روژیکي جوانین بوت له جیهانی شیعرا • له بهر نه ووه نه بوایه که تا راده یه ک له گهل مام (خلیل) ی پاسه وانی باخی (عروض) ا دانوله تان پیکه ووه ناکولی ، هه لبه سته که تمان بو (احمد فایز) ی نوسه رو ناشتی خوازی به ناوبانگی پاکستان بلاو نه کرده ووه ، هه ر چه ند فایز به زوری هیزی ناشتی خوازان له چوار دیواری به ندیخانه هینرایه ددره ووه • جا لیمان ببوره که ناتوانین دلی خلیل و میرات گره کانی خلیل بو یه کیکی وده کو تو بیشینین • تو هه ر له گهل نه و ناشت به رده ووه ، ئیتر هه لبه ستمان بو بنیره و هه قت نه بی •

ئاگایشت له ووه بی بو ووزنی شیعر جومله ی بی جی نه هینی •
* کاک (ئاراز) ! هه لبه سته که ی تویشو (خوشه ویسته که م) له

(٦٠)

کونگره‌ی یه‌کیتی‌ی گشتی‌ی قوتابی‌یانی عیراق ۱۶-۲۱‌ی شوبات

ناماده کردنی : احمد حامد قادر

به‌یانی‌ی روزی ۱۶/۲/۱۹۵۹ له ساعات ۱۰/۵ له سینه‌مای
(خه‌یام) دا یه‌که‌مین کوبونه‌وه‌ی کونگره‌ی کرایه‌وه ، بو به‌خیر هاتی
نوینه‌رانی لیژنه‌کانی یه‌کیتی‌ی لیواکان ، وه بو پیشوازی کردن له و
وینه‌رانه‌ی که له دهره‌وه هاتبون بو عیراق وه ک سهروکی یه‌کیتی‌ی
گشتی‌ی قوتابی‌یانی جیهان و ، نوینه‌ری قوتابی‌یانی یه‌کیتی‌ی
سوئیت و ، چینی میلی و ، فیتسامی دیموکراتی و ، نوینه‌رانی
قوتابی‌یانی ولاته عهره‌به‌کان *

له‌م کوبونه‌وه‌یه‌دا گه‌لی له پیاوه سیاسی‌یه‌کانی ولات و ماموستا و
کار به‌دستانی و وزارتی په‌روه‌رده و فیر کردن و سهروک و نه‌ندامانی
دادگای گه‌ل و نوسه‌رو شاعیر و ئه‌دیب و خواهن روزنامه‌کان

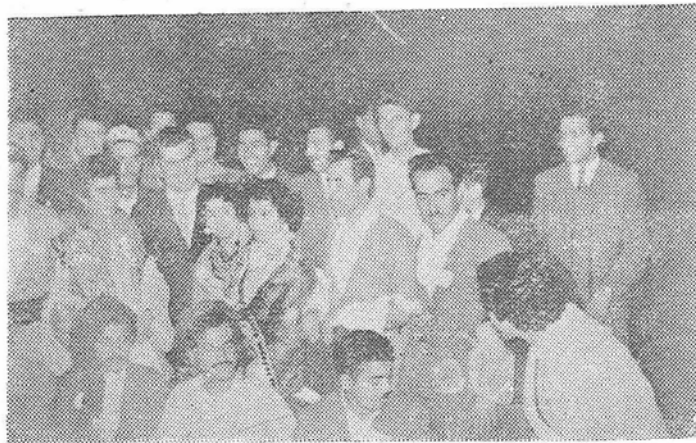
پیشان دانی (فکره) که‌یا سهرکه‌وتونیه ، له به‌ر ئه‌وه چاو پووشی‌مان
لی بکه که بلاومان نه‌کرده‌وه *

* کاک (بلال بهاء‌الدین) یش له کویه‌وه وتاری (فه‌یسه‌ل
ئه‌فه‌ندی و خاتون) ی بو ناردوین که له گوشاری (۱۴ ته‌موز) ه‌وه
وه‌ری گیراوه‌ته سهر کوردی * کاک بلال ئه‌گه‌ر وتاریکی و امان بو
وه‌رگیری که که‌مترین ژماره‌ی خوینده‌واری کورد به‌رچاویان
که‌وتبی باشتر نیه ؟

(۶۱)

حازر بون •

له ساعات ۱۰/۵ ی تهواوا سهروکی خوشه ویستی گهل
عبدالکریم قاسم به وتاریکی کورتی به نرخ کوبونه وه که ی کرده وه ،
وه سهر له نوی به لینی خوی تازه کرده وه بو گهلی عراق که وا
هیوای به رزی ، خوشی و بهختیاری ی گهلی عراقه • وه داوای کرد
له قوتابی یان که یه ک بگرن و خو بدنه خونیدن ، چونکه ولات له
سهر بنچینه ی خوننده واری و زانیاری دائمه زری • پاش سهروک

قوتابی یانی سلیمانی دهوری بلیکانیان داوه

عبدالکریم ، وزیر پهره رده و فیر کردن و ، دوکتور فیصل
سامرو ، سهروکی دانشگاهی به غداو ، سهروکی یه کیتی قوتابی یانی
جهان (بیرجی پلیکان) و نوینه زری قوتابی یانی جهزائیر سهرو و تاربان
پیشکش کرد • له پاش نهوان ماموستا محمد مهدی جواهری پارچه

(۶۲)

شعیریکی جوانی خویندهوه ، جا برادر مهدی عبدالکریم سکر تیری لیژنه‌ی ئاماده کردن وتاریکی پیشکەش کرد ، له وتاره‌که‌یا به ناوی کونگره‌وه سوپاسی هه‌مو لایه‌کی کرد *

پاش ئه‌مه کونگره‌که گویزرایه‌وه بو هولی گهل (قاعة الشعب) وه له سه‌عات ۳/۵ ی پاش نیوه‌روی هه‌مان روژا کوبونه‌وه‌ی دوه‌هم به سه‌رو کایه‌تی ی برادر مهدی عبدالکریم ده‌ستی پی کرد بو لیکولینه‌وه‌ی به‌نامه‌ی ئیش و کاری کونگره ، بریاری له سه‌ر درا *
دوای ئه‌وه هه‌ر برادر مهدی راپورتی لیژنه‌ی ئاماده کردنی پیشکەش کرد ده‌رباره‌ی کرده‌وه‌کانی یه‌کیتی له روژی ریگا دانیه‌وه تا کو روژی به‌ستنی کونگره ، وه پاش چه‌ند پرسیارو گفتو‌گویه‌ک ئه‌ویش په‌سه‌ند کرا *

روژی ۱۷-۱۸ و ئیواردی روژی ۱۹/۲ هه‌موی ته‌رخان کرابو بو لیکولینه‌وه‌ی ده‌ستورو په‌یره‌وی ناوخوی یه‌کیتی ، وه له پاش ده‌س کاری یه‌کی که‌م هه‌ردوکیان په‌سه‌ند کران *

له‌م به‌ینه‌دا ، بگره هه‌ر له یه‌که‌م روژی کونگره‌وه تا دوا روژی لافاوی نامه‌و بروسکه‌ی پیروز بایی له‌ده‌ره‌وه‌ی ولات و ناویه‌وه لیشاوی ئه‌کرد * ئه‌م بروسکانه له لایه‌ن کومه‌له‌کانی قوتابی‌یانی عیراق له ئه‌وروپا و ئه‌مه‌ریکا و ولاته‌ه‌ره‌به‌ کانه‌وه‌و ، له لایه‌ن یه‌کیتی قوتابی‌یانی ژاپون و هیندوستان و کوریای دیموکراتی و بولغاریا و رومانیا ی میلی و یه‌کیتی قوتابی‌یانی کوبا و ئه‌رده‌نه‌وه هاتن * * له ناو خویشا و لایه‌ن هه‌مو لیژنه‌کانی یه‌کیتی یه‌وه له لیوا و قه‌زاکانا ، وه له لایه‌ن هه‌مو یانه‌و کومه‌ل و ده‌سگا کومه‌لایه‌تی یه‌کانی ولاته‌وه *

ئیوارهی روژی ۱۹/۲ دو ئاههنگ بو وه فدو نوینه رانی کونگره
کرا ، یه کی له لایهن یه کیتی قوتابی یان و دوهم له لایهن لیژنه ی
په یوه ندی هه مو کومه لو ده سگا کانی ولاته وه • سه روک عبدالکریم
له م ئاههنگه یانا حازر بو •

به یانی روژی ۲۰/۲ ته نها لیژنه تایه تی یه کانی کونگره
کو بونه وه بو لیکولینه وه ی کاروباری خویان و پیشکesh کردنسی
راسپارده و ئاموژگاری یه کانیان بو کونگره • هه ر له و روژه دا له
ساحه ی که شافه کو بونه وه یه کی تر کرا بو هه مو قوتابی یان و
وه فده کانیسی تیا حازر بو • بو ئیواره ش وه زیری په روه رده و فیر
کردن ئاههنگیکی له به هوی ئه مانه بو گیران ، سه روکی دادگاو مدعی
عام و عقید وصفی طاهر له م ئاههنگه دا حازر بون • پاش کوتابی هاتی
ئاههنگه که سه روکی دادگاو هاوری کانی هه ر یه که وتاریکیان دا ،
براده ر (عدنان البراک) یش وه لامی وتاره کانی دانه وه • هه ر له و
کو بونه وه یه دا باسی سو روشتی یه کیتی کرا ، وه له ئه نجاما له سه ر
ئهم باره یه چه سپاندیان که « یه کیتی قوتابی یان ده سگا یه کی
کومه لایه تی و دیمو کراتی یه ، په یوه ندی ی به هیچ حیزبیکه وه نیه » ،
له ناوی یه کیتیش دوان ، پاش گفتوگو و لیکولینه وه ناو نرا « یه کیتی
قوتابی یانی جو مهوریه تی عیراق » وه بریار درا که هه مو قوتابی یانی
ناو عیراق بگریته وه له گهل ئه و قوتابی یه عیراقی یانه ی که له ده ره وه
ئه خوینن ، بیجگه له قوتابی یانی قوتابخانه سه ره تایی و سو پایی یه کان
له هه مو کو بونه وه کانداناو به ناو ئه و نوینه رانه ی که له ده ره وه هاتبون
یه ک له دوای یه ک وتارو سلاو نامه ی خویانیان پیشکesh ئه کرد ،

(۶۴)

وه هەر وا ئه و بروسکه و نامانهش ئه خوینرایه وه که تهات بو کونگره و له کونگره وه ئه پیرا بو لای تر *

کوبونه وه ی به یانی ی روژی ۲/۲۱ که له سهعات ۹ ی به یانی به وه تا سهعات ۴ ی ئیواره دریره ی کیشا ، هموی تهرخان کرا بو لیکولینه وه ی پیوستی به کان و کاروباری لیژنه ی به ریوه به رو دهسته سکر تیره کان و چونه تی هه لئاردن ، و له دواییدا برادر عدنان به ناوی خویه وه لیسته به کی (۲۵) که سی ی پیشکهش کرد بو ئه وه ی بین به ئه ندامی لیژنه ی به ریوه بهر * ئینجا هه ر به که له ئه ندامه کان دهسیان کرد به هه ل پالوتنی نوینه ری تر ، تا ژماره یان له (۵۰) کهس نزیک بو وه ، له ئه نجامی هه لئاردنا ئه وانه ده رچون که عدنان هه لی پالوتبون ، ئه مانه تیاپانا نه بو له ۲۳۰ دنگی که متر وه رگرتبی ، هه ر چه ند ژماره ی ئه وانه ی که ده نگیان دا ۲۸۲ نوینه ر بو *

شایانی باسه له ماوه ی ئه و پینج روژدا هیچ کاری یا جولانه وه یه کی ئه و تو له لایه ی هیچ نوینه ریکه وه روی نه دا که وه زع بشیوینی ، وه بگره کاروباری کونگره زور به باشی وهیمنی ئه چو به ریوه *

له ئه نجامی کوبونه وه کانا کونگره ئه م بریارانه ی خواره وه ی دا :
(۱) بریاریک ده رباره ی مانه وه ی به کیتی له یه کیتی قوتابی یانی

جیهانا *

(۲) بریاریک ده رباره ی به ستنی کونگره ی ناو به ناو بو قوتابی یانی ولاته عه رده به کان *

(۳) بریاریک ده رباره ی ده رچون له په یمانی به غدا *

(۶۵)

- (٤) بریاریک دەر باره‌ی به‌ر به‌ره‌کانی په‌یمانە سوپایی‌یه
 جه‌نگاوی په‌کان *
- (٥) بریاریک دەر باره‌ی چونیه‌تی ئەو قوتابی په‌ عەرە بانە‌ی که
 له‌ به‌غدا ئەخوینن له‌ روی دهنگ‌دان و هه‌ل‌ژاردنه‌وه *
- (٦) بریاریک دەر باره‌ی هه‌فته‌ی تیکوشانی قوتابی‌انی جیهان *
- (٧) بریاریک دەر باره‌ی هاو‌کاری کردن له‌ ئاهه‌نگ و زه‌ماوه‌نی
 گه‌نجانی جیهانا *
- (٨) بریاریک دەر باره‌ی هاو‌کاری کردن له‌ ئەهه‌نگ و زه‌ماوه‌نی
 گه‌نجانی ئاسیاو ئەفه‌ریقادا *
- (٩) بریاریک دەر باره‌ی مانگی تیکوشانی تیکراییی قوتابی‌ان
 له‌ زدی ئیستیمار *
- (١٠) بریاریک دەر باره‌ی ناردنی سلاویک بو قوتابی‌انی کوبا *
- (١١) بریاریک دەر باره‌ی مافی زانستی نه‌ته‌وایه‌تی
 قوتابی‌انی کوردستان ، ئەویش به :
- أ - خویندنی میژوو ئەده‌بی کورد له‌ دانشگاهی به‌غدا *
- ب - خویندنی میژوی گه‌لی کورد له‌ قوتابخانه‌کانی کوردستان و
 هه‌مو عیراقا ، به‌ تابه‌تی میژوی تیکوشانی دو قولی
 عەرەب و کورد *
- ج - نمره‌ی دەرچون له‌ زمانی عەرەبی یا بو قوتابی‌انی تورک و
 ئەرمه‌نی و ئاسوریش بکری به‌ ٤٠٪ وه‌کو بو برا کورده‌کانیان
 کراوه *
- د - دامه‌زراندنی مودیریه‌تی په‌روه‌رده‌و فیر کردن له‌ کوردستان *

(٦٦)

ه - ریگای تورکو ئه رمه نو ئاسوری به کان بدری که

قوتابخانه‌ی خومالی بکه نه وه به زوبانی خویان تیا بخوینن *

و - ریگا بدری به قوتابی یانی کوردستان که له تاقی کردنه وه دا

به ئاره زوی خویان به کوردی یان به عه ره بی وه لام بده نه وه *

ز - خویندنی میژوی گه لی کورد له (ج * ی * ع) به پی ی

به یمانی به کیتی زانیاری *

ح - پیکه پینانی لیژنه به کی تایه تی ، له ژیر چاودیری کردنی

لیژنه ی به ریوه به را بو هه لسورانندی کاروباری قوتابی یانی

کوردستان *

(۱۲) بریاریک ده باره ی لایه نگری له خه باتی گه لی جه زائیر

(۱۳) بریاریک ده باره ی لایه نگری له مافی گه لی عه ره ب له

فه له ستینا *

(۱۴) بریاریک به ده برینی بیزاری له و ئازارو چه وساندنه وه به

که دو چاری گه لی کورد بو له ئیران و تورکیا *

(۱۵) بریاریک ده باره ی پاریزگاری ی جومهوریه ت *

(۱۶) بریاریک بو به ره لهستی ی هه مو دو به ره کی نانه وه به ک

له به کیتی قوتابی یانا *

(۱۷) بریاریک ده باره ی تیکوشان له پیناوی ئاشتی یا *

وه له ئیواره ی ۱۹۵۹/۲/۲۱ له یانه ی هونه ره جوانه کانا

ئاهه نگیکی نایاب ساز کرا به بونه ی دواپی هاتی کاروباری

کونگره وه *

به م چه شه کونگره به ستر او ، به سه رکه وتوو ی کاروباری

دواپی هات *

نه‌وروزی سالی ۱۹۵۹ له به‌غدا

نوسینی : کمال مظهر احمد

وشه‌ی نه‌وروز وشه‌یه‌کی په‌گجار گرنګ و به‌کاره ... کار
ئه‌کاته دل و گیان و ، مانای شورش و آزادی ئه‌خاته‌وه بیری مروښ و ،
کاوه و چه‌کوشه‌که‌ی دینته‌وه به‌ر چاوی و ، هاوارو نرکه‌ی آزادی
خواهانی پیش هزاره‌ها سالمان ئه‌خاته‌وه یاد *

نه‌وروز جه‌ژنی خه‌بات و گیان به‌خت کردنه له ری‌ی آزادی‌یا ،
جه‌ژنی جوتیارو کریکارو زور لی کراوو هزاره ، هې راپه‌رینان له
روی زوردارانا ، جه‌ژنی گه‌لی کوردی نه‌به‌زه ، ئه‌و گه‌له‌ی که به
خوینی پیروزی لاه‌کانی ناوی خوی و آزادی‌ی له سه‌ر لاپه‌ره‌کانی
میژو نوسیوه و هه‌ر سالی له روزی نه‌وروزدا په‌یمانی خوی تازه
ئه‌کاته‌وه که دست له ناو دست له گه‌ل هه‌مو گه‌لانی جیهانا ، وه
به‌تایه‌تی له گه‌ل گه‌له‌کانی دراوسی‌یا پال به‌ره‌وره‌وی میژوه‌وه
بنی به‌ره‌و پشه‌وه له پیناوی به‌ختیاری گشتی‌یا *

هه‌مو سالی به‌نه‌ینی بویت یان ئاشکرا ، گه‌لی کورد له هه‌مو
کونجیکی کوردستانی گه‌وره‌دا هه‌لساوه بو تازه کردنه‌وه‌ی یادی
کاوه ... به‌لام ئه‌مسال ، سالی آزادی‌ی گه‌لی کوردستانی عراق ،
سالی په‌یا بونه‌وه‌ی کاوه له عیراقا (عبدالکریم قاسم) ، به‌رگیکی نوی و
شیوه‌یه‌کی تازه‌ی وه‌رگرت و به‌تارای آزادی‌یه‌وه وه‌ک بوکیکی
رازوه خوی پیشان داین ، ئاهه‌نگ و شایی و خوشی هه‌مو قوژبنیکی
کوردستانی عیراقی گرتبوه‌وه و ئاگری نه‌وروز له هه‌مو لایه‌که‌وه

(۶۸)

کلهی ئەسه‌ندو مژدەى ئازادى کوردستانى عىراقى بلاو
ئەکرده‌وه * * * ئەمانە هەمو جگە لە بەشدار بونى برا عەرەبە کانمان
لەم جەژنە نەتە‌وه‌یى بەدا بە جورىکى ئەوتو راستى برايه‌تىى کوردو
عەرەبىان دەر ئەخست ئەویش بە دەر برىنى هەستىان لەو ئاھەنگانەدا
کە ئەگىران ، بەلام ئەودى سرنجى رانە کىشاو جى داخ بو ئەوه
بو کە وا لە بەغدا جەژنى دارو درەخت لایەکى گەورەى جەژنى
نەوروزى داپو شىبو * هەموشمان ئەزانىن ، هەر وەکو کار بە
دەستانىش ئەزانىن روژى شەشى مارت روژى جەژنى دارو درەختە
لە زور شوینى جىيانا ، نەك روژى بىست و يەك *

روژى ٢٦ى مارت لە بەغدا

لە پىش روژى نەوروزە‌وه بە ماوه‌یەك ، لاوانى نىشتمان
پەروە رى كورد بە پىى برىارى لىژنەى بە رىوہ بردنى (يانەى
سەرکەوتنى كوردان) وە لە ژىر چاودىرىى (لىژنەى ئاھەنگ
گىرانى نەوروز) كەوتبۆنە خویان بو گىرانى گەورە ترين ئاھەنگىكى
نەوروز لە ژىر سایەى جومبۆرىيەتە دىموكراتىيەكەماندا * چەند
ئوتوموبىلىكىان رازاندبۆدە بە گول و كوترى ئاشتى و وینەى سەروك
عبدالكرىم و كاودى ئاسنگەر و هەندى دروشمى جوانى جوان نوسراوى
وێك : (لە سەر بەردى برايه‌تىى كوردو عەرەب ، ئىمپىريالىزم و
نوكرەكانى وردو خاش ئەبن) وە (بژى خەباتى گەلى كورد لە
كوردستانى توركىاو ئىرانان شان بە شانى گەلانى تری ئەو دو ولاتە بو
بەرھەلستى ئىمپىريالىزم و كۆنە پەرسى و سىياسەتى چەوساندنە‌وهى
نەتە‌وايه‌تى) وە (گەلى كوردى ئازاد لە عىراقى سلاوى گەرمى خوى

(٦٩)

ئەنیری بو روله کانی گهلی کورد له سوریا ، ئەو رولانهی ئازایانه له
 گهل برا عهرد به کانیانا ئەجهنگن بو گور کردنی دیکتاتوریهت و
 چهوساندنهوهی نهتهوایهتی (*** وه گهلی دروشمی تری جوان **
 روژی بیست و یهکی مانگ ههر له بهیانی زوهوه پهیتا پهیتا ،
 پول پول قوتابی یانی کوردو کوروکچی کوردی بهغدا به جل و بهرگی
 رازاوهی کوردی یهوه بهرهو یانهی سههرکهوتن ئەکشان ، وه له
 سهعات ههشتی بهیانی یهوه له تهختانهکهی بهر یانه دا یهک وچان
 ههلهپرکی بو به دهم گورانی و دههول و زورناوه ، تا قمیگ دهسی
 بهر ئەداو تا قمیگی تر دهسیان ئەگرت ، تا سهعات بو به دهو چاره کی ،
 ئینجا ئوتوموبیله رازاوه کان یهک به دوا یه کا کهوتنه ری و ئەوانه ی
 تیاپانا بون به یهک دهنگ گورانی ی (نهووز) و (ئەی رهقیب) یان
 ئەوت ، خوا خهقه کاک حهیده ری ههولیریش به ئاوازه خوشه کانی
 سرنجی خهکی راکیشابو بو لای خوی ، خهلهکه کهش که له م بهرو
 ئەو بهری شهقامه کان راوستانبون به گهرم چهپله یان لی ئەداو هاواریان
 ئەکرد بو ژیاپی برایهتی ی کوردو عهردب ، بهم جوهره بو سهعات دهو
 نیو گه یشتینه شهقامی (کفاح) ، وه به یهک سهعات ئینجا ئوتوموبیله کان
 توانی یان بگه نه (باب الشرجی) ، چونکه شهقامه کان وا ته نرابون به
 سهیر کهر که ئوتوموبیله کان ههر له پینج دهقیقه دا ئەبوایه دو ههتا
 سی جار بوه ستانایه * له باب الشرجی یهوه به سهر پردی جومهوری دا
 په رینه وه بو بهری کهرخ * لهم کاته شدا په له ههوره کانی ئاسمان به
 یه کجاری دهستان کرده ملی یهک و ورده ورده کهوته بارین ، تا
 گه یشتینه نزیک فروکه خانه بهرهو ئەو شوینه ی دیاری کرابو بو

(٧٠)

ٲاههنگه كه باران لى كرده شهست و ره هيله و همو دروشم و وینه و
 گوله كانى شته ووه و خه لكه كهش له تاوا بهرو و ناو شار گه رانه ووه ،
 ٲيمه يش به ناچارى گه رايه ووه * بهم جوره سروشت جيگاي زوردارانى
 ده ورو بهرى كونى لى گرتينه ووه و نه بهشت به ٲاره زوى دلى خومان
 ٲاههنگ بهم بونه پيروزه ووه بگيرين * بهلى سروشت توانى ٲاههنگى
 روژى نه وروزمان لى ٲيك بدات ، به لام نه ٲتوانى دهست دريٲر بكتاه
 ٲهو ٲاههنگه به سوزانه ي كه له زانستگاكانا ٲه گيران بهم بونه يه ووه *
 وهك ٲاههنگه گه ووه كه ي زانستگاي په ووه رده كردن (ٲٲى مارت) و
 ٲاههنگه كه ي زانستگاي بازرگانى و ٲابورى (ٲ٣ى مارت) و ٲاههنگى
 زانستگاي پزيشكى (ٲ٤ى مارت) *

ٲاههنگه گه ووه كه ي روژى دو شه ممه

له مانه هموى گه ووه تر ، ٲهو ٲاههنگه گه ووه يه بو كه براده ران

(٧١)

له سه‌ر شانوی زانستگای زانیاری (قاعة كلية العلوم) گیرایان له
روژی دو شه‌مه‌ی ۲۳ی مارتدا ، وه سه‌روکی خوشه‌ویست و
تاقانه‌مان عبدالکریم قاسم و سه‌روکی دادگای گهل و ئه‌ندامه‌کانی

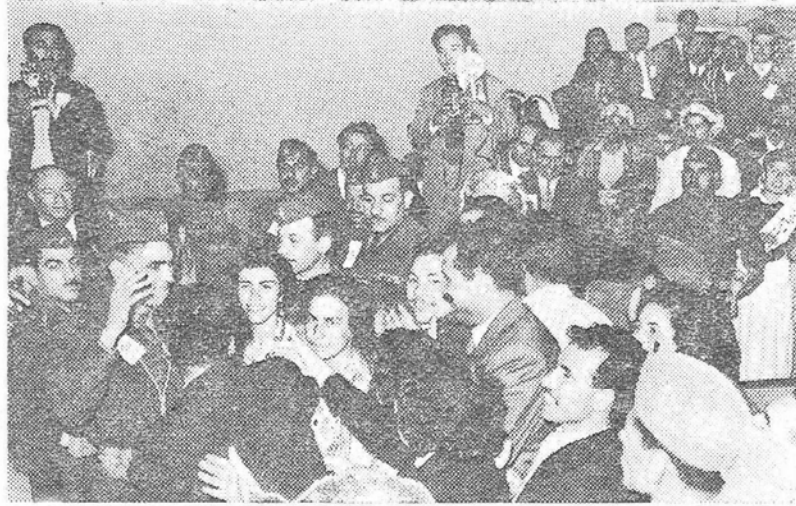

بالیوزی سوڤیه‌ت و کوردیک پیکه‌وه ده‌سیان هه‌لبریوه بو
نیشانه‌ی برایه‌تی کوردو سوڤیه‌ت

(۷۲)

دزدگای گهل تیا حازر بون ، جگه له وهی که بهشی زوری بالویز
 خانه کان بانگ کرابون له گهل (وه فدی ته قافی ی چینی میلی) و
 (ئەلمانیای دیموکراتی) که له و روژانه دا له بهغدا میوان بون *
 ساعات جهوت و چاره کی بو قاپی کرایه وه و بانگ کراوان وه
 لافاوی بههار رژانه هولسه که وه تا وای لی هات جیگای میوانه کان
 نه مایه وه له ههندی شوینادو دو له سهز یه ک کورسی دانیشتون ،
 بهلام ههه سوودی نه بو * * به ههه لایه کدا سهیرت ئە کرد یا وینهی
 سهههک عبدالکریمت ئەدی ، یان دروشمی جوان جوانی وه ک (کوردو
 عهههه یه ک دهستن بو پاریز گاری ی جومهوریه ته ساواکه مان) وه
 (کوردستان ئە کهینه گورستانی ئیمپریالیزم و پیلان گیره کان) وه (له
 سههه بهردی برایه تی ی کوردو عهههه ی ئیمپریالیزم و نوکه ره کانی
 وردو خاش ئە کهین) وه گه لی دروشمی تری پر مانا * سهههه
 شانوکهش به وینه یه کی سههههک عبدالکریم له ناوهندی دو بهیداخی
 عیراقا ، وه له ژیر دروشمی (بژی روله ی گهل ، سهههه کی کوردو
 عههههه ، عبدالکریم قاسمی ئاشتی خواز) رازینرا بو وه *
 بریار و ابو ئاههنگه که له سهعات ههشتادهس پی بکات ، بهلام
 ههتا سهعات بو به ههشت و نیو پهرده له سهههه شانو لا نه برا ، وادیار
 بو ههشتا ههندی له بانگ کراوه کان نههاتبون *
 ئاههنگه بی هاوتاکه ی ئە مسلمان به پیشوازی یه کی گهرم له
 لایهه دوکتور صدیق ئە تروشی یه وه دهستی پی کرد ، ئینجا گورانی ی
 (نههروز) له لایهه تیبی سرودی یانه ی سههههه و تنه وه پیشکهش کرا *
 ئەتوانین بلین ههتا ئیرای ئاههنگه که پچر پچر بو ، چونکه ههه

(٧٣)

سهروك وهلامی به خیر هاتن ئه داتهوه

قاسم) وه له پاش زهحمه تیکي زورو تهوقه کردن له گهل زور له دانیشتون به دم پیکه نینه وه توانی خوی بگه یه نینه ئه وه جیگایه ی که بوی تهرخان کرابو • ئنجا پیشکەش کهری ئاههنگ کاک عزالدین مصطفی رسول به خیر هاتنیکي ئیجگار گهرو به سوزی لی کرد به ناوی گهلی کورده وه • دوا به دوا ی ئه وه گورانی ی (عبدالکریم پاریزه ری ینشتمانمان) به عه ره بی وترا ، ئنجا گورانی بیژی به ناو بانگی کورد (شه مال صائب) له گهل (احمد سلمان) گورانی ی (هه ری له یلی) یان پیشکەش کرد ئه میان به بهرگی عاره بی و ئهویان به بهرگی کوردی یه وه دهسیان خستبوه ناو دهسی یه کتری و بهرزیان کردبوه وه • پاش ئه مانیش (عباس جمیل) سرودی (ئیمه سه ربازتین ئه ی کریم) ی پیشکەش کرد ، جا نوره ی هاوری ی تیکوشه ر کاک

(٧٥)

جمال حیدری هات بو ئهوی وتاره به نرخه کهی پیشکەش بکات که تیایا وتی : « ئهم ئاههنگ و کوبونهوهیه نیشانهیه کی تره بو دیموکراتیه تی رژیمێ نویمان ، ئه و رژیمه ی که سیاسه تی چهوساندنه وه ی نه ته وایه تی تیایا ئه •• ئیمه ئهم چهژنه مان دو چهژنه ، چهژنی پیکهینانی جمهوریه ته دیموکراتی به که مان و چهژنی نه وروزی پیروز •• ئینجا له باره ی نه وروزه دوا به شیوه یه کی میرویی هه تا هینایه وه سه ر ئه وه ی به شیوه یه کی عیلمی بوی ده رخستین چون نه وروز باشترین نیشانه یه بو پیوسته ی یه ک گرتنی گه لان بو

به چکه شیرانی بادینان هه ل ئه پهرن

به ره به ره کانی ی زور داری و چهوساندنه وه • جا کوتایی وتاره که ی هینا به (پیشکەش کردنی سلاوی گه لی کورد بو سه روکی خوشه و یستمان و سوپای نه به زمان و گه لی عه ره بو برا ئه رمه نی و

(٧٦)

تورکمان و ئاسوری یه کانمان) له پاشا کاک فتاح سعید شالی ئەندامی دادگای گهل و تاریکی پیشکەش کردو وتی : « روژی چواردهی ته‌موز کاوه‌یه‌کی نوی له عیراقا ده‌ر کهوت ، ئەویش روله‌ی نه‌به‌زی گهل عبدالکریم قاسمه که سه‌ری زوحاکی عیراق (نوری سه‌عیدی) پان کرده‌وه » هه‌ر وه‌ها وتی : « پیوسته له سه‌ر برا کورده‌کانسی کوردستانی تورکیاو ئیرانمان پروپاگنده‌ی کونه‌ په‌رستان و زورداران نه‌یان خه‌له‌تینی » وه‌ پیروز بایی ئازاد بونی کوردستانی عیراقی لی کردن •

له پاش ئەم وتاره به‌ترخه به‌چکه شه‌رانی بادینانی له گهل

هه‌له‌په‌رکی یه‌کی برا فه‌یلی یه‌کان

(٧٧)

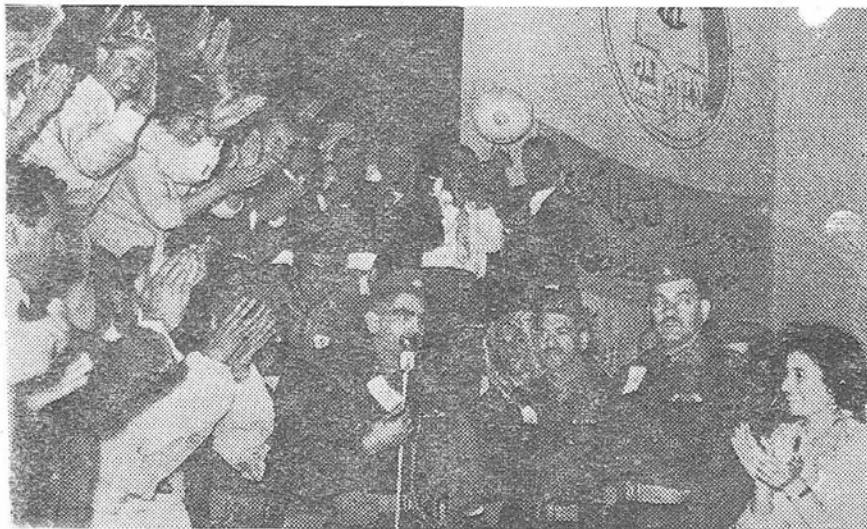
هه‌له‌رکی‌یه‌کی تری برا فه‌یل‌یه‌کان
خوشکه‌ ئازاده‌ کان‌یان هه‌له‌رکی‌یه‌کی جوان‌یان پیش‌که‌ش کردو دوا

له‌م وینه‌دا زه‌عمیمو مه‌داوی و وصفی دیارن

(٧٨)

به دواى ئەو پاریزەری نیشتمان پەرۆەر کاک هەمزە عبد الله و تاریکی
 پیشکەش کردو تیا یا وتی : « گەلی کورد ، به سەر بەستی بو یه کهم
 جار جهژنی نهوروزی له سالی ۱۹۴۶دا کرد ، له پاش دامهزراندنی
 جومهوریهتی دیموکراتی کوردستان له (مههاباد) بهلام ، له عراقا
 نهوروز هەر به شیوهکی نهینی کراوه ههتا شورشه پرۆزه کهی
 چواردهی ته موز دانی بهوه دا ناکه وا نهوروز جهژنیکی نهته وایه تی
 گەلی کورده و پیویسته نرخه خوی بدیتی» ههروهها وتی : « دو
 رودای یه گجار گرنگ له پیش نهوروزه که مانا روی دا که مایه ی
 شادی و شانازین بومان ، یه کیکیان گور کردی پیلانه کهی دوژمنی
 گەل (عبدالوهاب الشواف) ه ، ئەویشیان ری کهوتنه ئابوری به کهی
 بهینی عراق و یه کیتی سوقیه تی مهز نه « بهم جوره سهعاتمان گه یانده

زه عیم وتاره به نرخه کهی ئەدا

(۷۹)

دهو چاره کی جا سارده مهنی و شیرینی به سهر دانیشمتوانا دابهش کراء،
پاش نهوه برا فهیلی به کانمان دو ههلهپرکی ی زور جوانیان پیشککش
کرد *

وتاره به نرخه کهی سهرهک عبدالکریم قاسم

سهعات بو به دوو نیو ، کاتی نهوه هات سهروکی خوشهویستمان
وتاره به نرخه کهی بدا ، نهو وتاره بی هاوتایه ی که هدر له دو سی
وشه یا جاریک به چهپله ریزان و هاوار بو ژیان سهروک نهوستیزا *

ههلهپرکی به کی تری بادینانی

سهروکی خوشهویست و تاقانمان لهم وتارهیدا که دلی همونه تهوه ی
کوردی پی خوش کرد ، ههستی راست و پیروزی خوی به رامهر
گهلی کوردو دانیشمتوان دهر بری ، بهوه ی که وتی : « نیوه خوشک و
برای دایکی و باو کیمن * * من نهمر و به بونه ی نه م جهژنه پیروزه تانهوه
زور به ختیارم * * وه نهمهوی پیش نهوه ی بروم ئاههنگه که تان بکه م

(۸۰)

گه رمی به که ی پیشانی نه ما ، به لام به شیوه یه کی جوان گه به نرا به
کو تابی • پاش پیشککش کردنی هه لپه رکی به کی کوردی له لایهن
کچان و کورانی سلیمانی به وده ، شه مال صائب و گه لایتر گورانی ی
(نازیز به هارد) یان پیشککش کرد ، جا طاهر توفیق (شیرین به هاره) و
حه سهن جه زراوی (کافوکی) و ابراهیم شالی (گولاله سوره) یان
پیشککش کرد ، دوا به دوا ی نه وده شیوه کانی به رگی کوردی له لایهن
هه ندی له خوشک و براینه وده پیشککش کرا له گه ل دو هه لپه رکی
به کیان بادینانی و نه وی تریشیان سورانی ، وده کو تابی ئاهه ننگ هینرا به
وتاریک له لایهن پیشککش کهری ئاهه ننگ کاکه عزالدینه وده که به لی
دوانه جوانه کانی کاتی ، که وتاره کان ، یا هه لپه رکی و
گورانی به کانی پیشککش نه کرد ، یا به خیر هاتی له میوانه کان
نه کرد - سرنجی هه مو لایه کی راکیشابو ••

به م جوړه نه وروزی نه مسلمان برده سهر له ژیر سایه ی
جومپوریه ته که مان و چاودیری ی سه روکی خوشه ویستمان عبدالکریم
قاسم • هیوامان وایه هه مو سالی به خوشی و کامه رانی له هه مو لایه ک
تازده بیته وده •

سوپاسیش بو لیژنه ی به ریو ده بهر چونکه به راستی خویان
ماندو کرد بو نه وده نه وروزی سالی سه ره به سیمان به جواترین شیوه
بو ئاماده بکه ن •

تکا

تکا له و فروشیارانیه هیوا نه که یان که ژمارده ی نه فروشرای
هیویان لا ماو ده بومان بنیره وده ، چونکه نه مانه وی به بهرگ
دهریان که یان •

(۸۲)

چاپکراوی نوی

- * ژماره (۱) و (۲) ی سالی تازهی گوڤاری شهفدق به شیوهیه کی نوی ددرچوه ، گهلک باس و ههلبهستی جوانی تیایه *
- * ژماره (۱) ی گوڤاری (نهووز) له سلیمانی ددرچوه ، هیوامان وایه هدر له پیشکتهوتنا بی *
- * روژ ژمیری کوردی دیوار کو ، دانهری ماموستا ندریمان له کهرکوک ، ددرچوه * به وینهی سهروکی خوشهویست و دوانزه ناوداری کورد رازاودهوه * بهم زوانهش روژ ژمیری باخهلیش که ماموستای ناوبراو دایناوه ئه کهویته بازاردوه *
- * (یادی کوردستان) کومهله ههلبهستی کاک عبدالکریم ردهباتی به دانیه کی به دیاری بو ناردوین ، سوپاسی ئه کهین *
- * (الاکراد فی الاتحاد السوڤیاتی) نامیلکه به کی جوانکیله به ، ماموستا محمد توفیق وردی ددری کردوه ، باسی ههمو سهریکی ژبانی برا کورده کانی به کیتی سوڤیمان ئه کا *
- * ماموستا عبدالرحمن نورجان دانیه کی له کتیه قانونی به به نرخه کهی (شرح قانون الاصلاح الزراعی) بو ناردوین * زور سوپاسی ئه کهین *

(نازادی) و (برایه تی)

ودزاردتی ئیرشاد ریگای ماموستایانی تیکوشهر (محامی نافع یونس) و کاک (خهسردو توفیق) ی دا که ئه ویان روژنامه به کی سیاسی کوردی به ناوی (نازادی) و ئه میان روژنامه به کی سیاسی به ناوی (برایه تی) یهوه ددرکا * هیوامان وایه ئه م جوته روژنامه کوردی به بهم زوانه ددرچن بو ئاراسته کردنی خهباتی گه لی کورد له کوردستانی عیراقا *

لهم ژماره یه دا

- (۱) کوردینه جه ژنی نه وروزتان پیروز بی ! : هیوا
(۳) هیوا له کوری خه باتا : دهسته ی نوسهران
(۵) لینین سه روک و ریکخه ری گه وره ترین شورشه له میژودا : احمد
غفور
(۱۷) شورشه که ی عراق و مهسه له ی کورد : صلاح الدین محمد سعید الله
(وه رگیر : محمدی مهلا کریم)
(۳۵) جه ژنی نه وروز : گوران (هه لبه ست)
(۳۷) لاشه ی بدرالدین : ناظم حکمت (وه رگیر : عبدالرزاق حمد بیمار)
(۴۴) مهوله وی و به هار (هه لبه ست)
(۴۶) نه وروزی ئەم سالمان : محمد نوری توفیق
(۴۹) سلویک ۰۰ : عزالدین مصطفی رسول
(۵۱) سهرداز : هوگر گوران
(۵۳) رزن کردنه وه یه ک له لایهن کومه لی خویند کارانی کورده وه له
نه وروپا
(۵۷) هیوا و خوینده وارانی
(۶۱) کونگره ی یه کیتی گشتی قوتابی یانی عراق : احمد حامد
قادر
(۶۸) نه وروزی سالی ۱۹۵۹ له به غدا : کمال مظهر أحمد

تکا

تکایه له مه و پاش تابونه و پاره ی فروشتی هیوا به م ناوو
نیشانه ی خواره وه بنیرن :

بغداد * مدیریة انحصار التبغ لمنطقة بغداد

الاستاذ مکرم الطالبانی

تکا

تکایه نه وه ی تابونه ی هیوا ی لا ماوه زو به زو بومان بنیری *

(۸۴)

باوهر پی کراوانی هیوا

له :-

- به بغداد - ماموستا به شیر موشیر - حیدرخانه
سوله یمانی :- ۱ - زؤف معروف - خاوه نی کتیبخانه ی گه لویژ
۲ - محمد عارف معروف - خاوه نی کتیبخانه ی زیوهر
۳ - محمد رسول - خاوه نی کتیبخانه ی ئازادی
۴ - احمد عباس کریم - نامه خانه ی بیری نوی
کهز کوک :- عمر بی کهس - شه قامی سیروان
هه ولیر :- قادر احمد خوشناو - خاوه نی نامه خانه ی شورش
شه قلاوه :- ۱ - نامه خانه ی یه کیتی
۲ - نامه خانه ی سهر بهستی
کویه :- نامه خانه ی کوردستان
رانیه :- عزیز صدیق - کوگای بیتوین
هه له بجه :- سید حسین نه مین
زاخو :- محمود حاجی احمد ، مکتب التحریر
قه لادزی :- نورالدین مه لا صابر
زه واندر :- علی عبدالله : کتیبخانه ی زه واندر
خانه قین :- حبیب نه وروز : کتیبخانه ی سیروان
عوصل :- سید علی - مکتبه الامین - شارع النجفی
چه مچه مال :- محمد سعید عبدالرحمن - خاوه نی کوگای فه ریاد
« چاپخانه ی شه فیک - بغداد »

هيو
گوڦاڙيکي نُه دهبي و زانستي يه
مانگي جاريکُ ده رُنه چي

HÎWA

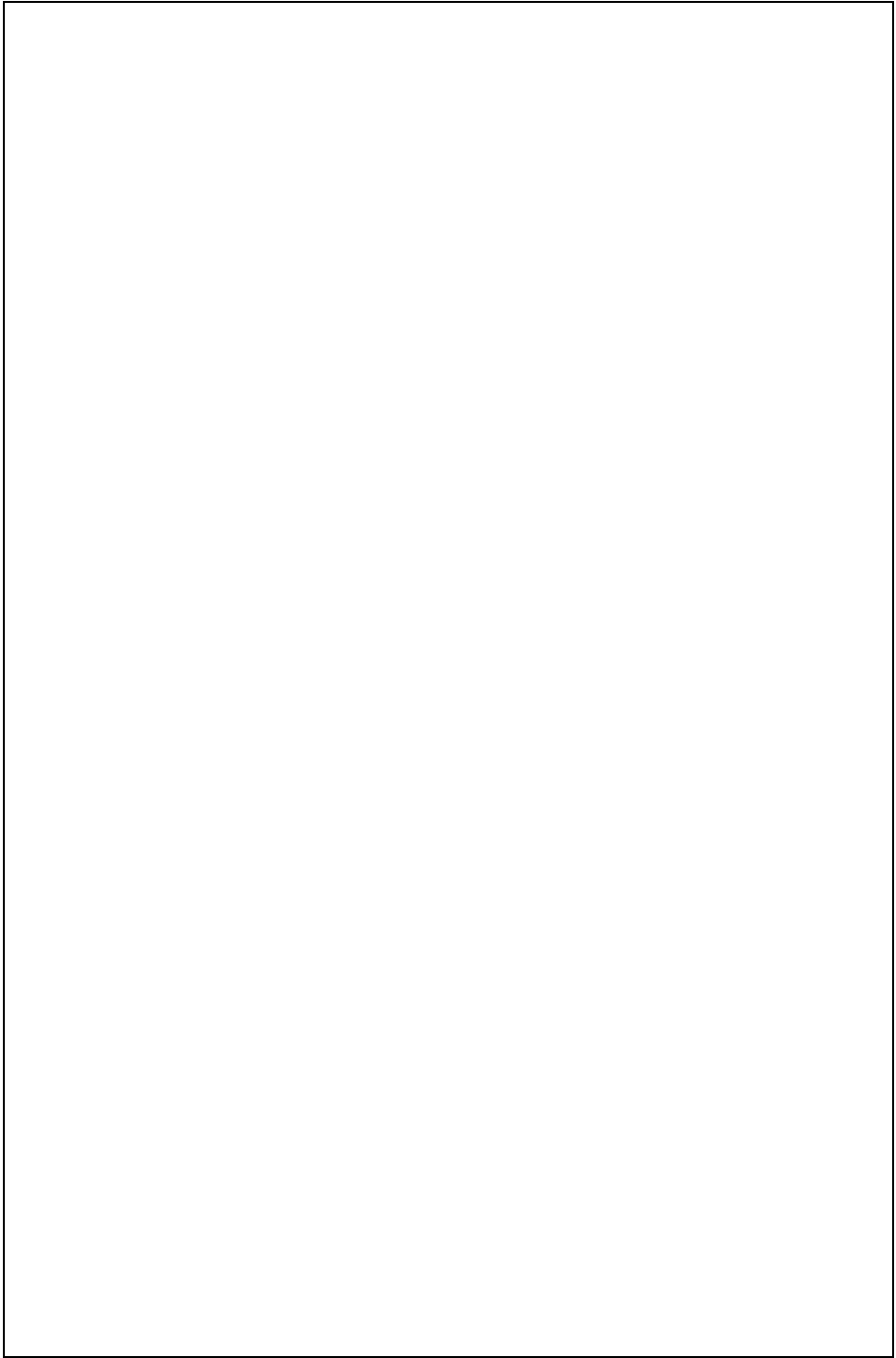
Govarêkî Edebî u Zanistîye
Mangî Carêk Dereçê

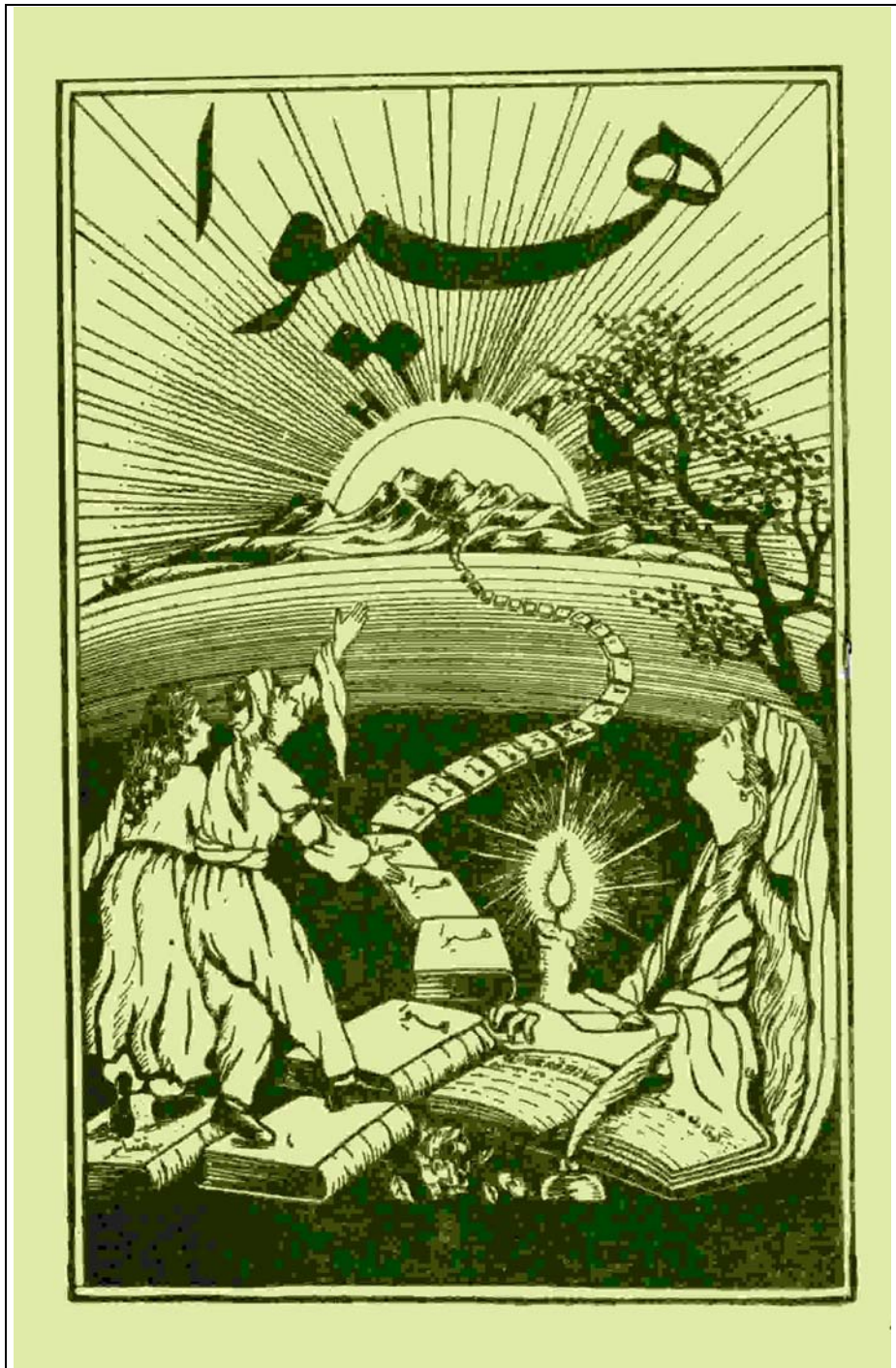
Beḫdad - Gapxaney Temedun
M. Salih El-E'zemî

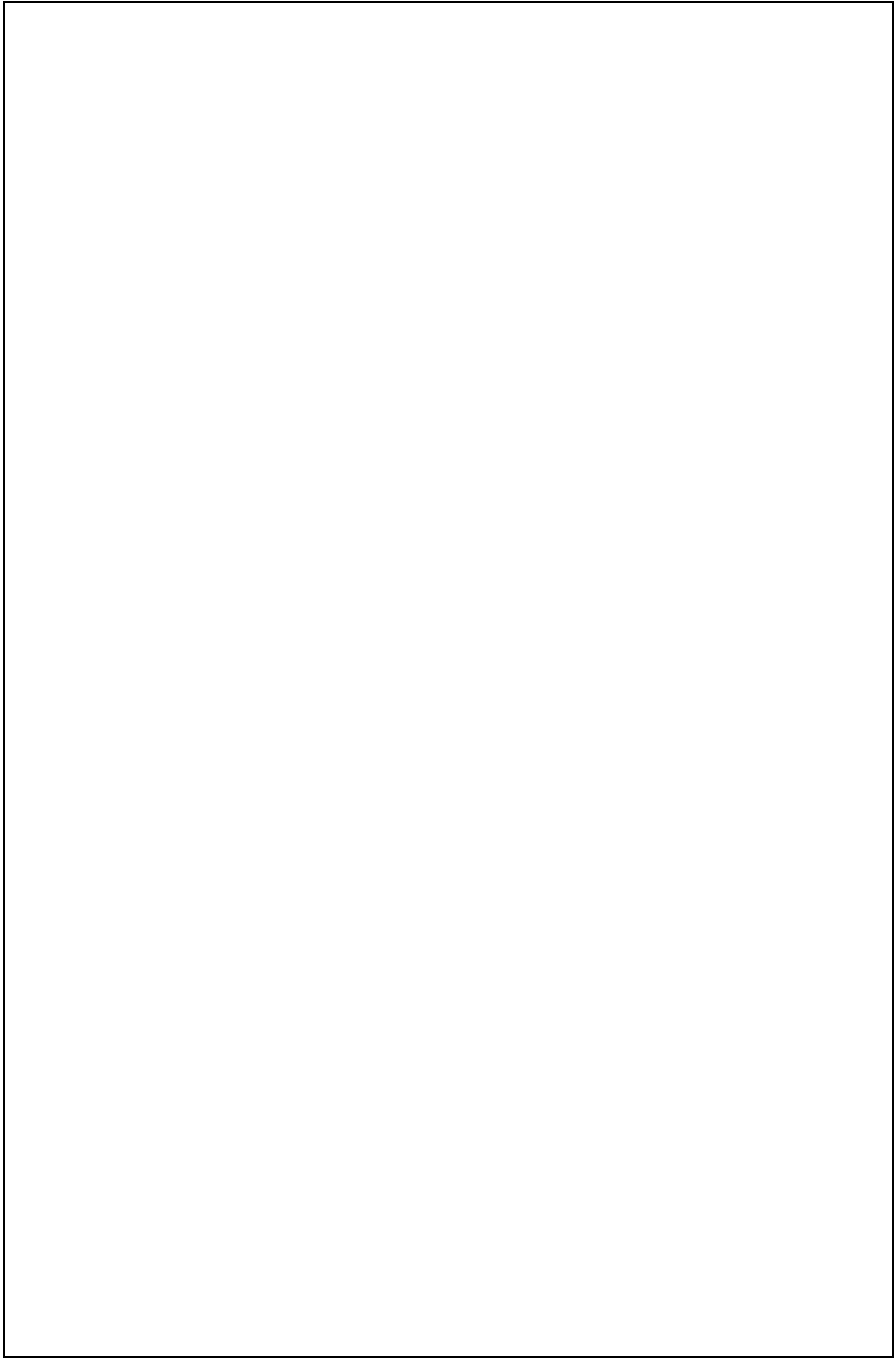
به‌غداد : چاپخانه‌ی تمدن
محمد صالح الاعظمی

گۆقارى هيووا

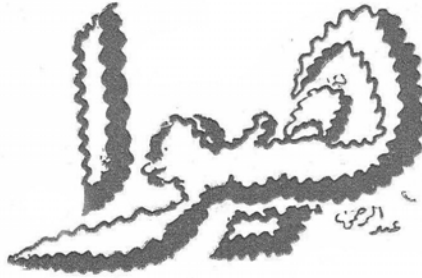
ژماره (9 ، 10) سالى ۲ نيسان و مايسى ۱۹۵۹

ژماره ۹ ، ۱۰
سالی ۲
نیسان و مایس ۱۹۵۹
بانهمه‌روو جوژه‌ردانی
۲۵۷۱

گوقاریکی ئه‌ده‌بی و زانستی‌یه مانگی جاریک دهر ئه‌چی

« هیوا له کورری ئه‌ده‌با »

ئه‌ده‌ب هه‌روه‌ك ئاویکی هه‌لقولیوی كانساوی دهرزو و وه‌ك
به‌ره‌میکي بیرو به‌ریکی هوشی مرووف ، به‌شیکه له مرووف خوی ،
له هه‌ستو هوشو بیرو ، له ئاوینه‌ی ژیا‌نی ، له روی راسته‌قینه‌ی
ژیا‌نی ئابوری و ئایدولوجی چینایه‌تی ، وه‌ئه‌ده‌ب وه‌ك به‌ره‌میکي بیرو ،
به‌شیکي ئه‌وتویه که جیا‌نابینه‌وه له‌و کیشه‌یه‌ی ژیا‌نی مروفا‌یه‌تی ،
ژیا‌نی خه‌باتی چینایه‌تی و ژیا‌نی خه‌باتی هاوکاری چینه‌ نیستمانیه‌کانی
وولاتی داگیرکراو به‌رامبه‌ر به‌ ئیستعمار وه‌مو نوکه‌رو پیلان
و پوخلیه‌کی ، که واته‌ ئه‌ده‌ب هه‌میشه سه‌ربازیکه له کورری جه‌نگا ،
وه جیگه‌و سوپه‌ری خوی هه‌یه له‌و سوپا‌گایه‌دا که خاوه‌نه‌که‌ی بو
خوی داناوه ، له کورری ئه‌و جه‌نگه‌دا • وه هه‌روه‌کو ووتمان ئه‌وه‌ی
ئه‌ده‌ب له شیوه‌کانی تری ئه‌و کیشه‌یه جیا ئه‌کاته‌وه ، ئه‌وه‌یه ، که

(۱)

ئەدەب بەرھەمیکی بیرە ، بەرھەمیکی رەنگینی بیرە ، شیرازە و
چوار چپووی تایبەتی خۆی ھەبە لە روی ھونەرەو ، دیسانەو
جورەھا جوروریگە جیاچیش ھەبە *

و ھەو ھەرکو ئەدەب و ئەدی بەشیکن لە گەل و لە زوران بازی
چینەکانی گەل ، بەرامبەر بە یەکو خەباتی ھاوکاری چینە
نیشمانیەکان بەرامبەر بە ئیستعمار * ئەبێ ئەو ئەدەبە بو گەل
بیت ، و ھەست و ئازاری و ئاواتی گەل دەرخت و ھەبچیتە ناو جەرگە
گەلەو ، و بەشیک بیت لە تیکراییی خەباتی بەلکو پیشەنگیک بیت
ریگە ی بو رۆن بکاتەو ، و ئەدیەکان بە راستی بنبە « ئەندازە گری
دەروونی مروف » و ئەلین ئەدەب ئەبێ بچیتە ناو جەرگە
گەلەو دیارە ئەو ناگەینی ئەدەب خۆی لە بیر بچیتو رادەو
سنورو دیمەنی خوی لە یاد بکات ئەو بەشی بەرھەمی بیرەبە کە بە
جوانی و رەنگینی کە ھەست ئەجولینتو دەرون ئەھینە جولەو
ھوشمەندی گەل بەرەو ژوور ئەبات ، بەرەو پلەبەکی بەرز * یانی
ئەبێ ھەموو کات ئەدەب ھاوبەش خەباتی گەل و رادەو جوانی
دیمەنو ناواختی خوی تیکەل بکات و بە جوریکی ئەوتو بروات کە لە
سەرخۆ گەل بگەیینتە رادەو چەشتی بەرزترین جوری ئەدەب *

« ھیوا » ش ، ھەر لە سەرەتای لە دایک بونبەو جیگە خوی
زانبەو و سوپەری خوی دوزیو تەو ، لە سوپاگای گەلدا ، و
بەپیی توانا لە روژانی رژیمی بوگەنی کونەپەرستی چەکیکی خەباتی
گرتو بە دەستەو کە ئەوسا زورتر بو پاراستی گەنجینە
نەتەواوەتی کورد بو ، لە روژانیکا کە ئەو رژیمە ئەوی و بست بە

(۲)

دووا ریچه له کی نه و گه نجینه پیروزه دا پته خواری وه تۆزی نه هیلی ، وه ههروه ها « هیوا » وهك سهر بازیکي کۆرری نه ده ب ههولنی داوه که ورده ورده باوه شینی ئاگری خهباتی گهلی کورد بکات و بیگه شینته وه ، دیسان روانیویه ته نه وهی که دیمه ن و ناواختی نه ده به کهش له بهرزی دا له گه ل یهك ریک بنو راده ی زانستی گه ل بهرز بکه نه وه .

« هیوا » وه کو دیاره گوڤاری یانه ی سهر که وتنی کوردان بوه ، وه نه گه ر ههندی له نوکه ره چه په له کانی ئیستعمار له و روژه دا جار جار توانی بیتیان دهست بکیشن به سهر یانه دا ، « هیوا » شانازی نه کات که نه وانهی سهر په رشتی گوڤاره که ی یانه یان کردوه له هه مو کات دا کهسانی نیشتمان پهروه رو پاک بوون ، وه له روی سیاسه ته وه سهر یان بو نه و نوکه رانه ی ناو یانه شورر نه کردوه . به م جوړه هه ر له سهره تای شور شه وه ، « هیوا » بوو به دهنگیکی شورش بو ناو گه لی کورد . وه به م پی یه وه له بهر نه بونی روژنامه و گوڤاری سیاسی کوردی له سهره تای شورشدا « هیوا » توانی نه و نه ر که بگریته شان وله سنوری خزمه تی گه ل له رووی نه ده به وه بچیه ده ری بو خزمه تی سیاسی . به لام ئیستا که سهر بهستی دیموکراتی له وولآتدا به ری فراوان کراو ماوه درا به روژنامه و گوڤاری سیاسی کوردی ، « هیوا » وا به پیویست نه زانی که بگه ریته وه سو په ره که ی جارانی وده س بکات به پیش خستنی ویزه و هونه ری کورد ، وه دیاره گوڤاریکی واش له ژیر ئاسمانی سهر بهستی دیموکراتیا هه ر نه وه نده پیوه ندی به کاروباری سیاسه ته وه نه بی که نه ده ب خو ی

(۳)

په یوه ندى هه یه به سیاسه ته وه *

جا له سهر ئهم په یږه وه « هیوا » ده نگیکی بلندی ته ده یی
شورشگیری گه لی کورده ، ده نگی ره نگینی هونراوو په خشانى گه لی
کورده وه هاو به شیکه ره له جوان کردن و رازانه وه ی ته لاری
گه نجینه ی نه ته وایه تی گه لی کوردی نه به زی نه به ردا *

« ده سته ی نووسه ران »

اعلان

وضع فى المناقصة السرية مجددا تعهد توسيع بناية المركز
الاجتماعى فى الشيخ عمر فعلى الراغبين من الذين غير محكوم عليهم
بجناية أو جنحة مخلة بالشرف والحائزين على شهادتى غرفة التجارة
وضريبة الدخل مراجعة شعبة الحسابات بديوان وزارة الشؤون
الاجتماعية للحصول على نسخة من الشروط التى تبلغ قيمتها -/٢
دينارين نقدا وتقديمها الى مجلس ادارة لواء بغداد فى الساعة التاسعة
صباحا من يوم الاربعاء المصادف ١٠-٦-١٩٥٩ مصحوبة بالتأمينات
القانونية البالغة -/٧٠ دينارا اما نقدا أو كفالة من البنك *
كل مناقصة لا تقدم فى الوقت المعين وغير معززة بوصل التأمينات
والشروط المطلوبة تهمل *

أمير اللواء الركن
طارق سعيد فهمى
متصرف لواء بغداد

(٤)

لیکدانہ وہی موسیقا بہ شیوہی سیاسی

نوسینی احمد بہاء الدین
وہرگیر عہ تانالہ بانی ، وفاتح عبدالکریم

بوچی گوی له موسیقا وگورانی ٹہ گریٹ ؟
بی گومان ٹہ لیت : بوڑا بوردن ... قہی ناکا .. چونکہ ٹہ گہر
موسیقا دل نہ کاتہ وہ موسیقانیہ !

بہ لآم ٹہ وتامو خوشی یہی کہ له موسیقادا ہدیہ زدی « معنا »
نیہ ، تی گہ یستن له کروکی موسیقا رابواردنہ کہی لانا یا ، بہ لکو
زیاتری ٹہ کات * له ہممو ہونہریکا ، بہ شیوہیہ کی گستی ، دو
چہشن رابواردن ہدیہ : یہ کہ می یان خوشی ٹہو ساتھ یہ کہ تی پەر
ٹہ کاو پال دانہ وہ ولہ بیر بردنہ وہی پہ ژارہ یہ .. دوہم خوشی
بوژاندنہ وہی بیروہست ووریا کردنہ وہی میشکہ بو چہن ٹاسو یہ کی
تازہ له ژبان و بیرو باوہردا ، جیاوارنی بہینی ٹہم دوو چہشنہ
رابواردنہ جیاوارنی بہینی ہونہریکی بہ نرخ و ہونہریکی
ہیچ و بوچہ !

موسیقا چیمان لی ٹہ کات ؟

بہینہ بہر چاوت کہ گوی له وتاریک ٹہ گری .. بی گومان
کا کلی (جہوہر) ٹہو وتارہ بریتہ له بیرو باوہری خاودن وتارہ کہ ..
بہ لآم ٹہ گہر خاودن وتارہ وشہ کانی دا بہ سہر یہ کا وھیچ نہ وہستا
وہ پلہ کانی دہنگی نہ گوری وٹاوازدیہ کی تیانہ بو .. ٹوا ٹہو وتارہ
کارت تی ناکات وجیگیر نابی له دلٹا .. کہوایی موسیقای وتہدان :

(۵)

(موسیقی الاقضاء) مانای وتاره که زیاتر نه کا وده چاکتر کار
نه کا له دلآ ..

نه و متأثری بهی که رومان تی نه کات ، له کاتی گوی گرتن له
موسیقایهک ، نیشانهی ههست کردنه بهو جوانیهی که له ناوازه
که یا ههیه ..

موسیقادهنگیکی بوش نیه به لکو وینه گرتیکه ، به آواز ولیدان
بو شیودی په یودندی آدهمیزاد بهیه کترود ، وه بوژیانیان ..

هه له بهر نه مهیه نه گریمانه وی له موسیقایهک تی بگین ،
نه بی بی بهینه وه نه وروژهی تیاها توده روی کار وده سیری هه مو
رزوفیکی سیاسی وکومه لایه تی نه ووه خته بگین ، که وابو هه وهک
نه توانین میژوی کومه لی ئادهمیزاد له سیاسهت ، ویزه ، آجوری یا
بخوینینه وه ، وه هایش نه توانین له موسیقایشا بخوینینه وه .. ئا نه مهیه
که (سیدنی فینلکستین) له مکتبه دا پشانمان نه دا ..

نه مکتبه ، بهم شیودیه ، شتیکی تازدیه بو خوینه واری میسر ،
چونکا تائستا روزنامه کان وایان بر دوده ته میشکیانه وه که گویا ..
هونه روده رومه تی جوان و قه دی باریک نه بی شتی تر نایگه شینته وه
وه به تابه تی موسیقاره کان هیچ گورو گورفتیکان نیه گورو گورفتی
(جنسی) نه بی ... وه هه همیشه خه ریکی راو نانی ئافردتن وه نایان
په رزیه سهر نه وه دی که سرنج له بوو (واقع) بددن وه له چلونی
کومدل بکولنه وه ، وده خبات بگهن له پناویا ! ..

موسیقای دهره به مکت

« موسیقی الاقطاع »

له چه رخنه کانی ناو دراستا نه و یا سایه ی که باو بو له ناو کومه لآ

ياسای دهره به گ بو * چاره کان : (قیصره) وه و دجاغ زاده کان :
(نبله) خاوه نی زهوی وزاربون ، جوتیاره کان کویله بون وه
به سرا بون به زهوی یه وه ، له بازرگان و پیشه سازه دهستی یه کان وهك
دارتاش ، ئاسنگهر ، كهوش درو ، له مانه شار په یدابو ، ئاخری
ئهمانه توانیان سهروك بوخویان ههلبژیرن وه نزیك نیه وه له
جهمهوریه ته وه ، وهك (بندقیه) و (فلورنسا) له ایتالیا *

موسیقاش له م چهرخه دا سی جور بوو : موسیقای كه نشته كه
له مناسه به تی ئایینی دا لی ئه درا ، موسیقای كوشکی شاهانه : (بلاط)
كه له ئاهنگ و رابواردنی شهوانی كوشكا لی ئه درا * موسیقای
میلی ، واته :- گورانی دره ، زده ماوند ، جهژن * * *

موسیقای كه نشته وینه ی ژبانی ئه و گیتی پیشان ئه دا ، واته
(قیامهت) * * * موسیقای (بلاط) وهختی بان پی ئه برده سههر
وبهس * * به لام موسیقای میلی كه وته پیش قافله ی گوران (التطور)
و دتیکه ل بو له گه ل ههلبهستا وشیهوی خهباتی و درگرت : سرود
(نشید) گورانی جوتیاره کان و کویله (عیید) کانی پی ئه و ترا ، ئه و
سرودو گورانیهش به دهوری شه خسیه تیکا ئه سواریه وه ، كه له
سنوری یاسا دهرچوه و گاته به پاشاو و دجاغ زاده کان ئه کات و داد
په روهزی ئه کا و یارمه تی ههژاران ئه دات ، وهك چیروکی (روبین
هود) له ولاتی ئنگلیز * *

سالی ۱۴۰۲ ئه نجومه نی گشتی بریتانیا یاسایه کی دانا ، به پیی
ئه و یاسایه یاساغ کرا سرود خوینه کان بچه ناوچه ی (ویلز) چونکه
بو بون به هوی هه لگیرسانی ئازاوه له ویدا * * *

(۷)

به لّام له پشته شورای شاره . بچو که کانا شتیکی زور گرنگ
روی دا !! نه ودهش نه وده بو که ئاوازی موسیقایان چاپ کرد ، نه مهش
بو به هوی بلا و بونه وده و خویندنی یه که م موسیقایه کی چاپ که له
شاری (بندقیه) ددرچو له سالی ۱۵۰۰ *

ودزع بهم چه شنه مایه وده به بی گورانی که شایانی باس بی ،
هه تا سه ددی حه فده وهه ژده ** دلیه تی و ددره به گی و ددس دریری
که نشته مایه وده ، رده وشتی نه وده وخته و ابو که هر گه وردیه له
کوشکه که یا ، چیشته که ری بو چیشته خانه و مه یته ری بو نه سپوماین
رابگری ** هه روده ها ماموستایه ک بو مناله کانی و موسیقا ژه نی بو
ئاهنگ رابگری !! ** دور نیه نه و موسیقا ژده نه یه کیک بوبی له
هونه روده به رزه کان ، به لّام هیچ جیاوارنی نه بو نه گه ل
چیشته که رو مه یته ره که یا ! ** وه هونه ره که شی به چاوی ریز ته ماشا
نه کراوه ، ته نیا ددرسی موسیقای داوه به منالی خوا پی داوه کان ، وه
له ئاهنگی پیا و ماقوله کانا *** له سوچیکی ژورده که دا را وده ستاوه
و موسیقای لی داوه ، له کاتیکا میوانه کان خه ریکی خواردن و خوارده وده
و چه نه بازی بوون ، پیویست بو نه و پارچه موسیقایه ش ودهابی که
یه کیک به ته نیا بتوانی لی بدا ، چونکه نه بو له گه ل هوده که
بگونجایه وه دنگی نزم بوایه ، نه وده ک میوانه نازاره کان لیان تیک
بچوایه و ئاهنگه که یان به دل نه بوایه ! *** هه روده ها گو بیان نه نه دایه
جار جار نه بی که ئاوازه که نهیدا له په رده ی گو بی پیروزیان ، له
کاتیکا نه وان به قاقای پیکه نین و خواردن و خوارده وده وده خه ریک
بون ! ***

(۸)

لهودپاش له (فلورنسا بهندقيه) ئوپرا پيدا بو ، به ددر كهوتنى ئوپرا تىپى موسيقا وئالاتى ژور ددر كهوت لهوادوا بو به تىپى سه مفونى ، ئه مجاره ئوپراى (كونسرتو) پيدا بو كه ئه وئيش جوره موسيقايه كه به ئالاتى گهوره لى ئه دريت *** پيدا بونى ئوپرا و كونسرتو راپه رينيكى گهوره بو له روى كه نشته و ددر به گ ، چونكه موسيقازدن له خزمهت كارى ماله گه وروه بو به هوندرودر (فنان) له جيگا گشتى به كانا كه ژماره يه كى زور رويان تى ئه كرد ***

ئهم گورانهش شتىكى سوكو ئاسان نه بو ** (هاندل) له وولانى ئينگليزه ده دستى كرد به لى دان (عزف) له جيگا گشتى به كان و (فيفالى) له ايتاليا ئوپراى لى ئه دا وده له هه مو به رزتر (باخ) له ئه لمانادا له كه نشته دا لى ئه دا وده رگاي ئه كرده و بو هه مو كه س ** به م جوره ئه مانه به ردى بنچينه ي سألونى گشتى موسيقايان دانا *** ئهم موسيقا تازانه ، كه ئهم بليمه تانه دا يان ئه نا ، به كه لكى ديودخانى و دجاغزاده كان نه ئه هات **

بۆ نمونه : ئوپراى سوال كه ران (اوبرا الشحاذين) كه له هه مو ولاتى ئينگليزا باو بو وباسى شورشى گه لى ميلهت ئه كات له روى جهورو سزاي و دجاغزاده كان * هه روه ها (باخ) له ئه لمانادا رهخه گره كان دا بويانه به ر رهخه ، گوايا لى تى ناگه ن ! يه كى له براده رده كانى وهرامى ئه دانه وه : چونكه موسيقايه ك لى نادا له گه ل ئه هه نكى خواردنه وه دا لى بدرى ، وده و ، وده هونهر وه ريكي راسته قينه ئه بى لاسايى سرشت بكا ويارمه تى بدات هه تا ئه توانى ***

به لام ئەم سەر بەستی یە سەر بەستی یە کە تەواو نە بو ...
چونکە موسیقارەن پێویستی بە ژیان هەیه ، رزق و روزیش لە دەستی
کە نشتەو وە جاغزادە کانا بو ... « باخ » خۆی لە مائی دوق فیمار
موسیقای لی ئەدا ، لە پاشا بو بە ماموستای موسیقا لە کە نشتەدا ،
یاسای دەرد بە گیش نە ی ئە هیشت لە موجه (وظیفه) یە کە وە بچیت
بو موجه یە کە تر ، یا لە شاریکە وە بچیت بو شاریکی تر ، بە ئیزنی
ئاغا نە بوایە ...

ئە گەر بریاری دامەرزانه کە ی بخرینە وە بومان دەرد ئە کە وئ
کە لە چ زروفیکا ژیاون : « پێویستە لە سەرت دلسوزیکی لایەنگری
بە گوئ کەر بی بو (کونت) ئە بی رە وشت پاک بی و یاری دە در ی
ئیدارە بی ، خوت نە پێچیتە ئیشتی تر بیجگە ئیسه کە ی خوت !! » ...

سەر بە خویی هونەر مە ند

ئە م جارە (موزار) هات قوناغیکی تر شورشی لە زدی دەرد بە گ
پیش خست ، رەخنە گره کان موزاریان ناو نابو (فولتیری موسیقا)
چونکە زور بە توندی هیرشی ئە بردە سەر موسیقای دەرد بە گ وە ک
چون فولتیر هیرشی ئە بردە سەر بیروباوهری دەرد بە گ ... تە نانهت
چوہ ناو ئە و کومە ئە نهینیا نه وە کە بەر بەرە کانی یان ئە کرد لە گە ل
(کە نسه) و دەر بە گی یا *

واز هینانی موزار لە خزمەت کردنی قە شە ی (سالزبورگ)
ئاگاداری یە کە میژوی بو بۆ سە زبە خویی هونەر وەر و بو ئە وە ی کە
هونەر وەر مروئیکە خاوەن بیر و دامینەر ، نە ک تە نه یا خزمەت کاری
کە نشتەو وە جاغزادە کان ، جا لە بەر ئە وە ی کە قە شە ی (سالزبورگ)

(۱۰)

خاودنی دسه لاتیکی زوربو ، موراری توشی گهلئی دهردی سهری
 وئازار کرد ، ههر ئه وده بو بوبه هوی مردنی پیش وادهی !!! ••
 موزار تالاورو سزای زوری خوارد ، ئه و سزایه ی که ههمو
 تیکوشهری ئه ی چه ژئی •• له سهریکه وه ، بو ئه وده ی بژی ونه مرئی ،
 ئه بوا له گهل ئه و چه شنه موسیقایانه دا برویشتایه و دجاغ زاده کان
 پی یان خوشبو ، له لایه که وه ، بو ئه وده ی نامه پیروزه که ی خوی
 بگه نیته جی ، ئه بوا پیرو باورده ههستی به جوشی خوی به خستایه ته
 ناو ئه و شیوه کونانه وه ! ••

به لام موسیقا که ی ئه و له سهر جاده برده ی زیاتریو ههتا
 سالونه کان ، ئاوازه کانی له شه قامه کان ، باغچه کان ، باره کان ،
 ئه و تراپه وه ، ته نانهت سوالکهری شمشال ژهن ، به ته مای ئه و نه بو
 شتیکی دهس بکه وی ، ئه گهر پارچه یه که له موسیقای موزاری
 لی نه دایه ! •• له سالونه کانیسا ره خه گره کان ئه یانوت : « ماوه ی
 خوشی و ئارامی نادا به گوئی گره کان ! که بیریکی جوان ته واو ئه کا
 بیریکی تر دینی به دوایا که ئه و له بیخ ههل ئه که نی و له ئه نجاره
 هیچ نامینی ! •• » واته دانیشتوانی سالونه کان ! •• نایانه وی گوئی له
 موسیقایه که بگرن که بیستنه که ی مانوبونی تیابی !

(موزار) ئاوازه ههلگیر ساوه کانی خوی ئه خسته قالییکه وه که
 نان به دهسته کانی رازی بکر دایه ! ئه م پیاوه شورش گیرد ناچار بو
 بی دلئی و دجاغ زاده کان نه کات ! ته نانهت یه کیکیان پارچه یه موسیقای
 موزاری کرد به هی خوی ، موزاریش ، مادام نر خه که ی ودر گرتوه !!
 ئه بو بی دهنگ بوایه !

له ئوپراشدا موزار ههنگاویکی گهورهی نا ** ئەوسا شیوهی
 ئوپرا ددردهبەگی بو ** له دەوری چەن کەسێ ئەسورایه وە له
 وەجاغزاده کان و له جیانیکی نه گوراوا! ** بەلام که موزار هات ،
 ئوپرای « کومیدی » ددرکرد که باسی رزگارکردنی کاره کهریکی
 ئە کرد له حەرم سەرای گهورهیهکی تورك ، ئەمەش پر بو له باسی
 ئازادی و سەر بهستی ئافرت ، یا ئوپرای ژن هینانه کهی فیجارو (زواج
 فیجارو) که له و ئوپرادا (کونت) ئەکا به پیایوکی
 پیسی بی میسک ، وە خدمەت کاره که : (فیجارو) به پیایوکی
 بەست و تی نه گەشتو پیشان نادا ، بەلکو کردویه تی به پالەوانی
 چیروکه که وە به مروئیکی پر له پیاوتهی که پاریزگاری مافی خۆی
 ئەکا له خوشه ویستی و سەر کهوتن *

بویه ئوپرای (زواج فیجارو) توشی گێرو گورفتیکی زور
 بوو له لاین ددردهبەگه وە یاساغ کرا *** له پاش ئەمانه شورشی
 فەرانسه هاته پیشه وە ، که هه مو جیانی له رزانده وە وریگای خوش کرد
 بو بیتهوئن وشو بیرت ***

* * *

بیتهوئن

بیتهوئن له تهمەنی ۱۹ سالی یابو که شورشی گهوردی فەردەنسا
 بهرپابو ، بیتهوئن له ناوچهی (راین) له دایک بو که نزیکترین
 ناوچهی ئەلمانیا به فەردەنسه وە **
 باوکی له کوشکا به کری یه کی کهم که مانجهی لی ئەدا ،
 داپکیشی بیوه ژنیک بو که کونه میرده کهی چیشته لی نه ربو **

(۱۲)

بیتھوفن گه نجایه تی خوی به سه ربرد ، وده به وردی سهیری
ئه وکاره ساتانهی ئه کرد که له پشتی (راین) دوه روی ئه دا که
بیروباوهری ئازادی و برایه تی و چون به کی و پهیمانی مافی ئاده میزاد
بریاز درا *** فه لاجه کان به دهم سرودی (مارسیلیزه وه) سوپای
ئیمپراتورو و دجاغ زاده کانیا ن شکانه *** وده چینی ناو نچی هاتنه
سه رکار ***

که بیتھوفن له سالی ۱۷۸۲دا روشت بو پیتتهختی موسیقا :
شاری (ئینا) دی که ئینا خه و به دیمو کراسیه و دته وده ئه بینی ، واته :
زور به پهروشه و ده بو یاسای دیمو کراسیه ت ***
ئهم چه زلی کردنه له وده دا دهر ئه که وت که میلله ت به
زاده په کی زور هوگری هه مو هونه ری ئه بون که مانای سه ره بهستی
بگه بینی یاخۆ روخانی یاسایه کی کون ***

زور گران بو که بیتھوفن له پیتتهختی کونه په رستی یا بیروباوهری
جه مهوریه تی خوی دهر بخا وده به ئاشکرا لایه ن گری سوپای فه رده نسا
بکات * به لام له گه ل ئه وده شا ئاوازی « قاره مانی » دانا « ئیرویکا »
وده کردی به دیازی بو ناپلیون ! هه ر که له دانانی ئاوازه که بو یه وده
بهستی که ناپلیون جه مهوریه تی هه لوه شانده وده و خوی کرد به
ئیمپراتور * ئه میس ئاوازه که ی وردو هان کرد ، وده به م کرده و ده یه
ههستی پیروزی خوی دهر بری به رابه ر به جه مهوریه ت ، ئه توانین
موسیقاو ژیا نی بیتھوفن بکه ین به سی قوناغ *

قوناغی یه که م : ئه و کاته بو نه دارایه کی نه ناسراو بو ، وده زور
به گران ریگای هونه ری ئه بری ، ژیا نی بریتی بو له چهن دهرسیکی

(۱۳)

موسيقا كه نهى وتهد به دهوله مهنده كان ، يا له چهن ئاهه نكيگي
تايه تي يا ئوازي لي ئه دا * * له م قوناغه دا پارچه ي (سوناتاي) دانا
كه نه گونجا بو ليدان له ژورو ئاهه نكي گهوره پياوه كانا * *

قوناغي دوهم :- له سالي 1802-1814 ، له م اووه دا بيتهوفن
له همو پته خته كاني نه وروپادا ناوي ده ر كرد * * * بيجه له وهش
چيني ناونجي : (الطبقة المتوسطة) ورده ورده په ردي سه نده
به هيزبو ، وه كه لكى نه وه ي پيوه بو كه هونه ر وه له سه ر حسابي
نه و چينه بزي ، وزياني بيتهوفن كه وته سه ر نه و ئاهه نكانه كه
نه ي گيرا بو كومه ل * * هه روه ها پارچه ي موسيقي ئه فروشت له
بازاريكي سه ربه ستا ، دور له قه ده غه كردني وه جاغزاده كان *

بيتهوفن له م قوناغه دا زوربه ي به ره مه كاني هينا به روي كار ،
وده ره له م اووه دا هه شت سه مفونيه كه ي دانا ، له گه ل ئوپراي
« فيدليو » ، وه سه ره تايي به كاني « اجمنت » و « كوربولانس » *

سه ركه وتني سه مفونيه به م چه شنه نايابه له سه ر ده سي بيتهوفنا
شورشيكى گه وره بو له جنه اني موسيقا دا * * * چونكه سه مفونيه به
كه لكى نه وه نايه له شويني تايه تي ده وله مهنده و ده جاغزاده كانا لي
بدرئ ، به لكو شوينيكي گه وره ي نه وي كه گه ل روي تي بكا ، وه
پيوسته نه و كه سه ي كه داي نه ني زاناو ئاگاداري له تواناي تسي
گه وره و شويني پان و پورو فراوان *

جياوارني سه مفونيه له و پارچه موسيقا كونانه وه كو جياوارني
وتاريكي گه شتي ناو گه ل وچه ي ناو ژورده ! * *

خه لك سه رسام بون له و ئوازي باله وانسه تي به ي كه له

(14)

سه مفونيه كانى ئەم بليمه ته دايه ، هه زوه هاسه زسام بون له كو بونه وه و
رو كردنى چينى ناونجى شاره كان له م سه مفونيانه كه هه رگيز
له وه پيش شتى وايان نه دى بو . . به راده يه ك سه زسام بون له هيزو
كارى ئەم سه مفونيانه ، پى يان ئەوت : (وحشى) *

له هه مولايه كه وه روى هيرشى تى كرا ، ره خه گره كان ئەيان
ووت : بيتهوئن به ربه ره كانى هه مو هيزد سياسى يه كان ئەكات و سه ر
به جه مهوريه ته ، وه به به هانه ي ئەوه ي كه گوايا پايه ي موسيقا كانى
نزمه و مه ترسى لى ئە كرى كه كار بكانه سه ر پايه ي زانيارى قوتابى ،
ياساغ كرا كه له قوتابخانه كانا بخوينرى . . به لام ئەوان به دزى يه وه
له به ريان ئە كرد . . .

هوى سه ر كه وتن و ناوده ز كردنى موسيقا كانى بيتهوئن ئەوه بو
كه له گه ل گيانى روژا ئە گونجا ، موسيقا كانى نهرمو ناسك و نزم نه بو
كه له گه ل ئاهه نك و سه ماى كوشكه كانا بگونجى . . . هه روه ها
خه فته بارانه نه بو كه ده لاله ت له پى ناخوش بون بكا له روخانى
چه رخی كون . . . به لكو به هيز وقاره مانانه بو ، پر بو له
به ربه ره كانى و به گزاجونى سياسه تى ئەور و ژده ، وه خه لكى دليئا ئە كرد
كه گورزان شتىكى پيوستو به كه لكه . . .

قوناغى سى هه م : له سالى ۱۸۱۴ وه هه تا كوچى دوايى ، له م
ماوه دا بيتهوئن ۱۱ سالى ره به ق هيج سه مفونيه كى ددر نه كرد ، له
پاش ئەم ماوه يه دوا سه مفونيه ي ددر كرد كه سه مفونيه ي نوه مه . .
هوى ئەم بى ده نكى يه دورو دريژه چى بو ؟!

نايلون شكا ، ياساى پاشايه تى گه رايه وه بو فه زه نسا ، شه پوليكى

به سامی ترساندن و چه وسانه وده نه ورو پای گرتووه ، پیتخته کان - له
 سه روی همویانه وده ثنا - پر بوبو له گوئی بهل (جاسوس)
 وسزادان ، سه رو که نازادی خواهه کان دو چاری ناگری به تینی
 چه وسانه وده بون * * بی گومان له روژی ودهایی یا زورگرانه
 نه و جوزده موسیقا گشتی به به نرخانه بخریته کایه وده و بهینرینه
 مهیدانه وده ، بویه دوباره بیتهوئن بای دایه وده بو لای (سونانا) ، له
 گهل نه ماشا وده نه بی گیانی ناهومیدی و سه ر شوری و مل که چ کردنی
 بلاو کرد بیه وده * * نه خهیر * * به لکو موسیقا کانی نه و قوناغهی
 بیتهوئن دلی پیروی پر نه کرد له هیزی به زگری و سه ر سه ختی
 و چه ز له زیان کردن * *

نه و ههستی خوشه ویستی به که له پارچه ی روناکی مانگ :
 « ضوء القمر » داهیه به قهده توزقالی نیشانه ی خهفت باری
 و پارانه وده ی تیانه ، وده کو شیودی خوشه ویستی کون ، به لکو
 تیکهل بو له دل نه رمی و خوشی و ناوارنی سست که دیمه نی گوزی
 (رومیو جولیتی) پی دده نه خا ، وده له م پارچه دا رازنی بون به مهرگ
 پیشان نادا ، به لکو تیکوشان وزوران بازی پیشان نه دا له پیناوی
 ژیا نا * * * وده هه ر ودها له م پارچه دا شینوشه پور پیشان نادا ، به لکو
 مردنکی شهیدانه و پاله وانانه دهر نه خات * * *

له به ره وده ی که بلیسه ی ناگری گیانی دیمو کراسی وده کو نه و سا
 شوینی نه هه نگه گشتی به کانی موسیقای پر نه نه کرد ، وده له بهر نه وده ی
 بزوتنه وده ی نازادی کپ کرایه وده ، سه م فونی نوهه می دانا ، وده وایی
 پی هینا به سرودیکی تیکرایی دهر باره ی برایه تی نهاده میزاد و ناشتی * *

(۱۶)

که گیانی پاکی سپارد و کوچی دواپی کرد له به « ری کردنی
تهرمه که یا » • هممو دانیشتونانی (ښنا) که وتیه ری •• بهرئی کردنی
تهرمه که ی ناوهر و کیکی سیاسی گهوره ی هه بو ، بیجگه ناوهر و کی
هونهری ••

له و موسیقایانه ی که دوا به دوا ی بیتهوښ هاتنه روی کار
شپودی زولمو زور و خنکاندنی بیرو باوهر نه بینری ، نه ورو پایه ک
نه بینن که « مترنخ » و سون خواری بهینی تیمپراتوره کان و ددر به گ
هاته کایه وه •• وه دهسیان گرت به سهر شانوو هممو به ره میکی
هونهری یا ••• له موسیقای (شوپرت) دا نه وودلی یه قوله نه بینن
که بالی ره شی کیشابو به سهر نه هلی فینادا ، ههست به رو خانیکی
عاتفی نا هومیدانه نه که ین که تیکه ل بو له گه ل جواتترین ناوازی یا •
شونینی موسیقا (قاعه الموسیقی) نه و شیوه شورشگیریه ی نه و
سای نه ما ، سهر له نوی بویه وه به شونینی ده و له مه نده تازه کان ، که له
ده و له مه نده کونه کان که متر نه بون ••

له موسیقادا زیاتر دیمهن دیار بو ، نه وه ک ناوهر و ک هه را و
قاله یه کی زوری بهرپا نه کرد ، به لام مانا که ی شتیکی بی که لک
وسوک بو !•• هونهر و در له پاله وانه وه نریک تربو هه تا موسیقار ،
« باجانینی » که مانچه ژدنی به ناو بانگ له سهر شانو نه و دستا ، له
بهرچاوی خه لکا سی « وه تهری » نه بری بو نه و دی دهری بخا بویان
که چهن به ته و انایه و نه توانی له سهر یه ک « وه تهر » لی بدا ، خو
چیر و که کانی « نوپرا » هه موی به ده وری دلداری خو کوژ (العاشق
المتحر) •• وهرئی گرو جه رده دا نه سوار یه وه !••

* * *

(۱۷)

« موسیقاو یاسای سوشیالیزم »

شتیکی ئاشکرایه و گومانی تیانیه که موسیقا ، چارنیه ، وه کو
همو هونه زیکی تر ، متاثر ئه بی به دهر که وتنی یاسای سوشیالیزم *
به لام دهر که وتنی ئه م یاسایه چون کاری تی کرد ؟؟
لیره دا باسی ئه وه ئه که بین :-

قسه کردن له هونه ری واقعی : (الفن الواقعی) له کونه وه
هیه ، به لام (واقعیت) هه میشه له گورانا بود ، هونه ری واقعی
ئه مرۆ سه رچاوه که ی بریتی یه له ژیا نی چینی ر دنچ دهر له فه لاج
و کریکار و موچه خورو خاوند دوکان * * هه ته د * * ئه م چینه هه
وه کو بی بهش بون له فیر کردن و خویندنه وه ، هه رو ده ها بی بهش بون
له خوشی وه رگرتن له هونه ری موسیقای پیش که وتوی بهرز * *

له بهر ئه وه ئه م ریزانه هونه ری موسیقای تایبه تی یان بوخویان
داناوه ، له شیوه ی گورانی و موسیقای میلی یا ، ئه م موسیقاو ئاوازه
میلی یانهش ئه گه رچی سامانیکی زۆرو گه ورده یه ، به لام وه کو
که ره سه ی خاو ، سامانیکی به ره لا کراوبوه * * دهستی هونه ری
موسیقای پیش که وتوی پی نه گه یستوه ، وه یارمه تی نه دراوه به
ئالاتی تازه و به کار ، چونکه ئه مانه هه مو قه دهغه بون بو چینی
دهسته لات دار ، وه ته نیا ئه وان پی یانه وه رابوردود * * له شوینه
گه وره کانی موسیقادا ، شوینی نایاب و گران بایی * * *

له سه ریکی تریشه وه هونه ری موسیقای بهرز چ ئوپراو چ
سه مفونی و ئه وانی تریش ، له سایه ی یاسای سه رمایه داری یا ، بو
به پیشه یه ک وه کو هه مو پیشه کانی تر * * موسیقا و موسیقار مل که چ

بون بو دسه لاتی ده لاقه ی کارت (شبك التذاكر) ! واته هی
ئو تا قمه بون که ئه یان توانی له به رده می ده لاقه ی کارت را وستن
و یاره یان هه بو ** ئیتر هه رده می خه لک : (عامه الناس) ئه و
موسیقیا نه یان ئه کری که ئه هینرانه مهیدان ، چ ئه وانه ی که ئاوات و
ئازاری ئه ووانی دهر ئه بری ، چ ئه وده ی که هیچ په یودندی به وانه وه
نه **

به لام ئه مرو دنیا له گورانیکه ئیجگار گه ورده دایه جیا وازنی
له بهینی چینه کانی ئاده میزادا هه ل ئه گیری و چون به کی و به کسانه
جیگای ئه گریته وه ** موسیقا له ده ولته ئیشتراکیه کانا بو به شوینی
گشتی وه کو شوینه کانی تر که ده ولته سه ره پرشتی ئا کا : خوینه وازی
وله ش ساغی وشتی تر **

دیاره سه ره پرشتی کردنی ده ولته بو موسیقا مانای ئه وده یه
که موسیقا ئه خریده به رده سی هه مو ها ونیشتمانیه ک ، ئیتر پایه و
ده سه لاتیان هه ر چه نی بی ، واته ده ولته له ولاتی سوشالیستی موسیقا
ناخته کار بو قازانچ به لکو بره وی پی ئه دا بو ئه وده ی زورترین
ژماره ی میلله ت یسه وه رابویرن وه خوشی و تامی لی وه رگرن *

رزگار بونی موسیقا له ده سه لاتی ده لاقه ی کارت ، ورزگار
بونی له ده سه لاتی تا قمیکی تایه تی ، هه روه ها رو کردنی موسیقا
به لای زوربه ی گه لا *** مانای ئه وده یه که پیوسته له زیانی خه لکه وه
شت وه ربگری ، له تیکوشانیان ، هه ستیان ، ئاواتیان *** هی
هه مویان ! **

جا له سه ز ئه م بناغه یه ئه وانه ی که پیشه وای موسیقابون ، وه

به قولی له ناوهروکی گورران (تطور) گه شتیبون ، گوچکھی وریایان نا به دلی میلله ته وه ، له گورانی وئاوازو ئه فسانه ی گهل کولینه وه وه له ئوپراو سه مفونیه کانایانا دهریان خست **

له یاسای سوشیالزما ، بو یه کهم جار له میژوی موسیقادا ، که ره سه ی خاوی هونه ری میلی ریگای شیودی هونه ری تازه ی گرت بهر ، موسیقایه ک هاته کایه وه کونو تازه ی کو کرده وه ، موسیقایه ک که خواستی میلله تی ئه گه یاندا ، بو زوران بازنی وپیش که وتن و خوشی راسته قینه له ژیان **

(شوستا کوفیتش) خاوه نی نایاب ترین سه مفونیای ئه م چه رخه ، له کونگره ی خوینه واری جهانی (المؤتمر الثقافی العالمی) دا که سالی ۱۹۴۹ له ئه مریکادا به ستره ، سه باره ت به نامه ی موسیقار له م چه رخه دا ، دوانیکی دا له دوانه که دا ووتی :-

« پیوستی سه رشانی موسیقار به رامبه ر به داخوازه کاننی واقعیه تی تازه ئه و دیه که خوی دور بگری له ئه فکازی گه ورد وهستی گه ورد ، پیوسته ئاوازه کاننی هستیکی قولی پر له (تفاؤل) وهیوا پیشان بدات ، پیوسته جوانی و گه وردیی ئاده میزاد دهربخات ** دیاره هونه روه ر له روزی پر له ناکوکی ومه ترس یا ناتوانی شتی ودها جوان بینیته به ره هم ، واته : ئه و پرسیاره ی که ئه مرو هه مو موسیقاری ئاراسته ی خوی ئه کا ئه و دیه :

چون له ریگای هونه رده که مه وه که لک بگه نیم به مه سه له ی ئاسایش و دیمو کراسیه ت وپیش که وتن ! **

(۲۰)

سەرئىچ :

ئەم وتارە لە سەردەتای حوزەيرانى ۹۵۸ وەرگىرا لە عەرەبى يەوہ ئەوہ بو شورشە پىروزە کەى چوار دەى گەلاوێژى بە سەراھات ، وە لە بەر خەرىك بونى روژنامە و گوڤارە کان بە باسى شورش و پاراستنى يەوہ ، نزيك بو بەتەواوى لەبىر بچىتەوہ ، بەلام وا ئىستە ئەى خەينەوہ پىش چاو *

۱ - لە بەرئەوہى باسىكى بە نرخە و تارادەيك پەيوەندى بە ھونەرى ئەمرومانەوہ ھەيە **

۲ - بەتايبەتى ، چونكە ئەم باسە لە نوسىنى نوسەرى مىسرى « أحمد بهاء الدينه » ، پىاوى ژىر كە ئەم وتارە بخوینىتەوہ بۆى دەرئەكەوى كە ئەم پىاوہ نوسەردە تاجرادەيك لەسەر بىرو باو دەرى خۆى ئەمىنىتەوہ ، لەو روژەدا كە سەروكە كانى (ج.ع.ى) رىگای سەر بە خوینىيان گرتبو ، ئاوا ئەى نوسى ، ئىستەش كە سەروكە كانى ئەوئى لە رىگا لايان داوہ ، ماموستاى ھەل بازى (اتنھازى) يش لە بەر دڵدانەوہى ئەوان بە راست وچەپا ھىرش ئەباتە سەر جەمھورىتە دىموكراسىيە كەمان !**

ئىمە پىمان خوش بو كە أحمد بىناءالدين و ھاو چەشنە كانى دەرونى خويان نەخستايەتە ژىر پىي ** بەلام لە گەل لادانى ئەوانىشا بىرو باو دەرى راست ھەر ئەمىنى ، وە رەور دەوى مېژ و ئەم جورە پىاوہ ھەل بازانە وردو خاش ئەكا **
وہ لەناخى گىژاوى روزەردى يا ئەخنىكىن *

- فاتح -

(۲۱)

له شیعری بیگانه

« نیشتمان به بچکوله کهم »

دانه‌ری شاعیره‌ی بولغاریا

که شتی‌هوان بمبه به که شتی به بچکوله کهت
که به هیمنی شه پوله زیوینه کان شه برری
ئهو که شتی‌ه‌ی که دوا به دوا‌ی مهله ماسی گره کان شه روا
هه‌رود کو بیه‌وی ریگه یه‌ک بکانه‌وه به‌ره و ئاسیو
کاتیک له‌م گه‌رود ته‌سکه رزگارمان شه‌یت
ود کاتیک نه‌ی ئاوی سویر دوو لیومان ته‌ر شه‌کا
ئه‌و وه‌خته ده‌ست شه‌که‌م به گورانی ووتن
که شتی‌ه‌وانه که‌م ،

به ئاوازیك گورانی شه‌لیم که هیشتا له‌م ناوچه‌یه‌دا

• نه‌بیسترا بی

نیشتمان به بچکوله که‌م شه‌لاوینمه‌وه
ئه‌و نیشتمان‌ه‌ی که ناوی شیرینی به‌دل و دهر و نما شه‌چته خوارده‌وه
وه‌ک خوینی ناو ده‌ماره کانم •

گورینی نه‌سرین فه‌خری
له عه‌ره بیه‌وه

(۲۲)

« ئەنگلس » (۱)

ئەفسەریکی سوپای کریکارانی ھەموو جیھانە

چەمچەمال : محمد نوری توفیق

شتیکی زور گرانه که میزوو بتوانی پیش کهوتنی جولانەووی
ھاوبەشی « ئیشتراکیەت » لە گەل ژبانی دورابەرە مەزنە کە ی ئەو
جولانەوویە ، که کارل مارکس و ئەنگلسە ، جیا بکاتەووە چونکە ئەم
دوو کەسە تەنھا دورابەری بیرو دانەری تیوری (نظریە) ی ھاوبەشی
نەبوون ، بەلکو دو سەربازی جیگەرسوزی خەباتکەری ئوردوگای
کریکارانیش بون که داری خەباتیان لە سەدە ی پیشووا بەری
گرتووە ، وە لە خەیاڵەووە بەرەو راستی کشاووە .♦

که واتە پێی ناوی ئیتر لە سەر ئەنگلس بنوسری چونکە خوی
یەکیکی نەناسراو نیە بەلکو ناوی لە ھەر چوار لای جھانا دەنگی
داووتەووە .♦

فردریک ئەنگلس لە خیزانیکی بەریز لە شاری « بارمن » لە
ئەلمانیا لە ۲۸ ی تشرینی دوھەمی سالی ۱۸۲۰ م لە دایک بوووە ، ژبانی
قوتابییەتی لە « بارمن » دەسی پێ کردووە ، لە « ئەلبرفیلد » کوتایی
پێ ھیناوە .♦♦♦

ھەرچەندە ئەنگلس بە تەمای تەواو کردنی خویندنی
زانستگابوو ، بەلام ھەژاری باوکی و بی مانایی دەرسەکانی قوتابخانە ی
(۱) لە کتیبی « الاشتراکیة بین الخیال والعلم » وە وەرگیراوە
بە دەس کاریەووە .♦

(۲۳)

ئەو روژانە بوونەتە هوی بەر بەستکردنی هاتنەدی ئامانجی ئەنگلس *
 بویە بو یە خاوەن دوکانیکی بچکولە لە شاری « بارمەن » بو
 ماوەیەکی کەم ، لە پاشا باوکی ناردی بو شاری « مانجستر » لە
 بەریتانیا بو ئەوەی بێتە خاوەنی خانیکی بازرگانی وە لەویش نزیکی
 دووسال مایەو ، لە ماوەی ئەو دووسالەیدا چالاکیەکی زوری
 پێشانداو لە بابەت پرۆبۆدەری ئیشتراکی وە ، لەو شارە سەرمايەدارە
 کلاسیکیەدا - لە بریتانیا - سەرپەرشتی دوو روژنامەیی سیاسی ئەکرد ،
 بێجگە لە دانانی کتیبی :- « ریک خستی چینه چەوساوە کانی بەریتانیا » *
 لە سالی (۱۸۴۴) دا ئەنگلس ، بەرەو ئەلمانیا ، گەرایەو بە شاری پاريسا ،
 (۱۸۴۴) دا ئەنگلس ، بەرەو ئەلمانیا ، گەرایەو بە شاری پاريسا ،
 لەوی بو یە کەم جار چاوی بە برادەری هەردە خوشەویستی کەوت ،
 ئەویش « کارل مارکس » بو ، پاش ماوەیەکی کەم ئەم دوو بلیمەتە
 دەسیان کرد بە بلاوکردنەووی کتیبی « خیزانە پرۆزە کە » لە گەل
 دانانی « ئابوری سیاسی » *

پاش ماوەیەکی ئەنگلس بەرەو « بارمەن » گەرایەو ، وە
 ماوەیەکی تریا مایەو ، پاشان بەرەو شاری « بروکسل » کەوتەری
 بو لای « کارل مارکس » کە لەوی بو هەردوکیان پیکەو دەسیان کرد
 بە کاریکی زۆر گرنگ ئەویش دامەزراندنی « یەکیەتی کریکارانی
 ئەلمانیا » بوو کە دایانە پال پارتی راستیەکان ئەو پارتەیی کە لە دواییدا
 بوو بە پارتی کومیونستی بەناوبانگ * لە سالی ۱۸۴۷ مارکس لە
 « بروکسل » و ئەنگلس لە « پاريسا » بوون بە دوو ئەندامی بەهیزی
 پارتی کومیونست ، هەر لە هاوینی ئەو سالەیا بو یە کەم جار لە لایەن

(۲۴)

پارتی ناوبراوهوه کوبونهوه یهك بهسترا ، له لهندهنا ، نهنگلس
یهكیک بو لهو کهسانه ی که له جیاتی پارتی پاریس تیایا بهشداربو ،
بو پایزی نهو ساله کوبونهوه یهکی تر بهسرا که مارکس تیا بهشدار
بوو ئامانجی نهو کوبونهوهوش دهر کرنی بهیانی پارتی
کومیونیست بوو .

له پاشا ههر دو کیان بهرهو « کولونیا » کهوتنه زری ، لهویش
چالاکیه کی زوریان پیشاندا ئینجا به حوکمی پویست ههر دو کیان له
یهك جیابونهوه ، چنکه مارکس دور خرایهوه بو « پاریس نهنگلسیش
بو « بلاتانیا له ئهلمانیا » لهوی نهنگلس دهسی کرد به دانانی کتییك
که دهر باره ی ههراو پهشیوی و دوبه ره کی نهوشارهوه نه دوا ، له
پاشا نهوشاره ی به جی هیشت بهرهو « سویسرا » لهویشهوه بو لهندهن
که مارکس لهوی بوو دوا ی دورخستهوه ی له پاریس .

له لهندهنا نهنگلس توشی ژیانیکی به کجار سهخت هات ،
نه ی نه توانی به هیچ جوری چالاک ی بنوینی له بهر نهوه بهرهو
مانجستر کهوتهری بو نهوه ی لهوی له کارگه یه کی لوکه دا ئیش
بکات وخیزانه که ی ودا یك و باو کی پی به خیو بکات ، لهو کارگه یه دا
نزیکه ی ۲۰ سال مایهوه ، لهوماوه یه دا جار جار نه بی چاوی به
مارکس برادهری نه نه کهوت که له لهندهن بوو ، به لام و نه بی
برایه تیان هیچ تیکچوبی .

له سالی ۱۸۷۰ دا لهو کارگه یه رزگاری بو ، بهرهو لهندهن
گه رایهوه ، لهوی دهسی کرد به بزوتنهوه ی سیاسی و بلاو کردنهوه ی
« ئومه مهت » تا کو بو به نه نامیکی بهرز له کومه لیک ی ریکخراوی

ئومەميا له لەندەن ، ھەروەھا بو بە نوینەری بەلجیکا و ئەسپانیا
و ئیتالیا ، ئەو چالاکییە تا سالی بەردەوام بو ، ھەر لەو ماوەیەشا
کتیبکی بەناوبانگی دانا لە ژیرناوی : « ئەنتی دوهرنگ » دا ، که له
دوایی دا ناوی بە « فەلسەفەی ئابوری سیاسی و ھاوبەشی » دەرکرد ،
ئە لەوکاتەدا که لە گەل مارکسا پیکەووە لە شاری لەندەن تی
ئە کوشان ، مارکس مائی لی تیک چوو ، بە ھوی مردنی
خیزانە کە یەو ، ئەو خیزانە ی که دلخوش کەری ژیا ئی بوو ، لە بەر
ئەمە مارکس زور خەفەت و پەژارە دا ی گرت ، تا لە سالی ۱۸۸۳ دا
خویشی کوچی دوایی کرد *

مردنی مارکس زۆر کاری کردەسەر ژیا ئی ئەنگلس ، چونکە
ھاویری یەکی ھاویری یە کتر بوون ، وە بو یە ک ئامانج خەباتیان
ئە کرد *

لە پاش مردنی مارکس دەسی کرد بە بلاو کردنەو ی ئەو
کتیبانە ی که مارکس دا یانی نا بوو لە گەل راست کردنەو ی چەن
ھەلە یە کی چاپی کتیبە بلاو کراووە کانی وە گورینی ھەندی لە
کتیبە کانی بو چەن زمانیکی بیگانه بە تایبەتی کتیبە بە ناوبانگە کە ی
که « سەرما یە داری » یە *

ئەنگلس پیاو یکی زور بلیمەت و تی گە یشتو وزا نا بوو ، ھیچ
جوو رە زانیاریە کی لی گوم ئە بوو * ئەنگلس ماموستا بوو لە میژوی
سروشیا و کیمیا و زانیاری گژو گیا « علم النبات » و زانیاری سروشت
و میژووی زمانە کان و ئابوری سیاسی و ھونەری و جەنگا ، تا وای لی
ھاتیوو ناویان بابوو « ژەنرال » ھەرچەن که ئەفسەریکی سەربازیش

(۲۶)

نه بوو * به لام نه فسه ريكي سوپاي كريكاراني هه مو جهان بوو *
هه زارسلوت لي بي نه تگلس نه مر ! ددسكه گوليكي پر بون و
به رامه ي كوردى كوردستاني رزگار بوى عراقت پيش كهش بي بو
نه ودى كريكاراني كورديش ، كه خه باتيان له خه باتي كريكاراني
جهان جيانا كه نه وه ، پاداشي هه ول و كوششت بدنه وه * * هه ميسان
چه پكه نيرگسي روشن يراني كوردستانيشت پيش كهش بي ، كه
هه ستى خويان ددر نه بررن به رامبه ر به و سامانه به نرخه ي كه بو
ئاده ميزادت جى هيشتوه ، گه لي كورديش وه كو هه موو گه لاني جهان
زور به ريزو به رزيه وه نه روانه نه و مرو قانه ي كه ژيانان بو قازانجي
به ردى ئاده ميزاد ته رخان كرده .

اعلان

وضع - مجددا - فى المناقصة السرية تعهد تجهيز حجر لرميه
أمام تكسية قصبه العزيزية حسب الشروط التي يمكن الحصول عليها
لدى كاتب المجلس الادارى بعد دفع ثمن النسخة الواحدة وقدره
٢/- ديناران غير قابلة للاسترجاع *

تقدم العطاءات بغلاف مختوم مؤشر عليه عنوان المناقصة الى
مجلس ادارة اللواء فى الساعة (١١) زوالية من صباح يوم الاحد
المصادف ١٤-٦-١٩٥٩ فعلى الراغبين للدخول فيها تقديم عطاءاتهم
معززة بوصل التأمينات البالغة -/٢٣٠ ديناراً فى الوقت والتاريخ
المعينين وسوف يهمل كل عطاء لم يرد فى الوقت المعين أو لم يكن
نحزوا بالتأمينات المطلوبة *

متصرف لواء الكوت

(٢٧)

هۆنراوه و ميلله ته كه م

عبدالرزاق حمد

به بونهى دهست دريژيه سته مكاره كهى تا قمى شواف و

ناسر له شارى موسلى نه به زدا

* * *

هۆنراوه كه م :

ئاوازي ناسكوله و نه رمى

ههستى گه رمى

پچر را ، ، ، دهنگى

بوو به نهنگى توپى ئاگر !

تهقهى گولله و خرجهى چه قو

ووشهى رستهى ههليهستى نو

ته نه خشينى

له ووتهى رووت گرر دهردينى

* * *

ميلله ته كه م :

سنگى پانى

كه نهوتى ، زيررى رهش ، كانى

له ناو كيوو دارستانى

ههليهستوه ! -

كهوتوته بهردهم نيشانى

(۲۸)

دوژمنی شیت :
ئەو شیتەى كەلەى پفداوہ
بە گولەو چەقو و دینامیت
« نەوتى ئەویت ***
خوینى گەش و رەنجى ئەویت *** »

★ ★ ★

كوا بۆ ھەلبەستىك وەك ئاگر
كەللەى دوژمن بته قىنى
بالورەى كونى رزىوى
ئاغايەتى و رەنج خواردن
ئەفسانەى مىللەت دىل كردن
وەك (مىشكولەى) سەگىكى ھار !
لى دەرىنى *

★ ★ ★

مىللەتە كەم :
برىنى خویناو ئەرىزى
تا ئىستاش خویناو ئەرىزى !
ھەرچەن زەنگى مەیداندارى
بەستەى (سەرکەوتن) ئەبىزى ؟
سوپاى شكاوى دىلپەتى ،
شەيتانانى ستەمكارى

له ناو گۆرزی تاریکیا
سدەری (شوۆرکردن) ئەنیزی *
تا ئیستاش خویناو ئەزیزی
برینی میللهتی ئازام *
هەر چەند هەست کەم بە ئیشتی. زام
له گەل یونی باخی (هیوا) م
هەتاوی گەرمی (بروایی) م
گولای (دلی) بە کۆلم
هۆنراود کەم * * ئەبی گۆر بیت
تەقەدی گولەو خرچەدی چەقو
ووتەو رستەدی بنەخشینی
له یۆشایی مەیدانی گەل !!
مەیدانی میله تا (پرر) بیت !!

١٩٥٩/٣/١٥

اعلان رقم ١٢٦

الحاقا باعلامنا المرقم ١٠٤ فی ٦ مایس ١٩٥٩ *
مددت مدة المزایدة العلنیة المختصة بیع سیارات ومکائن
مستهلكة البالغ عددها واحد وعشرون لغاية الساعة العاشرة من صباح
یوم السبت المصادف ١٣-٦-١٩٥٩ فعلى الراغبین الدخول فی المزایدة
الحضور فی اسطبل الرصافة العائد لامانة العاصمة فی شارع الشیخ
عمر مجاور المخزن العمومی مستصحین التأمینات القانونية *
وکیل أمین العاصمة

(٣٠)

له ئاسمانی لوڤنا ، چیا « گویژه »

به پی نوسی نه حمدهد خواجه

۱۹۵۹/۵/۸

ئهمه شه شه مین جاره له هاتو چودا به فرو که « طیاره » به سه ر
چیا لوڤنا ئه روم • و نه بی همو جاری له تاسه ی ئه و ده سی کاری به
که ئارایشی ئه و چیا به ی پی دراوه ، له بابته کلوئی ولاته که ی خومانه وه
نه که وتجه که لکه له ی هه نیک دلخواز وسکالا ...
به لام !

خوم به خوم ئه وت : نه !!

ره نگه ئه و هیزو یرشته ی له لبنایه کانا هه یه له خومانا نه بی ،
له بهر ئه م کوسپه پرکیشی درکاندن ی ئه و ئاواته م نه ئه کرد وه ته گه رهم
لئی ئه دا • ئه مجاره [سالی ۱۹۵۴] •

خوم ئه گرت که وتمه بیر کردنه وه و خه یالی چیا جوانه پر له
نه شه ی سه ر به ستیه کانی ولاتی خومان و ده رگای خه یالم بو
کرده وه ، له ئه نجامی تی بی نین و بیر کردنه وده اکتوپر یه کیک له
چیا کانی کوردستان به بونه ی نزیک ی له شاره وه : چیا گویژه م هاته
پیش چاو :

چیا گویژه : له هه مو گوشه یه کی روز هه لاتی شاره وه ،
ره نگه ۵ ، ۶ کیلومه تره زیاتر له سلیمانیه دور نه بی ، ئه م چیا به
زور بوخت و خاوینه • خاوه نی میژوو پیشان ده ری گه لیک شانازی
کورده ، شاری سلیمانیش • ۹۴ مه تره له روی ده ری او به رزه ...

(۳۱)

له ناو فرو که که دا پشتین ترازینرا ورده ورده فرو که که به سهر
سینگی چیدا بهرز نه بیته وه * * دیمه نی لبنان له ژیر فرو که که دا وده کو
فهرشی کاشان پر نه خش و نیگار نه هانه پیش چاوم * * به سهر
سورماوی نه م روانیه کرده وهی نه و دست و بازو به کاردی که له
ماو دیه کی که ما نه و چیا روتو قوته وشکه ی که له « ئیستای گویره
نه چو » هینایه نه م پهریزی دل رفینه ، که ودختی خوی له سهر
فرمانی محمد علی پاشای گوره ، له وگه به له داره سنه و به ره بچو که ی
که له لبنان بی نی هاو نیشتمانیه دس دنگینه کانی لبنان به چوست
و چالاکی وده کو بروسکه له چهن سالیکدا ودا ئیسته کاریکی وایان
کرد چیا ی لوبنان گه یه نرایه نه و پایه یه ی که ئیمر و به به
سهیرانگای همو روژئاوایی وروژ هه لاتیه کان * *

ئیسنا به ئاسمانی لبانا گوزده نه که م * * به لام گاه به بیر
هه ژاری ولاته که مانه وه که به بی دس کاری به هه شتی روی زه مینه
وله م سه ده ی شارستانی یه دا له گوشه ی تاریکی دا ماو ته وه ، وه گاه
به بینی نه خش و نیگاری کشتو کال وهیلی دارستانه چانرا وه کان
له ددریای بیرو ئاوانا که وتبومه ناو شه پوی دامای *

هه ر چهن نه شیم زانی ره نجم بی سو ده له پشت شوشه ی
په نجه ره که وه دهستم کرد به وینه گرتن له بهر تیژی فرو که که فریای
وده رگرتنی هیچ وینه یه که نه که وتم که بیکه م به یادگاری نه و روژه * *
به لام له گه ل همو جاریکدا له بهر خومه وه نه موت :- دهستی نه و
جادو گهره خوش بی که نه م جادو (سحره) هی پی دروس
کراوه ! * *

(۳۲)

لهمانه‌یش خوشتر هاو شانه‌که‌م کوردی نه‌ئه‌زانی همو جاری
ئه‌بوت :- (تو چی ئه‌ئیت ؟؟ له گه‌ل منته ؟؟) *

ناء ** ورینه ئه‌که‌م !***

ئه‌وا تائیره نه‌که ته‌نیا له خوشی و جوانی لبنان ، به‌لکو له‌و
دهست وهیزی بازوو بیری ژیری لبنانیانه دوا‌ین که ئه‌و لبنانه‌ی
هیناوه‌ته به‌ره‌م !**

ئه‌نجا با له چیا‌ی گو‌یژه بدو‌ین *

همو شاخو چیا‌ی کوردستان به‌بی ده‌س کاری خوی له‌خویه‌وه

زوزان (هاوینه هه‌واره) **

وتمان : چیا‌ی گو‌یژه زور نزیک‌ی شاری سلیمانیه * ئه‌م چیا‌یه
٨٠-٩٠ سا‌ل له‌مه‌وپیش وه‌کو رو‌کاری شار‌بازیر چرو دارستانی
دار به‌روو دارما‌زو و داره‌به‌ن بو‌ه ، به‌گو‌یژ ، به‌لا‌لوك **
داپوشراوبوه ، دانیش‌توانی شارو ده‌وروشتی چون به‌جامانه
و کو‌له‌وانه قه‌زوان و گو‌یژیان هیناوه * به‌لام داربره‌کان به‌زویه‌کی
زو دوا‌یی‌یان به‌ دارستانی که هینا ** تا ئیستاش ره‌زه ویرانه‌کانی
ماوه به‌لگه‌ی نزاری گو‌یژه پیشان ئه‌دا *

بی‌جگه له‌وه‌ی که که‌لکی ناشتی دارو به‌رزه دره‌ختی هه‌یه ،
چیا‌ی گو‌یژه کو‌یستانیکی وایه به‌و چاله به‌فرانه‌ی که لی‌یه‌تی
به‌دریژی هه‌وین به‌شی شاری سلیمانی به‌فری لی‌ دانه‌پوشری **
خوینه‌واری به‌ریز ! تکایه ! له‌پیش ئه‌وه‌دا پاش‌ماوه‌ی ئه‌م
نوسراوه بخوینته‌وه لیرانه‌دا وچانیک بده و به‌چاویکی دلسوزانه

(٣٣)

هاوینه ههوار هویه کی گه وره یه بو تیکه لی وشاره زایی له بیگانه و فیر بونی لاسایی و بهرز بونه وه و بههیز کردنی ئابوری ولات ** ئه مه یه ش (هه ر ته نیا به خیالی چاره که ملیونه که ی من دروس نابی) ، له پیش هه موشتیکا پیوستی به پاره و پاره دار هه یه ** کورت ترین ریگه بو گه یشتن به م مه رازه ، پیک هینانی هاو کاری (شرکه) و یارمه تی حکومه ته **

له نه خشه که دا دیاردی کراوه ، ئه و جیگایانه ی که به ره به ست ئه کری به م چه شنه پیشان دراوه « زاری دهر به ندی گوێزه و ئه زمهر و ماین دول » هه یج دور نیه له چه ن سالیکا پر بی له ئاوو به ئاسانی ئاوی « قه لا چوالان » له ته پله سه ری چیا ی گوێزه و ئه زمهر تافه بگات ، به هوی ما کینه و هۆویه کانی تازه وه **

له به شی ئه زمهر به در یزایی سه ر کیلومه تر زیاتر به هه ر دولادا جواترین جیگه و هاوینه ههوار هه یه * دیمه نی بی هاوتای شار باژیر له سه ر هاوینه هه واری ئه زمه وه به تابه تی به ری چوارتا و چیاکان که وینه یه کی بچوکی کوردوستان پیشان ئه دا به راستی بلبل ئه هینته گریان **

براینه : من له ئاو فرو که دا له ئاسمانی لبنا نا به خه یال هاوینه هه واری گوێزه م پیک هینا * دوباره ئه م کاره به گران نازانم ، چونکه « عه زمی پیاو کیو له بن دینی » هه یج به دوری نازانم ئه م خه یالهم به چاوی خوم بینم * لیرانه دا گه یشتینه سه ر ئاسمانی به غدا و دوایی ئاواته که م هینرا *

(٣٥)

یادی رهسافی نهمر

یه کهم جاره ، دیسان له ژیر سایه‌ی ئازادیو جمهوریته‌دا ،
که جوانترین ئاهه‌نگ بو شاعیری نهمری عه‌ره‌ب (مه‌عروف ره‌سافی)
ئه‌گیری ، له یادی چوارده هه‌مینی کوچی‌دا ، یه‌کیه‌تی ئه‌دیسانی
عیراق یادکردنه‌وه‌ی ئه‌و شاعیره نهمره کول‌نه‌ده‌ره‌ی گرتنه‌ستۆ ،

(٣٦)

که به راستی دهنگیکی راسته قینهی گهل بوو ، له خه باتدا ، له نازار
دهر بریندا ، له سز اچیشندا ، له به شه رده فی مردنی بی سهرشور
کردندا ، شیعره کانی ره سافی مه شخه لکی ریگه روش که ره وهن نهک
بوو عراق به عه ره بو کوردیه وه به لکو بو هه موو عه ره بی جیهان بو
هه موو گهلانی سه رزمین ، وه ناوی * ره سافی له ریزی شاعیره
نه مره کانی مرؤ فایه تیدا نه نووسری *

ماوهی مه ره جانی ره سافی له ۱۶ تا ۲۰ ی نیسانی ۱۹۵۹
بوو ، وه مانگیک له کاتی خوئی دوا که وت به هوئی مانگی ره مه زانی
پیرۆزه وه * له به یانی روژی ده ست پی کردنی مه ره جاندا کۆمه لی
ئه دیبان به چه پکه گو له وه چوونه سهر گلکۆی پیرۆزیو چهند ووتارو
هؤنراویکیان بو خوینده وه *

بو ئیواره کو بونه وه ده ستی پی کرد ، سه ره کی خوشه ویست ،
رۆله ی گهل ، عه بدولکه ریم قاسم یه کهم ووتاری له په سندی ره سافیو
ئه دیسه خه بات که راکاندا خوینده وه ، دوا به دوا ی ئه وه سه ره کی
ئه دیسانی عراق مامۆستا محمه د مه هدی جه واهیری ووتاریکی به
نرخه خوینده وه ئه وسای ووتاری نوینه رانی ئه دیسانی ده ره وه ، وهک
میرزا تۆرسۆن زاده ، له یه که ته تی سو قیه ته وه وه ، مامۆستا ره ئیف
خوری له لوبانه وه وه مامۆستا ئه حمه د سلیمان ئه حمه د له سوریه وه وه
ووینه رانی تونسو مه راکیشو سودانو جیگه یانی تر * ئه وسای له و چوار
روژده گهلنک ووتارو هؤنراو خویندراپه وه که هه ریه که روویه کی
شیعری ره سافیو خه باتی ره سافیان ده ره ئه خست ، وه مامۆستایان
جه واهیریو محمه د سالیح به حرل علومیش هه ر یه که ی هؤنراویکیان

(۳۷)

پیشکش کرد •

ئەو دە جیگە دە داخە ، ئەو دە بە کە ئەدیانی کورد لەم کۆرردە دا بەشدار نەبوون ، تەنانەت نەک نووسینو هۆنراو بەلکو وەک ئەدیانی شارانی تر تەلگورافیشیان نەنارد بوو ، بێ گومان ئەمە جیگە دە گلەییە ، و دە وائەزانم هەق نە ئەدیە کانمان وا خۆیان دووربگرن •
هەزار رەحمەت لە گۆرری رەسافی •
نەمردن بۆ یادی پیرۆزی •

پرسیاریک

« هیوا » ئەم پرسیارە دە هەبە :
« کام هەنگاو بە کاریگەر ئەزانن بۆ بە کخستی شیوە کانی
زمانی کوردی ؟ » •
و دە ئەم پرسیارە مان لە مامۆستا گۆران و مامۆستا برام ئەحمەد
کرد • بەو تەمایە دە هەر جارە وەلامی بە کیک لە شارەزایانی زمان
نووسین و ریگەش بەدین بە هەموو خۆیندەواران کە بیری خۆیان
دەربەرن • بەلام مامۆستا گۆران بە بە کجاری لێ نەپرسینەو ،
ئەبەخشین بە ئیشی زۆری • و مامۆستا برام ئەحمەد بە لایخست
هەرچەندە گەلالە دە باسە کە دە نووسیو ، تارویشت بۆ دەردەو دە
عیراق ، و دەپەیمانی دانیی کە پاش گرانەو دە بۆ ژمارە دە داها توو
فریای خات • هیوا چاودریی وەلامی هەموو خۆیندەوارانە •

(٣٨)

خەيالی خاوە ئیستعمار

خانەقین : قادر مەلا ئەحمەد

خەيالی خاوە ئیستعمار ئەگەر هیواى بە کورد مابى
لە کوردا تیانە ماوە هەلپەری بوی گەرتە مای و ابى
بە زور ناو جوژد لەی ئینگلیزو ئەمریکا سەما ناکا
ئەودى ئەنجامى حوکمى (قازى) و (مەحموودى) بیر مابى
لە کوردوستانى ئیرانا نیه گوى راگرى لى یان
ئەودى تولهى شەهیدانى مەهابادى لە سەردابى
فواردى خوینى دەم نيزدى سوپای ئینگلیز لە دەربەندا
ئەبى کوردى هەبى بیری بچی تاگیانى تیا مابى
بە پەنجەى پىسى ئیستعمار لەردى نایى تەلى هەستى
کەسى دیری لە چیرۆكى گەلى بارزانى لا مابى
گەلى کورد چاوى هەلى هیناوە دوست و دوشمنى ناسى
بە واتەى نوکەرانى حلفى بەغدا دەس خەرو نابى
برو سەرشورى رووردهش ، میللەتى کورد و عەزەب هەزگیز
بە هاشە و هوشە یى تو دوورده ئەم دوانە لە یەك نابى

(٢٧٩)

ئه‌دیپ و هونه‌رمه‌نده‌ کانه‌مان و پیوستی‌یه‌ کانی

ئه‌مروی سه‌رشانیان

نوسینی : محمدی مه‌لا کریم

هه‌مومان ئه‌وه ئه‌زانین که ئه‌مرو میله‌ته‌ که‌مان کام له‌روژده‌ کانی
ژیانی ئه‌باته‌ سه‌ر • میله‌تی عیراق به‌کوردو عه‌ره‌بو
که‌مایه‌تی‌یه‌ کانه‌وه‌ خه‌باتیکی سه‌ختی کرد بوئه‌ودی خوی له‌ چنگی
ئسپریالیزم رزگار بکاو رده‌نگی پاشه‌روژی ژیانی بریژی ، له‌م خه‌باته
سه‌خته‌یا هه‌مو چینه‌کانی گه‌لو و تاچه‌و کومه‌لو ده‌سته‌کانی به‌پیی
توانای خویان ، وده‌ره‌یه‌ که‌ له‌ریگی تایه‌تی‌ی خویانه‌وه
به‌شداری‌یان کرد ، تاروژی ۱۴ی ته‌موزی پیروز ده‌رگای ئاواتیان
لی کرایه‌وه‌و ، یاسای کون ، یاسای کوت‌کردنی ئازادی خواهان و
قوفل‌دانی ده‌م و سوتاندنی کتیب‌وقاقه‌ز سه‌رنگوم کرایه‌وه‌و ، نوسه‌رو
شاعیر و هه‌مو هونه‌رمه‌نده‌ کانی ترمان به‌شیک‌بون له‌وه‌مودی که‌ به
خه‌باتی سه‌خت به‌ئه‌مرویان گه‌یاندین • هه‌مو له‌یادمانه‌ که‌ له‌ده‌وری
کونا شیعره‌کانی جه‌واهیری و سه‌ماوی و گوران و گورانی‌یه‌ کانی
دیلان و وینه‌کانی سه‌رکارته‌کانی گه‌نجان و ناشتی خوازان
و نوسینه‌کانی نوسه‌ره‌ ئازاده‌ کانه‌مان چه‌ کاریکیان ئه‌کرده‌ سه‌ر دل و
ده‌رونی گه‌له‌ که‌مان و بلیسه‌ی ئاگری خه‌باتی شورشگیری مانیان
به‌رز ئه‌کرده‌وه .

ئه‌ده‌بی پیشکه‌وتومان که‌ئهو روژه ئازار و ئاواتی میله‌ته‌ که‌مانی
ده‌ره‌بری و ریگی پاشه‌ روژیکی باشتی بو رون ئه‌کرده‌وه ،

(۴۰)

کاریکی گهوره‌ی کرده‌سهر سهرکه‌وتنی خه‌باتمان و پی‌گه‌یشتی
 نوبه‌ره‌ی ئاواتمان : روژی چوارده‌ی ته‌موزی نهر *
 پاش سهرکه‌وتنی شورش ، ئه‌رکیکی تازه که‌وته سهر شانی
 ههمو هونه‌ر مه‌نده‌کانمان ، ئه‌رکی کو‌کردنه‌وه‌ی کومه‌لانی فراوانی
 خه‌لک له‌ریگای هونه‌ره‌وه‌ بو‌پاریزگاری‌ی جومهوریه‌ت و بو‌پیشه‌وه
 بردنی و پاراستنی ده‌سکه‌وته‌کانی وزیرکردنی ، ئه‌ده‌بی کورد له‌و
 روژهدا دیسان توانی تاراده‌یه‌کی‌باش ئه‌و پیوستی‌یه‌ی سهرشانی
 خوی‌جی‌به‌جی بکا * هه‌لبه‌سته به‌رزه‌کانی شاعیری بلیمه‌ت و
 هه‌لکه‌وتوی کورد ماموستا گوران له‌ (بت - به‌وان) ده‌و بیگره‌ تا
 (له‌زیندانا چوارده‌ی ئه‌موز) ، تا (شورشگیر) ، تا (بوسه‌ربازی
 جومهوری‌مان) ، هه‌روا شیعره‌کانی کامه‌ران و دیلان و ئه‌وانی‌ترو ،
 ئه‌و وتارانه‌ی که‌ له‌ روژنامه‌و گو‌فاره‌کانمانا نوسران ، وه‌ ئه‌و ئاوازه
 جوانانه‌ی که‌ هونه‌ر مه‌نده‌کانمان دایان‌او ئه‌و سرودانه‌ی که‌ بو
 روژی نوی و ژبانی نویمانان هه‌لبه‌ست ده‌وریکی کاریگه‌ریان گیرا ،
 به‌لام ئاخو ئه‌مه‌نده به‌سه‌و ئه‌گونجی له‌گه‌ل پیوسته‌کانی روژیکی
 وه‌ک ئه‌مرودا که‌ ههمو توانایه‌کی به‌ند کراوی گه‌ل به‌ره‌للا کراوه‌و
 ژبان پره‌ له‌ که‌ره‌سه‌ی نوی بو به‌ره‌می جوان و به‌که‌لک ، وه‌ که
 هه‌ر روژی شتیکی تازه روژهدا که‌ پیوستی به‌هاتنه مه‌یدانی
 تازه هه‌یه ؟!

بی‌گومان نه‌ه * له‌و روژده‌وه که‌ شورش روی‌داوه‌و گه‌ل
 حوکمی له‌ ده‌ستی ئیمپریالیزم و نوکه‌ره‌کانی وهر گرتوه‌ته‌وه‌و
 گرتویه‌ته‌ ده‌ستی خوی ، روژ له‌پاش روژ پیلان و ئاژاوه‌مان بو

(٤١)

ئەنئەنەتە بو ئەودە جارىكى تر خويان بىنەو سەر حوكم وە پەيرەوى
دیموكراتى جومهورىيەتە كەمان بگورنو ولاتە كەمان لە دەليايەكى
خوینسا نوقم بگەن ، ديسانەو ئەزادى پىرو باو در زەوت بكرىتەو
وياساى ماكارنى بگەويتەو كار لە عىراقا * باشە بو بەرھەلستى
ئەم پىلان و وىران كارى يانە ئەدىب و ھونەر مەندە كوردە كان چى يان
كردو ؟ ئادەى چەند ھەلبەستى جوان و وتارى بەكەلك نوسراو
بو شانازى بەخەباتى خەلكى لىواى موسلەو ؟ چەند گورانى و تراو
بە بەچكە شىرانى بادىناو رولە كانى شىخ عبدالسلامى بەرزانا كە
و ك شىر لە پىشە بىتەدەر لە شاخە كانى كوردستانەو داپەرىنو
ديسانەو بەخوينى ئالى خويان شەقامە كانى موسليان لە نەوروزى
سالى تازەدا رەنگ كردهو ؟

چەند ھەلبەستى جوان و گورانى دىگىرو ئاوازي خوش
دانراو بو كچان و كورانى نىشتمان بەرودەرى ولات كە بەرگى سوپا
ئەپوشنو مەشقى بەر بەرە كانى مىللى لە بەر ئەكەنو شەوان پاسەوانى
ئەكەن ؟ ئەى چەند وىنەى جوان كىشراو بو بەزىندوىى ھىشتەو
خەباتى گەلى كورد بو پاراستى ئەم جومهورىيەتە ساوايەى كە بو
بەدەسە چىلەى رىگا رۆن كەردەو ھەمو نەتەو كورد لە ھەمو
سوچىكى كوردستانى خوشەويستا ؟ يا چى و تراو و چى نوسراو بو
فەلاحە كانى لادىكانمان كە لەسەرماى زستانا دەر بەگ و سود
خوردە كان توو و يارمەتى يان لى ئەبرىنو مالاتيان لەسەرمانا و لە بەر
بى ئالفى ئەمردو خويان نانىان نەبو * دەر بەگ و دوژمنانى ترى
جومهورىيەت و ايان لە گەل ئەجولانەو تائەوان دليان لە جومهورىيەت

(٤٢)

هه‌ته‌کی ، که چی ئەوان چونکه باوە‌ریان بە پاشه‌ روژی روناکی
جومه‌وریه‌ت هه‌بو ، وه‌ چونکه‌ روژانی پیشه‌وه‌یان هه‌ر له‌به‌رچاوبو
خویان رائه‌گرت وپه‌ده‌م هاواریان ئە‌کرد : « بژی جومه‌وریه‌تی
عیراق ، جومه‌وریه‌تی کوردو عه‌ره‌ب ! » ، « بژی سه‌رکرده‌ی
دیموکراتیمان : عبدالکریم قاسم ! » ، « بژی قانونی ئیسلامی
زه‌راعی ! » .

هه‌مو ئەوه‌ ئەزانین که هونه‌رمه‌نده‌کانمان گه‌روه‌ی ده‌س
کورتی و هه‌لسورانندی کاروباری ژیان و پیوستی تری سه‌رشانیان ،
به‌لام ئەبی زور باش ئەوه‌ش بزاین که خه‌باتی هونه‌رمه‌ند ئەبی به‌ر
له‌هه‌مو ریگابه‌ک به‌ریگای هونه‌را تی‌به‌ری . هه‌مو که‌س ناتوانی
هه‌لبه‌ستیکی گوران ئاسایی دانی ، یاوه‌کو دیلان به‌گورانی بومیلله‌تی
بلی ، یا وه‌کو شه‌مال ئاوازه‌ی بودانی ، به‌لام زور که‌س هه‌ندی
ئیشی تری پی ئە‌کری که ئەوانه‌ خه‌ریکینی .

هه‌مو له‌ یادمانه‌ که هونه‌رمه‌نده‌کانی مصر که به‌شی زوریشیان
له‌وانه‌نین باوه‌ریان به‌گه‌ل زورتری له‌خویان وله‌پاره‌ په‌یداکردن ،
که‌چی له‌کاتی ده‌س دریزی به‌سه‌ره‌ که‌دا چی‌یان کرد ، تا دنیا
دنیایه‌ خه‌لکی به‌شانازی به‌وه‌ ناوی (ام کلثوم) ئە‌با که‌ئه‌هاته‌ سه‌ر
جاده‌کان و گورانی ی بو خه‌لک ئە‌وت و گیانی شورشگیری تیا
ئه‌بزوانه‌وه‌ ، کاتیک که ئیستگه‌ی قاهیره‌ درابوه‌ به‌ر بومبای
تاوان‌باره‌کان .

ئیمه‌ ئیمرو له‌ روژه‌ پر کارده‌ساته‌کانی ژیا‌نمانین ، ئمپریالیزم و
پاشماوه‌ی چینی له‌سه‌ر حوکم لابر اوو ته‌ما‌عکاره‌ فاشیسته‌کانی ئە‌و

دیوی سنورو ئهلقه کانی پهیمانی بهغدای پساوو ههمو دوژمنانی
 جومهوریهت چاویان لی زاق کردوینه تهووه و چه کیان لی هه لگرتین و
 که له بیان لی جیر کردوینه تهووه * میلله ته که شمان له وپه ری ئاماده یی و
 وریایی دایه ، ئه بی ئه دیب و هونهر مه نده کانی شمان بزانی ده وریان
 چی یه و به جوانی بیگیرن *

— گهوره م ئه ووه چند جار هانمه خوازبیتی ، که ئه و گوله ی له
 باختانایه بده نی ، ئه تان فرموو به خاوه ن شه هاده نه بیت
 نایده م * ئه و چووم خویندنی به رزم ته و او کرد فرموو ئه ووه
 شه هاده که م *
 — هه یه و * هه یه و * * ئاش له خه یالئو ئاشه وان له خه یالی بو
 چند ساله من داوای شه هاده ی خویندنت لی ئه که م ، یا داوای
 شه هاده ی دایه ره ی تاپو ئه که م ؟

له ئه ده بی عه ره به وه

۳ هۆنراوی نازهی

شاعیری گه وره عبدالوهاب البیاتی

گۆرستانی داگیرکه ران

ئاسن له ترست ئه له رزیت

له ترسی تۆ

له دوو چاوانهت تۆقیوه

به غدا ، ئه ی گۆرستانی داگیرکه ران

ده با بگرن

ده با بخۆن

ده سته ی فاشستو کۆیله کان

ده با هه ل بێت ، له ناو جه رگه ی شه وی پرر مه رگه سه هۆلدا

- به هاری کوردوستان -

ده با هه ل بێت ، له زیرده ی سه ربازی سنووره وه

سه ربازیك كه گۆل ئه چینی

رووی رۆژیش دینته خوینو

ته نیا و نه به ز

به سته ئه لی

* * *

به یان ، ئه ی شاری سه ربازو زه حمهت کیشان

له ریی خویناوی دوور لانا دات

(۴۵)

ده با بگرن
ده با بختون
دهسته فاشستو کۆيله کان
ده با ههڵبیت ، به کۆیرایی شهوی پرز مهزگو سههۆل
بههاری کوردوستان
له ناو جهه گه ری خاکمانه وه
ئه ی راونهزی داگیر که زان
به غدا ..
به یان .. ئه ی به یانیه که ی تازه مان

۱۹۵۹-۳-۳۰

بۆ کۆژراوی ژماره ۸ له گرتووخانه ی
(بۆخن فاله) دا^(۱)

کراسه قوڵ درراوه که ی
له گه ل فلیچه ی دانه کانی
تالی مووی سه ر .. دو که لای
له به روکیا
کارته که ی حیزب
دوو خه تی سوور به دهوری وینه ی دا کیشراو
له ناو ژووری زیندانه وه

(۱) ئەم پارچه یه و ئه وویتریان - دوو هۆنراوه - له ریزه
هۆنراویکی به ناوی (۲۰ هوانرو له بهرلین) وه *

گورستانی پرر له لوورەى
 رەشەباو گورگ
 « به يەك ئەگەين »
 دیوار وەك بەفر دایۆشى
 ئەوا بردیان بەرەو مردن
 ھەر وەك له شارەكەى ئیمە
 بەرخو مەرر ئەبەنە سەزبریرین
 گەر رابوردی
 براکەى من
 بەلای ئەو فلچەى دانەدا
 ھیچ مەلى ۰۰ بى کار ۰۰ توور دراوہ
 چونکە تاقە بەلگەى
 ھیشتا ماوہ
 لەسەر تاوانى فاشستان
 بەرامبەر ئەو براىمان
 بەرامبەر بە کاکى ئىسان

بەرلین ۳-۵-۱۹۵۹

حەوت گۆلە گەنم بۆ ئەرنست تیلمان^(۱)

حەوت گۆلە گەنم - لە ناو خاکى یۆنانەوہ
 لە دایكى دیمە ترۆفەوہ ،

(۱) ھاوړى تیلمان : سەرکردەى حیزبى شیوعى ئەلەمانیا
 بوو ، ھیتلەر یە فاشستیه کان لە کاتى جەنگى دوو مەدا لە بەندیخانەدا
 کوشتیان .

(۴۷)

له سوڤياوه ،
 له كۆرپه و ساواي كوردوستانه وه -
 بۆ تۆم هينا ئهم دياريه ،
 ئه ي هاوري كه مان ، تيلمان
 به رزي بۆ به رهي ئينسان
 بۆ جينياتيك له ژير ئالاي سووردا ديتته ژيان
 له ژير ئالاي كارگه راندا
 ئه ي هاوري كه مان تيلمان
 بۆ ئه و دهنكه گه نمه ي ، له سه ر گۆرري پيرۆزته وه
 چاو هه لديني
 بۆ مندا لان
 بۆ ره نجبه ران
 هونه روه ران
 به رزي بۆ ده رياو كه شتيوان
 ده راپه رره
 وا ئيستا ئاوازو خوشه ويستي
 له گه ل ناندا
 بۆ هه موانه . . له خاكي پاكي سه وزندا
 ئه ي هاوري كه مان . . تيلمان

به غدا : ۶-۵-۱۹۵۹

وه رگيرواني : عزالدین مصطفي رسول

ئهنه امي به كيه تي ئه ديياني عيراق

(۴۸)

رۆژنامه و گوڤاری تازهی کوردی

۱ - رۆژنامهی « خهبات » - بهغدا

ههلیاتنی بهیانی چواردهی ته‌موز ، ههلیاتنی بهیانی ئازاد بوونی بیرو توانای گهل بوو ، و دبۆ گه‌لی کوردیش بهیانی ته‌قینه‌وه‌ی کانیای بیرو به‌تابه‌تی رۆژنامه و گوڤاری کوردی بوو . به‌م جۆره ئه‌و رۆژنامه نه‌ینیانه‌ش که جازان له قه‌دپالی کیو چیاو یاله ژیرخانی تاریکی مالاندا به‌دزیه‌وه ده‌رئه‌چوون بۆ ئه‌وه‌ی ریگه‌ی خهبات بو گه‌لی کورد روشن بکه‌نه‌وه ، ئیستا به ئاشکرا دینه‌بازاره‌وه هه‌مان ئالای خهباتیان هه‌لکردوه .

« خهبات » که رۆژنامه‌ی پارتی دیموکراتی یه‌کگرتووی کوردوستانه له‌به‌غدا ده‌رچوه بۆ ئه‌وه‌ی سیاسه‌تی پارتی بۆ هه‌موو که‌س به‌کوردیوه‌رهبی روشن بکاته‌وه و بینه‌وه‌سه‌ربازیکی تی‌کۆشه‌ر له کۆری « خهبات » دا ، خهباتی کوردو عه‌ره‌بو که‌مه نه‌ته‌وایه‌تیه‌کانی عراق له پیناوی داچه‌سپاندنی برایه‌تیاندا که کۆله‌که‌ی نه‌له‌رزوی داچه‌سپاندنی جهمهوریه‌تو ئاراسته‌ کردنی دیموکراتیه‌که‌یه‌تی .

« هیوا » ش پرربه‌دل خوش‌به‌ختی خۆی ده‌رئه‌برری به‌رامبه‌ر به‌ ده‌رچوونه‌وه‌ی « خهبات » له شیوه‌ی تازه‌یه‌دا ، وه « هیوا » که گوڤاری یانه‌ی سه‌رکه‌وتنه‌وه یانه‌ش یانه‌ی گه‌لی کوردو به‌په‌یره‌وی راستی « هاوکاری نیشتمانی » ئه‌روا به‌ریگه‌وه ، هه‌میشه‌ رو‌ناکی له‌ومه‌شخه‌لی تی‌کوشانی دیموکراتی شورشگیریه‌ وه‌رئه‌گرێ که « خهبات » به‌جه‌رگانه‌ گرتوویه به‌ده‌سته‌وه .

(٤٩)

۲ - رۆژنامه‌ی « ئازادی » - كەركوك

دوابه‌دوای خه‌باتیش « ئازادی » له كەركوكه‌وه تیشکی پیرۆزی به‌هموو کوردستاندا بلاو کرده‌وه و ئالاشه‌كاوه‌که‌ی چینی زه‌حمه‌تکیشی کوردوستانی به‌ئاشکرا هه‌لکردو ، نه‌وچرایه‌ی خۆش کرده‌وه که چوارده‌ساله‌ به‌ئهمینی هه‌لی کرده‌وه په‌یره‌وی حیزبی شیوعی عراق - لقی کوردوستان ، به‌خه‌لکی کوردوستان رائه‌گه‌ینی ، « ئازادی » هه‌میشه‌سه‌ریازیک‌بوو له‌ کۆری تی‌کوشاندا و سه‌ریازیک‌بوو که پیشه‌نگی کاروان‌بوو بو‌روخاندنی رژیمی نو‌که‌رانی ئیستعمارو بو‌هینانه‌دی ئاواته‌کانی گه‌لی کوردو ده‌ست‌گیرکردنی مافی میلی‌خۆی ، ئیستاش « ئازادی » هه‌ر نه‌و پشه‌روه‌ی خه‌لکی کوردوستانه‌و ئیمه‌ش « هیوا » هه‌روه‌کو ووتمان که له‌سه‌ر رۆشنایی « په‌یمانی هاوکاری نیشتمانی » ئه‌ررۆین ، نه‌وپه‌یمانه‌ی حیزبی شیوعی عراقو پارتی دیموکراتی یه‌کگرتووی کوردوستان و ده‌خه‌لکانی سه‌ربه‌خوی کوردوستان کردویانه‌به‌ په‌یره‌وی تی‌کوشانی ئه‌مرۆو خه‌لکی کوردوسانیان به‌ری خستوه ، ئیمه‌ش له‌رۆشنایی « ئازادی » بی‌به‌ش نابینو به‌و په‌رری شانازیو به‌ختیاریه‌وه پیرۆزیایی ده‌رچوونه‌مه‌ی رابه‌ره‌که‌ی گه‌لی کورد ئه‌که‌ین *

۳ - گۆفاری « نه‌ورۆز » - سلیمانی

تایستا دوژماردی ئه‌م گۆژردمان پێ‌گه‌شتوه که له‌ سلیمانی پارێزه‌ر کاک که‌مال میرزا که‌ریم ده‌ری کرده‌وه * وه‌له‌ریگه‌وه ئه‌م گۆفاره‌ شیۆدییه‌کی ئه‌ده‌بی گرت ، وه‌ئوه‌ی هه‌مو خاوه‌ن بیریک هه‌ستی پێ‌ئه‌کات ئه‌وه‌یه که نه‌ورۆز راده‌یه‌کی ئه‌ده‌بی به‌رزی هه‌بوو

(۵۰)

لەم دوژمارەیدا وە ئومیدیکێ زۆری پێهەبوو کە ئاریکارێکی
باشی بێت بۆ « هیوا » لە هەلگرێتی ئالای بەرزکردنەوادی رادەدی
ئەدەبی شورشگیری کورددا ، بەلام ئەم گوڤارە وای بەباش زانی کە
بێتە گوڤاریکی سیاسی ، ئیمە لە هەردوو حالدا دیارە پێرۆزبایی ئەم
گوڤارە ئەکەینو ئومیدمان وایە لە رووی سیاسەتەووە وەك « هیوا » لە
رووی ئەدەبەووە بۆتە گوڤاری « هاوکاری نیشتمانی » و گوڤاری
هەموو خەلکی کوردوستان کە لە ژێر پەیرهوی ئەو هاوکارێبەدا
ئەروێژ لە هەموو چینوحیزبیکدا ، هیوامان وایە « نەوروز » یەش ئەو
ئالایپێرۆزە هەلگریو دەستیکی بالایی بێی لە هوشیارکردنەووە
پتەوکردنی هوشیاری گەلی کوردی قارەماندا و لە بەهێزکردنی
برایەتی کورد و عەرەبو پاراستنی جەمھوریەتە نازادارە کەیاندا *

٤ - رۆژنامە « الحقیقە - راستی » - موسل

تاقە ژمارەیکێ ئەم رۆژنامەبەمان پێ گەشت کە لە موسل
بەعەرەبوو بە کوردی « شیوەدی بادینان » ی دەرئەچی ، بی گومان « هیوا »
زۆر خۆش بەختە کە رۆژبەرۆژ رۆژنامەو گوڤارو چاپ کراوی
کوردی لە پەرسەندنا بێت * وە یەتایبەتی ئومیدیکێ تاییبەتیشی بە
« راستی » هەبە ، کە راستی خەباتی گەلو راستی پەیرهوی
هێز نیشتمانیەکان باشتەر لە میسکی خەلگی قارەمانی بادیناندا
بچەسینیت ، ئەو رۆلە قارەمانانەیی گەلی کوردوستان کە رووی
کوردوستانیان جارێکی تر سپی کردو لاپەرەریەکی تازەدی رەنگینان
نووسی لە میژوی خەباتی هاوکاری کوردو عەرەبو کەمە
نەتەوایەتیەکانی عێراقدا ، ئەویش لە کاتی تەفروتنوئاکردنی پیلانە

(٥١)

چەيەلەكەي ناسر - شەوافدا *

« راستى » تان لى پىرۆزىت ئەي قارەمانانى بەھدىنان ،
« الحقيقة » تان لى پىرۆزىت ئەي رۆلەبەجەرگە كانى موسل ئومىدى
بەردەپىش چوونىشمان بۆ « الحقيقة - راستى » وە بۆ بەرپو بەرانی
مامۆستا جەرچىس فەتحو لای پارىزەر و مامۆستا مەلا ئەنودەرى مائى *

۵ - بەيان « الشفق » - سلیمانی

بىستان كە گوڧارى خۆشەويستى « شەفق » كە جاران لە
كەركوك دەرنەچوو ، ئىستا هەوارى گواستۆتەوە سلیمانیو
سەرلەنوى بەزمانىكى پاكى كوردى بانگى بەگويدا نراود « بەيان » وە
شاعىرى ھەرگەوردى كوردوستان مامۆستا گوران بۆدەتە سەرەكى
نووسەرانى وە « بەيان » بۆخزمەتى ئاشتىو ئەدەب تەرخان كراوە *
ھەرچەندە واديارە لە بەرئىش زۆرى مامۆستا « گوران » يانەي
سەرکەوتنى كوردانو ھىواي فەرامۆش كەردو و بەيانى بەديارى بۆ
نەناردوون ، بەلام شتىكى ئاشكرايە كە « بەيان » لەشيوەي تازەيدا
ئەيتە بەردىكى لە ھەلكەندن نەھاتووى خەباتى گەلى كورد لە پىناوى
ئاشتيدا و بۆ بەر بەرە كانى جەنگى چەپەلى تىستەمارى * وە ئەيتە
ديوارىكى قەشەنگ لە تەلارى رەنگىنى زمانو ئەدەبى كورديدا * وە
ئومىدەمان وايە كە مامۆستاي بەرز « گوران » كە خۆي بۆ « بەيان »
تەرخان كەردو كە دەنگى ئاشتىو ئەدەبە ، ھەولكى باش بەدات لە
سەر لاپەرە كانى « بەيان » دا بۆ ئەوئى ئىمە كە قوتابى مامۆستاي لە
زووى زمانى كوردىەو « بە شيوەيەكى تايەتى » ئەوپەرى سوود
لە مامۆستا وەربگرين وە مامۆستاش ديارە ئەوپەيامە تەواوئەكات كە

(۵۲)

به سەردتای نووسینییهوه گرتویهته ئەستو ئەویش پێش خستی زمانو
ئەدەبی کوردە *

سلاویک بۆبەیان **

سلاویک بۆتێ کوشەری نەبەزی ریگهی ئاشتیو شاعیری
خەباتکەری گەوردی گەلی کورد و هەموو عیراق مامۆستا « گۆران » *

دەنگی قوتابیان

دیسان لە کونو کە لە بەرەوه ، لە پەنا بەردو ژێرخانی تاریکی
مالانەوه ، لە چەند سال بە دزیوه دەرچوونەوه ، دەنگی قوتابیان بە
ئاشکرا دەرئەچێ ، ئەو دەنگی کە دەها سال بوو بە دەست نووسو
بە نیوچاپ ریگهی نیشانی قوتابیانی کوردوستان ئەدا ، ریگهی
روخاندنی رزمچی بۆگەنی کون ، ریگهی برابەتیو هاوخبەباتی
لە گەل قوتابیانی عەرەبیدا ، ریگهی تی کۆشان لە پیناوی داخوایه کانی
قوتابیانا ، کە زیانیکی دانشگایی ئازادو دوا روژنیکی باشتره ، ریگهی
خەبات بە رابەری یەکیهتی گستی قوتابیانی عیراق *

« هیوا » پیرۆزبایی دەنگی قوتابیانو یەکیهتی نەبەزی قوتابیان
ئەکاتو هیوای بەرەدوامی ئەم گۆفاره کوردیه خوشهویسته یهتی *

بیورن

لە سەری ژمارەدی پێشوودا بەرامبەر بە مانگی (نەورۆز)
نووسراوه (شوبات) راستیه کە (مارت) ه ** تکایه له دانه کە
خۆتا رستی بکەرەوه *

(۵۳)

هيوئا و خوئنده وارانى

« هيوئا » هەر له سەر په یردوه کهى خوئى له و نامه و هونراوانه
ئهدوئى که بوى هاتوه ، يا به کورتى وه لآمى ئه و پرسيارانه ئهداته وه
که لئى کراود ، يا خود له م کونجه دا ئه و کورته ووتارانه ئه خاته روو
که بوى نیراود ، به م جوړه پوسته ی ئه م جارده ی هيوئا بریتیه له :
× ماموستانى گه وره بشیرمشیر :

با سه رگولئى خوئنده وارانى ئه م جارده مان وسه رگولئى پوسته کهى
خوئنده وارانیش ئه و پارچه برراوه بئت له روژنامه یه کى ناپه سندی
مه صر که ماموستا بوى نارود دین • ئه و روژنامه یه ديسان ووته و
زورناى پروپوچى ئاغای ئینگلیزو ئه مه ریکایه کاینو دده سته کهى
ناسر - روئترى دوباره ئه کاته وه دهر بارده ی گه رانه وه ی
برابه رزانیه کانمان له یه کیتى سوڤه تی مه زن ، وه ئه و دروؤ زله ئه کاته وه
که هه موومان پر به دنیا پى پئى که نین که گوايه ئه وانه به رزانی نینو
کوردی ناو روسن •

ئیمه ش سوپاسی خو شه ویستمان ماموستا بشیرمشیر ئه که نینو
هه ربه زمان ئه و وه به و روژنامه ته له که بازه و جه مالی خاوه نینو
روئترى ئاغای جه مال ئه لئین داخی دلتانه و ئه زانین کوئتان دئیشى •
هه روو ده له گه ل ماموستا بشیر خوئدا ئه لئین وه ک خوئت ئه فه رمووی
(جه مال عه بدو ناسر) جار ان ناوئى وه ک خوئى و ابو و به لام ئیستا بوئته
(جه بان عاد خاسر) •

ديسان له ماموستا بشیره وه : له یادی سه رگوزه شته ی
جمه وریه تی کوردو عه ره بدا شین له زه فه ر چاکتره •

(٥٤)

چونکه کاردساتیکی کۆن فەرمائیکی تازەمان ئەخاتەووە یادو
فرمانان ئەداتێی که بۆ گەل تێ کۆشین *

× کاکەتایەر بێ کەس - سلیمانی :

بەسیه ئیتر شین و گریان دل نیابە و پێ کەنە
کۆتی سەخت و اشکاووە بەرگی شینت دا کەنە
جەژنی تۆ دوو جەژنە ئیمرو جەژنی ئایار و بەهار
کاتی شادی و راپەرینە و بێرە بەر مەیدانی کار
کاکەتایەر : درەنگ هۆنراوە کانی یەکی ئە یارتمان پێ گەشت
که ئەم دوو دێرەمان لێ بلاو کردووە ، بە راستی یەکی ئە یارو
جەژنە کە ی ئە مسالی و کردنی بە جەژنی رەسمی جیگە ی ئەو یە کە
شاعیرە کانمان بچولینی و تۆزی لە چەوساندنەو دی چینی کریکاری
نەو نەمامی کوردستان بدوین و یادیکی قوربانیه کانی گاورباغیشمان
بکەنەووە *

× کاکە مەحمود عەزیز جاف - لە بەغدا :

و درگیراودی ووتارە کە ی مامۆستا مە لاجەمیل بەندی و رزبە یانی
بۆ ناردوین که لە (الثقافة الاسلامیة) دا بە عەرەبی بلاو کراوە تەووە بە
ناوونیشانی (گەلی کورد لە هەموو گوشە یەکی نیشتمانە کە یا قە لایە
بۆ جمهۆریە تی عیراق) * ئومیدمان وایە که بتوانین بۆ جاریکی تر ئەم
ووتارە بە نرخە بلاو بکەینەووە هەرچە نەندە تکاشمان وایە که
خویندە واران زۆرتر شتی و امان بۆ بنێرن که بلاو نە کرایتەووە و کەس
نەیدی بی یاخوود لە زمانە روژئاوایە کانهووە و درگیرا بیت * وە هەر وەها

(۵۵)

زۆتر ئەوشتهى بۆ ھىوا ئەنرریت پەيوەندى بە کاروبارى ئەدەبو
زانبارىو مېژوۋە بىت باشتىرە ، ھەرۋەك لە ووتارى سەرەتاي ئەم
ژمارەيەدا دەرئەكەوئىت *

x كاك عەلى دەشىد بەرزنجەيى - كەركوك :

چىرۆكى « دايك » ى رووسى كردو بە كوردىو بۆى ناردووين *
وائەزانم گەر كاك عەلى بروائىتە چىرۆكەكەى ئەم ژمارەيەمان
ئەزانىت كە بۆچى وەرگىراوۋەكەى ئەومان بىلاو نەكردۆتەو
ئەشزانىت كە ئەوۋى بىلاو كراوۋتەوۋە جىگەى چىرۆكەكەى ئەو
ئەگرىتو ، گەلئىك سوپاسى ھىواش بۆ كاكە عەلى *

x كاك ئەنۋەر محەمەد محەمودى قوتابى - ھەلە بچە :

لەھۆى بىلاو نەكردنەوۋەى بەشەكانى تىرى كىتتەكەى مامۆستا
جەمال نەبەز ئەپرسى كە لە ژمارەى (۶ ، ۷) دا بەشىكى بىلاو
كرا بۆوۋە بەلئىن درابوو كە ھەمووى پەيتا پەيتا بىلاو بكرىتەوۋە *
ئىمە زۆرمان پىخۆش بوو كە ئەو كىتتە بەنرخە ھەمووى بىلاو
بكەنيەوۋە بەلام ھۆى بەكەمى وازلى ھىنانى ئەوۋە بوو كە ئەوۋەى بەشى
بەكەمى كىردبەكوردى ئىتر وازى لە كىردنەكوردى بەشەكانى تىر
ھىناوۋە ئىمە ھەرچەندە بەپىي ئەو پەيرەوۋەى ھىوا بۆخوى داناوۋە
لەسەرەتاي ئەم ژمارەيەدا دەرى خستوۋە زياتر بە بىلاو كىردنەوۋە
بەرەو پىش بردنى ئەدەبىاتەوۋە خەرىكىن ، بەلام ئىمە وائەزانين ئەو
بەلئىنەمان لەسەر خۆمان ئەكردبەمالو ھەموويمان چاپ ئەكرد گەر
ھۆى بەكەم نەبوایە * وە لئىرەدا نامەوۋى لەجىگەدا ھەل لە كىس بچى ،

(۵۶)

بەھەلەي چاپ نووسرابوو كە چاپ كراوى (كفاح الاكراد) ۱۰
ھەزار دانەبوو ، بەلام راستىيە كە ھەزار دانەيە •

× كاك ئەحمەد حسين شەميرانى - ئە خانەقەين :

« بە يادى نەورۆز » دەو پارچەيەك شيعرى شورشگير ئەلئيت كە
گيانى پاراستىيى جەمھوريەت جۆش ئەدات • بەلام داخمان ناچى كە
نەورۆز تىيەربوو كاتى خستەرووى نەما ، تەكامان وايە بو
نەورۆزىكى تر پيش كات پارچەيەكى گەلئەك جواترمان بو بئيرى •

× كاك حسين عوسمان نيرگسەجارى - ئە سلیمانئەوہ :

بە ناوونيشانى « قەوانى كۆن » ھۆنراويك پيشكەش ئەكات بە
براكوردەكانى سوريائەلئى :

رۆزى خەوالو لە ئاسۆي سوري

چەترى ھەلدابو پەخشى كرد نوري

لە پرر دەستىكى زەشى پررستم

رۆزى روناسكى خستەوئەزيرتەم

ئىنجا « دەقيقە » لە كۆشى « سەعات »

سەعات لە كۆشى شەوخەوتن كز ، مات

سامو تاريكيو پەستى ئەمانە

لە ناو وولاتدا كرديان ھىلانە

تاودەكوئەلئيت :

رۆلەي پلنگ باودرر پۆلا

لە جىي گەرمى نەرمونۆلا

(۵۷)

قەفنى پىۋەن تەنگى زىندان
ئەي فررېن بۆ لاي نەمان

* * *

رۆلەي شىرى نەتەۋە كەم
(لەۋى) كوردەو ھاۋار ئەكەم :
بابى زانى : [جەمال - عەفلىق]
كۆنە پەرسى دوژمنى ھەق
بە كورد ، عەردەب ، لىرە ، لەۋى
پىلالانى تۆي پى ئەنەۋى
لە ژىر پەردەي ساختەۋدرۆ
تەفرە ناخۇن تازە بۆ تۆ
نەتەۋەي كورد برروائاسن
بە ۋەرنىت گەلى كاسن
(بارە گا) كەي ھەر لە رەۋە
چوستوچالاک دوور لەخەۋە
سالاۋىكى سوورى شورش
ھەل قوللوى جەرگەي كۆشش
بۆ سووربا بۆ گەلەكەي
بۆ خەباتى : [پىش رەۋە] كەي

* * *

كاكە حسين : ھەرۋەك لە ژمارەي پىشۋودا بۆمان نووسىت

(۵۸)

دیمه‌نی شاعریه‌کی ره‌وانت تیا به‌دی‌ئه‌که‌ین ، به‌لام دیسان‌ئه‌ودی
 بو‌هۆی بل‌اونه‌کردنه‌ودی هه‌موو هۆنراوه‌که‌ت رازی‌نه‌بوونی کاک
 (خه‌لیل)ی له‌ مه‌ر (عه‌روز) بوو ، ده‌سا نامه‌ردت‌نه‌که‌ن ***
 تۆیه‌ک گه‌لیک رووی‌شیع‌ر له‌ به‌ره‌مه‌که‌تا ته‌واو‌بیت ، ته‌ینا ئیش له
 سه‌ر (عه‌روز) وه‌ستا‌بیت بوچی هه‌تا زوه‌ رانه‌که‌یته‌ بازرو هه‌ر
 له‌و پ‌آه‌وه‌ لای مه‌لا عه‌زیزی سه‌حاف یاخود بچۆره‌ خزمه‌ت مامۆستا
 مه‌لا ره‌جیمی هه‌مزاغ‌و دانیه‌ک « میزان الذهب » بک‌روه له‌ خزمه‌ت
 مامۆستا‌که‌تا ده‌ست‌بکه‌ به‌ « عه‌روز » خویندنو به‌چه‌ند مانگیک شاعیر
 های‌شاعیر ، ئه‌وسا ئیمه‌ش تووشی به‌زم نا‌که‌یت له‌گه‌ل کاک
 « خلیل » دا * توخوا ئه‌وه‌شمان له‌ بیرنه‌چیت که‌ ئه‌و وه‌ر‌رینه‌ی
 « کاک ناچه‌مالو - عه‌فله‌ق » هه‌ر سه‌گ به‌ مانگه‌ شه‌وه‌ره‌رینه‌ *

مه‌لا نوره - قه‌ل‌دزه

ده‌پرسی بوچ کاک حافظ مصطفی قاضی و کاک هیمن (ژیر)
 له‌ هیوادا نه‌ماون *
 کاکه‌ نور الدین : کاک حافظ داوای گۆفاریکی کردوه به‌ ناوی
 (روژانو) وه‌ که‌ به‌ شیوه‌ی بادنیان بو‌دس‌ریت وه‌ به‌ پتی یاسای
 چاپه‌مه‌نی ، که‌سیک ناتوانی خاوه‌نی دوو گۆفاریت * وه‌ « همین »
 هۆی وازه‌ینانی روون نه‌کردۆته‌وه‌ ، ره‌نگه‌ به‌ئیش و کاره‌وه‌ خه‌ریک
 بو‌دن‌بیت *

به‌لام ئه‌مه‌وی بو تووشو هه‌موو خوینده‌وارانی رووش‌بکه‌مه‌وه ،
 که‌ « هیوا » گۆفاری یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردانه‌ له‌به‌غدا ، وه‌ نامه‌وی

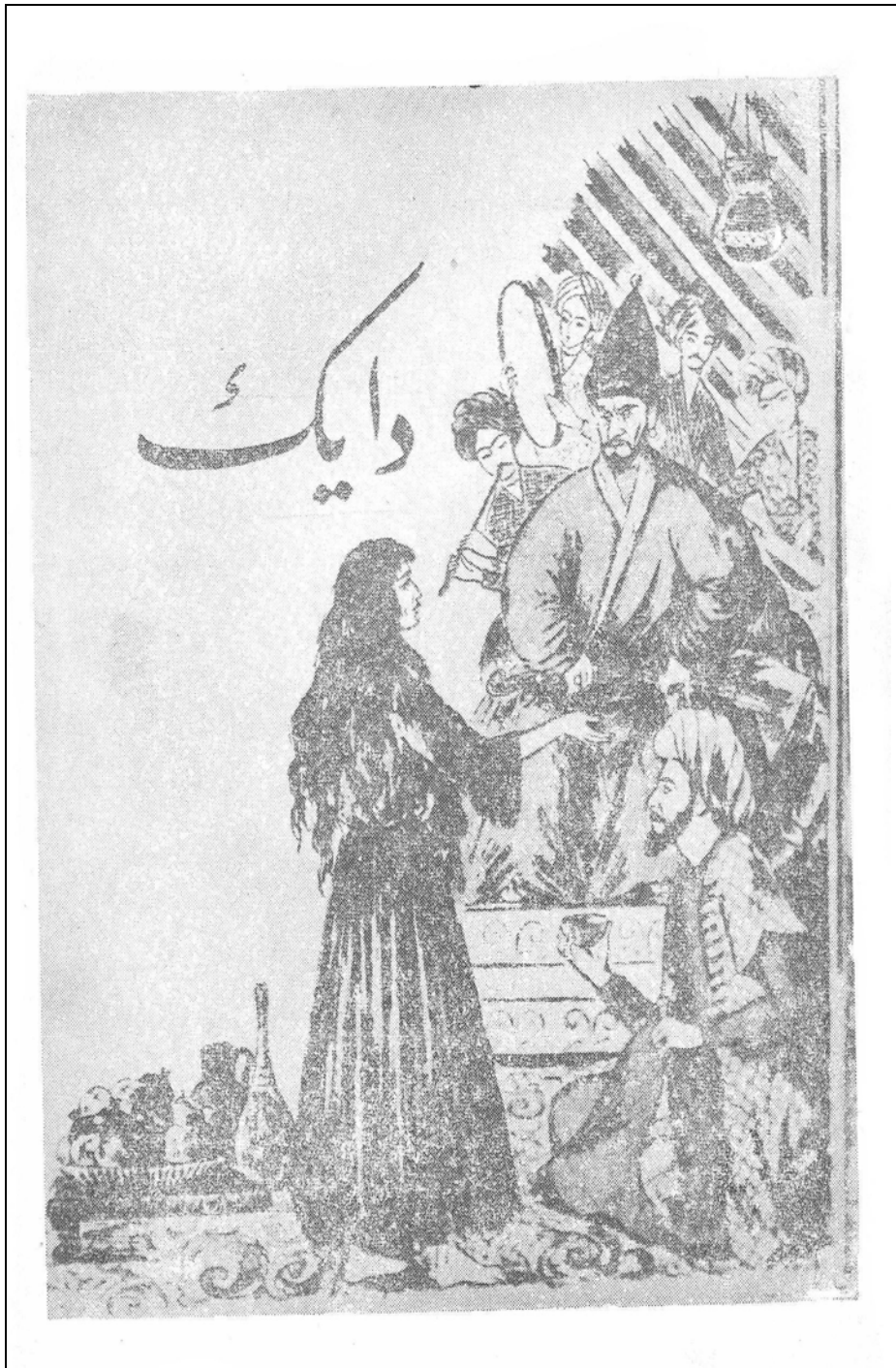
به دريژری له ميژروي يانه بدوييم ، بهلام نهونده بزانه كه نهسال له ههلبژاردنی بهريودههوالی يانهدا ، نهندامانی يانه ، لهوانههی كه پهيوهنديان به « پهيجانی هاوكاری نيشتمانی كوردوستان » وه ههيه ، يانی به كوردی ، له شيوعیو پارتی و كهسانی سهربهخۆ كه له دهوری نهو پهیمانە كۆبوونهتهوه ، نهمانه ريك كهوتن كهيهك لیسته ههلبژيرن ، وه له نهجامدا نهو لیستهیه دههچوو ، بهم جوړه « هاوكاری نيشتمانی » يانهو گوڤارهكهی گرتته دست ، وه له نهندامانی لیژنههی بهريودههبری يانه ، یژنهيهك ييكهات بو چاوهییری گوڤاره كه ، وه لیژنهيهکی نووسههرا تيس ههيه . كه كاروبارو نووسینی گوڤاره كه ريك . نهخن ، وه ئومیدیان وایه كه خۆیندههواران بهرهههی خۆیان نهبرن ، وه گری نهو مهشخهلی نهدهبی كوردیه خوشهکن كه هیوا گرتویه به دهستهوهو نوینهری نهو ئایدیولوجه شورشگیریه دیموكراتیهيه كه « هاوكاری نيشتمانی » به تیکرایی ههلی گرتوه . نهمه كورته یا « مام ناوند » ی باسه . خو گه هاتیه بهغدا نهوا له يانه به دريژری باسی نهكهین ، یا گه خوا كوردی و نهه هاوینه ريگهمان كهوته قهلازد نهوا له ییاسهيهکی رودو گربداغدا یا له چایخانه خوشهكهی « موختار » به دريژری باسی بهری یه كیهتی « هاوكاری نيشتمانی » له يانهو بهغدا نهكهین .

ع.م.ر.

تکایه

تکایه ئابو نهی هیوا بهم ناوو نیشانه بئیرن
 بغداد : مدیریة انحصار التبغ العامة الاستاذ مكرم الطالبانی

(٦٠)

له نه ده بې روسی به وه :

دایک

نوسهر : مه کسیم گورکی
وهرگیر : هسه ن قزلجی

وادهر نه که وئی (مه کسیم گورکی) دایکی زور خوش
ویستوه ، پایه یه کی به رزی بو دایک داناوه . سی چروکی له دوی
خوی به جی هیستوه سه رباسی هه ر سیکیان (دایک) ه :
یه کیکیان لاسایی نامه یه ، یه کی تریشیان چروکیکی گوره یه ،
نه وی که شیان نه م چروکه بچوکه کورته یه ، جا هه رچهن کاره ساتی
نه م سی یانه له یه ک جیاوازن ، به لام هه ر سی کیان له باسی دایک وپایه ی
به رزی دایک نه دوین .

« وهرگیر »

دایک

بازمان به پیا هه‌ل و تنی ئافر دتیک بکه‌ینه‌وه که دایکه * دایک :
سه‌ر چاودی ژیان !

ئه‌م چیرو که له ته‌یموری له‌نگی دل‌ره‌قه‌وه‌یه : جهان گیری ،
شەلی خوش به‌خت ، که ویستی جیهان ژیره‌وژور بکات *
په‌نجا سال هه‌مو جیگه‌یه‌کی تیکه‌ل به‌خوین کرد * شان
وده‌وله‌تانی له ژیر چه‌که‌می ئاسنینی خوی دا ویران کرد ، وه‌ک
فیلک پی به‌سه‌ر شاره‌میروله دابنئ ***

پی ئه‌نایه هه‌رشوینی ، جو‌گای خوین به‌دوایا ئه‌کشا * گه‌لی
کوشکی به‌رز کرده‌وه له‌ئیسقانی « گه‌له » به‌ی‌ده‌س کراوه‌کان ، وه
له‌تۆله‌ی مه‌رگی « جانگیر » ی کوریا سئ سالی ته‌واو توزقالی
میهره‌بانی و به‌زه‌یی له‌سوچی دل‌یا جیبی نه‌ئه‌بووه **

بازمان به پیا هه‌ل و تنی دایک بکه‌ینه‌وه * دایک : ئه‌وه هیزه‌ی
که مه‌رگ سه‌ری زه‌بونی بو دانه‌نه‌وینی *

چیرو کیکی راسته‌قینه له دایک بگیرینه‌وه : دایکیک که نوکه‌ر
وخزمه‌ت کاری مه‌رگ ، ته‌یموری شه‌لی دل‌ره‌ق ، له‌عاستی یا
سه‌ری ریز و قه‌دری دانه‌واند *

* * *

ده‌شتی سه‌وز وزه‌رنگاری (کانی گولان) که به گولاله
وبه‌یبون داپوشرا بوو ، وه‌شاعره‌کانی سه‌مه‌رقه‌ند ناویان نابو (دولی
گول) ، له‌وجیگه‌یه‌ی که مناره به‌رزو شینه‌کانی شار له‌دوره‌وه
ئه‌بیران ، ته‌یمور جه‌ژنیککی گه‌وزه‌ی گرتبو ، پینج هه‌زار خێوه‌تی

(٦٣)

له چه شنی بایه وان هه لدا بوو ، که له بانی هه ر یه کیکیانه وه سه ده ها
ئالاتی هاو ریشمین شه شه کایه وه !!

له ناوه راستی شه چادرانه دا ، خیره تی تهیمور ، وه ک شازنیک
له ناو کاره که راندا وه ستایی ، له سه ر دو انزه هه سونی زیر - که
هه ر کامیکیان به دریزایی بالا پیای بو - هه ل درا بو ، له چوار
سوچی خیره ته که دا ، (چونکه چوار گوشه بو) چوار هه لوی
زیوینیان داچه قانده بو وه له ناوه راستی شه واندا ، هه لوی پنجه مین :
پادشای پادشاهان ، تهیموری دهسته لات دار ، له سه ر تهختی فه رمان
ره وایی دانیشته بو ، روکاری وه کو ده می خنجه ریکی پان بو که به
خوین سور کرابی : خوینی که به هه زاران جار پی به وه لکابو .

له تهختی خیره ته که ، که به جواتترین و نایابترین رایه خ
داپوشرا بو ، سی سه د په رداخی زیرینی پر له شه رایان دانابو له
گه ل هه ر شتیکی نایابا که بو خوانی پاشایه تی به که لک پی ، به زم
گیره کان له پستی سه ری تهیموره وه جیگای خویمان گرت ، له
ته نیشته وه هیچ کهس دانه شه نیشته ، نزیکانی و فرمان ده رانی و گه وره
پیاده کانی ، هه مو له بهر پی یا دانیشتن * نریکتر و خوشه ویستر له
هه موان (کرمانی) شاعری سه رمه ست بو ، که تهیمور بواری دا بو
له هه رده تی سه ر خوشی یا گالته به سه رداری گه وره بکات ، وه شه
پیاده جهنگاوی به به سامه بداته بهر توانیج * * * ده بازمان بو پیا هه لوتنی
شاعری بکه نیه وه که له خوی تاک و ته نیا به ولاره هیچ نانا سیت ، وه
له قسه ی هه قدا کو ل نادا * *

له هه رده تی جهزن و له گه رمه ی شانازی و گیرانه وه ی شه رانو

(٦٤)

وسه ركه و تنه كاندا ، كه پياوه كانى ته يمور نوقمى سامى نهو بو يون ،
له ناكاو هاوارى ژنيك وهك قريشكهى ماهه لويهك ، له چه شنى
بروسكه كه به ناو هه ورا تى نه پهرى ، گه يشته گويچكهى بهى دهس
كه رى (سولتان بايه زيد) •

نه م دهنگهى به لاوه ئاشنابو ، وه كارى كرد له دلّه زاماره كه يا
كه مهرگ هيلانهى تيا كردبو •• فه رمانى دا بزنانن نه م هاواره دور
له شاديه له كه وه يه ؟ •• وه لامى يان هينا ، كه له ژنيكى شيتى
شپرزه وه يه ، كراسيكى شرى له به رايه وبه زمانى عه ربهى نه دوئى
وه يه وى - به لى : نه يه وى - سه ردارى گه و ره بينى • فه رمانى
دا بي هينن •

دواى پشويهك ، ژنه كه له به رامبه ربا وه ستا ، پى خا ووس
وبه رگى شرى له به ردا بو • پرچه شوره كانى سينگه روته كهى
داپوشيو ، روا له تى وهك برنجه زه ردبو ، له چاوه كانيا گرنگى
وله خورا ديوى نه بينرا ، دهسته گه نم ره نكه كانى كه هه رگيز نه نه له رزين
بو لاي سه ردارى شهل دريژ كردو وتى :-

« نه رى توئى - سولتان بايه زيدت - شكاندوه ؟ گوئى بگره : تو
هه ر چيه بكهى انسانيت و منيش دا يكم ! تو مهرگ نه چينيت ، من
ژيان نه به خشم ! تو گونا هت ده ربارهى من كردوه ، من هاتوم كه
لاى من له گونا هى خوت بلا ليه ته وه ! بيستومه كه دروشمى تو
« داد په روه رى و دهسته لاته » باوه ر ناكم ! به لام ويژدان گال ته دا كه
له به رابه رى منا گوئى را ديربى ! من دا يكم ! » •

سه ردارى شهل نه وه نده زيركى و وريايى بو كه بهى به ته وژمى

(٦٥)

بشت ئەم قسانە بەرئى • بە ژنەكەى فەرمو دانیشیت وبە سەرھاتنى
خۆى بگىریتەوۋە • ژنەكە ووتى : « من خەلكى (سالرنو)م كە والە
ئىتالىا لە ولاتىكى دور كە تۆ شارەزای نیت ، باوكم ماسى گربو ،
مىردە كەشم ھەرئەوۋە كارى بو ، بە دلئىيى ئەژباو من ماىھى بەختىارى
ئەوبوم • منالىكم بو لە ھەمو منالان جواتر » •

لەم وەختەدا سەردارى پىر قسەى ژنەكەى برى و ووتى :-
« وەك جانگىرى كورم » ، ژنەكە گورجانە گوتى : « منالى من لە
جوانى و ژىرى دا ھاوتای نەبو • شەش سالانە بو كەدزانى دەربا
رژانە قەراخى دەرياي ئىمە وخەزورى من وگەلىكى تریان كوشت
وكورە كەمیان رفاند • ئەمە چوارسالە دىيای بەشوینا ئەپشكەم كە چى
ئەو تا لای تویە ! بەو شائەزانم چونكە پىاوى بايەزىد ئەو دزە
دەريايى يانەيان گرت وئەمجار تويش بايەزىدەت شكاند و ھەرچى بەكى
ھەبو كەوتە دەستت • جا خاترجەم ئاگات لەشوینى كورى من ھەيە
وہ لەسەر تویە بىم دەیتەوۋە ! » •

ئەوانەى لەوى بون ھەمو دايانە پرمەى پىكەنەن • سەر كوردە
كانى سوپا وفەرمان دارانى وولانان كە خويان بە پىسپور ئەزانى
ووتىيان : « ئەم ژنە شىتە ! » ماقولان وگەورە كانى ھۆزىش دايانە
پال ئەوان وپشتىوانى يان لە قسە كە يان كرد • بەلام كرمانى شاعىر
تەنيا كەسى بو كە پى نەكەنى ، بەلگو وردبەوۋە وبە پىراچو
وراستەوخۆ سرنجى ژنەكەى ئەدا • تەيمورى شەلىش بەسەر
سورماوى يەوۋە تىي ئەروانى • ئەنجا شاعىر ، لە ژىر لىوۋە ، ووتى :
« بەلى شىتە وەك ئەو ژنانەى جگەر گوشەيان لە كىس چوبى ! » •

(۶۶)

له دوايي يا فەرمان دهري فەرمان ده‌ران ، دوژمنی ئاسایش و
وئازامی ووتی :- « ژنه که ! له‌وولاته ناديارى په‌وه چون گه‌شیتته
ئیره ؟ ، نه‌و هم‌وه دهشت وده‌ریاو کوسارو روبارهت چون‌بری ؟ ،
چون له دهس نه‌و پیاوانه‌ی ، له‌جان‌وه‌ری کیوی درنده‌ترن خوت
رزگار کرد و بی‌چهک و ته‌نیا ریگات گرت‌ه‌به‌ر ؟! چهک ته‌نیا پشتیوانی
مروشی بی‌دهسه‌ل‌اته‌و تاقه دوستیکه که ئینسان تا نه‌و ودهخته‌ی بتوانی
به‌چاکی به‌کاری بهینی گزی ناکات ! » .

با‌سه‌ر دانه‌وینین بو‌گه‌وره‌ی ئافره‌ت ، نه‌و ئافره‌ته‌ی که دایکه
وخوشه‌ویستی نه‌و ته‌گه‌روه به‌ره‌لست نانسیت وه به‌مه‌مکی خوی
ریگه له دنیا نه‌کاته‌وه . هم‌و شتیکی باش له ئاده‌میزادا به‌روبوی
تیشکی روژ و شیرى دایکه وه‌نه‌مه که خوشه‌ویستی ژيانمان
فیرته‌کات .

ژنه که ووتی :- « من له گه‌رانه‌که‌ما هه‌ر توشی ده‌ریا‌یه بوم
ئه‌ویش پر بو له دور‌گه و گه‌می‌راوی وه‌توانیم به‌کومه‌کی نه‌وان
لیی په‌رمه‌وه . مروف کاتی به‌شونینی خوشه‌ویستیکیا نه‌گه‌ری هم‌و
شتی ئاماده‌ئینی بو‌خزمه‌تی خوی . په‌رینه‌وه‌ی روبار به‌مه‌له بو
کەسى که له قه‌راخ ئاو هانیتته دنیاوه کاریکی نه‌ودنده گران نه‌ » .
له‌م ودهخته‌دا کرمانی ووتی :- « ... کوساز به‌له‌ای
خوشه‌ویسته‌وه ، وه‌ک دهشت نه‌رمان وتهخت نه‌بی ! » ژنه له‌سه‌ری
رویشت : « وه‌توشی جان‌وه‌درانی سامناکی کیوی بوم . به‌لام هم‌و
جان‌وه‌ری دلیکی هه‌یه وه من له گه‌ل نه‌واندا ، هه‌ر به‌و جو‌ره که
له‌گه‌ل تودا نه‌دویم ، قسم نه‌کرد ، نه‌وانیش ، ودهختی که نه‌موت

(٦٧)

دایکم ، باوہ زیان پیئہ کر دم دلیان پیم ئەسوتا ، بوچی جانہ وەرانی
درندە ی کیویش بەچکە ی خۆیان خوش ناوێت وەبو پاراستی
گیانیان تەقلا نادەن؟! » •

ژنە لە سەر قسەکانی رویشت : « پیاو لە بەرچاوی دایکا لە
منایک زیاتر نیە ، تو ئە کرێ حاشا لە بونی خوا بکە ی ، بەلام هەر گیز
ناتوانی حاشا لە بوونی دایک بکەیت » • ژنە لەم کاتەدا قیژاندی :
« خیراکە ! کورە کەم بەدەر دەو • ئەمن دایکی ئەوم و خوشم
ئەوێ ! » •

باسەر بوگەوردەیی ئافرەت دانبەوینین • ئافرەتە کە موساو
عیساو محمدی خستووەتەو ، ئەو کە گەوردە پیاوان دینیته دنیا جەهان
بە هەرچی بەکەو بەنازی لەدایکەو دەیه •••

خاپورکەری شاران ، ئەو شە لە زوردارە ، کەوتە ووتوویرە
پاش بی دەنگی بەکی درێژ بەوانە ی لە دەرو بەری بون وتی :- « من :
تەیموری خواپەرست ، ئەو ی پیویستە بووتری بەئو ی ئەئیم :
ماوہ ییکی زورە ئەژیم وە دنیا لە ژیر پیم ئەنالینی ، سێ سالا لە
تۆلە ی جانگیری کورما دنسام غەلتانی خوین کردو ، بە درێژایی
ئەم ماوہ یە خەلک لە بەر خاتری شاران وولاتان لە گەل منا
جەنگاون و دەهیچ کەس سەبارەت بەئینسان بە گژما نەهاتو !
وئینسان هیچ و دختی ریزو نرخی بەلامەو نەبو ، من ؟ : ئەو
تەیموری کە لە پاش بەی دەس کردن بە بایەزیدی وت : بروا ناکەم
شاران و خەلکی شاران بەلای خواو نرخیکیان بی ، - وەئەو لە
زنجیرابو من لە کاتیکا ژبانم بەلاو وەکژدەر تال بو ، تەماشای

(٦٨)

چارزدشی ئەوم ئەکرد - له بەرامبەر یەکیکی وەك منا ئەودنا
 ژنیک دانیشتووە هەست و بیریکی لە منا هەلگیرساندووە کە تا ئیستا
 نەم دیو بەخۆمەووە • ئەم بە جۆری لە گەل منا ئەدوئ ئەلیی
 خیرخوای منە ، ئەم ناپارێتەووە تکاناکات • ئەم ئەیهویت و داوا
 ئەکات • ئیستا رازی تەوژمی ئەم ژنە تی ئەگەم • ئەم خوشەوێستی
 لەدلاێه ، و دەووشەوێستی بە وای لێ ئەکات کە منالە کە بەریشە
 ژیانێ بزانی ••• » •

زوردار ، کە کوردە کە خوی بیر کەوتبوووە ، ئەی نالان ، لە
 دوای پشویەك روی کردە پایوە کانی ووتی :- « هەر ئیستا سێ سەد
 سوار لە سەران سەری ناوچەیی فەرمانرەوایی منا بو دوزینەووی
 کوری ئەم ژنە بکەونەرئ • ئەم ژنە لێرە ئەمینتەووە و منیش
 بەدیاری یەووە دائەنیشم تا کوردە کە ئەدوزرێتەووە ، خوشی لەو کەسە
 کوری ئەم ژنە بینتەووە » •

ژنە یزدیکی گرت بو تەیموری لەنگ ، زوردارێ کونەسأل لە
 جیگای خۆی هەستا و کش و مات سەری بو ژنە کە دانەواند ، کرمانیش
 دەس بەجئ دەستەشیریکی لە تارینی ژنیکا کە عەشقی دایکانە
 لەسەردایە خویندەووە •

* * *

« ••• ئەمە هەموی وایە : هەروشەیهك کە لێرە داوترا راستە ،
 دایکانی ئیمە ئەمە ئەزانن ، لەوان پێرسە پیت ئەلین :- « بەلێ ئەمانە
 راستن ، لە سەرداوە راست بون و هەتا هەتایە راست ئەبن ، ئیمە

(٦٩)

دايكان له مهرگك بههيزترين ، ئيمدين كه بۇدنيا هميشه سپورو
شاعرو پالەوان ديننه بهرههم ، وهههرشتي كه ئيسان لهسايلهيدا
بگاته سهربهزى وشانازى يتي ئه بهخشين » *

له گوڤارى نهوړۆزهوه

گوڤارى (نهوړۆز) كه گوڤاريكى ئهدهبىو زانبارى و
كۆمهلايهتى كوردى مانگانه بوو وهزاردهتى ئيرشاد بريارى دا كه
لهمهولا بييت به گوڤاريكى سياسي ومانگى دووجار درجيت . ئيمه
ئهم برياره دائه ئين بهوهى يه كيكه له دهست كه وتوه كانى شورى
(١٤) ته موزى پيروز . وه بهم بۆنه يه وه . تكا له هه مو ئه جزابو
منظلماتو نوسه ره خو شه ويسته كان ئه كه ين ووتارى سياسي شان بو
بنيرن به هه مو خو شه كه وه بۆيان بلاوبكه يه وه .

اعلان

الحاقا باعلاننا المرقم ٨١٧٦ المؤرخ فى ١٤-٥-١٩٥٩ .
بناء على عدم حصول راغب لالتزام معادن القير فى هيت وأبى
القير لمدة سنتين اعتبارا من ١-٤-١٩٥٩ لغاية ٣١-٣-١٩٦١ خلال
المدة المعينة باعلاننا المشار اليه اعلاه لذلك قرر مجلس ادارة اللواء
بقراره المرقم ٥٧٥ والمؤرخ فى ٢٤-٥-١٩٥٩ تمديد مدة المزايدة الى
الساعة (١٢) زوالية من يوم الاحد المصادف ٧-٦-١٩٥٩ فعلى الراغبين
فى التزام المعادن المذكورة مراجعة مجلس ادارة اللواء أو مدير
الواردات للاطلاع على الشروط مستصحين التأمينات النظامية .
على جمعة
و . متصرف لواء الرمادى

(٧٠)

خه باتی ئافره تی کورد

که رکوک : عالیه عبدالکریم
له کومه ئی پاراستنی مافی ئافره تان

هیچ گومانی تیایه که ئافره تی کورد له کوردستانی عراقا
روژی له روژان سستی نه کردوه له خه بات کردنا شان به شانی
خوشکه عه ره به کانی بو گور کردنی یاسای پاشایه تی بو گهن
وده سه لاتی ئیستیعمارو بودوایی هینانی یاسای دهره به گی وه بو ئازاد
کردنی عراق و رزگار کردنی گه لی عراق و وه رگرتنی هه مو مافیکی ،
هه روا بو وه رگرتنی مافی نه ته وایه تی میله تی کوردو مافی تابه تی
ئافره تان له سیاسی و ئابوری و کومه لایه تی و ته ندروستی *

به لی ، له م ریگه پیروزه دا ئافره تانی کورد گه لی قوربانی
به نرخیان داوه له پیناوی ئامانجه کانی گه لی نه به زی عراق و بو مافه
شه رعی به کانی خوبان وه له پیناوی نیشتمانیکی ئازادو میله تیکه
به ختیارا *

به لگه ش بو ئهم خه باتی ئافره تانی کورده شورشه کانی نه ته وه ی
کورده که ئافره تیش چه کی تیا هه ل ته گرت شان به شانی پیاوی براو
که س و کاری وه خه با ته کانی سه رجاده و تیکوشانی نهینی یه که ئافره تانی
کوردیش ده وریکی کاریگه ریان تیا گه را * ته وه بو له شورشه که ی
بارزانا ، بارزانی شورشگیرو نه به ز به رامبه ر به ئیستیعمارو
کونه په رستی و یاسای بو گه نی پاشایه تی ئافره تان چه کیان هه ل
ته گرت و پاله وانانه سنگیان نه نا به گولله ی ده س دریزی که ره کانه وه ،

(٧١)

ههروا خوشکه فەلاحه کانی دزدیی ئازایانه ئەجهنگان له گەل پولیسی دهوری کون و نوکهرد کانی دهره به گی خوین مژا ، شان به شانی براو میرده کانیاں * ههروا خهباتی ئافردتانی کوردستانی عیراق له ریزه کانی کومه لهی پاراستی مافی ئافردتانا ولهریزی حیزبه سیاسی به کانا که چه ندیان له سه ره وه و چونه به ندیخانه و له قوتابخانه دهر کران به لگه یه کی تری گرنگی نه وهستانی خهباتی ژنه کوردو کچه کوردو *

به م چه شنه بومان دیاری ئەدا که ئافردتانی کوردستانی عیراق هه رگیز سه ریان نه خه واندوه به رامبه ر به ئیمپریالیزم ونوکهرد کانی وه هه میسه شان به شانی خوشکه عه ره به کانیاں و ئافردتانی تری عیراق هه ر تیکوشاون ئیمپریالیزم ئە بو یست دونه ته وهی گه ورده ی عیراق کوردو عه ره ب له یه ک جوی بکاته وه وریگای راستی خه باتیاں لی بگوری و روی خه باتیاں له ضدی خوی وه رچه رخی نی تا هه ر کامیاں خه باتی خوی ئاراسته ی ئەوی تریان بکا ، بی گومان ئە گه ر ئافردتان به م پیلانه هه ل بخره له تانابه سو دیکی گه ورده ی بو ئیمپریالیزم ئە بو ، به لام ئافردتانی ئەم دونه ته وه خه باتکه ره ، وه ک پیا وه کان گوی یان شل نه کرد بوددنگی ده هول و زورناژدنه کانی ئیمپریالیزم و به کری گیرا وه کانی چونکه ئە یانزانی دوژمنی راسته قینه ی کوردو عه ره ب و هه مو میلهت و نه ته وه یه ک ئیمپریالیزمه ، له بهر ئە وه روژ له روژ زیاتر خهباتی خویانیاں به هیز تر و پته و تر ئە کردو دوستایه تی یانیاں قایم تر ئە کرد به رامبه ر هیزو ده سه لاتی داگیر که ران وه بورزگار کردنی نیشتمانه که مان له ده سیاں وه بو سه نندنه وهی سه رودت و سامانی

(۷۲)

نیشتمانیمان له کومپانی یه ئیختیکاری یه کمان ، تانیشتمانه کهمان بیی
به نیشتمانیکی سه ره به ست و میلیله ته کهمان به بهختیاری تیابری *
که ووردترین به لگه ی راستی ی ئهم تیکوشانی پیکه و دی ئافردنانی
کوردو عه ره به ئه و ته که هه ره له یه کهم روژی دامه زرانی کومه لی
پاراستنی مافی ئافردانه وود (سالی ۱۹۵۲) ئافردتانی تیکوشه ری کورد
له ریزی ئهم کومه له داتی ئه کوشن ، و دچهنه جاریش روژنامه ی
(ئازاد کردنی ئافرت) به ددس نوس به کوردی ددرچوه *

به لی ، خوشکه کورده نیشتمان په روورده کانمان سستی یان
نه کرد له خه بات شان به شانی خوشکانی عه ره ب ، تابه ره به یانی
چوارده ی ته موز به سایه ی یه کیتی و خه باتی هه ردو نه ته و دی کوردو
عه ره ب و دانیشتوانی تری عیراق به سه ره کایه تی ی روله ی ئاشتی
خوازی گهل عبدالکریم قاسم ، و د به هیزو توانای گهل و سوپا ته خت
و تاراجی کون تیکدراو له جی دام و دده سگای رزیوی پاشایه تی ،
جومه وریه ته نیشتمانی به کهمان دانرا *

پاش شورشیش ئافردتانی کورد درینی یان نه کرد له تیکوشان
بو به هیز کردنی جومهوریه ت و پاراستنی ددسکه و ته کانی و د زورترین
ژماره یان له ده وری کومه لی پاراستنی مافی ئافردتان کوبونه و د
که شیوه ی ئاشکرای و درگرت و موئه مه ری خوی به ست *

ئه مر و ژماره یه کی زور له ئافردتانی کورد چونه ته ریزی
به ره به ره کانی ی میلی به و د به رگی سوپایی یان پوشیوه چه کیان کرد و ته
شان مه شق ئه کهن و تفهنگ ئه ته قینن ریزه کانی ئافردتانی هیزی
به ره به ره کانی ی میلی له کهر کوک و سلیمانی و هه ولیر و شاره کانی

(۷۳)

بادینان مایه‌ی شانازی‌ی همو کوردیکی به شه‌ره‌فو همو عیراقی‌یه کی
پیشکه وتون •

ئافره‌تانی کورد حه‌فته‌یان به‌سه‌را تی‌ناپه‌ری بی‌ئه‌وه‌ی کوبنه‌وه
له‌ جیگا‌کانی رابطه‌داو وتارو محاضره‌ی سیاسی‌یان بو‌بدری وباسی
گیرو گرفته‌کانی خویان بکه‌ن •

بی‌گومان هه‌رکاتیکیش که هه‌لبژاردن کرابو نوینه‌رانی
پارله‌مانی جو‌مه‌وریه‌تی عیراق ، ئافره‌تایش ده‌نگ ئه‌ده‌ن و چه‌ندیان
لی‌ئه‌چینه‌ پهرله‌مانه‌وه ، نوینه‌ری راسته‌قینه‌ی ئاواته‌کانی گه‌لی عیراق
ئه‌بن •

ئه‌مرو ئافره‌تانی کوردیش شان‌به‌شانی ئافره‌تانی تری عیراق
وه‌مو گه‌لی عیراق به‌گه‌رم تی‌ئه‌کوشن بو‌ئاشتی جیهان و یاساغ
کردنی چه‌کی ئه‌توم و هیدروژین‌وه بیزاری‌ی خویان ده‌رئه‌برن
به‌رامبه‌ر پیلانه‌کانی ئیستعمار و جه‌مال عه‌فله‌قی حه‌ورانی و
توکه‌ره‌کانی تری ئیستعمار ، وه‌داوای پاک کردنی سوپاو جیهازی
حو‌کومه‌ت و سه‌رپان کردنه‌وه‌ی هه‌مو پیلان گیرو خائینیک ئه‌که‌ن •
ئه‌مه‌بو به‌کورتی چاو‌گیرانیک به‌رابوردو ئیستای خه‌باتی
ئافره‌تی کوردا له‌کوردستانی عیراق •

ئیتره‌ه‌ر بژی یه‌کیتی خه‌باتی ئافره‌تانی عیراق بو‌جی‌گیر
کردنی ده‌سکه‌وته دیموکراتی‌یه‌کانی شورش و بو‌پاراستنی
جو‌مه‌وریه‌ت و بو‌ده‌س‌خستی ته‌واوی مافه‌کانی ئافره‌تانی عیراق !
بژی لایه‌نگری مافه‌کانی ئافره‌تان ، سه‌رکرده‌ی دیموکراتیمان
عبدالکریم قاسم !

(٧٤)

سلاوی ئافره تانی عیراق بۆ موصلی قاره مان

سلاویک مهلبه ندی شه هیدان !

سلاویک شاری کۆل نه وەر ! که جواترین سەرگوزشتهی
تیکوشان و بهرترین سەرگوزشتهی خۆ بهخت کردنت هۆنیه وە •
پیاوکۆزه یاخیه کان به فرمانی نۆکه ره کانی ئیستیمار و یستیان
بتکن به مهلبه ندی نابه کاری و پیلان گیران زدی جومهوریه ته
خۆشه و یسته که مان •

بهلام گهل به هه مو چینه کانیسه و د راپه ری یه کده ست و یه کدل
بۆ پاراستنی شۆرشه پیروزه که مان پاش ئه و دی که بر ریا ریا ن دا!
به رده و ام بن هه تا سهر که و تن •

خوینی گه شی قاره مانه کانت رژا به سهر گردو دهشت و له ناو
چهم و دۆلداو خاکی نیشتمانی ئاودایه و بۆ ئه و دی به پیلان گیره کانی
پشت سنور بلی : بروانن چۆن خوینمان ئه ریزین ، بر ریا ریا مان داوه
که تادوا دلۆپی بهخت بکه ین له پیناوی سهر به ستیماندا ، قه د باوهر
مه که ن که جاریکی تر ئیستیمار بگه ریته و بۆ خا که پیروزه که مان •

خوشکوبرایان ! دانیشتمانی قاره مانی شاری موصل !
باوهر به و ئه که ین که هیشتا ناله ی تیکوشاتان
دهنگ ئه داته و له هه موجیهاندا و د ئه و د تا تیشکی روناکی
سهر که و تنه که تان رووی میژوی مرۆقایه تی گه شانده و ، ئه و د تا
دهنگی سهر که و تن له به غدا و هه مو ناوچه یه کی عیراق و هه مو گۆشه یه کی
جیهان له پیناوی ئیوه دا به رز ئه بته و ، ئه و د تا دهنگی لایه ن گیری

(۷۵)

دۆسته كانمان له چين ، له هيندستان ، له فيتنام ، له روسيا ، و دله هه مو
د دوله تيكی دوست خواز دود بهرز ته پته و دود و سلاو له شه هیده
نه مره کانت ته کات ، و د سلاو له و کورپانه ته کات که د دستي خيانه و
تاوان باری کوشتنی . سلاو له خه بات و نازايه تی و سه رکه و تنت ته کات .
د دبا هه ر نوازی نه مری بوشه هیده جوانه مه رگه کانت
لی بدری .

د دبا په کیه تی تیکوشانی گه ل و سوپا هه رپته و و به تین بیت له پیناوی
سه ربه خوبی و ناشتیدا .

کومه لی پاراستنی مافی نافر تان

سه سلاویکی به رزی بی بیان وه لایه ن گیریه کی بی ها و تا بو کۆ که ره وه ی گه لی عیراق

به ناوی کومه لی پاراستنی مافی نافر تانه و د ، به ناوی ملیونه ها
نافرت و هه زارده ها دایکه و د سلاویکی پرسو پاس و لایه نگیری له
کانگای دله و د بو سه رو که خوشه و یسه که مان . له به یانی چوارده ی
گه ل و یژیشا ته م سلاو و مان پیشکه ش کردی چونکه گه له که ت له
چنگی زور داری رزگار کرد که ئیستیعمار و بیگانه دایان بریو به سه ریا
و د به مه چه کی پۆلاینت قه لای زور داریت هه لته کان و رژیمی
ئستیعماریت تیک دا و د ته مرۆش دوا کۆتی ده وری زور داریت له سه ر
لا بردین ، ته مرۆش خواستی گه لی عیراقت هینایه دی به ده رچونی
جومه وریه ته که مان له په یمانی به غدای خونیای که بو بو و به
موته که ی کویله یی به سه رمانه و د و گه له که مانی کرد بو به سووته مه نی
بو ئه و شه رده پرتاوانانه ی که ئیستیعمار هه لی ته گیرینی

(۷۶)

وهخا كه كه ماني كرد بوبه له شكر گاو مهلبه ندى دوزمنايه تى و لانهى
پيلان و دهسيسه نهك ههه بوسه عيراق بهلكو بوسه دراوسيكانيشمان
ئهم پهيما نهت به نو كه قه له ميك سريه وه (ئهوخه تهى كه رولتتجى گهل
به سايتك بيكييشى به هيزو چه ساوتره لهو كووت و زنجيرهى كه ئه مه
چل ساله به هوى خائنه كانه وه گه ليان پي به ستوده وه) *

سه رو كى خوشه ويستان ، رولهى گهل ئيمه ئافره تانى عيراق
پر به دل له كانگاي دوزنمانه وه دلسوزانه لايه ن گيريت ئه كه ين
بويشه وه ئيمه مناله كانمان سه ربازى گيان فيداى جومهوريه تين *

هه ربمىنى بومان تيك دهري پهيما نى به غدا ! *
هه ربمىنى بومان هه تا خيرو خوشيو ناشتى هه مو كوشه به كى
وولاته كه مان بگريته وه *

(وهلام بههروهه)

١ - ئه بينيت كه ئهم جاره هيو به يهك جوړه نووسين
نه نو سراوه ، به تا به تى له به ستنى (و) به و وشه يه ده كه له دوايه وه
ديت يا نه به ستنيه وه * وه يا له نووسينى ئه لئى كراوه (آ) به م
شيويه يا به شيويه (ئا) *

٢ - له نووسينى ناوى عه ره بيدا ، هه نديكيان هه به نووسينى
عه ربهى نووسى وه هه نديكى به نووسينى كوردى *
٣ - ره نكه گه ليك شتى تر به هه له بزاني له م ژماره يه دا له
رووى نووسينى كورديه وه *

[دهر بارهى هه موو ئه مانه ئه لى چى وه بوچى ؟ چاوه ريبى
وه لامى هه موو خوينه وه وار بكي تا بالوى بكه يه وه] *

(٧٧)

ههلبژاردنی لیژنه‌ی به‌رزی کۆمه‌لی

پاراستنی مافی ئا‌فره‌تان

- روژی ۹ نه‌روزی سالی ۱۹۵۹ هه‌لبژاردنی لیژنه‌ی به‌رز ته‌واو بوو ، وه نوینه‌رانی هه‌مو لیواکانی عیراقی تیا به‌شدار بوو وه ژماره‌ی ئه‌وانه‌ی ده‌نگیاندا لهم هه‌لبژاردنه‌یا گه‌یشه ۱۲۲ که‌س .
- له‌خواره‌وه ناوی ئه‌و ئه‌ندامانه بلاوئه‌که‌ینه‌وه که هه‌لبژیران به‌گوێهره‌ی ژماره‌ی ئه‌وده‌نگانه‌ی ئه‌ندامی هه‌لبژیراوه‌ری گرت :-
- به‌غدا :- نزیبه‌ الدیمی ، سا‌فره‌ جمیل حافظ ، سالمه‌ الفخری ، م‌ب‌جل ادیب ، ع‌فیفه‌ البستانی ، خانم زه‌دی ، ابتی‌اج الاوقاتی ، حیاة‌ النهر ، ع‌فیفه‌ ر‌ؤوف ، سلمی‌ الشیخ نوری .
- احتیات :- انعام الدیمی ، زکیة‌ العماری ، سلوی زکو ، بتول الاوقاتی ، حسیه‌ رشدی .
- حله :- فاطمه‌ الحکیم ، عائشه‌ رمضان ، فاطمه‌ الخلیب ، نوزیه‌ خصباک .
- دیوانیه :- صبریة‌ القیسی ، ام موسی ، جوزفین کلو ، وداد عبد‌الحمزة .
- احتیات :- پاکیزه‌ الظاهر ، ه‌دیة‌ حسین .
- رمادی :- نزیبه‌ صادق ، حوری علی شوقی .
- احتیات :- جمیله‌ عبد‌الباقی ، نزیبه‌ احمد .
- کوئ :- منیفه‌ قاسم ، حلیمه‌ عبد‌اللطیف .
- احتیات :- صبریة‌ ابراهیم ، فتیحیه‌ احمد ، فاطمه‌ عوده ، خالدة‌ الانصاری .

- عمارہ :- نجیہ حسین ، فاضلہ الطائی ، جمیلہ شاکر *
- ہولیر :- خدیجہ مصطفیٰ ، ساکنہ سلیمان ، سامیہ شاکر *
- احتیات :- صبیحہ عمر *
- سلیمانی :- ثمنہ محمد ، منیرہ رشید ، گہلاویز عبدالخالق ،
- زکیہ بابان *
- کہرکوک :- روناک رفیق ، ساجدہ جاوید ، عمیدہ منیر *
- احتیات :- ہدی دوسک *
- موصل :- ساجدہ الصفا ، جانبہ الصائغ ، خالدہ الرفاعی *
- احتیات :- بوران چلمیران *
- دیالی :- بتول الحکیم ، خالدہ البصام ، حلیمہ علوان *
- احتیات :- تنظیمہ عجو *
- بصرہ :- کوکب عمران ، تیجہ خلیل *
- احتیات :- نصریہ الاعظمی ، ادیبہ علی جن *
- کربلاء :- صبیحہ الخطیب ، فخریہ القزوینی ، انیسہ حکیم *
- احتیات :- سلمی الصراف *

تکا

تکایہ ہرچی مان بوئہ نوسن ، له سہر یهك رووی کاغہزہ کہو
 بہ خہ تکی گہورہ و شاش بینوس * نوختہش لہجی
 خویادانین *

تکا

تکایہ ٹہوہی ٹابونہی ہیوای لاماوہ زوبہزو بوومان
 بنیری *

خۆش بهختیو شادی و زه ماوه نسی گهل

که گهل نازاد بوو ، له بیرا سه ره به ست ، له جولانه و ددا نازاد ،
دیاره زۆر باش ئەزانێ که چۆن ئەو سه ره به ستیه به کار ئەهینێ وە
چۆن ئەبکات به کوته کی دهستی بو سه ره پان کردنه و دی هه موو
دوژمن و ناحه زیکی ئەو سه ره به ستیه وە بو راهیلا نی هه موو ئەوانه ی
که ئەیانه وێ بیگیر نه وە ده و رو به ری نازار و ئەشکو ئەشکه نه چه •
به م جوۆره له ماوه ی ئەم چه ند مانگه دا گه له هوشیاره که مان نیشانی

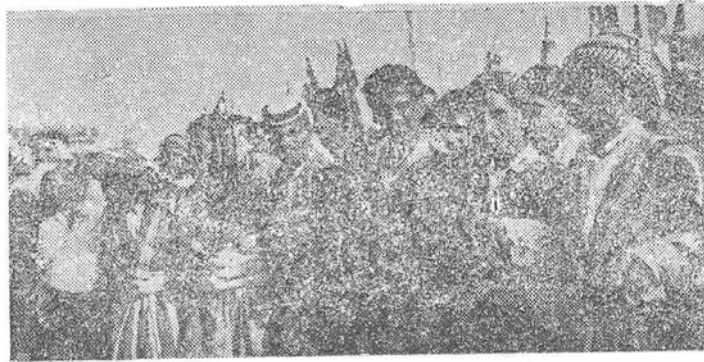
(A۰)

هموو جیهانی دا که چند قه‌دري سه‌ر به‌ستی نه‌زانی و که به راستیش شایانی سه‌ر به‌ستی مه‌ره‌جانه دل‌رفینه‌کانی گه‌ل له هموو کونجو که له به‌ری عیراقدان ئانه‌مه‌ی به‌خه‌لکی رائه‌گه‌یانده * وه به‌تایه‌تی له شاری به‌غدا که ملیونه‌ها کس هاواری ژینانی جمهوری به‌تایان نه‌کرد ، دیسان نه‌وه‌ی رائه‌گه‌یانده که جمهوری به‌ته‌که‌ی کوردو عه‌زه‌بو که مه‌که‌نه‌ته‌وا یه‌تیه‌کانی عیراق بو نه‌وه پیک نه‌هانوه که

(۸۱)

نەمینی ، بەلکو جەمھوریەتی ژیانو بەرەوپیش چوونو دیموکراتیەتە •
 بەغدا لەم دوو مانگە ی رابوردوودا گەلیك مەھرەجانی خۆشو مەزنی
 دیت لەمانە •

مەھرەجانی ئاشتی :

پاش ئەوەی کۆنگرە ی ئاشتیخووانی عیراق دوایی هات ،
 جاری هەموو وولات درا کەوا روژی هەینی ۱۷-۴-۱۹۵۹ جەژنی
 ئاشتیە ، ئیتر هەر ئاشتیخووازەو لە هەموو لایەکی عیراقەووە گەر بو ی
 هەلسوررئ بەغدا خۆت بگرە هاتم ، بە دەهزارها کەس رژانه
 شاری بەغداووە بو ئەوەی لەو مەھرەجانەدا بەشداربن ، دیارە

(۸۲)

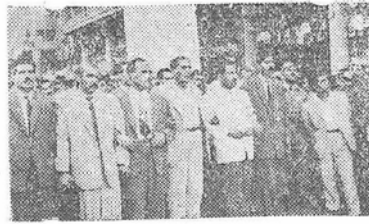
باوهرر ئه كهيت كه ديمه نو خوشي مههره جان له باس كردن نايهت ،
 ههر له سبه ينيه وه ئهم خهلكه كهوته ريگه له مهيداني خهلاتيه وه
 روهو (باب شهرجي) ئينجا به شهقامه كهي رهشيدا ، دواتاقم شهو
 درهنگ گهيشته (بابل موعهزه م) • بهلام ئيتر ئهم هه موو كاته ،
 ئهم خهلكه به چي بهوه خهريك بوون ، ئه وه دياره خۆت ئه يزاني كه
 بهزمو گۆرانيو هه لپه ركيي كورد يو عه ره بي وه بائري جمهوريه تو
 روله به جهر گه كهي گه ل پيشه ي ئه و روژه ي ئهم خهلكه بوه •

وه له كاتي رويشتندا دياره به ريز نوينه راني ئاشتي خوازاني جيهان ،
 ئه ندamani ئه نجومه ني نيشتماني ئاشتي له عيراقدا ، دادگاي گه ل به
 مههداويو ماجيده وه ، ئيتر ئهم خهلكه ي تر له نوينه راني ريخه راوه و
 به كيه تيو نه قابه كانو نوينه راني هه موو ئاشتي خوازاني عيراق •
 وا ئه زانم باس ههر ته واو ناييت توژيك سه يري ئهم وينانه
 بكه و بزانه كورگه لي كورد يش چۆن به زميكيان ئه گيرا كه به ته واوي
 نه زه ماوه ندا براي ته ي كوردو عه ره ب به دي ئه كرا •

(٨٣)

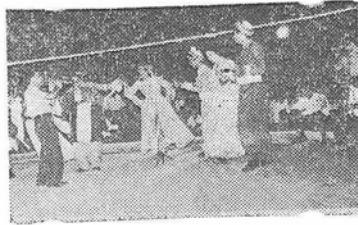
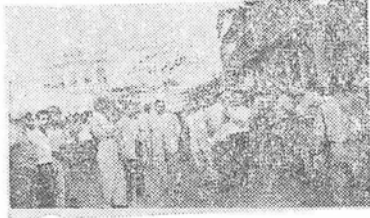
مههره جاني به كي نه يار :

کریکاران ، قاردهمانان ، پیشه‌نگه‌کانی گه‌لان روژیکیان هدییه ،
یادی تازارو ددردو سته‌میانه ، یادی خه‌باتو کول‌نهدانیانه • جازان
له عیراقدا ، چینی کریکاری خه‌باتکه‌رمان به نه‌ینی ههموو سالیئک
ناهه‌نگیان نه‌گیرا وه سویندیان تازه نه‌کرده‌وه بو سوور بوون له‌سه‌ر
خه‌باتو کول‌نهدان ، به پیشه‌نگی پیشه‌نگه قارده‌مانه نه‌له‌رزیه
پته‌وه‌که‌ی چینی کریکارو ههموو گه‌لی عیراق • نه‌مسال ، له
ژیرسایه‌ی نه‌ریتی دیموکراتیماندا له ژیرسایه‌ی جمهوریه‌تی کریکارو
جوتیارو کاسبکارو خوینده‌واردا ، جمهوریه‌تی شوورشه‌که‌ی گه‌لو
سویا به سه‌رکرده‌یی کاکه که‌ریم قاسمی دلیر ، نه‌مسال به‌کی نه‌یار
کرا به جه‌ژنی ره‌سمی وه شه‌وی جه‌ژن له باخچه‌که‌ی « هوئی
گه‌ل » به‌کیه‌تی گشتی کریکارانی عیراق ناهه‌نگیکی به سوژی گیرا ،
وه سه‌رکرده‌ی قارده‌مان عه‌بدوکه‌ریم قاسم ، ووتاریکی تیادا
خوینده‌وه‌و پاش چهند ووتارو پارچه شیعریکی ماموستا جه‌واهیری ،
نه‌وسا شه‌و تا دره‌نگ هه‌له‌رکی و گورانی بوو ، وه له‌ویدا تیی
هه‌له‌سه‌رکینی لاوانی دیموکراتی عیراق چهند شایه‌کی کوردی
جوانیان گیرا •

(۸۴)

بۆ رۆژی دوایی ھەر لە سەعات سیی پاش نیوەرۆو وەك
 مەھرەجان و رویشتنەکانی جاران خەلك رویمان کردە مەیدانەكەى
 خەلانێ و بەرەو شەقامی (وەسبە) و روو (رەشید) كەوتنە روو ،
 دیسان ئەوێ دیمان لە باس کردن نایەت ، ھەر ھیندە بەسە كەوا دوا
 تاقم لە بەرەبەیاندا گەیشتنە (بابل موغەزەم) وە تا رۆژی دوایی

خەلك لە شەقام نەبرەران * وە ئەوێ شایانی باسە ئەوێ بوو كە
 سەر کردە كانی نەقەبەكان پێش ھەمووان لە ژێر ئالای « ئەى كریكارانی
 عیراق یەك بگرن » دا ئەرویشتن ، دوا بە دواى ئەوان سەر کردە كانی
 حیزبى شیوعى تی كۆشەرى عیراق لە ژێر ئالای « ئەى كریكارانی

جیھان یەك بگرن » دا ئەرویشتن ، ئەوسا نوینەرانى ھەموو رێكخراوەو
 یەكیەتی و كۆمەلە دیموكراتیەكان *

(١٥)

کریکارانی کوردیش دياره هەر کریکارانی پارچه
خویناویه کهی کوردوستانو رولهی « گاروباخی » مانن • وه لهم
روژهدا ئهوپههری برایهتی ناو کریکارانو گیانی ئومهیان نواند •
به راستی زۆر خوش بوو ، هەر ئهوهنده ئهلیم خۆزگه
له گهلهما ئه بوویت ئهی خویندهواری خۆشهویست ، لهو شهوه
رهنگینهدا که خهو دوژمنی باوک کوشته بوو •

- ع -

دیاری

نوسراوخانه کهی « هیوا » ئه م جار ه تاقه دوو نوسراوی کوردی
به دیاری بۆ هاتوه :

۱ - له پیناوی داد پهروه ریا :

ئهویش نووسینی (وه جیه رزوان) ه کاک عوسمان عوزهیری
کردویه به کوردی ، ۳۲ لاپه رره یه و نرخی ۵۰ فلسه و له چاپخانهی
ژین له سلیمانی چاپ کراوه •

۲ - شۆرشێ گۆی به نده رره که :

ئه میش برتیه له دوو چیرۆکی (ئه لکسه نده ر و ساها یال) •
به که م : کارخانه زیندوه کان دووهم : شۆرشێ گۆی به نده رره که •
وه کاک (جیهان عومه ر) له ۴۰ لاپه رره دا له چاپخانهی کامه ران له
سلیمانی له چاپی داوه •

ئیمهش سوپاسی هه ر دوو و درگێر ئه کهین بۆ دیاریه که یان وه
ئومیدی پێشکه و تنیان ئه کهین له خزمه تی ئه ده بی کوردا ، به
ده و له مه ند کردنی به ئه ده بی و درگیراوی گه لانی تر •

(۸۶)

یه کیه تی نه دبیرانی عراق

X دهسته ی گشتی « هموو نه داماان » ی یه کیه تی نه دبیرانی عراق له رۆژی پینچ شه مه ی ۷-۵-۱۹۵۹ دا • له نیشته جیی یه کیه تی له عولویه (به غدا) کۆبوونه وه •

له پیشدا سه ره کی لیژنه ی خو ئاماده کردن شاعیری گه وره ی عه رب مامۆستا محمه مد مه هدی جواهری ووتاریکی خو ئینده وه له باسی یه کیه تیه که و چون په یدا بووینو یاریده کانی کار به ده ستانو به تایبه تی دۆستی نه دبیران عه بدولکه ریم قاسم بو یه کیه تی ، وه نه ختی گلله یشی له هه ندی نه دبیرانی لیژنه ی خو ئاماده کردن کردن چونکه سستیان نواندوه له به جی هینانی نه و نه رکانه دا که به سه رشانیانه وه یه • پاش نه و سگری تیری لیژنه ی خو ئاماده کردن « دوکتور سه لاج خالس » ووتاریکی خو ئینده وه ده رباره ی « دواکه وتی نه دبیران له بارگه ی شورش • پاش نه وه ده ست کرا به هه لئاردنی دهسته ی به ریوه بهر • وه له نه انجامدا نه مانه ی خو ارده وه ده رچوون « که به نووسینی عه ره بی ناوه کانیان نه نووسین » :

- ۱ - مامۆستا محمد مه دی الجواهری - سه رۆک -
- ۲ - مامۆستا محمد صالح بحر العلوم - به ریوه بهر -
- ۳ - دوکتور صلاح خالص - سگری تیر -
- ۴ - مامۆستا ذنون آیوب - جی گری سه رۆک -
- ۵ - مامۆستا عبدالله گۆران - نه ندام -
- ۶ - مامۆستا لمیعه عباس عماره - نه ندام -

- ۷ - مامۆستا عبدالوهاب البياتي - ئەندام -
- ۸ - مامۆستا يوسف العاني - ئەندام -
- ۹ - دوكتور مهدي الخزومي - ئەندام -
- ۱۰ - مامۆستا عبدالملك نوري - ئەندام -
- ۱۱ - دوكتور علي جواد الطاهر - ئەندام -
- ۱۲ - مامۆستا علي جليل الوردی - ئەندام -
- ۱۳ - مامۆستا سعدي يوسف - ئەندام -
- ۱۴ - مامۆستا عبدالمجيد الوندای - ئەندام -
- ۱۵ - مامۆستا عبدالكريم الدجيلي - ئەندام -

X لە گەڵ ئەودەشدا که تائيستا زۆر کەم لە نووسەر و شاعیرە کوردەکان بوون بە ئەندام لە یەکیهتیدا ، وە بەشی زۆر دوردو پەریز وەستاون ، لە گەڵ ئەودەشدا ئەوانەش که بوون بە ئەندام بەشی زۆریان نەهاتبوون وە لەو کوبونەویەو ئەوانی تر دا تەنیا پینج کورد هاتبوون که ئەمانەن :

جلیل بەندی روزبەيانی ، عبدالصمد خانقاد ، معروف خەزەندار ، عزالدين مصطفى رسول ، عثمان مصطفى خۆشناو • وە زۆری ئەمانیش لە کەرکۆو کەوود هاتبوون •

X ئەدیانی بەسەرە لە گەڵ ئیشوکاریاندا هەموو بە فرۆکە یەکی تاییهتی هاتن •

X رۆژی هەینی ۸-۵-۱۹۵۹ • کوبونەوود بۆ لی دواندنی پەیرهوی ناوخۆی یەکیهتی تەرخان کرا • وە لەو پەیرهوودا بریار

لهسەر دامه‌زراندنی لقیك به ناوی « لقی كوردوستان » وه درا بۆ
یه‌كیه‌تی •

X كۆبونەوه‌ی رۆژی پینچ شهمه‌ی ۱۵-۵-۱۹۵۹ بۆ
له‌سەردواندنی راپۆرتە‌كه‌ی دوكتور صلاح خالص بوو • له‌سەر
دواكه‌وتنی ئەدیبان له باره‌گه‌ی شۆرش •

X وه له رۆژی سێ شهمه‌ی ۱۹-۵-۱۹۵۹ دا مامۆستا
« عزیز حاج » له نیشته‌جی له‌سەر به‌شدار بوونی حیزبی شیوعی
عیراق له‌وه‌زاره‌تدا دوا •

« هیوای ئەمجاره »

وا ئەمجاره‌ش هیوا به دواكه‌وتوویی له کاتی خۆی ده‌زچوو
ناچار له‌گه‌ڵ كه‌می لاپه‌رره‌کانی ناومان لێ نا دوو ژماره • به
پشتیوانی ئێوه په‌یمان ئەده‌ین كه ئیتر به ریکویتی ده‌رچیت ، وه
هیواداری یاریده‌تانین •

ئیتر ده‌ست له‌ده‌ستو قوه‌ت له‌خوا •

چوارده‌ی گه‌لاویژ

وا یادی شورشه نه‌مره‌كه‌ی چوارده‌ی گه‌لاویژ نزیك بویه‌وه
ئیمه‌ش له‌و یاده‌دا زور دلشاد ئەبین كه به‌ش زوری ژماره‌ی مانگی
گه‌لاویژمان له سه‌ر یادی شورش بیت ، بۆئهمه‌ چاره‌ری به‌رهمه‌ی
نوسینو هونراوه‌ی ئەدیبه‌کانمانین •

(۸۹)

لەم ژمارە بەدا

لاپەرە	
١	ھیوا لە کورری ئەدەبا
	دەستەوی نوسەرانی
٥	لیکدانەوی موسیقا بە شیوەی سیاسی
	نوسینی ئەحمەد بەهائەالدین
٢٢	نیشتمانە بچکۆلەکم
	ورەگیرانی نسرین فخری
٣٢	ئەنگلس
	محمەد نوری توفیق
٢٨	هونراوە و میللهتەکم
	عبدالرزاق حمەد
٣١	لە ئاسمانی لوبنانا چیاى گویژە
	ئەحمەد خواجە
٣٦	یادی رەسافی نەمر
٣٩	خەیاڵی خاوە
	قادر مەلا ئەحمەد
٤٠	ئەدیپو هونەر مەندەکانمان وییوستیەکانی ئەمروى سه
	شانیان
	محمەدی مەلا گەریم
٤٥	سێ هونراوەی عبدالوهاب البیاتی
	وهرگیرانی عزالدین مصطفی و سول
٤٩	روژنامە و گوێکاری تازەى کوردی
٥٤	ھیواو خوینەوارانی
٦١	دايک
	چیرۆکی مەکسیم گورکی وەرگیرانی. حەسەن قزلیچی
٧١	خەباتی ئافرهتانی کورد
	عالیه مەلا گەریم
٧٥	چەن بەیان و هەوالیکی ئافرهتانی
	ئامادە کردنی نسرین فەخری
٨٠	خوش بەختی وشادی وزەماوەندی گەل
	ع
٨٧	یەکیهتی ئەدیانی عیراق

باوهر پي گراواني هيوا

له :-

- بغداد :- ماموستا بهشير موشير - حيدر خانه
سولهيماني :- ۱ - ررؤف معروف - خاوهني كتيبخانهي گهلاويژ
۲ - محمد عارف معروف - خاوهني كتيبخانهي زيوه
۳ - محمد رسول - خاوهني كتيبخانهي نازادي
۴ - احمد عباس كريم - نامهخانهي پيري نوي
گهركوك :- عمر بي كهس - شهقامي سيروان
هولير :- قادر احمد خوشناو - خاوهني نامهخانهي شورش
شهقلاوه :- ۱ - نامه خانهي يهكيتي
۲ - نامه خانهي سهربهستي
كويه :- نامه خانهي كوردستان
رانبه :- عزيز صديق - كوكاي بيتوين
هلهبيجه :- سيد حسين نهين
زاحو :- محمود حاجي احمد ، مكتب التحرير
قهلاذري :- نورالدين مهلا صابر
رهواتمز :- علي عبدالله : كتيبخانهي رهواندز
خاتوقين :- حبيب نهوروز : كتيبخانهي سيروان
عوسل :- سيمه علي - مكتبة الامين - شارع النجفي
جهجهجال - رحيم رهزا - كزكي كاوه

چاپخانهي شهفيق - بغداد «

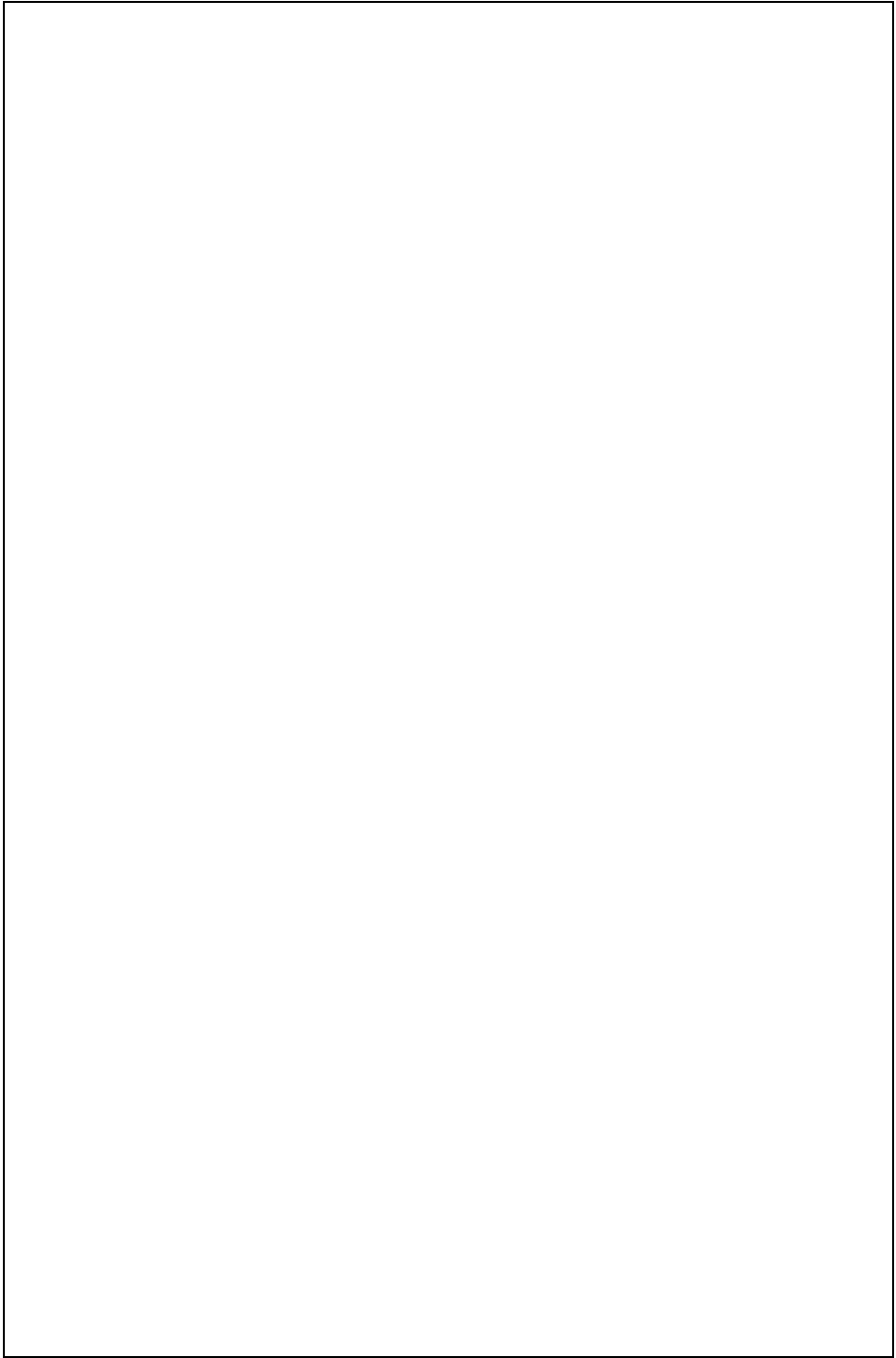
هيو

مانگي جاريك دهر ته چي
موقاريكي نه ده بي و زانستي يه

به عدا : چاپخانه ي شه فنيق

گۆقاری هیوا

ژماره (۱۱ ، ۱۲) سالی 2 حوزهیران و ته‌مووزی ۱۹۵۹

ناوو نیشانی هیوا

به‌غداد : شه‌قامی زه‌هاوی ، یانه‌ی سه‌رکه‌وتن

ته‌له‌فون ۲۸۴۰۰

خاوه‌نی ئیمتیاژ : یانه‌ی سه‌رکه‌وتن

مودیری مه‌سئول : دوکتور هاشم دوغرمه‌چی

له‌پوسته‌خانه‌دا تو‌مار کراوه به‌ژماره‌ی ۴۹

— (ئابونه) —

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	ئابونه بو دهره‌وه‌ی عیراق
۱	۰۰۰	ئابونه‌ی سالیکی له عیراق‌دا
—	۷۵۰	بو قوتابی
—	۱۰۰	دانه‌ی به

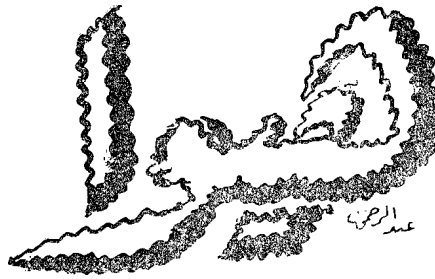
پاره‌ی ئابونه پیشه‌کی ئه‌نیریت

وه به‌م ناو‌نیشانه ئه‌نیریت

به‌غداد : وزارة الاصلاح الزراعی

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

ژماره ۱۱ ، ۱۲
سالی ۲
حوزه پیرانو ته موزی ۱۹۵۹
جو زهردان و پوش بهری
۲۵۷۱ ی کوردی

گوفاریکی ئه ده بی و زانستی به مانگی جاریک دهر ئه چی

هیوا و شورش و سالی سی به می ژبانی

خوینده واری خوشه و یست :

کاتی ئه م ژماره به ئه خوینته وه ، سالیك به سهر شورشه که ی
چوارده ی ته موزدا رابوردوه ، وه هیوا سالی دووه می ته مه نی ژبانی
خوی بردوته سهر • وا ئه زانین پی ویسته هیوا وه گوفاریکی
ئه ده بی و زانستی به ره می سالیکی شورش بو ئه ده بو زانیاری
کوردی و حسابی چون بردنه سهری ژبانی خوی له و ساله دا پیشکesh
به خوینده واره کانی بکات • کهس له وه دا دوو دل نیه که شورشه که ی
چوارده ی ته موز ، شورشی سوپا و گهل ، شورشی کوردو عه رب
به سهر کرده بی سهره ک عه بدولکه ریم ، ئه و شورشه گهل لاپه رره یه کی
نویی له ژبانی هه موو گه لی عیراقا نووسیپی ، که بریتیه له ژبانیکی
نازاد بو گهل و نه هیشتنی باری رژیمه تی شایه تی ئیستعماری دهره به گی

(۱)

له سهر شانی ، دیاره ئەم شورشه له گهل نووسینی ئەم دیرره
پروزانهدا له میژووی گهلی کوردا ، سهرباریکی مهزینشی به دیاری
پیشکەش کردوه ، که به دهستهوه دانیکی باشی مافی قهومی گهلی
کورد له عیراقددا ، ههر له بهندی سی.ی.می دهستوری وهختیهوه تا
ریگه‌دان به روژنامه‌ی سیاسی کوردی و بهر بهرله کردن بو گوڤارو
روژنامه‌ی زور به زمانی کوردی تا ئەگاته دهست کردن به
دامه‌زراندنی مودیریه‌تی ، زانیاری کوردوستان.وه به هوی ئەمانهوه
زانستی و سه‌قافه‌ی کوردی گه‌لیک هه‌نگاوی باشی نا بو پیشه‌وهو
شاعیرو نووسهره‌کانی کورد دهستیان دایه به‌ره‌میکی باش و له ماوه‌ی
ئەم ساله‌دا گه‌لیک نووسراوی کوردی که‌وته بازاره‌وه * به‌م جوهره
گهر یادی به‌که‌می شورش لای گه‌لی عیراق یادی ئازاد بوون بیت
له‌ئیس‌تعمارو نوکه‌رو کومه‌له‌یه‌ک له په‌یمانی چه‌په‌لی ، ئەو یاده‌لای
گه‌لی کورد یادی ئەم شـتـانـه‌و یادی ریگه‌ی دەس
که‌وتنی مافی نه‌ته‌وايه‌تی گرتنه به‌ره ، وه لهم کاته‌دا
که نوکه‌رانی ئیس‌تعمار زور بی ئابروانه به ده‌ربه‌گ و قهومی به‌کویره
عه‌ره‌به‌کان و ده‌سته‌تورانیه‌کانی نوکه‌ری حکومه‌تی تورکیای ئابرو
تکاوه‌وه هیرش ئەبه‌نه سهر ده‌ستکه‌وته‌کانی گه‌لی عیراق و ده‌ست
که‌وته‌کانی گه‌لی کوردی نه‌به‌ز - به‌شیوه‌یه‌کی تایبه‌تی - ئا لهم کاته‌دا
ئیمه‌ یادی شورش ئەکه‌ینه‌وه و دلنیا ییمان ده‌رئه‌برین ، که گه‌لی
کورد هه‌میشه پال پشته‌ی جمه‌وریه‌ت و ئاراسته‌ دیموکراتیه‌ که‌یه‌تی
وتا دوا دلویی خوینی‌ئهریزی له‌ پیناوی پاراستی ده‌ستکه‌وته‌کانیدا ، وه
بهرای به‌ررای ریگه‌ نادات به‌وانه‌ی ئەیانه‌وی ژبانی لی تاریک بکه‌نو

(٢)

جاریکێ تر به ده‌رده‌که‌ی برائینی کوردوستانی تورکیا و سوریا و
 ئیرانی به‌ن • ئەمه‌ ده‌رباره‌ی شورش و یادی پیروزی • دیسان له
 یادی دوو‌سال رابوردندا به‌ سه‌ر ژبانی « هیوا » دا ئەمانه‌وی کوردانه ،
 راست و دروست باسی ئەم‌ ساله‌ی ژبانی هیوا بکه‌ین • له‌ زور جیگه
 مقوم‌قویه ، هیوا بوچی ده‌ر نه‌چوو ، که‌ی ده‌ر ئەچی ؟ • چی‌بوو
 به‌ دوو‌ حیزب که‌ ئیشی یانه‌ی سه‌رکه‌وتنیان گرتوه‌ته‌ ئەستو ئه‌و
 گو‌فاره‌یان پی‌ به‌ری‌وه‌ نابریت ؟ بو‌چی جار‌ان به‌ ریک‌ و پیک‌
 ده‌ر ئەچوو ؟ • بو‌ وه‌لامی ئەم‌ پرسیارانه‌ ئەمانه‌وی دیسانه‌وه‌ ئەوه
 ده‌ر ب‌خه‌ینه‌وه‌ که‌ له‌ ژماره‌ی پ‌شمو‌ودا نو‌وسیبو‌ومان که‌ « هیوا » ،
 « هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای له‌ دایک‌ بو‌ نه‌وه‌ جیگه‌ی خوی زانی‌وه‌ سو‌په‌ری
 خوی دوزی‌وه‌ته‌وه‌ ، له‌ سو‌پاگای گه‌لدا ، وه‌ به‌ پی‌ توانا له‌ روژانی
 رژیمی بو‌گه‌نی کونه‌په‌رسیا چه‌کیکی خه‌باتی گرتوه‌ به‌ ده‌سته‌وه‌ که
 ئەوسا زور‌تر بو‌ پاراستنی گه‌نجینه‌ی نه‌ته‌وا‌یه‌تی کورد بوو ، له
 روژانیکا که‌ ئەو رژیمه‌ ئە‌ی‌ویست به‌ دوا‌رچه‌له‌ کی ئەو گه‌نجینه
 پی‌روزه‌دا بیته‌ خواری وه‌ تو‌زی نه‌هیلی ، وه‌ هه‌ر وه‌ها - هیوا -
 وه‌ک سه‌ربازیکی کورری ئە‌ده‌ب هه‌ولی داوه‌ که‌ ورده‌ و‌رده‌ باوه‌شینی
 ئاگری خه‌باتی گه‌لی کورد بکات و بیگه‌شینیته‌وه‌ ، دیسان روانی‌وه‌ته
 ئەوه‌ی که‌ دیمه‌ن و ناواخنی ئە‌ده‌به‌که‌ش له‌ به‌رزی‌دا له‌ گه‌ل یه‌ک
 ریک‌بنو راده‌ی زانستی گه‌ل به‌رز بکه‌نه‌وه‌ » • وه‌ دیسان ئە‌وه‌ش
 ب‌خه‌ینه‌وه‌ روو که‌ هیوا له‌ به‌ر نه‌بوونی روژنامه‌و گو‌فاری کوردی
 سیاسی له‌ سه‌ره‌تای شو‌رشدا ئە‌رکی گو‌فاریکی سیاسی گرت‌ه
 ئەستو ، وه‌ کاتیک که‌ ریگه‌ی گو‌فارو روژنامه‌ی سیاسی درا ، هیوا

(٣)

هاتهوه چيگهي خوي و ئالاي به ره و پيش بردني ئه ده بو زانيساري
 كوردی هه لكرده وه ، به لام ئه و تهنگ و چه له مانه ی هاته ريگه ی هيو
 له م سالاو بو هوي ئه م پچرر پچرريه له ده رچووني گوڤاره كه دا
 به كه مي ئه وه بو كه زوري نوو سه ره كانمان يا به كاروباري سياسي و
 ريكراره و ديموكراتيه كانه وه خهريك بوون و نه يان ئه په ر ژايه سه ر
 نووسين وه ئه وان ه ش كه وورده وورده ئه يان نووسي ، نووسينه كه يان
 به سه ر ئه و هه موو روژنامه و گوڤاران ه دا بلاو ئه بو وه دوو ه ميش
 بي ده رامه تي بو ، چونكه زور بووني گوڤارو روژنامه وای كرد كه
 هيو او روژنامه كاني تري پيش شورش هه ر چه ند له گه ل بارگه ی
 شورشدا رويشتوون به لام ئه و بازاره يان نه ما ، چونكه ئه و خوینده واره
 كه مانه ی كورد توانای ئه و ديان نه كه هه موو روژنامه و گوڤاره
 كوردیه كان بگرن • به م جو ره بي ده رامه تي به وای كرد كه هيو
 نه توانی ده سته به كي نوو سه رانی جيگيري وای بي كه ئيشيان ته نيا
 ده ر كردني هيو بيت به لكو نه توانی كه ته نيا كه سـيكي وایش
 رابگريت • به م جو ره ئه ركي نووسين و چاپ كردن و ئابوونه ناردن
 هه مووی كه وته سه ر ئه و ده سته نوو سه رانه ی هيو كه گه ليك كاري
 تريشيان هه به •

ئه مه بوو هوي راسته قينه ی ده ر نه چووني ريك و بيكي هيو ، گه ر
 ئه وه شمان له ياد نه چيت كه ئيشي چاپ كردني كوردی به تايبه تي له
 به غدادا زور سه خت و گرا نه • وه گه ر ئه و هويانه ی پيشوو ده ستيكي
 بالايان بوو بيت له ده رچووني درهنگي ئه م جاره ی هيوادا ، بي گومان
 نه بووني چاپخانه و سسـتي له ته و او كردني چاپي گوڤاره كه دا

(٤)

دهستیکی بالاتری هه بوه •
جا بو ئه وهی گوڤاره که تان • که ئیستا تاچه گوڤاریکی سه قافی
کوردده ، بهریکی بروات به ریگه وه • تکایه که له رووی ئابونه
ناردنه وه دهستمان بگرن ئه ی خوینده وارانێ کورد وه تکایه له رووی
نووسینه وه فهرامووش نه کهن ئه ی نو سه رو شاعیرانی کورد • وه له
رووی یاریده دانی دهسته ی نو سه رانه وه له ئه رکی چاپ و پێچانه وه
شتی تری گوڤاره که شه وه ئومیده ئیودش ، ئه ی قوتاییانی کورد له
به غدا ئه رکی سه ر شانتان بزانی •

ئیتیر هیوای سالیکی پررخوشین بو گه لی عیراق و هه موو گه لی
کورد له کوردوستاندا •

هیواشمان وایه که ئه م گوڤاره هه ر ئه و سه ربازه کول نه ده ره
بیت که له مه یدانێ به ره و پیش بردنی سه قافه ت و ئه ده بی کوردیدا
دیوتانه •

« دهسته ی نو سه ران »

خویندن به زمانی کوردی

« ابراهیم بالدار »

- * بوچی ئەبیت به زمانی کوردی بخوینن ♦
- * تاكو چه پادهيك ، ئیستا و له مه و دوا ئەتوانین به زمانی کوردی
بخوینن ♦
- * چی بکهین تاكو زمانی کوردی چاتر له ئیستا دست بدات بو
خویندن ♦

(بوچی ئەبیت به زمانی کوردی بخوینن)

ئەبیت منالیک که به زمانی خۆی له سەر دەستی مامۆستایه کی
و استاد ئەخوینت ، به چاکی و جوانی بی ئەگات و ههله ئەکهویت ♦
وه بهو هویه وه ، وهك کانی ، تواناو ههله که وتوتی تیا ههله
ئەقولیت ♦ وه به دم ئەو ههسته وه که له م سهر که وتنو
پیش که وتنه یه وه تیا پهیدا ئەبیت ، چه شه ئەبیت و ، بروایه کی
بی پایانی به خۆی تیا پهیدا ئەبیت ♦ سه ره سه ت و چاوقایم ، بیرتیزو
دهروون پاکو دل پر له ههسته و هیز ، ئەبیته مایه ی سه ره ره زری و
چاکی و خوشی بو هه موو نزیك و دووریک ♦

وه به پیچه وانهی ئەوه ، له لایه کی تره وه ، منالیکه به دبەختی
بی چاره ی وات بهرچاو ئەکهویت ، که به ناچار ی و که سبسی ، به
زۆرو دل رده قی ، ناچار کراوه ، به زمانیکه تری و ا بخوینت که تپی
ناگات ، چونکه قسه ی بی ناکات ئەبیت وهك ژیشک ، له خویا

(٦)

کرژبوووه ، ئەلی که له شیرى به زیوه چوووه چه واشه و سه رکویر بووه ، چونکه ناچار کراوه ، به گيروگرفت و نقه نق ، به زمانیکى وا بخوینیت که تى ناگات . داماو ، پتوه جه پراوه و گوشراوه ، دوودل بووه و پروای به خوئى نهماوه ، وه هه موو تواناو جه وه ره یکی به خونچه یی تیا هه ل پروزاوه .

زمانى شیرى هوى تى گه یشتن و ده برین و

پى گه یشتنه

پى گومان ، ئیمه ، خومان ، وه به تابه تى ، مناله کانمان ، زووترو چاتر ، به زمانى خومان شت تى ئە گه ین و فیری ئە یین و کارمان تى ئە کات ، وه به هویه وه ئاساترو ره وانتر ئە توانین پیر و باوه رو ههستی خومان ده برین . به وه زیاتر چه شه ئە یین ، وه باشر بروا به خوومان پهیدا ئە که یین . ئەوسا بو هه موو ئیشیک بى ترس دینه پشه وه ، بو کردنى له خوومان پائه یین ، وه تیا سه ره ئە که یین .

ئاشکرا به ، که هه موو یه کیک له ئیمه پى ویسته له زمانیک زیاتر بزانت ، تا کو له روژیکى وه ک ئە مرودا ، له هیچ جوره خویندن و کاریکى ژیانیا دانه مینیت . به لام زمانى دووه ، یان سى یه م ، نابیت له ده میکی ناوه ختا به سه ر منالا دابپریت .

زاناکان دواى تا قى کردنه وه لى وورد بوونه وه یه کی زور بویان ساغ بوته وه که منال له پله ی سه ره تادا – ئیبتیدائى دا – ئە بیت هه موو ده رسیکی به زمانى شیرى خوى پى بو تر تیه و به و زمانه ی که منال به ده م خواردنى شیرى دایکيه وه گو یی

(۷)

پي پراڊيٽ و دهمي پي ٽه ڪريته وه ، وه له دوايي دا له گهڻ ڪهس و ڪارو
 ده ورو پشت و خه لقي ترا پي ٽه دويت • ڇو نڪه منال لسم پله يه دا
 پي ويستي به وه يه بتواني ، به ٿاساني و په واني قسه ي ماموستا ڪاني
 تي بگات و ، ڪاري تي بگات ، تاڪو بي گيرو گرفت ، به رووني و
 ده واني ، هوش و پيري بڪريته وه ، به چاڪي پي بگات و ، بروا به خوي
 په يدا بگات وه واي لي بيت ڪه بتوانيت پيرو ههستي خوي به ريڪي و
 پراستي ، به ٿاساني و جواني ددرخات ، چونڪي په يدا بوون و په رده سندن
 تواناي ده پبريني بيروههست له منالا ، يه ڪيڪه له وه هره به رزه
 هويانه ي ڪه به سايه يانه وه ، به چاڪي و ته واوي ، پي ٽه گات و
 هه ٽه ڪه ويت ، وه له هه موو ٿيشيڪيا سه رڪه وتوو ٽه بيت ، وه هه موو
 سه رڪه وتنيڪيش بو سه رڪه وتني تر پالي پيوه ٽه نيت •

له گهڻ خويندن به زماني شميري ، ڪهي باشه
 دهست به فير ڪردني زمانيني دووهم بڪريت ؟

زاناڪان گه ٿيڪ وورد بوونه وه و تاق ي ڪردنه ويان لهم پرو وه
 ڪردو وه • هه نيڪيان ٽه ٿين : منال تاڪو باش له زماني شميري خوي دا
 قال نه بيت ، ناشيت زمانيني تر فير بڪريت • ٽه گينا هيچيان به باشي
 فير ناييت • وه له لايه ڪي ترده و چونڪي زماني شميري ، له و ته مه نه دا ،
 هوي هه موو دواندن و ، خويندنه وه و ، گوي لي بوون و ، نووسيني
 مناله ، ٽه بيت ماوه ي بدرت ڪه چاڪ تيا يا پيش بڪه وبت و ، هيڙي
 به سهرا بشڪيت ، پي ٽه وه ي به فير ڪردني زمانيني ترده وه سهري
 لي بشيونيريت •

(۸)

ئىمە ھەرگىز نابىت بەۋە خومان بىخەلەتىن ، كە لە بچووكيا
مناڭە كەمان واى لى بىت ۋەك تووتى يەك دوو ووشەى زمانىكى تر ، جار
لە دوای جار ، دوو بارە بكتەۋە ، ئىتر بەۋە بلىن ، فىرى ئەۋ زمانە
بوۋە • لەۋ دەۋردا ، زۆر شتى تر لەۋە پىۋىست تر ۋە كەلك تر
ھەيە ، كە منال ئەبىت فىريان بىت ۋە ، پراىت لەسەريان ۋە ، تيانا قال
بىت • لەسەر ئەم باۋەپە ئىستا لە زۆر ۋولتە پىش كەوتوۋە كانا ،
بە ھىچ جۆرىك پىۋى ئەۋە نادەن زمانى دوۋەم لە مەكتەبە ئىتدائە كانا
فىرى منال بكرىت •

ۋە لە گەلىك ۋولانى ترا ، تازە ھاتونەتە سەر ئەۋ باۋەپە كە
باشترىن دەم بو دەست پى كەردنى فىر كەردنى زمانى دوۋەم دەۋرى
تەمەنى يانزە سالى ۋە دوانزە سالى ، بە جۆرىك كە لەۋ تەمەنەۋە
دەست بكرى بەۋەى ھەفتەى چەند دەرسىكى لەۋ زمانە دوۋەمە
پىۋوترىتەۋە •

لەسەر ئەم بىرو باۋەپە ، بە تايەتى ، لەۋ ۋولتەدا كە لە
يەك گەل زياتر پىك ھاتوون ، منالان لە پلەى ئىتدائى دا ، ھەموو
خويندىكىان بە زمانى شىرى خويانە ، بەلام ، لە چوارەم سال ، يان
لە پنچەم سالەۋە ، دەست ئەكەن بە زمانى دوۋەم ، بە جۆرىك كە
ھەفتەى چەند دەرسىكى لى فىر بكرىت •

ئەۋانەى دوور لە ۋولتەى خويان ئەژىن ،

ۋە بە زمانىكى تر قسە ئەكەن ۋە خوينىن •

زۆر جار پى ئەكەۋىت كە منالكى كورد ، لە شوپىكى دوور

(۹)

له وولاتی کوردوستانا ئەژی ، وه له گەل ئەودا که له مالهوه ،
 دایک و باوکی به زمانی کوردی قسهی له گهلا ئەکن ، ئەم له گەل
 منالان و خهلقا ، وه له ناو مهکتهبا ، به زمانیکی تر قسه ئەکات و
 ئەخوینیت * ئەم مناله چونکی به هۆی ئەودوه له گەل خهلقا به زمانه
 دووهمه کهی گفت و گو ئەکات و ئەدویت ، زور لیی شارهزا ئەبیت و
 له سهری پادیت ، وه بۆی گران ناییت له مهکتهبشا پیی بخوینیت و
 وهك مناله کانی تر له خویندنه که یا پیش بکهویت و تیا سهربکهویت *
 بهلام ، بی گومان ، له زمانه کهی خوی دا کۆل ئەبیت * ئەم جوړه
 مناله ، به هۆی ئەودوه زوو فیری زمانه دووهمه که بووه ، رهنگه له
 پلهی یه کهمی خویندنیا ، ههتیک چاتر لهو زمانه دا شارهزاییت ، بهلام
 ئەوه مسانای ئەوه ناگه یه نیت که له پلهی ناوه پراست و بهزری
 خویندنیشیا له نووسین و خویندنێ ئەو زمانه دا ههروا له پیش ئەبیت ،
 وه ئەو مندالانهی که به زمانی شیرێ خویان خویندوو یانه پیشی
 ناکهون و لهو چاتر نایه نه پیشه وه * وه له لایه کی تره وه ، چونکه
 ئەم ، تا دواپی به زمانی شیرێ خوی نه بخویندوو ، له فیربوونی
 ئەو زمانه دا ، که زمانی باو باپرو گه له که یه تی هه ره له دوا ئەبیت *
 بهو هۆیه وه له تام و جوانی و خۆشی و له زهتی خویندنه وه نووسین
 بهو زمانه بی بهش ئەبیت * وه چونکی ئەم بی ، دهسته لاتی و کول
 بوونهی لهو زمانه شیریهی خوی دا ، که زمانی ئەو که سانه یه له
 ناویانا ئەژی ، هه موو روژیک دیته وه ری ، به دهسته وه تووشی
 ههستیکی زور تالی دلگیر ئەبیت و دلی له خوی ئەمینیت وه خوی
 به کهم و بی دهسته لات دیته بهر چاو ، وه زور جار ئەم ههسته ، وا

(۱۰)

لی ئه بیت به گری و ئه یگوشیت ، که هیزو توانای کردنی زور شتی
لی ئه بریت •

وه له لایه کی ترده ، یه کیکی تر که به زمانه کهی خوی
ئه خوینیت و تیا قال ئه بیت و ئه ده بیات و همه ره ننگه زانستی و هونه ری
پیی ئه خوینیت هوه ، هموو سات ، ووته کانی ئه و زمانه به ئاسانی و
چاکی ، به زوویی و به قوولی ، کار له ناخی دهروونی ئه کهن و
ئه یجوولینن ، وه به ره و جوانی و شادی ، به ره و بیرو ههستی به زرو
به نرخ ، به گه رمی ، پر له هیزو توانا ، ئه یخه نه جوش و خروش ،
وه بو چاکی و ههله که وتویی ، بو خوشی و کامه رانی پالی پیوه ئه نین •
زانا کان ئه لین : ووشه و ، ووته ، تا ئه و پرا ده یه کار له ئیمه
ئه کهن و ئه مان جوولینن ، که چهند تیکه لاو بووبن له گهل یادو
بیروهری و قه و ماوی ژیانمانا •

تۆ قسه یه که ، یان ووشه یه که ، که له منایه وه ، به دهم سۆزو
خۆشه و یستی قسه ی دایک و باوک هاوری کاته وه له گهل جوانی و
خۆشه و یستی و یادگاری و ولاتی کوردوستانا له دلنا چهسپ بویت و
شیوده کی تایه تی له کانی دلنا و درگرتیت ، بی گومان ، هموو
ساتیک که پیته وه بهرگویت ، یان بهرچاوت ، گشت ئه و همه ره ننگه
یادو ههستانه ی له گه لیا تیکه لاو بوون له دل و هوشتا ، پیکه وه به قولپ
دینه وه جوش و خروش و ، مانایه کی پر له سۆزو تام و پر له خوشی و
جوانی ئه وان له بیرو ههستا پهیدا ئه بیت • بویه که ووته ی زمانه کهت
له هی زمانیکی تر زیاتر ئهت جوولینیت و فوولتر کار له ناخی دل
، کات و خوشی و شادی و کامه رانی و ههستی بهرزت پی ئه به خستیت •

(۱۱)

وه هەر له بهر ئەمەشه که گشت گەلان هەوڵ ئەدەن مەنڵەکانیان
له پيش هەموو شتیکا بە زمانی شیرى خۆیان بخوینن ، وه بچى ووچان
تى ئەکوشتن بو پيش خستن و بلاوکردنەوهى زمانه که یان *

خویندنى پلهى سەرەتایی ، بو پەروەردەکردن و
پىگەیانندنە ، نەك بو فیرکردنى زمانىكى دووهم

هەتیکە کەس هەن ، بە هەلە ، خەیاڵ پلاوى لەوه ئەکەن ، که
گوایا له پلهى یه کهمى خویندنا ،واتا له شەش سالی (سەرەتایی دا) ، که
له تەمەنى شەش سالانیهوه دەست پى ئەکات ، منال ئەتوانیت
خویندنه کهى به زمانىكى تری جوئى له زمانه کهى خوى بخوینیت ،
که به دەم فیربوون و پەوانکردنى دەرسه کانیهوه ئەو زمانهش
فیربیت * بەلام ئەم خەیاله ، وەك گشت خەیالىكى خاوى بى سەروپى ،
له سەرلى تیکدان بەولاره ، هیچ بەرهمىكى تری نیه * وه هەموو
بینین و پرووداویكى دەوروشتمان به درۆى ئەخەنەوه * هۆى
ئەووش زۆر پروون و ئاشکرایه ، وە به زۆرى لەوهوهیه که ئاسان نیه
بو هیچ کەس ، به تاپهتى ، له تەمەنى منالی دا ، بتوانیت له یهك
وختا ، پروو به پرووى دوو کۆسپى سهختى بەردهوام ، به چاکى و
خیرایى هەنگاو بنیت * ئەپروانیت ، له لایه کهوه کۆسپى نەزاین و
گرانى ئەو زمانهى که نایزانئى ئەیجه پینیت ، وە له لایه کى تریشهوه
گیرو کرفته کانى تى نەگەشتن و پەوان نەکردنى بیروباو دپه کانى ناو
دەرسه کانى ئەیگوشن و ئەیره تینن *

ئەو زمانه جوئى بهى که ئەو جوړه کهسانه به خەیاڵ ئاوات

(۱۲)

ئەخوازن منال فیری بییت ، به جوړه دهرس و چهشنه کتیکی وا
 فیرته کریت که به تایه تی بو فیرکردنی ئەو زمانه دانرا بیت * وه ئەو
 کتیانهش که دست ته دهن بو فیرکردنی ئەو منالانهی بهو زمانه
 قسه ئەکن ، ئەبیت زور جوئی بن لهو کتیانهی بو فیرکردنی منالی وا
 به کار ئەهینرین که نازانن بهو زمانه قسه بکن * وه له لایه کی تره وه
 ئەو کتیانهی که بهو زمانه بو فیرکردنی دهرسه کانی تر
 دانراون ، به جوریکی وا ریک خراون که قوتابی له پشنا
 زمانه که بزائیت ، تاکو به خویندنه وهی کتییه که گورج بیرو باوه رکانی
 ناو دهرسه کان تی بگات و کاری تی بکن * به لام ، ئەگه ر قوتابیه ک
 له پشنا ئەو زمانه نه زائیت که کتییه که ی پی نووسراوه ، سه ری لی
 ئەشیوی ، وه زور به گران ئەتوانیت که لکی لی وه ربگریت * به وه
 نه ئەتوانیت ئەو زمانه فیربیت وه نه پیشی ئەگریت بیرو باوه پی ناو
 دهرسه کان به روونی و رره وانی چاک تی بگات و کاری لی بکن *
 بویه که له فیربوونی چاکی ههردوو لایان بی بهش ئەبیت * له بهر ئەم
 هۆ گرنه ، دهرچوون و پیش که وتن و ههله که وتنی زوری ئەو
 قوتابیانە ی له کوردوستان دا به زمانی کوردی ناخوینن له سه ره تادا ،
 گه لیک کزتره که متره لهو قوتابیانە ی که له هه نیک ناوچه ی
 کوردوستانا له سه ره تادا ، به زمانی کوردی ئەخوینن * وه له
 لایه کی تره وه ، خویندنی سه ره تا به زوری بو به روه رده کردن و
 پی گه یاننده ، وه زمان له م پله یه دا ته نها - هویه که - بو هاینه دی
 ئەو جوړه مه به ستانه ، که بو ئەوه ی به چاکی و ته وای بیته دی ،
 ئەبیت منال لهو پله یه دا ، هه ر به زمانی شیر ی خوی قسه ی له گه لا

(۱۳)

بگريٽ و دەرسە كانى پى بو تر يته وه * زۆرى ئەو مە بە ستانەش ئە وهن ،
 كە منال وای لى بىت بتوانىت بە ئاسانى و پەوانى ، تا رادىەك ،
 زمانە كەى خوى بە كار بە نىت و لە خویندەنە وه دا بىنى پىوه بگريٽ ، وه
 بى گىروفت ، بە زوىى و ئاسانى ، پە چاكى و تەواوى ، بىرو هوش و
 هەستى نە شو نما بكات و ، شارە زابى لە گە لىك شتى دە ورو پشتى خویا
 پەیدا بكات ، وه بزانی ئادە مىزاد لە هە نىك جىگای ئەم سەر زە مىنە دا
 بە چە جوړىك ئە ژىن و ، چۆن كە لك لە سروسشت و زانستى
 وەر ئە گرن بو چاكى و كامە رانىان ، وه كام تواناو حەزو خو و لەو
 تەمە نە دا پى وىستە بوى فېريان بىت و لە سە ریان پراىت * وه
 فېرىت و رابىت كە بە باشى لە گەل خەلقا هەل بكات و قەد ریان
 بگريٽ و حەز بە هە رە و زى و یارمە تیان بكات ، وه لە شى بە ساغى
 نە شو نما بكات و بزانی چۆن لە نە خو شى و خراپە بىار ئىزىت و ساغ و
 پتە و راي بگريٽ ، وه هە ست بە جوانى هە نىك هونەر بكات و تامیان
 لى بچىزىت و خە رىكیان بىت ، وه بىروا يە كى تەوا و بە تواناو قەدرى
 خوى پەیدا بكات ، وه خوشە وىستى بە رامبەر وولات و گە لە كەى و
 هە موو گە لانى تر تىا پەیدا بىت و پە رە بسىت *
 وه ئە گەر هات و منال لە سە رە نادا بە زمانىكى
 جوى لە زمانى شىرى خوى خویندى ، كە تى نە گات و
 لای گران بىت ، ئەو مە بە ستانەى كە باس مان كرد هىچانى تىا نایە تە
 دى ، وه هىچ لەو زمانە جوى يەش فېر نا بىت * بەم جوړە لە هەردو ولا
 بى بەرى ئە بىت و سە ركو پىرى و رەنج بە باى بو ئە مىنئە وه *

(۱۴)

زمانی کوردی زمانه گه گه که مانه ، زمانی

باو باپرو گه نجینه کانی زانستی و میژوو مانه

له هموویان زیاتر ، له گشتیان قووچ ترو بالاتر ئه وه به که
زمانی کوردی زمانی ههزاره ها سالی تازارو شادی و خوشی و تالی
نه وه که مانه •

زمانی پالهوانه شاخه وانیه کانی سهر پوپه کانو روله
شورد سواره کانی ناو دوله کانی کوردوستانماته ، زمانی
نهره و چریکه ی شورش و خهبات و ، بانگی تازادی و ناشتی (۱۵)
پانزد میلیون بهش خوراوی ، زورلی کراوی ، کوردانه • زمانی
لاوکو ، حهیرانو ، خاوکه رو ، قه تارمانه • به لی ئه و زمانه به که
له گه ل ئاوازو زرنگه یا ، له گه ل نرکه و ناله و چریکه یا ، ئاواتی
پوشنو و پووناک ، هیوای بالاو فراوان ، به گه رمی و قوولی ، له ناو
تویی دلانی پر له ژانی بی نازو شادیا ، به قولپه وه ، زور به تین ،
دیه جوش و خرؤش ، وه به هوپه وه ، هیزو تواناو پروا له ناخی
دروونا ئه ژیته وه ، بو ته کانو هه لمه تی بی ووچانی تر ، گوپ
سه ره نوئی تازه ئه بیته وه •• گوپی گه لیکی برینداری نه بهز ، که
به ناچاری ، شورش و خهبات له باو باپرو وه ، بو پوله کانی بووه به
باوو ، حهز •

ئنجبا بو ، مانو ، پیش که وتنو ، سه ره رزی ئه م گه له مان ، بو
په ره سه ندنی زانستی و هونه رو تواناو به هره کانی نه ته وه که مان ، بایه خ
پی دانو ، بلاو کردنه وه ی زمانی کوردی ، کاریکی زور به نرخو

(۱۵)

پئی ویسته • وه به پئی خویندنی له مه کته به کانمانا زۆری ئه و مه رمانه به چاکی و فراوانی دپته دی • له بهر ئه وه ، به کوردی خویندن له مه کته به کانمانا ، له گه ل ، مان و ، به هاو ، په ره سه نندی گه له که مانا ، وا جو شیان خوار دووه ، که به هیچ جو ریک لیک جیانا کرینه وه به ره نگیک که بوونی لایه کیان پئی ئه و تریان نابیت ، وه به نه ماتی ئه میان ئه و تریشیان تیا ئه چیت •

زوری روله کانی گه لی کورد کولن له

نووسینی و خویندنه وه ی زمانه که یانا •

چونکی زۆری پۆله کانی گه له که مان له منالیه وه بو یان پئی نه که وتوو به جو ریکی به که لک ، تا به ینیکی ته واو ، زمانه که ی خو یان بخوینن و له سه ر توانا و هونه ره کانی پاپین و ، چاک تیا قال بن ، ئه یان بینی به جه راندن و گه رو گرتیکی زور نه بیت ، ناتوانن نوو سراوی پئی بخویننه وه ، یان بیرو باوه پری خو یانی پئی دهر بپرن • له بهر ئه وه زوریان له خویندنه وه نووسینی زمانه که یان ته کاو نه ته وه و ، لی و ورس بوون • به و هویه وه ئه و کتیب و گو فارانه ی به کوردی ئه نوو سرین که م که س ئه یان کرن و ئه یان خویندنه وه • هه روه ها به ده گمه ن پری ئه که ویت که پۆله به هره داره هه ل که وتوووه کانی ئه م گه له وه ها زمانه که ی خو یان بزانی که بئی کۆسپ و گری بتوانن به پوونی و په وانی بیرو باوه پو هه ست و توانای جوان و به رزی خو یانی پئی دهر خه ن • به لام ئه گه ر بیت و روله کانمان به جو ریکی ته واو ، تا دوا پله ، زمانه که ی خو یان باش بخوینن ، هه موو تیا قال ئه بن و

(۱۶)

توانایه کی وا تهواوی تیا پهیدا نه کهن که بتوانن به ئاسانی و پروهوانی
هه موو شتیکی پی بخویننه ووه تامی لی بجیژن ، وه بیرو باودری
خویانی به راست و پروهوانی پی ددربخه ن * وه نه وانهش که بهرهدارو
هه ل که وتوون نه توانن به و زمانه یان بهرهمی نایابی بی هاوتاو ناوداری
وا بهینه کایه وه ، که له هه موو سه رزه مین دا ناوبانگی پرواو ، گهش و
پرشنگ دار برسکیته ووه ، به هویبه وه ناوبانگی زمان و نه ته وه که یان
نه ناو گه لانا بهرز بیته وه *

بو زیانه وه پیش خستن و پوره پی دانی زمانه که مان

له لایه کی تره وه چونکی ، تا ئیستا زمانی کوردی له هیچ
پله یه کی بهرزی مه کته به کانا نه خویندراوه ، نه توانراوه هه ول و
ته قه لایه کی زانیارانه ی ریک و پیک و تهواوی له گه لا بدریت ، بو
ساغ کردنه وه ی ووشه په تیه کانی و کم کردنه وه ی گه لیک له
گیرو کرفته کانی ، وه نه هیشتی ناتهواوی به کانی ، وه بو ده ق پی گرتنی
ده ستووری قه واعیدو ئیمالی نووسینه که ی له سه ر شیوده یه کی تایه تی ی
راست و ردوان * هه روه ها بو پیش خستن و پوره پی دانی نه ده بیانی ،
له گه ل ددرخستنی جوانی و به هاو نایابی میرانی نه و بهرهمه
نه ده بیانه ی که له باو باپرمانه وه بومان ماوه ته وه *

بو یه که خویندنی زمانی کوردی له مه کته به پله بهرزه کانا ،
به تایه تی ، له (جامعهدا) بوته پی ویستیه کی دم ودهستی وا ، که
نابیت به هیچ ره نگیک چاوپوشی لی بکریت *

ماویه تی

(۱۷)

ګورو نيزم و نه ته وايه تي و نيشتمان په روه وري

نوسيني : محمدی ۵۵ لا کریم

ټيمپرياليزم و به کسري گيراوه کانسې و هندی له وانه یی پي
هل خه له تاون ، نه يانه وی هميشه له خه لک و! بگه يه نن که
کومونيسته کان گيانی نه ته وايه تي بان تيانیه و نه ته وه که ی خويانان
خوش ناوی و هر هه ولی نه وه يانه که « پرو ليتاريای جينان » سر که وی
بی نه وه دی گوی بدنه قازانچ و زيانی نه ته وه و لاتنه که ی خويان ،
به لکو به مه نده شه وه ناو دستن نه لين کومونيسته کان نه چن به گزي
نه ته وه په رسته کاناو به ربه رده کانسې گيانی نه ته وايه تي نه که نن •

ټيمپرياليزم و نو که رده کانسې که هم ساخته و بوختانانه به دهم
کومونيسته کانه وه نه که نن ، له به نه وه يه که زور باش تي نه که نن که
وا بیرو باو دزی کومونيزم خوش که ری ناگری خه باتی گه لانی ولاتانی
ژیر دست و شوین که و تو و ، نیکوشانی چینی کریکار و رده نجکیشانی
ولاتانی سه رمایه داری به بو له ناو بردنی ټيمپرياليزم و چه وساندنه وه و
له پیناوی نازادی و کامه رانی و پیشکه و تنا ، و چونکه نه زانن که
کومونيسته کان هميشه و له رده ش ترين روژه کانا هه لگری
ده سه چيله ی خه بات و پشروه وی گه له که یان و چینه کریکاره که بنی ، و
تا ټيمپرياليزم و سه رمایه داری نه نینه چال ، دس هل ناگرن •

به لام ، نه بی به لگه ی ټيمپرياليزم و نو که رانی چی بی بو
بلا و کردنه وه دی هم درو و ده له سه و بوختانانه ، و ه کام بیرو باو دزی
کومونيزم میان هه لگيرايته وه تا هم درو به ی خويان له دلی خه لکی
ساويلکه دا بچه سپين ؟

(۱۸)

پرسیا یکی به جی یه ، ودرامه که شی ئاشکرایه ،
 مارکسیز می لینینیزم بانگی همه و ئادهمی زاد ئه کا بو برایه تی ، وده ئه لی له
 ژیر سیه ری یاسای چینایه تی دا مروث یاره نج خوره یاره نج خوراو ،
 وه لای وایه که ددسکه و تنی راستی مافی هه ر نه ته و دیه ک به سراوه به
 رزگار بونی ئه و نه ته و ده وه له چنگی یاسای چه و ساندنه و دو خوین مژین ،
 وه هاوار ئه کا که « ئه ی کریکارانی جیهان یه ک بگرن ! » بو ئه وه ی
 یاسای چه و ساندنه وه ی ئادهمی زاد له لایه نی ئادهمی زادی برایه وه
 هه لگیری له سه ر روی زه وه ی و رهنجی شان ی رهنجکیشان بو خویان بی .
 به لای ئاخو ته نها سه یر کردنی ئهم روه رونا که ی مارکسیزمی لینینیزم و
 چاونوقاندن له ئه و روه که ی تری که ئه وه ته ته نها بیروباوه ری
 کومه لایه تی و سیاسی مارکسیزمی لینینیزم رهنگی بنچینه ی پیکهاتی
 نه ته وه ی رشتوه ، وه دانی ناوه به مافی سه ره به خو بی هه ر نه ته وه دیه کا ،
 به وده دا که هه ر نه ته وه دیه ک مافی دیاری کردنی سه ره نه جانی خوی هه یه
 به ددستی خوی . به لی ، ئاخو ته نها سه یری لایه کی مارکسیزم و
 خو کویر کردن له دیتی ئهم لاکه ی شتیکی راسته ، بی گومان نه . .
 له گه ل ئه وده شا که هه ر که سیکی به ئینساف تی ئه گا که ئه و روه (اممی)
 یهش له مارکسیزم ، هه یج پشت گوی خستیکی نه ته وایه تی راستی
 بیانیه .

جا ، با ، بین باسی هه ندی له قسه و کرده وه ی سه ر کرده کانی
 کومونیزم بگینه وه تا به ته و او ی رونه تر بیه وه که کومونیزم چه ند
 بهرز ئالای نه ته وایه تی راستی هه ل کرده ، وده چه ن له زه لکاوی
 درو بوختان و ساخته کاری یا تا بینه قاقه یان چه قیون ئه وانیه که به

(۱۹)

کومونسته کان ته لین : « نه ته وه که ی خو یان خوش ناوی و گیانی
نه ته وایه تی یان تیا نه »

(جان جوریس) ، سهر کرده ی به ناوبانگی سوشیالیستی
فهرده نسه یی ته لی : « که میک له نوممه مهت دورت ه خاتنه وه له
نه ته وه په رستی * * به لام ، زوری ، بنچینه ی نه ته وایه تیت به هیزتر
ته کا * * » مادهم کومونیزمیش پله ی ته وپه ری نوممه مه ته ، دیاره ته بی
پله ی ته وپه ری نه ته وایه تی و هه سستی نه ته وایه تیش بی که دانانی
ده و له تیکی سهر به خویه بو هدر نه ته وه دیه ک *

بوچی ؟ بیرو باوره ریکی وه کو کومونیزم که بانگ ته کا بو
برایه تی ی هه مو ئادده می زادو چون یه کی ی هه مو کس ، قهت
ناگونجی ریگی ی ته و دی تیابی که نه ته وه دیه ک دس بکیشی به سهر
نه ته وه دیه کی ترا وله سهر حسابی ته و شتی دسگیر بی *

که و ابو چون ته توانین بلین بیرو باوره ری کومونیزم که وا به گرم
له سهر مافی ئادده می زادو گلان دیته و ننگ ، ته بی به هوی
خسته ژیر لیوو گوی پی نه دانی مافی نه ته وه دیه ک ، وه هی ته وه که
نه ته وه کان برای یه ک نه بن و چون یه ک نه ژین ؟!

کومونیزم یه که مین بیرو باوره ریکی له سهر بنچینه ی زانیاری
داده زراوه که میژوی ئادده می زاد به خویه وه دیتی ، وه به شیوه یه کی
راست رونی کرد بته وه که (نه ته وه) چیه ، که واته چون ته بی دان
به نه ته وایه تی دا نه نی و به رده نگاری بو دستی ؟

مارکسیزمی لینینیزم ته لی : « نه ته وه کومه له خه لکیکی
سه قام گرتون ، که به شیوه یه کی میژوی پیکه اتن ، زوبان و خاکیکی

(۲۰)

تیکه لو ههستو ددرونیکی و دک یه ک و ژیانیکی ئابوری تیکه لاویان
بی « •

به م پی به ئه مرو له جیهانا ددیان نه ته وود هه یه ، چونکه ده یان
کومه له خه لکی واهه ن که ئه م مه رجانه یان تیا هانوه ته دی که یه کیکیان
نه ته وودی کورده • که واته مارکسیزم بو سنوری نه ته وودی دیاری کردو
ئه وودی رون کردود که کومه لی ئادده می زاد ددیان نه ته وودی تیا به •

سه ر کرده کانی کومونیزم و نه به بی ته نها به مه دس به ردار بو بن ،
به لکو و دستاوشن له روی هه ر که سیکا که ویستیتی به پی ی فازانجی
ئیمپریالیزمی یانه ی چینه کانی سه رده وودی نه ته وودی خوی مه عنای
(نه ته وود) لی بداته وود • چاو گیرانیک به نوسراوه کانی مارکس و ئینگلز و
لینن و ستالین ، و دک چاو گیران به پروگرامی هه ر پارتیکی کومونیزم
به ته وادی ئه مه مان بو رون ئه کاته وود ، و د بومان ددر ئه خا که
(نانه ته وایه تی) له کومونیزمانیه ، به لکو له بیرو باودی ری (کوزموپولیتی)
یا به که بریتی یه له پشت گوی خستی نیشتمان ، و د له پهیره وودی ئه و
تاقمه ئه مه ریکایی یانه دایه که بانگ ئه که ن بو ئه وودی « جیهان هه موی
به نیشتمانی خومان دانین » ، و د له پهیره وودی هه ندی له
سوشیالیسته کانی به که ئه یان و نه ته وود ته نها له ئه ورو پای روزاودا
هه یه ، و د دانیان به مافی نه وایه تی ی هیچ کام له گه لانی ئاسیا و ئه فهریقا
به تابه تی نه ژادی زدر دو ردشا نه ئه نا ، هه روا نانه ته وایه تی لای زور به ی
سوشیالیسته کانی ولاته ئیمپریالیسته کان هه یه که دان به مافی
سه ر به خویی گه لانی ژیرده ستیانا نانین ، و د به لکو کاتیکیش که حوکم
ئه گر نه دس به ئاگرو ئاسن له گه لیان ئه جوله وود هه روا نانه ته وایه تی

(۲۱)

لای هندی لهو بهرچاوته سکانه هه یه که ته نیا گوی به کاروباری نه ته وده که ی خویمان نه دهن ، وده ته وده کانی تری جیهانیان ناکه ویته و دیاد . • • نه وانه ی که گوی ناده نه رزگاری نه ته وده کانی ترو مافی نه ته وایه تی نه و که مایه تی یانه ی که له نیستمانی نه ته وده که ی نه وانا نه ژین . • نه وکه سانه ی که بی ده نگ نه بن له عاستی ژیرده س کرانی نه ته وده کی بچوک له لایه ن نه ته وده کی گه ورده ترو وده بیانسه وی و نه یانه وی رازیشن به وده نه ته وده کی گه ورده تر بیت نه ته وده که یان ژیر دست بکا ، چونکه قازانجی هه موگه لانی چه وساو دی جیهان به که ، وده هیزی داگیر کردن و جه وروسته میش له جیهانا به رده کی به ک گرتود ، هه رچه ند له ناو خویشیانا ناکوک بن .

لینن ، بی پیچ و په نا ، له کتیه که یا (مافی گه لان له دیاری کردنی سه رده نجامیانا به دده سی خویمان) نه لی : « مه به س له نژادی هه ر نه ته وده ک له دیاری کردنی سه رده نجامیا نه وده ته جوی بیته وده له کومه له نه ته وده کانی ترو دده ولت بوخوی دامه زرینی ، دده ولته ی سه ربه خوی نه ته وده ی خوی » .

نه نجا ، دوا ی گالته کردن به وانه ی که نه م مافی گه لانیان به چاویکی سوک ته ماشائه کرد ، نه لی : « پرولیتاریایی به کان دوژمنی هه مو داگیر کردن و دده سلات په یدا کردنیکی هه ر نه ته وده کن به سه ر نه ته وده کی ترا • • بورجوازی به تی هه ر نه ته وده کی ژیرده ست تا تی بکوشی له روی نه ته وده ی زال بسوا ، ئیمه له گه لیا نه بین و لایه نگری نه که ین ، هه رچه ندیش هه ول بو نه وده بدا که نه ته وده که ی خوی زال بکا به سه ر نه ته وده کی ترا ئیمه له رویا نه وده ستین » .

(۲۲)

کاتیکیش که (روزا لوکسه مبورگ) وهه ندیکی تر هیرشیان
برده سهر پهیره وی ئازادی گهلان له دیاری کردنی سهره نجامی
خویانا به دستت خویان که مارکسیسته روسه کان دایان نابو ، لنین
وتی : « به خه یالی که سا دیت هیچ گه لی ئازادی به کی له وده مهزتری
دهس که وی که مافی جوی بونه وده بی و بتوانی به ئازادی دده و له تیکی
سهر به خوی نده وایه تی بو خوی دامه زرنینی ؟ »

نه ۱۸۶۶ دا مارکس سه بار دت به (تا قمی برودونی به کان) که
وتبویان « نده وایه تی قسه به کی هیچ و پوچه » ، بوئیکلزی نویسی :
« نه گهر مه به سیان هیرش بردنه سهر شیت گیری نده وایه تی بی
قسه که یان باش و به که لکه » واته مارکس هیرشی برودته سهر
شیت گیری نده وایه تی نده سهر نده وایه تی » • له ۲۰ی حوزدیرانی
۱۸۶۸ یسدا نویسی : « له کونفرانسی ئومه میه تا سه بار دت به م جهنگه
قسه نه کرا ، هه مو گفتم و گو که هاتبوه سهر مه سه له ی نده وده کان •
نه نجامی قسه ی نوینه رانی کومه لی (فهرده نسهی کچوله) - نه ک
کریکارانی فهرده نسه ، نه وده بو ، وده ک خومان به ته ما بوین ، که
ننه وایه تی و نده وده خه یالی کون و رزیوود ••) منیش وتم : لافارگ و
برادرد کانی ترمان که نده وده نده وایه تی یان هه لودشان دده وده به
فهرده نسهی نه گهلان نه دون ، واته به زوبانیک که نو له ده مان تی بی
ناگه یین • نه مه موت و برادرد نه ئینگلیزه کانمان دایانه هاردی پیکه یین •
نه نجا وتم : لام وایی مه به سی لافارگ نه وده بی که نده وده کانی تر له
ناو نده وده ی به رزی فهرده نسده دا بتوینته وده بی نه وده ی له نه نجام
بکولیته وده » •

(۲۳)

ههروا لنین له کتیبی (مافی گهلان له دیاری کردنی سهردنجامیانا به دوسی خویان) ! ئەلی : « مارکس پشتیوانی ، له جولانهودی فایانی په کانی ئیرلهنده کرد که له ۱۸۶۱ داپیکهات و مه بهسیان نه و دبو ئیرلهنده رزگار بکهن له شوین که وتووئی ئینگلیزدکان » •

کونفرانسی ئومه میش که له ۱۸۹۶ دا له له ندهن به ستره بریاری نه و دی دا که « کونفرانس جاری لایه نگری ی بی چهن و چونی خوی ئەدا له وه که هه ر گه لیک مافی نه و دی هه یه به ئازادی سهردنجامی خوی دیاری بکا » •

ستالینیش له کتیبی (مارکسیزم و مه سه له ی نیشتمانی) یا قسه ی نه و که سانه هه ل نه و شینیه وه که مافی دیاری کردنی سهردنجامیان به چه وت مه عا لی نه دایه وه و ته نه ا دانیان به سه ره به خویی ذاتی و زانیاری دا ئەنا »

مارکسیزمی لنینیزم نه و نه د به چاوی ریزه وه سه یری مه سه له ی ئازادی گهلان ئەکا له دیاری کردنی سهردنجامی خویانا به دهستی خویان و دانانی دهوله تی سه ره به خوی نه ته و دی خویانا ، گه یه ته راده یه ک که ستالین له کتیبی (بنچینه کانی لنینیزم) دا ئەلی : « سه ر که وتنی چینی کریکاری ولاتانی پیشکه وتوو ئازادبونی گهلانی دیل کراو هه رگیز به بی دامه زراندن و به هیز کردنی به ره یه کی یه ک گرتوی شورشگیر له به ینی هه ردولایانا ، نابی « ئەنجا باسی نه وه ئەکا که « ئەبی پرولیتاریای نه ته وه چه وسینه ره سته مکاره کان لایه نی جولانه و دی ئازادی خواهانه ی گهلانی سته م لی کراو بگرن » و مه ئەلی « ئەم لایه نگری یه واته داوای نه وه که نه و نه ته وانه مافی جوی بونه وه و

(۲۴)

دانانی دهوله تی سهر به خویان ههیه ، وه ئه بی له سهر ئهم پهیره وه
بینه دهنگ و بیهینه دی » ♦

ئینگلریش ئه لی : « گه لیک گه لیکه تر بچه وسینیه وه خوی ئازاد

یه » ♦

که کومونسته کان حوکمیشیان گرت هدهس له روسیادا و
یه کیتی سوئیهت پیکهات ، ئهم قسانه ی خویانیا ن کرد به راست ، ئه وه بو
پاش سهر که وتنی شورش ده ستوری سوئیهت دانی به وه دا نا که
هه ریه ک له جومهوریه ته کانی سوئیهت ئه توانی جوی بیهته وه ، یا خود
له گه ل ئه زانی ترا بژی ، وه ئه وه بو فه نله نده و ولاته بچکوله کانی
ده لیا ی به لتیق جوی بونه وه ، وه جومهوریه ته کانی تر له یه کیتی سوئیه تا
یه کیان گرت ، ئیستاش فه نله نده بو خوی جومهوریه تیکه ی بورجوازی و
سهر به خویه ، به لام جومهوریه ته کانی به لتیق پاش ئازاد بونیا ن له
چنگه هیتله ر هاتنه وه پالی یه کیتی سوئیهت ♦ ئیستا له هه مو ولاته
سوشیا لیسته کانا هه ر نه ته وه یه ک جومهوریه تی خوی هه یه ، وه
ئه وانیه له گه ل جومهوریه تی ترا یه کیان گرتی به ئاره زوی خویان
یه کیان گرتوه و هه ر کاتیک ئه توانن جوی بینه وه ♦

به لی ، له کومونیزما مه سه له ی داوا کردنی یه کیتی ئابوری جیهان
هه یه ♦ ئه گه ر هه ندی که س ئه مه یان کردی به بیان بو ئه وه که بلین
کومونیزم له گه ل نه ته وایه تی یا یه ک ناکه وی ، ئه وه پیوسته بو یان
رون که یه وه که مارکسیزمی لیننیزم مه رجی تایه تیشی بو ئهم یه کیتی به
دانا وه که بی هاتنه دی ی ئه و مه رجانه نایه ته دی ، وه ئه و مه رجانه ش
دامه زرا وه له سهر بنچینه ی مافی گه لان له دیاری کردنی سهره نجامی

(٢٥)

خویانا • یه کیك لهومه رجانه ئه وده ته كه « ئه بی ئه م یه ك گرتنه به ئارده زوی كه له كان خویان بی ، وه له سهه ر بنجینه ی باو در به یه ك كردن و په یوندى برابه تی دامه زرابی » • زیاد له مه ش ریگای گه یشتن به م یه ك گرتنه به جوی بونه ودى ولاتانی ئیرده سه ته و شوین كه وتوا له چنگی ئیمپریالیست تی ئه پهری ، كاتیک كه هه ر نه ته وده یه ك دده و له تی سه ره به خوی خوی هه بی •

بی گومان هه ر گه لیکیش ئه نجامیکى وا بو خوی دیاری بكا كه س مافی ئه ودى نابی گله یی لی بكاو خوی هه لقورتینیه كاروباری •

له مه وده بومان دهر كه وت كه ته نها كومونیه سه كان به راستی پایه ی هه مو سه ریکى ژیانى نه ته وده كه ی خویان به رزئه كه نه وه ، وه هه ر ئه وانن له هه مو كه س راست تر ، ئالای نه ته وایه تی یان هه لكر دوه و تا دوا هه ناسه ی ژیانان له سه رى ئه رون • ئیمپریالیسته كان زور جار ئه یلینه وه كه كومونیه سه كان له دهر دوه فه رمان ودر ئه گرن ، وه نیشتمانه كه ی خویانیان مه به س نیه ، وه به ئاشكراتر ئه لین سو دى روسیایان له پیشی هه مو شتیكا داناوه •

كومونیه سه كان فیل و ته له كه نازانن ، قسه یان راست و بی پیچ و په نایه • كومونیه سه كانى هه ر نه ته وده و ولایتك له سه رچاوه ی سو دى نه ته وده و ولاته كه یانه وه ئیلهام ودر ئه گرن ، وه هیه چ پارتيكی كومونیه سه له دهر دوه فه رمانى بونایه ت ، وه هیه چ پارتيكی كومونیه سه شوینی پارتيكی تر ناكه وى ، هه ر كام له سه ر روناكی ی بیرو باوه رى ماركسیزمى لینینیزم وه به پى وده زعی ولاته كه ی خویان سیاسه ت و هه لسو زانى خویان دیاری ئه كه ن • كومونیه سه كان لایان وایه قازانجی

(٢٦)

گهلانی چیپان هه مویه که وده هه مو لایه کیان یه ک دوزمینان هه یه که
 ئیمپریالیزم و کونه په رستی و به کری گراوه کانیانه *
 کومونیسته کان هه همیشه له ریزی پشه و دی خه باتکه رانی ولات و
 گه له که یانه وده بوون ، پارتی کومونیسستی فدره نه سه بو که له
 بهر به ره کانی ئه مانه کانا ۷۰۰۰۰۰۰ ئه ندای لی شهید کرا تا نا و ترا
 (پارتی شهیده کان) و (پارتی بهر شهستیر دراوه کان) ، له کاتیکا
 که بورجوازی یه فدره نسه یی یه کان که هه همیشه وشه ی فدره نسه و
 نه ته و دی فدره نسه یان وده ویردی سه رزویان ئه و ته وده ، له گهل
 هیتله رزی که و تن و فدره نسه یان دایه دسه ست و سه ری نه ته و دی
 فدره نسه یان دا له خاک * * پارتی کومونیسستی ئیتالیا ییش بو که ۲۵ سال
 نه ژیر نیله ی جه ورو سته می یاسای موسولینی یا خه باتی کرد ،
 سو فیه تی یه کان بون که له پیناوی پاراستنی گهل و نیشتمان هه که یانا ۱۲
 ملیون که سیان لی کورژا و ۷۰۰۰۰۰۰ شارو دی یان ویران کرا ، به لام
 له روی هیتله را را و ده ستان تا سه ریان پان کرده وده * *

ئه ی خه باتی کومونیسته کانی عراق ؟ هه توده یی یه کانی ئیران ؟
 هه هینه کانی گو اتیمالا ؟ هه هینه کانی ژاپون ؟ ئه ی خه باتی
 کومونیسته کانی چین قوتابی یه کانی ماوتسی تونی مه زن ؟ خه باتی
 کومونیسته کانی هه رولاتی بگری ئه و دنده به رزو پر له شانازی یه
 وائه زانی هه هیچ کوی یه کی تری ناگاتی ، که چی که سهیری
 لاپه ردی میژوی کومونیسته کانی ولاتیکی تر ئه که ی ، سه رسام تر ئه بی و
 شتیکی سه یرترت دیته پیش چاو !!
 گه و ده ترین به لگه ی به رزی ی پله ی نه ته وده په رستی و

(۲۷)

نیشتمان په روډه روی کومونیسټه کان به لگه یه که پیوستی به وډنیه بروی
 له قسه ی ئایدولوجیسته کومونیسټه کانا بیدوزیته وه یا له په راویکی
 کلاسیکی یا * * * ئه ویش چاو گیرانکی کورته به توپی زهوی یا * * *
 سهیری که له هر ولاتیکا ، له ولاتانی سوشیالیسته وه بیگرد ، تا
 ولاتانی سهرمایه داری ، تا ولاتانی تازه ئازادبو ، تا ولاتانی ژیردسته و
 شوین که وتو ، بروانه بزانه چون له زروفی خه باتی نینیی یا هه رو دک
 له زروفی خه باتی ئاشکراو به لکو حوکم به ده سه وه بونا ، له
 هه رو زعیکا به گویردی ئه وروژه چهند له کومه لانی فراوانی خه لک
 ده وری پارته کومونیسټه کان ئه دهن و باوه روی خویانیان پی ئه خشن و
 له ژیر سه رکردیی ئه وانا ئه جولینه وه و ری و شونیی سیاسی خویان
 له به یان نامه و روژنامه کانی ئه وانه وه دیاری ئه که ن *
 ئاخو * * * به لگه ی له مه باشتر هه یه ؟
 من لام وایه * * * نه * * *

« هیوا »

گوڤاریکه هه ول ئه دا بو بهرز کردنه و دی پایه ی زانیاری و
 بوژانه و دی سامانی نه ته وایه تی گه لی کوردی کول نه دهر ، چاوه وروانی
 یارمه تیتانه ئه ی خوینه واره کورده دلسوزه کان ! ده پینوسه که تان
 بخه نه کار له به سه رهانی کوردو کوردستانی پچربچر له هه لبهستی
 جوان و نایاب له چیروکی رهنجکیشانی کورد ، له میژوی پر شانازی
 نه ته وه که مان ، له رازو نیازو ئاواتی پاشه روژ * * * به ره می جوانمان
 بو بنیرن ، گوڤاره که ت ده و له مه ند بکه ئه ی دلسوزی کوردستان *
 - ف -

(۲۸)

ئەدەب بو كىي ئەنوسرى ؟ !

نوسىنى احمد حامد دلتيا

ئەگەر بمانەوئى بە شىۋەيەكى راست وەلامى ئەم پرسىارە
بەدەينەوود ئەبئى بگەرئىنەوود بو ئەو سەرچاۋەيەكى كە كردهوودى
ئەدەبىي لىوود پەيدائەبىي و ئەو جورە رىگەيەكى كە بو نوسە يىنى ئەدەب
بەكار ئەهيزى •

گەلئى تىيىننەيە لەبابەت ئەم باسەوود وە جياوازيەكى زورئىش
نەبەينى ئەم تىيىننەدا ھەيە • ئەينىن ئەوانەكى لەسەر فەلسەفەكى
مئالى يان مېتافىزىكى تەرون وەكەئەلەين ھەر ئەقلو ھوش و ھەستى
انسان سەرچاۋەكى ھەمو شتىكە وە لەو سنورە بەدەر ھىچ شتىكى
تەنە لەم جىئانەدا • بى گومان ئەوانەكى لەسەر ئەم بېروباۋرە بن وە
باۋرە بەبۇنى ھىچ شتىك نەكەن ئەوود نە بى كە لە ئەنجامى بېروھەستى
مروفەوود پەيدائەبىي • بەلەي ئەمانەوود ئەدەب بەرھەمى بېروھەستى
انسان خۆيەتى وە ھىچ پەيوەندى بە ژيانەوود نە ياننى پەيوەندى بە
ھىچ شتىكەوود نە كە لەو انسانە بەدەرئىي • ئەمەش ئەوود ئەگەيەنئى
كە ئەو ئەدەبە تەنھا بو ئەدەب نوسراۋە و پەيوەندى بەكومەل و
ژيانەوود نە • لەم حالەدا ئەو ئەدەبە لە گىرۋگرفتى گەل نادوئى و
نابىتە ئاۋىنەكى ئاۋات و خواستى گەل يانئەكى لە چىنەكانى گەل •
وود ئەو جورە ئەدەبەنە خۆيان و نوسىنەكانىان زور دورن لە كومەل و
ژيان وە لە دەرياي خەيالى بى پەي دا بى سەرو شوئىن مەلە ئەكات •
جا مەزەبى ئەدەب لە پىناۋى ئەدەب دا يان ھۆنەر لە پىناۋى
ھۆنەر دا سەرچاۋەكەكى لەم فەلسەفەيەوود ھاتوود •

(۲۹)

وه ژيان خوځی سهلماندی که هم جورده نه دده به بهر وه مردن
نه روا وه له زور ولاتاندا تووی نه ماوه وه به تايه تي له ولاتسه
هاوبه شيه کاندا *

به لام له لايه کي تردهه تي بيني زانباري - مادي - هه به که به
شيويه کي زانسته وه نه روانته هه مو روداويکي ژيان * وه که نه لي :
هه رچي کرده وه و پرو باودرو هه ستو وینه و خه يالي هه يسه هه م وي
به ستراوده وه به ژيانه وه هه رگيز له ژيان و ته بيعه ت جيانا کرته وه ،
وه نه گه ر انسان هه ست بکا و نه کات ته بيعه ت و ژيان هه ر هه به * وه
به بي ژيان و ته بيعه ت و ماده نه مروف نه بي و نه هه ستو بيري *

نه مهش وانه گه يه ني که نه دده له هه ستي انسان و هوشباري
کومه لايه تي و شاره زايي نه و انسانه په يدا نه بي که له ژيانه وه
ودري گرتود ياني وینه يه کي نه و ژيانه ، نه و کومه له يا نه و چينه به
که له وه ختيکي تايه تي دا نه و نه ديه ي تيا ژياوه * يا تيا نه ژي *

به مه دا بومان دهر نه که وي که سه رچاوه ي نه دده له ژيان له
کومه له وديه وه خوي کرده وديه کي کومه لايه تيه نه ک کرده ودي
ته نها که سي وه هه مو کاره سات و روداويک له ته بيعه ت و ژياندا کاري
تي نه کات * ياني کرده وديه کي زيندوه و به ستراوده وه به قانوني
پيش که وتي مروفايه تيه وه وه نه دده وینه يه کي راسته قينه ي هه ستو
هوشو پرو باودر و شيودي ژياني و په يرو وي کومه ليک يا چينک
نه نويني له قوناغيکي تايه تي دا *

به مه دا بومان دهر نه که وي که نه دده بو گه ل ، بو هيزي به رده
پيش که وتن له گه لدا بو چيني شورش گير نه نوسري * وه نه بي

(۳۰)

هۆیهك بئ بو ئاراسته كردنى ئەو هیزه وه دەرخستى ئاوات و
خواستەكانى وەرئىگەى پشان بىدان بو روشتن بەرەو پشەود ،
بەرەو ژيانىكى پرر كامەرانى و خىرو خوشى و ئاشتى ۰۰۰۰

نامەى داىكىك لە ستالین گراډهوه

بلىين به جه ننگ نه خيبر

ئەى دەسته خوشكه كان :-

من داىكىكم لە ستالین گراډا لەم نامەىدا پتان ئەلیم ، من داىكىكم
هەمو كردهوه به كى درندانەى دوژمنم به چاوى خوم دى لە ماوهى
چەند هەفتەى كدا . هەمو به كى لە ئیمە ئەتوانى به ئاسانى ئاسن و
ئاگر بدوزیتەود ، بەلام نانو ئاو پەيدا كردن بو كۆرپه كانمان زور
گرانو زەحمەت بوو وه لە كۆرى جهنگدا مېردو كورو براو
باوكه كانمان ، يەك لە دواى يەك ئەكوژران لافاوى خوینى گەشيان
ماوهى چوار سالى رەبەق دەشتو دەرى دابو بهر ، هەر لە دەریای
رەشەود تاكو دەریای (بەئىق) ئاگرو گولله هەمو شتىكى رامالى .
بەلام پیاو دەلىركانى سوڤهت بەردهوام بوون لە تىكوشانىندا ، بئ
ئەوى گوى بدەنه برسپهتې و سەرماو مردن . هەر چەند رەجه تيمان
لە خویمان حەرام كرد ، هەر چەند نەمان توانى مناله كانمان گەرم
بكهینهود ، بەلام ئاخىرى سەر كهوتین به سەر دوژمن .

ئەوا سەر لە نوێ گەنم سەرى دەر كردهود ، وه شارە - ويران
كراود كان ئاودان كرانەود ، وه منالى تازه هاتنه دیناوه ، وه جوگه و
بناوان هەلبەسترا بو ئاودانى زەوى وه دەریای تازه دروست كرا وه

(۳۱)

جوگرافیهی وولاتمان گوری •

ئەى دەستە خوشکەکان لە ھەمو گۆشەییەکی جیھاندا • ئایا
ئەچی بە میشکدا گەلیک کە ئەمەى لە جەنگ دیبی ھەرگیز شەرى
بوی ؟ •

ئایا ئەچی بە ئەقلدا کە ئەم گەلە وولاتە ئاوەدانەى خوی
بەجی بھیلی وە پەلاماری وولاتانی تر بدا ؟ لە پاش ئەوئەى ئەمە چل
سآلە خەریکی ئاوەدان کردنەوئەى وولاتە کە یەتەى وە کردوئەى بە
وولاتیکی پیشکەوتوو خاوەن پیشەسازییەکی بیھاوتا •

نەخیر ••• دوبارە نەخیر ••• ئایا چەند جار نوینەرانى
یەکیەتەى سوڤیەت لە کومەلى نەتەوئەى یەكگرتوئەکاندا پیشە — یاناریان
پیشکەش کرد بۆ قەدەغە کردنی تاقی کردنەوئەى ئەتۆم ؟ بەلام
داخەکەم ئەوئەى دەو لە تەکانی روژئاوا گویی خۆیان لى خەفاندووئەى •
دەستە خوشکەکان — دایکەکان — دایکانى دواروژ — بلین
نەخیر شەزمان ناوئەى • وە یەکەم ھەنگاو ئەبئى وەستاندنی تاقى
کردنەوئەى ئەتۆم — بئى ، چونکە ئەم تاقی کردنەوئەى زیانیکی زورى
ھەیە بو سەر ژيانى ئادەمیزاد ••• دایکەکان لە ژاپۆن داوامان لى
ئەکەن کە یارمەتیی منالە شەل و کوئیرەکانیان بدەین ، رۆلە سوتاوئەى کانیان
بە تیشکی ئەتۆم ، ئەم داوا کارییە وریا کردنەوئەى ھەمو ئافەرتانە لە
جیھاندا •

ئەى دەستە خوشکەکان — ھەزار بن یا دەولەمەند ، ناوداربن
یا ساویلکە ئیوئەى — ھەر ئیوئەى کە ژیان ئەبەخشن •
ئەى دایکی دلسوز ئەزانى چەندە بەختیاری بەبزی رولە

(۳۲)

تاقانە كەت وە كە يە كەم دانى كورپە كەت سەر ھەئەدا ، وە كە
يە كەم ھەنگۆ ئەنى ، وە كە بو جارى يە كەم ئە كاتە وە (دايە دايە)،
كەوانە لە ئىستە وە بى پاريزە • لە ئىستە وە دەست – پىشكەرى خوت
بە بلى بە دەست گىرانە كەت ، بە كورد كەت ، بە برا كەت ، بە
مىردە كەت كە ھەول بەن وە سنورىك بو ئەم تاقى كوردنە وانە
• دابىن

بە ئاوانە وەم بە شەرفروشى و شەر ھەلگىر سىنە كان بلىم : ئا
تۆزى را وەستن ، وە سەيرىكى ئەم ژيانە نازدارە ھىمنە بكنە •
بزانب چەندە تىشكى خۆرۆ گولالە و دلسوزىمان پى ئە بەخشى
ئا ئەم ژيانە ئىستا لە مەترسىدايە •

ئەى ئافرە تانى جىهان : بە ھەم و رەنگ و بىرو با وەرى سىاسى و
دىن تانە وە ، نابى ھەرگىز لە ياد تان بچى كە ئىوە دايكن ، ئىوەن ژيان
ئە بەخشىن ، لە بەر ئەو و لە سەرتانە ئەو ژيانە رزگار بكنە وە پر بە
دەم بىر كىنن :-

• نەخىر شەرمان ناوى

گورىنى نەسرین فەخرى

مىژوى چولانە وەى ئافرە تان پىش شورشە كەى

چوار دەى گە و لا وىژى نەم

دەستەى پارىر گارى مافى ئافرە تان

تىكۆشانى ئافرتى عىراق بو بەرھەلستى ئىستىعمار و كۆنە

• پەرستان

(۳۳)

ئیش کردنی ئافرتی عراق له سهز ریگه به کی راستو پیشکوه تو له سالی (۱۹۴۲) وه دهستی پی کرد که کومه لی بهز بهر ده کانی نازی و فاشستیهت پیک هات ، ئافره تیش لهو کومه له دا به گیانیکی نیشتمان په روه ریه وه هاته کوری تیکوشانه وه زوو به زووی ئیستعمار ، وه به وه توانی بیرو هوشی نیشتمان په روه ری ئاراسته کراو له بهینی به شیکنی زور له کچانی زانستگار سانهویه کاندایا بلاموکاته وه .

له پاش شهزی دوهه می جیهان ناوی ئه و کومه له ی ئافره تان گورزا به (کومه لی په یوه ندی ئافرتان) وه ئامانجیشی رزگار کردنی گه لی عراق وه بهز کردنه وه ی پله ی روشن بیری و زانیاری ئافره تان بوو تا بتوانی له گیرو گرفته کانی بکولیته وه چاره شی بو دابنی ، له ریگه ی ئه م ئامانجانده دا ئه و کومه له زور ریگه و شوینی به کار هینا له وانه ش :-

۱ - چهند پولیکی بو فیر کردنی نه خوننده وار کرده وه له گه لی شوینی به عادا بو ئه وه ی ئافردت فیری خونیدن و نووسین بیت وه نه دامانی ئه و کومه له خو یان ددرسیان ئه ووته وه .

۲ - چهند دهسته به کی روشن بیری کرده وه له ههفته ی جاریک کوته بوونه وه بو باس کردنی گه ل شتی زانیاری وه گیروگرفتی کومه لایه تی بو ئه وه ی چاره به کی باشی بو بدوزنه وه .

۳ - گه لی ئاههنگی گشتی پیک ئه هینا وه کو ئاههنگی ووتار خوننده وه که زور شتیان له بابته جولانه وه ی نیشتمانی ئازادی به وه تیاروون ئه کرده وه وه کوشور شه که ی (۱۹۲۰) عراق وه دهر باره ی شور شه که ی فهر دنسا وه گه لی لهو جهنگه گه ورانه ی که له میروی

(۳۴)

تیکوشان بو ئازادی روی داوه • وه ههروهه ئاههنگی (نواندن) به
هاوکاری لهو بوژانهی که چیروکی تایهتی یان ئهنوسی بو کومه له که •
۴ - کتییخانهیه کی کردهود که زور کتییی به که لکی تیا بوو بو
ئهودی له کانی بی ئیشیدا سودی لی وه ربگیری •

۵ - ئاههنگی ئه گپرا بو ئه ندامه میوانه کان له یانهی ودرزشا که
ئسته به یانهی جومهوری ناو ئه بریت ، یان له مالی هندی له ئه ندامانی
دستهی بهریوه بهردا بو پتهو کردنی په یوئندی وه گوفتوگوو
باس کردن له بهینی ئافره تاندا •

۶ - گوڤاری (رزگار کردنی ئافرهت) ی دهرکرد ، له سالی
۱۹۴۶ بو چاره کردنی کاروباری ئافرهت وه ئه و باسانه ی په یوئندی
به گپروگرفتی ئافره ته وه ههیه ، ئه و گوڤاره ی که ئامانجی ئه وه بو
ئافره تی عیراق له توانای خوی دلنیا بکات •

۷ - له کونگره ی ئافره تانی عه ره با به شدار بو که له سالی
(۱۹۴۴) له قاهیره دا گپرا چونکه ئه و جووره کونگرانه ئه بیته هوی
کو کردنه وه و یه کت خستنی هه ول و کوشش هه مولایه ک له پیناوی
خزمه تی هه مواندا •

۸ - به شدار بوو له دامه زرانندی یه کیه تی ئافره تاندا وه له دانانی
دسته زده کهیدا له پیش ئه وه دا که ده ست کاری بکریو له گه ل سیاسه تی
دهوری گورکراودا بگونجی ، به لام داخه که م یه کیه تی ئافره تان
به ریگه ی سه ر لی شیواندن و پروپاگهنده ی درودا رویشته وه هه مو
جووره ریگه یه کی چه وتی به کار هینا بو به ره ره کانی کردنی ئه ندامانی
ئه و کومه له تا کومه له که ی ناچار کرد که له یه کیه تی بیته ده ره وه

(۳۵)

بهلام خانن و نوکهره کانی ددوری پیشو پیمان خوش نه بو که نافرته
 له کوری جولانهوهی نیشتمانیدا به راستی هاوکاری بکا له بهر نهوه
 که و تنه چاودیری کردنی وه گو فاره که یان داخستن وه له پاش نهوه
 کومه لی په یو بندی نافرته تان هاته کایه وه ، وه له سالی (۱۹۵۲) کومه لی
 پارستنی مافی نافرته تان پیک هات لهو نافرته تانهی که باوهری یان به هیز
 بوو به خواسته کانی گه لی عیراق وه به راستی خواسته کانی نافرته
 که به شیکه له گدل وه لی جیانابیتسه وه وه نه وانهی که حورمه تی
 خواستی دایک و دهمو گه لی تیکوشه زیان نه گرت له جیهاندا ، نهو
 کومه لهی که سه لماندی همیشه دلسوزده بو مهسه لهی ناشتی •

منالانی نه فریقیا

له نه دهبی عالمی

دله بچکوله کهم روونه و دک تاو
 ژیانم پاکه و دک گول
 منالیکم و دک منالانی تر
 دایکیکم ههیه نه مپه رستی و تاوی ژیانی نه ریژی له پیناوی
 پاراستنی ژیانما
 باو کیکم ههیه و دک باو کان
 خوین و نارهق و فرمیسک نه ریژی
 بو نه وهی پارویک نانی بچکوله م بو په پاکات
 من دیمه جیهان و دک نه واننی تر
 مروقم بهلام رهش

(۳۶)

من منالیکې بی تاوانم وده منلانی تر
 هیچ شتیک شک نابهم له ددرونی پاکما که بی به هوی نهوهی
 رقتان لیم بیت
 آیا چاوتان کویر بووه له عاستی نه راستیه دا ؟
 یان میشکه بچکوله کم له توانایا نی په تی بگات ؟
 آیا وده مروفه کانی تر نیم
 دیمه جیهانه ووهو نه ژیم و نه مرمر
 دیمه جیهانه ووهو له گهل خو ما شادمانی و کامه رانی نه هینم بو نه و
 دلانه ی چاوه روانم نه کات
 نه ژیم بو نه وهی تی بکوشم و هه ول بدم و به رو بومیک پیشکش
 بکم و ده کیوود
 نه مرمر و خه فته بال نه کیشی به سه ر دلی هه ندی که سا دوا ی
 نه مانم ؟
 نه فریقیا نه ی خاکی پیروز !
 خاکی خیر و خوشه ویستی و ژیان
 نه فریقیا ! .. نه ی نیشتمانه ره شه خوشه ویسته کم
 من نه و ژیا نه نه په رستم که وا تیا تا
 نه و ژیا نه به هه مو خیر و سه ر به ستیه کیه ووه
 من نه و ددسته پاکانه نه په رسم که وان له باودشتا
 نه و انیش رقیان له و ره نگه یه
 نه و ره نگه ی که بوته دروشمی خه باتمان له پیناوی سه ر به ستی و

(۳۷)

سەر بە خویما ندا

کەواتە بوچی ئەی ئەفریقایی خوشەوێست ئەهیللی بەپی
پێسە کانیان برون بە سەرتا

بە سەر خاکە سەوزە خوشەوێستە کەت

بوچی ئەی نیشتمانە رەشە خوشەوێستە کەم

باوەش ئە کەتەو بە ئەو جەنگاوەردە تاوان بارانە

کە یاسای پرزەبرو زوررداری ئەچەسپین بە سەرتا

یاسایەکی رەش وەك دەرونیان

سەرای باوکم و ئازاری دراوسێ باشە کەمان ئەدەن

هەرچەندە بیانەوی دلە پێسە کەیان بشارنەو بە بەرگی

رەنگاوردەنگ ناتوانن

و دەهەرگیز وەك دلە پاکە کە ی باوکم وزەردە خەنە ناسکە کە ی

نایت

راپەرە ئەی ئەفریقایی بەسە بر و ئاگری شورش هەلگیرسینە

وەك بورکانی ئاگر برژی بە سەر دەرونی پێسی ئەو کونە

پەرست و تاوان بارانە دا جا ئەو سادلی من و هەمو منالانی جیهان

لی ئەدا لە خوشیاو لە پیناوی تودا ئەفریقایی خوشەوێست !

گورینی نەسرین فەخری

ئەندامی یەکیەتی ئەدیبانی عێراق

(۳۸)

رودکی گئی به ؟

وه رښير له عه ره بيه وه :

عاصم حه يده ري

هيچ گوماني تيا نيه كه برا خوينه واره كانسان هم بويژه مه زنه ناسن كه به « موعه ري » روسيا و « مونه نيه بي » تاجيكستان ناسراوه . باوكي عبدولاي جه عفه ري كوري موحه مه دي (رودكي) سه مه رقه ندي له گوندي « بنج » له گونده كاني ناحيه ي (رودكي) كه دوانزه كيلومه تر دوري شاري سه مه رقه ندي له دايك بود ، له ناوه راستي سه ده ي سي همي (كوچي) يا نه گهر نزيكي كه ينه وه له دايك بوني له سالي (۲۶۰) ي كوچي يا بود . واريك كه وت كه رودكي كوچي دوايي له گهل دسته ييك له پياوه ناسراوه كاني زانباري سه ده ي چوارده ي كوچي يا كرد ، له ونا سراوانه كه له گهل رودكي كوچي كرد شيخ نه بوجه عفه ري موحه مه دي كوري يه عقوبي كليني زانباري ناسراوه . له سالي ۳۲۹ كوچي يا وه هم ساله له لاي ميژو ناسه كان به سالي (دارژاني نه ستيره) ناسراوه ، چونكه له م ساله دا زور نه ستيره دارژاو دسته ييك له زانبارو بويژو نه ديه كان كوچيان كرد . رودكي هفتا سال ژيا ، له پايزي ۱۹۵۸ دا بيرده ري (۱۱۰۰) سالي له دايك بوني كرا . به لام هم هفتا سالي ژياني پرربو له بليمه تي ، ميراتيكي زوري له دوا مابه وه كه وا عه ول باوه ري پي ناكات ، رودكي مليونيكو سي صد هزار (بهيت) هه لبه ستي له دوا به جي ما ، جگه له هه لبه ستي (كليله وودمنه) وكتيي (دوا به دواي سه رچاودي زبان) وكتيي (بوكاني هونه ر) وهه لبه ستي (چيروكي سه ندي باد) به لام

(۳۹)

داخه کهم له بهر شهرو شور ، لهم میراته گه وره یه هموی ته نیا (۸۴۰)
به یتی ماوه ته وه ، نه ویتری هموی له ناوچو .

رودکی به راستی به دانهری هه لبه ست نه ناسری له روژد لاتنی
ئیرانا ، چونکه یه کهم که سیکه به فارسی هه لبه ستی داناو له میژوی
ته ده بی روژد لاتنا ، رودکی لهم رود وه له « ئیمرؤل قیس » نه چی
چونکه نه میش یه کهم که سی بو به عه ره بی هه لبه ستی دانا « رودکی ،
موسیقاریکی ده نگو ئاواز خوش وزانیاریکی باش بو . . له عود لیدانا
زور زیره کو بلیمهت بو ، له هه شت سالی یا قورئانی پیروزی له بهر
کرد ، و به منالی فیرد خویندن بو ، له زبانو ، میژو ، نه دب ، عه روز ،
حیکمهت دا ده ستیکی بلای هه بو ، زانیاریک بو ، هاوچشنی نه بو له
ویژد نوسه کانی فارسیدا .

هه مو هه لبه سته کانی وا به هیزو چه سپاوه ، که زانیاره کانی زبان
بؤ نیشانه دهی هینه وه ، فرهه ننگه کانی زبان پرن له هه لبه سته کانی
رودکی .

له وچه رخه دا که رودکی تیاژیا ، ده سته یه ک له بؤیژد
هه لکه وتوه کانش زیان ، وه کو « شهیدی به لخی » و « قرالوی ،
و « جویباری » و « ئاغاجی » و خه بازی نسا بوری « به لام له گه ل
ته مه شدا هیچیان نه گه یشتبونه راده ی نهو . .

بؤیژد هه ره گه وره کانی ئیران شایه تی یان بؤ گه وره بی و
بالا ده ستی رودکی نه دا ، بؤیژی به ناوبانگ « سوزنی سه مه رقه ندی ،
ناوی رودکی نابو « ماموستای بویرانی ئیران » ، دانای به ناوبانگ
« خه سره » ناوی نابو « بویری کورده چاو کراوه » « کسانئ ،

(۴۰)

مروزیس ناوی نابو « ماموستای بویرانی جیهان » • رودکی بویری
میرته‌حمدهی سامانی بو ، هر تهو بو ته‌مری پی کرد که « کلله‌وده‌منه »
به‌ه‌لبه‌ست بکاته فارسی ، وه چله‌زار دره‌م به‌خششی پی‌دا ،
رودکی ته‌نیا بویری سامانی نه‌بو ، به‌ئاوازه خوشه‌که‌ی گه‌لیکی خویند
بو میر یاوکی جه‌غفهری حاکمی سیستان ، میری ناویراو ده‌ه‌زار
دینار به‌خششی پیش‌کش کرد له باتی یه‌کیک له هه‌لبه‌سته‌کانی •

رودکی له بنه‌مائی (سامان) زوری پی‌برا وژیانکی خوش
رابوارد ، به‌لام له دواژیانی یا پشته‌یان لی کرد ووازیان لی هینا ، نه‌ک
ته‌نیا ته‌ودش به‌لکو سی‌سال پیش مردنی به‌ئاسنگی سوووکراو
چاویان کویر کرد • •

دورکی هه‌مو جوزده‌لبه‌ستیکی دانا ، مه‌دح ، زدم ، غه‌زله ،
هه‌تا دواپی • • •

هه‌مو بویره‌کانی ئیران له‌پاشان فیربون که هه‌لبه‌سته‌کانیان وه‌کو
ته‌و برازینه‌وه ، وه‌ته‌م بویره‌انه‌ته‌مانه‌بون : « فهرجی » ، « به‌لجی »
« کسائی » « کرمانی » وه‌ی‌تر • •

زور که‌س له تورکیاو ئیران وه‌یندوستان له ره‌خنه‌گره‌کانی
ویژه‌چاودیری هه‌لبه‌سته‌کانیان کردوه ، وه‌ک « شبلی‌نعمانی »
و « دلی‌جلی » و « حسین‌دانش » ، هه‌روه‌ها زور له
روژه‌لات ناسه‌کان وه‌کو « ته‌مده‌زرودن » وه « جوزیف فون هارمر »
و « م • کریمسکی » وه « ولیمس جاکسون » •

روژه‌لات ناسه‌کان دورکی‌یان ناو نابو « جوسری ئیران » به‌ناوی

(۴۱)

بوئری ئینگلیزی ناسراو « جفری جوسر » که له سالی « ۱۴۰۰ » م یا مردود • ههتا ئیستا کهسێ یوبی که به ووردی له ژبانی دورکی دوابی ماموستاو زانای ئیرانی مهزن « سهعید نهفیسى » یه که کتیبکی (۱۴۸۰) لاپهردی به (۳) مجلده له سهر ژبانی نویوه •

رودکی تهشینهاتی جوانی ههیه له ههلبهستهکانیا ، دهمی یاری خوی شوپیاندهوه به ههنازی قلیشاو ، خالی سهر روی به (نقطه) ودانهکانی به درو مهزجان ردلۆپی باران • • شهراپی سور به عهقیقی تواود ، مانگی چوارده که له پشت ههوز دههته کهوی وده کو کچیکی جوانکیلهی خنجیلاندهی شههرمن که خوی له شههرما ئهشاریتهوه و جار جار خۆی دههتهخا •

جواترین ههلبهستی که له گهل گول فروشیکا گنتوگو ئهکات ئهلی :-

مامهی گول فروش ! بهم پارهیه چی ئهکری ؟
چی له گول جواترر باشتر ههیه پی بکری ؟
گول زیری پی ئهدری وگه نهجینهی بو خهرج ئهکری !!
ههروهها له ههلبهسته جوانهکانی ژبان ئهشوبهینی به دهریاو
ئیشی خهیریش به کهشتی وئهلی :-
تهماشای جهانبکه به چاوی حاجی
نهوهک به چاوی خوت
زدهمانه دهریابه ، به کهشتی ئیشی باش پهروه !!

(۴۲)

دیوانی ھسپورا

بہاری کوردستان

پیشہ کی

ماموستا نجم الدین ملا

شاعرہ کانمان کہ ہاتوونہ سہر ووتارو شعری بہہار بی جگہ
نہمہ کہ سہروو چناریان کردود بہ بالای یار ، ونہوشہ بہ خالی
روخسار ، چنوو بہ زولفی نیگار ، گولالہ سوورہ بہ رووی
نازدار ، نیرگس بہ چاوی شہو بیدار ، شتیکی تریان بہ ایردا
نہہاتووہ ، نئمہیش وہ ک بنیشتہ خوشہ ملیون جار جووراوہ تہوہ
وتامی نہماوہ ، کہ لک و سوودی بہہاریان خستوہ تہ لاوہ ، چونکہ
بہہار سہرہ تہای بووژانہوہدی دارو درخت و گروگیاو پھررندہو
چررندہ و گیان لہ بہران و نادمی زادہ ، شاعرہ کانمان ہیچ سہر
نجیکیان نہداوہ لہ کہ لک و سوودی بہہار و پیشہی پھروددگار ، کہ
خوا لہدہشت و ہر دو چہای رہق نئم ہموو گروگیاو دارو
درختہی بو درووست کردووین کہ ہمووی گہنج و کیمیایہ ، وہ بہ
ہہزاران سوودی تہدایہ بہلام شاعرہ بہ ناوبانگہ کانمان [نالی] وہ
[پیرہمیرد] نالیم کہ لہ ہہلبہستہ بہرزہ بہہاری بہ کہ یاندا یہ کہ میان
نہلی :-

(۴۳)

هەر داره بهرگ و هەر گوله رهنگی خهلاتی به
هەر جوودی نهو بههاره که عالم نه کا غهنی

دووهم یان نهلی :

توله کهو جاتره شویت بهریزه
کهروز ، تهرخون ، پیاز ، تهرره تیزه
نهمانه هموو که گیای بههاری
هەر یه کت بو دهردیگ دهرمان و چاره
نهم جا نه مهوری بهم هه لهسته نهختیک باسی جوانی بههاری.
و دسوودیشی بکههه :-

بههاری کوردستان

بههاری رهنگین ، بههاری رهنگین
کهوته ئارایش دهم به پیکه نین
شاخ و ههر دو دهشت ، شیوو مله و کو
جوان و رازاوه له بهر دلهی تو
نیرگس بهمهستی واقی و ورر ماوه
بو دینی دلدار ، وا ، دوش داماوه
و دهنه وشهی سهرشین له کونه ههوار
مل که چ وهستاوه بو سهلامی یار
کا کوئی پهخشی گولی گهنم و جو
به شانهی نه کا شه مال له سهر خو
دارو درهخت و گولزارو نزار

(۴۴)

به باي نهوړوږزي هاتنه له نجهو لار
 شهو بڼوي رډنگ زهرديش پيوه ندي وهرده
 له داخي ياران دل پرر له دهرده
 كهو به قاسبه قاسپ ، قومري به كوو ، كوو
 بانگ نه كهن نه لين : نهى گهلى نووستوو
 ههستن تيكوشن نهوا به يانه
 ناوايي خهوتوو ، گورگ له ناو رانه
 بلبل له سه رچل به بانگ وهاوار
 نه نئى : گوټى بگرن نهى گهلى هه ژار :-
 هه رده و چي تان خه زينه و گه نجه
 به زى لى نه خون بى نه ركو زه نجه
 قوټي قه رده داخ ، كهلى سه گرمه
 به زيرده پلنگ كه للهى به گه رمه
 پيرمه گروون و ، زه رده و ، به رانان
 سوود مه ندي ترن له چي اى له بنان
 سووركيو ، و ، گمو ، نه زمرو قه يوان
 كورد بلند نه كهن بو : تاقي كه يوان
 دانه هو ، وقه نديل ، شاهو ، وشندروئى
 نه مانه هى تون هيچى كهت نهوى
 هه لگوورد ، وشيرين ، له تهك كهلى خان
 سه نگه رى سه ختن له رووى دوو ژمنان
 كو سرت ، ودابان ، چي اى عهدالان

سێ کانگای زێرن زۆر گران بههان
 رووباره کانیش تانجهرۆ و سېروان
 [زێ] کهی کچکهیه وله گه‌ل بادینان
 به خورر سه‌ر ئه‌که‌ن ده‌می به‌هاری
 بۆ پاراو بوونی گشت زه‌وی وزاری
 سوودی و ئاتمان ناگری ژماره
 که‌چی وه‌کوو تر گه‌ل مان هه‌زاره
 گه‌زۆی دارمازوو ئه‌وه‌بوو ، ئه‌وسا
 بۆ : کوردان باری و به‌شی برد مووسا
 که‌تیره و سه‌عله‌ب رۆنیاس وجهوی
 پاره‌ ده‌ر دینن له‌ ده‌قی زه‌وی
 کنگرو گنلاخه‌ قارچک و ریواس
 بی‌هینه‌و بیده‌ به‌ به‌رگت و کراس
 ده‌گی گیای ئه‌سپۆن سابونی خوا کرد
 ته‌نیا خوا داویه ، به‌ ئیلاتنی کورد
 هه‌لزو ، و ، که‌ما ، وینجه‌و سێ په‌ررد
 بیکه‌ به‌گزرده‌ بۆ مه‌رر به‌ فه‌رزه
 چواله‌ با شوانی چیا‌ی دیمه‌کار
 بی‌رزی و بی‌هینی به‌ هۆررو خه‌رار
 که‌تیره‌ و نیرگس سمل و سیس عه‌به‌ر
 ریحانه‌ی کیوی و له‌ گه‌ل به‌رکه‌مه‌ر (١)

(١) به‌رکه‌مه‌ر - گیایه‌کی بۆن خوشه‌ له‌ کویستانی کوردستان
 ئه‌رووی .

(٤٦)

عهتری لێ بگره و (با) بیتی ، بیتی
 هزار لهواتتهی نهو روپا دینی
 میش ههنگی نهخشین له کولۆری دار
 نه بوژیته وه بو کوشش و کار
 عهتری گۆل نه مژی ئهیکا بهشانه
 پیشانمان نه دا هه ر بو نیشانه
 که بهری کوشش چه نه ده شیرینه
 کامه رانی به ، نه ک هه ر هه نگوینه
 نه مجا بام بکه یین باسی زره وه و زران
 که سامانیکه نایه ته پایان
 شیرو ماست و رۆن په نیری پیسته
 بو : گوزه رانت ئه مانه بهسته
 به ر گن و خوری ئاوریشمی مه ره ز
 بیکه به شال و بی فرۆشه به گه ز
 چاکتر له چۆغه ی شاری مانجه سته ر
 بو : جه ژنی نه وروز تو بیکه ره به ر
 پارده که ت نارروا له بو : بیگانه
 نه مینی ته وه و هه ر بو خو مانه
 نیتر بی یینه سه ر گژو گیای ده رمان
 که خوا داویه تی هه ر به کوردستان
 شیرین شاته رره بو : دهردی سه ودا
 هیجگار به سووده و که لکت بو نه دا
 بو گرانه تا گۆلی وه نه وشه

(۴۷)

بیکه به شه ربهت ته تو بی نۆشه
 چاتر له [دهرزی] و دهوای بیگانه
 بو خوش بو نه ووت و ده کوو لوقمانه
 گوئی [به بیوون] ی میرگ و قه راغ شار
 له بو ژانه زگ نایابه و به کار
 دانه ی به لالووک قه دپال و کانی
 سه د ئینگلیز دووزی بی به قوربانی
 خو « مام ریواس » ی [۱] دهشتی رانیه
 ده زمانی کرمه هیچ هاوتای نیه
 گول هیروی دهستان له بو دانیسه
 برۆ تی ی هه ل سوو ئیر مه یکیشه
 بیکه به هه لوا خونچه ی گووله زهرد
 ده زمانی چاکه بو نه خوشیو دهر
 سایه ی شو زره بی بو له زرو تادار
 رزگاری ته کا نه دهر دو ئازار
 نه مه به ره چه و سوودی به هاره
 بو به بوم نووسین نه چه ند نه شماره
 گهر بو جوانی بی گولزارو به هار
 نه خشیکی به رده و ، خشیکی دیوار

[۱] مام ریواس - گیایه که وه کوو ترشوکه وایه ، به تایه به تی له
 ناوچه ی [رانیه] نه روی بو کرم ده زمانی چاکه وه تاقی
 کراوه ته وه .

هیزی به گیه تی

هه رجار شیری سلیمان
ده چو شاری مورستان
شیری نه حسی به دئه ندهم
شاری ده کرد جهه ندهم
چهن گورکی خوینی زور توند
دهی کرد ویران مال و گوند
هه رچی هه بو ده غل و دان
نیی ده ستاندن به تالان
شاری ده کرد به کاول
دهی کوشت روله و بوک ، جاحل
وه گیان هاتن گه لی مور
له خوین چاویان بو سور
نه آغا ماو نه خو بهک
وتهی خویمان کرده بهک
هه لیان بژارد به کی زیر
له نیو خویمان بو به میر
ده گهل یی کتر قه ولیان به ست
بو یان هینا تاج و تهخت
هه مو ده چون ده رکی وی
سویندیان بو سه ری وی
دایان به گهل له چه پلان

(۴۹)

« بڙى - بڙى مورستان ۰ »
ٿهڙ پياوه وڌڪ سڪندڙ
له ديواخان هاته دڙ
ٿهڙ پياوه دل آوايه
پي ڪوتن : « ڪارم وايه »
پيم لازمه زيور زير
بو چون شڪايت له سير
زيور زيور دل و گيان
بردى و چو ڪن سليمان
به ورده لينگي خوى مود
گورجيك برى ريگاي دور
چهنديڪ پياوى آزار زير
هارى بون وه ڪو وڌ زير
گا روڻستن گا فرين
ههتا گه پينه فهله سستين
خه لڪي شاري ورد وزل
ڪاري خويان برده مل
گه ورده پچو وڪو سه رباڙ
ڪردله ميري مهزن پشنواز
پيان ده ڪوت « سه رچاوان »
له ديواخان بو ميان
هه رڌو مير به روڙ به شهو

(۵۰)

ددوان نه یان ده کرد خه و
 کوتی : « نهی شای سهر به زیر »
 ده کهم گله یی له شیر
 پیویسته دای مر کینی
 توله ی مه ی لی بستینی «
 سلیمانی بله و دز
 و دلامی داوه ناحه ز
 کوتی : « مویکی کلکی شیر
 نادم به سه د هزار میر «
 میر هه لستا سهر چوکان
 روی کرده لای سلیمان
 کوتی : « نه گهر ده منم
 چها به سهر شیر بینم «
 سلیمانی که له شهق
 نه بیست قسه ی حهق و رهق
 نه و جار میر نوسی فه رمان
 ناردی بو شازی موران
 که هه ر که شیر بینن
 هه ردوک چاوی دهرینن
 شیر ی زه لام پر گرچو
 لای ایوار له خه و راجو
 میرو رایان کرد وهک میر
 چونه نیو که پوو گوی شیر

شیری سوورو زدهش بهلاک
 کوژزا وکرا به کهلاک
 پهپو پرسسی له سلیمان :
 « کوانی شیری دهرکهوان ؟ »
 داودی کوری دای قا - قا
 پهپو کوتی : « ئهی آقا •
 ئهو شیره هنرمنده
 سی روژه گیانی بهنده »
 میرو هه مو بونه یسهک
 کوشتیان شیری چاو بهلهک
 هاو کاری ویکییتی
 بو میرو بو روسییتی
 ههتا کورد و کوردستان
 نه بن وه کو مورستان
 نه خه لکی شار نه هی گوند
 هیچیان نابن سهه ر بلند
 ده لین نه بن میرو زده
 ایمه چلون بکه بن شهه
 پلینک و شیرو که متیار
 ایمه ده کهن تارو مار
 بومه نالیکی به شسوین
 بویه بوینه « جگهر خوین »

وه رگیر :
 ک • ک • کوردویف
 ک • ر • آیوبی

(۵۲)

سسه ر به سستی

م رسول (هاوار)
سالی ۱۹۵۳

له گهڻ ٿو مه ٿي سهر به سستی
ٿي دوزمني ديلى و په سستی
ٿي چراى روناكى زيان
ٿي ٿامانجى هزار گه لان
تو گورو ته وڙمي خويني
شاده ماري لهش بزويني
هيزو توانو تيني گياني
كليلى ميشكى انساني
له وساوه كه دنيا بود
مرؤف دلى پانا چوه
عشقى تو لبي كاري بود
خوى له ريتا بهخت كردوه
به سيد هزاران سهر و مال
كورو كچ زنو منال
خوى بو تو فيدا كردوه
له ربي تودا له ناو چوه
نه ترساون له مردن
له سيداره و خنكاندن
برسيه تي ديلى ليدان
نينوك له بيخ ده رهينان

(۵۳)

قورسايي كوتو زنجير
سزاي زينداني وهك بير
ئازاري لهشو مهچهك
به باستونو به كوتهك ♦
شه پازله وبو كسو پال
يا شيه قى نو كى پوستال
يا گولله ي تيزى به دكار
بو ناو ئىسقانو ده مار
يا ناسورى ئاوى گهرم
هه لپرو كينه رى چه رم
توره بون وزه برو زه ننگ
ليدان به قوناغى تفه ننگ
به دونكى و گوچانو دار
به قامچى ره شى وهك مار
هينانو بردنى زور
ئازاردانى له سه د جور
به لى به مانه و زياتر ش
گه ليك له وانه خراب تر ش
تا روژى جهان مابى
تاميشك و ويژدان مابى
له سه ره به ستى واز ناهينرى
ئه نجام ئه بى هه ر بستينرى

(۵۴)

بیره و هری به گهم سائی شورشی

۱۴ ته موز

حسیب قه رده داغی

ئه مرۆ جه ژنه جه ژنی شادی جه ژنی ئازادی وولات
جه ژنی مایه ی ههول و کوشش دهر دو ئازار و خه بات
جه ژنی میلدت کورد و عازدهب جه ژنی پیروزو به هات
جه ژنی خوشی و بهختیاری جه ژنی سه ره بهستی و نه جات
جه ژنه یادی شورشیکه وا له ناکاو هه لگرا
هه ره به یه ک نر که ی سو پامان جه رگی دوشنمان بر را
چهن سزات دی ئه ی گه لی مه رد ساله های سالانی دیر
نیشتمانی پر له پیتت بۆ نه وه ی تۆ نه ی بو خیر
کار به ده ستانی سه گ و گورگ جامی خونیان دای به ویر
بو شه رابی خوشی جون بۆل مامه سامی پیرو کویر
ئه مه رو چون جه ژنیکه ئیتر تائه به د رزگاری به
فاک و فیککی دوژمنانت سه گ و درو به دکاریه
تاقمیک حوکمی ئه کردین به دخوو دزبون هه موو
وورگ و گیرفانی ته مایان خو به چل سال پرر نه بوو
بی ره زامه ندی هه مو گه ل ره نجی گه لیان بو ئه چوو
ئه م ئه رویشت ئه و ئه گورا ، دوا به دوا ی یه ک زوو به زوو
پیم بلی چهن خوشه جه ژنت واسوپات ئه مه رو که پار
گه یه گیانی داخی زوردار ، راپه ریو هینایه خوار

(۵۵)

ئەو كەسەى واناوى نان و دادو ئازادى ئەبرد
 گورج ئەيان گرت و له بهندا بى دەنگ و كيان ئەكرد
 باسى ياساى ناپەسەندىان ، جەردەبى و هاوردو برد
 ھەر كەسى ئەيكرد بەتيل چاك ئەكوترا تا ئەمرد
 چونه ئەم جەژنەش كە ترسى بەندەبى و ليدان ئەما
 دەنگى مەردانى دليرمان بەرزە وا گەپە سەما
 باسى ئاشتى و ئاشتى خوازان چون گوناھيك بو مەزن
 ئەو كەسەى يادى ئەكردن راو ئەنيرا كون بە كون
 جوى نە ئەكرا پيرو جوان و سەلت و مالدار پياوو ژن
 خو ئەگەر رەتيان ئەكەوتى قەست بو پىستت داكەنن
 چونه ئەمرو نىشتمان خوى قەلاى ئاسايشە
 كار بە دەستانيش وەكو گەل ئاشتيان لا خوايشە
 نوسەران دەسيان كەلە پچە نەى ئەهيشت پى نوس گرى
 رى نەبو شاعر بە ھەلبەست ھەستى ميلەت دەر برى
 توندە فرمانبو كىبى راستى تياپى شرر كرى
 سوزە ھەلپنەر بە ئاواز خوئەبوو گورج وور كرى
 چونه ئەم جەژنەيش كە ميلەت دەم بە ئاوازو سەدا
 بەستە بو شادى ئەليت و كوترى ئاشتى ھەل ئەدا
 خاوەنى بىر ، بىرى ئازاد ژينى لى ئەكرا بەژان
 رى ھىواو ھەولى برايو بىتە دەستى توزى نان
 يا ئەبو بروا بەپى خوى رو بە روى مەرگ و نەمان
 يا ئەبوشور كا سەرى خوى بو كەسانى ناكەسان

(۵۶)

ئیسته ئه م جه ژنهش ئه و دی واپیری ئازادی نیسه
 بیگومانم شهرمه زاره وساتی و اشادی نیه
 لاوه کانمان راو ئه نیران دی به دی بوشار به شار
 خو قوتابی ری ی ژیانی تیائه بینرا ژارو مار
 زور به یی میلهت به جاری عومری لابوبوبه بار
 چهن هه زارانت ئه دی توویل ئه بون بوئیش و کار
 ئه مرو و الاوو قوتابی سه رفراز و بی خه من
 بوبه تالایش ئومیده زوو بیسن زور که من
 کارگه رانمان ، چینی پیشروه هه لگرانی بیری روون
 رده نجخوراو مایه بوو چون خاودنی نانی نه بوون
 مافی ژینیان وونکرابوو زور به یان زارو زه بوون
 رده به رانمان دیل و به ندبون یابه کوشتن تیائه چووون
 ئیسته کارگه رمافی دیاره و بیری خوی به ریا ئه کا
 دوژمنانی کون و تازدی سه رکزو به ربا ئه کا
 حالی جوتیار دهر دو مهینهت ئیش و ئازار بو به سال
 روت و برسی و بی نه و ابو خاودنی مال و منال
 به نده بو به نده ی سزاکیش رهنجی بو وورچ و گه مال
 میرو ئاغا بیگ و سه رک کار شیخی خاوه ن شیل و شال
 ئه مرو ئامانچ و هیوای ئه و نوبه یتتی بته بهر -
 ئه رزو ئاویش به و ره وابی و دوژمنانی دهر به دهر
 ئه مرو جه ژنه و شادمانین پرر هیواو ئاواته دل
 ئیسک و پوسی خائانمان بو خرایه ژیری گل

(۵۷)

بولبولی ئامانجی میلەت کەوتە ناو باخانی گول
 کونە خواهان تەپلی سەریان واگەنیوہ پيس وبل
 ئیستە جەژنە جەژنی راستی جەژنی ئاشتی چەژنی خوش
 روژی رونی سەرفرازی ودلنەوایی وھەست وھوش
 جەژنە ئاوانی ھەزاران جوانەمەرگ بو تانەمان –
 جەژنە یادی شورشیکە یادی وەك عومری زەمان –
 جەژنی زوربەہی میلەتیکە زوری چل سال نەہی چەمان
 جەژنی جوتیارو کریکار ، ئافردت و پیر ، نەودەمان
 جەژنی یادی شورشیکە مەشخەلی نوری گران
 خەنجەری قینی وەشانو جەرگی زورداری درران
 ناحەزانی گیرەشیوین ئیستە وا روویان رەشە
 دین کروژ بن یارە گەزچی دیارە چونکە رووکەشە
 کومەل و پارتیان ئە ریزو حویی میلەت بی بەشە
 نازی ناپاکیان درەختی تووی کوشتارو لەشە
 سوینی گەل ئەم جەژنە وایە ئەو کەسەہی ریز تیک بد!
 تەپلی سەریان بی بە فوتبول بو شەق و لەشیان جودا
 ئەہی سوپای مەردو دلیرمان جەژنە پیروزوہ سلاو
 پیشکەشی توو پیشردوی توو کاکێ سەربازی بە ناو
 تولەسینی چەن ھەزاران جوانەمەرگی خوینرزاو
 پیشەواعتدالکریمی رەھبەری جاویدو ماو
 تیک دەری پایەو بناغەہی دامو دەسگای کونی پيس
 داخی جەرگی نوکەرانو بەندەکانی ئینگلیس

(۵۸)

کاکي خوم عبدالکريمي قاردماني کهس نهدار
 تو له ناو جهرگه‌ي گه‌لا بورراپه‌ريت ټه‌ي شوره سوار
 سا ده خيله ري نه‌ده‌ي قه‌ت خائاني شه‌رمه‌زار
 به‌يني ټيوه‌و گشت سوپاو گه‌ل تيك‌بدن بو په‌ندوعار
 ټه‌ي سه‌روکي ميهره‌بان و خوشه‌ويستي ټه‌م گه‌له
 روو نه‌دا رووداوي هه‌رگيز دوژمنان بيژن هه‌له
 هه‌ر وه‌کو ماري شل وپيس سه‌ر له‌کون بينه‌ده‌ري
 دواي دعايه‌ي هيچي خو خه‌ن چه‌ن نه‌فامي چه‌ن که‌ري
 سه‌ر له‌نوي وه‌ک موسلي نازدار گياني چه‌ن پاكي به‌ري
 با نه‌مين ټه‌و به‌دانه با زمانيان هه‌لوه‌ري
 تاکو تو روله‌ي گه‌لت بيت گه‌ل له‌پشتي تويه‌هه‌م
 سائير بي نرخ و سوکن دوژمنانت گشت به‌جه‌م
 جه‌ژنه جه‌ژني پيشه‌وايه جه‌ژنه جه‌ژني ميله‌ته
 جه‌ژني روچوني قه‌لاکه‌ي شاپه‌رستاني چه‌ته
 جه‌ژني بيرچوني که‌ساسي و ده‌رده‌داری و مه‌ينه‌ته
 دوژمني ټه‌م جه‌ژنه شاده بافتي سیداره‌و په‌ته
 شورشي چوارده‌ي ته‌موزو يادي پاكي باثري
 ټه‌م عراقه‌ش باکريم و ميله‌ت و خاكي بڅري
 ميله‌تیش ري به‌ختياري و سه‌ر به‌خويي گرتوه
 ري به‌فيل و لارو خواري دوژمناني برده‌و
 بو ژياني چاکترو خوش قولي لي هه‌لکرووه
 کرمي ناکوکي له‌ناويدا نه‌ماوه مردوه
 تاکو دونيا ماوه ټيتر به‌سته بو ټاشتي ټه‌لين
 گيان له‌پيناوي ژياني شادمانی دا ټه‌نين

ژيان

ژيان شيريني ژيني
فټنكي دلي خوښيني
گولي سووري بهر به ياني
بريقه ي ټاورنگي جواني
ژيان . . . ژيني
ههست و هوښي به په روشي
بيري تيز زور به هوښي
ته نها ريبازي ټاواتي
بو هاتي ژين و نه هاتي
ژيان . . . ژيني
دل فريني ، دل بزويني
بزدي ليو
تيشكي خوړي ره ننگاوره ننگي
ټاوازو سازي پيشه ننگي
ژيان . . . ژيني
ټاواتي دلي دږيني
خوراكي گيان و دهرووني
شوڅو شه ننگي
چهند به سه ننگي
ژيان . . . ژيني
روزي رووني

(٦٠)

په‌ری سپی سهرشاخانی

چه‌نده جوانی

زۆر نیانی

ژیان ••• ژینی

هیزو توانای راه‌رینی

نارامی جه‌سته‌ی بی‌تینی

تریفه‌ی نه‌ستیره‌کانی

له‌ ئاسمانی

ژیان •••• ژینی

شنه‌ی شه‌مالی به‌یانی

جر یوده‌جر یوی مه‌لانی

پرژده‌ی ئاوی تاڤگه‌کانی

هوی‌زانیی ، کامه‌رانی

ژیان •••• ژینی

نمونه‌ی سروشتی جوانی

ته‌لیسم و جادوی زه‌مانی

ئاسوده‌گی دل و گیانی

نازه‌ینی داستانی

ژیان •••• ژینی

وینه‌ی شوخی کوردوستانی

ناسک و نازداری کو‌یستانی

له‌ژیریا به‌سامانی

زۆر دلسۆزی نیشتمانی

بویه‌ جوانی •• بویه‌ جوانی

- ن -

دایک

دانه‌ری : نازم حکیمت ودرگیری : که مال غمبار
هرچه‌نده له هرته‌مه‌نیکا بین ، ئیمه هرگیز روله‌ی دایکمانین
سی شته له دایک ته‌چیت *
دایکمانه زه‌وی ، دایکمانه نیشتمان
دیشان زمانمان دایکمانه
هرچه‌نده له هر ته‌مه‌نیکا بین ،
له و کاته‌ی گیر وگرفتی ژین شپ‌ر زه‌مان ته‌کات
له و کاته‌ی هه‌ست به ترس و توفین ته‌که‌بین
له و کاته‌ی توشی نه‌خوشی ته‌بین
له قوولایی دلمان‌ه‌وه بانگی دایکمان ته‌که‌بین !
کریکاران وجوتیاران و بیر روشنان
سیاسیه‌کان و سه‌ر کرده‌کان وزاناکان
هه‌موویان روله‌ی ئیودن ، ته‌ی دایکینه
له گه‌لیان بدوین وده‌ک دایکیک که له گه‌ل کورپه‌که یا ته‌دویت
بی‌گومان گویتان لی ته‌گرن !
دایکه تو له تواناتا هه‌یه که پاریزگاری ناشتی بکه‌یت
زیاتر له هه‌موو که‌سیکی تر
توئه‌ی دایکی من که ده‌ستت ماچ ته‌که‌م و
ته‌یخه‌مه سه‌ر چاوم ،
به‌پی‌ی نه‌ریتی ولاته‌که‌م
هرچه‌نده له هر ته‌مه‌نیکا بین ، ئیمه هرگیز روله‌ی دایکمانین

(۶۲)

« به يانی »

خانه قین : قادر مهلا نه حمده

نهم پارچه هونراود بو ریکهوت له روژی ۱۳ - ۷ - ۱۹۵۸ دا
ووتر او دو نهو کاته نیرا بو هیوا • هدر نهو به یانیه ی دوایی خه میلینی
شاعیر هاته دی و شورش ی گهل و سوپانهخت و تاراجی رژیم ی پاشا یه تی
له ناو برد •

به یانی ولات سوور هه لئه گه زری
به پر شه پرشی تیشکی روژی نوی
به زردزای زه رده ی شاخی ره نگاوره نگ
گولاله ی هه رده ی خال وهك شه وه زه نگ
هیروی ته زر به توی ی کراسی ئاونگ
وه نه وشه ی په روش به تیشکی گزنگ
نیرگسی مهستی گوی چه م و نزار
گروگیای جوانی ولاتی نازدار
به ئاوازی مهل سروه ی بای سه هه نگ
به دنگی له رده ی بالی بوورده هه نگ
دس نه کهن به ریز دل پر له ئاوات
چوپی نه کیشن به ره و روژ هه لات
گوران ی ئه لین به رووی به یانا
به رووی وولاتی سه ره بهستی جوانا

(۶۳)

يادی شورشى پيروژ

سليمانى - جهمال نورى

له گهّل به يان . . .
تيشكى زيان . . . له دهم ئاسۆ!
له گهّل هه لات
ئازادى هاته ناو و لات ،
پيش خۆر هه لات

به يانى چواردهى گه لاويژ !!
شورشى سوپاي قاره مان
لاشهى دوژمنى دارزان .
سوپاي دلير به هيرشى ؟
رژيمى شاي کرد سهره و ليژ
به کوششى ،
ئازارى گه لي کرد ساريژ ؟
به يانى چواردهى گه لاويژ

جيهان مات و مه لوول . . . بى ده نگ
هيرشى سوپاي پاله وان ؟
بو کوشكى شا ؟
وهك شير كشا .

(٦٤)

نرگه‌ی تۆپ و شه‌قه‌ی تهنه‌نگ
به جارى كۆشكى هه‌لته‌كان ؟
هه‌ى شاو نو‌كه‌رى خوينمزان
روژيان لى بوو به‌شه‌وه‌زه‌نگ

له‌گه‌ل به‌يان . . .
ده‌نگه‌ك مه‌هات ،
تيشكى ئازادى گه‌ل هه‌لات
به كۆششى ،
ئه‌مرو ئه‌خوات ؟
له‌به‌ره‌مه‌ى به‌رى خه‌بات

شـيـرى مه‌يان -
(گه‌ل و سوپا) ي پاله‌وان
پاله‌وانى بروا ئاسن ،
به‌رامبه‌ر به‌ هه‌تيزى دوژمن
له‌گه‌ل سوپاى ئازاو دلير
هه‌روه‌كو شـيـر
شـيـركى دوژمن پى نه‌ويز
بو ئيسـتـيـعمارو فاشستان !!
ولاتى كرد به‌گورستان

شۆرشى چوارده‌ى گه‌لاويز ؟

غونچهی هیوای گه‌شانه‌ود
ئازاری گه‌لی کرد ساریژ ،
ولاتیسی بووژانه‌وه
له‌گه‌ل پرشنگی خۆره‌ه‌لات ،
ئازادی خسته‌ ناو ، ولات
ئه‌و ، ولاته‌ی که‌وا یه‌کسه‌ر
بوو بوو پیلانی داگیرکه‌ر
خۆ زینداتیکیش بوو . . . یه‌ک‌جار ،
پرر له‌جه‌وری مام ئیستیمار
به‌لام شۆرشێ گه‌لاوێژ ؟
که‌ ته‌ختی شای کرد سه‌ره‌ولێژ
نه‌ی هێشت له‌ ولاتا‌ خوین ریژ

له‌گه‌ل به‌یان . . .
تیشکی ژیان . . . له‌ دهم ئاسۆ ؟
له‌که‌ل هه‌لات
ئازادیش هاته‌ ناو ، ولات
جا سلاوی ئیمه‌ی ئازاد ؟
پیش‌که‌ش به‌گشت ئاده‌میزاد
سلاویکی سوور ئاگرین !
بۆ کوردی بروا ئاسنین
له‌ هه‌موو خاکی کوردستان
که‌ دیلن ئه‌مرو بی‌گومان

(٦٦)

ٲازادی

ج ۰ بابان

ٲازادی ۰۰ ٲهی ٲازادی
ناوت چہند جوانہ
سہندنت چہند ٲاسانہ
بو گشت گہلیکی یہ کگرتو
لہ ٲناوی ژینا مردو
ود کو ٲولا روق و ٲتہو
ہہمیشہ ٲاتہوہ گرہو
بہ ہیزی گہنجہ کانی
بہ خوندنی رولہ کانی
بہ خہباتی دلسوزہ کانی
بہ تہقہلای بی وچانی خوشک ودایکا

ٲازادی ۰۰۰ ٲهی ٲازادی
ناوت چہند ٲیروزہ
دہنگت چہند بہسوزہ
شہوقت چہند بہ تینہ
روناک کہرہوہی گشت سہرزہمینا
توقینہری خون مژی ٲرر روق و کینہ

(۶۷)

ٲازادی ٲٲٲ ٲه‌ی ٲازادی
تکایه ودره نزیك به‌روه
دل و دهر ونم روشن که‌روه
ژیانی چهند ساله‌م تازه که‌روه
گیانم سه‌رله‌نوی به به‌راکه‌روه

ٲازادی ٲٲٲ هه‌ی ٲازادی
سه‌ندنت چهند گرانه
لای ٲه‌و که‌سانه‌ی که یه‌ک ناگرن
ناوو ناتوره له یه‌ک دهر به‌نن
همیشه شیرو تیر له یه‌ک ٲه‌سوون
بی ٲاگاو خه‌به‌ر همه‌یشه نوستوون
به خوینی سه‌ری یه‌کتری ٲینون

ٲازادی ٲٲٲ هو ٲازادی
ناوت چهند جوانه
سه‌نگت چهند گرانه
لای ٲه‌و که‌لانه‌ی قه‌درت ٲه‌زانن
گشت پرر به دل به دواتا ٲه‌روانن
کون به کون به شوینتا ٲه‌گرین
وه‌کو که‌لای دار له ریتا هه‌ل ٲه‌وه‌رین

(٦٨)

دهسا فهموو ئه‌ی ئازادی
هه‌لکه شنه‌ی بای شادی
شه‌مالی فینکی خوش
له‌گه‌ل ئاوازی به‌جوش
پیشک‌ه‌ش به‌میلله‌تانی که
برینی دیلی‌یان ساریژ که
دوژمنانیان ده‌ر به‌ده‌ر که ♦

ده‌سا توخوا ئه‌ی ئازادی
مایه‌ی به‌زم و شادی
ده‌سته خوشک له‌گه‌ل سه‌ر به‌ستی
بگه‌ری هه‌موو جیهان
ناوگشت میلله‌تان و گه‌لان
تیر تیر به‌ئه‌کسیری ژیان
ژیانی نه‌مری هیجگاری
دوور له‌ئه‌ندیشه‌و ده‌ردی سه‌ری
گیان‌یان به‌خه‌روه‌و جولان
جولانی به‌ته‌وژمی بی‌وچان
تا‌کو هه‌مو پیاوی چه‌په‌ل
له‌چلکاو خورو ده‌سته‌ی سه‌گه‌ل
له‌گه‌ل وه‌ستایان ئیمپریالزمی ناله‌بار
ره‌گیان هه‌لکه‌ن له‌دیها‌ت و شار

(٦٩)

له ئه فه ريقاو وله ئه مه ريكادا
 له ئوسترالياو له ئاسيادا
 ئه وسا كه گيتي بي ئاشوب ئه بي
 ئالاي ئاسايش هه ر بلنڊ ئه بي
 بره و بو هيزي به رزي گه ل ئه بي

(يادي شمورشي)

سوله يمانى (بي چاو)

له سه ر چاوه ي ده رون و دل هه ل ئه قولى هه ستى به كول
 هه ستى به رزي شادمانى پرر له تاسه ي كامه رانى
 تاسه ي گه رمى هه له ت بردن بو سه ر كوشكى ده سته ي دوژمن
 يادى گه شى روژى چوارده كه سوپاو گه ل له سه ر جاده
 ده سيان له ده سي يه كتر نابوو به ديمه ن چه شنى كو با بو
 له سه ر لاشه ي نوزى و وه سي هه ل ئه په رين بي مه ترسى
 چونكه سوپاي ئازاو دل سىر به رابه ررى ميله تى شىر
 پيش شه به قو سه روه ي به يسان ته شتو به ختى شاي هه ل ته كان
 هه رچى دزو تاوان باربوو كونه مشكيان لا ته لار بوو
 چونكه سوپا له گه ل ميله ت به چه شنى سه گ ئه ي كردن په ت
 بو زيندانى تاريك و ته ن ده ست به زنجير له گه ل پى وه ن
 رائه كيشران به سه ر ده ما بو زيندانى پرر له خه ما
 ئه وسا دادگا حوكمى ئه دان يا به چه پسى يا به خنكان
 ئىتر بزي شمورشى پار كه ئاگر بوو له رووى زوردار

(٧٠)

چواردەمی تهموز

شەبوو ، تاریک شەووزەنگ دنیا لەلام تاریک و تەنگ
دل پەستومات وزویربو هەر بەندیخانەى لە بیرو
چاو بو هەر لایەک ئەى روانی ئەى ئەدى رى کامەرانى
دەست بە گسانەود بە سترابو بەزنجیری رەش پیچرابو
زمان ماتو دیلی دەم بو بەستەى خوش گریه و خەم بو
لەش بو لە ژیان بیزار بو چون خوراکم قامچی و دار بو
بەلام هیز باوڤری روشن هەر پی ئەکەنى بە دوژمن
ئەبوت چاودروانى هەلم ئازادیم ئەوى بو گەلم
بو کام گەل ؟ گەلى قارەمان بو گەلى چەوساودى زەمان
بو ئەو گەلەى هەتا مردن خوی مل کەچ ناکا بو دوژمن
ئەو گەلەى زنجیر ئەپچرینى یاسای یەکسانى پیک دینى
ئەو گەلەى چینی کریکار سەرى ئەخا بەرەو هەوا
کاتیکم زانى بەر بەیان روى شەفەق سوربو لە ئاسمان
گەردون ئەى قیزان ئەى گەل بنوارن بو ئاسوى سەرکەل
چون بە تیشکی روژ نەخشاوه ئازادى لە سەر نو سراوه
هیشتا شەو و وا روژ هەلات بەرهمى تەقەلاو خەبات
بەروا مژدەى ئەدا بە دل کە دوژمنمان نایە ژیر گل
هەروا زور باشم لەیاده گەل ئەى قیزان گەل ئازاده
روانیم دنیا بو بە جەژن چەژنى هەل کەندنى دوژمن
جەژنى بو : گەلى تیکوشەر مافی ئازادى خستە سەر
دوژمن بو : کەوتە باوکەرو تەنانت گور ئەى گرتە خو

(٧١)

لاشه‌ی گلاویان پەت کسرا به هیزی دوگەل ، دوبرای
دوبرای دلسوزی مەزن میژو شاهیده نه‌به‌زن
گەلی نه‌به‌ز سپای دلیر کوشکی رحابی گرت وه ک شیر
کام کوشک؟ کوشکی گوناھبازی کوشکی پیسی شه‌رمەزازی
به هیزی دزراوی کریکار رازابووه سه‌ره‌و خوار
میلانه‌ی دوژمنی پس‌بو جی‌ی بت شه‌یتانی نه‌گریس بو
قه‌لای به‌فرینی استعمار توایه‌وه سه‌ر تا به‌ خوار

برهان قانع

مژده‌یه‌کی خوش

خۆینده‌واری به‌ ریز . . !

نه‌قابه‌ی مامۆستایان لقی سلیمانی هه‌نگاوێکی گه‌وره‌ی ناوه‌ بو
خزمه‌تی ئه‌ده‌بو خۆینده‌واری و زمانی کوردی به‌ ده‌ر هینانی
گو‌فاریکی مانگی له‌ ژیر ناوی (بلیسه) دا .
بوئمه‌تکا له‌ هه‌مو خۆینده‌ واران ئه‌کات بو ناردنی
به‌رهمه‌کانیان بوئهم ناویشانه .

(سلیمانی - نه‌قابه‌ی مامۆستایان - گو‌فاری بلیسه)

(۷۲)

« ئيتر بهسيه تي شهري »

ماويهك له ممو پيش ، گوڤاري تايم مه قاليكي نوسپيو له سهر ۱۳ سالانه ي بومباي ته توم كه درا به سهر شاري هيروشيما دا . له م مه قاله دا ته لي : - ته م سال مردن به نه خوشي ته تومي نزيكه ي دوو ته ونده ي سالي پيشود كه سالي پيشوش دوو ته ونده ي سالي پيش ته وبوه . جهوت به كيك له وانه ي تازه له دايك ته بن ، يان به مردويه دينه دنياوه ، يان به شل و كويري . ته وانه ي به بومبا كه نه مردن وه به ديمه ن ته واون ، وهك نيوه مردوو زه نه قيان چوه وخه لك وهك گهر ر لي يان دوور ته كه ونه وه . له م دوايه دا له پرسياريك كه له خهلكي ژاپون كرا (استفتاء) ، له ۴۰٪ ي خهلك لايه ن گيري ژن هنيان وشوو كردن ناكهن به مانه . ته م هه موو كاره ساته به هوي ته قاندي بومبا به كه وه بو كه ۱٪ ي ته م بومبا هيدروجينه تازانه بوو . لي كولينه وه ي عيلم ي واي ده ر خستوه كه وا خه ته ري ئيشعاعاتي ته تومي له سهر ئاده ميزاد زوره وه روز به روز به ره و زورتر ته روا ت . به م هويه وه دور ي (۱۰) ده هزار عالم (له هه موو كونجيك ي سهر زه مينه وه) نامه به كيان دا به ده وله ته گوره كان ، وه هه يته تي ئومه م بو پيشان دان و بي سه لماني خه ته ري تاقي كردنه وه ي ته تومي (التجارب الذرية) له سهر دان شتواني سهر زه مين . هه روه ها له هه موو وولاته كاني سهر زه مينه وه خه لك تي ته كوشن بوئه وه ي وا له وولاته گوره كان بكن كه تاقي كردنه وه ي ته تومي بوستين . به كيك له و زانا به رزانه ي كه هه وليكي زوري داوه له ري ته م ئامانجه دا ، وه به كيكه له پياوم به ناوبانگه كاني ته مه ريكا كه هه ول ته دات

(۲۳)

بو دەست كەوتنى سەر بەستى سىياسى وە ئاشتى بو جهان ناوى ماموستا
(لاینس پونگك) ۵ (۱) .

ماموستا پونگك لەم دوایه دا كنىسكى دەركردوه به عىنوانى
(ئىتر) شەرر نابى NO MORE WAR . لەم كنىه دا به
شىوه يه كى جوان وعىلمى بىر و باودى هه موو ئه خسائيه كان
(أخصائى) ئه كانه وە له گەل هەندى لى كولينه وەدى خوى . ماموستا
پونگك ئه لى :-

تەقینى پەكك لە بومبا ئه تومپه گەوردە كان بو تاقى كردنه وە ئه بىت
به هوى كوشتى (۱۰۰۰۰۰) سەد هەزار كەس لە هه موو رووى
سەر زەمىن لە مانە (۱۰۰۰۰) دە هەزار كەسىان به شىر پەنجەى
خوین (لىوكىمىا) وشىر پەنجەى ئىسقان BONECANCER
ئەمرن ، وە ئەوانى تریان به نەخوشى تر كە به هوى ئىشعاعانە وە
پەيدا ئه بى ، ئەمرن . ئەم ئىشعاعانە (۲) لەشى ئىنسان ئه برن وەك

(۱) ماموستا پونگك لە شارى پورتلاندا ، لە وولایه تى ئورىگون لە
دايك بوە لە سالى ۱۹۰۱ دا . لەدواى تەواو كردنى خویندن
بو بە ئوستاز و سەروكى قىسمى كىمىاء لە (معهدى كاليفورنيا
بو تكنولوجىا) . گەلى جائزهى فەخرى وەرگرتوه بو ئه بحاسى
عىلمى به نرخ ، وەدوا جائزهى هى نوبل بو لە سالى ۱۹۵۴ دا .
(۲) مەوادى ئىشعاعدار سى تەرح ئىشعاعى هه يه :-

- ۱ - ئىشعاعى ئەلفا - كە لە ئەتومى هیلوم پىك دیت .
- ۲ - ئىشعاعى بىتا - كە لە ئەلەكترونات پىك دیت .
- ۳ - ئىشعاعى گاما - كە تەرحە شەوقىكە وەك ئەشيعه ی رونتكىن
وايه .

یه كەم و دوهم ناتوانن لەشى ئادەمیزاد بىرن وە تەنھىا
بوماو یه كى كەم ئەچنە ژورە وە . بەلام سىبىم (گاما) لە ئەشيعه ی
رونتكىن باشتەر ئەبىریت . هەروەها تەرحە ئىشعاعىكى تر هه پە كە
لە ئاسمانە وە دیت (ئىشعاعى فەلەكى) ، ئەمىش وەك ئىشعاعى
گاما وايه .

گولله یه کی بچوک وده ئه بنه هوی ئه ودهی که (جزئیاتی موره که بات)
 وه (حوجهی راتی لهش) بکه ن به (ئایونات) • جا ئه م ئیشعاعاتانه
 ئه گهر بهر (جوزده پئانی حامزی نه ودهوی - D. N. A. -)^(۱) له
 ئه عزای ته ناسولی دا بکه ون ، ئه بنه هوی بوونی منالی شهل و کویر
 و دیان ناریک (DEFECTIVEC HILD) وه له جیگای تری
 نهش ئه بن به هوی شیر په نهجی خوین وه ئیسقان ، وه زدره ر
 گدیاندن به موخی ئیسقان • هه موو تهرجه ئیشعاعاتی خراپه بو لهش
 وه مورد که باتی لهش ئه فیه وتینی وه تیکی ئهدات • هه روه ها ته ئیسیری
 ئه م ئیشعاعاتانه له له شدا کوئه بته وه سال له پاش سال وه زدره ریان
 به گویردی که م وزوریه تی له ژبانی مروقه که دا • هه روه ها ئه بنه
 هوی عومری کورتی ، هه رچه نده هیچ جوره نیشانیه ک دهر نه خهن
 له له شدا •

ئهو ئیشعاعاتانهی که ئیستا پهیدا ئه بیت به هوی ته قاندنی بومبای
 ئه تومیه وه بو تاقی کردنه وه ، زدره ریکی زوری ههیه بو سههر
 ئاده میزاد ، وه هه رچه نده که میش بن ، ئه بنه هوی نه خوشی شیر
 په نهجی خوین و ئیسقان و منالی مردوو وه ناته واو • گه وره ترین
 خه تهری تاقی کردنه وهی بومبای ئه تومی ئه وهیه که هه ندی مه وادی
 ئیشعاعاتار پهیدا ئه کات • له م مه وادانه ئه مانه ی خواره وه له هه مویان
 خه تهر ترن :-

(۱) زاناکان له و باوره دان که ئه م موره که به ئه ساسی جیناتی
 وه راسه ته ، وه یان زور ته ئیسیری ههیه له سههر وه راسهت •

۱ - عونسوری (عنصر) سترونشیوم - ۹۰^(۱) که له سهوزدوات ، گوشت وشیردا کو ئه بیهوه و ئه گاته له شی ئاده میزاد ود به زوری له شی منال ، له خواردندا •

۲ - عونسوری سیزیوم - ۱۳۷^(۲) وه عونسوری کاربون - ۱۴ که ئه مانیش زور زهردر ئه به خشن به له ش •
ئیسنا زانایانی ئه تومی له دنیا دا ، وه به زوری له ئه مه ریکادا بوون به دوو به شه وه :-

به شی زوریان به سهر کرده ی ماموستا پولنگ ، بیر و باو دریان وایه که له سهر رویشتی تا قی کردنه وه ی ئه تومی زور خه تهره بو سهر ژیان ، وه به زوری بو نه ته وه ی دوا روژ • ئه مانه به ئه دیلله ی عیلمی ئه م بیر و باو دره ئه سه لنین به دنیا وه زور به هیزه وه هه ول ئه دن بو وه ستاندنی ئه م تا قی کردنه وانه • ئه م به شه زورترین و به ناویانگترین زانایانی دنیای تیدایه ، (۵۹ جایزه ی نوبل وه درگری تیدایه) •

به شی دوه م که که من ، زوریان له ئه مه ریکان ، وه ئه لین تا قی کردنه وه ی ئه تومی زهردریکی ئه وتوی نیه ، به لام ئه گهر لـه نویسنه کانیا ن وورد بینه وه ، بومان دهر ئه که ویت که له بنه ره ته وه راست نین •

(۱) سترونشیوم - ۹۰ یه کیکه له ئایسوتوپه ISOTOPE ئیشعا عداره کانی عونسوری سترونشیوم • ئه م عونسوره زور له عونسوری کالسیوم ئه چی به خه واسی کیمیاوی ، له بهر ئه وه له ئیسقاندا کو ئه بیهوه له گهل کالسیوم •
(۲) ئه مانه ش. ئایسوتوپی عونسوری سیزیوم و کاربونن • سیزیوم له بهر ئه وه ی له سودیوم و پوتاسیوم ئه چیت له هوره که باتی ئه ماندا کو ئه بیهوه • وه کاربون له مه وادی عوزویدا کو ئه بیهوه •

له مانگی ئابی رابوردووا (۱۹۵۸) کومیلیکی تایهتی له لایهن دهولهته یهكگرتوه کانهووه (هیئة الامم) دانرا له زانایانی دنیا • له نوینهری ۱۵ له دهولهته گهوره کان بو بریاردان و دواندن له بابته تهئسیری ئیشعاعات لهسهه ئادهمیزاد • له پاش کوبونهوهیهکی زور ، راپورتیکیان نویسی (۲۲۸ په ره) که به کورتی ئه مانهی خواره و دمان پی ئه به خشیت :-

۱ - ئه مرو ، هوی زیاد بونی ئیشعاعات لهسهه رووی زه مین تا قی کردنه و دی بومبای ئه تومیه •

۲ - هه موو جوژه زیاد بونی له م ئیشعاعاته ، زیانی ئادهمیزادی ئه مرو ، وه دواروژ ئه خانه تهنگو چه له مهیه که وه ، که به هیچ جوریک چاره ناکریت •

۳ - تیکوشان بو که م کردنه و دی ئیشعاعاتی ئه تومی ، چاکه یه کی زور ئه به خشیت به ئادهمیزاد •

هه رچه نده هیشتا زور لی کولینه ووه ماوه بو بریار دانی ته وای لهسهه تهئسیری ئیشعاعات بهسهه ئادهمیزادا ، به لام بریاردانی زاناکان به ته وای خه ته ری ئه م به لایه پیشان ئه دات و ئه یسه لینیت • له به هاری رابوردووا ، یه کیتی سو قییت بریاری و دستاندنی تا قی کردنه و دی ئه تومی دا - ئه گه ره ده وله ته کانی تر شوینی بکه ون - هه رچه نده ئیستا ده ستیان پی کردوته ووه چونکه ده وله ته کانی تر ئه م په یمانه یان نه هینا یه دی • ئه مه ریکا و ئنگلته ره هیشتا هه ر خه ریکی تا قی کردنه و ون • له دوادوایی مانگی تشرینی یه که م دا ده وله ته گه و ره کان کو ئه بنه ووه بو دواندن له م رووه • • • •

(۷۷)

ٲينجا ٲهي براي خويندهوار ، ٲم باسه به كورتي بوت دهر
 ٲهخات كه ٲشعاعي ٲهتومي چهند زهرهريكي گهورهى هديه بو سهر
 ٲادهميزاد . . . بو سهر كورپهي سبهينيت و كورهزاي دوا روژت
 ٲاشتي خوازاني دنيا بو بنهرت داناني دنيايه كي پرر له ٲاسايش و دوور
 له خهتهرى شهر و ٲشعاعاتي ٲهتومي .

ٲهي هاوريي خويندهوار ، به هموو توانايه كتهوه ههول بده ،
 كهس و كارت تي بگهينه ، جوتيار و كريكار تي بگهينه كه ههول
 بدن بو لبردني ٲم خهتهره و دوور خستهوهي خهتهرى شهر يكي
 ٲهتومي كه سهر زمين تهخت ٲهكات .

له ٲههريكاوه - حيكهت توفيق فيكرهت - له جامعهى

كاليغورنياوه .

عه بولقادر ساحبقران - له جامعهى پوناوه .

قبائنه

سجائر تركيه

انتاج : شركة دخان الرافدين المحدودة

(٧٨)

نامه يک •• بۆ •• به نديخانه

چيروکي کورت بو بچوکان

نوسيني مه م

بو •• بيچوه شيره کاني •• بارزان

هاقاله کاني •• ره شکو •• موژده ••

موژده ي گه رانه وه ي باوکه نه به زه کانيان •

ره شکو •• له ناو کولته شه که دا به رانه ر دايکي له سه ر
گوي چه سيره دراوه که ي روخ ناگردان •• له تهنيشت نازي
خوشکوله که ي له سه ر زگ لي راکشابو ، سه ري کرد بود سه ر
په زه کاغه زيک •• قه له ميکي له ناو نه نگوسته کاني دهستي راستي
گرتبو •• و کرر دامابو جار جاره چاويکي له دايکي هه لئه بري •• له
پاشا سه ري نه کرده وه سه ر په ره که •• و دهستي نه بزواندنه وه به
نازي نوسيني شتيک •• به لام په شوکاويه که ي ديار ي نه دا که نه ودي
نه يه ويت بينوسي ريک بوي نايه ت •• دايکه ش به په ر وشه وه نه يروانيه
کوره نوبه ره که ي وده نيشانه ي کامه رانيکي گه رداوي له سه ر روو
دياري نه دا •• کامه راني •• ديمه ني کوره که ي فيري خوينده واري بود ،
وواخه ريکه شت نه نوسيت به ئاسته م ئاهيکي هه لکيشا وبي ده نگ له
ده راييکي بير کرده وه خوي تقوم کرد •

له يرر ره شکو پي نوسه که ي دانايه سه ر روخي چه سيره که
وهه ردو دهستي خسته ژير چه ناگهي وکته بير کرده وه ••
چه چوره نامه يک بو باوکي بنوسيت ؟ نه و باوکه ي که له کاتي فام –
– کرده وه تا ئيستا هه رگيز له ده وري خوي نه ي ديوه ؟ بو نه و

(۷۹)

باو کھی که به دریزایی ژیانی چاوی پیی نه کهه وتود و تامی
 ههنگوینی شرینو بونی گولاوی هی هستی روله پی نه چیژتود •• کهوته
 گله پی لهم گهردونه دونه وروژگاره بی بهختی که بی تاوان •• به
 ساوایی ، له کوشی گهرمی باو کیکی بی بهش کردوه ، وه بی کهس
 لهم دونیا پرر ستم و جهورو زورداری و بی باکیهی له ناو ئهم بی بهزدیو
 دل ره قیهی هیناوت ته دی ، له گهل دایکیکی دستویی سپی کلولی
 دل گهرم و خوشکیکی وه کو خوی مندال و بی دهستولات • ئهم
 روژگاره پرر ستمهی که دوچاری ئه وهی کردن ، بهم بوونه نیوه چلو
 (فهریکه) بهم دستویی و له شه ناسک و روت و بی تینه •• به برسینه تی ••
 ریگای پرر که ندو کوسپی درکاوی ، تاریکی ژیان بو خویان بکه نه وه •
 ههر که وینهی ئه و برادرانهی قوتابخانهی هاته وه پیش چاو
 که هه موروژ ، دهست له ناو دهستی باو که کانیاں •• به جلی پاک و سه ره بهرز
 له بازاری شار هاتو چویان ئه کرد •• وه یا که له قوتابخانه باسی
 چونیه تی باو که کانیاں ئه گیرایه وه ، زور بهزه پی به خوی هاته وه وه
 شورشیکی به تین کهوته ددرونی •• شه پولی گریان هیرشی هینایه
 سهز بی دهستی خوی ، نهختیک خوی جولانده وه ورووی
 بهره و ژوور بهرز کرده وه و چاوی برینه کاریته کانی بانی کولیته که ••
 بو ئه وهی بهری شه پولی فرمیسکه کانی بگریت ، پاش که میک ، به
 دوچاوی تیک شکاو ، سهیریکی دایکو خوشکه کهی کردو قهله مه کهی
 به گورجی هه لگرت هوه •• سهری کرده سهر پهراوه کهو دهستی
 کرد به نوسین :-

« باو کی خوشه ویستم •• روژباش ، سهلاوت لی بیت ، باو که

(۸۰)

گیان چونی ؟ کهنگی ته گهریته وه لاما ئیستا له بهندی خانه چون
 رانه بویری ؟ ئایا ته زانی منو نازی له گهل دایکمان ئیستا له شاری
 (•••••) ین دایکم ته لی پاش گرتنی تو •• ئیمهش به زوری زوردار له
 گونده کهی خومان گويزر اینه وه ته مشاره •• دایکم لیره به ته نیا هه مو
 روژی ته م مال و ته و مال خهبات ته کات هه تا نزیك ئیواره ، به م جوړه
 نانو خوراکمان بو پهیدا ته کات ، ئیواره بهک ته گهر زور ماندو نه بیت
 ته چیه چیاو پشته داریکیشمان بو دینیت که به سه رماو سوری
 بوخومانی بسوتینین ، منیش ته مه دو ساله زور جار له گهلی ته چمه
 چیاو یارمه تی ته دهم ، چونکی دایک بی هیز بوه وه پیوستی به
 یارمه تیه •• وه به ته نیا بهشی خومانی دار پی ناهیندرین ، وه پاره شمان
 نه بی یی بکرین ، نازیش له مال یارمه تی ته دات ، گهسک ته داو ئاگر
 ته کاته وه •• که له قوتابخانه گه رانه وه گورج نانکی هه بیت له بهرده م
 دانه نیت •• له بهر ته وه زور خوشمان ته ویت •• بابه گیان توش
 خوشت بویت ، چونکی مه و مهلی من زور •• زور •• بهم خوش
 ته ویت •

باوکی خوشه و بست ، من لیره له قوتابخانه ته خوینم •• له
 یولی پینجه م ، دایکم ته لیت پاش ته وهی تو خرایه بهندی خانه
 به سی ۳ سال منی زاردوته قوتابخانه •• سال به سال سه رکه وتوم
 وهه رگیز نه که وتوم ، نازی ش دوو ساله زور جار هه تا بهر
 دهر گای قوتابخانه له گهلم دیت •• بهلام دایه ته لیت چونکی بی که سین
 ته وانای ته وهی نه ، له بهر هه ژاری نازی بنیریه قوتابخانه ، من هه مو
 روژی دهرسی پی ته لیم •• چونکی زور خوشم ته ویت •• ئیستا

(۸۱)

تهوانای ئەوهی پهیدا کردوه که ناوی توو ناوی دایه و ناوی کوردستان
 بنوسیت * * یه کهم شت فیری نویسی ، کوردستان و ناوی تو بو * *
 که دایکم ئەبنیت پیکه وه ئەنوسین ، ههردو کمان ماچ ئەکات و ئەلێت :
 خوزیا بابە لێره بوایه ههتا نازی یس بهاتبایه مکتب *
 باوکه گیان کهی ئەگه ریته وه لاما ن ؟ زوو بگه ریه زوو * *
 دایه زور توی خوش ئەویت به قهدهر منو نازی * باوکی شیرین ،
 راسته ؟ دایکم ئەلێت توش ئیمهت زور خوش ئەویت ؟ * * وه جارن
 که ئەهاتیه وه مال ، یاریت له گهل ئەکردم وه میوه و نوقلت بو ئەهینام ؟
 هیشتا ئەو بهرگه م ههراوه که تو کاتی ئازادی له شاری (شنو) بوت
 هینابوم * * بهلام دایه زور ناشرینی کردوه ئەوه ندهی پینهی بکات
 باوکه گیان که هاتیه وه ئەبی له گهل خوت دهسته جلکیکی زور
 جوانم بو بهنیت * وه کو هینه کهی - شیرکو - که باوکی له ههولیر
 بوی هیناوه ههروا ئەبیت جووته پیلاییکشم بو بهنیتی ، ههتا چیدی
 پی خواس نه گه ریم * * ماموســــــــــــتا له ریزی ئەلێت - پیخواس
 بو دهروه - لیم ئەدات ئەلێت پیت چلکنو قوراوین ، وه یا جلکت درراوو
 قورن * * خو ئەی باوکی به ریز * * ئەبیت بو نازیش جلك بهنیتی ،
 چه جلکی نیه ، ههمو روژی ئەلێت - بابە له گهل خوی کراسیکی
 سووو که وایکی سهوزو ههوریکی سپی وزه زردو رهنگا وره نگم بو
 دینیت ، له گهل گهردانه یکی موروی پرشنگدار ، ئیستا قوتویهك
 پارچه بازن و شوشه ی هه م رهنگی شکاوو موروی له کولانان
 دوزیونه ته وه ، هه مو کاتی یاریان له گه لا ئەکات و وریزیان ئەکات و
 به سه ر سنگی خویانی ئەگه ریت ، باوکه گیان دایه ش هه مو جلکی

(۸۲)

پيناويهو كونه جلي هم وئهو به لام ئه لیت :- باباوك بگه ریتهو من
 جلکم ناوین * نایه ویت تو هیچی بو بدهی به جلك چونکی ئه لیت :-
 یاردت نیه * له بهر ئهو باوکه گیان ئیمهش هیچمان ناویت ته نیا -
 پیلاویك نه بیت بو من چونکی زستانه وهه ردویم قه لشیون و سرر ئه بن ،
 وه شهرم ئه کهم - به پی خاوسی بگه ریم * * ته نیا ئه مه ندهو بگه ریره وه
 لامان و بهس * »

ردشکو که میك له نویسن و دستا ئه وسه ری قه له مه که می خسته
 سه ر روومه ته زه ردو رهش تاله که می و که وته لیک دانه وه و بیر کردنه وه
 * * ناو ریکی له نازی ی خوشکی دایه وه که خه ریکی دورمان کردن
 بو ، * سه ری سوراندوه لای دایکی که چاوی به چاوی دایکی که وتن
 مهستی به هیمنایکی زور کرد * * سه ری دانه وانده وه و که وته وه
 نویسن :-

» باوکه گیان نانوانم بنوسم چه ند توم خوش ئه ویت * * خوزبا
 روژیک ئه توم ئه دی تا کو دهستم بگردبا یه ملتا * * سه رم خستبا باخه لتا
 * * خوزیا دهستیکم ئه گه یشته به ددسته پیروزه کانت ، تا تیر ماچم
 بگردیان * * ئه وه دهستانه ی چوار روژه ری میان بی وچان هه لگرتوه
 ئایا دیته وه یادت باو کا پیروز ؟ * من له یادم نیه به لام دایه ئه یگیریته وه
 که له ولات دهر به دهر کراین چون چوار روژ ریگا له ناو به فرو
 توف و سایه قه * * له ناو شهخته و سرری له ژیر هیرشی فرو که و وتوب و
 گولله و بومبا منت به و دهستانه ت هه لگرتوه وله باوهش خوتت گرتوم
 وه له سرری و وشک بون و مردن رزگارت کردوم * * وه چون له تاکه
 (جاجم) ه که تان لوول دابووم ئه و جاجمه ی که هه مو سه رمایه ی توو

(۱۳)

دایکم بوه . . لهو ریگا دوورو سهختو هاتو نههاته ، بو نهوهی من
سهرام نه بیت ورزگار بکریم ، . . که خوتان خسته بهر هالاوی
کریوه و وزیرین و به فرو توفی نهو زستانه ، که خوراکتان له خو
هرام کرد و خوتان خسته بهر ددانه تیژه کانی برسیه تی بو نهوهی
من بتریم . . دایکم به ژگی پرر له بهر زه بری نهو کریوه و زریانه نهو
برسیه تیه وله ژیر نهو باره ، پرر نارام خهباتی نه کرد . . وه توش
له جیاتی هه ژدمیک ، جازیک شور تکهت گورج تر نه کرده وه له
سهر زگتا . . .

هه جاره ی که دایکم نه م باسه م بو نه گیرته وه . . نه وه ند پی
کز و دلخوش نه بم که بی نارام هه مو کانی چاوه روانی گه رانه وه ت
بم . . بو نه وه ی شاد بم به دیده نیت ، بو نه وه ی خوم به گور بناویژمه
نهو کوشه ت که پیش ههشت سال بو دوامین جار خوم تیدا گه وزاندوه
به گه رمی و پرر نارده زوو نهو دهستانه ت ماچ بکه م وه دده و چاومی
تی هه لسوم ، که پیش ههشت سال . . ههشت سالی دورو دریز . . وه
سهرمتا راهیناوه . .

لهو کاته ره شکو له نوسین وه ستا . . چاوی پرربون له
گریان . . ورده ورده فرمیسک له چاوه کانی هه لقولین . . به ریزو یهک
له دوا ی یهک خزینه سهر روومه ته کانی ، له م لاو وله ولا هه ندیک
به زده و لالغاوه کانی جو گه یان به ست ، نهوانی تر له سهر چه نه گه .
لیکیان دایه وه وده نک . . دهنک که وتنه سهر پهراوه که ی به رده می ،
بی نه وه ی چاوه کانی بسرریته وه دهستی کرده وه به نوسین :-

« باوکی خوشه ویست . . گیانه که م . . به خوا شه و وروژ
چاوه روانی نوم . . چاوه روانی دیده تم بر جوش و نارده زو چاوه روانی
(۸۴)

ټور وروژدم که بگه ریتته ووه ناومان * * ووه له ناو شار دست له ناو دست
 پیکه ووه بگه رینین * * تا که برادره کانت پیم ټه گن بزائن منیش ووه کو
 ټه وان باو کم هه یه * * ماموستاش له قوتابخانه پیم نه لیت هه تیوی لاتی
 ددر کراو تا دراوسیکانیشمان ټیر ووه ټاواردو به چاویکی سووک
 ته ماشای دایکم وټیمه نه کهن * * تا کو نازیش بتوانیت بجیته قوتابخانه ووه
 ووه کو من فیری خوینده واری بیت * * * *

بگه ریود لاما * * باو کامه زن * * زوو ، زوو * * بابو * * بابو * *
 ټهی که ووشه ی بابو * * چه وشه ییکی خوشه له سهر زار * * له
 ناو * * دل * * ههر چه نده ده بیژم * * بابو ، بابو کس ووه لامم
 نادانه ووه * * ههر چه ندی چاف دگیرم * * ته * * نابینم * * تو خودی * *
 زوو بزفرده ووه تک مه ، * * تا کو تیر به دل ، پر به زار (دهم) هاوار
 بکه م * * بابو * * بابو گیان * * هه تا کو من ونازی * * ههر دوک به جوته
 خومان به لیچکه چوخه له کهت * * به که لانگو جکه کانت (فه قیانه) شور
 بکه ینه ووه (هه لواسین) * * ووه جاریکی تر نه هیلین * * له ده سمان
 بجیت * * ووه به هه مو هیزمان دهسته کانت بگرین * * نه هیلین جاریکیتر
 لیمان دوور بکه ویه ووه ټه گهر زوریمان لی بکه یت بو دوور که وتنه ووه * *
 به فرمیسک ههر دوو دهسته کانت بشوین به فرمیسکانه * * که له
 گهل ټهم نامه یه هه ندیکم به دیاری بو ناردی * * به دیاری * * بو
 یادیکاری ټه ووه که زوو بگه ریتته ووه لاما * * تا * * که به هه مو
 هیزیکمه رده له کانگای ددرونم گاز (بانگ) ټه که م * * بابو گیان ووه لام
 له دمه پیروزه کهت * * به ده نگه پر سوزه کهت ودر بگرمه ووه * * ووه
 هه مو روژیک له گهل - پیکه نینی ټاسو * * به رووم پی بکه نی * * ووبه
 ههستیکی پر هیوینی بانگم بکه یت * * کوره خوشه ویسته که م
 * * * * ره شکو *

ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН,
СОЕДИНЯЙТЕСЬ!

Орган
Центрального
Комитета
ВЛКСМ

КОМСОМОЛЬСКАЯ ПРАВДА

Год издания 34-й
№ 85 (10410)

Суббота, 11 апреля 1959 г.

Цена 20 коп.

عه بدولوهاب بهياتی نه گهرینهوه

نیشتمانه گه ی (۱)

نووسینی : شاعیری به رزی مروقیه تی
نازم حکمهت

کاتی چند پارچه شیعیریکی جوانت دینهوه یاد ، بی گومان
هونراوه کانی شاعیره کلاسیکیه کانی گهلانت به بیرا تی نه پهری ، له
هموو دهوریکدا • به لام من ئیستا مه به سم ئهم هونراوانه نیه ،
به لکو مه به سم هونراوه کانی شاعیره هاوده مه کانمه •
گه لیک هوی شادمانیه که دیوانی شاعیریکی تازه ی لوی هاودهم
بکه یته وهو شیعه کانی بخوینیته وه به تایه تی گهر هردووکتان به
یهک چاو بروانته ژیان •

(۱) ئهم لی کولینه وه یه له روزنامه ی « کومسومولسکایا برفادا »
که زمانی یه کیه تی لاوانی له نینه له جمهوریته کانی یه کیه تی سوقیه دا
له ژماره ی « ۱۰۴۱۰ » ی روزی ۱۱ نیسانی ۱۹۵۹ بلاو کراوه ته وه •

(۸۶)

ئەمەوی لە ھونەری رەنگینی یەکیك لە ھاودەمەکانم بدویم •
مەبەسم عەبدولوھاب بەیاتی شاعیری عیراقە • کە لە ریگەیی زمانی
رووسیەو شیعەرەکانیم دی (۲) وە زانیی رووسی لەم دەمەدا ئیشیکی
گەورەییە •

زورجار ئەبیستم کە شاعیران گلەیی لەو شاعیرە رووسانە ئەکەن کە
شیعیریان ئەکەن بە رووسی • نازانم ، بەشکم ، چەند کەسیکی
دەررون ناپاک خویان بخزینە ناو ئەو شاعیرانەو کە شیعەر ئەکەن بە
رووسی ، بەلام بە ئینسافەو ئەلیم کە تیکررا رادەیی ئەدەبی جیھان
وەرگیران بو رووسی رادەییەکی بەرزە • خویندەوارە سوڤیەتیەکانو
خەلکی وولاتی بیگانەش قەرزداریی ئەو کارە رەنگینە بەرزەن کە
وەرگیرد رووسەکان ئەیکەن و جوانی کومەلیک کتیمان بو ئەخە ، ه
• روو

ئەوانەیی دیوانەکەیی « بەیاتی » یان خستە سەر رووسی ئەرکی
خویان زور بە جوانی بەجیھناو جیگەیی سوپاسن و شایانی ئەوەن
کە ییو ناویان بەریت وە ئەوانە : (ئا • غورودیتسکایا • و • ت •
تروفیمکو ، و م • کورغاتسیف ، ون • بافلوفیتش) ن •
لە گەل ئەو دوستانەمدا دوام کە عەرەبی و رووسی باش ئەزانن ،
ھەموو دلنیایان کردم کە دیوانە کە گەورەترین شتی خوی تیداماو
کە ئەویش گیانی شیعەرەکانی بەیاتیە •
بەیاتی لە سالی ۱۹۲۶دا لە بەغداي پایتەختی عیراق لە دایک بوە •

(۲) « چەند ھونراویکی مەنفا » ھی عەبدولوھاب بەیاتی ،
بلاو کردنەو خانەیی ئەدەبی بیگانە لە موسکو ۱۹۵۸

(۸۷)

وه له سالی ۱۹۵۰دا لهم شاره‌دا له ده‌ستگای ماموستایانی به‌رز خویندنی
ته‌واو کردوه‌و له‌و کانه‌وه به‌ئمه‌ده‌بیاته‌وه خه‌ریکه ، وه هه‌ندی دیوانی
دلدارى چاپ کردوه .

وه له کوتایی سالی ۱۹۵۳ له‌گه‌ل پيش‌ده‌وانی روشن‌بیرانی
عیراقد‌ا له‌ ده‌رکردنی گوڤاری «خوینه‌واری نوی – الثقافة الجديدة»‌دا
به‌شدار بوو ، وه له‌ویدا ئه‌و پارچه‌ شاعرانه‌ی بلاوئه‌کرده‌وه که
هه‌ره‌شه‌یان له‌ ئیستعمارو چینه‌ کاربه‌ده‌سته‌که‌ی نوکه‌ری ئه‌کرد له
عیراق .

به‌لام دامر کاندنه‌وه‌ پشووی نه‌دان ، گوڤاره‌که‌ له‌ سه‌ره‌تای سالی
۱۹۵۴دا داخرا ، به‌ یاتیش له‌ سه‌ر ئیش ده‌رکرا وه له‌ گه‌ل
روشن‌بیره‌ ئازادیه‌خوازه‌کاندا نیرا بو سه‌وپاگای به‌ زور ته‌دریب
پی‌کردنی ئه‌فسه‌رانی ئیختیات . وه له‌م کانه‌وه‌ ئه‌و ریگه‌ سه‌خته
ده‌ست پی‌ئه‌کات که‌ ئه‌م شاعیره‌ تی کوشه‌ره‌ گرتویه‌ به‌ر . ریگه‌ی
به‌ندیخانه‌و گرتن . ریگه‌ی ژیان‌و به‌ نه‌ینی ئیش‌کردن ، ئینجا نه‌فی‌و
ده‌ربه‌ده‌ری . به‌لام ئه‌م شاعیره‌ کاتیک ئاوا ئه‌ژیا ، شیعری وای ئه‌ووت
که‌ پرر بوون له‌ رقو کینه‌ به‌رامبه‌ر به‌ ئیستعمارو نه‌ریتی نوری
سه‌عید .

وه له‌ کوتایی سالی ۱۹۵۵دا ئه‌م شاعیره‌ ناچار بوو عیراق
به‌جی‌به‌یلی‌و هه‌ردوو کورده‌که‌ی له‌وی به‌هیلته‌وه . وه له‌م سالانه‌ی
دوایدا به‌یاتی له‌ لوبنانو میسرو سواریادا ژیا‌نی برده‌سه‌ر . وه شیعره
ئاگریه‌کانی له‌ گوڤارو روژنامه‌ پيش‌که‌وتوه‌کانی روژه‌لانی عه‌ره‌بدا
بلاو ئه‌کرده‌وه .

له سالی ۱۹۵۶دا له قاهره سی هم دیوانی به یاتی « به رزی بو
مندالانو لقه زهیتون » وه له ۱۹۵۷ دا هر له قاهره چوارم دیوانی
« چند شعریک له مه نفا » دهرچوون •

وه له گلاویژی ۱۹۵۸ دا به یاتی هاته دیده نی به کیه تی
سوقیه ت ، وه لیره هه واله خوشه که ی بیست ، هه والی دامه زرانندی
جمهوریه تی عراق •

سه رگوزده شته ی ئەم شاعیره زور دیاره ئەوه ئەگه یه نی که
سه رمایه داری له م دهمه دا گه لیک له دهمه ته براکانی سه دهه کانی
ناوده راستی ، ئەوانه ی دادگاکانی پشکنین « محاکم التفتیش » توندتر
شاعیران و روشن بیران نازار ئەدات •

وه هر وهك له و روزانه دا شاعیره کان و روشن بیران دهر دو
نازاریان ئەچه شت له پیناوی مروف دا • ئەمروش هه لگرانی مه شخه لی
هاوسانی « ئیشتراکیه ت » و جولانه وه ی نیشتمانی نازاد یخواز دهر دو
نازار ئەچیژن له پیناوی دادپه روده ریدا •

ئەم جوړه که سانه له ناو ئەوانه دا دیارن که ناسیو من یا خوم
ئەیاناسم •

ئەمانه سه باحه دین عه لی نووسه ری تورک که له دارستانه کانی
ده وروپشتی ئەدرنه دا کوژراو روشن بیرا پاکستان ئەحمه د فایزوه
بابلونی رودای شاعیری شیلی و ، نیکولا گویلنی شاعیری کوبا و محمه د
سالح به حرل علومی شاعیری عراقن •

به لام چند قاره مانی تری وهك ئەمانه هه یه •
نایا روزیک دی جیهان یولیوس فوچیکنی چیکسی و بتساروفی

(۱۹)

بولگاری و گارسیا لورکای ئیسپانی له بیر بچی • گهر ههموو ئهو
شاعیرو روشن بیرانه بژمیرین که له م ده مه دا بونه قوربانسی
کونه په رستی ئهو ده لیسته یه کی گه و ره دروست ئه کات • وه له م
لیسته یه دا ناوی عه بدولوه هاب به یاتی ئه نووسریت •

له شیعردکانی به یاتیدا زورتر به تینی و یه ک گرتنی جوردها
ماناو باسی ددروونی « ذاتی » له گهل باسی نیشتمان په روی و
مرو فایه تیم به دلاچوو • وه به زوری له م شاعیره دا چهز له ساکاری و
ئاسانی و راست گویی و توانا سهیره که ی ئه که م له کو کردنه وه ی ماناو
دارشتیدا له پارچه شیعردکانیدا •

وه رگراوه روسیه که ش شیو ده یه کی راسته قینه ی به یاتی ده ر
ئه خات له تازه کردنه وه ی شیعردا • وه بو ئه وه ی نمونه یه کی جوانی
به ده ر بخرین ئه بی ئه م پارچه شاعرانه بخرینه پیش چاو که ئه گه نه
په روی دل وه که زور جوان کراون به رووسی ، وه ک پارچه
شاعرانی « ناپاکی » و « دیارنه بوون » و « سواره ی غه مناکی » « که
ت • تروفینکو » وه ری گراون • وه « شهوی عه مان » و « بمبه رده وه
بو نیشتمان » و « ئه و پیاوه ی گورانی ئه ووت » (وه رگیرانی کورغاتسیف) و
« شاره که م و قه رده ج » [وه رگیرانی - آ • غوردوتسکایا] •
عه بدولوه هاب به یاتی دوسته وه وه ک ئینسانیک خوشم ئه وی و -
هه روی کو وه ک شاعیریکیش خوشم ئه وی - له بهر ئه وه رابوردنی به
شاره که مدا ، به ئه سه موولدا - وه گو فتاری له گهل محه مه دی کورمدا
له پارچه شعیریکدا جوولانمی (ته ماشای ۱۵ پارچه شاعر له ئیه نا
بکه - وه رگیر -) وه من ئه مه وی له به رده می خوینده وارانی

(۹۰)

سوڤيه تدا كه خوشه ويست ترين خوينده وارمن سوپاسي بكم *
 وه له دوايدا ئه مه وي چهند ووشه يه كه ده باره ي ئه و شيعرانه
 بليم كه له به ياتيمان ئه ويت * بابلونيرودا ئيستا له شيلي يه ، وه وا
 بزانه نيكولا گويلنيس گه راوه ته وه كوباو به ياتيش له مه نفا نه ماوه و
 ئيستا له ناو كه سو و كاريدا ئه زي له عراق * ئه لين كه گوايه ته نيا
 ئازار شيعري راسته قينه ئه هينته به ره هم * به لام من وا نابيم * چونكه
 من وا ئه زانم نووسيني شيعري دل روون كه روه زور له شيعري
 غه مناك گرانتره * له گه ل ئه وه شدا شاعيري وا هه ن كه ئه مه يان له
 باردا بوو * « ماياكوفسكي » يه كي ك بوو له هونه روه راني « وينه ي
 دل روون كه روه » به ياتي تووشي ئازار بوو شيعري ره نگيني ووت *
 وه وا بزانه ئيستا ش كه به ختيا ره شيعري ره نگين ئه ليت *
 نازم حيكمه ت

مهولانا خالدى شاره زورى

۱۱۹۰ - ۱۲۴۲ ي كوچي

نوسيني : نهوشيروان نزار سليمانى

مولانا خالد كورى احمد كورى حسيني عثمانى به (۱) ، له
 باو كه وه ئه چيته وه سه ر ميكايله شه ش ئه نگوست دهستيكي شه ش
 په نجه ي بوو وه له دايشه وه ئه چيته وه سه ر پير خدرى شاهو *
 له سالى ۱۱۹۰ ي كوچي له دى (نهوتى) هاتوه ته دنياوه ، تا
 چهند كتيكي بيچوك ته واو ئه كا وه كو (قرآن) ي پيرزو (تصريفى
 زنجانى) و (محرر) له شه رعداو هه ندى پشه كي له صرف و نحو دا ،
 له قه رداغ ئه مينيه وه * وه بو ته واو كردنى زانين سه رى له زور
 (۹۱)

شوینانی کوردستان داوود و کو (حلوان) و (زه‌هاو) و (سنه) و (کویه) و
(خه‌ریانی) و (هه‌ریر) و (سلیمانی) •

که کتیه ورده کانی ته‌واو کرد له قه‌رده داغ روی کرده سلیمانی
بو لای زانای گه‌وره مه‌لا عبدالکریمی به‌رزنجی • پاش چهند مانگی
ماموستا ئه‌گوری وده ئه‌چته لای مه‌لا صالح ناویک ، وده لای ئه‌ویش
ئه‌رواو ئه‌چته بیاره بو لای مه‌لا ابراهیمی بیاره‌یی • دیسنان
ئه‌گهریته‌وه بو سلیمانی ، وده له سلیمانیه‌وه یه‌کسه‌ر بو دده‌ستی هه‌ریر
بو لای مه‌لا عبدالرحیمی زیادی ، وده کتیی (شرح الجلال علی تهذیب
المنطق) ته‌واو ئه‌کا ، ئه‌نجا ئه‌گهریته‌وه بو کویه بو لای مه‌لا
عبدالرحمانی جلی زاده • واری ئه‌که‌وی مه‌لا عبدالرحمن
نه‌خوش ئه‌که‌وی و ئه‌مری ، به‌جاری ئه‌گهریته‌وه
بو سلیمانی • له سلیمانیه‌وه بو به‌غدا وده کتیی (المختصر
المنتهی فی الاصول) ته‌واو ئه‌کا له گهل چهند کتییکی تر • ئینجا
دیسنان دیته‌وه بو سلیمانی • له‌و کاته‌دا ابراهیم پاشای بابان حوکرانی
سلیمانی بوده ، زور له گهل مولانا خه‌ریک ئه‌بی بو ئه‌وه‌ی بی به
ماموستای کورده‌کانی ، به‌لام ئه‌و رازی نابی ، ئه‌لی هیشتا خویندمن
ته‌واو نه‌کردوه ئینجاری سنه ئه‌گریته به‌ر بو لای زانای به‌ناو
بانگ شیخ محمد قسیم السنوی بو فیر بونی هندسه‌و حساب (فلکیات) و
اسطرلاب • پاش فیر بونی ئه‌م عیلمانه ئینجازه له شیخ محمد وده
ئه‌گری و ئه‌گهریته‌وه بو سلیمانی له سالی ۱۲۱۳ داوود به‌ریکه‌وت
نه‌خوشی‌ی تاعون بلاو ئه‌بیته‌وه ، وده مه‌لا عبدالکریمی ماموستای
تاعون ئه‌گری و ئه‌مری وده له شوینه‌که‌ی ئه‌وا مولانا خالد دائه‌نین له

(۹۲)

مزگهوتی بابه‌علی ئیستادا، وود تا سالی ۱۲۲۰ به دهرس و تن و
 ئیرشاده وود خه‌ریک ئه‌بی • ئینجا شه‌وق و زه‌وقی جه‌ج ئه‌که‌ویتسه
 سه‌ریه‌وود ، وود به ریگای موصل و دیار به‌کرو جه‌له‌بو شاما ، به‌ره‌و
 مکه ئه‌که‌ویتسه ری • چهند روژیک له شاما ئه‌مینته‌وود وود ئه‌بی به
 هاوری مه‌لا محمدی کزبری مه‌لای مزگهوتی (دارالحدیث) ، وود له
 شامیشه‌وود به‌کسر رو ئه‌کاته (مدینه) وود له‌وی گه‌لی هه‌له‌ستی بجوان
 هه‌ل ئه‌دا به پیغه‌مبه‌ر (ص) وود به (مدینه منوره) دا • ئه‌م شیعره
 سه‌ردتای هه‌له‌ستیکه‌تی که له نزیکه‌ی مه‌دینه‌دا و تویه‌تی :

سازبانا رحم کن بر آروزو مندان زار !

وعدده شد نزدیک ونبود بعد ازین جای قرار ••

ماودی جه‌ج کردنی مولانا سالیك ئه‌خایه‌نی • واته له سالی
 ۱۲۲۱ دا ئه‌گه‌ریته‌وود سلیمانی ، وود دیسانه‌ویه ده‌ست ئه‌کاته‌وود به
 دهرس و تنه‌وود تا سالی ۱۲۲۴ میرزا رحیم ناویک که به دهریش محمد
 ناسراوه دیت بولای مولانا وود داوای لی ئه‌کا که بچی بو هیندوستان
 بو لای شیخ عبیداللهی ده‌هله‌وی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی لی وود گری •
 مولانایش له گه‌لیا ئه‌که‌ویتسه ری به ریگای سنه ، هه‌مه‌دان تاران دا ،
 وود له تاران گه‌فت و گویه‌کی دورو دریژ روئه‌دا له به‌ینی مولانا و شیخ
 ئیسماعیلی کاشی دا وود مه‌مولانا سه‌ر ئه‌که‌وی به سه‌ر ئه‌وا ، وود ئه‌م
 دمه‌قاله‌یه به هه‌له‌ستیکی دریژ ئه‌گیرته‌وود که ئه‌مه سه‌ره‌تا که به‌تی :

کملت مسافة کعبة الآمال

حمدا لمن قد من بالاکمال

ئینجا رو ئه‌کاته بسطام ، خرقان ، سمنان ، نه‌یسا بور ، طوس • له

(۹۳)

شاری طوس هلبهستیک به سهر ئیمامی رضادا ههل ئه‌دا • ئه‌وه
هلبهسته جوانه‌ی بهم شیعره دوس پی ئه‌کا :

این بازگاہ کیست که از عرش بر تراست

وز نور گنبدش همه عالم منوراست ؟

وه له طوسه‌وه یه‌کسه‌ر رو ئه‌کاته مشهد ، هرات ، قندهار
کابل ، غزنین له غزنین یادی ینشتمانه‌که‌ی ئه‌کاته‌وه ، غزه‌لیکی زور
جوان دانه‌نی که تا بلی خوش و به تامه ، له سهره‌تاکه‌یه‌وه ئه‌لی :

موسم عیداست و ما نومید از دیدار یار

عالی در عیش و نوش و ما دو چشم اشکبار

هر کسی بایار در گشت گلستان است و من

زاشک سرخم شد کنار از داغ هجران لاله زار

وه دوایی به‌که‌ی بهم شیعره دینی :

خالدا گر نیستی دیوانه‌وه سحرآ نورد ،

توکجاو کابل و غزنین و خاک قندهار ؟!

ئینجا له غزینه‌وه رو ئه‌کاته لاهور ، جهان آباد ، دهلی (دهلی) •
وه له شاری دهلی‌دا ماوه‌ی چه‌ند مانگت ئه‌مینته‌وه • روژیک
خهریکی ناو پرژینی ژوری مه‌لاکان ئه‌بی له خانه‌قاکه‌ی شیخ
عیدالله‌دا ، گوی‌ی لی ئه‌بی مه‌لاکان له ژوره‌وه دمه‌قاله یانه له
سهر پرسیاریک • ئه‌میش ئه‌چیته ژوره‌وه ، لی یان ئه‌پرسی ئه‌وه
چیہ ؟ وه‌رامی ناده‌نه‌وه ، دیته دهره‌وه پارچه قاقه‌زیک ئه‌دوزیته‌وه ،
وه‌رامه‌که‌ی لی ئه‌نوسی و فری ئه‌داته ژوره‌وه ، هه‌مویان سهریان
سور ئه‌مین له زانینی ئه‌و کابرایه - مولانا - هه‌مو به‌جاری ئه‌چنه

(۹۴)

سهر شیخ عیدالله وه پیی ئەلین ئەم زانایه بوچی له خانهقادا ئیشی ئاورشین کردنو گسک دانه ، وه بوچی مهقودی خوی نادهتسه دوسی ؟ ئیتر له وروژدهود تهریقتهتی دائه‌دا وه ئە‌گه‌ریته‌وه بو سلیمانی ، هه‌ر له مز‌گه‌وته‌که‌ی خوی دا دوس ئە‌کا به ئیرشاد ، تا له سالی ۱۲۲۷ ی کوچی دا محمود پاشای کوری عبدالرحمن پاشای بابان ئە‌وه مز‌گه‌وته‌ی بو ئە‌کاته‌وه که ئیستا به (خانه‌قای مولانا) ناوبانگی دهر‌کردوه . (وه‌ک له‌باوکم بیستوه ، که ئە‌ویش له نه‌کی بیستوه ، جی‌ی خه‌نه‌قا وه‌ختی خوی زه‌لکا‌وو گوم بوه به مریده‌کانی پری کردوه ته‌وه ، وه‌سی ژمه‌نان و شوربای داونه‌تی) *

ئیتیر مولانا دوس ئە‌کا به ته‌ریقته‌ت دادانی خه‌لک ، شان به‌شانی مالی شیخ معروفی نودی که ئە‌وانیش ته‌ریقته‌تی قادری‌یان دائه‌دا . له‌م به‌یانه‌دا مولانا له به‌ره‌ندی هوی تایه‌تی ناچار ئە‌بی به یه‌گجاری سلیمانی به‌جی بیل وه بچی بو شام ، وه چوار سالیس له‌وی ئە‌مینیه‌وه تا وفات ئە‌کا . مه‌رقه‌دی ئیستا له شامه . اسعد صاحب به‌حروفی ایجد می‌روی وه‌فاتی به‌وشه‌ی (مغرب) داناوه که ئە‌کاته ۱۲۴۲ . دیوانی هه‌لبه‌ستی مولانا له ۱۲۶۰ دابه‌فه‌رمان سولتان عبدالمجید خان له‌چاپ دراوه له ئە‌سته‌مول ، وه‌تیکه‌له له شیعری فارسی و عه‌ره‌بی و کوردی . نو به‌ره‌ی دیوانه‌که‌یم لایه‌که به‌خه‌تی شکسته له لایه‌ی مه‌لا عبدالله‌ی گه‌لاله‌وه نوسراوه‌ته‌وه ، ئە‌م دو پارچه هه‌لبه‌سته کوردی‌یه‌ی تایه‌که یه‌کیانی له سهر شیوه‌ی هه‌ورامی وتوه :

- • قیله‌م فیراقت • • قیله‌م فیراقت • •
- • ئارامم سه‌نده‌ن سه‌ودای فیراقت • •

(۹۵)

دل قه قه نس ئاسان پهی ئیشتیافت
 تاقهت تاق بیهن پهی ئه بروی تاق
 دور جه قامهتت قیامهت خیزان
 هیجرت شهرارهی جههه نم بیزان
 کاری پیم که ردهن مه حرومی رازت
 نه که ردهن وه دل نیم نیگای نازت
 قه در عافیهت وه صلت نه زانام
 شوکرانهی شوکر رازت نه وانام
 ساغهم کوی شادیم با وه باد شانو
 ته مام انتقام وه صلت جیم سانو
 خاس خاس جه شدت نایرهی دوری
 که رد وه کوی نوره سهرتا پای (نوری)
 مولانا ، هه رچه ند تخلصی شیعی هه (خالد) ، به لام لهم پارچه
 شیعه یا تخلصی (نوری) ی بو خوی داناوه ، وه به (ضیاء الدین)
 ناوبانگی دهر کردوه *

ئه مهش نه به نه کی تری شیعی مولانایه :
 دیسان دیاره دل بهری وه ک مشعلستان دا دیار
 نوریون له سهر کیوی احد طومار به طوماری شکار
 بی واده ئه مشه و روژ هه لات ، یا نوری جانان سات به سات
 روشن ده کاتن سات به سات ، فاللیل قد یملی النهار
 خوش خوش نه سیمی عه نه برین بین خوش ده کاتن سهر زه مین
 ئه مانه بونی عه نه برین ، یا نافهیی مشکئی ته تار ؟

(۹۶)

ئەماتوئیتەووە لە خەم و ناخوشیا ***
 « بەلام ئەو نەرم و شلە خنجیلانە یە گریانی کردووە بە
 سیهەری خۆی *** پەیمانی لە گەلا بەستووە **
 ئەنجا یادی رابوردو *** یادی گەنجی بابردوم هیرشی
 بردە سەرم و بە هیز گوشیمی ***** »
 ناخ ناخ ***** نا ***** خ *****
 هەناسە ییکی گەرم و ورشە ی کرد لە سەر لیوما ***
 لیرە *** لیرە بە یەك ئەگە یشتین ***
 بەجاری رابوردو هەلقولا لافاوی بیری
 لی خوریم * * *
 ژیان چەند خوشە !! * * ئەمە چیه ؟؟
 ئەم دوو ئەگریجە یە بوچی خویان داوہ
 بە دەستەوہ ؟؟ * * بوچی لە سەر خو شور
 بونەتەوہ بە سەر شانیا ؟؟ * * چەند جوانە
 ئەلی تاقگە ییکی زیرینە !! * * لە سەر
 خو ئەلەرینەوہ ولە خوا ی دلداری ئەپارینەوہ ***
 پیلو کانی گەشە یان ئەسەند بە جوریک مروف
 خوی بو را ئەگە گیرا بەرامبەر بە جوانی ئەو دیمەنە **
 دیمەنی گەشانەوہ ی پیلوی خەوالو ***
 یەزدان * * * ئەی یەزدانی گەورە * * بە پەروشەوہ
 لیت ئەپاریمەوہ * * فریام کەوہ **
 دلم *** دلم خەریکە پەراسوہ کانم ونجر ونجر ئەکات **

(٩٨)

به همو هیزیکه‌وه ئەدا به سه‌ریانا ••
 تو بلی ی ئەمه راسته قینه بیت؟؟ ••••
 ئەو برژانگه جوانه!! •••• برژانگه ره‌شه‌کانی •• ره‌شیان
 له شهو دزیوه •• به نازیکه‌وه وهك یاساول
 ریزیان گرتوه •••
 خه‌والو پیلوی هه‌ل ئەهینایه‌وه ••
 ئەی خه‌و سویندت ئەدهم •••• بنیشه به سه‌ر چاویا!! ••
 جی‌ی مه‌هیله!! •• به تووه در وشمی جوانیه ••
 سه‌یری کوی بکه‌م؟؟ •• شله‌زاوم!! ••
 ئەو جوته برویه که جوانی چنیویه‌تی؟؟
 نیگاهی چاوه خوماره‌کانی دیلی کردوم •• وهك
 تیر ئەچه‌قیده دله‌وه •••• خوشه‌ویستی لی ئەمژی ••
 به‌راستی سوزم سنوری نیه به‌رامبه‌ر به‌م قه‌شه‌نگه ••••
 له ناکاو لیوی گراویم بزوت و که‌وته له‌رز •• خوی‌نوسان
 به‌لیوه باریکه‌کانی ئەو په‌ریه خنجیلانه‌یه ••
 تیر تیر لی‌ی مژی و گری تینویتی‌ی کوژاندمه‌وه ••
 گرر بجیته سه‌رگرر شالاو پترئه‌کا ••
 به‌لام نازانم بوچی که لیوی گراویم لیوه ناسکه باریکه‌کانی
 مژی ساردی کرده‌وه ودای مرکاند ••
 نازانم ئەم شارراودیه چیه!! •• نازانم!! ••
 له پرر زایه‌له‌یکی گه‌رم دای به گویم‌او رایچله‌کانم
 ئاورم دایه‌وه له ده‌ورو پشتهی خو‌ما هیچم نه‌دی ••

(١) أفرو دیت = خوای اغریقیه‌کان بو
 (٢) نازلک = ضجیح = صخب •

یادی یه که می شورشى نه مری چواردهی ته مووزو دامه زرانندی
جمهوریه تی عیراقتا ، جمهوریه تی عه ره بو کورد به سه ر کرده یسی
روله ی گهل عه بدولکه ریم قاسم • بو پیشه وه بو پاراستی جمهوریه ت و
به هیز کردنی نه ریته دیمو کراتیه که ی و به هیز کردنی برایه تی عه ره بو
کوردو داچه سپاندنی به رده ی به کگرتووی نیشتمانی و هینانه دی پهیره وه
نیشتمانیه که ی و خزمه تی سامانی نه ته وایه تی گهل ی کورد •

دلسوزتان

سه لاجه دین محمه د سه عدولا
نووسه ری گو قاری « کوردوستان » و
هه لسورینه ری کاروباری سه رو کایه تی کومه لی
خویندکارانی کورد له ئه وروپا

نوسراوخانه ی هیوا

شاعیری گهل ماموستا محمه د صالح به حرل علوم ، دیوانه
تازه که ی به دیاری بو ناردووین که ناوی (اقباس الثورة) یه ،
ئه م دیوانه به ره مه می سالیکه ، سالیکی ، ژیان به ئازادی پاش ئه وه ی
شاعیری خه بات که رو کول نه ده ری گهل چه ند سال له گرتوخانه و
به ندیخانه و دوورده شاری دا ژیانی تالی برده سه ر • بی گومان ئه م
دیاریه ی ماموستا سو پاس مه ندی کردین و له وده ش زیاتر ئه وه ی جیگه ی
سو پاسه که ماموستای تی کوشه ر له شیعه کانیدا که به ره مه می شورشه
ئه وه ی له یاد نه کردوه که شورش و جمهوریه ت هی هه ردوو
گهل که ی عیراقه : هی کوردو عه ره ب که هه رگیز بران • سو پاس بو
شاعیری وه فاداری گهل ، له گهل ئومیدی ته من در یژیدا بوی ،
ئه و ته مه نه ی که هه مووی مولکی گهل له نه ک مولکی شاعیری گهل
• خوی

(۱۰۱)

تبی بیضی

لهم چند روزانه‌دا به به‌رددم کتییخانه خنجیله‌کانی سله‌یمانیدا
رابوردم ، کتییکی ره‌نگاو رد‌نگم که‌وته به‌ر چاو به‌خه‌تیکي گه‌وره
له‌سه‌ری نوسرابو (ناموزگاری) منیش به‌م ووشه شسیرینه دلم
کرایه‌وه به‌ودی که‌کتییک له‌سه‌ری نوسرابی (ناموزگاری) مانای
ئه‌وه‌به‌گه‌لی سوود و که‌لکی لی ودر ئه‌گیریت ، به‌م هویه‌وه دانیه‌کم
کری و ده‌ستم کرد به‌خویندنه‌ودی ئه‌و هونراوانه‌ی که‌له‌لایهن
دانه‌وه (ئه‌حمده شوکری) نوسرابو ، به‌راستی باسه‌کانی بو‌منلان
سوودی زوری هه‌یه ، به‌لام شاعیر چه‌ند باسیکی به‌شیودی (شاعر)
تیا نویسود وه کردویه‌تی به‌چلی له‌ناموزگاریه‌کانی به‌لام داخه‌که‌م
یان له‌فارسیه‌وه ، یان له‌عه‌ره‌بیه‌وه ودری گرتوه ، که‌چی ناوی نه
دانه‌ر نه‌ئه‌و شوینه‌ی لیوه‌ی ودرگرتوه هیچیان باس نه‌کراوه بو
وینه باسه‌چیروکیه‌که‌ی له‌ژیر ناوی (خراپه‌ی درو) دا له‌لاپه‌ره
(۳) دا نوسراوه‌هی خوی نیه . . به‌لکو له‌یه‌ک دوو جیگه‌دا دیومه
- که‌ئه‌لیم هی خوی نیه مه‌به‌ست له‌وه‌یه که‌« فیکره » که‌ی هی
خوی نیه ، به‌لام ووشه ریزکردنه‌کانی هی خویه‌تی وه مه‌رجی
شعیریش له‌پال هونینه‌ودیا « فیکره » یه‌کی راسته و خوی ئه‌و
شاعیره‌یه که‌له‌ده‌روونی خویه‌وه هه‌ل قولاوه نه‌ک ودرگیرایت ئه‌گه‌ر
هاتو « فیکره » که‌ی له‌شوینیکی که‌وه ودرگرت پیوسته مز و مافی
خوی باتی ئه‌گه‌ر وانه‌بیت به‌دزراو ئه‌ژمیریت - وه (خراپه‌ی درو)
ش له‌ژیر ناوی (الکذب) دا له‌گو‌فاری (الجندی) یا که‌له‌لایهن
سوپای خوشه‌ویسته‌وه ددر ئه‌چیت « ژماره یه‌ک مانگی ته‌موز لاپه‌ره
(۱۰۲)

٣١ و ٣٢ « دواى شورشى پيروز به پينوسى (نجات صالح) نوسرابو ،
وه له كتيبي (درة الواعظين) لاپه ره (٣٧٥) يشا نوسراوه به دوور و
دريژى ، هه رچهند كاك (نجات) باسى ئه ودى نه كردبو كه له (درة
الواعظين) ي ودرگرتود ، به لام ئه بوايه كاك (ئه حمهد) ناوى ئه و
شوينه ي بهينا به كه لى ودرگرتوه و كردويه تى به كوردى •
چهرمه گا - عومهر رهزا عهدالى

اعلان

الحاقا باعلاننا المرقم ١٤٧٧٢ فى ١٩ - ٨ - ١٩٥٩
بناء على ماجاء برار مجلس ادارة اللواء ١٥٣٧ فى ٣٠-٨-١٩٥٩
نعلن بذا مجددا المناقصة السرية رقم ١٠/٩٥٩ لانشاء مستوصف بيطرى
فى قرية ريدار - مركز ناحية شوان - ويسكن الحصول على مجموعة
استثمارات شروط المناقصة من مأمورية خزينة الادارة المحلية لقاء دفع
ثمنها البالغ -/٢ نقدا •
تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة بغلاف مختوم
مؤشر عليه اسم التعهد المذكور الى المجلس المشار اليه فى تمام الساعة
(١٠) زوالية من صباح يوم الاربعاء الموافق ١٦ - ٩ - ١٩٥٩ •
ترفق العطاءات بتأمينات اولية نقدية قدرها -/١١٥ ديناراً التى
يمكن دفعها الى مأمورية خزينة الادارة المحلية على ان يرفق الوصل
المعطى لقاء ذلك بمجموعة استثمارات شروط المناقصة •
كل مناقصة لاتقدم فى الوقت المعين او تكون غير معززة بوصل
التأمينات أو شهادة الاتساب الى غرفة تجارة اذا كان المقاول من سكنة
لواء فيه غرفة تجارة او شهادة التسجيل لدى سلطات ضريبة الدخل
تتمل •
متصرف لواء كركوك

بو دهسته نوسه رانی گوواری

« هیوا »

۱۹۵۹ - ۱ - ۲۹

برایانی خوشه ویست ، به بۆنه‌ی یه که مین سالی تیوه رسورانی شورشی پیروزی ۱۴-ی ته موز و راگه یاندنی جمهوریته تی عراق - جمهوریته تی عرب و کورد پیروزبایی گهرم و گوری برابته تی وهاوقه له می خۆمان به ئۆه ، به نوسه رانی و بویرانی گوواری « هیوا » و ته واوی هاو نیشتمانی کورد پیش که ش ئه که مین • شورشی ۱۴-ی ته موز که له سایه‌ی ووریایی گهل ویه کیتی و برابته تی دو نه ته وه‌ی عه‌ره‌ب و کورد وله خۆ بوردن و خه‌باتی کورانی قاره‌مانی گهل به سه‌رو کایه‌تی کاک عبدالکریم قاسمی نه به زدا سه‌ر که وتو بو و ده‌ژیانی عراق و اهه‌لیکی روناکی نویی ناواله کرده وه - حه‌لی به‌ره‌و پیش چون به‌ریگی دیمکراسی ، گور کردنی کونه‌پهرستی و رابین کردنی ژیانیکی سه‌ربه‌ست وهیدی آوی • ئه‌و شوره‌گه‌وره‌ترین زه‌ربه‌یه‌کی پشت‌شکین بو که له‌ناوچه‌ی روژه‌لاتی نزیک و نیوه‌راست - ایستعماری گنخو کرد • ئه‌و شوره‌هه‌روه‌ها ده‌ست - که‌وتوه‌کانی هه‌تا ئیستای وی بو نه‌ته‌وه‌ی کورد خاوه‌نی گرینگی یه‌کی تابه‌تی یه‌و له‌به‌ر ئه‌وه‌ ته‌واوی نه‌ته‌وه‌ی کورد پشته‌وانی لی‌ده‌کات وده‌ی پاریزیت بی‌شک سه‌ر که‌وتنی گه‌له‌که‌ی عراق ده‌و شوره‌ی به‌یحه‌وانه‌ی ئیستعماردا رزگاری و سه‌ربه‌خویی ته‌واوی نه‌ته‌وه‌ی کوردی گه‌لیک نزیک کرد و ته‌وه •

نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ کوردستانی داگیر کراوی ایران و تورکیه

(۱۰۴)

وسوریه دا که ده هه لیکه گه لیکه عاسته م وچهوت وناله بار وپر له
تیروری فاشیستی دا بو. وده دست هینانی رزگاری نه ته وایه تی بهر
به ره کانی ده کات وه بونی جمهوری هیدی خوواز ورزگاری خووازی
عیراق داپشتیوانی وهاو کاری خوی ده بینیت *

قایم کردن وبه هیز تر کردن وپاریز گاری کردن له جمهوری
عیراق - جمهوری عه رب و کورد و برایه تی ویه کیتی کورد و عه رب
و دزیفه ی کومه لایه تی و نیشتمانی هر کوردیکی خاوه ن شه رف و
به ده مار و نیشتمان په روده *

بی گومان گوواری « هیوا » و دک گوواریکی نه ده بی وزانستی
ونه ته وایه تی کوردی ده و کاره مه زن و نیشتمانی یه دا رولیکی گه وری
کایه کردوو وده ی کات *

بژی شورشی نه مری ۱۴-ی ته موز !

بژی یه کیتی و برایه تی دو گه لی کورد و عرب !

بژی جمهوری سه ربه خو و هیدی خووازی عیراق

به سه رو کایه تی روله ی گه ل کاک عبدالکریم قاسم !

به سلاوی بر ایانه وئاوات خووازی سه رکه وتنی له مه پترتان !

ره جیمی قازی

سولتانی وده نه میشی

عبدوللای ره زم آوه ر

عه لی گه لایژ

مجه مده ی مه ولود

قادر مه حمود زاده

(۱۰۵)

چیرۆکی ژماره

نه خوشی تاوانکار

له ئه دهبی فارسی یه وه ودرگیراوه

نوسهر : حیب

و درگیر : حسن قزلی

رهنگه هیندی له توره و کهم چیکلدانه کانی ئه و شاره رهخه
بگر. نو بینه هوی دهردی سه ری ، ته نانهت له و دش ئه ترسم که
چهند که سیکیان له گدل ئه م چیرۆکه یان خوینده وه ددست له ئیش و
کاریان هل بگرن ، مهینه تی سه فه ریکی چهند روژی به رخیان
بخه نو له و ریگه دوره وه بو کوشتی من بینه تاران ، چونکه خه لکی
ئه و شاره ئه و دنده ئازاو به جه رگ و توره ن . ئه م شاره یه کیکه له
شاره دوره تورک نشینه کان . له زوده ناوبانگی هه یه که نوکی
سمیلی پیاوه کانی خوینی لی ئه تکی و مور بونه و دی ژنانیشیان زاوری
شیر ئه چوینی ! سه باره ت به مه ناوی شاره که به نه گوتراوی
ئه هیلمه وه ، وه ناچاریشم ناوی دوکتوریش نه به م ، ته نیا «دوکتور»
به سه . لیت رون بی توش ئه یاسیت ، له ناوه ناسراود کانه . دو سی
سال له مه و پیش که له فه رده نگستانه وه هاته وه ، ته مه نی نزیکه ی سی
سال بو ، روژنامه کان به گه رم و گوری به کی زوره وه نوسی یان که
چهند دیلومی دوکتوری و پروفیسوری له چهند رشته ی جیا جیای

(۱۰۶)

پزیشکیدا ودر گرتود • له تارانشا زور بوی هات • چونکه له چینی
خاودن پارو ددهسالات دار بو • به چند سهد هزار تمه نیک
دوکتور خانه به کی ناوازدو ته تیکه و پر له ته سپایی پیکه و نا ، هوددی
چاودروانی به که ی زور زو بود جیگی گلیر بونه و دی شوخ و
شهنگ ترین ژنانی تاران ، وود خوشی جوان و ئیسک سوک بو •
پارو که توی له م و دختانه زوتر ، له لایهن و دزارهت خانه به که وود
که موجه به کی زوری لی ودرته گرت ، وود ئیشیکی بایه خداریشی بو
نده کرد ، فدرمانیکی و دختی به رزو پر له قازانجی پی سپیرا ، دو
ئوتومویلی فورتی نویشی درایه دست تا به لیوا باکوری به کانا
بگهریت و ته و فرمانه پیک بینی •

روژی چواردمی سه فدره که ی گه یشته ته و شاره ، ته و شاره ی
که له ناو هینانی ته ترسم • و دختی ئوتومویله که ی گه یشته جاده
تازه کیشرا وده که ی ته و شاره ، له خویه ووه گوتی :

– شوینیکی چ ناسک و زدنویرد ! به راستی ته و شاره ناسک و
زدنویرد ، ددوران ددوری فرسه ق به فرسه ق زدوی و زاری پریت و
ئاوایی گه وودو دده له مندو تا چاو هه تهر ته کا شینا و ددو کشت و
کاله • جگه له مهش که ژو کیوی به رز ، بناو پی ددشتی جوان میرگ و
میرغوزاری نازاو ، چه ووم روبری به هازد هاز ، کانی و چاو گه و کاریزی
پر له ئوی هه یه • وده له هه مو به خششانی ته بیعت تا ته و پهری حه یال
بهشی ودرگرتود • خه لکیکی ردهنگ و روخوش و جوان و دل رفینیش
به ره م دینی • ژنو کچی تهوی – که گیر وده ی په چه و عه بان –
ته گه رته و چارشیدو رده شه فری ددن باسی جوانی بان له هه مو ولات ،

(۱۰۷)

به لکو له سهرانسهری دنيادا دننگ نه داته وه • نوتوموبيلچي په که ي دوکتور که له و ناوچه په دا زور شاره زابو که تاريخي شاره که ي لي بيست به زمان لوسي گوتی :

- دوکتور به گ ناسک و زه نوپري په که ي له وي بوه سستی ، کانگای ژنانو کچانی جوانو نازداره !

دوکتور بزده کی هاتی و وه لامي نه دايه وه ، به لام تاوی گرتبو • له سهره تاي گه نجيدا که م هه لکه وتبو چوار شه وو روژی بي نافرته رای بواردبی • په رده ي لوتی نغری • ددمی پر بو بو له ناو ، چاوی به م به رو نه و بهری جاده که دا نه گيرا ، له ناکاو نوتوموبيل پيچي کرده وه ، دوکتور وريا بوه وه به توره يي گوتی :

- بو کوی نه چي ؟

نوتوموبيلچي گوتی : بو خسته خانه • خوت نه ت فرمو ؟

- ناخ ! ده ي ، زور باشه •

سهر وکی خسته خانه له هاوالانو هاو دهرزانی زوی بو • دوکتور ناچار بو بو دیده نی برواته لای ، وه نه شی زانی په ک دو روژ گلی نه داته وه • چوه کوشکی خسته خانه ، پاش ساتیک ده س له ناو دهستی سهر وکی خسته خانه وه به پیکه نین و قسه کردن هاته دهري •

که گه یشته بهر نوتوموبيله که ي دوکتور کوریکي سیس و سهر وقر نالو که مهینه ت و شپزه يي له چرو چاوی نه باری ، به را کردن هاته پشه وه ، که چاوی به وان کهوت ویستاو به لالانه وه وه گوتی :

(۱۰۸)

- گه ورمه : جه نابی سه روک لوتفیک له گهل ثم چاره ره شه

بفرمو *

سه روک به گرژی گوتی :

- ئیتر تهوی چی بکه م ، له بهر دریز ددری تو له رو چوم *

تهوی بو ثم نه خوشه م کرد بو باو کیشم نه کردوه * به خورایی و بی پاره سه رنجیم دا *

- خوا بتان هیل جی جه نابی سه روک ، به لام ئاخو ...

- هه وول و ئاخو هه ته ویه که گوتیم : ته بی نه شتهر کاری

بکری ، زوریش به گورجی ، ته گینا ته مری *

- ئاخو ئاغای سه روک ثم برا چاره ره شه م پاره ی نیه ،

هه رچی بوی و نه بیو له م نه خوشی یه بهخت کرد ، منیش له و هه زار

ترم ، هه ته مه نده یه شه رمان به خومانه و شورده یشمان لی دی دهم

له خه لک خوار که یه ووه * له گهل ته مه شا دوا ی ته و فهرما یشته ی

که فهرموت ، رویشتم گه لی هه ولم دا ، روم له چه ند مه ردو نامه رد

نا ، به لام هه یچ که لکی نه گرت *

- من ئیتر حه قیم به سه ر ته مانه ووه نیه ، من ته و نه دی بوم کرا

کومه گم کرد ، خه رچی نه شتهر کاری و خه سته خانه به لانی که مه ووه

هه زارو پینج سه د تمه ن ته بی ، من هه شت سه د تمه ن شکانه ، به لام

حه ووت سه د تمه نی ته بی پشه کی بدن *

- ئاخو جه نابی سه روک ، بو خاتری خوا ...

سه روک ئیتر وه لامی نه دایه ووه * به مرو موچیکه ووه روی له

کوره چاره ره شه که وه رگیرا ، ده سی دو کتوری - که تاقه تی چوبو -

(۱۰۹)

گرت و گوتی : دوکتور کیان با بروین ... ٹوٹوموبیلچی قاپی
ٹوٹوموبیلہ کدی کردود ، سواربون و ٹوٹوموبیل کہوتہری ، سہروک
گوتی :

– خہلکیکی بی چارو روی ہہیہ ئەم شارہ ! بہ خہیالی تو لەمہ
زیاتر کومہگ ئەکری ؟

دوکتور لە جیاتی وەلامی ئەم پرسیارہ ، سہری بردہ پەناگوی
سہروکی خەستەخانە و گوتی :

– بیستومہ ئەم شارە ئیوہ ژنو کچی زور جوانی ہہیہ +
سەرەک قاقایەکی کیشاو چاویکی داگرت و گوتی :
– نایاب ، ہەر قسە ی لی مە کہ ، ہەر وەختی یەکی لەو پەچەو
چارشیوانە لابدری ئینسان گێرو وێر ئەبی + دوکتور نازانی ! بە
راستی روخساری وا لیرہ ہہیہ چاو ئەخاتە تراویلکە !
ہیچت دەست ئەکەویت ؟

– جاروبار + ئەویش زور کہم ...

– کہمیکی چون ؟ ...

– چی بی لە تو پەنہان بیت + من سەچوار سالہ لیرەم ، تەنیا دو
جار بوم ری کہوتوہ ...
– ئای ! چەند گران !

– بەلی ، ژنی ئیرد زور رەقن ، کچیان کہ ہەر ہیچ + کچیکی
بیست سالان ئەبینی ، کەلە گەت ، ریک و پیک ، زور قەدو بالا
شیرین ، چ ملو گەردنیک ، چ روو سنگیک ، چ بەژنو بالایەک +
بەلام وەختی قسە لە گەلا ئەکەی ، ئەلی ہەرگیز ئینسانی نەدیوہو

(۱۱۰)

تازه له که ژ هاتو ته خوارووه ، ئینسان وهختی ئاوا ئه یان پینی زور له بهر چاوی ئه بیزرین ، به لام نازانی پیاوه کانیاں چه ند چاوه دیری ی ژنو منالیان ئه کهن ، وه چه ند نازایی و توره بی به کار دینن ؟ به لام ئه گهر ژن توزی قاچی خوار دانی ، میرده که ی زگی وه ک سـفـرـه یه کالائـه کات ، یان به لانی که مه وه لیدانیکی باشی لی ئه دا ، یان هیچ نه بی مانگیک له ژوریکا زیندانی ئه کات و قایی ی له سه ر دائه خات • وه ی له و ژورده خه یانه تیکی لی دهر که وی ، ئیتر کوشتی ژن ، وه کو خویاز ئه این فاسق کردنی ، جیگای قسه نیه • جا بزانه من چه ند زرنگت بوم که توانیومه دوان لهم ژنانه بخمه داو • •

– دوکتور گوتی : پیوسته چه ند روژی لیره بمینمه وه وه بهختی خوم تاقی بکه مه وه •

– ئیشیکی گرانه ، به تاییه تی به سه چوار روژ •
 – ئیتر بزاین چون ئه بی • تو ههر ئه وه ندهم بو بکه ریگه م بی سه چواریک لهم شوخ و شهنگانه بینم ، ئیتر له سه ر خوم • ئه وه وه خته ئه زانی که تو خویریت ، یان هیچ نه بی من له تو به هه لپه ترم • • له پاش تاویک گه یشتنه بهر قه یسه ری ی تاریکه بازاری شاره که سه روکی خهسته خانه گوتی :

– کانگای شوخ و شهنگان ئیره یه • توزی لیره پیاسه بکه یت به لانی که مه وه سی چل نازاری نمره یه ک ئه پینی •
 – ددی جا با لیره دابه زین و توزی پیاسه بکه ین •
 – من ناتوانم ، لهم شارده دا وه ک گای مارو وام بمینن ئه سوریمه وه و سـرـنجی ژنی خه لکی ئه دهم بروایان پیم نامینی ،

(۱۱۱)

شہسٽيشان بيدار ٺهٻيت ، يه ڪي لهو ڪهٻانهي من ڪردم قسه و
باسيڪي زوري لي پهٻدايو ، ميري ٺنه ڪه شتيڪي ههست ڪردبو ،
چاڪي ٺههه بو ٺنه ڪه مني خوش ويستبو ، ههه بهلايه ڪي بهسهريان
هينابو ناوي مني نه درڪانديبو ، له گهل ٺهههش دليان پيس ڪردبو
ههستم ٺه ڪرد پياوان به مورهه وه ماشايان ٺه ڪردم ، لهو وهخته وه زور
به وري به ريگهه دا ٺهروم ، وه لهو بروايه دام ڪه ٺيتر ناتوانم خوم
بدورينم ، دهست و قاچم ههله بڪهم !

- زور باشه * من دائه بهزم ، لهم شتانه ناترسم ، مهه رجمان بي
ههه ٺههرو تا نيودهرو يه ڪيڪيان بيخههه داو *

ٺوتوموبيل وهستا ، دوڪتور قاچي داڪيشا خواره وهو دهستي
سهروڪي خهسته خانهي گرت ، روٺباشي لي بڪات ، وه پيشي گوت :
- راستي ، ٺه گهر شتيڪم ههلسورانده ، بو ڪوي بچين ، خومالي
ٺيوه نابي ، سهروڪي خهسته خانه بيريڪي ڪردهوهو گوتي :

- بوچ ؟ قهي ناڪات ، خوت ٺهزاني خانم و مناله ڪان بو ديدهني
خزمان روشتون بو تاران ، ڪهسمان له مالوهه نيه ڪاره ڪه ره ڪهه
نه بي ، ٺهويش له گهل منا خوماليانه يه *

- ياني جي نشيني خانهه ؟

- ٺيتر بليين چي ! ** چي بڪهين ؟

ههه جورِيڪ بيت قهي ناڪا ، بهلام ٺه بي له دهه رگا بچڪوله ڪهي
لاي ڪولانهوهه بينهوهه *

- من شاره زانيم *

- ٺوتومويلچي يه ڪه ديت ، شاره زان ٺه بيت *

(۱۱۲)

دوکتور روی کرده ئوتوموبیلچی به که و پی ی گوت :
- که ئیشی جه نابی سه روکت ئه انجام دا و دره وه ئیره ، له بهر
بازار تیزی بهر ژیرتر ، له جیگه به کی چول دا بوسته تا دیمه وه *
دابهزی * ته ماشایه کی دهورو بهری کردو به پیاسه کردن
کهوتهری * خه لک دابهزینه که یان لهو ئوتوموبیله جوانو بریقه داره
به لاوه سه یرو ، وه به چاویکی عاجباتی لی مور ئه بونه وه * بالای
دریژو جلو بهرگی سپورتو بوین باخو ملوانه ی نایابو روی
جوانکیله و نازاوی ، سهرنجی خه لکی ئه کیشایه لای خوی *
ته نانهت هندی کهس کوتوپر ئه وه ستان و به واق ورمای سهرنجیان
ئهدا *

ههروا زو شییابو * تی گه شتبو که ناتوانی له ناو ئه م
خه لکه دا بگه ری * ژنانی عابا به سه ر ئه هاتن و ئه رویشتن ، ئه وانیش
که م و زور رویه کیان ئه کرد به لایه وه * چهند ژنیکی جوانو چهند
کچیک که رویان ته واو دانه پوشیو کهوتنه بهرچاوی و دلیان
داچله کاند * به لام که روی ئه کرد به لای ژنیکه وه کومه لی له پیوانی
هاتو چو کهر که چاویان تی بری بو ، لی مور ئه بونه وه و به قینه وه
تی یان ئه روانی که بزنان چاو له چی ئه گیری ؟ به لایه وه دور نه بو
کوتوپر یه کی له وانه شه قازله یه ک له بناگوی بسره وینی و سه ری
له ته ماشا کردنی ژنیک به لایه کی ترا وه رگیری *
چوه بازاره وه * بازار شلوق و نهختی تاریک بو ، به لام لیره و
له وی روی روناکی ژنانو کچانی جوان وه ک گولی سور له چاوی
ئهدا * ورده ورده هه رچهند هه نگاویکی هه ل ده هیناو به خوی

(۱۱۳)

نه نه بو ، له ژیر لچه و نهی گوت :

— راستی ، چهند جوانن ! بهه ، بهه • چ شاریکی پر له نیعمه ته !
به لام نهی نه توانی بروا بکات ، که نریک بونه وه له یه کی له م
ژانده و قسه له گهل کردنی ددس نه دا •
بازاری دواپی هیناو گه رایه وه • به ناهومیدی و دل ساردی به
خوی گوت :

— وای نابی ! ددست ههل گرتنیش ناکری ! نه م گشته شوخ و شه نکه
بینم و بی بهش بروم ؟ نه بی ته گیری تر بکه م • •
دو ژن به به رده میا رویشتم ، و د به چاوه گه وره رده شه هیجگار
جوانه کانیان که له درزی عه باوه دیار بو ، نیگایه کیان کرد به لایه و ده
بایاندا یه وه بو کولان • له ناو دراستی کولانه که ، که چاویان به و
کهوت له بهر دهر گایه ک و دستان • دوکتور به خوی گوت :
— نه وای نه مانیش نه چنه وه مالی خویان !

به دل سرنجیکی دان و رویشتم ، پاش چهند هه نگاو یک گوی
له کرانه وه و داخستنی دهر گا بو ، ویستی بگه ریته وه بازار • چاوی
به ژنیک کهوت که به په له له خوارده وه نه هات • به و تیژ رویشتم شه وه
لهخت و لاریکی له بهر دلانی بو ، بی په روا نه هات و کوی له کهس
نه نه کرد ، نه ت گوت زور دهر بایسی چارشیه که ی نیه • له دوره وه
به رزایی سینگ ریگ و بیگ و جوانی له ناو چارشیه که یا نه پینرا ،
روخسار و نیوهی پرچی به ته وای دیار بو ، دوکتور و دستا • ژنه که
نریکتر بو وه • شوخ و شه نگی ی نه و دوکتوری وشک و مات کرد •
جوانی یه کی عه جایب بو • دوکتور له هیچ جیگایه کی دنیا رویه کی وا

(۱۱۴)

جوانو بهژنو بالایه کی وایک و پیک و له بهردلانی نه دیو ، به ناچاری سهری بو دانه واندو روژ باشی لی کرد ، له و کاته شاله دورو بهری خوی ورد بودود کهس له و ناود نه بو ، ژنه جوانه که رویه کی کرد به لایه وود ، ته ماشایه کی کردو رویشته ، و دک روژ باشی نه بیستبی و ابو . له ناو پرشنگی به ته و ژمی رو خساریا په روشی و په ژاره هست نه کرا ، هیچ گوی ی پی نه داو مه حاللی لی نه ما ، دیار بو زور به په له بو . دو کتور دلی له دست داو بی نارام به دوایا که و ته ری . ژنه که گه یشته بازار و له و سه رده و دهرچو که و ته جاده ، پاش چند ههنگاو یک چوه مه غازه په ک . دو کتور له بهر مه غازه که و دستا ، دوی پنج دقیقه ژنه که هاته دهری و گه رایه وود . دو کتور ده پازده ههنگاو دور که و ته شوینی . که گه یشته نیوهی کولان له جیگایه کا که له دورو نزدیک هاتو چو که ر دیار نه بو ، خوی گه یانده ژنه جوانه که و بی و هستان به دهنگیکی سافو شیوه په کی شیرین گوتی :

– خانم من بو جوانی تو شیت بووم ، هه رگیز شتی واپ نه دیو ! خه لکی ئیرد نیم غه ربیم ، به یانی ئه روم ، به زه بیت به غه ربیا بته وود ، دلم مه شکینه ، هه رچی بفرموی ئه بدم ، سه دتمه ن ، دو سه دتمه ن . . . حهوت سه دتمه ن ! . خوی له م سه خا وده ته واقی و ر ما بو ، به دم قسه کردنه وود و دک که سی خه و بینی له دلا له خوی پرسی :

– بوچی کوتویر ئه ووده سه ر که و تم ، حهوت سه دتمه ن بوچی ؟ به کورتی که و ته وود یادی که ئه م وشه یه له خهسته خانه بیستوه ، سه روکی خهسته خانه حهوت سه دتمه نی له کورده چاره ره شه که

(۱۱۵)

نه زیست تا براهه نهشتهر کاری بکاو له دهست مهرگت رزگاری کا .
ههستی کرد که ژنه جوانه که له رزی و له ژیره وود به تیلایی
چاو سهرنجیکی نهوی دا *

بی باکتر دو پاتهی کرده وود :

– بهلی جهوت سه د تمهن پیشککش نه کهم ، جهوت سه د تمهن
پاره یه کی کهم نیه * جاریکی تریش یه کتری نابینه وود ، چونکه لیره
نهروم * نه مرو یا نه شو یا ههر وهختیکی تر که دهره فتهت نه بی ،
یه ک دو ساتی دلم خوش که ، به مهرگی تو نارام لی براود *
ژنه که وود لامی نه داوود و تیر تی پهری ، پاش ددقیقه یه ک به گورجی
بو لای ددرگایه ک پیچی کرده وود ، دهستی نا به ددرگا که وود
ددرگا کرایه وود رویشته ژوره وود * دوکتور وود ک پشیله یه ک
چوله که ی له دم دهر پهری بیت ، به واق ورماوی و په شیوی وودستا ،
قاجی له بهست چو بو * چاوی بریبوه قایی یه داخراوه بچکوله و
فهرانه که * نهی نه توانی ههنگاو هه لبری و لهوی دور که ویته وود *
شتیک له دلیا قرت و فرتی نه کرد که له ددرگا که بدات * نزدیک
بونوهوی هات و چو که ریک ناچاری کرد پی هه لگری ، چه ند
ههنگاوی دور که وته وود ، تیر نه توانی دورتر بروا ، گه رایه وود *
نه رویشتن و گه رانه ویه چه ند جاز له بهر هات و چوی خه لک چه ند
پانه بو وود * نزدیکه ی سه عاتیکی پی چو * دوکتور نهی نه توانی دل
هه ل که نی * نه یویست بو چاو پی که وته وود ی ژنه جوانه که بیریک
بکاته وود ریگایه ک بدوز یته وود * پیش ته گیر کردن ددرگا کرایه وود و
ژنه جوانه که هاته دهر وود * ههر به و چارشیه و بهه جل و به رگه وود

(۱۱۶)

بهو گوی پی نه‌دان و بی په‌روایی یه‌وه به‌لام که‌میک مات‌ترو
خه‌فه‌تبارتر دیار بو • نه‌مجار به لایه‌کی ترا رویشت • دوکتور خیرا
دوای کهوت ، کولان چول بو ، دوکتور هه‌نگاوی کرژ کردو پی‌ی
گه‌یشت و بی وچان گوتی :

– وه‌لامت که‌ردهم نه‌کرد ؛ نه‌مزانی نه‌گه‌ریته‌وه ، نه‌م نه‌توانی
بروم ، شیتت کردوم •

ژنه‌که روی کرد به لایه‌وه‌وه سهرنجیکی قول و خه‌فه‌تاوی‌ی داو
به‌ده‌نگیکی هیجگار نه‌رم و ناسک و شیرین که دلی دوکتوری له‌رزاند
گوتی :

– گه‌وردهم چیت نه‌وی ؟

دوکتور گوتی : عه‌رزم کردی خه‌لکی نه‌م شاره‌نیم ، غه‌ریبم ،
زور زو نه‌روم ، شیتی تو بووم ، ناتوانم دلم هه‌لکه‌نم ، به‌زه‌ییت
بته‌وه پیام ، بو نه‌م لطف و غه‌ریب په‌رووری به‌ش جهوت سهد تمهن
پیشک‌ه‌ش نه‌که‌م ، وه‌کو عه‌رزم کردی •

وه‌لامی ژنه‌جوانه‌که زور دور له‌هیوا بو ، گوتی :

– درو نه‌که‌ی ، نای‌ده‌یت !

دوکتور له‌خوشی یا موچورکیک هات به‌له‌شیاو تینیک وه‌ک
گری ناگر به‌خوینیا گه‌راو داخی کرد • به‌جوش و کولیکی زور و
ده‌نگیکی له‌رزوکه‌وه گوتی •

– چی نه‌فه‌رموی ، نه‌سه‌بو من قیمة‌تی نیه ، خانم من زور
ده‌وله‌مه‌ندم روژی وا هه‌یه ده‌پازده هه‌زار تمهن فیرو به‌خت نه‌که‌م
یا له‌قومارا نه‌ی دورینم ، وه‌نه‌وه‌نده‌ی نوکه‌ده‌رزی به‌ک لام قیمة‌تی

(۱۱۷)

نیه *

ژنه که به جوریکی سهیرو ناروشن که مانای لی نه‌دراپه‌وه
گوتی :

– که‌واته درو ناکه‌یت ؟ بی گومان نه‌یده‌یت ؟
– دلنیا به زور به شانازی‌په‌وه ، تهنانه‌ت نه‌گهر بفرمویت
له‌ودش زیاتر ، هه‌رچی نه‌فرمویت *
ژنه‌که ئیستیکی کرد * ئینجا ده‌نگی توزی گر بو * کورت‌و
خیرا گوتی :

– جا بچینه کوی ؟
– هه‌ر کوی تو نه‌فرمویت *
– من جیگه‌پیک شاره‌زا نیم ، نازانم * * *
– ده‌ی سا فرمو له خزمه‌تا بم ، بو جیگه‌په‌کی باش بروین *
ئیسته ورده ورده هه‌ستی کرد ژنه‌که به توندی نه‌له‌رزی و له‌
حاله‌شا‌گه‌لی جوانترو دل رفیتتر نه‌نوبنی *
ژنه‌که بی ده‌نگ بو * دوکتور دوا‌ی یه‌ک دو هه‌ناسه گوتی :
– ئیجازه‌ت فرمو ؟ ده‌ فرمو با بروین * *
ژنه‌که به په‌له گوتی : سه‌عات یه‌کی پاش نیودرو وه‌رده‌وه
ئیرد * * وه دوا‌ی ئیستیکی که‌م گوتی :
– مه‌رجمان نه‌وبی درو نه‌که‌ی فیلباز نه‌بی *
ئیتتر له‌ری‌ی وه‌لام نه‌ویستاو خیرا گه‌رایه‌وه * کرژ که‌وته
ری‌ی دوا‌ی ده‌قیقه‌په‌ک خوی کرده‌وه به‌مالا *
دوکتور سه‌ری سورما * له‌جوش و کول و خوشی یا نه‌له‌رزی ،

(۱۱۸)

وڊڪو ڪهسيڪ له ددسڪهوتی گهوره ترين بهختیاری په ڪ دلنيا بی ،
لی داو رویشٽ ، ٺم به سهر هاتهی بو سهر وکی خهسته خانه
گیراودو . سعات به کی پاش نیودرو گهرايهود ٺنه جوانه ڪهش ههر
لهو کاته دا گهیشته جی ٺوانه کهه . دوكتور له بهر ڪول و جوش
ٺارامی لی هه لگیرا بو ، ناو نیشانی ٺوتوموبيله کهی پیدا . ٺنه
جوانه کهه که ٺو چالاڪ له پیش دوكتور دوه رویشٽ ، وه له ناء
ٺوتوموبيله که دا دانیشٽ . دوكتوریش دوا ی تاویڪ سوار بو . وا
ددرٺه کهوت کهس ٺاگای لی یان نه بو ، پاش پینچ شهش دهقیقه
ههر دوکیان له ددرگا بچکوله کهی خانوی سهر وکهود رویشٽنه
ٺور دوه . هودده کی بچکوله و پاڪ و خاوین ٺاماده ڪرابو .

چونه ٺور دوه ، دوكتور ٺنه جوانه کهی له سهر قهر دویله
دانیشاند ، له بهر پی ی دا به چو کا هات ، ددسی گرتبو ماچی ٺه ڪرد ،
له پشت شوشه کانی هودده کهی ته نیشته وده له درزی پهرد دوه سهر وکی
خهسته خانه ته ماشای ٺه ڪرد .

ٺنه که هه ناسه بر کهی پی کهوتبو ، ردنگی سور هه ل گهرايو ،
ٺهت گوت ودهخته بخنکی . به ته واری خوی دابو به ددهسته وه . هیچ
ددهستی نه ٺه ڪرد دوه . دوكتور له ته نیشته وه دانیشٽ ودهستی ڪرده
ملی . ٺه وندده هاتبو و جوش ٺاگای له حالی ٺنه جوانه کهه برايو . به
دده بیست ماچی له ددهمی رفاند . ٺنه که له ناو ماچه کانی ٺه ودا
ددرفته تی هینا ، کهمی خوی کیشایه دوا وده به ددهنگیکی نوسا و
لهرز وکه وه گوتی :

- ٺه ترسم دروت له گهل ڪرد بیتم . دوكتور گوتی : ٺای ! له

(۱۱۹)

بیرم چو ، دلنیا به نازدارد کهم ، ئیستا پیشکەشی ئەکەم دەستی کرد
 به گرافانیا ، هیندی ئەسکەناسی درشتی دەر هینا ، به پەلەو بی ورد
 بونەووە بژاردی • بریکی که بی گومان که له حەوت سەد تەمەن
 زیاتر بولی بژارد جزدانی ژنە پەشو کاووە کەمی - که له بەر قەرەوبە کە
 دابو - کردەووە پارە کەمی تی ئاخنی و وەکو برسی یەکی هەملەتی
 خوار دەمەنی یەکی خوش بەدات ، ژنە جوانە کەمی گرتەووە باو دوش •
 لەم کاتەدا دەنگیک وەک دەنگی هاواریکی دور هاتە
 گوێچکەمی ، بەلام گوی ی بی نەدا ، قسەمی دلدار یانەمی ئە کرد ،
 سویندی ئەخوارد که هەر گیز ئافرەتیک ی وا جوان و هیمن و دل رفینی
 نەدیووە • بی ئەووی توشی بەر هەلستیک بی ئیشی له بەر ئەچو ،
 وە سەرەتای گەیشتنە ئامانجی دەست پی کردبو • له خوشی یا
 ترینگەمی لیووە ئەهات •

لەم کاتەدا ژنە کە پر بە دەم قیزاندی و خوی له دەستی
 راپسکاند ، وە له هودد کەمی تەنیشتنەووە دەنگی کەوتنی شتیکی قورس
 بە دەرگایەکی شوشەداردا بیسترا • دوکتور که لەو کاتەدا له پر
 جوشترین حالی ژیانیا بو له جیگەمی خوی راپەری • ژنە کەلی
 دور کەوتەووە چاوی بریووە قاپی یە کە • دوکتوریش تەماشای کرد
 سەر تاپای له رزی • قاپی کرا بووە شتیکی بە لاشیانمی دەرگا کەووە
 وەستابو ، شتیکی بالا بلند ، زیاتر له مردو ئەچو نەک له زیندو •
 ئیسک و پستیکی ، داھولە ئیسقانیکی چاو بە قولاً چو ، رەش
 تالە یەکی زەرد هەلگەراو ، دەست و باسکیکی درێژو رەق و تەق ،
 قاجیکی وشک و لەرزووک ، لەش پوشی تەنیا کراسیکی سپی

(۱۲۰)

دریژی ئاودامین و دك كفن بو به یه خه یه کی داچه قاوه وه *
دوکتور به پهله خوی کو کرده وه ، غیره تی نا بهر خوی و به
توره یی یه کی تیکهل به ترس و له زده وه گوتی :

- کی ی ؟ چیت ئهوی ؟

داهوله ئیسقان و دلامی نه داوه * به مورده وه ئه ی روانی *
ئه له ززی و دنگی دانه کیر که ی ئه هات *

ژنده که هه ستابو ، ردنگی په زیبو ، ددستیکی به لاوانه ی
قه رده وبله که وه گرتبو تا نه که ویت * به ددنگیکی نوساوو هه ناسه
برکه وه گوتی :

ئه مه میردی منه ، با به تو بلیم ، پی له راستی بینم ، نازانم چ
باسه ! * باوهرم نه ئه کرد توانای بی له جی خوی بجولی ، لام
وابو ئه مری ، ئه یان گوت بهم زوانه ئه مری ، میردمه ، خوشم ئهوی ،
ئه ی په ستم ، له و زیاتر که سم نیه ، نه م ئه ویست بمری ، هیچمان
نه بو ، نه ئه و بوی و نه ئه من ، گوتبویان ئه بی جهوت سه د تمه ن
بدین ، سه روکی خهسته خانه گوتبوی ئه گهر نه شته رکاری بگری
ئه ژری ، بهختیار ئه بین * * به کورتی ، جهوت سه د تمه ن بریاری
مه رگی بو ، ئه بو دانیشین و گیان که نشتی ته ماشا کهین ، به لام ئه مرو
ديسان ناوی جهوت سه د تمه ن هاته گوی ، تو گوتت گه ورده * * *
تو ناسم ، گوتت له لاوه هانوی و ئه ش روی ، میرده که م ئه مرد ، بو
رزگار کردنی هیچم نه بو ، تو له منت گه یاند که ته نیا شتیکم هه یه
ئه توانم بیفروشم ! * * ناوی جهوت سه د تمه ن ئه مه ی له من گه یاند ،
ئینجا ئه کرا بریاری مه رگه که ی بیته بریاری ژیانه و دشی ، به کومه گی

(۱۲۱)

من ! * ناخ ! بریازم دا ، له پال جیگهو بانی میرده کم ، که وه ختی
بیرم کرده وه خه ریکه نه مری ***

چیردی ددر گای هودده که ی ته نیشته وه ، قسه که ی پی بری * ،
سه روکی خهسته خانه هاته ژورده وه گوتی :

– نه مانه هه موی له نهستوی من ، بی ددنگ به ، من نه و پیاوه
نهشتهر کاری نه کم ، نه جاتی نه ددم ، پاردهشم ناوی ، جهوت سه د
تمه نیش وا له جزدانه که تا ، نه ویش بو خوتان نه مینته وه *
پیاوه ئیستاقینه که ، مردوده جم و جول کرده که ، دو هه نگاوه
هاته پیشه وه ، و دک تارمایی مه رگ و ابو ، به لام ساتوری به ددسته وه
نه بو ، ددنگ بو پیشی بیت ، ددستی له پشت سه ربه وه گرتبو ، به لکو
له ناو کفنه که یا بو ، ددمه له گو که وتوده که ی کرده وه به ددنگی کی
وشک و گرو به سامه وه ، له کاتیکا چاوی بریپوه سه روکی خهسته
خانه ، گوتی :

– ناخ ! تو ! سه روکی خهسته خانه ! تو که جهوت سه د تمه نت
نه ویست و نه گینا نه بو من بمردمایه ! * * ئیستا لیره ! له مالی تودا ! ژنی
من ، به نرخی جهوت سه د تسهن ! * * وه نه م پارده یهش له جزدانه
که ی دایه ! وه نه ویش لیره له باخه لی نه م پیاوه دا ! * * ئیسته به
خورایی من تیمار نه که ی ؟! وه جهوت سه د تمه نهش بو خومان ! * *
وه ژنه کم لای و ابو ناتوانم له جی و بانه کم بیمه ددری ، ئیسه
نه وتان هینایه ئیرد ! له گهل تومه هه ی پیاو ، هه ی نا پیاو ، هه ی دز ،
هه مو دزیک لای وایه نه توانی را کات * به لام خوا شوین پی ی نیشان
نه داو دل نه بینی و نه یدوزیته وه * * توش ژنه که نه ت زانی قول و قاچی

(۱۲۲)

من مردود ، بهلام نەت ئەزانی دلم زیندووە و هیشتا بو تو دا ئەخوری ،
و هیشتا بو تو ئەلهززی و ئەتوانی لە دەر کەوتنی تو لە بی وەختیکی
ئاوهادا ، سەعات یەکی پاش نیوەزو شتیکی ناله بارو نامە کروف
هەست بکات ، وە غێردتە مەرگت بردووە کەم هەل گرینی ، وە قاچە
مردود کانم بختانە گەر وە شارەزاییم بکا بو ئێرە • یەکی دیتبوی ژنیکی
لە ئوتوموبیلیکا کە لەم شاردا هەی وایە هاتووە بو ئەم لایە • عارە بانە یەگ
منی گەیانده ئێرە • ئوتوموبیلە کەم لە سەر کولان چاوی کەوت
ناسیە وە • ژنیکی کارە کەر کە دەرگاکی لی کردمە وە ، لە ترسانا
لە هوش چوو کە وەتە زدوی • ئیستا ئیووش ئەبی بترسن لە من •
نامەوی یژیم بەم تیمارە خورایی بەو بەم پارە یە لە جزدانی
ژنە کە مایە •

لە ناکاو ددستە وشک و ردق و تەقە کە ی کە دیار نە بو هاتە
پیشە وە تەقە ی چەند گوللە ی لە سەر یە کت هودد کە ی لە رانده وە •

ئەمە یە درێژە ی ئەو دەنگ و باسە کورتە ی کە ئەو وەختە لە
روژنامە کاندای خۆیندە وە ، لە ژیر ناوی : « نەخوشی تاوانکار » دا ،
نەخوشیکی لە گیان کە نشتدا کە بە قسە ی ئەو روژنامانە « لە سەر
هیچ و خورایی ، بە لکو بە هوی شیت بونیکی کوتویری یە وە سەر وکی
خەستە خانە ی شارە کە ی خویان و دوکتوریکی بە ناو بانگی تارانێ
کوشتووە » •

(۱۲۳)

به دروي خوشي باور مه گه

احمد خواجه

له تاران له كوگايه كدا مجري « قاصه » ي جوانم چاو پي كهوت
چوومه زووره وه *

خاودن كوگا : به دميكي زلو دانه شاشو واشو چاود
زه قو رهنكه زه رده كه يه وه هات به پيرمه وه *

به فارسي : - ناغا ، خوش هاتي فهرموو *

زور له سهر خو وتم : هم مجري يه پچو كه به چهند ؟ هر
له گهل وتم به چهند ، وه كو ما كينه به قسه راي گرتم *

وتي ، همه پچووك نيه * كاري انگليز ستانه ، آگر كاري لي ناكات
له لونده رده كه له شيريكيان خستوته ناوي و ۲۴ ساعات له ناو گري آگرا
داندر اوه ، كه ددر يان هينا كه له شيره كه هيچي لي نه هان بوو *

له پرر كوره كه ي له ول او ده لي دايه : وتي جاريكي ترش دوو
مريشكيان تي خستبوو و ده شه و سه روژ له ناو گري آگرا دايان نا،
له پاشا كرديانه وه مريشكه كان له ناو سه هولدا به سبتوي به لام
مردبوون و بپووره باو كم آگاي لي نه بوو *

روژيكي به هار چووين بورده واندر ، گه يشينه گه لي ، به ؛
لي خوره كه مان وت له بهر تافگه كه دا دانه به زين و نان نه خون * له
كاتي نان خوار دنا دهنگي هورنيكي زور تير هات له پاش تويك
چيا كان دهنگيان دايه وه ، و تمان هم دنگ دانه و ديه له چيا كاندا!

(۱۲۴)

شتيکي سهيره له پرر له ناو دانیشـتو دکانی نهولامانه وه کابرایه کی
 ریش سووری خرپنه لیمان رایپه ری ولیمان هاته سهر چوک *
 به فارسی : به دهم نیرگه له کیشانه وه وتی من مشهیدیم ! به عباس
 له تاران خانویه کم ههیه * هه موو شهویک له پیش نووستندا له
 بهر خومه وه نه لیم ، (مشهیدی ههسته بو نویر) له پاش ههشت
 ساعات ژوورده کم دنگک نه داته وه وه وریاته بمه وه بونویر *

ری کهوت چووم بو لبنان له ناو فروکه کهدا بووم به هاوری
 مشهیدی له پاش خوشی ویشی *
 وتم ، ها مشهیدی اوغربی ؟
 له ژیر لیووه ! بو لبنان !
 بوچی ؟
 به (فارسی) فرمانم ههیه *

زوروم پی خوش بوو * به یه که وه چوینه اوتیل مادیرا له حمدوون ،
 پرسى ئەم کاروان سه رایه روژی به چهنده ؟
 به [* * *] لیره یه *
 وتی ایره بوتو باشه من خانه خویم ههیه ، خالیه که ی لوولدا
 وه رویشت *

له پاش چهند روژیک چووم بو بیروت ، بی نیم مشهیدی له بهر
 دوو کانیک له سهر سه کویهک نووستوه وه بستیک ده می داچه قانوه میشو
 مه گز به سهر لیووزمانیا راوو شکار نه کهن *
 به زه ییم پی یاهات ، خاله مشهیدی ؛ خاله مشهیدی !
 ده ستیم گووشی ، رایپه ری !

به مورویکهوه وه به په شو کازی وتی چیه چیه ؟
وتم ههسته لهم گه رمایه چی نه کیت ؟
توزی توورده بوو ، وتی نووستنه کهم باشر بوو !
وتم ، مشهدی ! گه زمانه بابچین بو سه ر که نازی ددریای سپی
ورده وورده رویشان ، مشهدی مه له نه زانی ؟
های های ، له گولی ورمیدا زور جار نه م به رو و نه و به زم
کردوه !

به راست نه و گوله گه وریه ؟
به دریزی بیست و دوو مناره و نیوه قوله !
کی پیوای ؟
سه ریکی بادا و توورده بوو . کی پیوای ؟ نه وانه پیوایان که
دانشتوانی جهانیان ژماردو و تیان نیومیلیونه ! نه لیت کی پیوای ؟
گه یشتینه که نار ددریای سپی ، چوومه ژووریکهوه ، خه ریکی خو
رووت کردنه وه بووم ، له درزی ددرگا که وه بینم مشهدی
نه سووریته وه !

ها . . . مه شهدی چاوه ری ی چی نه کیت ؟
من مه له ناکه م !
بوچی ؟
ددریا که پچوکه !

له گه ل آغای مه شهدی چوینه جی ی وینه - (تمثیل) یه کیک له
وینه ره کان لاسای بهرگت و ره وشتی عه رده ، عه جه م ، کورد
وقه و مه کانی - نه کرده و جار جار یکیش وه کو مه لیک و یادرنده
(۱۲۶)

ومالاتيڪ به دهنگيش لاساي ته ڪردهوہ * له پاش ته واربوون له
ريگه ليم پرسی ، ها ! مشهدي چوون بوو به دلت بوو ؟

په لاماری دام *

آغا ! تو چي ته فہرموويت ، له شاري تاران ميرزا ڪه چئيلي

خان ھه به *

به عباس ، له نيوي شہدا وه ڪوو ڪه له شير ته قووقيني دہس به جي

روژر ته بيته وه !

توجيت دييو وه !

مہشدي ھاته مالھوہ بو بي نيمہ * ھنديڪ له وينهي ناييم

ھه لواسيوو يه ڪه يه ڪه سہرنجي داني !

ته مانہ چين ؟

وتم وينہن !

بہ لي وينہن ، به لام ته مہوي تي يان بگہم وينهي چي وکوي ن ؟

وتم ته مہ يه ڪه يان هي سويسرہ يه !

ڪام سويسرہ ؟

له روژر آوايه ، سہريڪي بوله قاند !

ته ي ته مہ يان چي يه ؟

وتم ته مہ يشيان شوانيڪه رانه ڪهي ته له وهري ني ! واديار بوو به

دلي نه بوو * آغام ، ته م نه قاشه وهستا نه بوہ * له تاران نه قاشي وا ھه يه

سہر لي سر ته ميني *

نه قاشيڪ له تاران وينهي ڪاسه يه ڪي پر له به فري بو ڪرد بووم

له ھاوينا له ھەرچي ژوو ريڪا دامان بنايه ته بوايه ڪووره ي آگري تيدا

پسووتينين *

هيو او خوینده وارانى

ماموستا محمەد نورى توفيق - چه مچە مال:

نوسینىكى به نرخى بو ناردووين به ناوو نیشانى « چواردهى
ته موز له شورشه هه ره مه زنه كانى جيهان ئەزميريت » *
بئى گومان « هيو » گه لىك شانازى به ماموستا « محمەد نورى
توفيق » و به نووسينه كانيه وه ئەكات * وه ماموستا به يه كىك له
نووسه ره جىگيره كان ، يا به يه كىك له دهستى نووسه رانى « هيو »
ئەزميريت ، به لام ماموستا ريگه مان بدات كه له ريگه ي ئەوه وه به
هه موو خوینده وارانى رابگه يه نين « هيو » شيوه يه كى خوینده وارى و
ئەده بى هه يه ، وه نووسينى « سياسه تى په تى » بلاونا كاته وه ، ئەوه
نه بى كه شـيـوه يه كى تومارى « وئاقى » هه بىت * وه ك باسى
كاره ساته كه ي ئەم دوايه ي كه ركوك * ئىتر هيو زور سوپاسى
ماموستا ئەكات و هيو اى وايه كه نووسينه به نرخه كانيمان لى نه برىت *

خوشكه فهزيله عه بولا محمەد سەديق نه سەليمانيه وه

دوو پارچه شـعـرى بو ناردووين به كه ميان به ناوى « جوانى
كوردوستان » ، وه لهويدا ئەليت :

ته ماشا كه خاكى كوردوستانى جوان
پرر له گولاله و گول و ئه رخه وان
بنواره چىاى به رزى به فرينى
جوانترين ديمهن له سه ر زه مينى
شنه ي شه مالى له گه ل بونى گول

(۱۲۸)

چهند خوشه له گهل ئاوازی بولبول
وه پاش ئهوهی وه سفیکی جوانی و خوشی کوردوستانی
خوشه ویست ئه کات ئهوسا ههستی خوی ده رته برری به رامبهه بهم
نیشتمانه و ئامادهیی نیشان ئه دات بو خویهخت کردن له پینا ویدا •
وه پارچهی دووه می خوشکه فهزله به ناوونیشانی «پهیمانیک» وه •
نیراوه له ویدا ئه لیت •

سویندم به چواردهی گه لاویژی سوور
به خامه و داس و چه کوشی ئه ستوور
تا گری شورش له خوینما بگهرری
وهك موم بسووتیم بو دواروژی دوور
ئهوسا دیته سه رباسی شورشه که ی چواردهی ته مووزو ئه و کاته
ناخوشه ئه هینته وه یاد - گوی ی دوژمن که رر بیت !! - که تیلو
به ندیخانه و کونه په رست و ده ره به گت حوکمی وولاتیان ئه کرد له
پاشدا دیته سه رباسی شورشه که ی گهل و سوپاو په یمان ئه دات که گیان
به خت بکات له پیناوی پاراستنی جمهوریه ته دیمو کراتیه که ماندا •
« هیوا » زور سوپاسی ههستی نیشتمانی خوشکه فهزله ئه کات و
هیوامان وایه له رووی شیعره وه زوری پی نه چی بینه په کت له و
کچه شاعیرانه مان که ناویان ئه بریت • وه تکایه خوشکی ناوبراو
ئاموزگاریه کمان لی وه رگریت ئه ویش ئه وه په که زورتر شاعر به
کوردی و عه ره بی بخوینته وه ، به تایه تی هی شاعیره کونه کانی کورد •
وه نهختی فیری « عه روز » یش بیت بو ئه وه ی شیرازه ی شیعره کانی
له رووی وه زنو قافیه وه به تین تر بیت • وه بی گومان ئیمه ئه و په رری

(۱۲۹)

سو پاس و ههستی بهر زمان بهرام بهر بهم خوشکه بهریزه ده رته برین *

کاکه علی جهویز - قوتابی دارل موعه لیمین له کویه:

سو پاسی نهو گیانه بهرزت نه کهین که له نامه که تدا ده رته کهویت *
بی گومان هه موو لویکی به گیان و بیرو باوه درری پیش کهوتوو
پهروه دره کراو نه بیت نهو گیانهی تیدایت ، به تاپه تی نهوانه ی له
چینی سهر کرده ، له چینی زه حمت کیشه وه هه له قوولین *

برا گیان : هیچ پی ویست ناکات خوت ماندوو بکهیت ، نهوهی
پهیدای نه کهی به ئیش کردن بو خوت و هیواشت لی نابریزو « خوا
که ریمه !! » *

کاکه دارا کاکه جههه : سلیمانی

که ر باوه درم پی نه کهیت و زه نیم به غه له تا نه چوه نهو چیرو کهم
خویندوته وه که له ته نگ و چه له مهی کومه لایه تی نه مریکا نه دویت ،
وه ناوونشانی « میسری نه فنه ی و که ره کهی » یه تی * تکایه له مه و دوا
که شتت کرد به کوردی - یه تاپه تی چیروک - چاویک به گو فاره
کوردیه کانی پیشوو دا پخشینه تاره نهجه کهت به زایه نه جیت * زورمان
پی خوشه نووسینی ترت بینین *

کاکه قوتابی : نه جهه د عینایهت - سلیمانی

پارچه یه ک شیعری بو ناردووین ده باره ی « یادی تیه رر بوونی
سالی به سهر شورشدا » *

گیانه کهم زورمان لا خوش بوو شیعه کانت سهراسهر بلاو

(۱۳۰)

بكه نه وه ، به لام ئه بهی بزانت وهك چهنه جارئك له « ههوا » دا
نووسه مانه زور له ههراو ئازاوهی « مام خهلیل » ی خاوه نی « عهروز »
ئه ترسین . له بهر ئه وه تکه به ئه و ئاموژگاریه بهینته جی که بو « خوشکه
فهزله » مان نووسه وه له م ژماره به داو گهر گرانش نه ، له خزمهت
جه نابی یاو کتدا چهنه دهرسیکی بچووکی « عهروز » بخوینه ، ته نیا
بو ئه وهی تی بگهت عهروز چی به ، نهك خوت بهاویتسه گیزی
« خه بن وزوحافات » وه .

« ههوا » ش لیره دانیشته وه چاوه ری شیعر یا نووسینی تری ئه وه به
تا بوتان بلاو بکاته وه . ئیتر هه ربژیت و دوا روژت روون بیت .

اعلان

ان وزارة الصناعة بحاجة الى خدمات عدد من الفنيين العراقيين
لمعمل في المشاريع الصناعية الحكومية . فعلى الراغبين من ذوي
الشهادات العالية وفي الفروع المذكورة ادناه تقديم طلباتهم الى
الهيئة الثالثة في هذه الوزارة على ان تكون طلباتهم مشفوعة بالوثائق
والشهادات اللازمة .

١ - الهندسة الكيماوية

٢ - الهندسة الميكانيكية

٣ - الهندسة الكهربائية

٤ - هندسة المناجم

٥ - الجيولوجيا

و . وزير الصناعة

(١٣١)

بو ههمو خویندهورانی هیوا

دهستهی بهریوه بهری هیوا بریاری دا که له ژماره (۱) ی سالی سههمهوه هیوا له هدر بهشداریک ببری که قهرزازی ئابونهی سالانی رابوردو بی ، چونکه هیوا به بی ئهوهی ئابونه کانی دهسی یارمهتی بو دریز بکه ن ناتوانی به خورایی ژماره بو ئهوان بنیری • جگه لهوه که زوریشیان ناوو نیشانیان چند جار ئه گوری و هیوا ئاگادار ناکه ن که ئه بی به هوی فهوتانی ژماره له پوسته خانه دا •

له بهر ئه وه هدر که س ئه یهوی هیوای لی نه برین هدر له ئیستاهه قهرزی کون و ئابونهی سالی تازهی بینری ئه گینا گله بی له سههه خویهتی که ژماره ی بو نه یهت •

بهریوه بهرانی هیوا

اعلان

الحاقا باعلاننا المرقم ۲۲۰۳۹ والمؤرخ فی ۲۳ - ۸ - ۱۹۵۹ • بالنظر لاحتمال حصول زیادة علی البدل المسام البالغ -/ ۶۰ دینارا لایجار محل المرطبات فی مديرية الخدمات الريفية العامة لمدة سنة واحدة اعتبارا من تاریخ سحب الاحالة فقد تقرر تمديد مدة المزايدة خمسة أيام أخرى اعتبارا من تاریخه اعلاه فعلى الراغبين فی الايجار مراجعة مجلس ادارة اللواء أو مأمورية املاك اللواء للاطلاع علی الشروط مستصحين التأمینات القانونية •

متصرف لواء بغداد

(۱۳۲)

اعلان

الحاقا باعلاننا المرقم ١٤٧٦٩ فى ١٩ - ٨ - ١٩٥٩

بناء على ما جاء بقرار مجلس ادارة اللواء المرقم ١٥٦٦ فى
٣٠ - ٨ - ١٩٥٩ نعلن بهذا مجددا المناقصة السرية رقم ٩٥٩/٢
لانشاء مستوصف صحى فى قرية - مركز قضاء جمجمال ويمكن
الحصول على مجموعة استثمارات شروط المناقصة من مأمورية خزينة
الادارة المحلية لقاء دفع ثمن المجموعة الواحدة البالغ -/٣ دنانير غير
قابل للرد *

تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة بغلاف مختوم
مؤشر عليه اسم التعهد المذكور الى المجلس المشار اليه فى تمام الساعة
(١٠) زوالية من صباح يوم الاربعاء الموافق ١٦ - ٩ - ١٩٥٩ *

ترفق العطاءات بتأمينات اولية نقدية قدرها - ٦٠ - ديناراً التى
يمكن دفعها الى مأمورية خزينة الادارة المحلية على ان يرفق الوصل
المعطى لقاء ذلك بمجموعة استثمارات شروط المناقصة *

كل مناقصة لا تقدم فى الوقت المعين او تكون غير معززة بوصل
التأمينات أو شهادة الانتساب الى غرفة تجارة اذا كان المقاول من سكنة
لواء فيه غرفة تجارة او شهادة التسجيل لدى سلطات ضريبة الدخل
تهمل *

متصرف لواء كركوك

(١٣٣)

اعلان

الحاقا باعلاننا المرقم ١٤٧٧٠ فى ١٩ - ٨ - ١٩٥٩ .

بناء على ما جاء بقرار مجلس ادارة اللواء المرقم ١٥٣٦ فى ٣٠ - ٨ - ١٩٥٩ نعلن بهذا مجددا المناقصة السرية رقم ٩٥٩/٤ لانشاء مستوصف صحى فى قرية كربيحة التابعة لناحية شنكلو قضاء جمجمال ويمكن الحصول على مجموعة استثمارات شروط المناقصة من مأمورية خزينة الادارة المحلية لقاء دفع ثمن المجموعة الواحدة البالغ -/٣٠ دينار غير قابل للرد .

تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة بغلاف مختوم مؤشر عليه اسم التعهد المذكور الى المجلس المشار اليه فى تمام الساعة (١٠) زوالية من صباح يوم الاربعاء الموافق ١٦ - ٩ - ١٩٥٩ .

ترفق العطاءات بتأمينات اولية نقدية قدرها - ٦٠ - ديناراً التى يمكن دفعها الى مأمورية خزينة الادارة المحلية على ان يرفق الوصل المعطى لقاء ذلك بمجموعة استثمارات شروط المناقصة .

كل مناقصة لا تقدم فى الوقت المعين او تكون غير معززة بوصل التأمينات أو شهادة الانتساب الى غرفة تجارة اذا كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة او شهادة التسجيل لدى سلطات ضريبة الدخل تهمل .

متصرف لواء كركوك

(١٣٤)

اعلان رقم ١٩٥

وضع في المزايده العلنية بيع انقراض الاملاك المدرجه تفصيلها
 بدء فعلى الراغبين فى الشراء الحضور فى المحلات المذكورة فى
 اساعه التاسعه من صباح يوم الثلاثاء الموافق ١٥ - ٩ - ١٩٥٩
 مستصحين التامينات النظامية * الزعيم عبد المجيد حسن
 أمين العاصمة

رقم ملت	التسلسل	المحله
٢١٠ ٢٣	٨٥٠	سراج الدين
٢١٠ ٢٣	٨٤١/٣	سراج الدين
٢١٠ ٢٧	٨١٤	سراج الدين
٢٠٧ ٢٤	٧٨١	سراج الدين
٢١٠/١٩	٨٤٧/٥	سراج الدين
٢١٠/١٩	٨٤٧/٨	سراج الدين
٢١٠/٤٤ر	٨٣٢/٢	سراج الدين
٢١٠/٢٢و٢	٨٣٠	سراج الدين
٢٠٩/٣٢	٩٣٨/١	سراج الدين
٣٠ و ٣٠ و ٣٠ هـ	٨٤٨	سراج الدين
٢٠٧		
٢٠٩/٨	١٥٨	رأس الساقية
٢٠٩/٦	١٥٦	رأس الساقية
٩٠ أو ٩٠	٩٢٢	سراج الدين
٢٠٨		

(١٣٥)

ٺم دو زمره ۱۱ مهانه نه خوښته وه :

• هيو او شورش و سالی سی هه می ژیا نی دهسته ی نوسهران •

خویندن به زمانی کوردی ابراهیم بالداز •

• کومونیزم و نه ته وایه تی و نیشتمان
محمدی مه لا کریم •
پهروه ری

• نامه ی دایکیک له ستالین گرا ده وه گورینی نه سرین فه خری

• رودکی کی به ؟
وه رگیر : عاصم حه یده ری

دیوانی هیوا

حکمه ت ته و فیک فکره ت وه

عبدالقادر صاحبقران ، له نه مریکا وه

ٺتر به سیه تی شهر ر

• نویسی مه م

نامه یه ک بو به ندیخانه

عبدالوهاب به یانی نه گه ریته وه

• نازم حکمه ت

نیشتمانه که ی

له کومه لی خویندکارانی کورده وه بو هیوا

بو دهسته ی نوسهرانی گو قاری هیوا

• نه خوشی تاوانکار «چیروکی ژماره» وه رگیر حه سه ن قزلجی

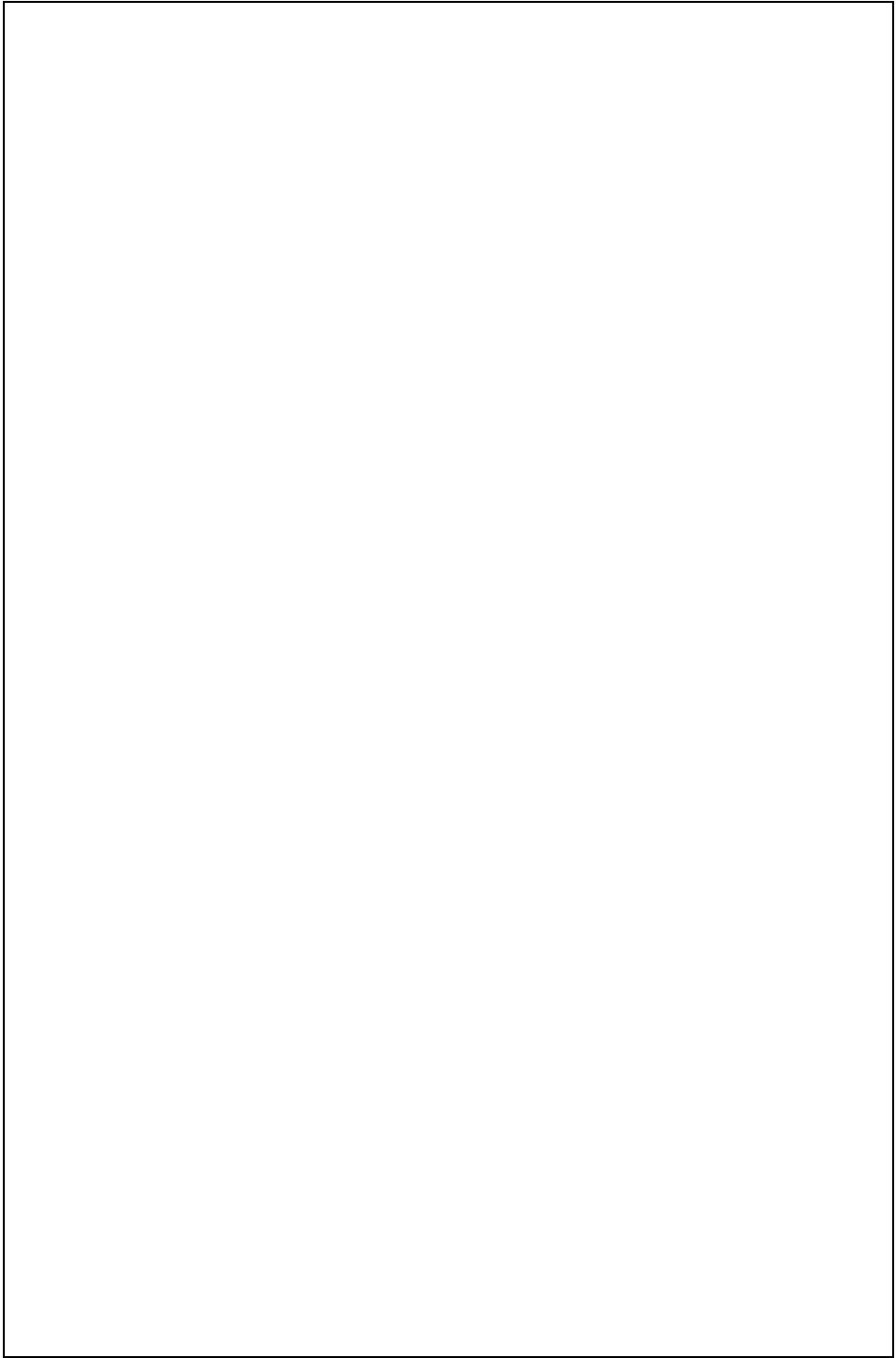
سراج الدین	۹۲۲/۲	۲۰۸/۷۵
سراج الدین	۹۲۲/۳	۲۰۸/۷۵
سراج الدین	۸۷۳	۲۰۸/۷۱
سراج الدین	۸۷۸/۴	۲۰۸/۴۱۸۱
سراج الدین	۸۰۷/۲	۲۱۰/۳۱
سراج الدین	۸۷۶	۲۰۸/۷۷
سراج الدین	۸۵۲/۱	۲۰۸/۸۰
سراج الدین	۸۷۸/۵	۲۰۸/۵۱۸۱

باوهر پی کراوانی هیوا

له :-

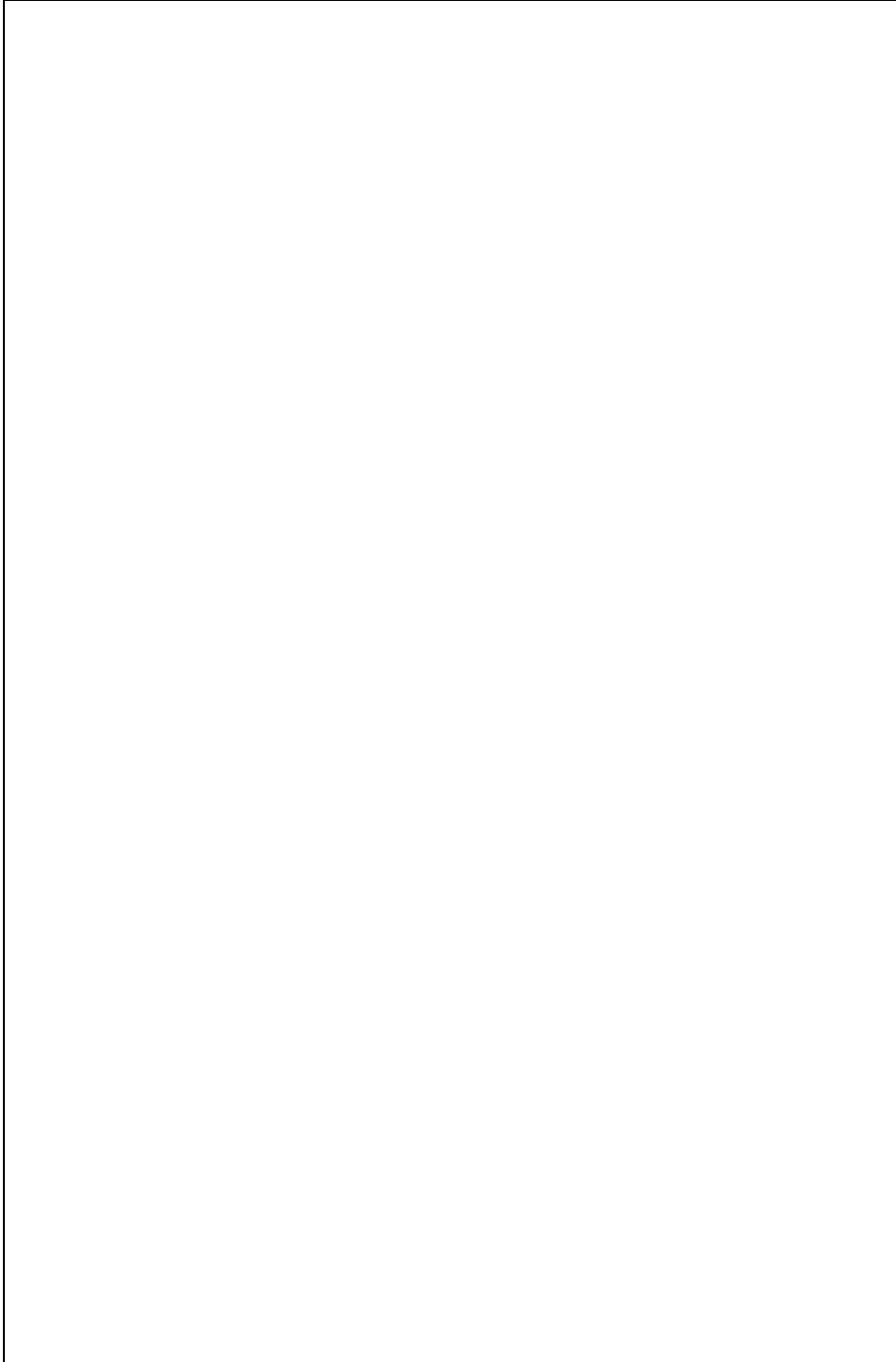
- بهغداد :- ماموستا به شیر موشیر - حیدرخانه
سوله یمانی :- ۱ - رؤف معروف - خاوه نی کتیبخانهی گهلاویژ
۲ - محمد عارف معروف - خاوه نی کتیبخانهی زیوهر
۳ - محمد رسول - خاوه نی کتیبخانهی ئازادی
۴ - احمد عباس کریم - نامه خانهی بیری نوی
که رکوک :- عمر بی کهس - شه قامی سیروان
ههولیر :- قادر احمد خوشناو - خاوه نی نامه خانهی شورش
شه قلاوه :- ۱ - نامه خانهی یه کیتی
۲ - نامه خانهی سهر به سستی
کویه :- نامه خانهی کوردستان
رانیه :- عزیز صدیق - کوگای بیتوین
ههله بجه :- سید حسین ئەمین
زاخو :- محمود حاجی احمد ، مکتب التحریر
قه لادزی :- نورالدین مهلا صابر
رهواندز :- علی عبدالله : کتیبخانهی رهواندز
خانه قین :- حبیب نهوروز : کتیبخانهی سیروان
موصل :- سید علی - مکتبۃ الامین - شارع النجفی
چه مچه مال :- رهحیم رهزا - کوگای کاوه

« چاپخانهی شه فیق - بغداد »

گۆقاری هیوا

ژماره 1 سالی 3 تشرینی دووهمی ۱۹۵۹

هيو

کوفارنگي ٺهڻي ۽ ٺاڻڻي ماڳاڻه
ٺماره (١) سال (٦) ٺهڻي ٺوهه ١٩٥٩

ٺم ٺماره دا :-

- ڪورڊو سهروڪي دلسوڙو ڪوماري ديهوڪرائي - هيو -
- ٺاڻاڻهڻي ٺهڻي لايهنگري لايهڪي ٺاڻهڻي ٺهڻي : احمد حامد
- شهيد ماموستا ڪوران
- ڪي ميڙو دروست ٺهڪا وهڙگير : فاتح عبدالڪريم
- جولانهوي ٺورانيهت وهڙگير : محمدي مهلا ڪريم
- جواني شهلاوه محمد توفيق وردي
- شاعري به ناو ٺانگي ڪورد : لاهوئي حسن قزلي
- پرايهڻي بههيري رهنگيشماني جهان هيو
- زوربهه ڪهل هوشهنگ
- فس فس پالهوان ج ٠ بابان
- ههڙارده له شيعري چيني
- ڪونگري چوارهي خويندڪارائي ڪورد له ٺوروا
- پهيمان : ن
- چون له بريم بچينهوه مصطفي صالح ڪريم

دانهي به (٨٠) فلسه

ناوو نیشانی هیوا

بەغداد : شهقامی زه‌هاوی ، یانه‌ی سه‌رکه‌وتن

ته‌له‌فون ٢٨٤٠٥

خاوه‌نی ئیمتیاز : یانه‌ی سه‌رکه‌وتن

مودیری مه‌ستول : دوکتور هاشم دوغرمه‌چی

له‌پوسته‌خانه‌دا توهار گراوه به‌ژماره‌ی ٤٩

— (ئابونه) —

دینار	فلس	
١	٢٥٠	ئابونه بو ده‌ره‌وه‌ی عیراق
١	٠٠٠	ئابونه‌ی سالیکی له عیراقدا
-	٧٥٠	بو قوتابی

پاره‌ی ئابونه پیشه‌کی ته‌نیریت

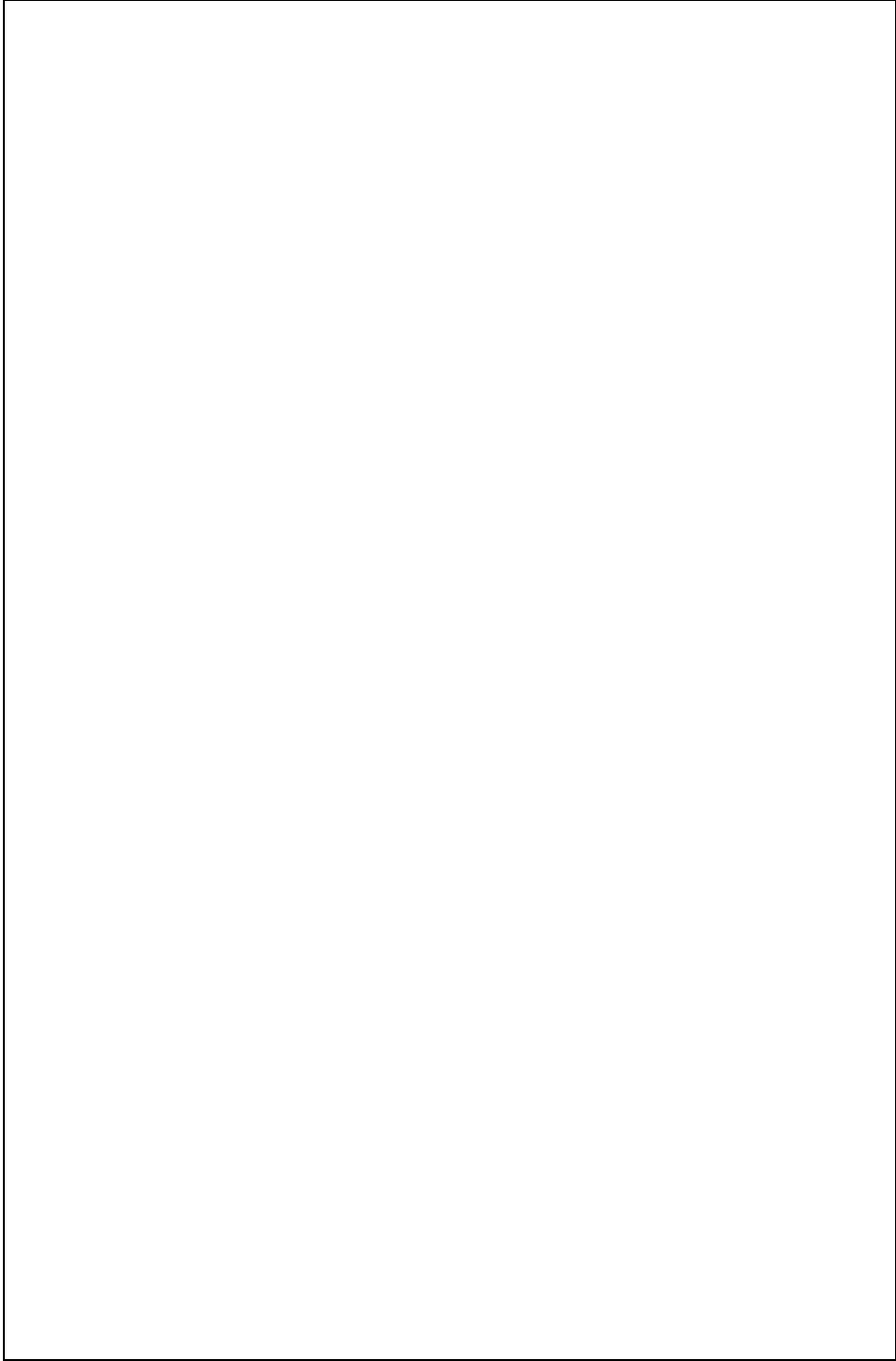
وه به‌م ناو‌نیشانه ته‌نیریت

بەغداد : وزارة الاصلاح الزراعی

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

با وشك بې ئه و دسته تاوان باره كه ويستی دلی پرر به زه یییت
له لیدان بوه ستینی ، دا پرزی ئه و به نجه ی كه پشت به دیوی ئه و
دیوی سنور ، ویستی به ئاقه گوله بهك به ره می ره نجی چل سال و
ئاواتی كورد و عه ره بی عراقی نه به ز سهره و ژیر بکات .
تعمه نی دریز بو تو ئه ی روله ی دلسوزی گه لی عراق !
سهرکه و تن و گه شه داری بو کوماری چوارده ی ته موزی نه مر ،
کوماری كوردو عه ره بو همه و دانیش توانی شه رافه تمه ندی نیشتمانی
عراق ، مهرگ و سهرشوری بو دوژمنه گانی پشت سنور و میکرو به گانی
زه لكاوی باشماوه ی باشایه تی و تیمیریالیست و کونه به رست .

ژماره (١) سالی (٣)
نەشرینی دوهمی ١٩٥٩
خەزەلوه‌ری ٢٥٧١
کوردی

گوفاریکی ئەدەبی و زانستی یە مانگی جاریک دەر ئەچی

کوردو سەرۆکی دلسوزو و کوماری دیموکراتی

بی گومان شورشێ چوارده‌ی تەموز گەورەترین هەلقە
زنجیرە ی ئیمپریالیستی پساند لە روزه‌لانی ناو‌ه‌راستاو ، گەورەترین
زەرەبی‌دا لە قازانجی بازرگانەکانی جەنگ و قارونەکانی
سەرمایه‌داری . قازانجی شورشێ چوارده‌ی تەموزو کوماری
دیموکراتی عراق بو ولاتانی عەرەب و میلله‌تانی دراوسی ی تیکوشەر ،
پووست بە دووبارە کردن‌وه تاکات ، چونکە نەک تەنها عراق لەوه دەرچو
کە مەلەندی پیلان‌گیری و دەس‌دریزی کردن‌بی بو سەرگە
تیکوشەرەکانی دەورو پشت ، بەلکو بو بە مەلەندی آزادی و جیگای
هيوای پاراستنی مافی گەلان ، بو بە کوله‌کە یەکی بەهیز بو یارمەتی و
هاوکاری گەلانی ژێردەسته لە تیکوشانیانا لە پیناوی هینانەدی
حوکمیی سەر‌به‌ست و پاشەرۆژیکی بەختیار . شورشێ عراق
کوماری عراق روداویکی گەورە میزوی بو که چوه پال روداوه
گرنگەکانی میزوی ئاده‌میزاد .*

ئەمە بو شورش و کوماری دیموکراتی و سەرکردە ی دلسوزی
عراق ، بویە هەمو دەرون پاکیک ئه هەمو لایەکی گیتی دا ج له ولاتی
سوشیالیستی ، چ ژیردەستە و دواکەوتوو ، بە هەمو هیزبانەو ،
لایەنگیری خویانیان پشان داین و گیانی ئومەمی هاوکاری یان هاتە
جونبوش که ئه یان دی ئیمپریالیزم و نوکەرانی ئەیانەوی دەس دریزی
بکەن و دوبارە بمان خەنەو ژیر رکیفی خویان ، وە بویە لەو کاتەو
رولە ی بەجەرگی گەل عبدالکریمی دلسوز شورش ی تەقاند ، وە بە
هاوکاری گەل و سوپا کومارە نەمرە کە ی دامەزراند ، هەتا ئیستە
ساتی داودەزگای داگیرکەرانی له ییلان نەو نەوستان و هەر روژی
له ژیر پەردە یە کادینه کایە وە . .

ئیمە ی کورد له کوردستانی عراقا که بو یە کەم جار بون و
بەرامە ی ئازادی ئەبە یین و شان بە شانی نەتەوە ی عەرەبی برادەرمان و
ورده نەتەوایە تیە کانی تر ، ئەتوانین هەستی خومان دەر برین و
پیر و باوەرە ی خومان بخە ینە سەر کاغەزو راز و نیازی نەتەوایە تی
راستە قینەمان بخە ینە رو ، هەر له روژانی رابوردوی پرتازار و کورری
نیکوشانی خویناوی یەو ، له ئەنجامی تاقی کردنەوە ی خومان و تاقی
کردنەوە ی گەلانی رزگار بوی گیتی بومان دەر کەوتوو و باوەرمان
هیناوە بەوە ی که مەسەلە ی سەر بە خویی و وەر گرتنی مافی نەتەوایە تی و
دانانی چارە نوس بە دەستی خومان و بوزانە وە ی سامانمان ، هەمو
ئەمانە هەر گیز جیا ناکریتەو وە له مەسەلە ی خەباتمان رو بە روی
ئێستعمار و نوکەرانی ئێستعمار . . بومان دەر کەوتوو تەنها له سایە ی
دیموکراتیە تی راستە قینە و ئاراستە کراوا ئەتوانین بزین وە ک

(۲)

نەتەوێهەکی ئازاد وە ئەو ئاواتانەیی که فۆربانیەکانی نەتەوێی کورد
 هەتاسی دارەو هەتا گوریش و یردی سەر زمانیان بو ، بیهینە دی *
 بی گومان لە بەرەبەیی شورشێ چوار دەیی تەموزەو ، که
 بەرەمی رەنجی دۆلایی کوردو عەرەب بو ، ئاسوێهەکی روناکمان بو
 کرایەو وە بو یەکم جار لە دەستوری کاتی کوماردا نرا که کوردو
 عەرەب هاوبەشن لەو کومارەدا ، نەک تەنها ئەوێش بەلکو گەلی
 هەنگاوی گرنگ نرا لەم بارەو ، که نوبەرەکی (بەریوەبەرایەتی
 زمانی کوردی یە) **

ئیمە شورش و کومار بە شتیکی بەخسراو نادەینە قەلەم و بە
 تی بی نیکی دور لە تیکوشان لیبی ورد نابینەو ، واتە بە بەرەمی
 رەنجی هەردو لایبی کوردو عەرەبی دانەین ، بویە هەقمانە که
 هیوا یەکی زوری پی بەستین و بە تەمای هاتنە دی گەلی ئاواتە
 نەتەوایەتە کاتمان بین پشت بە برابەتی دلسوزەکانی نەتەوێی عەرەبی
 برادەر و پشتگیری گەلانی جەهان و دەولەتانی ئوردو گای ئاشتی و ازادی
 بیجگە لە تیکوشانی سەرۆمیری خومان *

جا ئەگەر بە وردی سەیریکی ئەو دەستە ناپاکانە بکەین که
 ئەیانەوی کومارە کەمان قەلب بکەنەو و ئەیانەوی رولەیی دلسوزی گەل
 عبدالکریم قاسم لەناو بەرن ، ئەگەر ورد بینەو لەوێ که تەیاریکی
 شوقینی کویرانەیی عەرەب لە کایەدایەو استعمار کردو یەتی بە
 دەس کەلا ، ئەگەر ورد بینەو لەوێ که عبدالناسر و پیرە کەیی ئەمرو
 ئەگرین بە سەر گوری هیتلەر و موسولینی داو بە هەمو جوری هەول
 ئەدەن فاشستیت ببو زیننەو بومان دەر ئەکەوی که چ پاشەروزیکی

(٣)

تاریک و ناله‌بار له ریمانابه ئه‌گهر - خوا نه‌خواستنه - ئه‌م ره‌گه‌ژه
ناپاکانه سهر بکه‌ون و بگه‌نه ئامانجی به‌دیان ،

ئیمه هه‌رگیز وه‌زعی برا کورده ئازار دراوه‌کانی سو‌ریامان له
بیر ناچیت که ئیسته شان به‌شانی عه‌ره‌به دلسوزه‌کانی ئه‌وی له
به‌ندیخانه‌کانی عبدالناسرو تاقمه‌چه‌ته‌کانیا ئه‌چه‌وسینرنیه‌وه ، ئه‌وه‌مان
له به‌رچاوه که به‌دیان نوسه‌رو شاعرو سیاسی کوردی سو‌ریا ، یان
ده‌ربه‌ده‌ری ولاتان ، یا رازو نیازی ته‌نیایان له گه‌ل دیواری
زندانه‌کانی عبدالناسرا ئه‌به‌نه سهر ، وه له سهر ئاوازی زه‌ری
زه‌نجیرو زرمه‌ی شه‌لاق به‌خوینی سو‌ری له‌شیان سرودی ئازادی
ئه‌نوسن **

ئه‌گهر یه‌ك‌دو روژ بگه‌رینه دواوه‌و لاپه‌ره‌کانی میژوی کوردی
به‌خوین سو‌رکراو هه‌ل به‌دینه‌وه‌و وه‌زعی نیوملیون کوردی له‌ناو
براوی تورکیای ئه‌تاتورکیش بیننه‌وه به‌رچاومان ، چاک‌تر ئه‌زانین
که نه‌ته‌وه‌ی ژیر ده‌ست له سایه‌ی حوکمی دکتاتوری یا چون ژیانیک
ئه‌باته سهر ؟ ****

ئیمه‌ی کورد ، هه‌میشه به‌دل‌و‌گیان کوماری دیموکراتی عراق
ئه‌پاریزین کوردستان ئه‌که‌ین به‌گوریک‌ی دیاری بو ته‌ماغ‌کارو نو‌که‌ره
چه‌په‌له‌کانیان سه‌رومر هه‌ول ئه‌ده‌ین له پیناوی جیگیرکردن و به‌وه
کردنی باری دیموکراتی و ، ده‌ست خستی مافه ته‌وا‌یه‌ته‌کانمان ،
چارژی هاو‌کاری‌یه‌کی دلسوزانه ئه‌ده‌ین له گه‌ل نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی
براده‌رو له گه‌ل هه‌مو‌گه‌لانی جهانا که هه‌تا دوا هه‌ناسه‌ی ژین له
پیناوی ئازادی گه‌لان و وه‌رگرتنی چاره‌نوسه‌ی یان و جیگیرکردنی

(٤)

ئاسایشا تی بکوشین ، وه لهم روه وه نه ته وه ی کورد به چاوپوشی له
پرو باوه دی سیاسی بهک ریز ته وه سستی و پاریزگاری نه کا له مافی
خوی و مافی هه مو گهلان ..

ئیمه که زورباش ته زانین تیکدانی باری کوماره که مان و له
ناو بردنی سه ره ک عبدالکریم قاسم راسته و خو مانای ژیر پی خستی
مافی زوربه ی گه لی عراق و قوتدانی مافه تایه تیه کانی کورده .. له
کاتیکا ته و په ری بیزاریمان ده ره برین له پیلانه خویناویه کانی هیتله ری
بچوک ! وه داوای به توند لیدانی خه تاباران ته که بین ، سه ره له نوی
په ایمان تازه ته که بیه وه بو کومارو شورش و سه روکی دلسوز عبدالکریم
قاسم ، که هه ره ته و سه ربازه دلسوزانه بین که بوین و داگیرکه ر
ناسیوینی ، په ایمان تازه ته که بیه وه ، که خوینی خومان لا هه رزان و
بگره خورایی پی له پیناوی پاراستنی کوماره که مان « کوماری کوردو
عه ره ب » و ئاماده بین بو ته وه ی که له خاوه ن پی نوسه زه هراویه کانی
بگه بینین که « کوردستان که و توه ته کوی وه ؟؟ »

سه ره برزی بو کوماره دیسو کراتیه که مان .

ته مهنی دریز بو نوینه ری خواستی کوردو عه ره ب دلسوزی
گهل عبدالکریم قاسم ، مردن بو ته و ته ماع کاره به هه یج تیر
نه خورانه ی که له چه رخی بیستا خه و به ئیمپه رانوره ته وه
ته بینن ..

روزه ردی بو ته و دارده ستانه ی ، که به زمان و پینوس و گوله و
ده شناس بونه ته گورگی هار له گه لی عراق و ، کوماری عراق و ،
سه روکی به جهرگی عراق .

« هیوا »

(۵)

نایا ئەشی ئەدیب (بوێژ) لایەنگری لایەکی تایبەتی نەبی ؟؟

نوسینی : احمد حامد

زور جار ئەبین و ئەخوینەوه که هەندی کەس ئەلین : نابی
ئەدیب تەرەقداری لایەکی تایبەتی بیت لە نوسنەکانیا . . بەلکو ئەبی
لایەنگیری هەق بیت !!

لە پیشی ئەوه دا لە جەوهەری باسە کەمان بکولینەوه ئەبی ئەوه
بزاین (هەق) شتیک نە بە هەوا دا هەلواسرابی و پەبوەندی بە
ئامیزاد و ژبانی ئادەمیزادەوه نەبی ، که وابو لە کومەلیکا که پەیرهوی
چینایەتی تیابی ئەبی (هەق) بە لای چینیک یان چەن چینیک لـ
چینەکانی ئەو کومەلهوه بیت . که واتە هەقیش خوی تەرەقداری
لایەکی تایبەتی بە .

بینهوه سەر جەوهەری باسە کەمان ، یانی (تەرەقداری و
بی تەرەفی ئەدیب) .

نایا ئەشی ئەدیب لایەنگیری مروقایەتی نەکات بو بەر بەره کانی
کردنی کردەوی دروندانە ؟ نایا ئەگری ئەدیب لایەنگیری تیکوشانی
گەلان نەکات رۆبەرۆی ئیستعمارو لە پیناوی سەر بەخویدا ؟! وه
ئەگەر هاتو ئەدیب یا نوسەر تەرەقداری لایەکی تایبەتی بو ئەوه
ریگەیی لی ئەگری که بیته ئەدیب و نوسەر ؟ وه ئاخو ئەدیب خوی
ئەندامی یەکی لە چینەکانی کومەل نە ؟ وه نایا هەول نادات بو
هینانەدی و پاراستی قازانجی چینەکە ؟ نایا بە گوێرەیی پیر و باوهر و

(٦)

تی بینن (نظریه) ی چینه که ی ناچی بهریوه ؟ ••
نه گهر بیتو نه دیب یا نوسه لایه نگری بیرو باوهری نه کات ، وه
تی بینیکی تایه تی نه بی بو خوی بهرامبر به ژبان و پیشکه وتی
مرو فایه تی چون نه توانی ئالای نه ده بو نوسین و روشن بیری هه لگری و
بیته رایهری گهل ؟

نه گهر هندی له بو یزو نوسه ره کان لایه نگری خواستی
گه له کاتیان نه کهن ، وه لایه نگری نازاد بونی نیشتمانه که یان و مهسه له ی
ناشتی نه کهن • وه نه گهر بهرامبر به وائیش تا قمیکی تر له بو یزو
نوسه ره کان لایه نگری استعمار نه کهن ، لایه نگری نه و چینه نه کهن
که گهل نه چه وسینه وه • ناخو نه بی بو کی هه ول بدهن و لایه نگری
کی بکه نو بو کی بنوسن ؟؟؟

به شیوه یه کی گشتی بو یزو نوسه ره کان سه بارهت به لایه نگری و
تهره فدار ی نه کربن به چهن به شیکه وه :-

۱ - نه وانهی لایه نگری خواستی گهل و نیشتمان و مهسه له ی
مرو فایه تی نه کهن •

۲ - نه وانهی لایه نگری نیستسار و نه و چینه نه کهن که زور به ی
گهل نه چه وسینه وه •

۳ - نه وانهی که دوره به ریز وه ستاون و چونه ته سه ره قه لایه کی
به رزی خو کردو خویان له گه له کاتیان دور گرتوه هه رچه ن خویشیان
نه ته وه ی نه و گهلن •

دهسته ی سی هم یا مهسه له حه تی تایه تی وه ختی خویان پالی پیوه
ناون و دوری خستونه ته وه ، یا له تکوشانی چینایه تیا به زیون و رایان

(۷)

کردوه وهك كهفي دهم تافگه سهر ئاو كهوتوونو كهوتونه ته گيزهوه ،
بهلام ئاخري لافاو ههر راين ئه فريني ، يان له دوايا ئه بي بچنهوه
سهر دو بهشه كه ي پيشو .

به مه دا بومان ده رته كه وي كه له جهانا كه سيك نيه كه
لايه نكيرو ته ره فداري لايه كي تا به تي نه بيت ، وه ئه وان هس كه به
روالت خويان به بي ته ره ف ئه ده نه قه له م له راستيا يا له گه ل ئه م لان
يا له گه ل ئه ولا

اعلان

نعلن بهذا وجود مناقصة سرية لتعهد انشاء بناية مخفر للشرطة
في (باره زان) حسب الشروط والمواصفات الموضوعه له والتي يمكن
الحصول عليها لدى شعبة هندسة ادارة المحلية مقابل ثمنها البالغ
(٢ / -) ديناران لكل مجموعة .

تقدم العطاءات من قبل راغبي الاشتراك في المناقصة الى مجلس
ادارة لواء السليمانية في او قبل الساعة الحادية عشرة من صباح يوم
الاثنين المصادف ٢٣ / ١١ / ٩٥٩ مرفقة بتأمينات اولية قدرها (٣٠٠ / -)
ثلثمائة ديناراً والتي يمكن دفعها الى خزينة اللواء على ان يرفق الوصل
المعطى لقاء ذلك بمجموعة استمارة شروط المناقصة .

كل عطاء يرد الى المجلس بعد الموعد او لم يرفق به وصل
التأمينات وشهادة التسجيل لدى دوائر ضريبة الدخل وشهادة الانتساب
الى غرفة التجارة اذا كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة يهمل .

حامد الالوسي

و . متصرف لواء السليمانية

(٨)

شهید

- به یادی شهشی ئه یلول ، شهری بهردهرکی سهراوه -
(گوران)

ههزارو نوصه دو سی بو ، شهشی ئه یلول که روز ههلهات :
غریوی ویستی حهق کهوته ناو شاری سلیمانی ؟
(ههلو بهگ) ئه و جوانه ی پر دلی بو بو وهطهن ئلوات ،
له پیش جهمیکهوه تا بهر سهرا روی ههلهتی هانی •

له گهل یارانی ئه یوت : « ئه ی حوکومهت ! تا نه که ی تهئیت
حوقوقی کورددهواری ، نایهوی کورد ئیتتخابات ،
ئهوانه ی بانگ کرانو تو به قوووت دهوریان ئه گریت :
دهنی و قازانج په رستن ، هیچ نه بی بی یان موبالات !

ئهوانه که ی له میللهت بون ههتا ته منیلی ره ئی که ن ؟
حوکومهت ! ئیمه کوردین ، وا ئه لین : نامانهوی نواب
که داوینی غه ره ز بگرن به ههردو دهست وهطهن بهردهن !
نه که ی ، مه شروع نه •• ده رکه له سهر سهودایی ئیتتخاب ! •• ،

ئمه جومله ی قسه و ئامالی یارانی ههلو بهگ بو ،
نه نامه شروعی تیا بو ، نه ته جاو ز بو به ئه منیهت ••
که چی عهسکه ر به مه ترالیوزده وه بو قه تلی عام ده رچو ؟
درايه بهر شهقی شهستیر رجاو ئامالی میلی بهت !

(۹)

شەقەى شەستىرو قىرچەى دەست رىزو ھەلەتى سونگى
بە خوینی كوردى بى تاوان شەپولى خستە سەر جادە :
نەما جوانى كە سونگى نەى سىپى سەد كەرەت سىنگى ،
نەما پىرى لە رىزى گوللە بوبى قەلبى ئازادە ! ...

ھەلو بەگ گوللەبى ئەووەل لە رانى دا ، دووم دەستى ..
كە خوى و قەومەكەى وا دى ، بە چەشنى شىر نرگانى ،
پەلامارى كە دا بو ضابطى : بەك زللە خپ خستى ..
دەمانچەى سەند لە دەستى و ئاگرى دا تاوہ كو توانى ..

بەلام فېشەك نەما ، ھەر ضابطو بەك دو نەفەر كەوتن ..
لە پاشا عەسكەرىش دەست رىزى لى كردو بە لاداھات ؟
لە سەر دەربابى خوین بو كەشتى بى عومرى بەرەو مردن
ئەچو ، ئەىوت : خوا حافظ ، ئەوا ئەمرم وەطەن ! ھەيات ،

لە باوەشتا پشوى عومرم نەدى تاوى بە سەر بەستى ،
ھەتا مردن زردى زنجىرى دىلى بو لە گەردنما ،
ژيانم عارو زىللەت بو لە ژىر پىلاوى دوشمنما ،
بە خوین بى و ، گل ھەلى لوشى ، كەوابى ، ھەيكەلى بەستى ! ...

خواكەى بولبولى باغى سەرا ! .. ھەرچەندە پايزە ،
بە خوینی خوم گولت بو ئاو ئەدەم ، سا بوم پلاوینە !
لە گەل ئەو جوانە پاكانەى لە دەورم مەيتيان رىزە
لە خوینا وینە شىواوین ، بە داىكمان بناسینە ! ...

(۱۰)

بلی بھو بوکی تازھی یه ک شھوھم ، گھر هاته سھر نه عشم ،
نهلی خوی بو وهطهن کوشت و له ری عه شقی منا نه زیا ..
وهظیفهم بو له پناوی ولاتیکا سهرم بهخشم :
که توی پھروه رده کرد بو من له دواینی چیاو که زیا ! ..

مه گھر خوای گھوره بهخشی بیت هه تیوی ، پیی بلی : روله
له من فرمیسکی ویست باوکت ، له توش داوا مه کا توله ! ..

هه له بجه . مه یلولی ۱۹۳۲

اعلان

وضع فی المناقصة العلنية تعهد تجهيز مواد التغذية للمدارس
الابتدائية المشمولة بالتغذية الكاملة البالغ عددها (۸۸) مدرسة الواقعة
فی مختلف انحاء اللواء وفقا للشروط المعدة لهذه الغاية والتي يمكن
الاطلاع عليها عند مراجعة خزينة الادارة المحلية او كاتب المجلس
الاداري فعلى الراغبين مراجعة مجلس ادارة اللواء خلال مدة المناقصة
التي تنتهي فی الساعة (۱۱) من صباح يوم الاحد ۸ - ۱۱ - ۱۹۵۹
مستصحين التأمينات النظامية .

باقر الدجيلی

متصرف لواء الحلة

رئيس مجلس اللواء العام

(۱۱)

کی میژو دروست ئەگات؟

نوسینی : دکتور فیصل السامر
وهرمیر : فاتح عبدالکریم

ئەم پرسیاره پرسیاریکی کونەو لە دەمی وەختەووە هەیدو گەلی دەمە قالمو لیکولینەووەی لە سەرکراوە ، هەر لە چەرخێ هەژدە هەمینەووە تا ئیستە بوە بە هوی جیایی و دووبەرەکی لە مابەینی ئەوانەدا کە خەریکی سیاسەت و لیکولینەووەی بیرن .

هەندی لەم خاوەن بیرانە رایان وایە کە هوی هەمو جولانە و بەهەکی میژوی تەنھا شەخسێکە ، وە لەم رووەووە دان نائین بە هیچ هوبەکی ترا ، هەندیکی تریش رایان وایە کە باری میژوی چەن هوبەکی گشتی هەیدو ئیشی تەنھا یەکیک نیە .

بەلام لەم روزەدا کە میژو لەووەدەرچووە کە چیروکیکی بی بو رابواردن بگێرینەووە ، بەلکو بوە بە علمیکی تاپەتی کە خاوەنی ریو شوینیکی تاپەتی یە وە هەمو کومەلیک بەشی خوی وەر گرتووە لە زانیاری و پیش کەوتن ، بەلی لەم روزەدا هەمو میژو نوسە زاناکان بیرو باوەریان هەر چون بی یەکیقسەن لە سەر ئەووە کە دەوری « پیاوی گەورە » شتیکی نیە ئینکار بکری ، واتە : پیاوی گەورەو هەلکەوتو دەسی هەیدە لە رووداوو ئازاستە کردنیا ، بەلام پیاوی گەورە لە نەبووتنەووە تاپەتە دەر ، بەلکو لە زوروفیکی تاپەتی یا پەیدا ئەبی کە ریگا خوش ئەکا بو هەلکەوتن و پەیدا بونی ئەم جورە پیاووە ناودارانە . . ئەمانەش بو بە هەل ئەستن بە دەوری خویان لە گورانی وەزعو باش کردنیا ، چونکە هەست ئەکەن بە پویستی سەرشانێ خویان .

(١٢)

به دريژايي نهم ريگا سهختو ديشواره كه بهرهي نادميزاد
بريوهتي له قوناخيكهوه بو قوناخي ، له چهرخيكهوه بو چهرخي
به دهها پياوي هلكهوتوو مهردي بليستهو زبرهك ويشهواي مهزن
پيدا بو ، نهمانهش همو رولهي نهو كومهلهنو زروفي تايهتي پي
گهياندون ، وهك شهبولي سامدار كه نهكهويته سهر دهرياي بي بن
بهرز نهبنهوهو تاو پيدا نهكن ••

پويسته له سهر ميزونوسه داوين پاكهكان كاتي كه دهس
نهدهنه پينوسو ميزو نهنوسن شوين و پايهي نهم جوړه مهرده بليستهانه
وون نهكنو جيكاي راستي خويانيان بو دابنين ، چونكه گهوره
پياوانو هلكهوتوان له ههر چهرخيكو نوبهري نهو چهرخنو به
زماني نهوهوه نهدينو به پي چهن مهرجيكي كومهلايهتي ههول
نهدهن بو گوريني وهزعو چاك كردني •

نهزهريه ي • پياوي گهوره • كون ترين نهزهريه له ميزوا ،
يهكهم بيريكه كه كومهل نادميزاد له قوناغي سهره تايي يا دروسي
كردوه بو دوزينهوهي نهو هيزانه كه كاروباري جهان نهبن به
ريوه ، پاشه روزي نادميزاد دباري نهكن •• چونكه بهرهي
نادميزاد ، له سهره تادا ، له بهر نهوهي كه ميشكي په ي به حقيقتي
شت نهبردوه تواناي نهوهي نهبوه كه هوي روداوه كاني سرشت
بدوزينهوه ، واي داناوه كه جهان چهن گيانكي تايه ، نهم گيانانه
به ناره زوي خويان همو شت ههل نهسورينن ، وه لهم روهوه هيچ
نرخيكيان دانه ناوه بو كومهل و چونيه تي زباني كومهل و خووره وشتي
نادميزاد لهو قوناغه دا •

(۱۳)

له ئاوه دانی به کونه کانی ده و روپشتی ده جلوه و فرات و نیل ،
واته : له عراق و میسرا ، وایان داناوه که گوایا پاشا دهست
روپشتوه کان ، دهسته لاتیان ههیه به سهر سروشتاو ئه توانن به ئاره زوی
خویان بیگورن ، له بهر ئه مه پاشا له و سهرده مه دا وا دراوته قهلم
که بهر یوه بهری هه مو روداوه کانی میزوه ، نهک تهنها به و ه یان زانی بن
که یاسا دانه نین و ئه ی پاریزن ، به لکو وایان داناون که ته نانهت پیتو
به ره که تی کومه لیش هدر له وانه و هیه !! •

ئه و بو فرعه و نه کانی میسر ، یا پاشا کانی سومه رو بابل وایان داناون
که جلوه ی هه لاتی خورو لافاوی روبارو زوری واریات و فراوانی
زاوی نیچیریان له ژیرده ستایه ، چونکه ئه مانه نوینه ری خوی گه وره ن ،
له سهر زهوی یا ، پیاوه ئایینی به کانی ئه و روزهش له توماره کانی خویانا ،
که میزویان تیانه نویسی ، هه مو روداوی کسی یان به دهس کردی پیاوه
هه لکه و توه کان ، یان پاشا کان ، دا ئه نا ••

به م چه شته له چه رچه کونه کانا پاشاو پیاوه ده سه لات داره کان
بو بون به سه رچاوه ی هه مو خیر و بیرو سامانی که ئه رزا به سه ر
کومه لا ، وه هه مو زیان و ناهه مواریه که روی تی ئه کردن ، ته نانهت
له یونانا هه ندی پیاوی زاناو وریا هه لکه و تن و توانیان چه ن یاسایه ک
دابین که نه ختی بو به هوی دامه زرانی وه زع له شاره پچر پچره کانی
یونانا ، وه کو (صولون) یا (لیکورغوس) ، ئه م جوړه پیاوانه به
را ده په ک ریزیان لی ئه گیرا که گه یشتوه را ده ی په رستن ، واته : وه ک
خوا ئه یان په رستن :

له میزوی تازه دا زانای ئینگلیزی « توماس کارلیل » پرو پاگه نده ی

زوری کردوه بو نه زه ریهی « پیاوی گه وره » ، وه لای وایه که میزوی
 ئاده میزاد بریتیه له میزوی چهن پیاویکی گه وره و ناودار ، که هاتونه ته
 روی گیتی ... نه کت تهنها ئه ووش ، به لکو ئه لی : تهنها ئه م تاقانانه
 جولانه وهی میزو ئه بهن به ریوه ، واته « پیاوی گه وره » ، به پیری
 کاریل ، به بی ئه وهی که کومه له دهستی له دروس کردنیا بی ، دینه
 کاپه وه ، وه خواستی ئه م جو ره پیاوه گه ورانه وه که هیزی سرشت
 وایه و هیچ کوسی ناتوانی دهس بینته بهر ریگای ، ههروه ها کاریل
 له کتیه که یا ، (که باسی پیاوه هه لکه وتوه کان ئه کات) ، ئه لی : پیاوی
 گه وره له وانیه له شیوهی پاشادا ، یا فریشته ، یا پیاوی ئاینیا بی ، به لام
 من رام وایه له وانیه که پیاویکی گه وره هیزو تواناو بلیمه تی هه مو
 چه شنه پیاویکی تبابی ..

ئا بهم جو ره فه یله سو فه کانی چه رخی هه ژده هه م و نوزده هه م ،
 ئه یان ویست هه مو کرده وه و روداویکی میزوی بکه ن به ئیشی چهن
 مرو فیککی زانا ، ئه وه تا پیاوه ئاینیه میزو نوسه که ی ئینگلیز : (مابلی)
 لای وایه (مینوس) ژیا نی کومه لایه تی و سیاسی خولقاند بو دانشتوانی
 (کریت) ، وه (لیکورغوس) ژیا نی کومه لایه تی و سیاسی پی گه یاند
 بو دانشتوانی (ئیسپارته) ، نه کت تهنها ئه مانه ، به لکو گه لی له
 میزونوسه مینالیه کایش هه ر له سه ر ئه م دوخه رویشتون ، ئه وه تا
 « هیکل » و « شبتجله ر » ، که دوو فه یله سو فی ئه لمانین رایان وایه که
 پیاوی گه وره هه لکه وتو له هوی مادی و کومه لایه تی وه په یدا نابی ،
 وه ئه مانه که هه لکه ستن به ده ورکی گه وره له کرده وه یه کی
 میزوی دا ، پشت به زیره کی و بلیمه تی خویانه وه پی هه لکه ستن ! وه

زال نه بن به سهر همو کوسیکی کومه لایه تی و سرشتی یا ...
 بهرام بهر بهم بیرو باوره پیشوانه ، له چهرخی نوزده همما
 بیرو باره ریکی تر هاته کایه وه ، نهویش نه وه یه که دوری پیای
 گوره وه هلکه وتو له ناراسته کردن و ههسوزانی روداوه کانی جهانا ،
 جیی گومان نیه . . بهلام هم جوره پیوانه و کرده وه گوره کانیان به
 پی زوروفیکی تایه تی پهیدا نه بن به پی پیوستی نه و روزی که
 نه و چه شنه پیوانه تی پهیدا نه بی .

« کارل لبرخت » میژ و نوسی ئه لمانی یه کیل بو له و میژ و نوسه
 به ناو بانگانه ی که بره وی دا بهم بیرو باوره ، وه له م پایه ته وه ئه لی :
 ئیمه له لیکولینه وه ی میژ و پیوسته سرنج بدینه نه و مدرج و زوروفه
 گشتی یه ی که زور گوره تره له پیای هلکه وتو ، واته : نه و
 زوروفه ی که به پی پیوستی خوی پیای گوره و سه ر کرده
 نه خولقینی .

گه لی له زاناکان ج مادی و ج مسالی له دوری هم بیرو باوره تازه یه
 کو بونه وه و باوره ریان پی هینا ، وه هه ردولاری که وتن له سهر نه وه ی
 که پیای گوره ، سه ر کرده ی هلکه وتو ناتوانی کار له میژ و بکات
 نه گه ر زوروف ئاماده نه بی . وه هم جوره پیوانه کوری نه و روژن
 که تیایا پهیدا نه بن .

دوا به دوا ی هم همو بیرو باوره تیکه لو پیکه لانه ، زانا
 بلیمه ته کان که له سهر بناغهی زانست و راستی نه رویشتن به ریوه
 هاته کایه وه ، وه بیرو باوره ی خویان ده باره ی « پیای گوره »
 هینایه ناوه وه ، ئه مانه ئه لین : « وداوه کانی میژ و له سه ره تاوه تانیستا

همموی چهن زنجیره‌یه کن که به یه که‌وه به‌ستران ، وه هه‌ریه که لهم روداوا ته به‌ره‌می گورانی پیشوتر ناماده ته‌کن بو خه‌لک ، هه‌روه‌ها همو روداوبک ، یا هه‌ر پیاویکی هه‌لکه‌وتو نیشانه‌یه کن بو قوناقه‌کانی گورانی میژو ، ته‌م نیشانانه و‌ک شه‌بول وایه که ته‌که‌وته سه‌ر ناو ، وانه : هه‌روه‌ک شه‌بول به‌شیکه له ده‌ریای گه‌وره‌ی بی بن ، پیاوی گه‌وره‌و روداوی روز به‌شیکه له میژوی کومه‌ل ولیبی جیا نابینه‌وه ، ته‌م پیاوه گه‌ورانه ته‌توانن پیوستی کومه‌له‌که‌یان جی به‌جی بکه‌ن ، وه ته‌و دامو ده‌زگا کونه رزیوه لابه‌ن که له گه‌ل پیوستیه تازه‌کانی کومه‌لا ناگونجی ، به‌لام گه‌وره‌بی ته‌م جوړه سه‌ر کردانه له‌وه‌دابه که گه‌ل یازمه‌نی بداو پشتگیری لی بکات، وه لهم روه‌وه بو ته‌وه‌ی که ته‌م جوړه سه‌ر کردانه بتوانن کار بکه‌نه سه‌ر میژو دو مه‌رج پیوسته ، یه‌که‌م : ته‌وه‌یه به‌و ره‌دشته تاپه‌تی‌یه که هه‌یه‌تی بتوانی له گه‌ل پیوستیه‌کانی کومه‌لا بروا به‌ ریوه دوهم ته‌وه‌یه که کومه‌ل ریپی لی نه‌گری .. به‌م چه‌شنه بومان ددر ته‌که‌وی که سه‌روک ، پیاوی گه‌وره له کانیکا په‌یدا ته‌بی که مه‌رجه‌کانی کومه‌لایه‌تی ناماده‌بی بو هاتنی .. هه‌روه‌ها بلیمه‌تی و به‌هره‌و زیره‌کی ته‌م جوړه پیاوانه به‌ره‌می په‌یوه‌ندی کومه‌لایه‌تی ته‌و روزه‌یه ، وانه پیاوی گه‌وره ته‌بی به‌ زمان‌حالی میژوو به‌ ناوی ته‌وه‌وه ته‌دوی *

نه‌زه‌ریه‌ی « کارلیل » ده‌ره‌ره‌ی پیاوی گه‌وره ، وه‌ک له پیشه‌وه باسمان کرد به‌ ته‌واوی چاو ته‌پوشی له وه‌زعی کومه‌لایه‌تی و له‌و په‌یوه‌نده تابوری‌یه‌ی که پیاوی گه‌وره‌ی تیا ته‌خولقی .. به‌لام

نه زه زېږېدې زانبارې له گڼل نه و شـا که ښکاري کړنگي پياوړه
 هڅه و توه کان ناکا ، راسته کي تر دهر نه خا ، نه وېش نه و په که پياوړ
 په ناروژوي خوي ميژو دروس ناکت ، بي گومان پياوړي گه وړد له
 نه بونه و همل ناغولي ! • بو نسونه : نه سکته نده ري مه قدرني ناشکرا به
 که پياوړي هملکه و توه بليمه ت بو ، و د زعي چهره که ي خوي زور
 باش نه زاني و چاک نه يزاني که همل له کيس نه داو له گڼل رده و ودي
 ميژوا بروا به رده پيش ••• به لام بوچي ؟••• نايان هدر له خوبه و و بو ؟•••
 بي گومان ناء •••• به لکو نه و گورانې که به سه ر بازار گاني و
 ريگوانا هات به رده په کي ته ي که ي سياسي نه و ريشته له وولانته کاني
 دهر ياي سپي ناو د راست که به هوي په يودندي بازار گاني و زانباريه و
 پارچه کاني له يک نزيک نه بونه و ، هاو نيشنمانيه کاتيش ، که به
 زماني يوناني نه دوان له (٦٠٠) سال پيشي ميلاده و دهستيکي گه وړد يان
 هډو لهم کرده و يدا ، چونکه زانو پيشه سازو بازارگانو و
 کريکاره کاني ښغريق بهم ناوانه دا بلاو بو بونه و تا گه يشته ولانسي
 ښران •• هرو و ها هندی ورده مه کينه و شتو مه کي تازه بابت
 شوي شتو مه که کونه کاني گرته و ، هم هويانه له گڼل گوراني
 جهک و شيوه ي جهنگ ، پاليان نا به نه سکته نده رده و بي يان گه ياند ،
 و و اي لي هات که بتواني نه و د وړه گرنگه ياري بکا ، که دنگي
 دابه و •

به کورتي :-

ناتواني ښکاري بليمه تي و د وړي پياوړي گه وړه بکري ، و
 هم گه وړد پياوړه که له سه ر شانوي ميژو دهر نه که ون، له نه بوني به و

(١٨)

تهاتون، وه له خويانهوه نهبون به پياو ، بهلكو زروفيكى كومه لايه تي و
تابوري دروستيان ته كاو « تهيان دا له قالب » ، وه گوره يي سهر كرده
له وه دايه كه باش له گوزاني ميزوو پيوستي روز بزاني و بهو پي به
بجولينهوه . . كه وا بو قارمان به كيكه له كومهل و چهن ردوشتيكي
تايه تي هديه ، كه بهو ردوشتانه له پيوستيه كاني كومهل حالي ته بي و
هول ته دا بو جي به جي كردني ، بويه روله ي كومهل و نوينه ري
خواستى كومهل . . .

اعلان

رقم الدعوى ٢٤٤-ص-٩٥٤

بناء على الحكم الغيابي الصادر من محكمة صلح مندلى برقم
٢٤٤-ص-٩٥٤ والمؤرخ ١٤-١١-٩٥٦ المتضمن الزام المدعى عليهم
علي آغا وعزمت وناز داره وسعدية اولاد احمد بك بتأديتهم للمدعية
الامانة العامة للاموال المجمدة مبلغا قدره خمسة عشر دينارا وتحميلهم
مصاريف المحاكمة واجور المحاماة وعند تبلغ الحكم المذكور الى
المدعى عليهم ظهر من شرح المختار والمباشر انهم مجهولين محل
الاقامة تقرر تبليغهم ؛ اعلانا في احدى الصحف المحلية ولهم حق
الاعتراض على الحكم المذكور وتمييزه خلال المدة القانونية والا فانه
سيكتسب الدرجة القطعية

حاكم صلح مندلى
اسماعيل ابراهيم العلي

(١٩)

جولانهوهی تورانیهت

ئهژییر نیشمگی لیکولینهوهدا

نوسینی : ابراهیم علاوی
وهزگیر : محمدی مهلا کریم

لهم دوایی بهدا باسی تورانیهت زور به سهر زویانی ئهم و
ئهوهوهیه • هندی له نوسهره کان ئهیانویست وا له خهلك بگهیهن
که ئهم ناوه ههمو نهتهوهی تورک ئهگریتهوه ، وه ئهیانویست تورانی و
تورکمان بکهن به یهک • هندیکی تریش که بیروباوهری خویانیان
له سهر لاپهردی چهند روژنامهیهکا دهزبری ئهیانوت : نه تورانی
ههیهو نه هیچ ! وه وایان یشان ئهدا که هیچ شارهزای معنای ئهم
وشهیه نین ، بهلکو ئهیانوت : تورانیهت شتیکی ساخته به هندی کهس
له خویانهوه دروستیان کردوه بو نیازی تایهتی خویان تا ههر
تورکمانیک بیروباوهری له گهل ئهوان یهک نهکهوی ئهم نانوردی
پیوه بنین •

بهلام نیاز لهم قسانه ههرچی بی ئهوهنده ههیه فری به سهر
راستی بهوه نیه • کهواته رنگ بی هندیک به کهلک بی چهند
شتیکی راست دهزباردی جولانهوهی تورانیهت یشان بدهین :

(۱) تورانیهت چیه ؟

تورانیهت جولانهوهیهکی تهسک و تروسکی نهتهوهییه ، له
ئاخرو ئوخری سهدهی پیشودا نیشمانه دی دهزکوت ، وه وهک
ریازیکی دوژمنانه بلاو بهوه که تا شورش ۱۹۰۸ی تورکیا مه بهسی

(۲۰)

ټهوه بو ټهو نهټهوانه‌ی زیرده‌ستی تورکیا که تورک نه‌بون بیان‌کا به
 تورک ، پاشانیش شیوه‌یه‌کی تازه‌ی ودرگرت وه بانگی ټه‌کرد بو
 یه‌ک‌خسته‌وه‌ی « توران » ی نیشتمان که به‌تاما بون به‌شیک‌ی زوری
 عیراقیش بگریته‌وه ، وه له مونغولیاو روزاوا‌ی زوروی چینه‌وه نا
 تورکیا‌و مه‌چهر له روزاواوه ، وه له قه‌رقاز - له یه‌کیتی‌ی سو‌قیهت
 - و ټازربایجانی ټیرانه‌وه تا ټه‌فغانستان له خواردوه ، بگریته‌وه •
 گوا‌یه ټهو گهل و نه‌ټهوانه‌ی که لهم ولاتانه‌دا دانه‌نیشن - به‌باوه‌ری
 تورانی‌یه‌کان - هم‌ویان یه‌ک نه‌ټه‌وه‌ن (وه تورکیشن - ودرگیر) •
 له سه‌ره‌تای دامه‌زرانی حوکومه‌تی عیراقیشا گپرو گرتی‌کی زور
 که‌وته به‌ینی عیراقو تورکیا دهرباره‌ی ویلا‌یه‌تی موصل (که چوار
 لبواکه‌ی زوروی عیراقی ټه‌گرتوه) که تورانی‌یه‌کان به‌شیک‌ی
 دانه‌نین له « تورانیا » ی نیشتمان ، وه‌ک له‌مه‌و پاش رونی ټه‌که‌ینه‌وه •
 به‌لام له راستی‌دا پیوسته‌ رونی بکه‌ینه‌وه که جیاوازی‌یه‌کی
 گه‌وره هه‌یه له به‌ینی تورانی و نه‌ټه‌وه‌ی تورکمانا ، وه‌ک جیاوازی‌ی
 به‌ینی « نه‌ټه‌وا‌یه‌تی » ی عبدالناصر و قازانجی میله‌تانی عه‌ره‌ب !
 چونکه له هه‌مو جولانه‌وه‌یه‌کی نه‌ټه‌وه‌یی‌دا دو ریباز هه‌یه ،
 ریبازیک مه‌به‌سی رزگار کردنی گهل و نه‌هیشتی چه‌وساندنه‌وه‌ی
 نه‌ټه‌وا‌یه‌تی و بوژاندنه‌وه‌ی زانستی مبللی‌یه ، بو ټه‌وه‌ی ټهو نه‌ټه‌وه‌یه
 جیگای شایانی خوی ودرگری له ناو نه‌ټه‌وه‌کانی جیهانا ، وه‌ک هه‌مو
 ټه‌وان •

ټهم ریبازه که نو‌به‌ری فراوان‌ترین ناقمه‌کانی گه‌له وه له
 گهل هه‌مو میله‌تانی جیهانا یه‌ک ټه‌که‌وی ، هپج یه‌ک نه‌که‌وتنیکی

نیه له گهل مهسلهحتی گهلان و نهتهوه کانی ترا •• بهلام شان به شانی ئەم ریبازه له بهشی زوری ولاتانا ریبازیکی تریش دەرکوت ، ریبازیکی تهسکی شوڤینی و دوژمنانه ، مه بهسی به کهم زانینی مافی نهتهوه کانی ترو خو به گه وره تر زانین بو لهوان • زور جار ئەم ریبازه کراوه به په رده بو داگیر کردنی ولاتی خه لک و دەس کیشان به سه ریا وه ک هینله رو موسولینی و دیغول کردیان ، وه وه ک نهوه که ئیستا ئیحنیکاراتی میسر نهیکا •

تورانیته نوینهری ریبازه ئازادی خواهه میلی به کهی به کهم نه ، به لکو میسالیکی ئاشکرای ریبازه تهسکه دوژمنانه دوهمه که به • خه تابه نهتهوهی تورک و تورانی به کان به به ک دانین ، وه هیچ راست نیه هه مو روله کانی میلهتی تورک به تورانی بزمیرین ، چونکه تورانیته شتیکه و نهتهوهی تورک شتیکی ترو •

(۲) دەرگه وئنی تورانیته

تورانیته له پشانا وه ک جولانه وه به کی تهسکی وه ها دیاری ی دا که ریزی له مافی نهتهوه کانی تر نه ته گرت ، هویه کی نه مهش نهوه بو که له ئەمپه راتوره تیکا پهیدا بو که به هوی وریایی و خه باتی گه له ژیرده ست کراوه کانیه وه له لایه که وه ، وه به هوی هیرشی نه وروپاوه بو دا بهش کردنی که لاکی له لایه کی تروه ، که و تپوه گیانه لا • له بهر نهوه کراسی دوژمنایه تی له گهل نهتهوه ژیرده س کراوه کان له بهر کردبو ، نه و دوژمنایه تی بهی که نیشانه ی هه مو چینه حوکمرانه کانی تورکیا بو بهر له وهش که تورانیته پهیدا بی • وه بهم چه شنه تورانیته که پهیدا بو له راده به دهر دور بو له وه

(۲۲)

که له گډل قازانجی جه ما هیری میلله تی تورکا به کت گوی ، وه به
ناشکرا بانگی نه کرد بو چهوساندنه وهی نهو نتهوانهی که تورک
نین ...

وه له ناخرو توخری سه دهی پشودا جولانه وهی نورانیته
وه کت په یوه ندیکی نتهوا به تی و سیاسی له تورکیادا دیاری دا که
مه به سی دس هل گرتن بو له بیرو باوهری « عوسمانیهت » وه دانانی
« تورانیتهت » له جیگهی دا • به لام بوچی نه بی نم باشتری لهو ؟
بو نه وهی بزاین بوچی ؟ نه بی گوی بو (یوسف ناغا توغلو) بگرین
که په کیکه له پیشینه کانی بلاو که زه وه کانی بیرو باوهری تورانیتهت ،
بزاین له سالی ۱۹۰۳ دا چی نویسیو له روزنامهی (الترتک = تورک)
دا که له قاهره ده رته چو • ناغا توغلو له زیر ناوونیشانی « سه
بیرو باوهر » دا وتاریکی نویسیو ، وه لهو وتاره یا نویسیوی :

« عوسمانیهت قسهی بیرو بوچه • تورکیا ولانه به کت گرتوه
کانی نمهریکا نیه که چند نته وهی تیا تیکهل بودو نته وهی
نمهریکایان لی پیکهاتوه •

« عوسمانیهت پیچهوانهی تاره زوو نامانجی تورکه کانه • چونکه
بیرو باوهری چون به کی ی همو نته وه کانی نمهراتوریتهتی عوسمانی
له همان کانا واته کم کردنه وهی ده سه لاتی تورکه کانی
نمهراتوریتهت •

« هروه ها عوسمانیهت پیچهوانهی تاره زوی نهو میلله تانهی
نمهراتوریتهتی عوسمانی به که تورک نین ، چونکه نهو میلله تانه
حزبان له سه ربه خوبی به وه نایانه وی نه گدل ناغه کانیان بزین • »

(۲۳)

پاشان ئهلى : « كهواته له ريگا پهك بهولاوه چارى تر نيه ، كه
ئهوئش •• بېرى تورانيه تى سياسى يه •• [تورانيه تى سوقيه تى ، هى
نوسه رى ئه مەريكايى : چارلز ئه لن هولستەر • لاپه ره ١٤٥] •
ئهوئى كه ئه مه بخوئنه توه ليره دا به ئاشكرا به كه م داناسى
بيروباوه رى چون يه كى ي نه توه كانو ، لايه نگرى به كى بى
بيچ و په ناي ده س گرته ئى هه ندى نه توه ئى به سه ر هه ندى نه توه ئى
تراو ، قوبولى بېرى ئاغايه تى ي نه توه ئى تورك - يان به واته يه كى
رامتر : چىنى حوكمرانى تورك - ي به سه ر نه توه كانى ترا تيا
ئه بىنى •

ئه مه له سه ره تاي جولانه وه ئى تورانيه تا بو كه هيشتا بلاو
نه بو بو وه ، وه به كرده وه ديارى نه دا بو له سياسه تى چينه
حوكمرانه كانى ئه مبه راتوره تا •

به لام پاش شورشى ١٩٠٨ ي توركيا تورانيه ت بلاو بو وه ، وه
له جاران ته سكترو دوژمن تى لى ده رچو به رامبه ر به نه توه كانى
تر • ميلله ته ژيره سه كانى ئه مبه راتوره تى عوسمانى شورشى
١٩٠٨ يان به شورشى خوئشان دانا وه كك چون شورشى ميلله تى
توركيش بو ، له بهر ئه وه داوايان كرد كه به شى خويان سه ره به ستى
يان ده سگير بى ، پاش ئه وه ئى كه به شدارى يان كرد له تيكدانى
كوشكى حوكمى ره شى عبد الحميددا •

به لام زور زو ديارى دا كه حوكومه تى تازه هه ندى هه نكاوى
سته مكارانه ئى واى نا كه هيج باشتر نه بو له كرده وه كانى عبد الحميدى
زوردار • حوكومه تى تازه سياسه تى « كردن به تورك » ي گرته

(٢٤)

بهر ، وه نه په پښت ميله تاني عه ربه بو كوردو نه ته وه كاني تری
 نه مېه رانور بهت به زوباني نه ته وه يی خويان بخوينن .
 وه له ماوه ي پاش شورشی ۱۹۰۸ ی تور كياشا تورانيهت به
 شيوه يه كي فراوان دپاری دا ، وه خه لکيكي زوری تی گه شتو
 تی نه گه شتوی شوین كهوت ، تا كو نگردي به گه می توراني به سرا
 له سالی ۱۹۱۳ دا له نه ستمول . يه كيك له سهر به دده رده بو ترینی
 نه وانهی نهو كانه پرويا گانده يان بو تورانيهت نه كرد شاعیری تورك
 (ضياء غالب به گ) بو كه له سالی ۱۹۱۹ دا هه له ستيكي به تاوونيشاني
 « توران ، هه له به ستهو ، وه تيا ي وتبو :

. . . . من له لاپه ردي دريوي زه ردي ميزودا ناوي باوو بايرم
 زيندو ناكه مه وه ، به لكو له خويني ده ماره كانمو له دلا . نه تيلو چنگيز
 كه ما يه ي شانازی و گه وره يی ره گه زه كه من له قهيسه رو نه سكه نه ر
 كه متر نين . نوغزخان كابرای له ميزودا كهس سهر لی دهر نه چو ،
 له هه مو كهس نزيكتره به دلم . . نهو ئيستاش له دلاو له ده ماری
 له شما به هه مو سامو گه وره يی به كيه وه نه زی . نوغز خوشی نه خانه
 دله وه و پالم پيوه نه نی به به رز ترين دهنگ هاوار بكم :

« نيشتمانی تور كه كان نه تور كيايه و نه تور كستان . . خاكي بانو
 پوری هه ميشه يی به . . خاكي تورانه . . » [ميزوی نه ته وايه تی له
 روژه لانا . نوسینی : هانس كون . لاپه ره ۲۳۹] .

وه له پارچه شيعريكي تریا (گونزل دوستان) كه له ۱۹۱۴ دا
 هه لی به ستهو نه لی :

« نيشتمانی دوژمنان پارچه پارچه نه كری . . تور كيايش گه وره

ټیټی و ټیټی به توران • • • « [تورانیته و سوفیته • لاپهړه ۱۴۳] •
له م دو نمونه‌ی شیعری ضیا غالب به‌گه‌وه خوینده‌وار ریپازی
دوژمنانه و بانگ بو داگیرکردنی ولاتانی‌ترو گورانی و تنی به ټیټی و
کاری جنگیزخانا که ولاتانی گرتودو گهلانی تری ژیرده‌ست کردوه -
بو دهر ټه‌که‌وی •

ضیا له سهر کرده‌کانی حزبی به‌گرتن و پیشکه‌وتن بو که
تورانیته‌ی کردبو به سیاستی خوی ، وه دوسی کردبو به کوشتی
زانستی نده‌واپته‌ی گهلانی‌تر ، وه به گردن‌سه‌تورکی عه‌ره‌بو و
نده‌وه‌کانی‌تر که گیروده‌ی حوکمی عوسمانی بو بون ، وه میلله‌تانی
عه‌ره‌بو به کرده‌وه‌کانی جمال پاشادا له سوریا ، وه میلله‌تی کورد به
ژیر پی خستی هدر مافیکی نده‌واپته‌ی کوردا ناسینی •

که جه‌نگی به‌که‌می جیهان هه‌لگیرسا ټه‌مپه‌راتوریته‌ی عوسمانیش
به‌شدار بو نیا ، وه میشکی حوکمرانه‌ی نورانی‌به‌کانی پر بو له خه‌یالی
شیتانه • به هیوا بون هاو په‌یمان ټه‌لمانه‌کانیان سهر که‌ون •
به‌کیک له حوکمرانه‌ی عوسمانی‌به‌کان ټه‌م ټاوانه‌ی ټه‌وانی
ده‌برې ، که وتی :

« پیری تورانیته کانیک دیتهدی که تور که‌کان ټامانجه
ټابوری‌به‌کانی خویان پینه‌دی که ټه‌وته ریگایه‌کمان دس که‌وی بو
هیندوستان و چین • ریگای هیندوستان له به‌ر دوسمانایه ، به‌لام ریگای
چین هیشتا داخراوه ، وه هدر که توانیمان دهنی به سهره‌بگرین
و دک پیشان گرتمان (له زه‌مانی مغوله‌کانا) ټه‌و کاته میلله‌تی تورک
ټیټی به‌ی‌ک ، وه په‌یامه‌نهمردکه‌ی له جیهانا دیتهدی » • [میزوی

(۲۶)

نه ته وایه تی له روژه لاتا • لاپه ره ۲۴۱] • به لام نه و زیانه قورس و قوربانی دانه زورانیه کی میله تانی موسته عمه ره توشی هاتن به هوی جه ننگه وه ، نه بهیشت هیچ کام له خه یال پلاوی تورانی به کان پته دی • به کیک له وانیه کی نه و خه یاله له که لله یانا خولی نه خوارد انور پاشای وه زیری جهنگی نه مپه زانوریه تی عوسمانی و حوکمداری راسته قینه ی بو که روی کرده به کیتی سو قیه ت ، وه بو به سه سر کرده ی یاخی بونیک کی کونه په رستانه روبه روی حوکومه تی شورشی نوکتوبه ر له ۱۹۲۲ دا ، وه له وی مهرگانی هات • • هندی له لایه ن گره کانیشی بهر له وه ویستیان له روی نه تانور کا راست بینه وه • [تورانیه ت و سو قیه ت • لاپه ره ۱۵۴] •

له پاش جهنگی به که می جیهانیش تورانیه تی له سیاسه تی حوکومه تی تورکیادا زور باش دهر که وت که چهندی پی کرا هه ول و ته قه لای دا بو زه وت کردنی و بلایه تی موصل (که هه ر چوار لیواکه ی شمال نه گریته وه) له عیراق ، که له شوینیکی ترا بلسی نه وه ش نه که بن •

تورانیه ت و ئیستعمار

روداو و قه وماو دهری بریوه که په بو دندیکی به تین هه به له بهینی ئیستعمار و تورانیه تا ، وه ئیستیماری ئه لمان که لکی له تورانیه ت وه رگرتوه بو قازانجی تایه تی ی خوی •

نوسه ری نه مریکایی چارلز ئه لن هولسته ر له لاپه ره ۱۷۱ ی کتیه که یا : تورانیه ت و سو قیه ت که له سالی ۱۹۴۱ دا داینا وه ئه لی : « تورانی به کان له بهرلین کوبونه وه بیان هه بو ، وه هیتله رو فون

(۲۷)

بابن و نوری پاشا (ی برای انور پاشای باس کراو) له کوبونه وه کاتیانا
حازر ته بون « •

له کاتی جهنگا هندی به لگهی نازی به کان که وته ده سستی
سوفیت ، که باسی په یوه ندی تورانی به کاتی تیا نوسرابو له گهل
نازیهت • تهو به لگانه بلاو کرانه وهو به شی زوری شاره زانابه تی به کاتی
جهان - به لایه نگرانی تورانیه تیشه وه - دانیان پیا نا که راسته • تهو
به لگانه پیلاتیکی نازی به کاتی ددرخت که ته بیان ویست دهوله تیگی
تورانی (ی سه ره خو) داین و دک له یادداشته که ی بارون ته رنست
وایزاکر (وه زیری دهوله تی تهلمان بو کاروباری ده ره وه) دا نوسراوه
که ناردی بو ریتروب (وه زیری کاروباری ده ره وه) له ۵۱ ثابی
۱۹۴۱ دا • تهو یادداشته به ماشکرا تهلی :

« ته مرو بالیوزی تورکیا قونسولی تازه بانی هینایه لام •• ته نجا
قسه ی هینایه سه ر باسی تهو گه لانه ی روسیای سوفیه تی که له خوینی
تورکن ، وه ئیشاره تی کرد به دامه زرانندی دهوله تیگی تورانی ی
سه ره خو له روزه لاتی دهلیای خه زه ردا • [تورانیهت و سوفیهت •
لا بهره ۱۷۶] •

وه دوا به دوا ی تهوه چند تیگی تورانی پیکهات که له
ریزی سویای نازی دا ئیشیان ته کرد ، وه له کاتی جهنگی دوه می
جهانا له گهل به کیتی ی سوفیهت ته جهنگان • به لگهی تریش زوره
ده باردی په یوه ندی بهینی تورانیهت و ئیستیماری نازی که ته گهر
خوینده وار بیدوی ته توانی شاره زای هندیکیان بی له کیتی
(تورانیهت و سوفیهت) دا که نوسه ری ته مریکایی چارلز ته لن

(۲۸)

هولستر دایناوه ، وه یه کیکه لهوانه ی که بانگ نه کهن بو هاوکاری
له بهینی تورانیته و ئیستیماری ئهمه ریکادا ، وه کت یشان باسمان
کرد . ئه وه له سه ره تای ئه و کتیبه دا نوسراوه :

« ئه م شته راستانه ی که باسمان کرد (ده رباره ی هاوکاری
تورانیته و نازی له کاتی جهنگی دوه می جیهانا) کاریک نه کا که
راست بی بینه سه ر ئه و باوه ره که وا له کاتی رودانی جهنگیکی
سه هم ، یان توشی تهنگ و چه له مه هاتی جهنگی ساردا ...
... نه ته وه ی تورک ، وه به تابه تی ئه وانه یان که وا تورانین ،
کاریکی باش نه که نه سه ر سیاسه تی جومهوریه تی تورک و میلله ته ...
تور که کاتی یه کیتی ی سوئیه ت » .

ئهمهش به وانه یه کی تر وا نه که یه نی که پدیمانیکی ئهمه ریکی و
تورانی هه به دوژمه به یه کیتی ی سوئیه ت ، وه له ژیر ددستی نه خسه ی
جهنگیکی سه همی جیهانی دایه که ئیستیماری به کان ئاماده ی نه کهن
به رامبه ر به جیهانی ئیستیراکی . وه له ئاخری ئه و کتیبه وه بانگیکی
ئاشکرا هه به بو جهنگیکی سه همی جیهانی بو له ناو بردنی
« بولشویکی » یه کی که لهوانه نوسویانه که پروپاگانده یان بو تورانیته
نه کرد ، وه له پالی کتیبه که دا له چاپی داوه ، وه خوینده وار له
لایه ره ی ۲۰۷ تا لایه ره ی ۲۱۰ دا ئه یخوینته وه .

(۴) تورانیته و مه سه له ی ویلایه تی موصل .

نامه ی خوم بکوتمه باسی میژوی ناکوکی به وه سه باره ت به
ویلایه تی موصل ، وه باسی ئه وه بکه م که جوکومه نی تورکیا به
قه سه ی خوی ئه ی وت موصل به شیکه له تورکیا ، وه ئه م مه سه له یه

(۲۹)

چ پچو پەنایەکی تیدا پەیدا بو ، چونکە ئەمە لە دەرهەوی ئەم
باسەوێیە کە ئیستا بە دەسمانەوێیە • خویندەواریش پێی ئەگری
کێبێ میزوو سەرچاوەکانی تری ئەم مەسەلەیه بخوینتەوێ •

بەلکو لێردا ئەووم ئەوی باسی ئەو دەماری تورانیەتی و ولات
داگیرکردنە بکەم کە لە پستی ئەو داوای حوکومەتی تورکیاوە هەبو ،
و چون هەلگرەکانی پێروباواری تورانیەت هەمویان خویان کرد بە
سەربازی تەقەلادان بو جوی کردنەوێ ویلایەتی موصل لە عێراق
و نوساندنی بە تورکیاوە •

باش سەرکەوتنی جەنگی سەربەخوینی کە کمال ئەتاتورک
سەرکردەیی کرد حوکومەتی تورکیا چاوی بێی بە ولات داگیر
کردن و چەوساندنەوێ ئەو نەتەوانی لە تورکیادا هەبون ، لە
جیاتی ئەوێ کە ئازادی بەهیز بکاو گیانی بڕایەتی پتەو بکا لە
نیوانی ئەو نەتەوانەدا کە لە تورکیادا ئەزبان • حوکومەتی تورکیا ئەو
کاتە هەندی هەنگاوی وای نا کە هیچ ری نە ئەکەوت لە گەل قازانجی
میللەتی تورکیادا کە قوربانی زوری دا بو پاراستنی ئازادی و
سەربەخوینی خوی بەرامبەر بە ئیستیعمازی بە داگیرکردنەکان • بەکەم
شت کە لەم رۆهەوێ کردی داوای نوساندنی ویلایەتی موصلی عێراقی
بو (کە لێوای موصل و هەولێر و کەرکوک و سلیمانی ئەگریتەوێ) بە
تورکیاوە •

هەر لەو کاتەدا بە زور هەندی ئیشی ستمکارانە کرا بەرامبەر
بە میللەتی کوردی تورکیا ، وە تیکوشانی لە خوینا نوqm کرا ، وە
یاساغ کرا کە بە زوبانی خوی بخوینی ، بەلکو وشە (کورد)

(٣٠)

هه‌لگیرا ، و هه‌ر کەس بە کاری بهیانیە بە پێی قانون سزا ئەدررا .
 ئەو بە‌لگانه‌ی کە ئەو کاتە حوکومه‌تی تورکیا ئە‌ی‌هینایه‌وه‌ تا
 ئیسپانی بکا کە موصل بە‌شیکه‌ له‌ تورکیا ، و هه‌رگیز لی جوی
 نایته‌وه‌ ، بە‌ ئاشکرا نیازی ئە‌و حوکومه‌ته‌ی ئیوه‌ دیازی ئە‌دا کە
 ئە‌ی‌ویست ولاتی خه‌اک داگیر بکا . وا دیاره‌ حوکومه‌تی تورکیا له‌
 سه‌ر روناکی‌ی شیعه‌ره‌کانی ضیاً غالب بە‌گ بە‌ ریگه‌دا ئە‌چو کە
 ئە‌لی : « نیشمانی دوژمنان پارچه‌ پارچه‌ ئە‌کری تا ببی بە‌ توران » .
 بە‌لگه‌یه‌کی تریشی ئە‌وه‌بو کە گوايه‌ زوریه‌ی خه‌لکی به‌شی
 ژوروی عیراق تورکن ، و د کە‌مايه‌تی‌یه‌کی عه‌ده‌پشیمان تیایه‌ .
 کورده‌کانیش تورکن به‌ پێی قسه‌ی عصمت پاشا [سه‌یری لاپه‌رده‌ی
 ۱۴۵ی کتیه‌که‌ی لودفریگ بکه‌] .

به‌م چه‌شنه‌ عصمت پاشا ئە‌ک دانی ئە‌نا بە‌ مافه‌ نه‌ته‌وه‌ پێ‌یه‌کانی
 میله‌تی کوردا ، بە‌لکو دانی به‌ بونی خویشیانە‌نا ، و چه‌ند بە‌لگه‌ی
 تریشی خسته‌ پال ئە‌م بە‌لگه‌یه‌ی کە لهم دروترو هه‌یج و پوچ‌ترن .
 میله‌تی عیراقیش به‌ هه‌مو نه‌ته‌وه‌ کانیه‌وه‌ بیزاری‌ی سه‌ختی
 دەربری لهم قسه‌ هه‌یج و پوچانه‌ی حوکومه‌تی تورکیا ، و دهری‌خست
 کە سوره‌ له‌ سه‌ر پاراستنی عیراق و به‌کیتی‌ی جوغرافیای و پاراستنی
 ئە‌م به‌کیتی‌یه‌ به‌ هه‌ر نرخیک بی .

به‌لام ئە‌مه‌ واناگه‌یه‌نی کە کەسی وا له‌ عیراقا نه‌ یازمه‌تسی‌ی
 ته‌ماعی حوکومه‌تی تورکیا بناو لایه‌نی بگری . زیاتر له‌ به‌ک میژو
 نوس باسی هه‌لسورانی « لوجنه‌ی تورک » یان کردوه‌ کە له‌ سالانی

(۳۱)

۱۹۲۰ و بەم لاوەدا دامەزرا وە هەولی ئەدا بو نوێساندنی ویلایەتی موصل بە تورکیاوە •

میترو نوس « لونگریک » ئەلی : « بەم نیازە لوجنەیی تورک پیکهات لە کەرکوک ، وە ئەوانەیی کە دایان مەزراوە لە بنەمالەیی نەوتچی بون لە کەرکوک کە لەوانەن دەماری خوشەوێستی تورکیایان زور قایسە » [عێراق لە ۱۹۰۰-۱۹۵۰ ، لاپەرە ۱۴۵] •

هەرودەها نوێسەری ئینگلیز « ئەدمونس » کە لەو سالانەدا حاکمی ئینگلیز بو لە بەشی سەبەرەووی عێراقا وە کرا بە ئەندامی لوجنەیی کومەلی نەتەووەکان کەهات بو لی کولینەووی وەزعی ویلایەتی موصل ، نوێسویە : « ئەم بنەمالەیی سەرکردەیی ئەوانە بون کە داویان ئەکرد ویلایەتی موصل جوی بکریتەووە لە عێراق ، وە بخریتە سەر تورکیا • [تورکۆ کوردو عەزەب • لاپەرە ۴۱۵] •

شایانی باسە ناظم بەگی گەورەیی ئەم بنەمالەیی ئەندامی وەفدی تورکیا بو کە لە گەل لوجنەیی کومەلی نەتەووەکانا هات بو عێراق بو لی کولینەووی مەسەلەیی ویلایەتی موصل •

ئەم کابرا خوی جسیەتی عێراقیی هەبو ، بەلام چو بو تورکیا ، وە چووە پال سوپای تورکیا کە لە سالانی ۱۹۲۰ و بەم لاوە تر دا هەندی ناوچەیی لە بەشی سەرۆی عێراقا داگیر کرد •

ئەدمونس کە چونکە حاکمی ئینگلیز بو لە کەرکوک ، زور باش شارەزای سیاسەت و وەزعی ئینگلیزەکانە ، لە کتیبە باس کراوە کە یا ئەلی : « ناظم توینەری کەرکوک بو لە ئەنجومەنی نیراوان (مبعوثان مجلسی) ی عوسمانیدا ، وە بە تەما بو پاش داگیر کرانی عێراق لە

(۳۲)

لایهن ئینگلیزه کانهوه بکری به متصرفی کهر کوک، بهلام ئینگلیزه کان له بهر شتیک نه میان دانه ناو یه کیکی تریان کرد به متصرف [لاپه ره ۲۸۲] « ئه ویش له داخا وه رگه رایه وه له ئینگلیز ، وه پاش ماوه یه ک رای کرد بو نورکیا ، وه چوه پال سوپای تورکیا ، وه بو به ئه فسه ری سیاسی ، وه به شداری ی کرد له هیرشی سوپای تورکیادا بو داگیر کردنی ویلایه تی موصل له سالی ۱۹۲۳دا •

« که کومه لی نه ته وه کانیس له سالی ۱۹۲۵دا بر باری دا لوجنه یه ک بنیری بو لی کولینه وه ی مه سه له ی موصل ، به گی ناوبراو نه ندای و دفدی تورکیا بو که له گه ل لوجنه ی باس کراوا هات ، گوایه شاره زای کاروباری کهر کوکه • » [لاپه ره ۳۹۶ ی کتیه که ی ئه دمونس] •

« هاتی ئه م کابرا بو عراق له گه ل و دفدی تورکیادا بو به هوی بیزاری ی میله ته ی عراق ، وه توره ی میله ت له م کابرایه هه مو لایه کی گرته وه ، تا جو کومه تی ئه و کانه ی عراق ناچار بو پروتستو (احتجاج) بک بدا له سه ر هاتی بو عراق له گه ل و دفدیکی بیگانه دا ، چونکه هاو ولاتیکی عراقی بو ، وه له ده ستی داد رای کرد بو ، وه خزمه تی ولاتیکی بیگانه ی ئه کرد » [لاپه ره ۳۹۹ ی کتیه که ی ئه دمونس و لاپه ره ۱۵۳ ی کتیه که ی لونگریک] •

کانیکیش که لوجنه ی کومه لی نه ته وه کان هات بو کهر کوک بو برس کردن به میله ت ده رباردی پاشه روژی ویلایه تی موصل ، « لوجنه ی تورکیا » له کهر کوک به گه رمی خه لکی بانگ ئه کرد بو ده نگ دان بو جوی کردنه وه ی ویلایه تی موصل • ئه دمونس که

(۳۳)

خوی ناگای لهو دهنگ ودرگرتهی کهرکوک بو نهگیرتهوه که :
 « نهدامانی بنهلهی نهوتچی له کهرکوک چی یان پی کرا
 کردیان بو نهوهی لوجنه کهی کومهلی نهسهوه کان - که هاتبوه
 کهرکوک بو زانیی باوهری خهک لهم روهوه - بینه سهر نهوه
 که ویلایهانی موصل بهشیکه له تورکیا » [کتیه کهی نهدمونس *
 لاپه ره ۴۱۵] .

(۵) دیمه نهکانی تورانیهت له پاش شورشی ۱۴ ی ته موز *
 دهنگ بی خوینه روه وده کان له بیریان پی که به کهم کهس به ره نگاری
 شورشی ۱۴ ی ته موز راوه ستا تورانی بهک بو به دهماری شوقینی و
 دوژمنانهی ناو بنگی دهر کردبو ، وه نهوه بو بو به هوی باوهری
 حوکومهته کانی دهووری کون پی ی * له بهر نهوه پایهی گهوره و به
 نههمیهتی دهوله تیان پی نهسیارد * عمرعلی سهر کردهی تییی به کهم
 به کهمین کهس بو که له روی شوزشا ههلسا ، ویستی هیرش بهرینه
 سهر بهغدا ، سهر بازه کانی کو کردهوه ، وه خوتبهی بو خویندنهوه
 وه هانی دان که له روی حوکومهتی شوزشا راپهرن * ههر لهو
 دهقیقه دا که جاری حوکومهتی شورش درا له به ره به یانی ۱۴ ی
 ته موزا ، بهلام سهر بازه قاره مانه کانمان و مهوقینی نهفسه ره نازاده کانمان
 (و راپه رینی فلاحه تیکوشه ره کانمان - وه رگیر) نهی هیشته نهوهی
 نهی ویست بوی بچینه سهر *

میللهت تالی و سویری ی زوری چه شتبو له سهر دهسی نهو
 تورانی یه دا ، به تایهتی کاتیک که کرا به متصرفی لیوای سلیمانی *
 له پاش شورشیش هندی له لایه نگره کانی تورانیهت دهسیان

(۳۴)

کرد به جولانه‌وه‌ی دوزمنانه له روی شورشا ، وه به‌یان‌نامه‌یان
ده‌رته‌کرد به ناوی « تورکمانه‌ ئازاده کان » هوه ، وه ویستیان ئیمزا
کوبکه‌نه‌وه (کوبشیان کرده‌وه - وه‌رگیر) بو داوای به‌ره‌للا کردنی
عمرعلی ، نه‌و تاوان‌بازره به ناوبانگه که دادگای گهل جوکمی خنکاندنی
دا ، چونکه خیانه‌تی له نیشتمان کردبو وه پیلانی نابوو بو سهر
سه‌لامه‌تی جومهوریه‌ت .

هه‌روه‌ها ویستیان دوبه‌ره‌کی و ئازاوه بخه‌نه به‌ینی کوردو
تورکمانه‌وه وه وه‌زع ناماده‌که‌ن بو بو‌لخاخ نانه‌وه و مان‌گرتن بو سهر
شیواندن له جوکومه‌تی جومهوریه‌تی ساوامان (وه‌ک نه‌و ئازاوه‌ی
که پایزی رابوردو نایانه‌وه له کاتی چونی مه‌لا مصطفی‌ی بارزانی‌دا
بو که‌رکوک ، وه وه‌ک ده‌س دریزی‌به‌که‌یان بو سهر‌مدیره‌و
قوتابی‌سه که‌چه‌کاتی دازالمعلماتی که‌رکوک ، وه وه‌ک ئازاوه
گه‌وره‌که‌ی که ئیواره‌ی ۱۴ی ته‌موز نایانه‌وه ، وه وه بو به‌هوی نه‌و
کاره‌ساته ناخوشه‌ی که روی دا ، وه وه‌ک هه‌ول دانی کونو ئیستیان
بو دوروست کردنی چهند ده‌سه به‌شیکی کونه‌په‌رستانه له ناو
کریکارانی نه‌وتا به ناوی « کریکاره ئازاده‌کان » هوه ، وه
بلاو‌کردنه‌ویان چهند به‌یان نامه به‌م ئیمزابه ، وه وه‌ک چهند ئیسی
تریان که لهم وتاره‌دا باسی لی نه‌کری - وه‌رگیر) .

مه‌حکمه کردنی طبقه‌چی و تاومه تاوان‌بازره‌که‌ی به توهمه‌تی
به‌شدار بون له پیلانه‌که‌ی شوفا (وه ئیسیات بونی نه‌و توهمه‌ته له
سهر زوریان وه سزادانیان له سهر نه‌وه - وه‌رگیر) ئیسیاتی کرد که

(۳۵)

چون دەسگا ئىستيعامارى يەكان دەسيان ھەيە لەم ھيرشى ناکوکی خستتە بەيني نەتەووەکان و کردینا بە گزى يە کتراً • ئەو بو يەکی لـ ھە شایەتەکان دەنگ و باسی ھانو چوو ئیش و کاری گومان لی کراوی قونسولی ئینگلیزو ئەمەریکای گیرایەووە لە کەرکوک کە ھوکومەتی ناچار کرد ئەو قونسولخانە داخا •

ئىستىش پیاو پى ناوی زور دور پروا تا چاوی بە دىمەن و روالەتی تورانیەت و دەمار ھەستانی کورانیە بکھوی ، ھەر لە ھەر روى لاپەردى روزنامە ناوخبوینی یەکان بە ھەمو رو ھەمالراوی و ئاشکرایى بەکک ئەی پینی • داواى دانەنانی مەدیرى مەعاریفی کوردستان و ھان دان لە کوردو ئازاود خستتە بەینی کوردو پىرا عەرەب و تورکمانە کانیان و داواى ھەل و دشانەنی بەندی سەھەمی دەستوری وەختی ، ھەمو نیشانەى خو دەر خستنی پىروباوہری توردانی بە ••

لە ۳/۸/۱۹۵۹ دا بە کیک لە روزنامەکان یادداشتیکی بـ لاو کردبوووە کە بە ناوی «ھاو ولانە تورکمانەکان» ھوہ درابو بە سیدەتی پىشەوا عبدالکریم قاسم ، وە ئەم خواستەى تیا نوسرابو :

« ھەندى زۆم و رەگەزى دو بەرەکی خەرەوہى کورد ئەوہ بیان کرد بە دارەسای دەسيان کەوا لە بەندی سەھەمی دەستوری وەختیدا نوسراوہ کوردو عەرەب ھاو بەشن لەم نیشمانەدا •• دەسيان کرد بە مەعنا لی دانەوہى ئەم بەندە بە ئارەزووی خویان ، گوايە ئەم بەندە باسی مافەکانی ھاوولانە تورکمانەکانی نە کردوہ ، بەلام لە راستیدا ئەو ئەنجامانەى کە لە بە پى دەستور جولانەووە دىمان تەواو جور

(۳۶)

بو له گهل ئاره زوی هاوولاته تورکمانه کان ، بهلام بو شهوه که
دلمان رحهت بی (! ؟) هیوامان وایه له جیاتی ئهه بهنده بهندیکی
تری وا دانری که ههمو عیراقی بهکان بگریتهوه به بی ناو هینان و
دیاری کردنی کهس * .

واته : دلی ئهوانه ی که ئهه یادداشته یان پیشککش کر بو به
هوی بوئی بهندی سههه می دهستوری و دختی یهوه رحهت نیه * له
بهه ئهوه ئه یانهوی لایری ، وه ئهوه یان کردود به بهلگه بو ئهه داوایه
که هندی کهس ئه یانهوی بهندی سههه می دهستور به شیوه یهکی
چهوتی مهعنا لی بدنهوه * ئه گهر راست بی کهس بی وا به چهوتی
مهعنا ی ئهه بهنده لی بداتهوه ، پیویست ئه کاله سهه ههمو هاوولاته کان و
حوکومهتیش که له سهه دهستور بینه دهنگ ، وه بهنده کانی به
جوریک جی به جی بکهن که قازانجی میلهت پاریزی ، وه سهه
ههول دانیک بو زیر بی خستی مافی برا تورکمانه کانمان به خسته
پشت گوی بهکی ئاشکرای دهستور دانتری ، وه له گهل گیانی شورشی
۱۴ ی نه موزو سیاسهتی حوکومهتی نیشتمان پهروه مان ریک ناکهوی .
بهلام هیچ راست نیه تاوانی مهعنا لی دانهوه ی چهوتی هندی
کهس بهخینه ئهستوی دهستوری و دختی که خواستی میلهت و گیانی
شورشه کهی دهه ئه بری * واته مافی برا تورکمانه کانمان بهوه
وه رناگیری که کورده کان بی بهش بکیرن له مافه نه تهوه بی به
راسته کانیان * .

وه ئه گهر له زیرهوه مه بهس نه داواکهی ئهوانه که شهوه
یادداشته یان ئه مزا کردود شهوه بی که بهندی سههه می دهستور

(۳۷)

پیچەوانەى مافەکانى تورکمانەکانە وە کەمى ئەکاتەووە ، ئەووە ، ئەمە
پیچەوانەى راستىیەو راستى بە درویا ئەخاتەووە • ئەوانە کە ئىسزای
یاد داشتهکەیان کردووە خویان ئەلین : « ئەو ئەنجامە عەمەلىیانەى کە
لە جى بەجى کردنى دەستور پەیدا بو لە گەل ئازەزوى هاوولانە
تورکمانەکانا بەک بو •• « شورشى عىراقو بەرھەم و دەسکەونە
کانى تاپو نە لە سەر هیچ نەتەووە و چىنکى کومەلایەتى ، وە
دەسکەوتى نەتەوایەتى زوریشى بو برا تورکمانەکان پەیدا کرد
کە گالتهى پى ناگرى ، وە ئەگەر بە کەمى ئەزانن خو هیچ
هاوولانکى بە ئىساف نە کە رازى نەبى بە هینانەدى ئەو
داخوازى بە نەتەووەبى بە راستانەى کە داواى ئەکەن •

دیازە یەکیک لەو دەسکەوتەنەى کە شورشى عىراق دەسى برا
تورکمانەکانى خست ئەووەو توانىیان بو یەکەم جار لە میژوى عىراقا
سە روزنامە بە تورکمانى دەرکەن (مەبەس لە « بشیر » و « آفاق »
و « کرکوک = گاوباغى » یە کە دوانى پىشویان لە بەر گیرانى
خۆنەکانیان بە هوى هاوکارىیانەووە لە پیلانەکەى شوفا داخران -
وەرگیر) وە دانانى پروگرامىکى تاپەتەى روزانەى بە تورکمانى لە
ئىستگەى رادیوى عىراقا (هەرچەند هەندىک لەوانەى قەسەى لە سەر
ئەکەن بە هەمو رەنگىک ئەیانەوى نا بتوانن خزمەتسى تورانیتەى
بکەن • بروانە بەشى « لە گەل خويندەواران » لە لایەرەى دوھەمى
ژمارەى ۲۵۰ى روزنامەى صوت الاحرار - وەرگیر) • هەرۆھە
لە باردى خويندیشەووە وەختىک تەرخان کراووە بو و تەووەى زوبانى
تورکى لە قوتابخانەکانى تورکمانەکانا کە خويندن تاپانا بە زوبانى

(۳۸)

تورکی بی ، و پلهی دەرچون له زوبانی عهدهبی یا بو تورکمانه کان
• ۴٪ بی وه ک برا کورده کانیاں •

ههروهها ئهم سیاسهتهی که جومهوریته گرتویهتیه بهر که
سهربهستی به دیموکراتی بهکانی گهلی بهرهللا کردوهو ریگای دانانی
نهقابهو کومهلانی یشهوهوانی داوه ، وه منوهی بهرهللا کردوه بو
ههرنهتهوهیهک که به سهربهستی بهکی وا گپروگرفتهکانی خوی
پیشان بداو لی بکولینهوه که جاران ههزگیز بوی نه ئهلووا • برا
تورکمانه کانیش بهشیک بون لهو رولانهی میلهتهی عیراق که له
بهری ئهم سهربهستی بانهیان چهشت •

له بهر ئهوه داوای ههلهوهشاندهوهی بهندی سهههمی دهستوره
وهختی بهکهی عیراق ههزگیز خزمهتی قازانجی تورکمانه کان ناکا ،
بهلکو ئهپی به هوی نانهوهی نازاوهی دهگهز بهرستی و کینه پهیدا
کردن له میانی رولهکانی نهتهوه براکانی عیراقا • (ئیستیمار ئهیهوی
له ریگای بهتین کردنی دههاری تورانیتهی پهوه ناکوکی بهکی سهخت
له بهینی کوردو تورکمانا پهیدا بکا ، وه بتوانی « قبرص » یکی تر له
ناوچهی کهرکوکا پهیدا بکا که سههزچاوهیهکی گهوردهی سامانی
کومپانی به تیر نهخوره کهنهتی ، تا ریگای دهمی بی به ناوی پاراستنی
مهسلههتی خویهوه بته دهنگ ، وه به ناوی پاراستنی کهمایهتی به
تورکمانه کانهوه بوکه شوشهکانی دهستی له تورکیادا بخاته جیقه
جیق - وهزگیر) •

داوای ژیری خستی مافه نهتهوهبی په راستهکانی میلهتهی کورد
یا ههز میلهتهیکی تر خزمهتی مهسلههتی برا تورکمانه کان ناکا •

(۳۹)

مروڤ ته توانی تی بگا ته گهر په کی داوای مافی نه ته وایه تی ی خوی
بکا ، بهلام سهری له وه دهر ناچی که داوای بی بهش کردنی گه لیک
بکه ی له و مافانه ی خوی !

ده مار هه ستانی کویراندی نه ته وایه تی ته بی به هوی دوبهره کی
خسینه وه و بلا و کردنه وه ی گیانی دودلی و به دگومانی له بهینی نه ته وه
براکانا ، وه ته ممش ته بی به هوی زیان گه یاندن به مه سله حه تی نه و
نه ته وانه و مه سله حه تی هه مو میلله تی عراق •

قازانچی کومهل پیوستی به وه په هه مو نه ته وه کانی جومهوریده تی
عراق برای په کتری بن و هاوکاری بکه ن ، بو ته وه ی میلله ت په ک
ریز راوستی روبه روی ئیستیمار ، وه شه قاوی گه وره بنی به
ریگای دروست کردنی پاشه روزو هیانه دی کافه رانی و پیشکه وتی
کومه لایه تی و زانستی و ئابوری یا • هه لگرتی پروباوهری ته سکی
شوقینی له تی گه یشته وه بی یا له تی گه یشته وه نه بی ، نه کیشینه وه
بو بلا و کردنه وه ی گیانی ناکوکی و کینه له بهینی میلله تا ••

بی گومان برا تور کمانه کانش وه ک نه ته وه کانی تر مافی راستی
نه ته وه بی یان هه په ، مافی ته وین هه په زانستی نه ته وه بی یان گه شه
بکا وه به زوبانی خویان بخوین ، وه داوای پاراستی مافه راسته کانیان
بکه ن ، وه ته مه زیانی بو کس نه ، به لکو به پیچه وانه وه پاراستی
ماف و سهر به ستی هه مو نه ته وه کان ته کیشینه وه بو برایه تی و
هاوکاری ی نه و نه ته وانه ، وه بو نه مانی گیانی دودلی له ناویانا ، چونکه
مه سله حه تی هه مو میلله ت و نه ته وه په ک په که ، وه هه مو یان بو نازادی و
کامه رانی و پیشکه وتن و ژبانی خوش هه ول ته دن ، وه بو فری دانی

(٤٠)

همو ناکوکی یه کی ساخته و کینه یه کی ره گه زپه رستی ، وه بو برایه تی
له بهینی همو روله کانی گهل دا به عه ره بو کوردو تورکمان و
نهرمه نی و ناسوری یه وه ، چونکه به مه نه و یه کیتی بهی نیشتمان په روه ران
جی گیر نه بی که همو دلسوزان داوای نه کهن ، وه جو مهوریه ته که مان
گه شه نه کاو له سه رکه و تیکه وه نه روا بو سه رکه و تیکه تر ..

همه بوشت که کهم بو به نرخ نه بیت ، تها زانسته که هه تا زور تری
به نرخ تره *

علی کوری ابو طالب

نه و مال و سامانه که مروف ده سی نه که وی ، هوی نازادی به تی
به لام نه گهر زور به په له فازه و هه له بگه رین به دا یا ته بی به عوی
دیلی *

جان جاک روسو

نه وانه زور نه ترسن له شور شگیره کان !! وا نه زانن له پستی
همو کوسپیک عه ره بانه یه ک هه یه و روبسیری تیاه !!

ستندال

(٤١)

جوانی شه قلاوه

شه قلاوه - هيران - ووردی

مه‌بندی شیرو مه‌ردان	شه قلاوه خاکی کوردان
هر له گول نه‌چی شیوه‌ت	دیمه‌نی باخی میوه‌ت
شه‌نگه‌بی و سه‌روی ده‌م‌تاو	له‌نجه‌ی چنارو لاولاو
کات و ده‌می ئیواران	رائه‌کیشی دل و گیان
دارو درکو به‌ردی تو	خوره‌ی ئاوی ساردی تو
هه‌زاران بوی به‌دائین	گه‌وه‌ه‌رو شه‌چراغین
به‌یون هه‌لاله‌و وشه‌ن	بونی گولانی چیمه‌ن
نه‌خوش ساغه به‌نه‌شه‌ی	سه‌رخوشت نه‌کا بی‌مه‌ی
خاكو به‌ردی سه‌وزو سور	قولبه‌ی کانی وه‌ك بلور
مردوو دینتبه‌ جوولان	سه‌د گه‌وه‌ه‌ری به‌قوربان
ئه‌دا له‌ سیوو به‌هی	شنه‌ی شه‌مال کانی دی
نه‌چی بو باوه‌ش دلدار	ئه‌لیی بو‌که‌و له‌نجه‌دار
له‌ دل تیره و‌گیر نه‌بی	زولفو نازی شوره‌بی
بانگت نه‌کا روو به‌ روو	خه‌نده‌ی گولی پشکو‌تو
هاتوته‌ خوار بو‌ که‌مه‌ر	هه‌نار وه‌ك مه‌مکی دله‌ر
خوی نه‌نوبنی دوور به‌ دوور	قوخیش وه‌کو کومه‌ی سوور
ئه‌شه‌نگینی به‌ مه‌ندی	گویش قه‌دی بلندی
که‌ ئه‌دا له‌ کیو پرته‌و	خوشه‌وانی مانگه‌شه‌و
ئه‌به‌ته‌ گردی مرواری	سه‌فینو دارو بازی

(۴۲)

مهزوو بهروو قهزوان
 ددهست تیک ته گرن بو شایی
 بزهی لیوی مانگی جوان
 شهینی بهختیاری
 کوتره باریکهو وکهو
 دهمو وهختی بهیانی
 شهخوین له ناو دولان
 هوشو بیرت شهجوشی
 پول پول مهلی ناوچیا
 شهفرن شه خوین شادان
 گردی سهوزو سورو زهرد
 شهقلاوه کوردستانی
 شهت یاریزم تاماوم
 وهک نیشتمانی گهلان
 نهک من بهلکه هزاران
 شانازی به تو شهکم
 بویه شهچمه کوتهوه
 روژی دی شهی نیشتمان
 نهتهوهی شهی نهبهز
 وهکو گهلانی ئازاد
 بهرهنجی لاوی ووریا
 شهو خاکه شهو زهمینه

کهوهت گوپزو شهرغهوان
 وهک کورو کچی ئاویسی
 شهپررزیته ناو داران
 شاد شهکا پهستو زاری
 کاتی ههل شهستن له خهو
 شهیدا شهکهن گورانی
 سوپکهوو کهوی جوان
 شهشیویی وهک سهرخوشی
 دهست دهستهو به تهیا
 شهخهنه سهما انسان
 شهبهن شهنگو خهمو دهرد
 بویه واشهنگو جوانی
 پیش کهشته گیان وچاوم
 سهر بهرزی له ریی زیان
 هاتونه کورری مهیدان
 کهمه هیشتا وهسفت کهم
 تاکو روزم بیتهوه
 خاکی رهنگینی کوردان
 له جهان بیی سهربهرز
 دوژمنان بکا به رباد
 دهنگی دهرخاله دنیا
 که بههشتی رهنگینه

(۴۳)

خەمی تیا نەمینی	کەس دەستی بو نەهینی
بەلی ئەو روژە روونە	لە سەر کەل لە بینە
میزوو پیشی ناگییری	بە گۆللەو شیرو تیری
قافلە ی گەلان وا ئەروا	کورد لی نایتن جیا
گەرچی ئیستی جی ماوه	چارە نواری هەتاوه
خوری ئازادی کوردان	پرشنگی دا سەر کەزان

دوژمنی کوشندە ی هەمو پیش کەوتنیکی زانست بریتیه له
 پیری وشک ! (الجمود الکری) ، ئەویش ئەوهیه له باتی لیکولینهوه ی
 زانستی راسته قینه ، یاو چەن ئپوری به کی دانراوی وشک به کارینی !
 وه ئیمه هیشتا نه گە یشتونیته ئەو راده ی که ئهم که مو کوری به له
 مهیدانی زانیاریا به تهواوی لابهین !!

سو بولیف

نوسه رو هونه رووه ره بورژوازیه بچو که کان هیزیکی گرنگن له
 بهرە ی به ک گرتوی ویژه هونه را ، له گەل ئەمه شدا گەلی لهررو
 لاوازی پشان ئەدەن له پیر کردنهوه و کرده وه یانا ، به لام ئەمانه حەز
 له شورش زیانر ئە کەن هەتا تا قەمه کانی تر •

• ماو تسی تونگ •

هه‌ربژی یادی شورشی ئوکتوبه‌ری نه‌مر
بژی و به‌هیز تری دوستایه‌تی
کوردو سو‌قیت

شورشی سوشیالیستی ئوکتوبه‌ری مه‌زن گهلانی ژیرده‌سته‌ی
روژه‌لاتی له‌خه‌و هه‌لسان و ئاگری خه‌باتی تیز کردن ، وه‌بو یه‌که‌م‌جار
له‌ شه‌ش‌یه‌کی سه‌رزه‌مین‌دا یاسای سه‌رمایه‌ داری و پاش‌ماوه‌ی
ده‌ره‌به‌گی له‌ ناو برد ، به‌شکیش له‌ نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ نیش‌تمانی
یه‌کیه‌تی شوره‌وی‌دا گه‌یش‌ته‌ ئاوات . پویه‌ نه‌ته‌وه‌ی کوردی
تیکوشه‌ریش له‌ عراق ، له‌ گهل نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌بی براده‌رو هه‌اوری
خه‌باتی ، پیروزیایی له‌ گه‌لی سو‌قیت و سه‌رکرده‌ دلسوزه‌گانی نه‌کات
به‌ بونه‌ی بیره‌وه‌ری چل و دو هه‌می شورشی ئوکتوبه‌ری پیروزه‌وه .

بژی یادی شورشی ئوکتوبه‌ر !

بژی دوستایه‌تی عراق و سو‌قیت !

بژی دوستایه‌تی نه‌ته‌وه‌ی کورد و گهلانی سو‌قیت !

(٤٥)

لاهوتی

شاعری به ناوبانگی کورد

حسن قزلبی

لاهوتی ناوی ابوالقاسمه ، سالی ۱۸۵۵ له شاری کرمانشان له
دایک بوه ، باوکی ناوی (الهامی) یه ، له باکوری کرمانشان مولکیکی
زوری بوه . سهردهمی قوتابخانه و سهرهتای خویندنی روشن یه .
له ههوهلی گهنجیهوه دهستی کردود به شعروونین ، له خهمو خهفتهنی
له ناوچونی دارایی و سامانی ، نازناوی شعری خوی به لاهوتی داناوه
زور ئارهزوی بوه شعره گانی بخانه بهر دهمو دهستی خهک ، بو

(۴۶)

ههوه لاین جار شیعری خوی له روزنامهی (ئیرانی نهو) دا چاپ
کردوه سالی ۱۹۰۹ و ۱۹۱۰ •

ماوه بهك « علمی دینی » خویندوه ، له پاشان به ری نیشاندانی
كەس و كارو دوستو براده رانی ، سالی ۱۹۰۴ چوه ته رستهی
پولیس یی نهو وهخته وه كه پی یان وتوه (ژاندار مری) ، سه باره ت به
لیهاتنو و كارمه یی سالی ۱۹۱۲ گه یشتوه ته پایه یی (رئیس) ی و بوته
فهرمانده ری ژاندار مری شاری (قوم) ، هه ر له و ساله دا به بوته ی
هیندی گیره و كیشه وه به كی له ژیر دهسته كانی خوی كوشتوه ،
گرتویانه و بردویانه ته تاران ، ماوه بهك له زیندانا ماوه ته وه ، ده رفه تی
بو هه لكه وتود و رای كردوه ، به ریگای خانه قی یا هانوته به غدا •
سالی ۱۹۱۴ له به غدا وه چوه ته ته سه مبول ، له وی دو كانی كی كیب
فروشی بچوكی دانا وه ، ورده ورده له گه ل روشن بیره كانی نه وی
سه ری ناسنایه تی داخستوه ، تا كەس و كاری له تاران وه كاغه ذیان
بو نویسه ، چونكه تاوانه كه ی له سه ر ده می قاجاره كانا بو وه نیستا
حكومه ت گورا وه و حكومه تی تازه به خشیو به تی و ئیتر بگه ریه وه ، له
پاش پرسی دوستو براده رانی سالی ۱۹۲۱ گه را وه ته وه تاران و
سه رله نوی چوه ته وه ریشه ی ژاندار مری ، هه ر نه و ساله به پایه ی
(رئیس اول) ی بوته فه رمانده ری ژاندار مری (ته وریز) ، كه چوه
ته وریز له كومه لی (سوسیال دیموكرات) نزیك بو وه و په یوه ندی
له گه ل په یدا كردن ، سالی ۱۹۲۲ له شورشه كه ی شیخ محمدی
خیابانی دا هاو به شی كردوه ، له پاش كوژرانی خیابانی و شكانی
شورسگیره كان و هاتی ئوردوی تاران بو ته وریز رای كرد بو

(۴۷)

(جولفا) و له ریگهی (ناراز) دوه چوه ولاتی سوفیت **
 هندی گو فارو روزنامهی ایران نویسیانہ که سالی ۱۹۵۲ له
 ولاتی سوفیتوه رای کردوهو چوته پاکستان ، لهوی کتیکی
 نویسه به ناوی (زیانی من) دوه ، له سوفیت خراب دواوه ، نهمه
 دروو بی بایه خو ساخته به ، کتیکی ناوبراو آخرو نوخری سالی ۱۹۵۳
 له لایهن کونه پهرسته کانی ئیرانهوه ، به ناوی لاهوتیهوه هدلبه سراوهو
 له چهن روزنامه دا بلاو کراوتهوه ، تا به خهیالی خویان سوفیتی پی
 بهد ناو بکن ، لاهوتی مانگی زانویهی سالی ۱۹۵۴ له موسکوهه ،
 بهم شاعرانه وهلامی داونهتهوه :-

پیاویکی به ناوبانگ ، له ئیرانا
 توشی ناپاکیک هت ، له گهوره کان
 ووتی : عه جایب ! نهمه توی ؟
 به کی تره له تو نهمچیت ، یا ههر خوتی ؟
 بیستم به وه با مردوی ،
 به دس مهر گهوه له ناو چوی !
 پی گوت : نابینی ، زیندوم ؟
 قسه نه کم ، نه بیهم ، نه بزوم ؟
 گوتی : دمیکه پیاویکی راس گو ،
 خه بهری مهرگی توی داوه !
 گوتی : شایه تی زیندویه تی من
 له خوم راس تر کیت دس نه کهوی ؟
 بهیتا بهیتا کابرای نه گریس ،

(۴۸)

ٲه ٲگوت : ٲهوى خه بهرى هٲنا وورىاه
درو ناكات ٲياوى چاكه ،
قسهى وهك زير به نرخه !
كه ٲهم ٲرو ٲوچانهى لى بٲست ،
كابرآى روسٲى ٲٲى گوت :-
ٲه زانم تو قٲنت لٲمه ،
دوژمنآه ٲى كونت هه ٲه
تو ٲاره زوى مهرگم ٲه كهى
به دل ٲه تهوى ٲازارم دهى
به لام به دٲقى تو ، ماوم
زور به رٲزم ، به رزه ناوم

گٲره شٲوٲنٲى ده غه له كانى ٲيران
وهك چٲروكى ٲه و جوره گهورانه ٲه
من له موسكودا ، شارٲكى ٲازاد
ٲه ژٲم به خٲيار ، دلشاد !
به لام دوژمن ٲه لى : من ، من نٲم !
چونكه له ٲياوٲكى راستى بٲستوه :
كه من به دلشكاوى
له ولاتى سوفٲت رام كردوه ،
له ٲٲشا چومه ته ٲاكسٲان ،
له وٲوه چومه ته هٲندوستان ،

گوایا لهوی کتییکم نویسه
 له ولاتی سوفیت خراب دواوم !! ••
 ئهی ناکهس تو که ئههه ئهنوسی ،
 پیم بلی ! له دهس کی را ئه کهم ؟
 له دهس چوار مناله خوشه ویسته کانم
 یا له دهس دایکه ئههه گداره که یان ؟
 بوچی لهم جوړه وولاته را ئه کهم
 که دوسه د ملیون برای دامی
 کاتیکی رام کرد له ئیران ،
 له دهس هی وه کو ئیوه نامهردان •
 من و بوختان به وولاتی خوش بهختی ؟
 من وهک ئیوه خووم به خیانهت نه گرتوه
 راکهه له دوست بولای دوژمن ؟
 نا ، نا ، من وه کو تو نیم که دوژمنی ئیرانی •
 راکردن له چاوگهی بهختی ئینسان ؟
 دنیا ئهزانی ئههه دروو بوختانه •
 تو خوشت ئهزانی بهلام له بهر نامهردی
 ناویری راسته کهی دهر بری •
 له بیری توی ، خویری ، پیر تاریکا ،
 زیره ، زیر ، فهرمانی ئهمریکا !
 تو ئهتهوی خهلکی وولاتی من ،
 له گهل خهلکی سوفیت بینه دوژمن •

(۵۰)

برو ، بمره ، خه لکی ئەم دو ولاته
هه مېشه دوستو بران ،
تیکرا تی ئە کوشین بو ئاشتی ،
بو ئینسان ، دوستی و برایه تی •
ئەم پرو پوچانه ت دەر ئە کهوی ،
لەم ئازاوه نانه وەدا ریسوا ئە بی •

- ماویه تی -

قباخه

سیجاير ترکيه

انتاج : شركة دخان الرافدين المحدودة

(٥١)

برایه تئی بههیزی ره نجکیشانی جیهان

[وتاریکه روزنامهی (نرود)ی سوفیه تئی
بلاوی کردوه تهوه • له عهده بیسه وه
وه رگیراوه •] - هیوا -

له روزه سامناکه کانی مارتی ۱۹۱۹دا ژماره یهک له باشترین
خه بانکه رانی ریگای چینی کریکار له سی ولاتی نهوروپاوه نه فهدریقاوه
ناسیاوه گه شته موسکو • نه مانه گیانی خویان نابوه سهر دسیان ،
چهند دیوارو ته یسانی سهختی ناسنیان بریو تا گه شتونه نهوی ،
وه به چهند ناوچهی شهرا گوزه ریان کردبو تا هاننه پایتهختی له هه مو
لایه که وه گه مارو دراوی جو مهوریه تئی ساوای سوفیه ت • نه مانه له
هولی (میترو فاینفسکی) له کوشکی کرملین بیرو باوه ری
شورشگیرانهی خویان به کورتی نوسی ، وه له سهر پیشناری لینین
سهروکی پارتی بولشه ویک ئومه میه تئی سه هه میان دانا که بریتیسه
له یه کیتی خه باتی کومونسته کانی هه مو نه ته وه کانی جیهان •

سوروشتی چینی کریکارو جولانه وهی چینی کریکار پیوستی
نه کا له سهر هه مو خه بانکه رانی ریگای سوشیالیزم که له ناو خویانا
یه کیتی یه کی ئومه می یان بی ، یه که مین پیوستی سه رسانی پرولیتاریای
شورشگیر ته وه ته یارمه تئی یه کتر بدن و پستی یه ک بگرن له
خه باتا به رامهر به دوژمنی هه مو لایه کیان : ئیمپرالیزم و نو که ره کانی •
نزیکهی سه ده یه ک له هه ویش ، واته له ۱۸۶۴دا کارل مارکس
بنچینهی یه بن کومهلکی شورشگیری بو کریکارانی هه مو

(۵۲)

نه ته و به ڪڍڻ دامه زرانده ڪه به (ٽومهميه تي به ڪم) ناوبانگي دهه ڪرد .
 مارڪس دهه بان سال بي وچان ههولي دا بو ته وه ڪه هه مو پروليتاري به
 پيشه وهه ڪاني ته وروپاو ته مهريڪا به ڪڍڻ ، وه له دهوري ٽالاي
 (اشترائي ته علمي) يان ڪو بڪانه وهه . له پاش مردنيسي له ٽير
 سهه ڪرده بي ٽينگلي هاوروي دلسوزيا بنچينه يه ڪيتي هه مو
 پارته سوشيا ليسته ڪاني دهوله تان دانرا ڪه به (ٽومهميه تي دهه هم)
 ناوبانگي دهه ڪرد . پارته ڪاني ڪريڪاران ڪه ڪونگره يان ته گرت
 ته جروهه ي خه باني چينايه تي ي خويان بو به ڪتري پاس ته ڪردو ري و
 شوي تي ڪه لي خويان دانها . ٽا له و روزانه دا ته وه عاده ته پر
 شانازي به دانرا ڪه هه مو سالي له روزي يه ڪي ته يارا ڪريڪاران به
 خو پشان دان بينه سهه جاده ڪان .

به لام پاش مردني ٽينگلي پارته ڪاني ٽومهميه تي دهه هم روز له
 روز ٽيانه توشي دهه دي هه له به رستي (انتهازيه) ته هان ، چونڪه
 پهنجهي بو گهن ڪه ري ٽيمپرياليزم يان بي گهي ، له به ره وهه روز له
 پاش روز باشتر ته جهه قينه زه لڪاوي ري ڪه وت وهه له گه
 بورجوازيهت . له به ره وهه پويست بو له سهه پروليتاريا ڪه وا بو
 ته وهه به سهه ٽيمپرياليزم زال بي چند پارتي له جهه شيڪي نوي
 بو خوي دروست بڪا ، پارتي وا ڪه بتواني ميلهت رابه ريني بو
 راماليني ٽيمپرياليزم . له ٽير سهه ڪرده بي لينيا حزبيڪي وا له
 روسيا پيڪهات ، وه له ولاتاني تري ته وروپاشا باشترين خه بان ڪه راني
 چيني ڪريڪار ڪه وتنه خو بو دامه زرانده ني چند حزبيڪي له م جهه شه
 وه ڪ (ڪارل لينخت) و (روزا لوڪسمبورگ) . لينين هه مو هيزه

(٥٣)

چپ گیر (یساری) و شورشگیره کانی له جولانهوه به کئی به کت گرتوی
سوشیالیستی دا کوکردهوه .

که ناگری جهنگی به کهمی جهان هه لگیرسا سهرو که کانی
پارته سوشیالیسته دیمو کراسیسته کان به ئاشکرا لایه نی حوکومه ته
تیمپریالیسته کانی خویانیان گرت . بهم چه شه ئومه میه تی دوه هم به
تهواوی بو گه نی کرد ، وه بی ئه وهی کس داخی لی بی و خه فه تی بو
بخوا سه ری نایه وه ! له ماوهی سهاله کانی جهنگا لینین ئالای خه بانی
هه ل کرد له پناوی دامه زرانندی ئومه میه تی سه هه می نوی دا ،
ئومه میه تی مارکس و ئینگلز .

سه رکه وتی شورشی مه زنی ئو کتوبه ر پالی به هه مو کریکارانی
گیتی یه وه نا بو پیشه وه ، وه بو به پشئیوان و چرای رون که ره وه ی
ریگای خه بات له پناوی کومونیزما . دامه زرینه رانی هه مو پارته
کومونیه ته کان رویان کرده ئه م چرا تازه هه ل گیرسا وه ، ئه وه بو له
موسکودا بنچینه ی به کیتی خه بانی پرولیتاره شورشگیره کانی هه مو
ولاتان - دانرا .

ئومه میه تی سه هه م ده برینیکی راستی قازانجی چینایه تی ی
جولانه وه ی کریکارانی هه مو جهان و هینانه فه واره ی پشئی به ک
گرتی پرولیتاریای هه مو نه ته وه کان بو . ره بیج کیشه کانی جو مهوریه نی
سوفیه ت که دوژمن له هه مو لایه که وه گه ماروی دابون ، به و چاوه
سهیری ئومه میه تی سه هه میان ئه کرد که نیشانه ی ئه وه یه دلی
پرولیتاریای هه مو ولاتان لای ئه وانه و لایه نگریانن له خه بانیانا بو
سوشیالیزم .

(۵۴)

کریکاره سوڤیته تی به کان هه رگیز نهوه یان له بیر ناچیته وه که
 چون کریکارانی هه مو ولاتان به یه ک دهنگ هاواریان نه کرد :
 « دهستان بکیشنه وه له روسیای سوڤیته » • ئومه میه تی سه هه م له
 ماوه ی چاره که سه ده یه کا که ئیشی کرد ده ور یکی پر له شانازی ی
 یاری کرد • له به هاری سالی ۱۹۱۹دا ، واته له روزه یه که مه کانی
 به سرائی کونگره ی ئومه میه تی سه هه ما پارتی کومونیست له گه لی
 ولاتا دامه زرا ، کتیه کانی لینین وه رگیرانه سه ر چند زوبان ، هه روا
 بریاره کانی کونگره کانی ئومه میه ت به کومه لانی کریکارانی جیهانا
 راگه یینرا • نه و تاقه که مانه که نه وسا بانگی خه لکیان نه کرد بو
 پیروباوه ری کومونیزم بون به چند پارتی گه وره ی وا که کومه لانی
 خه لکیان له ده ور کوبوه وه • چند پارتی کومونیست له ولاتانی
 ئاسیا و ئه مریکای لاتی نی یا دامه زرا ، که هیشتا چینه کانی کریکار له و
 ولاتانه دا تازه هه نگاویان هه ل نه هینایه وه له سه ر شانوی کومه ل •

وه له به ر نه وه که هه میسه بورجوازی به کان گه رو گرفتیا ن
 نه هینایه ریگای پارتی کومونیسته کان ، وه چونکه چینه کانی کریکار
 خویشیا ن له ناو خویانا ته واو جور نه بون ، پارتی تازه دامه زرا وه کانی
 پرولیتاریا زور جار به راست و چه یا لایان نه دا ، یا توشی هه ل په رستی
 نه بون وه ک بو گه نه کانی ئومه میه تی دو هه م ، یا نه که وتنه هه له شه بی و
 پاله وان بازی که نیشانه ی بورجوازی ی بچو که • له به ر نه وه ماوه یه کی
 زوری ئیش کردنی ئومه میه تی سه هه م بو نه وه بو که پارتی
 کومونیسته کان بکا به کومه له پارتیکی بولشه ویککی راست • پارتی
 کومونیسته کان به پشتوانی ی پرولیتاریا و به یارمه تی ی ئومه میه تی

(۵۵)

سه‌ه‌م له ئەنجاما توانی یان سەر بکەون بە سەر هەمو لادانیکا له ریگای مارکسیزمی لینییزم ، وە ئەوانە له خویان دور بخەنەووە که دەسه‌به‌ش دروست ئەکەن ، وە ریزه‌کانی خویان پتەویکەن . وە له سایه‌ی ئەم خه‌باته‌وه چینی کریکار له هەمو ولانیکا بو په‌که‌م جار کومه‌له‌ سەرکرده‌یه‌کی راسته‌قینه‌ی ده‌سگیر بو که پارتە کومونیسته‌کانن که ئەتوانن ته‌قه‌لاو جولانه‌وه‌ی چینی کریکار به‌ریوه‌به‌رن وە به‌ دلسوزی بیگه‌یه‌نه ئامانجی خوی .

که سه‌رمایه‌داره‌کان توزی هاتنه‌وه‌ سەر خویان باش ئەو ته‌نگ‌و چه‌له‌مه‌ی که له ئەنجامی جه‌نگی په‌که‌ما توشیان هاتو ، گیانی شورشگیری هەمو ولانانی گرتەووە ، هیرشیکی نوی یان هینا بو سەر چینی کریکار ، وە ئەگەر پارتە کومونیسته‌کان نه‌بونه‌یه که له سەر ده‌سکه‌وته کومه‌لایه‌تی و سیاسی په‌کانی ره‌نجکیشان هاتنه‌ ده‌نگ‌و پاراستیان ، چینی کریکاری ولانانی سه‌رمایه‌داری هیچیان پی نه‌ئەکرا له به‌رده‌می گوژمی کومیانی په‌ ئیختیکاری په‌کانا .

پارتە کومونیسته‌کان له زیر سەرکرده‌یی ئومه‌مه‌تا توانی یان کریکاره‌کان په‌ک‌خه‌ن و سەرکرده‌یی یان بکەن له جه‌نگی به‌ تینا له پیناوی مافی ژیانی کریکارانا . له ماوه‌ی به‌ینی هه‌ردو جه‌نگا ئەو ری و شوینانه‌ی که لینین دای نابون سه‌باره‌ت به‌ پتەو کردنی په‌بوهندی به‌ینی پارتی کومونیسته‌و سه‌ندیکا (نقابه‌) کان ، هه‌روه‌ها بریاره‌کانی ئومه‌مه‌ت سه‌باره‌ت به‌ ئیش کردنی کومونیسته‌کان له ناو خه‌لکا ، ئەنجامیکی جوان و به‌که‌لکیان به‌خشی . وە به‌ ده‌س پیشخه‌ری کومونیسته‌کان له زور ولاتی سه‌رمایه‌داری یا سه‌ندیکای

(٥٦)

چینی کریکار دامه‌زیرینرا که زور به گهرمی له سهر قازانجی کریکاره کان هه‌لیان ته‌دایه‌و یه‌کیتی یه‌به‌هیزه‌کانی سه‌ندیکا‌کانی جیهان دامه‌زرا • •

هه‌روه‌ها له زیر سهر کرده‌یی نوم‌مه‌یه‌نا پارته کومونیه‌سه‌کان خه‌بانیکی سه‌سه‌ختانه‌یان کرد بو ته‌وه‌ی کریکاران بین به یه‌ک پارچه ، وه دوه‌ره‌کی له جولانه‌وه‌ی کریکارانا نه‌مینی که خیه‌ته‌ی سهر کرده سوشیالیسته دیموکراسیسته کان په‌دای کردبو ، ته‌و خیه‌ته‌ی که ریگای بو فاشیسته‌کان خوش کرد له زور ولانا بینه سهر حوکم •

وه له سهر هاواری کونگره‌ی خه‌وته‌می نوم‌مه‌یه‌تی سه‌ههم که له ۱۹۳۵دا به‌سرا هه‌مو پازته کومونیه‌سه‌کان خه‌بانیکی سه‌ختیان کرد بو دانانی به‌ره‌ی یه‌ک‌گرتوی گهل ، وه ته‌م خه‌بانیه‌یان له فدره‌سه‌و مه‌کسیک و ته‌سپانیو چین و گه‌لی ولاتی‌ترا گه‌شته ته‌نجام •

نوم‌مه‌یه‌نی سه‌ههم به‌دریزایی چه‌ند سال په‌رده‌ی لانه‌دا له روی ئیمپریالیسته‌کان که خویان بو جه‌نگ ناماده ته‌کرد ، وه هه‌مو هیزه ریک‌خراوه‌کانی چینی کریکاریان وریاو ناگ‌دار ته‌کرده‌وه که راپه‌رن بو خه‌بات له روی شه‌را • که ناگری جه‌نگیش هه‌لگیرسا کومونیه‌سه‌کان له ریزه‌کانی پشه‌وه‌ی خه‌بانکه‌رانی زدی فاشیزم‌دا وه‌ستان • کومونیه‌سه‌کان له ولاته هاوسوینه‌کانا هه‌ل‌گری گیانی خه‌باتی نیشتمانی و گیانی به‌ره‌ره‌کانی میلی بون ، ته‌وان بون کومه‌لانی گه‌لیان رانه‌په‌راند بو تیک‌شکانه‌نی دوژمن • له ولاتانی ده‌سته‌ی فاشیستی یا کومونیه‌سه‌کان قوربانی‌ی زوریان دا ، وه گه‌لی ئیشی وایان

(۵۷)

کرد که مکینه‌ی جهنگلی هیتله‌ری بی‌هیز کرد ، قاره‌مانانه
سەرکرده‌یی خه‌باتی نهینی یان نه‌کرد روبه‌روی فاشیزم .

کومونسته‌کان به پی‌ی ئاموزگاری په‌کاتی مارکس و لینین ، و به
پی‌ی پیوسته گورجه‌کاتی جولانه‌وه‌ی کریکاران و وه‌زعی همیشه
گور و شیوه‌ی خه‌بات و خو ریک‌خستن دانه‌نین . به میسال له سالی
۱۹۱۹دا چوینه‌تی جولانه‌وه‌ی کریکارانی جیهان و مسئله‌حتی
خه‌بات بو سەرکه‌وتنی کومونیزم پیوستی کرد که ئومه‌میه‌تی سه‌هه‌م
دامه‌زری ، له ساله‌کاتی پاشه‌وه‌ش دا پیوست بو ئومه‌میه‌ت به هیز
بکری بو ئه‌وه‌ی ئه‌م خه‌باته سەرکه‌وی و بگاته ئه‌نجام ، به لام هه‌رچه‌ند
بزوتنه‌وه‌ی کومونیزم له ولاتانا په‌ره‌ی ئه‌سه‌ند زه‌حمه‌ت تر نه‌بو له
یه‌ک سەرچاوه‌وه سەرکرده‌یی بکری . پارتی کومونسته‌کان خویان
هیزیان په‌یدا کردبو ، وه ئه‌یان توانی به تنه‌ها خویان چاری ئه‌و
گیرو گرفتانه بکه‌ن که له سەرکرده‌یی کردنی خه‌باتی پرولیتاریاوه
په‌یدا نه‌بو .

دباره له‌م وه‌زعه تازه‌دا ، له سەر شیوه کونه‌کاتی خو ریک‌خستن
مانه‌وه و هیشه‌وه‌ی هه‌مو پارتی کومونسته‌کان له یه‌ک کومه‌لا بو
هه‌مو ده‌وله‌تان ریگا له به‌ره‌لا بونی توانای پارتی‌کان نه‌گری .
له به‌ره‌وه ئومه‌میه‌تی سه‌هه‌م به یه‌ک ده‌نگ له سالی ۱۹۴۳دا بریاری
قوبول کردنی پیشیاری سەر و کایه‌تی لوجنه‌ی جی به‌جی کردنی
کاروباری ئومه‌میه‌تی دا که داوای کردبو کومه‌لی ئومه‌میه‌ت
هه‌ل وه‌شیرینه‌وه به‌و ناوه که سەرچاوه‌ی سەرکرده‌یی کردنی
جولانه‌وه‌ی کومونیزمی به له جیهانا .

(۵۸)

بهلام به کیتی و بشتگیری کردنی پارتی کانای چینی کریکار له
به کبری دیاره هر نه مینی و روژ له روژ به هیزتر نه بی ، نه وهش که
نه بی به هوی زیاد بونی نه وهته که بیرو باووری همویان به که و به ک
نامانجیان هدیو به به کت چاو سهیری همو کاروباریکی گیتی نه کهن ،
وه قازانجیان تیکه له و له خه باتی بیکه وه یا نایه بو مه سه له ی چینی
کریکار . .

له ساله کانای پاش جهنگی دوهه میشا پارتی کومونیسته کان گه لیک
سه رکهوتی تازه یان ده سگیر بو . سوشیالیزم له گه لی ولاتی نه وروپا و
ناسیادا سه رکهوت وه بو به یاسایه کی جیهانی ، روخانی یاسای
نیمبریالیزم ریگای نه وهی به ره لالا کرد بو گه لیک له گه لانی دیلو
شوین خراو که سه ره به خو بی نیشتمانی یان ده سگیر بی . له م ولاتانه دا
کومه لانی خه لک باووریکی به هیزیان هدی به کومونیسته کان ، چونکه
خه باتیکی نیشتمان په رودرانه و نازایه تی به کی پاشیان پشان داوه ، وه
له سه ره مه سه له حه تی ره نج کیشان تی کوشاون . له و ولاتانه شا که
هیشتا له ژیر نیله ی سه ره مایه ی بیگانه دا نه نالین پارتی کومونیسته کان
سه رکه ده بی ملیونه ها خه بانکه ران نه کهن . نه مرو له ۸۳ ولاتی جیهانا
پارتی کومونیست و کریکاران هدی ، وه ژماره ی نه نداده کانایان له
۳۳ ملیون کهس پتره .

نیش کردن شیوه ی تازه ی پهیدا کردوه بو په بو دندی به ینی
پارتی کان . هات و چو کردنی نویه رانی نه م پارتی و نه و پارت بو
لیکولینه وهی ته جرو به ی جولانه وهی پارتی و به به کت گه شستی
نویه ری دو پارت و هاتی فوروستاده ی پارتی کان بو کونگره ی هر

(۵۹)

کامیکان ، وه به یان پیکه وه دهر کردن و کوبونه وهی نوینه رانی چند پارنیکي کومونیسټو کریکارانی چند ولاتیک یا هی همو گیتی ، نه مه همو یارمه تی ی نه وه نه دا که له یه کتری به وه فیر بڼو ری و شونیی تیکه ل داین و پیکه وه ئیش بکن . به میسال به یان نامه ی ناشتی که له تشرینی دوهمی ۱۹۵۷دا له موسکو دهرچو ، وه وتاری نوینه رانی یارته کان له کونگردي ۲۱هه مینی پارتی کومونیسټی یه کیتی سوفته نا ، که ئیساتی کرد ئوردوگای کومونیزم یه ک پارچه به وه یه کیتی یه کی ئیجگار پته وی هه یه .

هه ولدانی بورژواری یه ئیسپرالیسته کان بو که م کردنه وهی دهسلاتی پارتی کومونیسټه کان و ناکوکی خسته ناو جولانه وهی کومونیزمی جیهان به پشتیوانی سوشالیسته کانی لای راست ، شکستیکی سهختی توش هانوه . هه روا ته قه لای یوغوسلافیایی به کان که بیروباوه ری کومونیزم هه ل نه گیرنه وه نه یانده وی له ناوه وه کار بکنه سه ر جولانه وهی کومونیزمی له جیهانا ، وه له ری زده وی لینینیزم و ئومه میه تی پرولیناریای لاده ن ، نه ویش شکستیکی گه ورده ی توش بوه . پارتی کومونیسټه کان ئالای هاوکاری و برایتی و به رگری کردنیان له په بره وه کانی مارکسیزمی لینینیزم هه ل گرتوه ، وه همو هه ول و ته قه لایه کی ریگا گوره کان به هه یچ دهر نه کهن .

برایه تی یه مزنی به ینی خه بانکه رانی ریگای چینی کریکار ، نه و برایه تی به ی که ماموستا کاشمان مارکس و لینین ، په یدایان کردوه ، ماوه و به رده وامه ، وه به کویرایی چاوی همو دوژمنان هه میسه نه زی و نه مینی !

(۶۰)

رواهى داسوزو به جه رگى گهل

عبدالكرىم قاسم !

به ناوى دهستهى به ريوه به رو نه ندامه كانى يانهى سه ركه وتنى
كوردان پىروزبايى نه ئيوه و گهلى عراقى مه زن نه كه ين به كوردو
عه ربه يه وه به بونهى سه رنه كه وتنى نه و پيلانه په سسته ، بى زارى
توندمان در نه برين ، ده رونمان پره كه ررقو قين له دوژمنه كانى كوما رو
دوژمنه كانى سه رو كى خوشه ويستممان . داواتان لى نه كه ين به ده ستيكى
ناسنين بهن كه پيلان گىرو خه تا باران و كونه په رستان و ته ماع كاران ،
نو كه رانى ئيمپى رالىست و پاش ماوه رزيوه كانى چه رخي له ناو براو .

دكتور هاشم دو گراره چى

معلمى يانهى سه ركه وتنى كوردان

« زور بهی گهل »

- شه قلاوه - هوشه ننگ

۱۹۵۷/۴/۲۰

ئیمه‌ی ده‌سته پاچه‌و بی‌کار ،
که‌وا عه‌ودالین له دوی ههل
له بهر که‌م‌زانیش که‌م هوشین
چاوه‌رری بی‌شته‌ی رزگارین
ژینمان بو خومان ناکامه ،

ئیمه‌ی کریکارو هه‌ژار
ئیمه‌ی چینی گرتگی گهل،
گشت روتو برسی و نه‌خوشین
کوژراوی ده‌ستی زوردارین
شانمان ریشو کولی زامه ،

بو میرو ، گه‌وره برایه !!
، نه‌مانه‌ن زوردارای کوردان !!
کامه زه‌وی و زاری‌یان کرری ؟
ده‌ستی کردنه بلوق وزویل ؟
به‌دهس کاربانه‌وه بون کاس ؟
که‌ی مانه‌وه له ده‌شتو ددر ؟
له ریی کام ژینا زه‌بون بون ؟
به‌ری رهنچو ژینشمان خشت :-
به‌لی ! نه‌بوو وچاوه‌روانین !!
ئیمه‌ش جیمان زنجی تاره !!
گه‌لی هه‌ژاریش ؟ بی‌تانه !

جیمان هه‌یه ، بو تاغایه ،
بو شیخه‌و بو به‌گه‌و ، بو خان ،
کامیان شیغو وه‌ردیان برری ؟
کام خاکه‌نازو پاچ ویل
کام هه‌وجارو کام چه‌کوش و داس
کام ساحه‌قوریان نایه‌ سهر ؟
که‌ی ره‌نجیان کیشاو ماندو بون ؟
ئهم که‌ره‌سه‌و کارانه گشت ؛
هی ئیمه‌و ، ئیمه‌ش بو وانین !
ئه‌وانیش شوینی‌یان ته‌لاره
چی‌چاکه‌ هه‌ر هی ئه‌وانه ،

ئه‌بی هه‌روا بی به «رست» بین
ئه‌بی هه‌ر خوزگه به پار بین !
تا گهل له «براگه‌وره» هه‌ستی !
داچه‌قینی ئالای ژینان
ئالای سه‌ره‌به‌ستی و ئازادی

ئه‌نجا تا گه‌وره‌په‌رست بین
ئه‌بی هه‌روا ده‌سته‌و خوارین ،
ساده‌ی ! ساده‌ی ! جوشی ، هه‌ستی
له سهر لاشه‌ی پیسی ئه‌وان
ئالای کامه‌رانی و شادی

« فس فس پالھوان »

نوسینی : ج بابان

ھاوری کم ھەر تھی ئی بریھوہ تا کو دوایی ووتی :-
(کابرا بهههمو ئهقلیکیهوه خوی به ھدل بژیرراو ئهزانی له سەر
رووی زهههین که خوا ناردویسه بو رون کردنهوهی پیروباوهری
ئادهمیزادو دست گرتیان تا ئهیان خاته سەر ری راست بگره
خوی به پیغههههری دواروژ یا خود (مهدی) چاوههری کراو دائهنا
دیته تا دست ھهلبری شیشان و کله گهت و زیاتریش بهخووه بو .
بویه ھەر چند ئهبروانی به بالای خویاو سهیری مهچکهو بازوو
قهلافهتی خوی ئهکرد ئهوه ندهی تر له خوی بایی ئهبو . دوا بروای
ئهو دبو که بئو نهی ئهو روزد ھەر دیت که گشت لابهک بروای پی
بینو که لینیکی تهواو له دلی هههوانا داگیر کات ، چونکه راستی ،
پاوهتی ، لهخووردن ، خوبهخت کردن ، نازایهتی ، قاردهمانی ،
ئهمانه هههمو روزیک ئهپی ھەر دهرئه کهونو له ناو هههوری تاریکا
سەر دهر دههین و دهشت و دهر به جاریک روناک ئه که نهوه .

فس فس پالھوان یاخود کاک أحمد له تهمنا بهنجا سال بههرو
ژور بو ، کهچی ھەر که پرسیری تهمنا یان لی بگردایه بت کوشنایه و
بت برریابه ھەر گیز له سنوری ۳۰ سالی روزیک چیه ؟ نه ئه جو
بهولود ، بو ئهوهی خه لکیش ئهم قسه بهی بهههین و بروای پی بکهن ،
پهتا پهتا سهرو سمیلی بویه ئه کردو یهک له سەر یهک ریشی ئه تاشی
تا کو تو که سیه کان سەر دهر نههین ، خو له گهل باجی هههین یاخود
(هههه) ی ژنیشیا گیریان خواردبو به دست یه کهوه ، روز نه بو نهی

(۶۳)

به بدر بهره کانی و حه نه چه پهنی یان له سهر (تمهنن) ، نهم نه یوت :
 تو له تمهننی دایکمایت و نهو نه یوت تو له بیرته من چ روزیک له
 دایک بومو نه گه یشته نهودی له یهک بدر بن ، مام احمد گورج له
 دلا به خوی نهووت : یاران شورده به بو من ریپی نهفامی وا بدم
 نهم چهن و چونهم له گه لا بکات ، من پیویسته لی بووردن و چاو پوشیم پی
 هیجگار بهرام بدر بدم جورده که سانه . نینجا هاوری به کهم جیگه ره به کی
 لی داگیرسان و ناتوانی دوسی مزی بانلی لی داو دوی نهودی
 دو که له گه ی به بادا تی هه لچوه وه و ووتی : « نه گه ر بلی کاک احمد
 یا خود احمد که چه له پیویکی زور ساویلکه و ساکاریشن بو ، ههر
 چیه کی بوتاه و بگردایه به بروایه کی پاک و خواستیکی بی گهرده وه
 بو ، بی نهودی نهووندهی نهختی بیری خراپه و چاو له دویی یا خود
 داوین پیسی و زیانی تیکه لاو پی ، به لام نهلی چی ؟ توشی نه خوشی
 نهفسی بو بو ، وای دانه تا که بیراز کردنی گیتی نه بی به تنها له سهر
 دهستی نهوا بیت و بهس .

« کابرا خوی حالی نهواو باش بو ، وانه نهودی هدیو نه سهری
 خوی و مال و منالی نههات و له پی یان دهر نهچو ، بگره زوریشی
 زیاد بو ، خوابش هه لئاگری دهستی جوامیری کرابوده وه و دک بارانی
 بههار پیاوته لی نهباری »

له پرر منیش له هاوری به کهم پرسی : باشه نهمانه هموی وا .
 نهی بوچی پی یان نهووت : فس فس پالهوان . له وه لاما ووتی :
 « بهراستی احمد که چه له له زور بهدی ههلسان و دانیشن و کرده و
 کوششیا پالهوانیک بو بو خوی بگره قاره مانیک بو له نازایی و

(٦٤)

سوارچاکی و چەك بازیا بەلام بە داخەووە ئەلیم چونکە پیاویکی ساکارو ساویلکەبو زور جار بە خورایی خوی ئەدا بە تراندن و فەلاقە کردن ، چونکە لە خوێنەووە لە شستی وا هەل ئەجوو کە هیچ بەبودندیە کی بەووەوە نەبیت •

دە لە گەل ئەووەشا زور جار پیری جوان جوانو ریکوپیکی وای دەرنەبری کە واقعی زورر کەسی ورر ئەکرد ، هەندی جاریش قسەیکەکی ئەووەندە قوری بە بەرا ئەهینا کە بناغەکی هەمو قسە جوانەکانی پیشوی ئەتلیساندەووە خەکی لە خوی تەرە ئەکرد •

دوای ئەووی چەند جارێک سەرم بو هاوری بەکەم لە قانو ئەویش بەووە تابلێت زیاتر تاوی دایە خوی بو قسە کردنو دەستی پێ کردەو •

ووتی :-

« خو دانیشتوانی دی بەکەش زور بەیان مام أحمدیان بە وەلی دائەنا یا خود بە یەکیک لەوانەکی بەرمالیان بە سەرتاوەوە ئەگەری چونکە مرویەکی ئەووەندە لی بوردو بو لە پیناوی موسولمانانا ، ئەمەیان زور جار لە کوپونەووە کاینانا لە سەر سەرد نوێلکەکانی ناو ئاواپیی یا لە ژوری مزگەوت دا باس ئەکرد ، هەر کە ئەم باسانەش بەرگویی مام أحمد ئەکەوتنەووە ئەووەندی تر یا ئەجوو پشکلانیەووە بەووە بایی هەوا ئەبو و فیزیکی بەیدا ئەکرد بەلام چەند کەسیکی وریاش هەبون ئەناو ئاواپیدا کە وا لە کاک أحمد باش گەشتبون بە جوریک چو بو نە موخە کەپەووە ئەووەندە شارەزای بو بون بویە ئەوانیش جار جار هەلیان ئەداو سابونیان لە بەری پێی ئەدا ، بەووە کابرایان هەلکە خلیسکان جاری وا هەبو ئەووەندە تەئەما ملی لە حەوت جی بشکینن بەلام خوا

(٦٥)

ئەپپاراست !! : با بو نمونەش يەكيت لە سەدەها بەسەرھانی
كاك احمدت بو بگيرمەرد بو ئەووی بزانی ساویلکەیی و دلپاکی ئەم
پیاو گەشتبۆە ج زادەپەك •

« روزيك داروغا يەك بە ئیشی میری ھاتە گوندی ھەزارکانی
واتە گوندەکەیی کە كاك احمدی تیا ئەزیا، خواو راستان ئەسپی
مام داروغا چونکە ئەوئەندە جوی بەلاشی ئەم و ئەووی خواردبو، غوباب
بوو، بە ھەر چوار پەل سەمای ئەکرد، رەشمەو زنجیری پچرانو
کەوتە جوتە وەشاندن و تەرائین بە ناو ئاوايدا بە جوریک زەندەق دار
زەندەقی لە شیر و ھورو حیلکە حیلکی ئەچو، دو سی یەك لە
چوختی بەکان بە ھەل یان زانی چونە بن کلیشەیی مام احمدەووە کە
ئەو ئەبی ئەم بەلایە پەل بەست کات کەس لە حەقی نایەت، مام احمد
بەمە لەو مەندەکەیی تریش بو ھەستا دواي پیرە ئەسپ کەوت ھە
پیرە ھە لەوی ئەم بە دواي و لاخاو سەگەلی ناو ئاوايي بە دواي
ھەردوکیانا سەعاتیک پتر بە کتریان ھیناو برد تا کابرا کەمەندیکی
ھاویشتە ملی پیرە ئەسپەووەو گرتیووە، بەلام دواي چی؟ دواي
ئەووی چەند جوتە یەکی باشی خوارد جگە لە کارەساتی سەگەلی
ناو ئاوايي کە پرزول بەرگیان بە بەرەووە نەھیشبو جگە لەووی لە
چەند لایە کیشتووە کە لە یان لی دابو •

لیم پرسی باشە فس فس پالەوان بەم مەخسەرە یە ھیچی لی
نەھات، لە وەلاما وتی :

« نەمرد، بەلام دو سی مانگیک لە سەر جیگا بوی کەوت،
تا برینەکانی ساریژ بوئەووە • ئیجرا تووزیک ھاتەووە سەر خوی، وە

(٦٦)

له گدل نهووشا هدر وازی نههیناو له جاران به گوژم ترو سورتر تی
هدل چودهووه چونکه شهو بروایه ی له میشکیا بنجی داکوتابو که خوا
ناردویه بو زی نیشان دانی مرو مه گهر مردن له بیری بپردایه وه *
که برادره کهم شهو گوزشته یه تی تهواو کرد سه ری هدلیری و

لیی برسیم ووتی : « زات چیه بهرام بهر به فس فس پالهوان *
ووتم : کابرایه کی زور بهرزه له لام چونکه هه چیه ک ته کات
به دلیکی روونو بروایه کی خاوپنه وده، دوا ی توزیک بیر کردنه وه ی تر
پیم ووت : کابرا زور بهرتره لهو دو روه بی شهرمانه ی له پیش مله
به کاکه کاکه و گیانه گیانه خوبان به برای بربرره یی و دوستی
گیانی به گیانیت دائه نین و له پاش مله ش هه زار ناوو ناتوره تی
دائه هینن وه گالتت پی نه کهن *

تنجا هاوری به کهم گورج ووتی : « دهسا به سه رهات و داستانی
فس فس پالهوانم زور لایه ته گهر ناره زو ته کسیت ورده ورده
تهوانی تریشست بو بگیرمه وه * ووتم : هه لسان و دانیشنی فس فس
پالهوانی له مهرخومان ، خو به قهلبه دا دان و تی هه لچوه کانی (دون
کیشوت) م بیر نه خانه وه *

ووتی : « رووداوی شهو لهو زورتر و سه برترن وه لامیم دایه وه :
هه لیان گره بو جاریکی تر ، نه گهر واش ندبو له هه لیکتی ترا هه مویم
بو بگیره وه منیش گشتی نه توسمه وه و ته یکم به داستاتیک *

هه‌لبژارده له شیعری چینی

[تو - فو] یه کیکه له شاعیره کونه کانی چین ، وه له وانه یانه که چینی یه کان زورپان خوش نهوین . نزیکهی دوانزه سهده له مهو پیش ژیاوه . نهو سهرده مهی که نهوی تیا نه ژیا پر بو له جنک که نه مه پراتوری چین فاگره گهی ههل نه گیرساند بو گه وره گردنی ماوهی دهسه لاتی . . نه م شاعیره بهره نکازی نهو جهنگانه راوه ستا ، وه له زور پارچه شیعیری باسی تالو سویری ی جهنگی کردوه . نه مهش یه کیکه له پارچه شیعه کانی :

کاربه دهسته گهی (شیهاو)

خوراوا بو هاتم بو دی ی (شیهاو)

زوری بی ته چو

یه کیک له کاربه دهسته کانی میری هات

بو گرتنی نهواندی ناویان هاتبو وود بو سه ربازی

له جهوشه ی ماله دهبانی به که دا که شهو لهوی بوم

بیاویکی بی هیز ههل زنی به دیوارا

دایه غار ، رای کرد !

پیره ژنه گهی ژنی به ههله داوان هاته بهر ده رگا که

به خیره اتن بکا له کابرای کاربه دهسته

ئای ! نهو کابرا چندت تفو له عته تی لهو پیره ژنه کرد !

ئای ! نهویش چندت به سوز گریا :

« سه کورم بو کردنیان به سه ربازو بردنیان بو (یشنگ)

باشان نامه به کم بو هات تیا توسرا بو :

(٦٨)

• کوره کانت دوانیان کوژران ، نهویشیان خوشی نازانی کهی نهمری"
نیستاش نهه زنجه

له کورهزا ساواکهه بهولوده کهسی تیا نه

که نیستاش مههکی دایکی نهتری

دایکی ناتوانی بیته دهر بو لات

چونکه هیچ شک نابا خوی پی داپوشی

منیش ههر نهوهندهم پی نهگری

له گهلت بیم بو ناوچهی جهنگ بو (هوبانگ)

لهوی نهتوانم چیستان بو لی نیم •

ههرچهند پیرم و بی هیز کهوتوم • • •

شهو تاریک داهات

ههراو بوخاخی دهنگی خهلك دور کهوتهوه

نیتر جگه له هاواری ناو زنجه که هیچم بهرگوی نهته کهوت

که شه بهقی دا ههلسام و دی به کهم بهجی هیشت

کهس نه بو بهریم بکا

جگه له پیردی بهسه زمان

ولاته کهمان به تهواوی ویران کراوه • • •

جگه له روبارو شاخهکان هیچی و دک خوی نهماوه

دردخته به بهره کانی دهو روپشتی شار خهفتهبار دیارن •

گژو گیای بههاریش که له دهورو یشیا رواوه ، ههروا • •

گولیش دیسهنی لهوه نهچی فرمیسک بریژی

له داخی چاره رهشی ی نهه چهرخه ی نیمه !

(۶۹)

گوله کان به داخهوهن
که خه لکی نه بینن خوشه وسته کانیان به جی دیلن !

سه مانگه ناشی جهنگ که وتوته گهر
دهنگ و باسی کهس و کار براوه
نامه په کیان له زیر به نرختره
که دهس به سه درما دینم
نه بینم به شی زوری موی سه ره بوزه کهم روتاوده وه
به موکیشیش بوم ناگیری • •
پار پازر کاتیک که گهلای داره کان
نه درینه گوی ی رو باری (فو)
لاویکی نه سپ سواز لیره وه تیه ری کرد
رمد که ی به فیزیکه وه هه لبربو
به لام نیستا کهس نازانی نیسکی له کوی له زیر خولایه
چونکه نه وانهی رویشتن
که سان لی ته گه رایه وه !

گیانی مردوه کان هاوار نه کا
له ناو چه ی جهنگا
له کاتیکا که نوردو گای سه رباره کان
ناهومیدی ره شمالی خوی به سه را هه لداوه • •

وه درگیر : محمدی مهلا کریم
نه ندایه یه کیتی نه دینه کانی عراق

(۷۰)

کونگره‌ی چواره‌می کومه‌لی خویندکارانی

کورد له ئه‌وروپا ۲۳ - ۲۶ تهموز ۹۵۹ - قه‌نا

زیاتر له چل خویندکاری کورد ، له هه‌مو پارچه دابه‌ش
کراوه‌کاتی کوردستان ، ئه‌وانه‌ی بو ته‌واو کردنی خویندیان هاتوون
بو وولاتانی ئه‌وروپا ، ئه‌مسال له شاری « قه‌نا » کویونه‌وه بو به‌ستی
کونگره‌ی چواره‌میان .

له دایشتنی به‌کهمی کونگره‌دا ، بیجگه له خویندکارانی کورد ،
گه‌لیک میوانی خوشه‌ویست ناماده‌بون ، له‌وانه دکتور کامهران
به‌درخان ، سیاده‌تی قونسولی کوماری عراق و نوینه‌ری خویندکارانی
عراق له قه‌نا ، وه دو روزنامه‌چی که تا کوتایی کونگره له‌وی بون .
پاش خویندنه‌وه‌ی ووتاری ده‌ستی کردن له لاین سه‌روکی
کومه‌ل کاک « عصمت شریف » دوه ، کونگره گویی له ووتاری میوانه
به‌ریزه‌کان گرت ، هه‌ر به‌که‌یان سوپاس و هه‌ستی جوانی خوی
پیشان‌دا به‌رامه‌ر به کومه‌ل و خه‌باتی خویندکارانی کورد له ئه‌وروپا .
ئه‌نجا کونگره ده‌ستی کرد به باس کردنی کاروباره‌کاتی ،
گویی له راپوری نایی سکرتری گشتی کاک « سعدی ئەمین دزه‌یی »
وه سکرتری گو‌فاری کوردستان کاک « صلاح سعد الله » وه راپوری
سکرتری لقه‌کاتی کومه‌ل له نه‌مسا ، ئینگلتیره ، ئەلمانیای په‌ک‌گرتوو ،
ئەلمانیای دیموکراتی و سویسره گرت . وه به‌دورو دریزی لهم
راپورانه‌یان کولیه‌وه ، ناوبه‌ناویش ئه‌و نامه‌و ته‌لگرافانه ئه‌خوینرايه‌وه
که له کاتی کونگره‌دا له لاین گه‌لیک له کورده ناسراوه‌کانو

(۷۱)

دوسته کانی کومه له وه نه گه ښت به کونگره ، له وانه نامه ی سهروک بارزانی و پاریزه ابراهیم احمد و پروفیسور قه نانی کورد و ښو ته لگرافې رهوشن بدرخان و گه لیکې تر ، هدر ودها نامه ی کومه لی خویند کارانی عراق له ښنگلته ده و نامه و ته لگرافې گه لیک دوست و برایانی کومه له گه ښت به کونگره ، همویان نومیدیان سهرکه وتی کونگره و پیش که وتی کومه له بوو له کار و باره کانا که جیگای لایه نگیری همو که سیکې به شه ره فقه و ده کو له راپوری نایی سکر تیری گشتی و سکر تیری گو فاری کوردستان و سکر تیری لقه کان ده رکه وت ، سالی رابورد و سالی پر له کوشش و گورچو گولی بوو له پیناوی هینانده ی نامانجه کانی کومه له دا که تیکوشان بو جی به جی کردنی مه سه له ی کورد و ناسیتی کورد به گهلانی نه وروپا ، به لام خویند کاران همو بریاریان و ایه سالی ناینده زیاتر به کیه تی ریزو خه باتیان به هیز بکن و ده همیشه به ره و پیشکه وتن و سهرکه وتن برون ، سهره رای همو کوسپو ناخوشیه ک یته بهر ده میان .

له بهر نه وه ی له راپوریکې وادا جیگای باس کردنی همو روداوه کانی کونگره نابیته وه ، لیردها تنها گرنک ترین نه و نامانه ی به کونگره گه ښت له گهل و تازی نوینه ره کانی خویند کارانی کوردستانی تورکیا و ایران و عراق و سوریا و گرنک ترین بریاره کوتایی په کانی کونگره نه خه پنه بهرچاو :

نامه گه ی سهروک بارزانی :

سهروک له نامه گه یا نه لی :

« داخه که م له بهر پیویستی مانه و دم له ولاتا نه م توانی ناماده ی

(۷۲)

کونگره که تان بى من له گهل هه مو ههنگاو یکتانام له ریگای گه یاندنی
دهنگی گه له که مان به گهلانی جهان ، وه ده رخستنی راستی مه سه له ی
میلله ته که مان و ئانکرا کردنی هه لویتتی گه لی کورد به رامبه ر
جهه هوریه ته دیمو کراتیه که مان ، جهه هوریه تی کورد و عه ره ب ، که
ئهمرو برادیمو کراتیه کاتان له کوردوستانی عراق به هه مو هیز یانه وه
تی ئه کوشن له پیناوی پاراستن و پیش خستیا له زیر سه ره کرده یی
پیشه وای عه ره بو کورد عبدالکریم قاسم .

« من دلنیم له وه ی خه باتی ئیوه که هه رگیز جیانایته وه له خه باتی
گه لی کوردستان له پیناوی ئاستی و رزگاری و دیمو کراتیه نا ، هه میسه
به رده وام ته بیت له سه ره ئه و ریگ راستی گرتوتانه ، له به ر ئه وه
ئیسو هه مو نیشتمان به روه ریکی دلسوز ناماده یین بو پیشکەش کردنی
هه مو یارمه تیه ک له توانادابیت بو ئهم کوششه نان .

ئومیدی سه ره کهوتنی کونگره ی چواره متان ئه که م ، وه داوای
لی بوردتان ئه که م چونکه نه م توانی له کونگره که تانا ناماده بى .

ماموستا ئیبراهیم احمد له نامه که یا ئه لی :-

به داخه وه ئه لیم نه متوانی له کونگره که تانا ناماده بى . به گه رمی
ئومیدی سه ره کهوتتان ئه که م له خه باتی بیروژتانا له پیناوی چاکه و
مافی گه لی کوردا به رده نگاری ئیمپر بالزم و نو که ره کانی ، هه روه ها
لایه نگیری تیکوشاتانم له پیناوی پاراستی جهه هوریه ته
دیمو کراتیه که مانا ، جهه هوریه تی کورد و عه ره ب به سه ره کرده یی
عبدالکریم قاسم .

بو پیشه وه له پیناوی دیمو کراتیه ت و سه ره به ستی و ئاسایش دا .

(٧٣)

پروفیسور قه ناتى كوردوف له موسكوهه نوسيوپه تى :-

داخه كه م له بهر نه خوشى نه م توانى بيم بو فينا ، تا لــــه
كونگره كه تانا ناماده بم ، كوپونه وهى ئيوه له شارى « فينا » زور باشه
بو پيشكهوتن و بزوتنه وهى سه ربه خويى كورد ، بو دوستايه تى و برايه تى
ناو ميلله تانى جهان ، بو ناشتى و ئازادى ميلله تان .

« دانانى ته ليف بايه كى لاتينى بو زباني همو كورده كان گه ليك
پويست و نرخ داره ، به لام ده بيت نه وه بزاتن ، تا كوردستان نه بنه
بهك گرانه حه رفى لاتينى له ناو همو كورده كان بلاو بكن . . ئيسنا
حه رفى لاتينى باشه بو كورده كانى توركي او سوري او بو كاري عيلمى »
له پاشا نامه كه ي بهم وو شان هى خواره وه كو تايى پى نه هينى :

« ئيتى بزى خه باتى گه لي كورد ، بزى به كيه تى كوردستان و
بهك گرتى همو گه نجانى ميلله تى كورد له پناوى كورد و كوردستان .
بزى جه مه وريه تى عراق ، هى كورد و عه ربه ، بروخى ئيمپريالزم
كونه به رستى » .

نوينه رى خويندكارانى كوردوستانى داگيركراوى به زور به توركي او به ستر او له ووتاره كه يا ووتى :-

« پتر له جه وت مليون كورد له ناوچه پرر پيت و سامانه كانى
ديار بكر و مازدين و ئورفه و ئه رزوروم و ناوچه كانى ترا ، ئه مـرو
به رنگارى ناخوش ترين ژيان و چه وسانه وهن له سه رده ستى كار به ده سته
زورداره كانى حكومه تى توركي اى كونه به رست ، كه سه ره راي هق
خواردنى نه ته وا به تيمان ئه مرو خاوه نى سه روه ت و ساماتى
نيشتمايستان !! » .

(٧٤)

« پیوسته همومان دەست له ناودەستا خەبات بکەین بو ئەوەی
هەمو پارچە دا بەش کراوە کانی کوردستانی خوشەوێستمان بکەین بە
یەك... باوکت و بایرمان زور هەلیان له کیسی خویان دا له ریگی
بەکیەتی کوردستانا... ئیمە ناپیت ئەو هەلانی ئەوان دووبارە
بکەینەوه... با له سەر خاکی پیروزی کوردستان که به خوینی باوکت و
بایرمان ئاو دراوه، هەمو سویند بخوین: یا مردن یا سەر بەستی »

نۆینەری کوردستانی تورکیا ئەوەندە بەدلیکی پر له داخ و
دەنگی بە سوزەوه و تارەگەیی دا، هەستی هەمو دانیشتوانی
کونگرەیی بە جوریکی وا جولان تا ماوەیەکی زور هەمو بە سەر
پیوه، بە چەپلە ریزانیکی زور گەرم بە پیریوه چون *

نۆینەری کوردستانی داگیرکراوی بە زور بە ئیران بەستراو
ووتی :-

«... حکومەتی کۆنەپەرستی ئیران بە زور ئەیهوی گەلی
کورد له ئاو بەریت بەلام هەرگیز ئەمەیی بو ناچیتە سەر... با
خویندناختەیی کوردی و نوسراوو روژنامەو گوڤاری کوردی نەبی،
با قەفی زنجیرەکانیان له پیمانان زیانەر ئەستور بی، ئیمە هەر کوردین و
بە کوردی ئەمینەوه، تا ئەو روژەیی ئالای کوردستانی سەر بەستی و
یەك گرتوی خومان بە دەستی خومان بە سەر خاکی کوردستان
خوشەوێستمانا بەرز ئەکەینەوه، ئەو روژەش دورنیه ئەگەر بیت و
ئیمە بەراستی بو گەل و نیشتمانە کەمان خەبات بکەین و بەدروو
دەلەسەیی ئەم و ئەو هەل نەخەلەتین، وە کوو چارەها هەل خەلەتاین...
ئێتر بەسە بەهەلە چووون و دلپاکی بەرامبەر بە دوو شمانی نەتەوهی

(٧٥)

كورد • بزی كوردو كوردوستان •

نوینەری خویندکارانی كوردستانی داگیر کراری بەزور بەسوریاو
بەستراو :ـ پاش ئەوێ باسی نەهیشتی سەر بەستی کرد لـ
سوریای لە ژیر حوکمی ژەندرمە کاتی عبدالناسرا ووتی :ـ من
باسی ئەو بەشە کوردستانە ئەکەم کە ئەمرو لە ژیر باری گرانی
کار بە دەستە کاتی سوریای میسرا ئەچەوسینەو • ئەو کار بە دەستانە
ئەمرو براکانیان لە بەندیخانە توند کردوین و هەموو هەقیکی
نەتەوا یەتی یان لی زەوت کردوین ، ئەوانە ئەک تەمسلی ئیمە بە لکو
تەمسلی گەلە کە ی خوشیان ناکەن ، ئەوانە زور باش ئەزان ئیمە
گەلیکی سەر بە خو دروست ئەکەین کە هەر گیز لە پیناوی سەر بە ستیمان
دریغمان نە کردو • کەچی لە ئاستی هەقە کانسانا خویان گیل ئەکەن و
بە عەرەمان دائەن •

«برا کاتم لە سوریای ئەیانە ویت هەموومان بو مەسەلە ی کورد خەبات
بکەین ، وەزە لە « جزیره » کە پارچە بەک خاکی پر پیت و بەرە کە تی
کوردستانە زور خرابە ، نیوە ی وازیاتی سوریای لەم بەشەو
دەر ئەچیت ، بەلام حکومەت هیچ ناکات بو چاک کردنی وەزعیان •
» بزی خەباتی گەلی کوردو هەموو گەلانی جەهان لە پیناوی
سەر بەستی و رزگاریا • «

نوینەری کوردستانی عێراق ، لە ووتارە کە یا باسی وەزعی
کوردە کاتی کرد پیش شورشی ۱۴ ئەموز لە ژیر حوکمی ئیمبریا لزم و
رژیمی پاشایەتی دارزاودا ، کە چون ئەیان و پست زبانی و وێژە ی
کوردی لە ناو بەرن و ئەو مافانە ی کوردە کان بە خوینی خویان وەریان

(۷۶)

گرتبوو به چاکی جی به جی نه ئه کرا + هه تا ناوهینانی کوردستان به تازان ئه زمیرا له سایه ی دهن به سه ری بیگانه و هه ندیک له کورد فروشه کان ، که چاکه و مافی وولانه که یان فروشت به رامه ر به جهن کورسیه کی سوک ، که ئه مروش به داخه وه ئه لیم وینه ی نه و میلله ت فروشانه هه رماوه ، نه وانه ی تا ئیستا خزمه تی بیگانه نه که نه و کوردیان له بیر چوه نه وه چونکه مه سلله حه تی ئه مرویان ریگایان نادا بو کوردو کوردستان تی بکوشن •

نه پاش دا باسی بیکه یانی جه مهوریه تی عراقی کرد، که چون له نه نجامی نیکوشانی جهن ساله ی گه لی کوردو عه رهب پیک هات ، وه چون کورده کان توانیان له سه رده می جه مهوریه تا جهن هه قیکیان وه ربگرن • وه داوای کرد که هه میسه تیکوشانی کوردایه تیان به هیز بکه ن له پناوی سه ندنی هه مو هه قیکی نه ته وایه تی و دیمو کرانیانا به و جوژه ی که گه لی کورد خوی نه به ویت ، چونکه هه یج مافییک وه رناگیری بی کوشش کردن ، وه داوای کرد له هه موان که لایه نگری و پشتیوانی جه مهوریه تی عراق بکه ن به سه رکرده یی عبدالکریم قاسم و هه ول به دن بو پاراستنی دیمو کرانیه ت و ئاشتی له سه ر بناغه ی برایه تی کوردو عه رهب و هه مو میلله تان •

برباره مرنکه کانی کونگره :

۱ - ده رباره ی عراق : کونگره لایه نگری به کی ته وای کوماری عراق و به یروه دیمو کرانیه که ی نه کات به سه رکرده یی عبدالکریم قاسم ، وه داوا له حکومه تی عراق نه کات تا به رده وام بیت له سه رسیاسه ته که ی به رده نگاری ئیسه ریالزم و کونه به رستی که دامه زرایت

(۷۷)

له سههه برابه تهى كوردوعه ره ب وريزگرتن له مافى ههمو
كه مابه ته كانهى تر •

« كونگره خوشى خوى ده رته برى به رامبه ر به دامه زرانى
مديره تهى زانبارى كوردستان وه داواى جى به جى كردنى هم برباره
ته كات به خيرابى •

« كونگره داواى پيكه هينانى سه به خويى ذاتى ته كات بو
كوردستانى عيراق وه وا به پويست ته زانيت له ده ستورى تازه دا
ماده به كى ئاشكرا دابنريت ده باره ي هم ههقه •

۲ - ده باره ي ئيران :

كونگره لايه نى نامه ي « ليژنه ي به ربوه به رى گشتى » ته گرى ،
كه درا به شاي ئيران ، كانهى چوونى بو له ندهن ، لهو نامه به دا داوا
له حكومه تهى ئيران كرابو بى ليتان به مافى نه ته وا به تهى گه لى كورد ،
وه پروتستو درا به ره نگارى پهيسانى نه مريكاو ئيران ، وه به ره نگارى
نهو پيلان و مؤامه راتانه ي له ئيران ريك ته خرى به رامبه ر به كومارى
ديموكراتى و ئانه تهى خوازى عيراق ، كونگره وه لامى سه فاره تهى
ئيرانى به رامبه ر به م نامه به به هيج نازانى •

ههروه ها كونگره لايه نى قسه كانهى وه فدى كومهل ته گريت كه
به سه فبرى ئيران ووترا له له ندهن ، بو تاكيد كردن له سه ر نامه كه ي
كومهل ، وه بو جى به جى كردنى داخوازيه نه ته وا به ته كانهى كورد له
ئيران ، وه به ره به ست نه كردنى روژنامه و گوڤارى كوردى ولا بردنى
ئيداره ي سوپايى له كوردستانى ئيران و گورينى به ئيداره به كى مه ده نى ،
كونگره نازه رايى خوى ده رته برى به رامبه ر به نه گه ياندى هم

(۷۸)

داخوازیانه به حکومتی ئیران له لایهن سفیری ئیرانهوه ، وه ئهمه به لادانیکي ئاشکرا دائهتیت له کهترین رهوستی دیپلوماسیانهی باوهزی کر او ، ههروهها نارهزایی پیشان دا بهرامهر قسهی وهزیری ئیران که ووتی زبانی کوردی له کوردستانی ئیرانیه ، وه داوا له لیژنه ی بهریوه بهری گشتی « ئەکات تا ههول بدات بو گه پاندنی پیشیاره کانی کومه له به حکومتی ئیران به ریگایه کی ترا •

« کونگره داوا له حکومتی ئیران ئەکات سیاسهتی ناله باری ئیستای بگوری بهرامهر به گهلی کوردستان ، وه دان بنیت به مافه دیموکراتیه کانی گهلی کوردا ، وه کو سه بهستی بلاو کردنه وه و کو بوته وه و وه گرتهی مافه نته وایه تبه کانی کورد وه خویندن به زبانی کوردی له کوردستانی ئیرانا وه داوا له حکومتی ئیران ئەکات له پهمانی به عدا بکشیه وه ، چونکه ئهم به یسانه به رهنگاری چاکه ی هه مو گهلانی روزهلانه •

• کونگره ی جواره هه والی وه گرته گو فاریک به کوردی له تاران دهر ئه چیت به ناوی « کوردستان » ، وه ئهم گو فاره دان ئه نیت به بونی بهک نهنه وه ی کوردا و ئه لیت ، لورستان و بهختیار به شیکسی خوشه و یستن له گهلی کورد ، ههروهها کونگره به وه ی زانی کورسیهک بو زبان و ئه ده بی کوردی له دانشگای تاران ته رخان کراوه ، ئیمه له کاتیکا ئهم هه والانه وه ره گرین ، برومان وایه ئهمانه بهس نیه بو کورد چونکه وه زعی کومه لایه تی و ئابوری و زانیاری و نته وایه تی زور خرایه له کوردستانی ئیرانا ، له بهر ئه و ئیمه داوای ههستان ئه کهین به ههنگاری تر بو چاک کردنی هه مو

(٧٩)

و دزعه ناله باره کانی کوردستانی ئیران •

کونگره داوا له حکومهتی ئیران ئەکات ، دان بهو راستیه
عشمه دا بئیت : که زبانی کوردی بهشیک نیه له زبانی فارسی ،
به لکو زبانیکی سه ره خو به له زبانه کانی « هندو - نهو روپی - بهشی
ئیرانی » وه داوا ئەکات حکومهتی ئیران دان بئیت به وه دا کوردستان
له روی جوگرافی و نه ته وایه ته وه له م به شانیهی خو وه وه بیک هاتوه :
ناوچهی بهختیاری ، لورستان ، کرمانشاه ، وه نهو ناوچه بهی
له ئیداره ی ئیستادا پیی نه لین : کوردستان و به شه کانی روزاواو خواری
نازربایجان ، واته ناوچهی مه هابادو شکاکو جلالی •

۳ - ده باره ی تورکیا :

کونگره سلاوی گه رمی پیشکەش خویندکارانی کوردستانی
تورکیا ئەکات به رنگاری ئیمپریالیزمی ئەمریکی و کونه به رستی تورکی
که نه مرو حکومهتی مه نده ریس ته مسیلیان ئەکات ، وه لایه نگری
تیکوشانان ئەکات له ریگای ئازادی نه ته وایه نه ئیدا ، کونگره داوا
ئەکات دان بئری به مافی خویندکارانی کوردا له تورکیا تا بتوانن
له خویندخانه کانی کوردستانی تورکیا به زبانی نه ته وایه تی خوینان
به خوین ، کونگره بی بهشی بان له م هه قه به جیاوازی به کی نه ته وایه تی
دانه ئیت ، نه مهش لادانه له مافی مرو فایه تی و په یمانی نه ته وه به ک
گرتوه کان •

۴ - ده باره ی سوریا :

« کونگره ناره زایی خوی ددر نه بیری به رامبه ر به چه وسانده وه ی
نه ته وایه تی کورده کانی سوریا وه داوا ی وه ستاندنی ئەکات

(۸۰)

دهس بهجی ، وه داوای بهره لا کردنی هه مو گیراوو بهنده سیاسیة کان
 ئەکات به کورده کانه وه ، وه گه رانده وهی هه مو سه ربازو ئەفسه رو
 ماموستاو موده فه ده ر کراوه کان بو سه ر ئیسه کانی پیشویان ، وه
 داوای بهره لا کردنی سه ره بهستی دیسو کرانی و سه ره بهستی دانانو
 پلاو کردنه وه و روزنامه چیته ی و وتاردانو سه ره بهستی ریک خستی
 سیاسی و خویندکارو کریکار ئەکات وه پی لینان به مافه نه ته وایه تیه کانی
 کوردا ، هه روه ها کونگره به توندی ناره زایی پیشان ئەدا به رامبه ر
 پیلانی دوزمنانه ی کوماری به ک گرتووی عه ره ب به ره نگاری ئاسایشی
 کوماری عیراقی دیسو کرانی •

« کونگره به پیوست ئەزانی هه رشیککی به هیز ببری بو
 به ره لا کردنی بو یزی کورد » قه دری جان – عبدالقادر عزیز « وه
 داوا له به کیه تی ویژه وانه کانی عیراق ئەکات تا به تابه تی داوای
 به ره لا کردنی بکه ن ، هه روه ها کونگره ناره زایی خوی ده ره ببری
 به رامبه ر به زه وت کردنی پاساپورتی « دکور نور الدین زازا » وه
 داوای گه رانه وهی ئەکات •

• - ده رباره ی به کیه تی سو فییت :

کونگره ی چواره م سو پاتی کونگره ی سی هه می کومه ل دو باره
 ئەکانه وه بو به کیه تی سو فییت و کوماره کانی ئەرمینیا و جورچی او
 ئازربایجانی سوشیالیستی سو فییتی ، بو اه تمام دانیان به زانیاری نیستمانی
 کورده کانی به کیه تی سو فییت ، وه ئومید ئەکات ، وه کو له مه و پیش
 چه ن کومه لیککی کوردی داوایان کردوه ، کار به ده سنانی سو فییت
 هه ل به سن به چاپ کردنی نوسراوی کوردی و روزنامه و گو فاره کان

به تیبی لاتینی تا ملیونه‌های گه‌لی کورد له ده‌ده‌وه‌ی به‌کیت‌ی سو‌فیت
لی‌ی تیبی بگات •

٦ - ده‌باره‌ی کورد :

کونگره بروای وایه‌ جه‌ل‌کردنی ته‌واوی مه‌سه‌له‌ی کورد
نه‌وه‌دایه‌ هم‌و پارچه‌کانی کوردستان له‌ زیر چنگی ئیمپریالزم و
کونه‌په‌رستی بیگانه‌و ناوخوی‌ نازاد بگری ، به‌ دامه‌زاندنی حکوماتی
دیموکراتی له‌ ده‌وله‌تانه‌دا نه‌مرو کوردستانیان نه‌که‌ویته‌ ناو ،
وه‌ نه‌مانه‌ش دان‌ بنین به‌ مافی گه‌لی کوردو هه‌قه‌ نه‌ته‌وایه‌ تیه‌کانی ،
له‌ سه‌روی هم‌و نه‌م هه‌قانه‌وه‌ هه‌قی دانانی دواروژی خوی به‌
ده‌ستی‌خوی •

نه‌نداماتی کونگره‌ به‌کگرتی جولانه‌وه‌ی شورشگیران له‌
هم‌و به‌شه‌کانی کوردستانا له‌ پیناوی نازادی و ئاسایش و دیموکراتیه‌تا
زور به‌ لاوه‌ پوبست‌بوو ، هه‌روه‌ها دانانی سیاسه‌تیک‌ی به‌ک‌گرتوو
بو هم‌و گه‌لی کورد ، تا هم‌و پیکه‌وه‌ تیبکوشن له‌ پیناوی هینانه‌دی
ئامانجه‌ پیروزه‌کانی گه‌لی کوردا ، له‌ کوردستانیک‌ی نازادو به‌ختیارو
به‌گ‌گرتوو‌دا •

بیجگه‌ له‌مانه‌ی باس‌کرا کونگره‌ گه‌لیک بریاری‌تری وه‌رگرت ،
ئومید نه‌که‌ین له‌ کاتیکی نزیک‌دا له‌ ژماره‌ی پینجه‌می گو‌فاری
کوردستانا - ژماره‌ی تاییه‌تی کونگره‌ی چواره‌م - بیخه‌ینه‌ پیش‌چاو •
کونگره‌ یاش ته‌واوبونی کاروباره‌کانی وه‌ هه‌ل بزاردنسی
« لیژنه‌ی به‌ریوبه‌ری گشتی » نوی ، روژی ٢٦ی ته‌موز سه‌عات دوی
به‌یانی به‌ سرودی « نه‌ی ره‌قیب هه‌ر ماوه‌ قه‌ومی کورد زبان ••• »

دهس بهجی ، وه داوای بهزه لا کردنی هه مو گیراوو بهنده سیاسیه کان
 ته کات به کورده کانه وه ، وه گه راننده وهی هه مو سه ربازو شه سه رو
 ماموستاو موده زده دهه کراره کان بو سه ره ئیشه کانی پیشویان ، وه
 داوای بهزه لا کردنی سه بهستی دیموکراتی و سه بهستی دانان و
 بلا و کردنه وه و روزنامه چیه تی و و تاردان و سه بهستی دیک خستی
 سیاسی و خویند کار و کر بکار ته کات وه پی لینان به مافه نه ته وایه تی کانی
 کوردا ، ههروه ها کونگره به توندی ناره زایی پیشان ته دا به رامبه ر
 پیلانی دوزمانه ی کوماری به ک گرتووی عه ره ب به ره نگاری ئاسایشی
 کوماری عیراقی دیموکراتی •

« کونگره به بیوست ته زانی هیرشیککی به هیز ببری بو
 بهزه لا کردنی بو بزی کورد » قه دری جان – عبدالقادر عزیز « وه
 داوا له به کیه تی ویژه وانه کانی عیراق ته کات تا به تایه تی داوای
 بهزه لا کردنی بکن ، ههروه ها کونگره ناره زایی خوی ده ره ببری
 به رامبه ر به زه وت کردنی پاساپورتی « دکور نور الدین زازا » وه
 داوای گه رانه وهی ته کات •

ه – ده به ره ی به کیه تی سوفیت :

کونگره ی چوارده سوپاسی کونگره ی سی هه می کومه ل دوباره
 ته کانه وه بو به کیه تی سوفیت و کوماره کانی ئه رمینیا و چورچی او
 ئازربایجانی سوشیالیستی سوفیتی ، بو اهتمام دانیان به زانیاری نیستمانی
 کورده کانی به کیه تی سوفیت ، وه ئومید ته کات ، وه کو له مه و پیش
 چه ن کومه لیککی کوردی داوایان کردوه ، کار به ده ستانی سوفیت
 هه ل بسن به چاپ کردنی نوسراوی کوردی و روزنامه و گو فاره کان

(۸۱)

به تیبی لاتینی تا ملیونه‌های گه‌لی کورد له ده‌ده‌وه‌ی یه‌کیه‌تی سو‌فیت
لی‌ی تی بگات •

٦ - ده‌باره‌ی کورد :

کونگره بر‌وای وایه‌ جه‌ل‌کردنی ته‌واوی مه‌سه‌له‌ی کورد
نه‌وه‌دایه‌ هه‌مو پارچه‌کانی کوردستان له‌ زیر چنگی ئیمپریالزم و
کونه‌پهرستی بیگانه‌و ناوخوی‌ نازاد بگری ، به‌ دامه‌زرا‌ندتی حکوماتی
دیموکراتی له‌ ده‌وله‌تانه‌دا نه‌مرو کوردستانیان نه‌که‌ویته‌ ناو ،
وه‌ نه‌مانه‌ش دان بنین به‌ مافی گه‌لی کوردو هه‌قه‌ نه‌ته‌وا‌یه‌ تیه‌کانی ،
له‌ سه‌روی هه‌مو ئه‌م هه‌قانه‌وه‌ هه‌قی دانانی دوا‌روزی خوی سه‌
ده‌ستی‌خوی •

نه‌ندامانی کونگره‌ یه‌گرتی جولانه‌وه‌ی شورشگیران له‌
هه‌مو به‌شه‌کانی کوردستانا له‌ پناوی‌ نازادی و ئاسایش و دیموکراتیه‌تا
زور به‌ لاوه‌ پو‌بست‌بوو ، هه‌روه‌ها دانانی‌ سیاسه‌تیکی به‌گرتوو
بو هه‌مو گه‌لی کورد ، تا هه‌مو پیکه‌وه‌ تی‌بکوشن له‌ پناوی‌ هینه‌ندی
ئامانجه‌ پیروزه‌کانی گه‌لی کوردا ، له‌ کوردستانیکی نازادو به‌ختیارو
یه‌گرتوو‌دا •

بیجگه‌ له‌مانه‌ی باس‌کرا کونگره‌ گه‌لیک بریاری‌تری وه‌رگرت ،
ئومید نه‌که‌ین له‌ کاتیکی نزیک‌دا له‌ ژماره‌ی پینجه‌می گو‌فاری
کوردستانا - ژماره‌ی تاییه‌تی کونگره‌ی چواره‌م - بیخه‌ینه‌ پیش‌چاو •
کونگره‌ پاش ته‌واوبونی کاروباره‌کانی وه‌ هه‌ل بزاردنسی
« لیژنه‌ی به‌ریوبه‌ری گشتی » نوی ، روزی ٢٦ی ته‌موز سه‌عات دوی
به‌یانی به‌ سه‌رودی « ئه‌ی ره‌قیب هه‌ر ماوه‌ قه‌ومی کورد زبان ... »

• کوتاهی پی هینرا

ئیمه له کانیکا ههمو برومان وایه ، جولانهوه کهمان بهشیکه
هدرگیز جیا ناپتهوه له خهباتی گهلی کورد له ههموو بهشهکانی
کوردستانا ، بهلین ئهدهین بیینه نمونهیهکی زیندو بو پهکیهتی
جولانهوهی کوردابهتی له ههمو بهشهکانی کوردستانی
خوشهویستمانا •

با ههمو پیکهوه ئالای خهباتی یهک گرتومان بهرز بکهینهوه ، بو
رزگارکردنی تهتهوه چهوساره کهمان له دهن بهسههری بیگانهو
دوژمنانی ناو خو •

خهباتی یهک گرتوو چهکی سهرکهوتسانه ، چونکه هیچ هیزیک
نه له ریگای مللهتیکی یهگ گرتودا بوستی ئهگهرازوی خهباتی
لی ههل کردو ئامادهبو بو پیشکەش کردنی ههمو قوربانیهک له پیناوی
ئزادی و بهختیاریا •

بزی خهباتی یهک گرتوومان ، بزی کوردو کوردستان

بزی ئاشنی و دوستایهتی ناو ههموو گهلانی جیهان

کمال فوآد

سکرتری کومهل

بهرزهوهندی ئابوری بیرو باوهزی سیاسی ریزو چینهکان دیاری
ئهکا ، وه هیچ هیزی ناتوانی ئهم بهرزهوهنده بخاته پشت گوی •
لهواندیه یهکه یهکهی خهک بیریان بکوری ، لهوانهیه واز له قازانجی
تایبهتی خویان بهینن ، ئهگهراز چی ئهمهش به دهگهمن ههلهکهوی ،
بهلام چینهکان و ریزهکانی ههزگیز ئهمه ناکهن •

جهواهر لال نههرو

(۸۳)

په یمان

به و جوو ته چاوه کالانته
به و لیوه قوته ئالانته
به تیشکی روناکی گونات
به ئاهی سارد ، به ئاوات
دووری نزیك ته په رستم
گیانه به شیوهت پر رمهستم
بیره و هری روزانی زوو
وا له یاداو له بیر نه چوو
زرددخه نه و سوزی دهنگت
ته خشه کیشه و وا له سهر زوو
دووری نزیك ته په رستم
گیانه به شیوهت پر رمهستم
خه وو خورا کم به زاره
چاو له فرمیسی بیزاره
قهتیس ماوه له سهر برژانگ
یا خود تالك تالك سهره و خواره
دووری نزیك ته په رستم
گیانه به شیوهت پر رمهستم
سالان دیت و تیه ر ته بی
ئاواتی من نایه ته جی
ناسوری دل ، نازاری نوی

(۸۴)

توانی بیرو هوشم بهری
 دووربی نزیك ته تپه رستم
 گیانه به شیوهت پررمهستم
 ته ژیم ژیانم ته رخانه بوتو
 ته گهرچی زیان بم کاره نجهرو
 بهلام نهوری بهی گرتومه بو تو
 واگرتومه بهر بی پرسی بو ؟ بو ؟
 دووربی نزیك ته تپه رستم
 گیانه به شیوهت پررمهستم
 خوشه و بستیت بی پرسی من
 بهتی سیداره ی هاویشته گهردن
 ریشه ی گیانه می ده رهینا له بن
 بردی له گهل خوی بو ده ریاری بی بن
 دووربی نزیك ته تپه رستم
 گیانه به شیوهت پررمهستم
 له سایه ی خوشه و بستیا
 بی هوش و گوش و ناواره
 که وتوم و چارم ناچاره
 پیشم هدرناله و هاواره
 دووربی نزیك ته تپه رستم
 گیانه به شیوهت پررمهستم
 هه له م چیه و کوا گونا هم

سزام بدهو بیره ئاهم
 یابه جاری جا چارم که
 نهم زیانه رزگارم که
 دووری نزیك ئه تپه رستم
 گیانه به شیوه ت پررمهستم
 ناوی شیرینت وا له سه ر زارم
 همیشه بوته وانهو کردارم
 به هیوات ئه ژیم تا دوا هه ناسه
 هرچی نهش پرسی له حالی زارم
 دووری نزیك ئه تپه رستم
 گیانه به شیوه ت پررمهستم
 - ن -

نیشتمان پهروه ری راسته قینه رهز ئه گری له چون به کی
 نه ته وه کانی تر ، وه له هه مان کاتا هیواداره بو هینانه دی به زرتیرین
 ژینی مرو قایه تی له به ک ولاتا وه په کیه تی گهلانی هه مو گیتی
 ئه پاریزی ••

نه ته وایه تی کونه په رستانه ی بورژوازی رقوکنیه به ریا ئه کات له
 ناو نه ته وه کانا •••• وه شیت گیری نه ته وایه تی (العصية القومية)
 یاسای عه شایه ری کونی دوا که وتو هاو نیشتمان ه کان ئه پچرینی له هه مو
 جهان وه وایان لی ئه کا له سنوری ته سک و تروسکی تی بی نینه
 ووشکه که ی خوبانا بخنکین •

لیو شار

(۸۶)

چیرۆکی ژماره

چۆن له بیرم بچینهوه؟!؟

مصطفی صالح کریم
- ئەندام له یه‌کیه‌تی نه‌دیسانی عێراق -

بو لیم زیز بوویت؟ بو ماله‌که‌ت به‌جی هیشته‌وه ورویشته‌ویت؟
توانی ئەم دوو کورپه‌ ساوايه‌ چی به‌ بی‌ ناز بیه‌سته‌وهوه بدرین
به‌ به‌ر شه‌پولی ناخوشی و لیک‌جیا‌بوونه‌وه‌ی منو تودا!
هه‌رگیز چاره‌روانم نه‌ئه‌کرد که نیوه‌رو بیه‌وه‌ ماله‌وه‌ وئو
نه‌بینم چاره‌روانی ئه‌و پارچه‌ کاغه‌زه‌ به‌کوله‌م نه‌ئه‌کرد که
له‌ سه‌ر میزه‌ که‌می دا‌بنی و برویت! ئه‌و پارچه‌ کاغه‌زه‌ی که‌ به‌ پرته‌او
به‌لامارم دا‌یه‌ بزاتم چیت تیدا نویسه‌وه . که‌ خویندمه‌وه‌ ته‌نیا ته‌مه‌نده‌بوو:
« تانیستا ته‌مه‌نه‌ناسیت باش ، به‌لام دوینی که‌ ده‌سته‌ خوشکه‌کانم
هاتن به‌میوانیم زور شت تی‌که‌یشتم ، به‌ تابه‌تی (نه‌سرین) تی‌ی
که‌یاندم که‌ چه‌ند کچ له‌ رابووردووتا هه‌یه‌ ، کی ئه‌لی :هه‌ر
رابووردوو ره‌نگه‌ هی ئیستانت بن ، منیش بروام نه‌ئه‌کرد له‌
سه‌ره‌تا وه ، به‌لام له‌ دوایی‌دا بو دل‌نیا‌بوون کتیبخانه‌که‌ت گه‌رام
- ده‌سته‌ نامه‌ پیچراوه‌کاتم دوزیه‌وه‌ که‌ به‌ شریکی ئال پیچاونه‌وه
له‌سه‌ری نووسراوه‌ (نامه‌کانی پرشنگ) تیر له‌وه‌ به‌ولاوه‌ چاره‌روانی
چی بکه‌م؟ وا ماله‌که‌م بو به‌جی هیشته‌ی »

(٨٧)

چهن دل رده قی له جو کمه کاتا چیت لی نه هات نه گهر چاوه روایت
 بگردایه تا نه هانمه ووه هه موو شتیکم بو نه گیرایته ووه به لام په له ت کردو
 به هه له ش چوویت نهم نه ویست که هه رگیز نهم باسه ت بو بگیری مه ووه
 چونکه نه زانم که بی ی دل تنگ نه بیت وه دیسانه ووه نه و نه ده ی تر
 دلت ختوره نه کات وه نه ت برژینی به لام چارم ناچاره که نه بی
 دلت به نهمه ووه جی ی خوی و نه و یاد گاره ی ناشتووم جاریکی تر
 زیندوو ی بکه مه ووه نه و دی که بوت نه گیرمه ووه نه و نه دی فرمیسک به
 چاوما نه هینته خواری نه و نه ده ش تو په ست نه کا به لام به دست من
 نه ناره زووی تو وایه هه موومان خاوه ن رابووردووین دوا ی
 ماره کردنت ویستم رابووردوو ی خومت بو بگیری مه ووه باسی نهم نامه
 بیچراوانه ت بو بکه م ، به لام ههستم کرد که به اختیاریت وه
 به اختیاریت به گه شت هی نه و به که (میرده کت) رابووردوو ی نه !!
 وه هه رگیز دلی بو دلنداری دانه خورپاوه له بهر نه و نهم ویست له
 خه یالت بده م و به اختیاریت لی بشیونم گیانه که م : نه و نامانه ئیستا نه نیا
 (یاد گارن) به لام تو پرر به پرری دلیت هه رچه ند پیوستی به ووه
 نه نه کرد که نه مه ش بلیم به لام بلیم جی له گهل سروشتی پرواهیمه ت
 که وام لی نه که ی ده ست بکه م به هه لکولینی گوری یاد گاری
 رابووردوو م ، ده سا گوی بگره و باش سه رنج بده :

« سه رنه نای سالی ۹۵۱ بو قوتابی بووم له به غدا نهم خونند
 روژیک روانیم نه و له کسانم هه موو گرد بوونه ته ووه له [لوحه ی
 اعلانات] منیش وه که نه وان خوم کوتا بو پیشه ووه بزانه جی نوو سراوه
 نه و نه ده ی بی نه چوو که هه موومان زانیمان بانگیکه بو لاوان کی

ټه پده وې خوي پيشكش بكت بو ټه ودي خوښي لي بگيري بو ټه وانه ي
كه تووښي نه خوښي كه م خوښي و هه ندي نه خوښي تری وا ټه بن كه
پيوستې يان به خون ټه بي بو روژي دوايي كه ده ست كرا به خو
نووسين ري بهرنه كهوت له بهر ټه و هموو قوتايه گه نجه ي كه
خويان پيشكش ټه كرد ، هه رچهنده من لاوازش بووم به لام دلم
به رايي نه هات له هاوريكانم دوا كه نوم مينش وده ټه وان خوم ناو نووس
كردو ناوه كانمان نيرا بو په كي له نه خوشخانه كان وه ټير هه ر
شه ودي به ټه له فون چهنه كه سيكيان لي بانگ ټه كرد بن

شه ويكيان زور سارد بوو نه چوو بن بو به شي دهرس خوښين
بو (مطالعه ي اجباري = پياچوونه ودي دهرس) به لكو له ژووري
نووستني قوتايخانه له سهر قهره وپله كه م راكشا بووم وه به تايه كم
له خومه وه پچا بوو خه ريكي خوښنده وه بووم كه له پرر چاو ديري
گشتي كه قوتايه كي پولي سپهم بوو هانو ووتې : - خيرا ههسته جل
له بهر كه و خوت بگه په نه خهسته خانه ي (ن) ټيمشه و نوره ي توپه و
داوايان كرويت ، مينش به په له خوم گه يانده ټه وې و په كي له
دوكتوره كان رووي تي كردم :

كچيك نه خوښي [ټه نيميا] به تي خيرا كه با برو بن ، مينش به
شه رميكه وه ووتم: دكتور كه سي تر نيه بيه ي له گهل خوتنا راسيه كه ي
زور سه رمامه ، خون له وانه په له له شما مه پييت ، ټه ترسم خوم پي
را نه گيرت . به پي كه ټينيكه وه ووتې .

- چاري له پيش هموو شتيكا نمونه ي خوښي تو كه گيرا وه له
گهل خوښي ټه م كچه دا ټه گونجه ي وه جگه له وده ش تو به پي ي

ناویشانه کهت رولهی کوردستانی ، فیری ساردو سه رمای ، گوی مه ده ره نهوانه ، خیرا که ها نه وهشت بی بلیم کچه نه خوشه کهش خه لقی سلیمانی به .

هر که نه مهی ووت ئیر نه لاوازی خوم و نه سه رماو نه هیچ شتیکم بیر نه ما خیرا سواری ئوتومویله که بووین و رویشین تا له بهر ده می خانویه کی قه شهنگا وهستاو دابه زین له بهر درگا خزمهت کاریک هات به پیرمانه وه و بردینی تا گه یاندینه ژوووریک که قه ره ویله یه کی تیدا بوو کچیکی جوانی قه لهم ریکی له سه ر راکشا بوو ، به لام رهنگی هه ل بزرکارو چاوی به قوولا چوو بوو ، لیوه کانی ته رای خونی تیا به دی نه نه کرا ، سو رای له روومه تیا نه نه پیرا ، له پشت سه ریشیه وه دولابو میزیک دانرا بوو ، پیاویکی به سالا چوو له گه ل ئافره تیکی چاو پرر له فرمیسکا له م دیوه و دیوی کچه وه دانیشبون ، دوا ی به خیر هاتن زانیسان که نه م کچه تاقانه ی نه م دایکو باو که یه وه هر نه مه شک نه بهن له بهر نه وه زور به په روشن بو ی ، سی مانگ زیاتره له سه ر جیگایه تووشی (انفلونزا) بووه ، دوا یی لی پس کرده ، ئیمجا که هاتوته نه مه ی چاک بیته وه نه مه نده بی هیزو لاواز بووه هیچ جو ره توانایه کی وای نه بهر به ره کانی ی هیچ نه خوشی یه ک بکات بو یه نایهت [نه نیسا = که م خونی] زیاتر ته نگی پی هه ل نه چنی زوری پی نه چوو که دکتور جاتا که ی کرده وه و جووتی ده ززی گه وره بوری یه کی لاسستیکی ده ره نا ، خیرا دایکه و باو که ژوو ره که یان به جی هیشت و دکتور که وته گواسته وه ی خوین ، سه رم که وته سوورر خوارد نو دلم که وته لیدان هه ره وه کو

(۹۰)

گیانم دهر بکیشمن ، عاره فیکئی سارد به ناوچه وانسا نه هاته خواری
ههروه کو کچهش ههستی به وه کردیی که له ج ئیش و نازاریکام
دهستی هینا به قولماو زهردد خه نه یه که وته سه ر لیوه کاتی بوو به
سه بووری دلم لهو تهنگو چه له مه یه دا •

خوین گواسته وه که ته واو بوو به لام من ههستم کرد به ماندوو
بوونیکئی زور وه دلشیم هه ر له دله کوتئی خوی نه ته که وت که سه رم
هه لیری بیسیم چاوه کاتی تی بر ریوم وه زور له سه رخو ووتی :
- نازانم چون سوپاست بکه م •

پیش نه وهی بتوانم قسه یه که ناماده بکه م بو و دلام دایکو باوکی
هانه وه ژووری وه هه ریه که بیان به جوریک سوپاسیان نه کردم ، به
دهم کو کردنه وهی شته کانه وه دکتور پیی ووتن :

ئه م قوتایه کورده و خه لکی سلیمانی به وه یه کیکه له و گه نه چانه ی
که خوی تبرع کردوه بو ئه م جووره فرمانانه واش بزاتم چاوه روانی
سوپاس ناکه ن به پیوستی سه رشانی خویانی نه زانن ، ئیتر کاتی
رویشتن مان هات به لام پیش نه وهی ژووره که به جی بهیلین باوکی
کچه که ووتی :

- تکام وایه ئه م ماله به مالی خوت بزانی وه هیچ شه رم نه که ی
مادام خه لکی سلیمانیته ئه بی به مالی باوکی خوتی بزانی •
گه رانه وه قوتابخانه و خوم کرد به ژیر جیگا که وه به لام هه ست
ئه که م خه و دووره لیم وینه ی کچه نه خوشه که به رده می گرتووم وه
به هیچ جووری به ره للام ناکت منیش جله وم شسل کرد بو خه یالی
ساوام ، وام نه زانی ئیستا پیکه وه که وتوینه ته گفتوگو له به ر خوشمه وه

(۹۱)

ههستم به شادی بهك نه کرد بهم ورده خهیلانهوه خهوم لی کهوت ،
بهیانی روز بووه چووین بو ژووری دهرس خانه کهوتسه ناو گیتراوی
[نهباتو سایکولوجیاو کان و اخواتها] به رادهیی هیچ بشووم نهبوو
پیری تیا بکهمهوه تا کانی پاش نیوهره هات هاوریکانم ههموو روویان
کرده گازیوی (نعمان) و (گازیوی رصافه) بهلام من ههر له خومهوه
به خهیلما هات سهریکی کچه نهخوشه کهی دوینی شهو بدهم ههرچهند
که ههشم زانی هیچ پیویست بدهم چوو نه ناکات بهلام کاتی به خومم
زانی له بهر دهرگا کهیان راووستاوم له پرر موچر که به کم یا ههات و
شهرم گرمی و له دلی خوما ووتیم ئیستا چیم پی نهلین کهوا ههله کهوتسه
سهریان ؟

بهلام پیش نهوهی وهلامی خوم بدهمهوه یا بگه ریمه دواوه
به کیك به گرمی ههت به پیرمهوه وه دهنگی به خیر هاتی بهرز
بووهوه که شهرم ههلبری روانیم باوکی کچه که به که توند دهستی
گوشیم وه پیش خوی دام بو ژووری نهخوشه که وه کورسی به کیان
لای قهره وبله که به وه بو دانام منیش ههوالی سیحه تیم لی برسی نهویش
به روویه کی خوشه وه وهلامی دامهوه :

– جاکم شکور •

ئیر کهوتسه گفتوگو له گهل دایکو باوکیا تا ماوه به کی و
تی پهری که ههستم کرد ئیر پیویسته برروم جار جار ههش چاوم
نه برریه چاوه گه شه کانی کچه نهخوشه که که تی گه شستم ناوی
(برشنگه) وه سهیری نهو سنگه نازداره بیم نه کرد که نهت ووت
(ئاردی بومبایه) نهو نهده سپی بوو ، ههستامو مال ئاوایم کرد

(۹۲)

هدرچهنده له کانی دلمهوه هموویست تا دنیا دنیا به هدر لهوی دانیشم
له ریگا نهختی سی و دووی دلی خوم کرد وه بریارم دا که ئیتر
نهچمهوه *

بهلام بو روزی دواپی هدر که نانی نیوهروم خوارد ئیتر به
جاری عهزمم روخا وه بهره و لانهی بهختیاریم جوولام *

خیزانی خوشهویستم :

هدرچهنده زور به داخهوهم که ئیستا دلتهنگ تهیت بهم راستی به
بهلام تاوانی من نیه تو بریت کولاندمهوه به جاری شریتی عومری
رابووردومت هنیایهوه پیش چاوم له بهر نهوه نلچاری که گوی
شل کهی بو رازه کهم تا دواپی روزی له روزان که پوستهی قوتابخانه
دابهشرا نامهیه کم ودرگرت له باوکی پرشنگهوه بو دهعهوتیان بو
کردبووم بو نیوهروی پنج شهمه ، مینش له کانی خویا چووم روانیم
(پرشنگ) زوه و چاکی نهروان کراسیکی سپی له بهرایه نهلی
فرشتهی (ئاشتی) به دینو نهچی و میزی خواردن ناماده نهکات له
دوای نان خواردن هدر چونی بوو خومم گه یاندی و تکام لی کرد که
سبهینی ههینی بهودهستم بهتاله بهیمانم بداتی له باخچهی (نعان)
بهکتری

بنین نهوهشم له بیر نهچوو که پی ی بلیم :

— بو سیجتهت وا باشه که ئیستا بگه ریبت و خوشی دنیا بچیژی *

نازانم نهو شهوهم چون لی به سهر چوو له خوشی نهوهی که
سبهینی له گهل پرشنگا دوو به دوو نهبین بیکهوه ، هدر چونی بوو له

(۹۳)

دووای نیوورو رووم کرده باخچهی (نعمان) نه‌بیم به تنیا پرشنگ
 له ژیر سیه‌ری دار (زه‌یزه‌فونیکا) دانیش‌توه له‌سه‌ر تاکه کورسی‌یه‌ک
 وه کیشیک‌یی‌یه‌نه‌م دیوو‌نه‌و دیوی‌نه‌کات ، هه‌ر که‌جاوی‌بیم‌که‌وت
 هه‌ستایه‌سه‌ری و ده‌سته‌ناسکوله‌که‌ی بو‌دریز‌کردم و تیر‌ده‌ستم
 گوش‌ی‌تیم‌جا‌له‌باخچه‌که‌هائینه‌ده‌روه و به‌جووته‌نه‌و شه‌قامانه‌مان
 برری‌به‌ده‌م قسه‌ی‌خوشه‌وه تا‌گه‌یش‌تینه‌قهرای‌رووباری (دجله)
 له‌وی‌له‌شوینیکی‌هیما‌دانیش‌تین ، روژیک‌ی‌زور‌خوش‌بوو ، سال
 به‌روه‌به‌هار‌نه‌رویش‌ت ، تیشکی‌خور‌ته‌وژمی‌زه‌وی‌شکاند‌بوو‌له
 سه‌ر‌له‌که‌هه‌ر‌له‌خومه‌وه‌به‌په‌نجه‌شتم‌درووست‌نه‌کرد‌وه‌ختیکم
 زانی‌نه‌خسه‌ی‌دلیکی‌گه‌وردم‌کیشاو‌له‌سوچکیه‌وه‌نووسیم « پرشنگ »
 نه‌ویش‌به‌په‌نجه‌شمشالی‌یه‌کانی‌و‌به‌ده‌م‌زه‌رده‌خه‌نه‌وه‌له‌سووچه‌که‌ی
 تری‌به‌خه‌تیک‌ی‌ئانکرا‌ناوی‌منی‌نووسی ، ئیتر‌خوم‌یی‌نه‌گیرا
 هه‌رچی‌له‌دلما‌بوو‌هه‌لم‌رشت‌وه‌سکالای‌خوم‌بو‌کرد‌که‌چون
 گورفتاری‌دلداری‌نه‌وم ، چون‌بووه‌به‌خوراکی‌گیانم ، به‌لام‌هه‌ر
 وه‌کوو‌نه‌م‌قسانه‌م‌شیک‌ی‌سه‌یر‌نه‌بی‌له‌لای‌نه‌و‌وابوو‌چونکه‌سه‌ری
 هه‌ل‌بری‌و‌چاوه‌جوانه‌کانی‌تی‌برریم‌کاتیکم‌زانی‌بونی‌هه‌ناسه‌مان
 به‌سه‌ر‌به‌کا‌نه‌چی‌و‌هه‌ر‌وه‌ک‌جاری‌پیشوو‌که‌خوینمان‌تیکه‌ل‌بوو
 نه‌م‌جازه‌ش‌هه‌ناسه‌مان‌تیکه‌ل‌بوو‌به‌یک‌گه‌یش‌تنی‌لیومان ! به‌لام
 نه‌م‌پیک‌گه‌بش‌تته‌بوو‌به‌هوی‌بوو‌زانده‌وه‌ی‌هه‌موو‌ئاواتم‌پاش
 ماوه‌یه‌ک‌بی‌ده‌نگی‌جاریکی‌تر‌نه‌و‌چاوه‌رده‌سه‌چریسکه‌دارانه‌ی
 تی‌برریمه‌وه‌ووتی ؛

- ئامانج‌گیان ! به‌یمانم‌نه‌ده‌یتی‌که‌له‌بیرت‌نه‌چمه‌وه .

(۹۴)

– په پیمان بی گیانه کهم هدرگیز له بیرم نه چیت •
 ښتر دواى ښووه هه ستاین به قدر اغی دجله دا به گفتوگو هاتینه
 خواری به لای باخه کاهوه کانا که لهو ناوودا بوون وورده وورده و
 له سهر خو باسی زبانی تابه تی خویانی بو ښه گیرامه وه ، تی گه یشتم
 که باوکی بازرگانه له به غدا وه حاله تی مالی یان باشه ، خوشی قوتابی
 بووه له (کلبه ی تجاره و اقتصاد) به لام ښمال له به درنه خوشی
 ښوونده ی ددوام نه کرده که نیازی ښووه ی بی بچیته تاقی کردنه وه ی
 سهری ساله وه به لام به دهسته وه به تی که سالی دوا یی زور به باشی تی
 هه ل بچیته وه ، منیش پیم ووت :

– خوا ښه کا خوت خوش ښه بی ښه توانی سالیکی تر دست بی
 بکه ښه وه وه ددریش بچیت ، به پیکه ښیښه وه ووتم : « خوت نه ت
 ووتایه وام ښه زانی هیشتا له سانه ویت » •

بهم رڼگه وه به ښه وپه ری کامه زانی به وه سالمان ته و او کردو ه اوین
 هات و گه رامه وه بو سلیمانی ، هیچ هه فته به ک نه بو نامه به کی (پرشنگم)
 بو نه به ت که هه مو یادگاری روزانی رابووردوومان بووه ، هه مو ناوازی
 دلدارى به به سوزه که مان بووه ، هه موو په پیمان بووه له سهر دلسوزى ،
 هه مووی رازو خوازی دلدارى به کی به هیزی بی وینه بووه ، زور
 جار ښه ی نووسی :

« گیانه کهم وا بزاتم ، رومیو جولیت ، قیس و لیلیش ، هدر به
 قهد [پرشنگو ښامانچ] ښه شکه نه چه یان چیشته وه » •

(۹۵)

قوتابخانه كان کرانه ووه گه راینه ووه به غدا و له گهل پرشنگا
پک شاد بووینه ووه وه کهوتینه ووه نوشینی شهرایی خوشه ویستی ، به
تایه تی ئیمسال ئیتر به جاری خوی دارشبوو ، سیحه تشی زور باش
بوو بوو ، ده وومی قوتابخانه تشی زور به باشی ده ست پی کردبوو ،
پنج شه مموان وه روزانی ههینی هه میسه پیکه وه بووین ، وه ک جووته
بولبولی شه باخه و نهو باخمان نه کرد ، یا نه چووینه ووه شوینه
پروزه که ی که به کهم جار له روخی دجله خوشه ویستی به که مان
تیا یا زمانی پزا *

گه لی جاریش پیکه وه نه چووینه سینما ، زه و قیکی باشی بوو له
هه لیزاردنی فلیسی خوشا میش هه رگیز بی دلیم نه نه کرد .

شه ویکیان شه وی بیستو جهوتی مانگی کانوونی دووهم بوو
سالی ۹۵۲ ، جووتی قونده رهی نه نگم له پیدا بوو ، پالتوی به کی له
هاوریکانی ترم له بهر کردبوو ، هل بیچیگی شینم له ملامه وه ئالاندبوو ،
درهنگیک له درگی مالی (پرشنگم) دا که درگیان لی کردمه وه
حه پهمان ، چون بهم درهنگه هاتووم ؟ به لام پیش نه ووی به ته ووی
ماوه بهم که پرشنگ رهنگی زهرد هه ل بگه ری وه بکه وینه ده
کوئی ووتم :

– به خوا ده وری قوتابخانه که مان به پولیس گیراوه له چاخانه
بووم درهنگ هاتمه وه دوکانداره کان پی یان ووتم که وا له ژوورده وه
ته فیشی قوتایه کان نه که ن ئه لین ؛ گوا یا (به بیان نامه) بلاو کراوه ته وه
بو یاد کردنه ووهی راهه رینه که ی کانوونی دووهمی سالی ۹۴۸ بو یادی

(۹۶)

چوار ساله‌ی شهیدانی سهربرد ، پولیسی تحقیقاتیش شکیان له قوتابیانئ ئهم قوتابخانه‌یه‌یه ... ئیتر منیش نهم ویرا بچمه ژووره‌وه نه‌ودک بمگرن له بهر ئه‌وه هاتم بو ئیره ، ئیر خیرا بردمیانه ژووریک و جیگیان بو چاک کردم دوا‌ی ئه‌وه‌ی که خوم گورری و ویستم بچمه ناو جیگاوه بی‌ده‌نگ (پرشنگ) هانه ژووره‌وه پیش ئه‌وه‌ی که هیچ بم دوینی دهستی کرد به گیرفانه‌کانساو دهستی دهره‌ینایه‌وه به کومه‌لیک به‌یان‌نامه‌وه وه به بی‌که‌نینیکه‌وه ووتی :

- ئهم مل‌پیچ و پالو خواستراوه و قونده‌ره ته‌نگانه هه‌روا به خورایی نه‌بو ، هه‌ستم به شتیک کردبوو ، منیش خوم تیک نه‌دا و ووتم :

- ئا ... ئه‌وانه له ریگا دوزیمنه‌وه ، به‌لام له ترسی ئه‌وه‌ی که بم بشکنن وه بیدوزنه‌وه نهم ویرا بچمه ژووره‌وه .

- گیانه‌که‌م بو لیم‌ئه‌شارته‌وه ؟ بو ئیسه مافی نیکوشانسان نه‌ و دکو ئیوه ؟ بو هه‌میشه سنگی ئیسه قه‌لغانی ئیوه نه‌بووه له خه‌باتی خویناویدا ... ئاخ ... خوزگه‌شتیکم پی ئه‌سپیرا جا بزاین چونم رانه‌په‌راند ، منیش تیوی سهر به‌ستیم و دک ئیوه ، منیش ئاوانه خوازم که ئهم حکومه‌ته رزیوه بروخیریت ، ئهم قه‌سابخانه یه‌ی بو ئازادی خوازان دانراوه به سهر خاوده‌ته‌کانایا ویران بکه‌ین ، ئهم به‌ندیخانه گه‌وره‌یه‌ بروخین ، منیش به‌ عه‌زده‌ته‌وه‌م که سه‌به‌ینی بی‌ترس هه‌موو به‌ چه‌پکه گولی ره‌نگاو ره‌نگه‌وه بچینه سهر گوری شه‌هیده‌کانمان وه په‌یمان له گه‌ل گیانی پاکایا تازه بکه‌ینه‌وه و بلین :

« دنیا بن که خوینی ئیوه هه‌ر دلویکی نه‌مامیکی ساوا‌ی ئساو

(۹۷)

داود له باخی خه بانا » •

به راستی هدر واقم ووررما که گویم له مانه بوو هیچم بی نه کرا
نهوه نه بیت که هستم و ناوچه وانی ماچ بکهم •
بهم بی به پرشنگ بوو به هاوری ژیانم و دلداری راسته
قینم بوو به هیوای باخی ژیانم ، سوو به قه لغانی کورری
جهنگم بو به یهک پارچه ناگرو بلیسهی لی به رز نه بووه ، تا وای
لی هات له (کلیه) دا به چاویکی زور بهرز سهیری نه کرا له لایه ن
هموو خوشکو برا قوتا بیدکانه وه ••••• وه له ناو جه رگی تم
نیکوشانه شیرانه دا په یمان مان تازه کرده وه که مه گهر « گل » لیکمان
جیا بکانه وه ، وه بریارمان دا هدر دوی ددرچوون مان له قوتا بخانه
خوارینی بکهم وه دلنیش بووین که باو کو دایکیشی پرر به دل نه یان
ویست پیک بگهین •

نهو هاوینش که به سدره هات و لیک دوور که وتینه وه
پوسته چی یهک هدر به ریگی نامه ی منو پرشنگه وه بوو که نهینوسی :
« که ی نه گهر پیته وه گیانه کهم ؟ که ی بیت سهرت بکهمه سهر
رانم و باسی ههوا فینکه که و ناوه سارده که و دیمه نه دلگیره کانی
کورستانم بو بگریته وه ؟
که ی دیته وه خویناوی دله کهم ؟ ! •
نه ی دلی من به خوینی تو نه بوژایه وه ؟ نه ی میشکی من به
بری نوی ی تو زاخاو نه درایه وه ؟ نه ی ژیمنی من به عزمی پولانی
تو بناغه ی به هیز نه بوو ؟ نه ی باخی هیوام تو نه بوو پته باخه وانی ؟

(۹۸)

دهوره وه گيانه كه م چونكه (دجله) مانو غم گينه بو جووته پهيمان
پهروه كهى باخچهى « نعمان » و « شقامى بيستم » چاوه روان
كه جووته كوتره كهى به شقهى پال پيا بينه وه !

بابه و دايه هميشه ههوالى نه و كاته نه پرسن كه تيا نه گه رينه وه ،
ئامانج گيان ! نه كهى خوڻى خوت به خشسى به هيچ كچيكى تر
هه رچنده نه مه (خوبه رستيشه) به لام نه بى ليم بورى چونكه هه
من نه زانم كه تيكه لاو بوونى خوڻ چ كاره سايك نه نيته وه !
هاوينه كه مان بهم نامانه برده سه رو گه رامه وه بو به غدا
له گه رمهى خوشى پيك گه يشته وه مانا نه مان نه زانى (قه در) چ
تيريكى بو ئاماده كر دوڻ ؟

گهلى عيراق به كوورد و عه ره بيه وه له زاخوه تا فاو هاتبو
كولان دن پلهى ته و زم له ته قينا بوو ، گهلى تى كوشه ر ئاماده بوو ، بو
خو به خت كردن له پيناوى ئازادى نيشتمان و كامه رانيدا ، به تايه تى
شارى به غدا وهك خراپته سه ر كيويكى ئاگرين واى لى هاتبو
هه ر كه مانگى تشرينى دوهم هات خو پيشان دان ده ستى بى كرد ،
قوتايان له هه موو كليه كانا بريارى مان گرتن يان دا ، وه تيكرا قوتايان
له هه موو قوتابخانه كانا به خو پيشان دانه وه هاتنه ده رى بومه يان بو قول
كردن به قولى جه ماهيرا ، بو روخاندنى حوكمى پيسى شاهانه تا له
لايهك پوليس موزاهه ره بيه كى نه كوژانده وه له چوار لاي تره وه هه ل
نه گيرسايه وه

جەنگ گەرم بوو ، جەنگى زيانو مردن - پوليس به ره شاشه وه
به ئوتومبىلى چه كداره وه ، به سترلنگه وه ، به تفهنگى سونگى داره وه

(٩٩)

به بومبای فرمسیک ریژه وه دهوری قوتابخانه کانیاں نه گرت به لام
 بی سوود بوو هیچ هیزیک خوی له بهر هیزی پولایینی روله نه بهزه کانی
 گه لو (گوله بون خوشه کانی یه خهی میلله تا) را نه نه گرت هه تا
 روژیکیاں نهو روژدی که هیچ کانیک هه رگیزاو هه رگیز بیرم ناچینه وه
 تا له زیانا یم * * * * * نهو روژدی که له بهره به یانه وه (مظاهرات)
 دهستی پی کرد له هه موو سووچیکی به غدا وه ، قوتایان ، کریکاران ،
 گه نجان ، پایوو ژن ، کهوردو بچوک له هه موو لایه که وه به شیعاراته وه
 هاتبوون نه بهرده می نامه خانه ی گشتی دا له (باب المعظم) هه موو
 (مظاهره کان) به کیان گرت و ه قول کرا به قولی یه کا وه به ریز به
 شیعارات و به (هتاف) کیشان: بو پیشه وه بو بهر بهره کانی و نه گه رانه وه!
 نه وه ندم زانی به کیك تووند قولی گرتم که ئاورم دایه وه (پرشنگ)
 بوو ، به زهرده خه نه یه که وه ووتی :

– قوتایانی ئیسه بریاریان داوه ئیمرو تا وه زاروت نه روخی
 نه گه رینه داوه ئیوهش قوتایانی خوتان هان بدن کهس نه گه رینه وه •
 – ئیمه دش هه موومان له گه لئاناین گیانه کهم •

ئیتیر قولی کرد به قولماو به هتاف سه ندنه وه که وتینه جولاندن له
 پرر دووان له قوتایانی (کلیدی تجاره) که پرشنگیان نه ناسی وه منیش
 نه م ناسین له لیژنه ی یه که تیی قوتایانی نه هینی دا بوون • دهستیان
 دایه بالی پرشنگ وه سه ریان خسه سه ر پاسیکی (نه مانه) که له وی
 راوه ستا بوو هه ر که دهستیکی بهرز کرده وه به جاری نهو هه مووی
 له وی راوه ستا بوون بی دهنگ بوون ، ئیتیر کهوته ووتار دان به
 دهنگیکی پرر له جه ماسهت و بروایه کی به هیزه وه داوای له هه مووان

(۱۰۰)

کرد که دان بگرن به خویاناو بلاودی لی نه‌که‌ن یا کوشتن ...
یا سەر‌که‌وتن هیشتا له ووتاره‌که‌ی نه‌بو بووه که ته‌قه‌ی
یولیس له هەر چوار لاوه ده‌ستی پی کرد قیزانم : - پرشنگ وهره
خواری پرشنگ ... پرشنگ

قه‌که‌و بانگه‌وازه که له قوررگسا خنکا ، چو نکه چاوم لی‌بوو
که ریک گولله‌یه‌ک دای لهو سەر سنگه سپیه‌ی که جازان به
پی که‌نینه‌وه بیم نه‌ووت (ناردی بومبا) خوینی گه‌شی ئالی هازه‌ی
کرد به سەر سنگو مه‌مکیاو که‌وت خیرا رام کرد له گهل چهن
هاوری‌یه‌کا هنیامانه خواری وه ههر چوینی بوو به ناو ته‌قو توقا دررمان
به خه‌لکه‌که داو گه‌یاندمانه نه‌خوشخانه‌ی (مسجیدییه) له‌وی یه‌کی له
هاوری‌کانم نارد بو مالی پرشنگ که خه‌به‌ریان بدنه‌ی و بین بو
خه‌سته‌خانه چونکه له‌و بروایه‌دا بووم که به ته‌له‌قوون نه‌م کساره
ناگه‌یه‌نریت .

له سەر قه‌ره‌ویله‌یه‌ک پرشنگیان راکشیاو خوشم به لایه‌وه
دانیشتم فرمسیک وه‌ک بازانی به‌هار به چاوما نه‌هاته خواری نه‌ویش
خیرا خیرا عاره‌قی هه‌له‌رشت وه هه‌ناسه‌ی سوار بو‌بوو که‌میث سه‌ری
جوولانه‌وه و ده‌ستی دریز کرد بو ده‌ستم وه به بی‌ده‌نگه‌که‌وه ووتی
- گیانه‌که‌م خه‌م مه‌خو ، هەر من نه‌بووم شه‌هیدی ریگسای
نازادی نه‌م خوینه‌ی ئیمه‌یه که موژده‌ی سه‌ربه‌ستی نه‌دا به میلیه‌ت .
تیر هه‌موو هیزیکی دایه‌ خوی و ده‌ستی هیناو سه‌رمی له خوی نزیک
کرده‌وه و ده‌ستی کرده‌ مالم وه ده‌می نایه ناو ده‌مم که سه‌ری که‌وته‌وه
سه‌ر پشته‌یه‌که له به‌ر خوبه‌وه ووتی :

(۱۰۱)

- بهلام دلنیام که خوینی نیمه داری نازادی بو میللهت ئاو ئه‌دا
 و لیم روونه که [ئه‌و گه‌له‌ی قوربانی بدات هه‌رگیز نامری]
 گه‌ دهسه سه‌ره‌ که‌م له‌ چاوم کرده‌وه بئیم وه‌ک دوو سال له‌ مه‌و
 به‌ر پرشنگم سیس بوو بوو ، ته‌ر رای له‌ ژیا نیا نه‌ما بوو ، ته‌ناسه‌ت
 باو کیشو دایکیشی فریای نه‌که‌وتن ، کانی که‌ گه‌یشتنه‌ ئه‌وی به‌ سه‌ر
 لاشه‌ی نه‌وجوانی بی‌گیانی پرشنگ وه‌ به‌ سه‌ر شیوه‌نی به‌ کولی منی
 ره‌تجه‌رودا هاتن تائیسناش دلم بروایی نه‌هیناوه بچمه‌وه به‌و
 شویناله‌دا که‌ له‌ گه‌ل پرشنگا بیکه‌وه هاتو چوو مان تیا کردووه
 به‌لام هه‌رگیز له‌ بیرم نه‌چوه‌ته‌وه بئیم بلی ، بئیم بلی ، تو خوا
 « چون له‌ بیرم بچیته‌وه ؟ ! »

ئا ئه‌مه‌یه‌ را بووردووه‌ که‌ی من ئه‌ی خیزانه‌ خوشه‌ویسته‌ که‌م
 که‌وا پئی په‌ست بوویت وه‌ وای لی کردویت ماله‌ که‌م به‌ سه‌را به‌جی
 به‌یلی وه‌ ماله‌ کانم په‌ره‌وازه‌ بکه‌ی ، ئه‌مه‌یه‌ ئه‌و زامه‌ی که‌ کراوه‌ته
 دلم وه‌ ئیستا تو به‌ ئاره‌زوو کولاندته‌وه !
 وا ئه‌زانم ئه‌م باسه‌ش باسییی وا نیه‌ دلی لی پیس بکه‌یت ، وه‌ره‌وه
 به‌ لای مالو میردی خوته‌وه تازه‌ را بووردوو به‌ سه‌ر چوو
 را بووردوو به‌ هه‌موو ده‌ردو خه‌مو خه‌فه‌ت و ئه‌شکه‌ نه‌چه‌و سزایه‌ کیه‌وه
 بو من دوا روژیش به‌ هه‌موو رووناکی و خوشی و
 شادی به‌ کیه‌وه بو تو گیانه‌ که‌م چاوه‌ روات ئه‌ که‌م زوو
 وه‌ره‌وه .

(۱۰۲)

اعلان

وضع في المناقصة السرية تعهد تشييد مستوصف ودار في كل من قرية الشبكة والرحبة والتي يمكن الحصول على مجموعة الاستثمارات والمواصفات من مأمورية خزينة الادارة المحلية بعد دفع ثمن المجموعة الواحدة دينارين تقدم العطاءات بغلاف مختوم مؤشر عليه أسم المناقصة كاملا (مجلس ادارة اللواء في كربلاء) في الساعة العاشرة من يوم الاربعاء الموافق ١٨-١١-٩٥٩ . على أن ترفق العطاءات بتأمينات أولية قدرها -/١٧٠ ديناراً والتي يمكن تسليمها الى مديرية خزينة كربلاء على ان يرفق الوصل المعطى لقاء ذلك بمجموعة الاستثمارات وكتاب ضمان صادر من احد المصارف المعترف بها في العراق وكل عطاء لا يقدم في الوقت المعين او قدم وكان خالياً من شهادة الاتساب الى غرفة التجارة ان كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة او شهادة ضريبة الدخل يهمل .

عبود الشوك

متصرف لواء كربلاء

ورئيس مجلس اللواء العام

اعلان

الحاقاً بمتشورنا المرقم ٩٣٧٩٢ والمؤرخ في ٢٦-١٠-١٩٥٩ . لا يقبل في الدورات التربوية ذات السنة الواحدة خريجو الدراسة الثانوية المستخدمون في التعليم حيث ستفتح لهم دورات تربوية صيفية .

المدير العام

عبد الحميد عبد الكريم

(١٠٣)

اعلان

م / طريق سرقلمة - كلار

نعلن بهذا وجود مناقصة سرية رقم ٩٥٩/١٩ لفرش الحصوص على طريق سرقلمة - كلار ضمن قضاء كبرى ويمكن الحصول على مجموعة شروط المناقصة من مأمورية خزينة الادارة المحلية لقاء دفع ثمنها البالغ -/٥ دينار نقدا غير قابلة للرد ، تقدم العطاءات من قبل راغبي الاشتراك في المناقصة بغلاف مختم موشر عليه أسم المناقصة الى مجلس ادارة اللواء قبل او في الساعة ١١ زوالية من يوم الاربعاء الموافق ١١-١١-٩٥٩ . ترفق العطاءات بتأمينات أولية قدرها -/٤٩٥ دينار التي يمكن دفعها الى مأمورية خزينة ادارة محلية كركوك على ان يرفق الوصل المعطى لقاء ذلك بمجموعة شروط المناقصة كل مناقصة لا تقدم في الوقت المعين او تكون غير معززة بوصل التأمينات او شهادة الانتساب الى غرفة التجارة (اذا كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة) او شهادة تويد تسجيله لدى مديرية ضريبة المدخل العامة ومخمنى مناطق ضريبة الدخل فى الالوية تهمل .

محمود البكرى

متصرف لواء كركوك

ورئيس مجلس اللواء العام

(١٠٤)

اعلان

بمتباع بالمزاد العلنى مواد ملقبة (اوانى نحاسية ومواد سروجية
ومواد نسيجية وحديدية) فعلى الراغبين للمشراء الحضور فى مستودعات
العينة فى ابى غريب وذلك فى الساعة -/ ١١ من صباح يوم الثلاثاء
الموافق ١١-٣-٩٥٩ وان الاجور والدلاية والتأمينات بنسبة ١٥٪
تدفع جميعها نقدا من قبل المشتري عند البيع •

طارق سعيد فهمى
متصرف لواء بغداد

اعلان

نظرا لعدم وصول بدل ايجار الدار المرقمة ١٨/١٣٨ الواقعة فى
الاعظمية محلة السفينة البدل اللائق فقد تقرر تمديد الاعلان لغاية
يوم ٩-١١-٩٥٩ فعلى من له رغبة فى الزيادة مراجعة هذه المديرية
فى الساعة العاشرة من اليوم المذكور مع العلم ان اجور نشر الاعلان
والمناداة على المستأجر •

نورى القاضى
مدير اوقاف منطقة بغداد

(١٠٥)

اعلان

ستباع بالمزاد العلني (٣٧٨٤) صفيحة خالية فعلى الراغبين للشراء الحضور في مخزن مديرية الخدمات الريفية العامة في المسبح وذلك في الساعة ١١/ـ من صباح يوم الاربعاء الموافق ٤-١١-٩٥٩ وان اجور الأدالية والتأمينات بنسبة ١٥٪ تدفع جميعها نقدا من قبل المشتري عند البيع .

طارق سعيد فهمي

متصرف لواء بغداد

اعلان

رقم الدعوى ٢٣٩-ض-٩٥٤

بناء على الحكم الغيابي الصادر من محكمة صلح مندلى برقم ٣٩-ص-٩٥٤ والمؤرخ ١٤-١١-٩٥٦ المتضمن الزام المدعى عليهم امامى وعباس و ابراهيم و كلى اولاد يار محمد بتأديتهم للمدعية الامانة العامة للاموال المجمدة مبلغا قدره اثنتين وثلاثين دينارا وتحميلهم مصاريف المحاكمة واجور المحاماة وعند تبليغ الحكم المذكور الى المدعى عليهم ظهر من شرح المختار والمباشر انهم مجهولين محل الإقامة فقرر تبليغهم به اعلانا في احدى الصحف المحلية ولهم حق الاعتراض على الحكم المذكور وتمييزه خلال المدة القانونية. والا فانه سيكتسب الدرجة القطعية

الحاكم

اسماعيل ابراهيم العلى

(١٠٦)

اعلان

نعلن بهذا وجود مناقصة سرية لتعهد انشاء بناية مخفر للشرطة
فى (بناوه سوته) حسب الشروط والمواصفات الموضوعه له والتي يمكن
الحصول عليها لدى شعبة هندسة ادارة المحلية مقابل ثمنها البالغ
(٢ / -) ديناران لكل مجموعة .

تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة الى مجلس
ادارة لواء السليمانية فى أو قبل الساعة الحادية عشرة من صباح يوم
الاثنين المصادف ٢٣ / ١١ / ٩٥٩ مرفقة بتأمينات اولية قدرها (٣٠٠ / -)
ثلثمائة ديناراً والتي يمكن دفعها الى خزينة اللواء على ان يرفق الوصل
المعطى لقاء ذلك بمجموعة استمارة شروط المناقصة .

كل عطاء يرد الى المجلس بعد الموعد او لم يرفق به وصل
التأمينات وشهادة التسجيل لدى دوائر ضريبة الدخل وشهادة الانتساب
الى غرفة التجارة اذا كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة يهمل .

حامد الالوسى

و . متصرف لواء السليمانية

(١٠٧)

اعلان

نعلن بهذا وجود مناقصة سرية لتعهد انشاء بناية مخفر للشرطة
فى (هيرو) حسب الشروط والمواصفات الموضوعه له والتي يمكن
الحصول عليها لدى شعبة هندسة ادارة المحلية مقابل ثمنها البالغ
(٢/-) دينارين لكل مجموعة .

تقدم العطاءات من قبل راغبى الاشتراك فى المناقصة الى مجلس
ادارة لواء السليمانية فى أو قبل الساعة الحادية عشرة من صباح يوم
الاثنين المصادف ٢٣/١١/٩٥٩ مرفقة بتأمينات اولية قدرها (٣٠٠/-)
ثلثمائة ديناراً والتي يمكن دفعها الى خزينة اللواء على ان يرفق الوصل
المعطى لقاء ذلك بمجموعة استمارة شروط المناقصة .

كل عطاء يرد الى المجلس بعد الموعد او لم يرفق به وصل
التأمينات وشهادة التسجيل لدى دوائر ضريبة الدخل وشهادة الانتساب
الى غرفة التجارة اذا كان المقاول من سكنة لواء فيه غرفة تجارة يهمل .

حامد الالوسى

و + متصرف لواء السليمانية

(١٠٨)

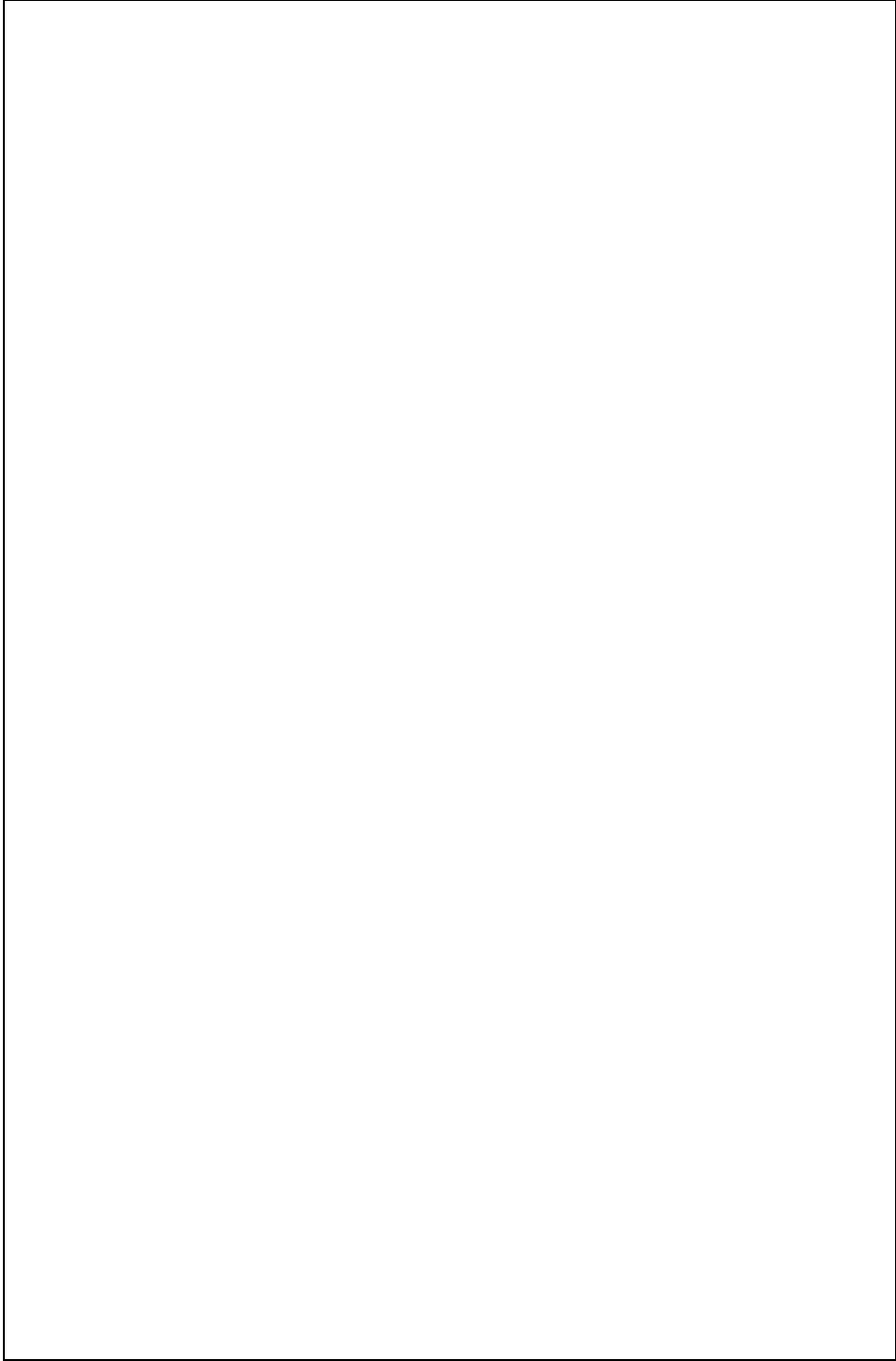
خوینه‌واری کوردی دلسوز!

گوفاری « هیوا » نەوه‌تی هه‌تا نه‌رو که هه‌لسان به
بیویستی سه‌رشانی خوی کوتایی نه‌کردوه ، له روژانی نوری
بی‌گوررو تا‌قه چه‌ته‌کانی ئیمپریالیستا نه‌و روژانه‌ی که بی‌جگه‌له
روژنامه تیکۆشه‌ره په‌نه‌انه‌کان روژنامه‌و گوفاری نه‌بو روسورانه بیته
مه‌یدانه‌وه !! • به‌ی له‌و روژانه‌دا ، هیوا ریبازی راستی خوی
به‌رنه‌داوه •••
بیش شورشی بخوینه‌روهه راستی قسه‌که‌مت بو دهر نه‌که‌وی ••

بو به یارمه‌تی دانی گوفاری « هیوا » یارمه‌تی نه‌ته‌وه‌و
نه‌ته‌وا به‌تی به ، یارمه‌تی دیمو‌کراتیه‌ته ، هاو به‌شی‌کردنه‌ که بوژانه‌وه‌ی
ویژو سامانی باو‌با‌پرمان •

ده‌ستی یارمه‌تی درێژ بکه‌ن بو گوفاری « هیوا » ی نه‌به‌ز ، هانی
خه‌لک بدن بو پشتگیری « هیوا » ، پارهی ئابونه‌تان بنیڕن بی‌گومان
بهمه به‌ردیک داننه‌ین له بناغه‌ی دیواری نه‌ته‌وه په‌رستی راسته‌قینه
ده‌سا خوتانو غیره‌تنان هیوا چاو‌ه‌روانه !!!

به‌غدا : چاپخانه‌ی شه‌فیق

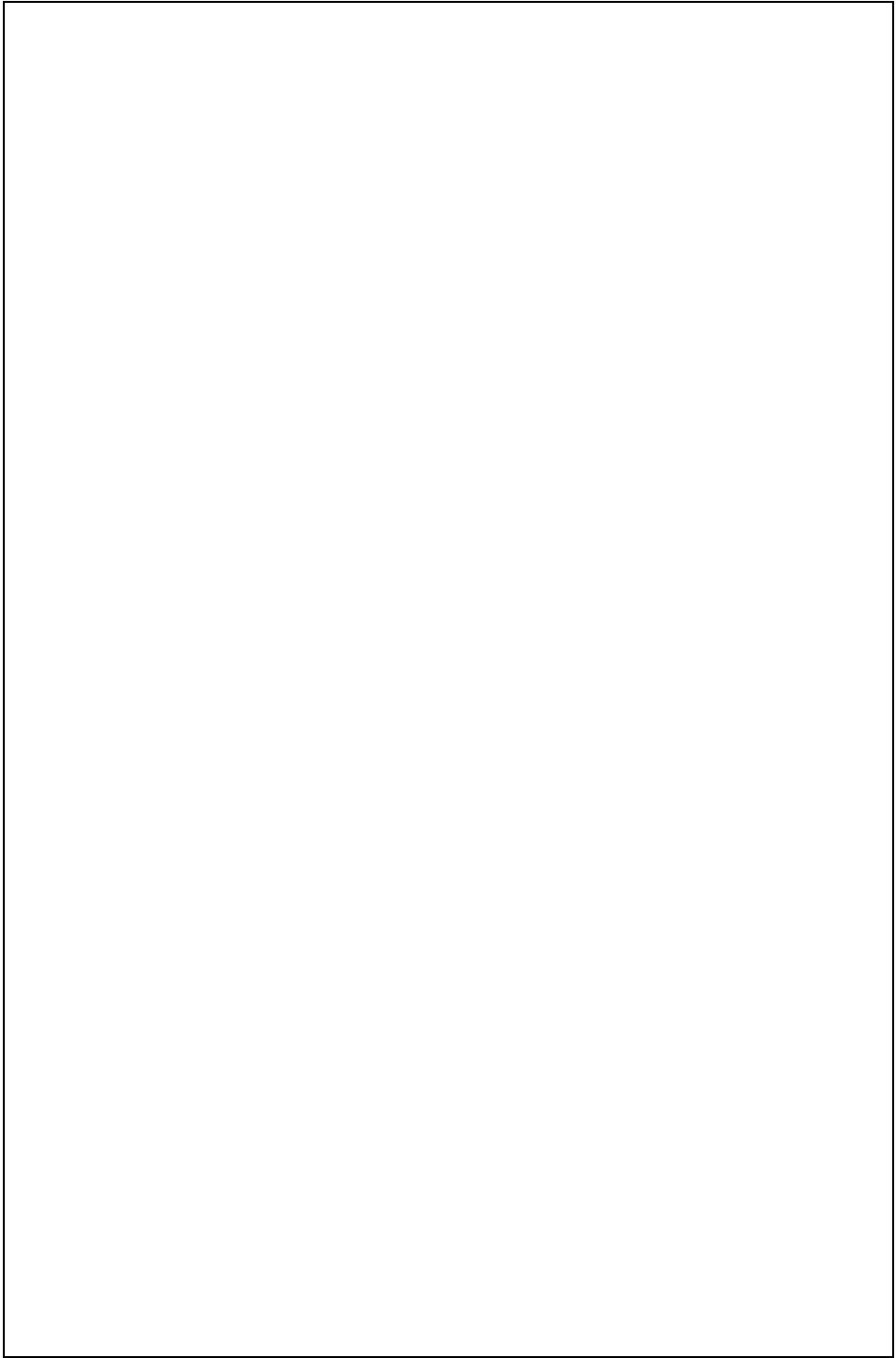

گۆقاری هیوا

ژماره (2، 3) سائی 3

کانوونی یه که می ۱۹۵۹

کانوونی دووهمی ۱۹۶۰

هيو

ژماره (٢) و (٣) ي ساى (٢) • كانونى يه كهمى ١٩٥٩ و كالونى
دوهمى ١٩٦٠ • سرما ووزو به فرباران ٢٥٧١ ي كوردى

لهم ژماره دا :

- پيشهوا په رده له روى كونه په رستى هه ل نه مالى : هيو
- رى روپشتنه كهوره كى گهل : هيو
- هه ووى پايز (هه لبه ست) : گوران
- نه ته وايه تى : فاتح عبدالكريم
- له نه ده بى كوردى سوقيه ت : وردى
- خه بات بو پاراستنى ناشتى : عاصم جه پده رى
- ليكولينه ووى نه توم : احمد عثمان
- جومهوريه ت : بيتوقى
- كومپونه ميلل يه كانى چينى ميللى : شوقيه احمد
- هيو له گهل ماموستا انور مائى : هيو
- سورانه (هه لبه ست) : هوشه زنگ
- به رحمت بى خه تاي باوكى بوو : محمد نورى توفيق
- چوار به گايى : قه له نده ر تالانى
- قه لغانيكى پولايينه (هه لبه ست) : حسين نيرگسه جارى
- زايه له ي روزگار : ژوان
- يانه ي سه ركه وتنى كوردان ناهه زنگ نه گيرى
- چيروكى ژماره : حسن فزلى
- كونگره ي ماموستايانى كورد له شه قلاوه

نرخى لهم دوژماره يه
(١٠٠) فلسه

ناو نیشانی هیوا

بەغداد : شەقامی زەهاوی ، یانەی سەرکەوتن

تەلەفون ٢٨٤٠٥

خاوەنی نیمیاز : یانەی سەرکەوتن

مودیری مەسئول : دوکتور هاشم دوغرمەچی

لەبۆستەخانەدا تومار کراره بەژمارە ٤٩

— (نایونە) —

دینار	فلس	
١	٢٥٠	نایونە بو دەرهەوی عێراق
١	١٠٠	نایونە ی سالیکی ئە عێراقدا
-	٧٥٠	بو فوتابی

پارە ی نایونە پیشەکی ئەنیریت

وہ بەم ناوتیشانە ئەنیریت

بەغداد : وزارة الاصلاح الزراعي

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

ژماره (٢) و (٣) ی سالی (٣) • کانونی یه کهمی ١٩٥٩ و کانونی
دوهمی ١٩٦٠ • سه‌رما ووزو به‌فرباران ٢٥٧١ ی کوردی

گوقاریکی ته‌ده‌بی و زانستی‌یه
مانگی چاریک دهر ته‌چی

پیشه‌وای مه‌زن

په‌رده له روی کونه په‌رستی هه‌ل ته‌مالی

ته‌ه‌وی مانای کونه‌په‌رستی له‌م ولاته‌دا دیاری بکه‌م •
کونه‌په‌رستی له‌م ولاته‌دا هه‌موو کومه‌لیکه ، هه‌مو یه‌کیکه ،
هه‌مو لایه‌که که پیلان بگیری له سه‌ر گوماری عراق •
» عبدالله‌کریم قاسم «

شتیکی تشکرایه شورشی عراق و گوماری دیمو‌گراسی عراق
ته‌نجام و به‌ره‌می تیکوشانی هه‌مو چینه نیشتمان په‌روه‌ره‌کان و
روله‌دلسوزه‌کانی عراق بو ، به کوردو عه‌ره‌بو به‌شه‌کانی تریه‌وه ،
به کریکار و فلاح و کاسب‌کار و خوینه‌وارو سه‌رمایه‌داری
نیشتمان په‌روه‌ریه‌وه ، شورشی عراق و گوماری عراق ته‌نجامیکی

(١)

سروشتی بوو ټو ټو ناکوکیه توندو تیژانهی که ساله‌های‌سال له بهینی
گه‌لی عیراقی که‌رامهت ژیری خراوو له بهینی تا‌قمه جه‌رده‌کانی سهر
به‌ئیمیریالیزم و قازانجی ئیمیریالیزم ، که روژ به روژ توندترو ئاماده‌تر
ټه‌بوو بو ته‌قین ، به‌م جوړه ټه‌م ټه‌نجامه چاوه‌روان کراوه له روژی
چوارده‌ی ته‌موزاو له سهر ده‌ستی پېشه‌وای بلیمه‌تی سوپای نه‌به‌ز
روله‌ی گه‌ل سهره‌ک عبدالکریم قاسم ، وه به پش‌توانی گه‌لی ئاماده‌و
له‌سه‌ری ، هاته‌دی •

ټو کون‌ه‌پرستانه‌ی که دامو ده‌زگای عیراقی شایه‌تی‌یان ټه‌برد
به‌ریو ، له به‌ر ټه‌وه‌ی که به ته‌واوی پچرا‌بون له گه‌لو ئاوات و
رازو نیازی ، له به‌ر ټه‌وه‌ی هم‌وو هیزیکیان خست‌بوه سهر ټه‌و‌کردنی
په‌یوه‌ندیان له گه‌ل ئیمیریالیزم و زور کردنی جاسوس و ده‌زگای
ئازردان و ژم‌زدنی جم‌وجولی نیشتمان په‌روه‌دان ، به‌لی له به‌ر ټه‌مانه ،
له سهره‌تای ته‌قینی شورش و جیگیربونی کومار ، که هر‌گیز
چاوه‌روان‌یان نه‌ټه‌کرد ، به راده‌یک تیک‌چون و هس‌تیان لانه‌ماو
سای‌مدل لی‌دان ، ته‌نانهت راست و چه‌بی خویان له بیر چوه‌وه ،
نه‌ک ته‌نیا ټه‌وه‌ش ، به‌لکو ټه‌وانه‌یان که نه‌که‌وته به‌ر شه‌پولی رقی
گه‌لو ته‌نانهت ده‌سیکیان پیا‌نه‌هینان ، به هر چوارپه‌ل که‌وته سه‌ماو
سورردان و رابوردویان له بیری خویان برده‌وه به دیم‌ن هه‌ل‌ه‌په‌رین و
لایه‌نگری خویان پشان‌ټه‌دا بو کومارو سه‌روکی کومار ، زور چاک
له پیرمانه که له سهره‌تای شورشه‌وه ټه‌م‌جوړه ره‌گه‌زانه که‌وته‌بونه
ماستاو‌کردن نه‌ک ته‌نیا بو سه‌ر‌کرده و پیا‌وانی شورش ، به‌لکو ماستاوی
خه‌ستی وایان ټه‌کرد بو نیشتمان په‌روه‌ره دروسوره‌کان که خورره‌ی

(۲)

لیوه نه ته هات !! بی گومان ناچیته میشکوهه نه مانه له بهینی ئیواره و به یانیه کا بگوررین و وه کت فریشتهی ئسمان بی گوناوه داوین پاکیان لی ده رچی !! نا، .. نوکه ری ئیستیمارو پاشخوان خوری داگیرکه ر به و ئسانی به ناگوری ... به لام ئه یان و بست له زیر په رده ی لایه نگری و دلسوزی یا بو کومار ، خویان حه شار بدهن تا روزی هه ل ، که فه سالی به دیان به ته واوی ئه که ویته ده ر .. کی هه به نه زانی که به چهن روزی پاش شورش هه تا ئه مرو ، چهن پیلان گیراوو چهن تاوان کراو چهن ناوو چهن دروشمی بو به کراو هاتنه مه یدان ؟؟ چهن ئاگر هه لگیرسینرا که ، نه گه ر وریایی گه ل و سه رو کی کوم ار نه بوایه ، به هه زاران ته رو وشکی تیا ئه سوتاو عیراقی خوشه ویست ئه بو به گومی خویانو ! ...

گه لی عیراق ، که به سه رهائیکی فراوان و گه نجینه به کی به ترخی هه به ، پرر له تاقی کردنه وه ، زور باش دوست و دوژمنی خوی جیا ئه کرده وه و ئه یزانی کی دلسوزی راسته قینه به و کی به له زیر په رده ی هه مه ره نگا پیلان ئه گیری ؟؟ وه له م روه وه هه میشه راستی ده رخستوه و په رده ی له سه ر فه سالی به دی نوکه ران و پیلان گیران لاداوه .. بسی گومان ده رخستنی دوژمنانی کومارو پیلان گیران به شیکه و هه رگیز جیا ناپیته وه له تیکوشانی گه له که مان له پیناوی جیگیر کردنی ئازادی و پاراستنی سه ره به ستیمان ... روزنامه نیشتمان په روه ره کانش لسه سه ره تای هه لگیرسانی ئاگری پیروزی شورشه وه تا ئه مرو نه به زانه هه لساون به ده جوری خویانو و گه لیان ئاگادار کرده وه رازی شاراوه ی نوکه رانی ئیمبر بالیزمیان خسته روو ..

(۳)

جیگای سهرسورمان نیه ته گهر له سهرده تای شورشه وه تا ته مرو
چهن شتیکی ناجور رروی دابی لهم لاولای ولاتا، له نه نجامی دلسوزی و
به نبازی پازاستنی کومارو ریازی دیمو کراسی و به رده وام کردنی
سهر و گایه تی سهر و کی به جهرگ عبدالکریم قاسم ، چونکه ههر شتی
که رروی دابی لهم جوړه شتانه هموی له نیازیکی پاکو پال پیوه نهر
(دافم) یکی دلسوزی به وه بوه ، ههروه کو پشه وای نه بهز عبدالکریم
قاسم له گه لی جارا هم راستیهی دهر خستوه . خو ته گهر پیتو به راوردی
بکه ین له بهینی شورشه که ی چواردهی ته موزو شورشه کانی تری
جهانا ، بومان دهر ته که وی روداوه کانی هم شورشه پیروزه به ک
له سهدانی روداوی شورشه کانی جهانه . . . بیجگه له وهش هم موو
مروفیکی خاوه نینساف نه بی نرخ دابی بو زروفی تایه تی گله
که مانو خووی شورشگیری ، نه بی نرخ دابی بو کپ کردنه وهی
پیرو باور له ماوهی دورو دریزی چل ساله - بگره زورتری - ژیبانی
داگیر کراوی و کویره ودری ، که نه به هوی نه وهی گهل به دلیکی
زور پرر سهیری نه و که سانه بکات که ، ته نانهت به ناسته میس ،
بیانه وی شورشه که مان زده بکه ن . . .

که وانه له بانی نه وهی هندی لای نیشتمان په روه ر خویان مانوو
بکه ن به توان بار کردنی لایه کی تایه تی و وون کردنی هوی بنه رته تی
هندی کاره سات ، پیوسته به شیوه به کی سهره کی چاو به رنه نه و
نه و دسه گلاوهی پشت سنوور ، له داگیر که رانی کون و ته ماع کارانی
تازه ، که نارامیان لی برراوه و هندی بی دل و دهر و نه کسرون و
نه بیان که ن به دسه چیلهی نازاوه و ناکوکی . .

(۴)

سەرەك عبدالكريم له كوئنگره روزنامهی یه کهی ۲/۱۲ دا به
 تهواوی پهرددی له سەر گهلی شتی ، تاراددهیهك شاراوو ، لاداو دهستی
 خسته سەر تهو میشکه خوفرو وشانه که له پشتی هه موو روداوو کانی
 ئەم ماوه یه دابون ۰۰۰ به راستی ، پرر به پرر نیشانی پیکا ، که ووتی :
 هندی کهسی دین فروش بی دهرۆن به ناوی ئایینهوه به دیمهن ئەلین
 گوا یا به ربه ره کانی ی گیره شوینی ئە کهن ، که چی له راستیا دوژمنایه تی
 له گهل کومارا ئە کهن و ئە یانهوی بمان خه نه وه ژیر دهستی ئیمپریانزم ،
 تهنانت شهرم ناکهن له وهی که خویان ئایه تی قورئانی پیروز هه لواسن و
 ههر له خویان چهن مرو فیککی ناپاک و به کری گیراو بچن بیدرن بسو
 ئە وهی ناوی گهلی به شه ره فی عیراق به د بکه ن و دو به ره کی بچه نه
 ناو ریزه کانی گه له وه ۰۰ یان تا قمیککی تر به ئاموزگاری چه ته
 خویزیزه کانی پشت سنور به ناوی به ره دی قوتایانی یه ک گرتوو
 (الجبهة الطلابية الموحدة) به زوالهت ئە یانهوی به ره هه لستی
 گیره شوینی بکه ن و به لام له ناوه درو کا ئە یانهوی ریزی قوتایان تیک
 بدهن .

به لی ، ره گهزی ناپاک و خوفروش و دوژمن به خاکی پیروزی
 نیشتمان ، که له پشتی هه موو کرده وه به کی ناجوره وهن ، ئە مانه
 بوون له پشتی هه را کهی موسلو که رکوک ، ئە مانه بون تا ئیسته
 چهن جار پیلانیان گیرا زدی کوماره که مان ، ئە مانه بون راسته و خوو
 بی شهرمانه دهسیان کیشایه گیانی سه رو کی بلمهت و دلسوزی گهل ۰۰
 له گهل ئە مه شدا هه رگیز ئینکار ناکری که چهن که سیک
 (افراد) له م لا ، یان له و لای نیشتمان په روه ر ، جار و بار که وتونه نه

(۵)

ههلهو لاری یان گرتو بون به هوی قولتر کردنه و دی روداو ، به لام
 هه رگیز ئینساف نیه که ئهم جوړه هه لانه له گهل ئهو جوړه پیلاناندا ،
 که باسمان کرد ، بخړینه دوونای ترازووو به یهک چه شنیان بدهینه
 قه لهم . . نه کت نه نها ئینساف نیه ، به لکو به داخه وه ئه لیم: ئیمپریالیزمی
 نامباره کیش به هه ردوو دوس چه پلهو به هه رچوار بدل سه ما ئه کا بو
 ئهم جوړه بیروباوهره و ئهم جوړه کیشانه یه !! بویه جیگای داخه که
 لهم روژهدا ، با بلیم هندی کهس !!، به قسه و به پی نوس ، بیانه و ی
 یا نه یا نه و ی یارمندی ئهو بیروباوهره رزیوه ئه دن که ئیمپریالزم
 ساله هایه هه ول ئه دا بو جیگیر کردنی له ناو وولاتانی ژیرده سته دا ،
 که سه رنه که وتو هه رگیزش سه ر ناکه و ی ! . .

ریگای راسته قینه ی چار کردنی گپروگورفتی لانی شتمان
 په روه ره کان ، لهم روژهدا بریتیه له کوپونه و ه بیان له سه ر نوخته ی
 به یه کت که یشتن و ره خنه گرتنی دامه زرینه ر (النقد البناء) و
 ئاراسته کردنی هه مو ره نجیکی دلسوزانه یان به ره و ئامانجی به ره ه لستی
 هه ول و ته قه لای ئیمپریالیزم و ته ماع کاران .

«هيو» که زماني هه مو کوردیکی دلسوزه به چاوپوشی له
 بیروباوهری نیشتمانیان ، له لایه که وه که به ته نگه و یه هه مو هیزه
 دلسوزه کانی عیراق یه ک بگرن و پاریزگاری کوماره دیمو کراسیه که یان
 بکن ، له لایه کی تره وه ، له و روه وه که گو فاری کوردانه زور به
 ته نگه و یه هیزه دلسوزه کانی کوردستانی شیرین یه ک بگرن و واز له
 ورده ناکوکی بین و هیزیان بخه نه یه ک ، «هيو» چاوه روانه که
 دلسوزه کانی کوردستان به تیکرای ی ، به هاو کاری له گهل نه ته و ی

(٦)

عه‌ره‌بی براده‌رو دلسوزا هه‌ول به‌ون بو جیگیر کردنی بـاری
دیموکراسی کوماره‌که‌مان و ده‌رگرتن و جیگیر کردنی مافـه
نه‌ته‌زایه‌تی به‌کاتی گه‌لی کورد له‌ عیراقا، که‌ بو یه‌که‌م جار له‌ روژهلانی
ناوه‌راستا نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ سایه‌ی نه‌م کوماره‌ دیموکراسیه‌دا تامی
دیموکراسیه‌نی چه‌شته‌وه‌ی روی کردووه‌ ته‌ ئاسوی روناک و پاشه‌روژی
به‌ختیار ••

بژی گه‌لی عیراقی نه‌به‌ز •

بژی به‌کیه‌تی هیزه‌ نیشتمان به‌روه‌ره‌کان •

بژی کوماری دیموکراتی چوارده‌ی ته‌موزی نه‌مر •

ته‌مه‌نی درێژ بو راه‌ری به‌جەرگ و دلسوز عبدالکریم قاسم •

سه‌رشوری بو ئیمپریالیزم و نوکه‌رانی •

« هیوا »

خوینه‌واری گوردی دلسوز !

گوفاری « هیوا » نه‌وه‌تی هه‌یه‌ هه‌تا نه‌مر و له‌ هه‌لسان به‌
پیوستی سه‌رشانی خوی کوتایی نه‌کرده‌ ، له‌ روژانی نوری
بی‌گوررو تاومه‌ چه‌ته‌کاتی ئیمپریالیستا نه‌و روژانه‌ی که‌ بیچکه‌له
روژنامه‌ تیکوشه‌ره‌ په‌نه‌انه‌کان روژنامه‌و گوفاری نه‌بو روسورانه‌ بیه‌
مه‌یلانه‌وه‌ !! • به‌لی له‌و روژانه‌دا ، هیوا ریپازی راستی خوی
به‌رنه‌داوه‌ نه‌گه‌ر باوه‌ر ناگه‌ی بررو لاپه‌ره‌ی ژماره‌کانی
پیش شورشی بخوینه‌ره‌وه‌ راستی قسه‌که‌مت بو ده‌ر نه‌که‌وی ••

بویه‌ یارمه‌تی دانی گوفاری « هیوا » یارمه‌تی نه‌ته‌وه‌و
نه‌ته‌وایه‌تی به‌ ، یارمه‌تی دیموکراتیه‌ته‌ ، هاوبه‌شی کردنه‌ له‌ بوژانه‌وه‌ی
ویژمو سامانی باوباپیرمان •

ده‌ستی یارمه‌تی درێژ بگه‌ن بو گوفاری « هیوا » ی نه‌به‌ز ، هانی
خه‌لک به‌ن بو پشتگیری « هیوا » ، پاره‌ی ئابونه‌تان بنیرن بی‌گومان
به‌مه‌ به‌ردیک‌ داڤه‌ن له‌ بناغه‌ی دیواری نه‌ته‌وه‌ په‌رستی راسته‌قینه
ده‌سا خوتان و غیره‌تان هیوا چاوه‌روانه‌ !!!

- جهماھیری میللت خوی ریکت خست له رری رویشتنه گهوره کهدا، ئالوو دروشمی دیهوکراتی له ههمو لایه کهوه ئهلهری یهوه*
- گهل به جاری هاواری نه کرد به ژیانی سهروکی گهل عبدالکریم قاسم، ههستی خوی دهربرری بو ههمیشه رویشتن به رریگای دیهوکراسی یا *
- گهل شادمان رقو بیزاری خوی دهر نه بری له پیلانه کانی نیمیریالیزم و تهماع کاران و نوکه ره کونه په رسته کان *
- کریکارو فهلاح و ههمو پاریزه ده کانی کومار له م رری رویشتنه گهوره دا کوبونه وه *

روژی ههینی چواری کانونی یه کهم روژیکی نایاب و تاقانه بو له عیراق، به تاپهتی له بهغدادا، له بهره بهیانی ئهم روژه پروزه دا ئوتومیله کان له ههمو لایه کهوه روله کانی گهلان نهینا، به خویان و دروشمه کانیانوه، ههتا شوینی خویان بگرن له مهیدانی تهحریره مهیدانی تهیه ران و شهقامه کانی نزیککی، ورده ورده مهیدانه کان و شهقامه کان پرربون و جمهیان تههات له پیاوو ئافرهت، کورو کچ، لاو پیر جگه له ههزاران ئالوو دروشمی رنگوره نکت و وینهی سهروکی دلسوز عبدالکریم قاسم، له گهل ئهوه شا که سهعات ده وختی دهس پی کردنی ری رویشتنه که بو، گهل خوی پی رانه گیرا له پیش سهعاتی ۹ وه ههمو کوبونه وه ههتا سهعات (۱۰) پردی جهمهوری وه لافاوی بی پایان خه لکی که رخ و کازیمه ی پیا تههات و له مهیدانی (تحریر) کو ئه بونه وه **

گهل له دوا ی دروشمی نه قابه و یه کیه تی و کومه له کانیانوه هونرانه وه ئارامی و ریک و پیککی و نیشانه ی خوشی و شایی شتیکی زور ئاشکرا و دیاری بوو، له گهل ئهوه شا که مهیدانی تحریر بو بو به

(A)

یهک پارچه جموجول و جمعی نهات له پراوو ئافرهت و دروشم و ئالاو وینه ، شتیکی ودها روی نهدا که ئارامی تیک بداو ئاسایش بشیونی •
 جه ماهیری میللهت جاریکی تر دهری خست که باو دهری ههیه به یاساو له هه مو کرده ویه کیا چهز به ئاسایش و هیمنی نه کانت •••
 ههروه ها دهری خست که پاک بونه و دی گهل له پیاو خراب و تیک ده ران و روخینه ران گهلی یارمه تی نهدا بو نه و دی له جواترین دیمه نیا خوی پشان بدا •

کاتی دیاری کراو نریک بویه وه گهل له ریزه کانییا خوی ریک خست ، له مه بدانی «ته حریر» و شه قامه کانی «جه مهوری» و «سه عدون» و «نه حریر» و هه مو شه قامه کانی ده و روپشتی ، هه مو له پستی دروشمی نه قابه و یه کیه تی کانیان ریزان به سست و چاوه روانی ری رویشنیان نه کرد ••

له ساعات (۱۰) ی به یانی ری رویشتن دهستی پی کرد له پشه نگی مه و کبه کانه وه ، مه و کبی داد گای گهل رویشت که سیاده تی مه هداوی له پیشی یه وه بو له گهل داوا خوا ی گشتی کاک ماجد نه مین و نه ندانه کانی داد گاه • له هه مولایه که وه خه لک به چه پله ریزان و هتاف یشموازی یان لی کردن • دوا به دوا ی داد گای گهل لیژنه ی په یوه ندی نه قابه و یه کیه تی و کومه له کان رویشت ، نه و لیژنه ی که سه ره پهرشتی نه م ری رویشته ی کرد ، دوا به دوا ی لیژنه ی په یوه ندی ، ده سته ی پاریز گاری مافی ئافره تان که ونه سه ره شه قام که زماره به کی زور له دایک و خوشکان له چه ن ریزیکی دورو دریزا هونرا بونه وه له لیژنه کانی ده سته ی پاریز گاری یا • له هه موی خوش تر ها و به شی کردنی

(۹)

ئافرتە کانی سەرایف واتە : ئافرتە زنج نیشینە کانی دەروپشتی بەغدا بو
 بە خویان و بە عەبا خوری بە کانیانەووە که هتافیان ئە کرد بە زیانی
 ئاسایش و دیموکراسی • بە هەزاران لە ئافرتانی دەستە ی پاریزگاری
 هاوبەش یان کرد لەم مەو کەدا لە دانیشتوانی هەمو سوچیکی بەغدا ••
 ئەوێ سرنجی تەماشاکەرانی رائە کیشا موکبی پاریزە
 (محامی) بە کان بو ، ئەو محامی بە دیموکراتیە مەردانە ی که گوی یان
 نەدایە قسە ی عبدالرزاق شەبیب و تاقمە کە ی و پیاوانە هاوبەش یان کرد
 لەم رێ رویشتنە گەورەدا ، ئەم محامی بە دیموکراتیانە هتافیان ئە کیشا
 بە ژبانی سەرۆک عبدالکریم قاسم و لەعەتیان ئە کرد لە پیلان گیران و
 خەتابار و سیخور ، لەم لاو لای شەقامەووە دەنگی چەپلەو هتافی خەلك
 بو پیشواری محامی بە کان ئە گەیشتنە ئاسمان ، پاش ئەوێ که مەو کبی
 خاوەن پیشە یزیشکیە کان تی پەری لە گەل مەو کبی نەقابە ی
 نەخوشەوانە کان ، بارە گای نەقابە ی روژنامە چی بە کان تی پەری بە
 خویان و دروشمی نەقابە که یان ، هەر بەک ناوی روژنامە ی خوی بە
 سینگیا هەل واسی بو رای العام ، خەبات ، اخبار ، زەمان ، مبدأ ، تقدم ،
 استقلال ، بلاد ، ١٤ تموز ، صوت الاحرار ، اتحاد الشعب ، صوت الشعب ،
 نازادی ، ملحق اتحاد الشعب ، الانسانية ، الثقافة الجديدة ، المثقف ،
 الحضارة ، الثبات ، وطننا • ئە گەر چی هەندی روژنامە چی خویان نەدا
 لە قەرە ی مەسیرەووە ، بەلام جمهیر لە هەمو لایە کەووە هتافیان ئە کیشا
 بە ژبانی روژنامە ی نازادو روژنامە چی بە کانیس پر بە دەم هتافیان
 ئە کیشا بە ژبانی سەرۆک عبدالکریم قاسم • ئەنجا بە کەتی ئە دیە کانی
 عراق ، که ماموستا بحر العلوم شاعیری گەل لە ناوہ راستیان بو ،

(١٠)

تی پیری کرد • دوا به دوا یی نهوان موکبی نابوری به کان و بازرگانه کانی به غدا و ، کار به ده ستانی ده ولت و نه قابه یی ماموستایان و موکبی به کیه تی قوتایانی عراق تی پیرین ، له هه مو لایه که وه گهل زور به گهرمی پیشوازی یان له یه کیه تی قوتایان کرد به تابه تی له لیزنه کانی سانهوی به کانی به غدا و یانه یی ماموستایانی سه رده تایی و کچه قوتایه کانی نه عزمیه و ، حه ریری و تانهوی نه عزمیه و متوسیتیه نه عمان که هیتافیان نه کرد به ژبانی سه روک و کوماری دیمو کراتی وه به شیوه یه کی راسته قینه روی پیروزی راستی نه عزمیه یان پیشان نه دا ، له م ری رویشته گه ورده دا لاوه کان و کچه قوتایه کانی که رخ روی که رخیان سه پی کرد و روله کانی گهل له هه مو لایه که وه خه ریک بو له خوش یا قوتیان بدن •

له دوره وه مه چه کی گه نه ره نگ و برژاوی به ره هتاو قالی ایشو کار ، مه چه کی فه لاهه نه به زه کانی به غدا و ده ورو پشتی به غدا به رز بویه وه هتافیان به رز بویه وه له زیر نالای یه کیه تی یه نه به زه که یان دا ریزبان به ستبو وه به ده یان دروشمی جوان جوانیان به رز کرد بویه لی یان نوسرابو : « یه کیه تی گشتی کومه لانی فه لاه پیروزیایی له گهل نه کا به بونه یی رزگار بونی سه روک له پیلانی ئیمپریالیزی خه تابه » « نه یی دوژمنانی ئیمپریالیزم و ده ره به گت یه ک بگرن » ، وریایی زور •• به ره می فراوان ••• ده غلو دانی زور •• نه یی فه لاهه نه به زه کان! « فه لاه برای فه لاهه ، دوژمنیان ده ره به ک و ئیمپریالیزمه » به م جو ره سوپای سه ره کی و بنه رده تی کومار ، چینی فه لاهی نه به ز ، پاسه وانسی راسته قینه یی کومار و ده س که وه ته کانی هاتنه مه دیدان و رژانه سه ر

(۱۱)

جاده و ههستی خویان ده‌بریری سه‌بارت به جیگیرکردنی کومارو باری
دیموکراتی ••

خو باسی ئەوه ناکری که مه‌وکبی چینی کریکار له ژیر ئالای
یه‌کیه‌تی به سه‌رپه‌رزه‌که‌یان زیاتر له دوسه‌عات‌ونیو ریگایان کردو له
ته‌واو بون نه‌ته‌هات ، دروشمی پیروزی : « ده‌س له ناو ده‌س له گه‌ل
حکومه‌تی نیشتمانی‌یا » به‌دریژایی شه‌قامی ره‌شید ته‌له‌ری‌یه‌وه ••

ئه‌نجا مه‌وکبی لاوانی دیموکراتی به‌خویانو سرو‌کایه‌تی به‌کیه‌تی
گه‌ستی لاوانی دیموکراتی رزانه‌شه‌قام ، له‌گه‌ل مه‌وکبی تیی شانی
تازو یانه وه‌رزشی‌یه‌کانو یانه‌ی وه‌زشی فدیلی‌یه‌کانو یانه‌ی
مه‌هداوی و گه‌لی یانه‌ی کومه‌لایه‌تی و وه‌زشی تر ••

به‌راستی روزی هه‌ینی عی کانونی به‌که‌م روزیکی میزوی بو
له‌به‌غدادا هه‌رمه‌وکبی که‌تی‌ئه‌په‌ری دروشمیکت ئەدی که‌لی
نوسرا بو « بزێ برایه‌تی کوردو عه‌ره‌ب » ، یا « له‌سه‌ر به‌ردی بناغه‌ی
یه‌کیه‌تی کوردو عه‌ره‌ب ئیمپریالیزم و بیلا‌نه‌کانی وردو خاش ئه‌بی » ••
جاریکی‌تر ئەو جه‌ماهیره‌ی که‌ بوه به‌جقلی چاوی ئیمپریالیزم و
نوکه‌رانی هاته‌مه‌یدان‌وهیزی بی‌پایانی خوی پشان‌دا ••••

جاریکی‌تر به‌کیه‌تی کوردو عه‌ره‌ب و پشتگیری هه‌مو کومه‌له
نیشتمان په‌روه‌ره‌کان بو حکومه‌تی دیموکراتی و دوستایه‌تی به‌وی
گه‌ل و سه‌روکی دلسوز له‌جواتترین دیمه‌تا ده‌ر که‌وت +
شایانی باسه‌سه‌روکی تاقانه‌له‌ماوه‌ی ئەم‌ری رۆشینه‌گه‌وره‌دا
پینج‌جار له‌باره‌گای خوی هاته‌ده‌رو چوه‌سه‌ر مه‌حه‌جهره‌که‌ی

(۱۲)

بهردهمی وه زاردهتی بهرگری و سلاوی نه کرد له روله کانی گهل و
 ههردو دهسه کانی نه خسته ناوبه ک نیشانهی به کیهتی هیزی گهل که
 سه رجاوهی زال بونه به سهه ریمبریا لیزم و بناغههی هه مو پیش که و تن و
 گه شه داری به که . .

بیویسته له سهه زمان به کرده وهی رینه و بوهستین رو به روی هه ره شه و
 بیلان ، بیویسته هه مو هیزه نیشستمان پهروه ره کان له یه که به ره دا
 بوهستن به جوریک بتوانن سهه به خویی نیشستمان بیاریزن و بیگانههی
 دوژمن و نو که ره کانی ناو خو ، له ناو بهرن .

سوکارنو

غداش

سیجایر
 ترکیه

انجاج : شركة دخان الراقدین المجلودة

(۱۳)

هه‌وری پایز

گوران

دلویی ساردو فینک با له سه‌ر دارو ده‌وه‌ن برژی ،
به سه‌ر سنگی چیا‌دا چوکی داداوه ، کشو بی ده‌نگ ...
به سه‌ر پایزی زه‌ردا با به خور بگری ، به کول بگری ،
له سه‌ر ئاخ‌ر گه‌لا ، ئاخ‌ر چلی ته‌نیایی گول بگری !
به خور بگری ، به کول بگری : به سه‌ر ده‌شتو ده‌ری وشکا ،
به سه‌ر دازی گه‌لا زه‌ردا ، به سه‌ر پوشا ، به سه‌ر درکا ،
به سه‌ر سه‌رچاوه‌یی کزرا ، به سه‌ر زیخی چه‌می دیما ،
به سه‌ر سه‌ر وشکی بی‌کا وا له هاوینی گهرم جی ما ..
به‌لی بگری ، به کول بگری ، هه‌تا ئاخ‌ر دلوپ بگری ،
به گریه‌ی هه‌وری پایز با ئوقوم بی سینه‌یی کزری !
به‌فر ئاسوی بلند بگریته چوار چه‌وی بلورینی (۱) ،
له چه‌م هه‌لسی خوره‌و هازه‌ی شه‌پولی ئاوی خوینی (۲) !
دلویی ساردو فینک با له سه‌ر دارو ده‌وه‌ن برژی ،
به‌پوله‌ی زه‌ردی ئالتونی له سه‌ر لق هه‌لوه‌ری ، پزی (۳) ...

(۱) ئاسو : افق . مه‌به‌ست به‌رزی‌ی شاخه‌کانه له ئاقاری ئاسو .

(۲) مه‌به‌ست له ئاوی خوینی ئاوی لیله .

(۳) په‌پوله ۰۰ تاد ۰۰ مه‌به‌ست له گه‌لاریزانی پایزه .

بهلی ! بگری ههور ، بارانی پایز ، بی وچان بگری ،
 له سهر باغچهی گولی وا سیس نه بی ئاخو چلی عومری !
 بگرمینی ، تهپ و نم دا بکا ، بیکاته شهست ، ههر گیز ،
 نه وهستی قولپی گریانی ، نه وهستی ههوره که ی پایز (۴) ؛
 طه بیهت زه ردو زا کاوه ، له حالی گیان که نشتایه ،
 نیشانهی مانهمی پایز له فرمبکی درشتایه ! ...

(۴) قولپی گریان : واتا کولی گریان ، وه ک قولپه قولپی مه نجهل .

ئازادکردنی بیرو باوه

پیویسته له سه زمان روله کانی ئهم وولاته رزگار بکهین به
 نه وای له لایه نی بیرو باوه ره وه ، به جوری بتوانن ئازادین له
 کرده وه یانا ، پیویسته ههول بدهین بو بهرز کردنه وهی رادهی
 ئهش ساغی و کومه لایه نی و زانیاری یان ، پیویسته هه ره که له روله کانی
 ئهم وولاته وای بکهین که بتوانن باوه ریان به خویان بی وه ههست
 بکهن به وهی که پیویسته پاریز گاری خاککی نیشتمان بکهن .

عبدالکریم قاسم

ئاشکرایه نیشتمان بهروه ری راسته قینهی که له هیچ ولاتیکا
 دژ نیه له کهل ئومه میه تی پرولیتاریادا ، به لکو به یوه ندی به کی پتهوی
 له که لا ههیه .

لیو شاو شی

(۱۵)

نه ته وایه تی

مه رچه کانی • په یدابونی و ، قوناغه گانی
چارکردنی به شیوه یه کی عیلمی

وه رځیر : فاتح عبدالکریم

۱ - نه ته وچه یه ۰۰۹

له پش همو شیکا نه ته ووه کومه لیکي تایه تی به له ئاده میزاد ،
شهرت یه هم کومه له له یه ک ره گت و یه ک تیره بن ، چونکه ، بو نمونه ،
نه ته ووهی ئیالیای ئیسته بریتیه له رومانو جهرمه نی و یونانی و عه ربه •
یا خو نه ته ووهی فوره نسسه یه ک هاتوه له عالی و رومانی و برتونی و
جهرمه نی ، هه ر وها نه ته ووهی ئینگلیزو ئه لمانیاو گه لی نه ته ووهی تریش
هموی له چهن ناقصیک یه ک هاتوه که هه ر یه کی له ره گت و تیره و
ره گه زیکی تایه تی به ••

رواته : نه ته ووه کومه لیکي روت یه ، وه کومه لی نیه که له یه ک
هوزو تیره په یدابویی ، به لکو نه ته ووه بریتیه له کومه لیکي ئاده میزاد
که له ماوه یه کی دورو میژویکی دریز پیک هاتوه ، بوون به یه ک
پارچه ••

له سه ریکی تروه ته گه ر کومه لیکي ئاده میزاد له ماوه یه کی زورا
پیک هات ، به تنها نه وه پی ی ناووتری نه ته ووه ، به لکو پیویسته
په یوه نده کی به هیز پی له ناو نه و کومه له دا نه وه تا ده وله تی کسرای
فارس و ده وله تی نه سکه نده ری روم ، که دو ده وله تی گه وره بون ،
سه ره رای نه وهی که هه ریبه ک میژویه کی دورو دربریان هه په و له چهن

(۱۶)

تیره و هوزی پیک هاتوون ، ناتوانین به دهولتهی ئەسکەندەر ، یان به دهولتهی کیسرا بلیین : نەتەوە ، چونکە پەبووندی خەنک لەم دو دهولتهدا پەبووندیەکی کز بوو ، وە بە گوێرەیی سەدرکەوتی داگیرکەران ئەگوررا ، واتە : ماویدیەک لە ژیر دەستەلانی پاشایەکا ئەبون و بەشیک ئەبون لە دەولتەکەیی ، ئەگەر پاشایەکی زال تر بچەنگایە لە گەلیاو سەدرکەوتایە بە سەریا ولاتەکەیی داگیر ئەکرد ، وە ئەی کرد بە بەشی لە قەلمرەوی خوی + بویە ئەم جورە کومەلانە بی یان ناوتری نەتەوە ، بەلکو ، نەتەوە کومەلیکی تاپبەتی یە لە ئادەمیزاد ، بە بی ئەووی یەک تیره و یەک رەگەز بن ، کە میژوبەکی دریزیان بی و پەبووندیەکی بە هیزو بەدویان هەبی .*

بەکیکی تر لەو مەرجانە کە پووستە لە نەتەوەدا هەبی بریتیه لە زمانی تیکەل ، واتە : کانی بە کومەلیکی ئادەمیزادی تیکەل ئەلین نەتەوە کە بە یەک زمان قسە بکەن ، ئەو تا نەمسای ئەوسا ، یا خو روسیای قەیسەری ، هەریەکی کومەلیکی دامەزراوو پەبووندی بەکی دامەزراو لە ناو کومەلە کەدا هەبو ، بەلام ناوتری : نەتەووی روسیای قەیسەری ، یا نەتەووی نەمسا ، چونکە ئەگەرچی روسیای نەمسا هەر یەکی دەولتەکی تەنیا بون بەلام خەلکی روسیا هەمووی یەک زمانیان نەبو ، هەروەها مێللەتی نەمساش ، کە واتە زمانی مشترک یەکیکە لەو نیشانانە کە نەتەووی پسی جیا ئەکریتەو .*

(۱۷)

نهمهش مه‌عناى نه‌وه نيه كه نه‌ته‌وه جياجياكان هم‌مويان زمانيان
 جيايه و هيچ كاميان به زمانى نه‌وى تريان قسه ناكهت •• نه‌خه‌ير •••
 به‌لى شنيكى ناشكرايه نه‌ته‌وه يه‌ك نيه له دنيا دا كه جهن زمانيكى جياى
 بى •• واته : نه‌ته‌وه يه‌ك زمانى هديه •• به‌لام نه‌شى كه دو نه‌ته‌وه
 به يه‌ك زمان قسه بكه‌ن •• بو نمونه ئينگليزو نه‌مريكاي سه‌روو
 نه‌رو بچو خه‌لكى دانمارك و ئينگليزه ئير نه‌ته‌ويه كان يه‌ك زمانيان هديه،
 له گه‌ل نه‌وه‌شا به نه‌مريكاي سه‌روو ئينگليز ناوترى يه‌ك نه‌ته‌وه ،
 نه‌گه‌رچى زمانيان يه‌كه ، بوچى ؟ •• چونكه له پيشى هم‌و شنيكا
 خاكيان جيايه ، هه‌ر يه‌ك له نيشتمانيكاي نه‌زين و دورن له يه‌ك‌تره‌وه •••
 نه‌ته‌وه له‌وه‌وه په‌يدا نه‌بى كه په‌يوه‌ندى يه‌كى به‌هيزو دورودريزو
 ژيانيكى تيكرايى پشتاو پشت بى له‌گه‌ل زمانيكى تيكه‌ل و يه‌ك خاك و
 ناو ، به‌لى ئينگليزو نه‌مريكا وه‌ختى خوى هم‌مويان له يه‌ك خاكا نه‌ژيان و
 يه‌ك نه‌ته‌وه بون ، به‌لام له دوايى دا هه‌نديكيان كوچيان كردو خاكي
 ئينگليزيان به‌جى هيشت و خاكيكى تازه‌يان ئاوه‌دان كرده‌وه و به
 دريژايى سال نه‌ته‌وه يه‌كى تازه‌يان پكه‌وه نا ، كه نه‌ته‌وه‌ى نه‌مريكاي
 سه‌رويه ••• به‌م جوړه جيايى ناوو خاك نه‌بى به هوى جيايى نه‌ته‌وه ،
 كه‌واته : خاكي تيكه‌ل يه‌كيكه له‌و نيشانانه كه نه‌ته‌وه‌ى بى ديارى
 نه‌كرى •

يه‌كيكى تر له‌و نيشانانه كه نه‌ته‌وه‌ى بى جيا نه‌گريته‌وه بريته
 له په‌يوه‌ندى ئابورى كه هم‌و به‌شه‌كاني نه‌و نه‌ته‌وه يه‌ به‌ستيه‌وه به
 يه‌كه‌وه ، بو نمونه : ئينگليزو نه‌مريكاي سه‌رو يه‌ك نه‌ته‌وه نين

(۱۸)

چونکه په یوه نندی ټابوری یان نیه * * هدر وه ها نه مریکای سهر ویش
خوی به تنها ، نه گهر ریگاو بان پیش نه که وتایه و سرمایه داری
په ردی نه سندن دایه و هه مو به شیکې شم وولانه به هوی پیش که وتی
ژیانه وه په یوه نندی یان نه بوايه به په که وه پی نه نه و ترا : نه ته وه *

جورجیا په کان له روسیای قه یسه ری یا له پیش سالی (۱۸۶۰) دا
وه له پیش چاک کردنی کشتو کال و لابر دنی یاسای کویله پی هه مویان
به په ک زمان نه دوران ، له په ک خاکا نه ژیان که چی پی بان نه نه و ترا
نه ته وه ، چونکه دابهش کرابو به چهن به شیکه وه ، وه هدر به شیکې
له زیر دسه لانی و جاغ زاده په کا بو ، وه ژیانان نه به سرا بو به
په که وه ، هه میسه خه ریکی شهرو تالان و رده بون و لانی په ک تر یان
ویران نه کرد ، نه تنها له نیوهی دوه می چه رخی نوز دده ما که
یاسای کویله پی لابر او ټابوری ولات بوژایه وه و ریگای هانو چو
پیش که وت و سرمایه داری هانه کایه وه ، به لی له م کانه دا هه مو پارچه
پارچه کان بون به په ک پارچه و بون به خاوه نی ژیانی ټابوری تیکه ل ،
وه نه ته وه ی جورجیا یان پیکه وونا ، که واته : په یوه نندی ټابوری تیکه ل
به کیکه له و نیشانان که نه ته وه دیاری نه کات *

بیجگه نه مانه ، که باسما ن کرد ، پیوسته سهیری نه و نفسیه ته
بکه بن که له نه نجامی ژیانی دور و دریزی ساهای ساه وه له ناو نه و
نه ته وه دا په پدا نه بی و جای نه کانه وه له خه لکی تر ، بی گومان هدر
نه ته وه په ک نفسیه تیکې تابه تی نه ته وایه تی خوی هه یه ، وه نه مهش
ونه بی له راده په کا بوهستی به لکو به گویره ی پیش که وتی ژیان

(۱۹)

ته گوری ، تم نفسیه نهش له گورانی و هه له بست و چیروکی نه و
نه ته ودا ده ره ته کهوی ، هه روه ها له هه له رکی و شایی و جل و بهرگت و
خوو ره وشتی تایه تی خویان ••

به گورنی :

نه ته وود : بریتیه له کومه لیک ندمیزادی دامه زراو ، که به
دریزایی میزو و پیکه و بون ، زیانیکی تایه تی تیکه لیان بهی ، له خاکیکی
تیکه لا بزین ، زیانی نابوری تیکه لیان بهی ، له گهله نفسیه تیکی
تایه تی یا که له خوینه واری (اشقافه) و خووو ره وشتی ده ره کهوی •
ته گه ره کومه لیک له بهک خاکا ته زیان به لام زمانیان جیا بو ، یا
خو زمانیان بهک بو ، به لام نه دو خاکا ته زیان ، یا په بو ندی نابوریان به
به که و نه بو ، یا له خووو ره وشت و نفسیه تا شهریک نه بون ، ته و
کومه لی پی ناوتری نه ته وود •

۲ - په یدابونی نه ته وود •

أ - چه وسانه ووی نه ته وایه تی ، شیوه کانی تم چه وسانه وویه •
ب - چار کردنی مسه له ی نه ته وایه تی به شیوه په کی عیلمی •
سه بارهت به نه ته وود نه ته وایه تی ته توانین سی قوناغ دابینین :
۱ - قوناغی له ناو بردن و روخاندنی رژیمیه ده ره به گی له وولانه کانی
روژا وادا ، ته و قوناغی که سه رمایه داری تیا سه ره کهوت ، که ته لین :
روژا و مه به سمان ئینگلیزو فه ره تساو ئیتالیا به • له م قوناغدا له م سی
ولانه دا سی حکومتی (مرکزی) په یدابو ، به م جوړه نه ته وود شیوه ی
ده وله تی ودرگرت ، جا له بهر ته ووی له ناو تم ده وله تانه دا له

(۲۰)

نەتەۋەيەك زياتر نەتەۋەي ۋەھا نەبو كە شايانى باس بى چەوسانەۋەي
نەتەۋايەتەش نەبو . . . واتە : ھەر نەتەۋەيەك دەۋلەتتىكى گەۋرەۋ
سەر بەخوى ھەبو . بەلام ئەۋرۋپاي رۋژەلات ، مەجەرۋ نەمسائ
رۇسيىا قەيسەرى پىچەۋانەي رۋژاۋا بو . . . چۈنكە ، ئەگەر چى
دەرەبەگى لەناۋبرا ، ۋە بو پاراستنى ۋولات ئە ھيرشى مغولۋ توركو
رۋژەلانىھەكان ناچار بون دەۋلەتيان دامەزراند ، بەلام ۋە نەبى ھەر
نەتەۋەيەك دەۋلەتتىكى بۋبى ، بۋبە لەم ۋولانانەدا چەن دەۋلەتيك
يەك ھات كە ھەريەك تىكەل بو لە چەن نەتەۋەيەك .

بە كۈرتى :

قوناغى يەكەم بىر تىپە لە دەر كەۋتى نەتەۋە ، لە سەرەتاي رۇسيى
سەرمايەدارى با ، لە گەل ئەۋەدا كە نە رۋژاۋاي ئەۋرۋپادا چەن
دەۋلەتيك يەك ھات كە ھەريەك نەتەۋە يەكى تايەتى بون ، لە
رۋژەلاتى ئەۋرۋپادا چەن دەۋلەتتىكى ۋا پەيدا بون كە ھەريەك لە
چەن نەتەۋەيەك يەك ھابو ، بى گومان لەم دەۋلەتە رۋژەلانىھەشدا
كام نەتەۋەي پىش كەۋتۋوتەر بۋايە ئەبو بە سەرۋكى دەۋلەت ، ئىتر
نەتەۋە كانى تر ئەكەۋتە زىر دەسلانى سىياسى ۋ ئابورى ئەۋ نەتەۋە
پىش كەۋتۋانە ، ۋە لەم رىگايەۋە ئەم ۋولانانە بون بە مەلپەندى
چەوسانەۋەي نەتەۋايەتى ، كە ئەمەش بو بە ھوى بەر زبونەۋەي
مەسەلەي نەتەۋايەتى ۋ بزۋتنەۋەۋ شورشى نەتەۋايەتى . . .

بو نمونە : رۇسيىا قەيسەرى يەك دەۋلەت بو بەلام نەتەۋەي

(۲۱)

روس کار به دس بو ، نهو نه ته وه کانی تر نه چه وسیرانه وه !

۲ - قوناغی چهوسانه وهی نه ته وایه تی له گهل په یدابونی
 ټیمپرالیزما ، که دواقوناغی سه رمایه داری به ، له م قوناغدا سه رمایه دار
 نه گدرری به دواي بازارا بو ساغ کردنه وهی به ره می کارگاکانی و
 نه گدرری به دواي که ره سه ی خاوو سوتهمه نی : نهوت ، به نرین ، . . . ،
 وه به دواي ده سی کریکاری هرزان بایی یو ههول نه دا بو نه وهی
 دهس بگری به سه ر خه تی ناسن و خه تی ده ریاو هه مو ریگایه کی
 هانوچودا ، جا له م باره وه دهس نه داته فراوان کردنی دهسه لانی
 خوی و قه له م ره وی خوی په رده بی نه دا له سه ر حسابی نه ته وه
 دراوسی کانی دورو نرېک . له م قوناغدا ټینگلیزو فه رده ساو ټیتالیا
 وه کو نه وسا نه مانه وه که ته نها ده وله ټیک و نه ته وه یه ک بن . . . به لکو
 هدریه ک بون به چه ن ده وله ټیک که چه ن نه ته وه یه کی تریان گرتنه
 ژیر چنگی خویان ، هدریه ک له ټاسیاو نه فریقاو ټوسترالیاو نه مریکا
 چه ن ولات و چه ن نه ته وه یدیه کیان داگیر کردو به م جوړه نه م ده وله نانه ش ،
 وه کو ده وله ته کانی نه وروپای روزه لات بون به شانوی چهوسانه وهی
 نه ته وایه تی ، واته : نه م داگیر که رانه خیر و خوشی یان نه شهینایه ناو
 ولانه ژیرده سه کان ، به لکو ټازارو چهوسانه وهی کویره وه ری و رهنج
 خوری یان بلاو نه کرده وه هه مو مافیکی نه ته وایه تی یان لی زهوت
 نه کردن ، نه مهش بو به هوی وریابونه وهی میلله تانی ژیرده سه و
 به هیز بونیان به راده یه ک که یاش جهنگی جیهانی یه کم ده وله ته
 بوژوایه کان ټیک چون و چه ن ده وله ټیک له م نه ته وانه په یدا بون ،
 به لام هیشتا له ژیر دهسه لانی ده وله نه گوره کانا بون ، واته : له م

(۲۲)

قوناغه شدا مهسه لهی نه ته وایه تی چار نه کراو سه ربه خوبی نه نه
شیکتی روو کفش بوو ! **

۳ - قوناغی سی هم بریته له په پیدابونی اشتراکیهت و بهرپا بونی
حکومته تی په کیه تی سوفیهت ، له قوناغه دا ، له وولاتی گه وروی
روسیدا ، رژیمی سرمایه داری تیک دراو چه وسانه ووی نه ته وایه تی
له ناوبرا ** نیر له وولاندها ، مهسه لهی ژیرده سستی نه ته ووی
چه وسانه ووی نه ته وایه تی ، پیچرایه ووی خرایه عه تیکه خانه ! * نه بین
له خاکی په کیه تی شورده ووی گه ورو دا گه لی نه ته ووی هیه و همو
چون بهک نه ژین و هدر نه ته ووی مافی نه ته وایه تی خوی ودرگرتوه و
همو توانایه کیان له بهر ده سستایه بو پیش که وتن و بو زانده ووی
به رزبونه ووی راده ی خوینه واری و کومه لایه تی ** به لام نابی نه ومان
له بیر بچیت که ته نانهت له وولاتی سوفیتا ، به هوی ده ستلانی رژیم
چار (قیصر) ی کون و به هوی زولم و زورداری و دوا که وتی
ساله های سال ، همو نه ته ووی کان وده کو بهک نین ، به لکو نه ته ووی و
هیه که زور پیش که وتوو تره له نه ته ووی کانی تر له لاینی سیاست و
پیشه سازی و خوینه واری وده ، هم دوا که وتنهش به روز و دوو روز چار
ناگری به لکو پیوستی به یارمه تی و دهس گروپی هیه بو نه و نه ته ووی
دوا که وتوه ، مهم نه وویه که ماوه فراوانه له به ردهم همو نه ته ووی به کی
دوا که وتوا که به همو سه ربه سستی به مافی نه ته وایه تی خوی
به کار بینی ، وده همو توانایه ک بخولقی نی بو پیش خستی خوی و
بو زانده ووی سامانی نیشتمان و نه ته وایه تی و به رزگردنه ووی زمان و

(۲۳)

ویژدو میزوو خووو رهوشتی نتهواپهتی ، هه موو سه ره به سته کی هه به
 که هه ول بدات و بگانه ریزی و ولاته پیش که وتود کان ، وه له م روه وه
 هه مو یارمه تی به کی پاکی بیگه ردیان پیش کهش ته کری ، جا ته گهر
 بیتو به راوردی راده ی هونه رو زانیاری و پیشه سازی حکومت ته کانی
 په کیه تی سوفیت بکه ین له گهل راده ی ولانه سه رمایه دازه کانا ،
 سه ره رای تهو دواکه وتته ناره زایه که تیا یا زیاون ، سه ره رای تهوه
 که چل ساله نازادی یان وه رگرتوهو ، ته مانیش سه دان ساله له
 پیش که وتنان ** ، به لی ته گهر به راوردی بکه ین ته م راستیمان به بو
 ددر ته کهوی **

ته مه بو ، به کورتی ، تهوسی قوناغهی که مه سه له ی نتهواپه تی و
 نیشتمانی پیا رویه وه ** دیاره له قوناغی په که مو دوه ما ته نها به
 دیمه ن نه بی مه سه له نه گور راو چه وسانه وه ی نتهواپه تی به رده وام بوو
 چار نه کرا ** به لام جیایی ته م دوو قوناغه له وه دایه که له قوناغی
 په که ما مه سه له ی نتهواپه تی له چوار چیه ی تهو ددوله تانه دهر نه چوو
 که هه ریه کی چهن نته وه په کی تیا ته زیا ** به لام له قوناغی دوه ما
 مه سه له بریتی بو له جهنگ و هه رای چهن ددوله تیکی داگیر کهر ، که
 هه ریه ک ته یان ویست ده سه لاتی خویان له وولاته ژیر ده سه لته کانا
 به یلنه وه وهه ولیان ته دا ولاتانی تازه ژیر ده سه ل بکه ن له دهر وه ی
 ته وروپا ، واته مه سه له ی نتهواپه تی به سرا به مه سه له ی ئیستعمار وه **
 هه روه ها ددوله ته داگیر که ره کان هه ریه کی له کانی جهنگا ناچار ته بو ن
 خه لکی وولاته ژیر ده سه لته کان بخرنه ژیر چه ک و بیان به نه مه یسدان

(۲۴)

روبه روی دوژمنه کاتیان ، ئەمەش بو بە هوی ووریا بونە وەدی میللەتانی
ژیر دەستەو بە تین بونی خەبانیان لە پیناوی ئازادیا ، لە لایەکی تریشە وە ،
وولانە ئیستعمارێ بە کان و یستیان تورکیا دابەش بکەن لە ناو خویاناو
بە تەواوی لە ناوی بەرن ، دەولەتی تورکیاش لەو کاتەدا ، لە ناو
وولانانی ئیسلاما ، لە هەمویان پیش کەوتوو تر بو وە بە ئاسانی خوی
نەئەدا بە دەستەو ، بویە میللەتانی روژەلانی لە دەوری خوی کو
کرده وە روبه روی ئیستعمار .

بەیدا بونی بە کێتێ سوڤیتیش ، کە زەر بە یەکی کاریگەر بو لە
رژیمی ئیستعمار ، بو بە هوی بە تین کردنی بلیسە ی تیکوشانی میللەتانی
روژەلات لە زدی ئیستعمار و وریا کردنە ویدیان ، وە بو بە هوی ئەو دی
میللەتان هەر لە ئیر لە نەدووە هەتا هیند راپەررن رروبە روی ئیستعمار .
بەم جورە بومان دەر کەوت کە سەرما یە داری مەسەلە ی نەتە وایەتی
چار نە کرد ، بە لکو زیاتر ئاگری تیکوشانی نیشتمانی خوش کرد ، هەتا
بە جاری بەردی سەندو هەمو گەلانی ژیر دەستەو چە و سـاـوـی
گرتە وە . . . تاقە رژیمی کە توانی بیتی بە بی پیچ و پەنا مەسەلە ی
نەتە وایەتی چار بکاو چە و سەنە وە ی نەتە وایەتی نەهیل و ماو فـراوان
بکا بو هەمو نەتە وە یە کە مافی نەتە وایەتی خوی بە کارینی ، بریتیه لە
رژیمی هاو بەشی (اشتراکیه) . تەنھا ئەم رژیمە توانی ژیا نی پرر لە
ئاسایش و چون بە کی و دراوسی یە تی یە کی یە کسانێ دروس بکا لە ناو
نەتە وە کاناو گیانی هاو کاری و یارمەتی بە هیز بکا لە ناویانا . چونکە
شتیکی ئشکرایە و پیویست بە بە لگە ناکات ، یاسایە ک ، وە کو یاسای
سەرما یە داری ، کە لە سەر بناغە ی دەنج خوری دامە زراو ، هەر گیز

(٢٥)

مافی نته‌واپه‌تی و ماوه‌ی ژیانی به‌کسانی نته‌وه‌کان نادا •

چون مه‌سه‌له‌ی نیشتمانی چار نه‌کری؟؟

نهمرو جیهاا نه‌کری به‌ دو به‌شود : له‌ لایه‌که‌مود ناقمیکئی که‌م له‌ نته‌وه‌ پیش‌ که‌وتوه‌کان توند توند ده‌سیان گرتوه‌ به‌ سه‌ر سه‌رمایه‌ی مالی‌یاو ره‌نجی زوربه‌ی دانیش‌توانی وولاته‌که‌ی خویان وولاته‌ زیرده‌سته‌کان نه‌خون ... له‌ لایه‌که‌ی توردو توردو گای نیشتراکیه‌ته‌ به‌ سه‌رو‌گایه‌تی به‌که‌تی سوئیت ، نه‌و توردو‌گایه‌ که‌ بو‌ نیجگاری ره‌نج‌خوری له‌ ناو بردو نته‌وه‌کانی به‌ به‌کسانی نه‌ژین و ماوه‌ فراوان نه‌کری بو‌ هه‌مو نته‌وه‌ به‌که‌ی نه‌و وولاتانه‌ که‌ سامانی نته‌واپه‌تی خویان بو‌ژینه‌وه‌و پانه‌روژو چاره‌نوسسی خویان ودرگرتوه‌ ... هه‌روه‌ها میلیله‌تانی زیرده‌سته‌و دواکه‌وتوو له‌ وولاتانی داگیرکراو و ده‌سته‌لات زه‌وت‌کراو هه‌میشه‌ هه‌ول نه‌ده‌ن بو‌ رزگار‌بونیان له‌ ده‌سته‌لاتی نیشتمانی نوکه‌رانی ... به‌م جورده‌ نهمرو مه‌سه‌له‌ی نته‌واپه‌تی و نیشتمانی جیا نه‌بینه‌وه‌ له‌ مه‌سه‌له‌ی نیشتمانی و نته‌واپه‌تی له‌مه‌وپیش ...

هه‌له‌پرسته‌کان (الانتهازیون) ، مه‌سه‌له‌ی نته‌واپه‌تی‌یان ، وه‌کو هه‌مو مه‌سه‌له‌یه‌کی نیشتمانی گورری ، وه‌ به‌ گویردی قازانجی سه‌رمایه‌دازه‌کان لیکیان‌دابه‌وه‌و چاریان نه‌کرد، وه‌ گه‌لی جار مه‌سه‌له‌ی نته‌واپه‌تی‌یان وا پشان‌نه‌دا که‌ گوا‌یا میلیله‌تانی زیرده‌سته‌ هه‌قی سه‌ر‌به‌خویی زانیاری‌یان هه‌یه ، به‌لام هه‌قیان نیه‌ سه‌ر‌به‌ستی نازادی و سیاسی ودرگرن ...

(۲۶)

نهك ته‌نھا ته‌ودش به‌لكو پروپاگه‌نده‌يان ته‌كردو بره‌ويان ته‌دا به
 جه‌نگه ئيستعمار به‌كان وه قازانجی نه‌ته‌وه ژيرده‌سته‌كانيان ته‌خسته
 ژيربی و خويان هه‌له ته‌كرد له قازانجی چینی ره‌نج‌كیشی خويان و
 رازو نیازی گه‌لانی ژيرده‌سته ، وه به‌م جوړه له گه‌ل حكومه‌ته
 سه‌رمایه‌داری به ئيستعماری به‌كانا ريك ته‌كه‌وتن و له‌وه ده‌رچون كه
 حزبك بن نوینه‌ری قازانجی چینی كریكارو فلاح و زور به‌ی
 میله‌ت بن ، وه بون به‌ دارده‌سستی شه‌ریكه ئیختیكاری به‌كان ،
 هه‌روه‌ها مه‌سه‌له‌ی نیشتمانی وولانه داگیركراوه‌كانیان له مه‌سه‌له‌ی
 تيكوشانی چینی كریكاری وولانه ئيستعماری به‌كان جیا ته‌كرده‌وه و
 ته‌یانوت : گه‌ل له وولانه ئيستعماری به‌كان دا ته‌توانی سه‌ربكه‌وی به
 بی ته‌وه‌ی میله‌تانی ژيرده‌سته هاو‌كاری یان له گه‌ل بکه‌ن له تيكوشانا ،
 وه مه‌سه‌له‌ی چار‌كردنی وولانه داگیركراوه‌كانیان جیا ته‌كرده‌وه له
 مه‌سه‌له‌ی تيكوشان روبه‌روی ئيستعمار +

به‌لام سه‌ر‌كرده‌كاني ئومه‌می سی‌هه‌م په‌رده‌يان له سه‌ر فه‌سالی
 ته‌م سیاسه‌ته‌نایا كه لاداو ئیسه‌بانیان كرد كه به بی یارمه‌تی چینی
 كریكار ، یارمه‌تی به‌کی راسته‌وخو بو تيكوشانی گه‌لانی ژيرده‌سته ،
 مه‌سه‌له‌ی به‌كسانی نه‌ته‌وه‌كان له قسه‌ی بوش به‌ولاره هیچی تر نه‌! .
 هه‌روه‌ها ئیسه‌بانیان كرد كه پیوسته‌ دوژمنی هه‌ردولا ، دوژمنی
 زور به‌ی گه‌ل له وولانه ئيستعماری به‌كان و دوژمنی گه‌لانی ژيرده‌سته
 كه ئيستعمارو خاوه‌ن‌كومیانه‌كانه پیوسته‌ له‌ناو بپه‌رین ، وه له‌م روه‌وه
 پیوسته‌ گه‌لی میله‌ت و چینی كار‌گه‌رانی وولانه داگیركهره‌كان

(۲۷)

یارمه‌نی به کی راسته‌قینه‌ی هه‌مو تیکو شایکی گهلانی ژیرده‌سته بده‌ن که ناراسته نه‌کری بو کز کردنی ئیستیعمارو ده‌سه‌لانی ناپاکیان وه زری و شویی ئەم مه‌سه‌له‌یه روشن کرده‌وه به‌م چه‌شنه‌ی خواره‌وه‌: -

ا - وولاته ژیرده‌سته داگیر کراوه‌کان سه‌رچاوه‌یه کی به که‌لک و گرنگان بو قازانجی سه‌رمایه‌داری به ئیمپریالی به‌کان *

ب - گهلانی ژیرده‌سته و نه‌ته‌وه داگیر کراوه‌کان هه‌رگیزاو هه‌رگیز نانوانن رزگار ببن و بگه‌نه ئامانج و چاره‌نوسی خویان دیاری بکه‌ن به تیکوشانی شورشیگیری نه‌بی روبه‌روی ئیمپریالزم *

ج - گهلانی ژیر ده‌سته ده‌سیان داوه‌ته جولانه‌وه‌و بزوتنه‌وه به‌کی گه‌رم و گورر له پیناوی ئازادی نیشتمانیا‌نا که ئەمه‌ش نه‌بی به هوی په‌یدا‌بونی ته‌نگ و چه‌له‌مه له جیهانی سه‌رمایه‌داره‌کانا **

د - قازانجی جولانه‌وه‌ی چینی کارگه‌ر له وولاته پیش‌که‌وتوه ئیمپریالی به‌کانا هه‌روه‌ها قازانجی جولانه‌وه‌ی نیشتمانی له وولاتانی داگیر کراوا له‌وه‌دایه که ئەم دو هیزه به‌ره‌یه‌کی یه‌ک‌گرتوو پیکه‌وه ببن و دو قولی ، ئەوان له ناوو ئەمان له ده‌ر ، هیزی تیکوشانیان ناراسته‌ی دوژمنی هه‌ردولایان بکه‌ن که ئیمپریالیزی خونمژه ***

ه - چینی کارگه‌ر له وولاته پیش‌که‌وتوه‌کانا و میلیتانی ژیرده‌سته هه‌رگیزاو هه‌رگیز رزگار نابن به بی ئەوه‌ی به‌ره‌یه‌کی به‌هیز به یه‌که‌وه ببن له زدی ئیمپریالست و ده‌سه‌لانی *

و - ئەم به‌ره شورشیگیری به پیک‌نایه به‌وه‌نه‌بی که چینی کارگه‌ر، له وولاتی داگیر کرا ، یارمه‌نی به‌کی کاریگه‌ری جولانه‌وه‌ی سه‌ربه‌خوی نیشتمانی گهلانی ژیرده‌سته بدات *** چونکه ئەو

(٢٨)

گه لهی گه لیکتی تر دیل بکاو ، یارمه تی چینی زورداری وولانه کهی
خوی بدا بو نه ووی ولاتانی تر زيردهس بکا ، نه و گه له ناتوانسی
سهر بهستی بی ، چونکه هر نه و چینه دهسه لات داره که رهنجی گه لانی
زيردهسته نه خوات ، رهنجی گریکارانی وولانه کهی خوشی
نه خوات! • وانه : له ناو بردنی دهسته لاتی ئیمپریالیزم له ولاتانی
زيردهسته دا سهر که وته بو چینی کار گه ری وولانی دا گیر کهر •

ز - پیوسته نه م یارمه تی به به شیوه ی پاراستی مافی جیابونه ووی
وولاتانی زيردهسته بی له وولانه ئیستیماری به کان ، بو نه ووی چهن
ده و نه نیکی سهر به خو بو خویان دروس بکن ••

له دهسه لهی نیشتمانی و نه ته وایه تی یا ، به دریزی میژووی
سهر مایه داری دوو ریگا ده رنه کهوی :-

۱ - نه و ریگا راسته به که گه لان و پارتی نیشتمان بهروه کانو
پیشهنگی چینی کار گه ران گرتویانه ته بهر که برتیه له رزگار بونی
ئیجگاری سیاسی و ئابوری و زانیاری و سوپایی له دهسه لاتی داگیر
که ران و پیکه و نه نانی چهن ده و له نیکی سهر به خو که په بو نندی خوی له
سهر بنا شه ی براده ری و به کسان و قازانجی تیکراوو دوقولی دامه زرین
له گه له همو وولاتانی جیهانا ، به بی نه ووی نه م
په بو نندی به بی به هوی نه ووی دهس بکیشریته کاروباری ناخوبان و
سهر بهستی یان پیشیل بگری ••

۲ - نه و ریگا چه و ته به که داگیر که ران و فه یله سو فه کانیا
بره ووی بی نه دهن نه ویش برتیه له په بو نندی به کی ئابوری له ناو همو

(۲۹)

سوچیکى جهاننا به بی پاراستنی سهر به خوی و آزادی وولاتانی
 ژیردهسته وواکهوتوو ، که ئەمەش ناوەروکه کهی بریتیه لهوهی
 وولاتانی دواکهوتوو به زور بهسرین به وولاته ئیستیعماریه
 پیش کهوتوو کانهوه ، به بی ئەوهی گوی بدریته سهر به خوی یان !!!
 گومانی تیا نیه که ئەم ریگای دوهههه ریگایه کی ئیستیعماریه و
 له کوسموپولیتی به وواوه هیچی تر نیه ، چونکه هه موو نه ته وه یه ک
 ههقی هه یه مافی سهر به خوی وهر بگری و چاره نوسی خوی دیاری
 بکات . . .

بو ئەم مه بهسته پیروزدش پیویسته به گهرم له روی ئەو پیرو
 باوهره چهوتنه رارهستین که (به ناو ئیشتیراکی به کان!) ی دهولهته
 ئیمپریالی به کان برهوی پی ئەدهن . . . ئەوانه ی که نایانهوی بچن به
 گزی حکومهته ئیمپریالی به کانی خویاناو یارمهتی وولاته
 داگیر کراوه کان نادهن که تیه کوشن له پیناوی ئازادبون و جیا بونهوهی
 ئیجگاری یان له ئیستعمار . . .

به بی ئەم تیکوشانه چینی کارگهری وولاتانی داگیر کهر گیانی
 ئومه می تیان تیا بهرز نابتهوه و نزیک نابنهوه له چینی ره نهجکیشی
 وولاته ژیردهسته کان و هاوکاری ناکهن له رزگار بونی بههره
 ئاده میراد له جهوری یاسای خوینمژی ئیستعمار . . .

بو نمونه : له روسیای قهیسهری یا ئەگهر په یو ندی به کی به تین و
 هاوکاری به کی بههیز نه بوایه له بهینی چینی کارگهری روس و گهلانی
 ژیردهستهی قهیسهر ، شورشى پروزی ئوکتوبر سهر نه ئە کهوت و
 خهتاباره کانی ناوخوا که پاش شورش سهریان هه لداو دهسیان له

(۳۰)

گیانی خویان شورده و رو به روی شورش وستان ، سهریان پان
نه کرایه و ، نه بو به کم جار که شورش سدرکوت دهوله تی
سوفیت به کم ههنگاوی بریتی بو له پساندنې نه کوت و زنجیره ی
که وولانه زبردسته گانی قه سهری پی شتهك دراوو !! ، وه بو
ئیجگاری رزگار بون له زولم و زورو په یوه ندیه کی به ژاره زوو به
دل و گیان له گه له کا به ست •

بویه پیوسته همیشه رو به روی نه و ئیستراکیه دروزنه
هله پرستانه بوستین که به چاویکی تهسک تنها تماشای نیشمانه گهی
خویان نه کن و نایا نهوی مهسه له ی جولانه و ی ئازادی خوازانه ی
گه لانی زبردسته بهستن به مهسه له ی خهباتی چینی رهنجکیشی
وولانه ئیمبرالی به کانه و • چونکه نه وانه ، له راستی یا له وولانه گهی
خویشیانا بوون به پاسه وانی قازانجی چینیکی کم که بریتین له چن
سرمایه داریکی خاوهن کومپانی که شهو و روز رهنجی چینی کارگر
نه خون !!

نه و تاقمه ی پیلانیان گرا له زدمان چن که سیکي که من ، له
دهره و ی سنوری ولانه و پالیان پیوه تراوه ، نه و تاقمه به تهمای مالی
دنیا هه له خه له تارون !!

عبدالکریم قاسم

له نهاده بی کوردی سوقیهت
(ناماده کردنی : وردی)

چینستان

قهجاغی مراد

من نه دیتیہ چینستان
بی سہز - بی ، قہسری رہنگین
چیای بلند
رہوشا لیرند
شختی دریزہ قہشنگ
ئہز نہچومہ
سہری (تیان شان)
سہری (نان شان)
و (تییہت) ی
لی گسولی وان
نولی مہ ،
ئہز باوارم ، بین خوہش لئی
من نه دیتیہ ئہو چہمی جوور
ئہو چہمی گوورر
چہمی (خوان خی)
لی نولی مہ ، ئہز باوارم ،
چین لچہما بوونہ مال خوی

(۳۲)

من نهديشه سوراچينا
سورا دريژ
نهو سورا بهر ،
ودتهن جزى ژوى سوري
قهوين تره !
شك نهچهسهه .
تهز قهت نهچومه (پيکين) ي
نه پايزى ، نههافيني ،
لى خووباوى دلى من دا
چيتره خووبنا نهفيني
تهز نهچومه (چينستان) ي
نهوى کانا گول - رحاني ،
مهشما وي را نهز شادهم
و د بيزم : ه جاني .. جاني ،

راکيتا عهدلايي

نوسقى بهکو

هيفا زهري ، گول و فهري
تهتيمو کالناف ههوى
نافا قورنا کسه رولالى
بنهیر کيتي لوى دهري !

هي نوو بهنده ، « عه قدي خودي »
نه ديتيون په ردا هيڼي !!
هه ر اكيئا مه سوفيتي ي
راموسا نا خو ه گه زم داوي

با يو به ليسانك ، هه وا نه روا
تاهه نه بن بهر راگيتي
سته ير كا سوره سه ر نه نكاوي
نه و بهر بهيڼي دفره تي

بفره هه ره راكيئا سور
خه بهر برا عه دلایا زور
عه لامه ت يي بده ذور گه ر
كود چي تو سه ر هيڼا زه ر

با ، يو به ليسانك ، هه وا نه روا
ري څه كن راكيئا مه را
له زه ، دجه لسه ر هيڼي
يو شه ر خزانه نو نچه

بعه دلن سته ير كورو
هون قه ت نه ديتن ئيرو
ره كيئا مه گير بلسه ر
دفره ، دجه يال هيڼا زه ر

(۳۴)

جا بنهیرن ، دنیا - عالم
ژپا شلادا یکا مه سوفیت بی
راکیتا سور گه هشته یتي
ده گازی کن - سهلام ، سهلام !

راکیته مه پهر فدایه
لسهر سینگی هیفا کوفی
چهقی وی سهز دور گهری به
زی بهر رویی کری به نی فی

چینی مهزن

« نوسقی به کو »

به بونهی تیه ربونی ده ساله وه له سهز نازادی چین
وتوبه تی ، له ژماره (۷۹) ی ری تازه دا بلاو کراوده وه

عهیدا تهیه ، چینستانا برا
نافی ته ددن بجه موو زارا
سریا تهیه تومینا وه ته نی من
دهر باز دکی عهیدا نازایه مهزن

سهز جهت بی یا تیراته زه لولی به
به له نگازی و بن دهستی به ،
دقورر نادا ، که ددا تهیه حلال

(۳۵)

خوه رادبرن : تالانچی ، سه یار
ته ژوی زولمی دکره سهوار

(نوکتیا بهرا) مهزن ری نیشانی ته دا
بونا بهخت - مرار ، کلام و نازایی
ژ کاتی نوکتیا بهری ته تیر ناف فهخار
گونو باژاری ته گشک خملین
گول قه دان (شان های و پیکین)

دهوله مهندی چینستانا نازا
خایی کارخانا ، زافودا ، زدفیا
کولتورا ته پرر ، یاگله قورنا
کاتی بی که ددا ته به ده سالا
دخو لخولن بده نگه کی زیز
دیم ، فرستان کرنه نه زیز
عومر ددنه مه دانا چولا
و شهوق نأفتنه لسهر
عنیآ ته به به دوو که قهر

نأفی ده سالید ته ریکا خودا
بیز مام تی یا سوقیتا ببرا
ته تازی یا قورنا هل داو نأفیت
خهوتی ته : وی هی بقنه راسته نه
توسهر بی یا راستی ، یا باشقه تونه

(۳۶)

عیدہ فنان ! توو بری مه چینستان
توو سه کنی به بعدلای ، کو بار
نه فی دیایی ، جماعتنا کوردا
حوبا عه دلایی دشینه تهره
سهحت و قهوهت وی عه مری وهره

کانسی !

خلیل مرادوف

کانسی ئافا ته زه لانه
کاوی مینا کار خه زانه
کوو دخازم بی بگهیزم
دچرینه ، ساخ نه زدکم
بهر چافی من وا تی کفشسی
چافی ره شین به ژنا تورین
سمیلید رهش دی قه مهر
چیا بلندن ری بهردا
گول قه بوونه ئاف سهردا
ناخ نه بینم تو دلا
سهر دلی تهوو خوارا
چیا بلندن ری بهردا

(۳۲)

گول سور بوونه ، سور گول سہرا
تہز توو دلا تاپینم
سہر دلی خوہو تہرا

نامانجہ کانی ئیسلامی زہدراعی

نامانجہ کانی ئیسلامی زہدراعی له سرشتی شورشہ کہمانہوہ
ہانوتہدہر ، تہو شورشہی کہ مہرازی ، له لایہ کہوہ ، له ناو بردنی
ئیستیعمار ، وہ له لایہ کی ترہوہ له ناو بردنی یاسای دہرہ بہ گی بہ ، بویہ
نامانجہ کانی چاک کردنی کشتوکال تہمانہن :

۱ - له ناو بردنی یاسای دہرہ بہ گی بہ ، بہو چاوہی کہ یاسایہ کی
کومہ لایہ تی و ئابوری بہو پہ بوہندی بہ کی نایہ تی ہدیہ له مہیدانی
کشتوکالا ••

۲ - پاراستنی چینی ناونجی بہ له مزارعہ کان

۳ - گورینی یاسای دہرہ بہ گی بہ بہ یاسایہ کی ہدہرہ ووزی کہ له
سہر بناغہی مولکایہ تی بچوک دامہ زری بو فہلاحہ کان •

لہمہوہ دہرہ کہوی بہ شیوہیہ کی ئاشکرا کہ ئیسلامی زہدراعی
له راستیا تہ پہوی قازانجی دو چینی گہورہی کومہل بیاریزی لہ
لادی دا تہوانہش چینی فہلاح و چینی خاوہن مولکی ناونجی بہ •

« ئیبراہیم گبہ »

خه بات بو پاراستنی ناشتی خه باته بو نازادی نیشتمان

وهرمیر : عاصم حیدری

قوشمه بو چهك دروست كردن جهانی گه یانده بومبای ته نوم و
هایدروژین و وساروخ و همو جهشنه چه کی روخینه رو له ناو بهر ،
که دهولته گهوره کان توانیان دروسی بکن . ته گهر بهانایه شم
قوشمه به ریگایه کی راستی بگرتابه ، ته گهر شم قوشمه به له ریگای
پکه وه به ناشتی زیان برویشتابه شم سهر کهوته عیلمیانه که چنگ
کهوت ، شم هیزه مادی به زوره که سهر ف کرا شمی نه ته گه یانده
شم رادیه که به رهی نادمیزاد دوزخ بو خوی دروس بکا ، که
زیان و همو نادمیزاد له ناو بیا . ته گهر شم قوشمه به له ریگایه
برویشتابه که گه لان ناره زوی ته کن له مهیدانی به کارهینانی شموم
بو خرمه تی ناشتی ، ته گه یشینه جهانیکی نازد که له به هشت بچی ،
که نامه چی مروقه له دواروژاو همو جورده خوشی و حسانه وهی تیا
چنگ ته کوی .

دهولته شمپریالیسته کان به سهر و کایه تی شمریکا هتا شمستا
ته یانویست میلله تانی جهان به ناره زوی خویان بهرن به ریگای شهر و
شورا ، پیلان ته نینه وه له سهر گه لی ایران بو لیدانی جولانه وهی
نیشتمانی و بو دس گرتن به سهر بهرو بومی ولاته که یاناو دامه زرانی
بنکه ی سوپایی تا بیته ناوچه ی هیرش بردن . ته وهی له ایران قهوما
وینه یه کی تر له شمریکای لاتینی و دهولته تانی ته وروپای روزنلواو

(۳۹)

به‌ریتانیا، کوریای خوار و فهرموزا و ژاپون و پاکستان و تورکیا و یونان و له‌گه‌لی ده‌وله‌تانی روزه‌هلاتی ناو‌دراست ته‌قه‌ومی •

ثم بنگه سوپایی‌بانه که ته‌مریکا به سهدان ملیون دولاری بو تدرخن ته‌کا بو دروس کردن و چهل‌بی‌دانی هیچ جوره په‌یوه‌ندی‌کی نیه به پاراستی سهر به‌خویی نیشتمانی ته‌مریکاو ، هیچ په‌یوه‌ندی نیه به پاراستی مه‌سله‌جه‌نو قازانچی گه‌لی ته‌مریکاو ، هه‌روه‌ها په‌یوه‌ندی نیه به پاراستی سهر به‌خویی نیشتمانی ثم ده‌وله‌تانه‌ی که له سهری دروس کراوه !! و ده په‌یوه‌ندی نیه به قازانچو دواروزی سهر به‌ستی گه‌لانی ثم ولاتانه‌ی که بنگه سوپایی‌کانی له سهر دروس کراوه ، ثم بنگه سوپایی‌بانه ته‌مریکا دروسی کردوه بو ته‌وه‌ی روزی به‌کاری بهینی که شهریکی گشتی ، به‌رام‌به‌ر به یه‌ک‌گرتوی سو‌قیه‌ت و چین‌ی گه‌لی و هه‌مو ته‌وه‌ولاتانه‌ی که له زیرچه‌بوکی ئیمپریالزم یون و ئیستا رزگاریان بوه ، هه‌لگیرینی ، بو ته‌وه‌ی ثم مه‌به‌سته جی به‌جی بکا ته‌بی:

••• سهر به‌خویی نیشتمان له ناو بیا ••

به‌ر به‌رکانی هه‌مو هیزه‌کانی دوژمنانی ئیمپریالزم ته‌کات

هه‌رچی جوره ره‌نگیکی سیاسی‌یان هه‌بیت ••

به‌ر به‌رکانی تاره‌زوی پاراستی ئابوری نیشتمان و زانیاری

نیشتمان و هیزی سوپایی نیشتمان ته‌کات ••

حکومه‌تی خانیو دوژمنی گه‌ل دائمه‌زیرینی که له سهر کوشتن و

لیدان و دهر به‌ده‌ر کردنی میلله‌ت ته‌ژبن و دوژمنایه‌تی تاره‌زوی گه‌ل

ته‌که‌نو به میردکانی سه‌رمایه‌داری واشتون ته‌به‌سرینه‌وه ! ••••

(٤٠)

پیلانی ئەمریکا ئەم مەبەستانەى لە ئوردن جى بەجى کرد ، وە ئیستاکەش تى ئەكوشى و هەول ئەدا لە رىگای پروژى ئایزنهاوەر لە هەمو دەولەتەکانى عەرب ، که سەر بو سیاسەتى ئەمریکا داناھین ، جى بەجى بکات .

هەرودها ئەبین چون خەبات بو پاراستنى ئاشتى بەسراوہ بە خەبات بەرامبەر پیلانەکانى ئىمپریالزم بو پاراستنى سەر بەخوبى نیشمان ، هەرودها ئەبین چون خەبات و تى کوشانى سەدھاملیون خەلک لە ولاتانى گیتی بو لە ناو بردنى بومبای ئەنوم ، بو ئەودى بى بە هەنگاویک بو قەدەغە کردنى شەروشور ، بەسراوہ بە خەبات و تى کوشاغان لە پناوى سەر بەخوبى نیشمانسان . ئەو لایەنگیری و یاریدەرى بە کہ ئاشتى خوازان لە هەمو سوچیکى گیتی دایان بە ئیمە ئەبیتە نیشانەیکى زور بە هیز کہ شەرى ئازادى نیشمان ئەبى بەسرتەوہ بە هیزی ئاشتى و بەو شەرى کہ مللەتان بو پاراستنى ئەجگن .

گەلان رىگای بیکەوہ بە ئاشتى ژيانى یان گرتوہ ، گەلى مللەت لە دەولەتە ئىمپریالزمەکانیش لایەنگرى هیزی خەبات کەرانى زدى شەر هەنگیرسینەرن . ئەگەر هاتو مللەتان لە هەراى قەدەغە کردنى تاقى کردنەوہى بومبای ئەنومی با سەرکەوتن و توانیان پاشان بە جاریک دروس کردنى قەدەغە بکەن ، ئەگەر هاتو گەلان توانى یان دەولەتە گەورەکان ناچار بکەن بو ئەوہى بگەنە پیکهاتن بو کەم کردنەوہى چەکت و پاشان بە جاریک چەکدامالین ، ئەگەر گەلان لە هەمو ئەم هەول و تەقەلاو خەباتەدا سەرکەوتن ، ئەنجیا ئیمە ئەگەینە

(٤١)

لیکولینه وهی نه توم

له ئنگلیزی یه وه وه رگیراوه
وه رگیر : احمد عوسمان

پی گه یاندن و بهر پابونی فیزیا له نیوهی یه که می ئه م چدر خه دا
بو به هوی دوزینه وه یه کی بی هاونا ، ئه و دوزینه وه یه که بو به هوی
له ت کردنی نه تومی یوزانیوم له سالی ۱۹۳۹ • وه ئه مهش بو به

پهروبال روتاندنه وهی چه ته شهر هه ل گریسه ره کان ، پاشان ئالای
بیکه وه به ئاشتی ژبان له سه ر هه مو گیتی دا ئه له ریته وه •••••

بو نه وهی بگه یه ئه م ئامانجان وه پاریز گاری سه ره به خو بی
نیشتمان بکه ین ، ئه بی به هه مو هیز و ئوانامان هاو به شی بکه ین له
گه ل ملله تانا بو قه ده غه کردنی به کاره یانی بومبای نه توم ، چونکه
پاراستی ئاشتی ده ور یکی میزوی ی میله ته که مانه ، وازی لی ناهینی هه ر
چه نه توشی ده نجه رویی و چه ره سه ری بی ••

ریگای ئاشتی •• ریگای باغو ••• باغچه و •• کوشک و •••••
ته لار و ••• فابریقه و ••• دانشگا و ••• گورینه وهی زانیاری و
برایه تی و به خناری و کامه رانی ژبانه •••

ریگای ئاشتی •• ریگای ئازادی جه زایه رو •• ئوردن و ••
عومان و هه مو گه لانی ژیر چه یو کی ئیسیر یالزم و به زور به ده وله ئیکی
ترده وه به سرا وه •• بو به پیویسته له سه ر هه مو ریک خرا وه کانی
دیمو کراتی و نیشتمان په رو در له وولانه کانی عه ره بو روژه لاتی
ناوه راست هه ول و کوشش بدن بو را گرتنی تا قی کردنه وهی نه توم ،
تا بیته هه نگاوی بو قه ده غه کردنی به ئیجگاری •••••

(۴۲)

هوی ریبازیکی تازه بو لیکولینهوه ، که ئیستا به شیوهیهکی زور به کار
تههینری له مهیانی تهکنیکدا •

دوزینهوهی لهت بونی تهتوم بو به هوی بهرپابونی لقیکی نوی
له پیشهسازی جهنگ واته : دروس کردنی بومبای تهتوم که به
هیزترین چهکیکه تانیستا دوزراپتهوه بو کوشتی به کومهل و گشتی •
بهلام هدر تههیشه که هان تهدا بو پی گهیشتی لقیکی نوی له
پیشهسازی شارستانی تهویش دروس کردنی تاقه Power تهتومییه •
وانیستا راستهوخو دهزگای تاقهی تهتومی و کهشتی دروس کراو
تههین ، که به هیزی تهتوم تهروا ، وه ئیستا بی وهستان تیشکی تهتومی
زگمک Radio Active Isotopes, هینی یورانیوم و پلوتونیوم بی
ووچان به کار تههیزی له گهلیک له میانهکانی زانیاری و پیشهسازی و
کشتوکالدا ، تهودی گومانی تیا نه تیمرو تهکنیکی تهتوم پیوستیهکی
هواوه له گهلیک له لقهکانی لیکولینهوه وهکو بهربهست کردنی
تهکنیکی (Technical Control) وه تاقی کردنهوهو چاک کردنهوهی
تهندرستی •

بی تهوهی به ههله بچین تهتوانین بلین که تهنجامهکانی لیکولینهوه
تیمرو تهنها به دهست تهکنیکهکان (Technicians) و فیزیایهکان و
کشتو کال زانه کانهوهیهو دوا بهدوا به دهست سیاسیهکانهوهیه •
نزیکهی بیست سال لهمهویش ، به شیوهیهکی گشتی وانرا بو
که سی ۳ چهشن تهلهکترون ههیه له دهورو پستی ناوک (Nucleus)
تهسوریهوه ، ههروهها وانرا بو که ناوک خویشی بریتیه له
پروتون و نیوترون ، وه پیش چهن سالیکن تهمانه پییان تهوترا

(۴۳)

دەنگوکه‌ی (Particle) سه‌ره‌تایی ، به‌لام ئیستا ناویکی نوی ل‌سی
نراوه ، نه‌ویش دەنگوکه‌ی ناوکی (Nucleur) یا خود دەنگوکه‌ی
کاتالی Fundamental به

وه هوی ئەم گۆرینه‌ش ئەودیه ئیمه زیاتر له بیست چه‌شنه
دەنگوکه‌ی ناوکی مان دوزبوته‌وه‌و تا ئیستا چه‌شن و چونیان تاقی نه
کراوه‌ته‌وه ، وه لیکولینه‌وه له‌م مه‌یدانه‌دا زور گرانه‌و هیجگار ئالوزه
وه تهنه‌ا ریگای تاقی که‌ره‌وه‌کان [Reserachers] بو زانیسی
ناوه‌روکی دەنگوکه‌ لیدانی دەنگوکه‌یه‌که له‌ دەنگوکه‌یه‌کی تر ، وه
کوسیکی زور هه‌یه له‌ سه‌ر ئەم ریگه‌یه چونکه هیزی زور گه‌وره
هه‌یه ئەبی به‌ربه‌ست بکری ، وه ئەمه‌ش تهنه‌ا به‌وه ئەبی توانا به‌کی
زور High. Energy بدری به‌ دەنگوکه‌ بوردومان که‌ره‌که . .

« دو چه‌شنه ریگا »

بو پیک هینانی ئەمه دو ریگا هه‌یه ، وه به‌ کورتی ئەمانه‌ن :
(دەنگوکه‌ی به‌نوانای زور که‌ ته‌گه‌ن به‌ سه‌رد له‌ گه‌ردوسی
دور به‌ راکردنیکی زور خیرا * ئەم تیشک دانه‌ی گه‌ردون به
شیوه‌به‌کی زور به‌کار نه‌هیزی له‌ تاقی کردنه‌وه‌ی زانیازیا *
دووم ریگا بریتیه له‌ تازدانی دەنگوکه‌ بو راکردن به‌ خیرایی و
دوایی خولیدان و بوردمان کردنی دەنگوکه‌یه‌کی تر ، وه ئەمه له‌ ریگای
به‌کاره‌ینانی مه‌کینه‌ی ته‌کان بی دهره‌وه ئەبیت

ئیسته با بزاین چی په‌یدا ئەبی له‌م بوردمان کردنه ؟ :
له‌ ته‌نجامی له‌یه‌کدانی دوو دەنگوکه‌ زور شت په‌یدا ئەبی ، و
گه‌لیک له‌مانه تا ئیسته نه‌زانراون وه چه‌شن و چونیان هه‌میشان بزره *

(٤٤)

زور شتی نهسراو

نهزائینی ئهم پارچه نهاسراوانه به راستی گبروگورفته وه له پیش ههموشتیکهوه نهبونی تی بینینی کی گشتی به [Theory] که بیته شوین رون کهروه بو پیش کهوتن لهم ریبازه تهسک و تاریکه ، بهلام ههز ئهم شته نهاسراوانه که نهی بدوزرینهوه وبناسرین ، بویستی سهزسانی لیکولینهوهی زانیاریه که چهشن و چونی بان به روناکی دیار بکات ، ئهم ئهه که گرنگهتا راده به کی نهوتو که نهها یهک ولات ناتوانی پی ههاسی ، بهنکو بویستی به یازمهتی و هاوکاری تیکرایی گهلیک ولاتانی جهان ههیه .

بو ئهم مه بهسنه به کهم کونگره بهسترا سالی ۱۹۵۱ له شاری روکیستر له ئهمریکا ، وه دوا به دوا ی ئهمه کونگره ی سالانه به بهسترا وه جهوت کونگره له روکیستر بهسترا ، ههشتهمین کونگره سالی ۱۹۵۸ له « جنیف » بهسرا ، وه له گهلاو بژی سالی ناوبراوا له شاری (کییف) نوههمین کونگره بهسترا ، وه لهم کونگره بهدا ۳۰۰ نوینهه له ۳۲ وولاتهوه بهشدار بون .

به راستی گهلیک لیکولینهوهی به نرخ خونیرایهوه و پیش کهش کرا لهم کونگره بهدا . به نرخترین لیکولینهوه ه لایهن زانا کانی ئهمریکا و روسیاو چینهوه پیش کهش کرا ، له نهجامی ئهم چهشنه کوبونهوانه له میانی زانا کانی جهانا زور بیرو باوهری زانیاری کون سهروه زیربوو گهلی بیرو باوهری تازه له جیگایان بهریاو جیگیر بون ، ئافه رینیکی زور سه بارت بهم بیرو باوهره نوی بانه نه گهریتهوه بو زانیه کانی چین و روسیا ، به تایهتی نهمانه ی دوا یی .

قوشمه (سباق) بو ماکینهی ته کان پی دهر

زانباری فیزیا لهسه رانسهری جهانا ته گهری بو دوزینه وهی
ریگای تازه له پیناوی دهرخستی گهنجه نهینه کانی مادهو سرشت ،
وه هندیکیان ههول ته دهن بو لیکولینه وه له دهنکوله پر هیزه کانی که
دهر ته پهرن له تیشکی گهردون ، هندیکی تریان لیکولینه وه ته به نه
سهر کازپی کردنی ماکینهی دهسکرد واته ماکینهی ته کان پی دهر •

بهلام ههر مه کینهی ته کان پی دهر ته نهها به کار ناهینریت لهم جوهره
لیکولینه وه به ، به لکو زور مه کینهی تریش ههن که ئالوزن به جوریک
ماوهی دیاری کردنی یان نیه لهم چهن دیره کورت و نانه واوه دا (۱) •

ئهم چهشنه ماکیانه ههچگار به نرخن وه دروس کردنی ههر
یه کیکیان سهدهها ملیون دیناری تی شه چیت

تینینی گشتی ته بی فریا کهوی !

کونگره کهی (کیف) وای نیشاندا که وا زانا لیکوله ره وه کان
ئاله تی گه لی زور یان هه به بو به کارهینان ، وه هه میسان نیشان درا که
زور ههنگاو هاو یژراوه له ماوهی ئهم دوا نزه مانگی دوا پی دا • وه
ههروه ها تی بینی گشتی هه میسان زور تر به ره وه پشه وه چوه •

بهلام ته بیت دان بهم راسته شا بنین که ههچ جوهره دهر برینی
پرو رایه ک دیاری نه کرا که بیته هوی یکهینانی گورینیکی شورشگیری
فراوان له مهیدانی نی بینی یه گشتیه کانی ئیستا • وه تافی کردنه وهی
زانباری چ بنهوانی تی بینه گشتیه کانی ئیستامانی به دروهه خست و چ
تهرچیکی نوشی بومان هیناوده به ره هم •

(۱) ئهم وه ته یه ی دوا پی هینی وه رگیره •

(۴۶)

لیکولینه‌وه له مه‌یانی تی‌بینینی گشتی به‌رده‌وام دور نه‌خسیت له
یشت تاقی کردنه‌وه‌ی زانیاری • وه له سالی رابوردو! پیش که‌وتن له‌م
مه‌یانه هه‌جگار لاواز بو • وه گه‌لیک له شیوه‌ی لیکولینه‌وه‌ی کون
دیار که‌وت بی که‌لکه به‌رامبه‌ر روداوه‌کانی زانیاری نوی •

زانیاری ئیستا که‌وتو ته مه‌یانی نوی له جهانی دیمه‌نی فیزیاهه ،
وه ئه‌م پاسایانه‌ی که هه‌تا ئه‌مرو به‌که‌لکه‌مان ئه‌هات پیشان‌درا که کون و
بی که‌لکن ، وه دیار که‌وت که زور بی هیزن بو رون کردنه‌وه‌ی
چه‌شن و چونیه ئالوزه‌که‌ی ئه‌م کارساتانه‌ی که رو ئه‌دات له نیو
ده‌نکو که پرر هیزه‌کانا •

زانا فزیایه‌کان ئه‌مرو له سه‌ر چه‌قی ریگا وه‌ستان ، چونکه
شیوه‌وه‌ ده‌وشتی کون بی هیزن بو لیکدانه‌وه‌وه‌ هونینه‌وه‌ی روداوه‌کانی
تازه *****

بی‌گومانه که ده‌رده‌س کردنی نه‌ینه‌کانی سرشت هه‌ولیکی زور
گران و به‌ترخه • وه هه‌ر چه‌نده زانا‌کان قول لی ئه‌ده‌ن له مه‌یدانی
ماده ، ئه‌وه‌نده زور‌تر گه‌رو گورفت په‌یدا ئه‌بیت وه چاره‌کردنیان
هه‌میشه پیوست ئه‌بیت • بویه زانا‌کان ئه‌وه‌نده به په‌روشوه‌وه هه‌ست
به پیوستی هاو‌کاری ئه‌که‌ن ، چونکه هه‌ول و ته‌قه‌لا به ته‌نها بی هیزه ،
وه هه‌ر زبازی هه‌ولدانی کومه‌نی ئه‌توانی چاره‌ی ئه‌م گه‌رو گه‌رفانه
بکات که ئه‌بن به کوسپه له ریگای پیش که‌وتنا • وه له‌و کانه‌وه‌وه که
ئهمانه چاره‌یان بو ئه‌دو‌زدیته‌وه‌وه‌ مروق وینه‌یه‌کی روشن وه‌ر ئه‌گریت
له چونیه‌تی پیکه‌هاتی ماده ، ئه‌وسا ده‌رگا له سه‌ر پشت ئه‌که‌ریته‌وه‌وه
بو سه‌ر چاره‌ی تاقه‌ی نه‌وه‌وی به‌رده‌وام •

نه‌وه‌ک هه‌ر «تاقه» به ته‌نها !

جو مهوريهت

ههلبهستي شاعيري هنكارييا : بيتوقى

ئەي جو مهوريهت !
ئەي كچولهي ئازادي ، ئەي دايكي ئازادي !
ئەي بهودهقا بو ههمو جيهان !
دور به دور ، بهر لهوهي بگهته بهروه ،
به خير هانت لي ئەگهه !
ئەمهري قهدرت بگرم ،
•• كه هيشتا بيريكي له ددروني نهيني دا تيشك نهديت ••
له كانيكه كه هيشتا نهوانهئيه يانهوي ههلت واسن ،
•• له بهرگي شهرفه و پيروزي دا ئەمديوو ئەوديو نهگهن ••
•• من ئەمهوي ئيستا دلسوزي خومت پيشكهش بگهه ••
سسهيني نهوانهئيه خوشيان ليت دي ، زور نهبن ،
•• كانيكه كه تاجي سهركهوتن سههت نهرازينتهوه ••
وه توماري دوژمه گانت ئەههچرتهوه ،
•• له خويني خويانا ئەههوزين ••
نهوانهئيه سههه بو سهههري چاوت دانه نهوين ،
ئەبي دوسي بههيزت كه شيركي برنده پرشنگي تيا ئەدانهوه ،
قهلاجويان تي بهخا ••
سهركهوتن بو تو ئەبي

(٤٨)

تاقیکلی گهوره‌ی سه‌رکه‌وتنت بو دروست نه‌گری ••
 ره‌نگ بی له ناو میرگ و گولزارا بوت دروست کهن ••
 ره‌نگیش بی له ناو شه‌پولی ده‌لیای خوینا ••
 من زور جهز نه‌که‌م له‌وانه‌م که نه‌و جه‌ز نه‌ه‌بین به‌چاو !
 به‌لام ناخو نه‌م ناواته‌م بو دینه‌ی ؟
 یان نه‌و کاته‌مه‌رگ پچاو مه‌توده ••
 بردومی بو گوریکسی قول ••
 سامناک وه‌ک به‌ندیخانه ؟
 به‌لام نه‌گه‌ز نه‌م‌توانی نه‌م جه‌ز نه‌گهوره‌یه‌بینم ••
 یادم بکه‌نوه‌نه‌ی دوسته‌کانم ••
 من جومهوری خواهم •• هه‌ر وه‌ه‌ایش نه‌بم ••
 نه‌نانه‌ت له‌ زیر گلیشا ••
 دینه‌سه‌ر گنگوم ، له‌وی هاوار نه‌کهن :
 بزنی جومهوریه‌ت !
 نه‌و کاته‌ده‌نگتان به‌سامانه‌وه‌ده‌نگ نه‌دانه‌وه ••
 وه‌نه‌بی به‌ناستی و فینکی ،
 دینه‌خواره‌وه‌به‌سه‌ر لاشه‌ی له‌پهل و بو که‌وتوی منا !

وه‌رگیر : محمدی مه‌لا کریم
 له‌یه‌کیتی نه‌دیه‌کانی عراق

کومیون نه میللی به کانی چینی میللی چون یارمه تری نافرەتان ئەدەن ؟

گورین و ریکخستنی :
شوقیه احمد - سلیمانی

له هەر ناوچه به کانی چینی میللی دا چەند هەزار خیزانی فەلاح به کانی گرتوو و ژیاکان پیکه و به و زور به ی ئەو شتانه ی که پویستیانە له ژیاکان خویان ئەهیننه به رهههه • به مانه ئەووتری : (کومیونە میللی به کانی) • دانانی ئەم کومیونانە هەنگاو بکی گهوره بو بو پیشکەوتنی گەلی چین به رهههه ژیاکانی باشتر •

پاش دامهزراندنی جمهوریه تری چینی میللی به سەرکرده یسی پارتی کومیونستی چین ، وه به سەرکایه تری روله ی مهردو نه به ز (ماو تسی تونخ) گەلی چین به هههه چین و نه ته وهه ئایینه کانی وهه سەرکهوتنیکی بی هاوتای دهسگیر بو له کوری چاندن و کشت و کال و پیشه سازی و هههه سهریکی تری ژیاکاندا ، هههه لادی بی به کانی ژیاکانی نمونه یی یان بو خویان پیک هینا ، وه نافرەت و پیاو بون به پستی به کتری یارمه تری به کت ئەدەن ، وه کاروباری ماله وهه و ده ره و دیان به به که وه ته بهن به ریوه ، ئەمهش بو به هوی پیشکەوتن و ئازاد بونی نافرەت و شکاندنی ئەو کوت و زنجیرانه ی که پیی به سرا بونه وه له سهرده می حوکمی دو ابرای کونه په رستی و ده ره به گی و ئیسنی عماردا ، وه له هههه لایه کانی چینی کومیونە دامه زرا که ئەمهش جو ره ژیاکانی ریک و پیک و به سو ده گەل خوی دایاوه •

(۵۰)

کومیونه کاروباری زوره و دکت پوره سندن به پوره می سالانه و
 به خیو کردنی مورو مالات و پورنده و راه ماسی و ناشتی درخت * *
 بیجگه نه فرمای پشه سازی و نال و گورو زانیاری له ناو کومهل دا *
 دامه زرانندی لهم کومیونه میلی یانه معنای له ناو بردنی هیزی
 دهره به گی خون مزه که ماودیه کی زور به هه و هسی خوی جوتیارو
 خیزانی جوتیاری چه وسانده و بو قازانجی خوی به پشستوانی ی
 ئیمپر یالیزم * لهم کومیوناته یارمه تی په کی گرنگی ئافره تی چینیان داوه
 به دامه زرانندی باخچه ی منالانو زوری درومان فیربون و خانوی
 پوره رده کردنی منالو جی ی نان خواردنی به کومهل * ئیستا
 ئافره تی چینی نه توانی به هه مو سهر به سستی یه ک بچیت بو کار بسی
 نه و دی دلی لای مال و منال بیت ، و هه رچند کاروبارو فرمان کردنی
 زور بیت حالی کومیونه باشتر نه بی و پرو گرامی بو دانه نری * هه مو
 زوی په کان دابهش کراوه به سهر نه ندامه کاندو فرمان کردن تیا یا
 به گوپردی توانو هیزو لی هاتنه *

کومیونه ی (لیو سیا) که په کیکه لهم کومیوناته ، له ۴۱ کیلگه
 پیک هاتوه ، و نه ندامه کانی دابهش کراون به چند تیب ، و هه ر
 په کیکه لهم تیانه کاریک نه کاوه ک چاندنی برنج و چاو سه وزه وات و
 به خیو کردنی گرمی ئاوریشمو راه ماسی و گه لی کاروباری تر *
 کومیونه کان هه رچند نه ندامیان زور تر بی پوره همیان زور تر
 نه بیت و زیاتر پیش نه که ون ، و نه ئیستا وای لی هاتوه هیزی کاره با له
 زور فرماندا به کار نه هین و و کو ئاو ههل گوستن و کیلان و چاندن و
 دروینه و مه کینه ی چیشمت لی نان و شتی تر هه موی به و هیزه نه روا

(۵۱)

به ریود ، وه چند ئیسگه دانراوه بو — سود ودرگرتن له هیزی
تافگه کان •

ئافردتان له چینی میلی دا شان به شانی پیاو ئیش ئه کهن به بی
هیج جیاوازی بهک به تابهتی ئیسته که کاروباری کشت و کال ئاسان
بو به سایه کومیونه کانهوه •

له ههمو کومیونه کانا بیجگه له جی منال پهروورده کردن و
باخچهی ساوایان و ژوری درومان فیربون ، تهمل خانه و ئاشی ئارد
هارین و چهئوئوک کوتان ههیه •

له کومیونه کانی ناوچهی (شاتوج) دو ههزار چیشت خانه و
۱۸۹ ههزار جیگای پهروورده کردنی ساوایان و ههفتا ههزار ئاش
ههیه •

ئهم جووره یارمهتی یانه ری یان بو ئافردتان پاک کردوتهوه بو
ئهوهی زیاتر خهبات بکهن ، وه به رابواردنی پروبوچ و قسهی بی سود
سهری خویان قال نه کهن •

له باردی فیربون و رابواردنیشهوه ئه پین ههمو ئافردتیک
خوینده واره و پاش تهواو بونی فرمان ئه چی بو قوتابخانه ، وه جیگای
یاری پشیان جیاوازه ، وه ئافردتان بهشدار ئه بن له یاری تویی
سه به تهو یاری تر دا •

ماوه بهک له مهو بهر کار به دهستیک ئه چی بو کومیونه بهک ،
وه هندی برسیار له ئافرده ته کان ئه کات له باردی زیانیانهوه • ئافردتیک
ئهل : « ئیمه له رژیم کونی روخواوا هه میسه دلمان ئه تر ساو ئهمان وت
روژیک له برساتا وه له روتی و قوتی یا ئه مرین چونکه هه ر پیاو بو

(۵۲)

هل ئهسورا وه پاره په كې كه مې ودر ئه گرت وه به شې خيزانسي نه نه كرد ، به لام ئيمه ئافردت هه رچهند هل سورائنايه پاره يان نه نه دايني وه به هيچيان دانه نه تاين . ئيسنا ئيمه و پياوه كان به گويره ي فرمانمان مافي خوبان ودر ئه گرين به بي جياوازي ، وه توانيومانه پاشماوه ي دهره به اكي له بنجو بناوان هه لكيشين ، هه روه ها پارسوي ئافردت قورس بو ، وه له گهل گوريني ياساي زه وي وزارو پشت به ستنې ئافردت به تواناي خوي بيرو باوه ريشي رون بو وه وه په يوه ندي به يني ئافردت و پياو به هيز تر بو

وه به هوي زور بوني به رهم و به رز بونه وه ي ژباني ئابوري يوه ئافردت رزگاري بو له كويلايه تي ي پياوو هه مو توانايه كي تهرخان بو بو پيشكه وتنيكي زياتر به روه زياتيكي باشر ، زياتيكي به خيارو كامهران . ئيسنا ئافردناني چين بير له وه نه كه نه وه كه پنه نسونه ي ئافردتي تيكوشه رو خو به خت كه ر له پيناوي گهل و ينشتماندا ، وه بو ئيش كردن به كومهل و بارمه تي داني يه كتر بو له ناو بردني ته و قازانجه زورانهي كه ده سي يه ك كه س نه كه وي ، وه بو يان دهر كه وت كه به هيز بون و پته و بوني په يوه ندي له به يني كوميوته كانا ئه بي به هوي دامه زراندي ئيشيراكيه ت .

وه له بهر نه وه ي چين ولانيكي دواكه وتو بو له باره ي كشتو كاله وه له رزيمي كونا ئيسنا هه ر كه س ئيشي لي بيت هه ميشه ئيش نه كات ، وه زه وي يه كان به ش نه كه ن و جوگه له هل نه كه ن و ئاوي پيا را ئه كيشن ، وه تا ئيسنا كه ماوه ي ده ساله هه ول نه دن ، بيري دامه زراندي ئه م كوميونانه هه ل قولاره له پيوستې يه كاني گهل به

(۵۳)

**هيووا له گهل ماموستا انور مائى
نه ندامى وه فدى دوستايه تى عىراق
بو ناهه ننگه گاننى يادى دهه مى دامه زراندى
جه مهوريه تى چينى ميللى**

ماموستا انور مائى يه كيك بو له نه ندامه گاننى وه فدى دوستايه تى
كه له عىراقه وه چون بو جمهوريه تى چينى ميللى بو به شدار بسون
له ناهه ننگه گاننى يادى دهه مى دامه زراندى نهو جمهوريه ته دوسته دا.
كه گه رايه وه نوبه رى (هيووا) چوه لاي وه چهن پرسى ريكى لى كرد،
نه وپش وه رامى پرسى ريه گاننى دايه وه وا نهو پرسى ريه وه رامانه
پشكهش به خوينه ره وه به ريزه گاننى (هيووا) نه كه ين .

يارمه تى به كترى بو پساندى دهه به گه كانو بهر گرتنى روباره كانو
پاراستى خويان و زه وى و زاربان له لافاو . كه كومبونه كان سه ريان
گرت به جارى سهه هزار كهس دهسيان نه كرد به ههل كه ندى
جه وزيك يان جو گه نه يه كت ، وه به مانگيك تيشى چوار ساليان ته و او
نه كرد .

نه ندامائى كومبونه كان ژبايى نه ندروستى يان زور زور پيش
كه و توه ، به جوريك كه ميش و ميشوله و نه خوشى له رزوتاو
گرانه تاو نه خوشى تر كه له وه و پيش زور بوه هيچ نه ماوه ، وه
منال و گه وره يان له شيان پرخوين و تيسقانيان به هيز بوه به بونه ي
خواردنى باش و پاك و ته ميزى و نه خوش و ده رمانى زوره وه .

(۵۴)

پرسیاری به کهم : ماموستا چون بو رویشان بو چین ؟
 وهرام : من به کیك بوم له ئەندامه کانی کومهلی دوستایه تی ی
 چین و عراق ، وه له و کاته دا که ودفدی چین هانن بو عراق و سه زیان
 دا له لبواکانی شیمال له گهل کورده گانا ناسراوی یان پهیدا کردو
 زور جه زیان کرد کورده کایش وهرامی ئەم سهردانه یان بده نه وه ،
 جا له بهر نه وه که من ئەندام بوم له کومهلی دوستایه تی چین و عراق
 وه له سهر پیشیاری ماموستا فاضل عباس مه داوی سه روکی دادگای
 گهل له گهل ودفدی عراقا به ره و وولاتی چینی مه زن که وتینه ری •
 بو هاوبه شی کردن له یادی ده هه می دامه زانندی چینی میلی یا ••
 پرسیری دوهه م : گه لی چین چون سهیری دوستایه تی میلی ته
 عراق ته کهن ؟ ••

وهرام : گه لی چین به چاوی ریزو دلسوزی سهیری تیکوشانی
 گهلان ته کهن به تایه تی هی گهلانی روزهلان و روزهلانی ناوه راست ،
 بی گومان هه مو ئەزانین که له کانی خو یا چون گه لی چین دهنگی خوی
 خسته یال دهنگی هه مو گهلان بو یارمه تی دانی ئوردنو لوبنان وه
 چون له سه ره تای شورشی نه مری ته موزه وه لایه نگری گه رمی گه لی
 عراقیان کردو گه لی خویشاندانی لایه نگری یان کرد ، وه ئیسته ش
 زور به تهنگه وهن عراق پیش بکهوی وه هه مو ئامانجه کانی شورشی
 ته موز جی به جی بکات ••

پرسیاری سی هه م : گه لی چین چی له کوردی عراق و نه ته وه ی
 کورد ئەزانن به شیوه یه کی گشتی ؟
 وهرام : تهوی راستی بی کهم ئەزانن ده رباره ی کوردو میزوی

(۵۵)

نه‌ته‌وه‌ی کورد • سه‌بارت به‌عیراق شه‌وندده‌ نه‌زانن که نه‌ته‌وه‌یه‌کی
 کورد هه‌یه له گه‌ل نه‌ته‌وه‌ی عه‌ره‌با به‌لام ئیسه‌ته ، باش
 شوره‌سه سه‌رکه‌وتوه‌که‌ی چوارده‌ی ته‌موز هه‌ول شه‌دن بو ته‌وه‌ی
 نه‌ته‌وه‌ی کورد بناسن ، منیش به‌ش به‌حالی خوم له سه‌ر داوا کردنی
 کار به‌ده‌ستانی تایه‌تی له ریگای کومه‌لی دوستایه‌تی چین و عیراقه‌وه
 موخازه‌ره‌به‌که‌م پیش که‌ش کرد له یانه‌ی نه‌ته‌وه‌کان (نادی القومیات)

ماموستا ازور مائی له به‌ینی کورو کچیکا له نه‌ته‌وه‌ی (کآوه)

(٥٦)

دهرباره میژوو سامانی نتهوهی کورد به شیوهیهکی گشتی ، وه
دهرباره جولانهوهی ئازادی خوازانهو تیکوشانی سیاسی و حزبو
ریکخراوه کانی نتهوهی کورد •

پرسیاری چوارهم : چهن نتهوه ههیه له چینا ؟ وه ئاخو کورد
لهوی ههیه ؟

وهرام : (۵۲) نتهوه له چینی میلی با ههیه ، ههمویان وه کو
خیزانیککی بهختیار ئهژین که پیاویکی زاناو خوینهوارو ورد
بهخویان بکاو سه ره رشتی یان بکات ، وه بوم دهرکهوت که ههمو
بهختیارو شادمانن ، زوری لهم نتهوانه دسهلانی خوبی (الحکم
الذاتی) یان ههیه له ناوچه کهی خویانا ، وه ههند یکیان حوکمی
لامهرکهزی یان ههیه بهلام ههمویان بهستراون به مهرکهزی سه ره کیهوه
له په کین له ریگای کومهلو و حزبه کابیا نهوه ••

لهوی نتهوهیه ههیه بیی ئه لین (نتهوهی کاوه) گومانم کرد
که په پوهنده یان به نتهوهی کوردهوه ههیه ، له پیشانگای نتهوه کان
له په کین کوریک و کهچیکم دی لهم نتهوهیه وه هندی پرسیارم
لی کردن : پیم ووتن له جیانی ووشه ی (برو) چی ئه لین ؟ ووتیان :
(رو) ، وه له باتی ووشه ی (دانیشه) (نش) وه له ژماره دا ئه لین :
یهک ، دوو ، سی ، چوار ، پنج ، شش ، هفت ، هشت ،
نهو ، دهو ، که پرسیارم لی کردن هیچیان له باره ی کوردهوه
نه ئه زانی وه ووتیان : ئیمه ههتا دوا ی شورش ، واته دوا ی دامه زرانی
چینی میلی کوچهری بوین ، بهلام ئسته له دیهاته کانا نیسته جی بوین
وه خهریکی بهخو کردنی مهررو مالانین ، وه ژماره مان ئه گاته (۳۵۰)

(۵۷)

هزارو له سهروى چينهوه دائه نيشين ••

وه كه باسى كورد هاته ناوناوان ماموستا انور مائى ووتى :-
شريتكم پيش كمش كرد به ئيستگه ي رادبوى په كين ، وه بيستم چهن
چار لهم ئيستگه يه وه بلاو كرايه وه ، شريته كه هم گورانيانه ي تيا بو:

۱ - شېخى جاني : محمد عارف جهزراوى

۲ - هدرى له يلى : شه مال صائب

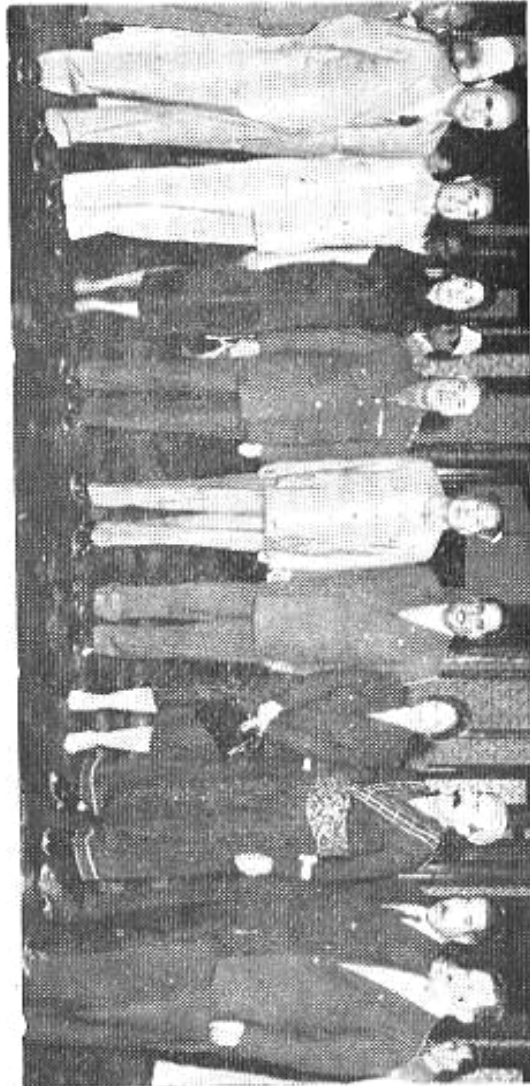
۳ - غه زال ، غه زال : حسن جهزراوى

۴ - نازيز به هاره : شه مال و گه لاويژ

له پاشا هم بيسته وه كه منال له شه قامه كانا هم گورانيانه يان
نهووته وه ، به تايه نى گوراني « هدرى له يلى » ، گه لى چار زوريان
لى نه كردم كه هم گورانيه خوشه بليم بو دانسته وه كان ، منيش له
گه ل نه وه دا كه دهنگى گورانيم تيه و گوراني بيز نيم ، ناچار نه بوم به
گوى يان بكه مو تازد زوه كه يان بهينه دى !

پرسياى پينجه م : چى زور سرنجى راكيشان له چيني ميللى يا ؟
وه رام : نه وه دى سرنجى راكيشام پيشى كه وتى گه لى چين و نه و
هنگاوه گه و رانه به كه له م ماوه كه مه دا ناويه تى گه لى چينم دى به
پاوو نافرديانه وه سهرومر خه ريكي ئيش و كارن وه له مه يدانى
پشه سازى و كشتوكال دا به راده به كى سه رسام كه ر پيش كه وتوون ،
له په كينا ده كوشكى گه و ردم دى له وانه به كيكيان شوپنى نه نجومه نى
نیشتمانى چين بو كه دوانزه هزار نائى تيا به ، وه په كيكيان كوشكى
ئيستگه ي شه مه نه فهرى جهانى به ، هه روه ها پشانگى پشه سازى و
كوشكى نه ته وه كان و گه لى كوشكى ترى ناپاب و گه و ردم دى كه له

(۵۸)

سەرەك ماو نە ئاوردراستی ئەندامانی وەفدى عىراقدا • مەداىيە بە كى
زىرىن بە سىنگى سەرەك ماو مەدەنىيە كى نوسراوه : « بە كىيەتە تى كوردو
عەرەب » • ئەم مەداىيە بە كە لاين ئەندامانى وەفدەوه كرا بە سىنگى
سەرەك ماودا •

ماوهی ده مانگا به هه مو شتیکیانهوه تهواو کراون ، وه له (شینان)
پیشانگای پیشه‌سازی و کشتوکالم دی ، که چوارده به‌شه ، هه ر
به‌شیکتی زیاتر له بیست هوددی تیایه ئه‌م کوشکه گه‌وره له ماوهی
سیانزه روزا تهواو کراوه ، هه‌روه‌ها سه‌رم دا له خه‌زانیکتی ئاو
دریژی به‌که‌ی ۳۷ کیلومه‌ترو پاتیه‌که‌ی ۱۷ کیلومه‌ترو قولایسی
دوه‌زار پی بو ، له ماوهی سال و نیویکا تهواو کراوه !!

سه‌رم‌دا له گه‌لی له کومیونه گه‌لی به‌کان و چومه مالی ف‌ه‌لاح و
کریکار ، راده‌ی ژیانیم به‌رز هاته پیش چاو ، وه روز به روز له
پیش که‌وتنایه ، وه به پیی چاک‌بون و به‌رزبون‌ه‌وه‌ی کومیونه‌کان
ژیان به‌رز ئه‌بیته‌وه ، له‌و کومیونانه‌دا قوتابخانه و خه‌سته‌خانه و بکاره‌با
وخانوی ریزگرتن له پیران (دار احترام العجائز) و خانوی منال
به‌خپوکردن ، هه‌بو ، له گه‌ل ئه‌وه‌دا که ئه‌م کومیونانه دوساله
دامه‌زاون ، له‌وه و پیش کومه‌له‌کانی ف‌ه‌لاح ئه‌م ئیشان‌ه‌یان جی به‌جی
ئه‌کرد ، شایانی باسه که ئیسه نه‌مان ئه‌بیست به‌کی له چینی به‌کان خوی
هه‌ل بکیشایه‌و ته‌عریفی خویان بکردایه . . . به‌لکو سه‌روکی کارخانه ،
یا سه‌روکی کومیون قارده‌مانه کانیاں پیشان ئه‌داین ، وه ئه‌وان ناوی
قارده‌مانی ئه‌ده‌ن به‌و ف‌ه‌لاح و کر بکاره‌ی که به‌ره‌می زور په‌یدا بکه‌ن
یان له مه‌یدانی پیشه‌سازی یا کرده‌وه‌یه‌کی جوان بینه روی کار .
پرسیاری شه‌شم : ئایا بیروبلوه‌دری ئایینی له چینا ئازاده ؟

وه‌رام : بیرو بلوه‌دری ئایین له‌وی به هه‌مو جوریک ئازاده وه به
پیی به‌ندی هه‌شتاو چواره‌م له قانونی چین هه‌مو ده‌ست تی خه‌ستی
له کاروباری ئایینا به‌تاوان ئه‌زمیری و سزای له سه‌ر ئه‌دزی وه من

(٦٠)

سـورانـه !

شه قلاوه : هوشه ننگ

۳۰ - ۹ - ۹۵۹

له كوردوستان جار بك بولای كورد يك چون ،
به موژده وه ، له بو موژدانه ی كچ بون ! ••
جوان هاته درو ، شه كورده ، زوو له وانه

سهرم دا له هندی شوینی په رستگاه (معبد) به كيك له وان ه
مزگه وتيكي موسولمانان بو ، روزی هینی رویشتم زیاتر له دو هزار
نوژكهری تیا بو ، لهویدا چاوم كهوت به به كتی له ئیمامه كانی كه
ناوی ماموستا صالح بو پی ی ووتم : حكومت له ریگای كومه لی
ئیسلامه وه مانگانه (۱۱۰) یه نی ئه دانی ، وه وه كو بوی گیرامه وه ئه م
مانگانه به جیگای (۱۰۰) دیناری عراق شه گریته وه ، به پی ی ژبانسی
ئهوی ، شه گهرچی دیناری عراق به رامبه ری (۶) یه نه •• ههر وه ها
سهرم دا له كه نشته به كی گاوره كان ، ژماره ی نوژكهره كان خوی
ئه دا له (۷۰۰) كورو كچو پیاوو پیاوی پیر ، عبادت خانه به كسی
بوژی به كانیسم دی پرر بو له نوژكهر ! •

روژی ته نها خوم بانگ كرام بو معهدی نه ته وه كان پاشن ئه وه ی
كه هه مو به شه كانیسم دی ، چاوم كهوت به كه نشته به ك و مزگه وتيك
له گهل عبادت خانه به كا بو بوزاو لامیه كان ! كه پرسیم ئاخو قوتابی
مسیحی له معهدا هه به ؟ ودرامیان دامه وه و تیان سی قوتابی مسیحیمان
هه به !!

(۶۱)

ووئی : موژدهی کچ بون له سدر میرانه ! ..
 چونکه میر کچ نه دا به شوو هدر خوشی
 سورانه کهی نه سی و نه یکا نوشی ! ..
 بوچ گورر به هی خوم نه زانم ، چ جایه ..
 ذینه شرز ، که گونارده روی له دوايه ؟؟
 نه مجا نابا زه دوايه بو منی هه ژار ؟
 منی خوم و خیزانه کهم و این له کار ؟
 پشتاو پشتان نه وساو و بی شسو هه این
 له دهر گانهی میره کانه سا کوبله این ،
 هدر چه وساو دین ، به چروساوی و مل که چی
 له گهل نه ووش چیمان نه کرده به چی ! *
 ئیستش موژدانهی کچ بدین ؟؟ سا خوايه !
 وهری گیری نه م دوکان و دهر گایه ***
 برون .. برون .. به میر بلین زوو به زوو
 نه مرو شاسوار کچیکی زور جوانی بوو ...
 با کیسهی لی هه لهوریتسو موژدهی بی ...
 چونکه نویهی هدر نه بی له سدر دهی بی !
 به لام کانه پرر بوه به دهن به خهم !
 لاجن !! با گشت سو بیی دل دهر نه خهم !
 با دوو دوشاو تیکهل نه کهم به به کتر
 با من ، ته نیا ، نه به سووری بهرله شکر ..
 چونکه چه پله به دهستی لی نادری

(۶۲)

بہرہ حمہت بی خہتای باوکی بوو !

چہم چہمال : محمد نوری توفیق

..... برا بی قہزایی جا تو چیت لی دیوہ ؟ .. بہ سہری تو ہدموی
سالیٹ نابی ... ٹہوا شہویکی ہہتا بلی سارد ، کزدہایہ کی توندی
ٹہہات ، تفت ہہلدایہ ٹہی بہست ، منیش لہ دہرہوہ ٹہ گہرامہوہ بو
مال لہ کولانہ کھی سہرہوہ ٹہہاتم ، گہیشتمہ ناو بازار گویم لہ
دہنگی تہقہتہق بوو ، بازاریش چولو و ہول ، تہنانت ٹیشک گہرہ
کانیشی تیا نہماہوون لہ بہر سہرما . منیش بہ دم تہقہوہ رویشتم ،
وا ٹہینم « عدلہ » بہردیکی بہ دہسہوہ بہ خیرا ، ٹہیدات بہ قفلی
دوکانیکا ، لی نزیٹ بومہوہ پیم وت : ٹہوہ توی عدلہ ؟ ٹہوہ خہریکی
چیت ؟ ، فلانی گہ منی دی تفتی لہ دہما ووشت بوو لہ توانایا نہبوو
وہلام بہداتہوہ . پاش گہمیک ہاتہ قہسو ووتی : مانہ گیان ! بہخوا
ٹہمرو لہ بہیانی بہوہ ناکوو ٹہستہ تہنیا بہنجا فلسم بہیدا کردوہ ،
ووتہ بیدہمہ نان بو براو خوشکہ کانم ، کہ چی لہ کونی ٹہم دہرابہیہوہ
کہوتہ ناو ٹہم دوکانہوہ ، وا خہریکم دوکانہ کسہ ٹہکہمہوہ

شارہزام کس پستی ہہزار ناگری
وا من مردوو ، ٹہوہش زیندوو ، بیزانن .
تامیرہ کان براگہورہی کوردانن
« وہ کوخومان .. کہ لہ ریزدی نہبوانین ،
ٹہبی خوشمان بہ خاوندشت نہزاین !!

په نجایي په که می تیا دهر ته کهم !! ... عهله ئه مانه ی تهوت و به چه شنی
کابرایه کی لهرزوک وهک بینی او ئه لهرزی + منیش زانیم که قسه کانی
هیچی به سهر هیچه وه نیه بویه پیم ووت هه تیو ئیسته حهره سه کانت
لی بانگ ته کهم که چه پست کهن ! ههر که وام ووت عهله ده سی کرد
به گریانو ووتی : به خوا ئیر شتی وا ناکه م ! منیش پاش سوین
دانی په نجافلسم دایه و پیم ووت : ده ها برو تهو په نجایی به بدهره نان
لای فقهی کانی تهو مزگه و تهی سهر کولانه کهو بیهره وه بو — راو
خوشکه کانت + به لام برو ته وه ها ! بهن نه بی !

برا سهرت نه یه شینم منیش شاره زای عهله ههم که ده پولی دهس
کهوی بهک سهر جیگای چایخانه کهی عهله بو بست و یهک و
پو کهر !! ..

— بوچی قوماریش ته کات ؟

— نه ری وه لالا لاج لاجیکه ته لی سفت ساله پیشه یه تی !! به لی
منیش وورده وورده که و ته دوا ی عهله ، به لام نه م هیش شکی ته وه
بکا من که و توم ته دوا ی ، نه خیر ، عهله خوی کرد به پیره چاخانه دا +
راستی که ته مدم لی دی یهک جار له خوم تورره بوم ، ووتم : ته مه
خه تای من بو ته گهر بم دایه ته دهس حهره سه کان و په نجایی به که م
نه دایه تی ئیستا نه ی ته توانی بچیه ئیره وه + له سهر تهو توره بی به وه
خوم کرد به پیره چاخانه دا ، ته بینم کومه لیک ، له بنه وه ، له شوینکی
دو که لاوی یا به کش و ماتی و بی دهنگ دیارن دانیشتون ، به کیکیش
راوه ستاوه ، که لی یان نزیک بومه وه ، زانیم ته و دی به پیوه یه عهله ی
نامباره که !! .. ههر به بی سه لام و که لام ووتم ، دهک خوا رروت

(۶۴)

رهش بکا عهدی ناجسن ! نهمه ناوهها نانت بو خوشک و براکانت
 نهکری ؟؟ * * نه گهل دهنگی منا عدله ناوری دایهوهو نهخیر بوی
 دهچوو ، زرای کرد له دهم ، دانیشوانی سهر میزه شررهیش لهم
 دیسه نه سهریان سورر ما ، بویه پارول (ووچان) یکیان به یاری به که
 دا هموو له من کهوتنه چاو بزکردنهو وهک هم جیگایه
 بو نهوان بهلاوه نابسی کهسی تر روی تی بکات !! منیش پاش
 پشوو دایکی کهم ، به بی نهوهی کهسیان بناسم ، ووتم : - نهری
 برا ! تو خوا ئیوه کهستان به سهروه نیه به خویان بکن ؟؟ زن ،
 منال ، دایک ، باوک ، کهس وکار ؟؟ نهری ئیوه شهرم ناکن لهم
 دهوردها قومار نهکن ؟؟ ناشوگری نه بی نه بی گهلی کورد ههر نهمه
 بهشی بی !! وا میللهتان مانگیان تاقی کردهوه ، به فروکه له
 دی به کهوه نهچن بو دی به کی تر ، میللهتان وا هموو گهیشته
 نامانجی خویان که چی ئیوه شهوتان روزه و روزنستان بهم جوره
 نه به نه سهر !!! بو نهوهی مال و منالتان رهش و روت ، خویشتان
 پهریشان و قهرزار بن ، دهک قورر به سهر میللهتی کورد که ئیوهو
 عدله بشی بخهن ، ئیوه لاوو پیری بن ، خوا ههناگری که من لهم
 قسانه بومهوه به بی نهوهی به کیکیان قسه به کی ناخوش بکن ،
 کابرایه کی سمیل فشی قهلهویان تیا بو ههلساو ووتی به شهرف نه بی
 دابنیشی ، به زور دای نامو بانگی چایه کی بو کردم ، عهولی چایچیش
 چایه کی به کدهنگی خوی ناسایی بو هینام به کیکی که شیان کابرایه کی
 سهرو ریش هاتوو جگه ره به کی قامیشی دایم ، ههر نهوه نهم زانی
 کابرای قهلهو هانه قسه و ووتی : شهرت بی ئتر نهمه ئاخر شهو بی

(٦٥)

من دس نم کاغذوہ بدھم بہ ٹہزمی قومار ، برا بہخوا راست
 ٹہگہی ہوی دواکہوتنی ٹہم گہندی ٹیمہ زورہ ، لہمانہ یہ کیکیان ٹہم
 قومارہی ٹیمہیہ ، بہخوا تا قومار نہ ناو ٹیمہدا باویبی ٹہم میللہتی
 کوردہیش ہہروا لہ دوا کہوتایہ • برا ہہر لہ گہل کابرای سمیل فٹس
 ٹہم قسہیہی لہ دم ہانہ ددر ٹیتر ٹہوانی تریش یہ کہ یہ کہ
 (ولای اخلاص) ی خویان پیش کش کرد کہ ٹیتر قومار نہ کہنو
 بکہونہ کارو فرمائی ہاشہوہ •

ہنجا سہرت نہیہٹیم ٹہم کارہی عدلہ خیری پیوہ بوو بو نہو
 کلوانہ • ہاش ٹہوہی لہ گہل ناقہی توبہ کارا کہوتینہ قسہو ہاسی
 عدلہوہ کہ چون ٹہم منالہ ، کہ نہمنی لہ پانزہو شانزہ زیادنیہ، فیری
 ٹہم قومار کردنہو ٹہم کارہ نارہوایانہ بووہ ؟ کابرایکی رروتہیان
 تیاوو ورتی : برا بہ خوا عدلہ خہنای خوی نہ « خہنای ررحمتی
 باوکی بوو » کہ سہرو مالی لہ قومارا دانا ، نہانہت کہ مردیش
 ہاوسی و دراوسی کفنہ کہیان بو کرد لہ سہر ٹہو ہمو مالہی کہ لہ
 دایکی ررحمتی بہوہ بوی جی ماوو !! بہ ررحمت بی عادہ تیشی وا
 بوو ٹہوایہ کہ لہ مالہوہ ددر چوایہو بہانایہ بو ٹیرہ عدلہی ہہر لہ
 گہلا بووایہ ، خو ٹہگہر لہ مالہوہ نہہانایہ ، کہ دائہ نیشٹ بانگی
 شاگرد چایچید کہی ٹہ کرد کہ بروات عدلہی بوپینی !! • لہ
 تہنشٹی خوبہوہ لہ سہر کورسینہک جیی بو ٹہ کردہوہ ، جاری وا
 ہہبوو کہ ہہاسایہ عدلہی بہ باوہش ٹہ بردوہ نہوہ کو خہبہری
 ہتہوہ !! تا بہو جورہ تا ٹہم عدلہیہی لی دہرچوو کہ ٹہی پینی !! ••••
 - بہخوا شتیکی سہیربوو ••• بہلام وا دیارہ « عدلہ » ہیشٹا

(۶۶)

رهش بکا عهلهی ناچسن ! نهمه تاوهها نانت بو خوشکتو براکانست
 نهکری ؟؟ . . له گهل دهنگی منا عدله تاووری دایهوهو نهخیر بوی
 دهرچوو ، زرای کرد له دهم ، دانیشتوانی سهر میزه شردهش لهم
 دیمنه سهریان سورر ما ، بویه پارول (ووچان) یکیان به یاری به که
 دا هموو له من کهوتنه چاو بزکردنهو وهک هم جیگایسه
 بو گهوان بهلاوه نابسی کهسی تر روی تی بکات !! منیش پاش
 پشوو دانیکی کهم ، به بی نهوهی کهسیان بناسم ، ووتم : - نهری
 برا ! تو خوا ئیوه کهستان به سهرهوه نیه به حیویان بکهن ؟؟ زن ،
 منال ، دایک ، باوک ، کهس وکار ؟؟ نهری ئیوه شهرم ناکهن لسم
 دهوردها قومار نهکهن ؟؟ ناشوگری نه بی نه بی گهلی کورد هدر نهمه
 بهنسی بی !! وا میللهتان مانگیان تاقي کردهوه ، به فروکه له
 دی به کهوه نهچن بو دی به کی تر ، میللهتان وا هموو گهیشتنه
 نامانجی حیویان که چی ئیوه شهوتان روزهو روزیشتان بهم جوره
 نه به نه سهر !!! بو نهوهی مال و منالتان رهشو روت ، خوشستان
 په ریشانو قهرزار بن ، دهک قورر به سهر میللهتی کورد که ئیوهو
 عدله یشی بخهن ، ئیوه لاوو پیری بن ، خوا هه لناگری که من لهم
 قسانه بومهوه به بی نهوهی به کیکیان قسه به کی ناخوش بکهن ،
 کابرایه کی سمیل فشی قهلهویان تیا بو ههلساو ووتی به شهرف نه بی
 دابنیشی ، به زور دای نامو بانگی چایه کی بو کردم ، عهولی چایچیش
 چایه کی به که رنگی خوی ناسایی بو هینام به کیکی که بشیان کابرایه کی
 سهرو ریش هاتوو جگه ره به کی قامیشی داپیم ، ههر نهوه نهم زانی
 کابرای قهلهو هاته قسه و ووتی : شهرت بی ئیتر نهمه تاخر شهو بی

(٦٥)

من دەس ئەم کاغەزەووە بەدەم بە ئەزەمی قومار ، برا بەخوا راست
ئەگەیی هوی دواکەوتنی ئەم گەنەیی ئیمە زورە ، لەمانە بەکیکیان ئەم
قومارەیی ئیمەییە ، بەخوا " قومار لە ناو ئیمەدا باوبی ئەم میللەتی
کوردەیش هەروا لە دوا کەوتنایە • برا هەر لە گەل کابرای سەمیل فەش
ئەم قسەییە لە دەم هانە دەر ئیتر ئەوانی تریش بەکە بەگە
(بەلای اخلاص) ی خویان پیش کەش کرد کە ئیتر قومار نەکەنو
بکەوئە کارو فرمائی باشەووە •

ئینجا سەرت نەبەشیم ئەم کارەیی عەلە خیری پیووە بوو بو ئەو
کەلوانە • پاش ئەویدی لە گەل ناغەیی توبەکارا کەوتینە قسەو باسی
عەلەووە کە چون ئەم مائە ، کە ئەمەنی لە پانزەر شانزەر زیادنە ، فیری
ئەم قومار کردنەو ئەم کارە نازەوایانە بوو ؟ کابرایەکی روتەیان
تیاوو ووتی : برا بەخوا عەلە خەتانی خوی نیه « خەتانی رەحمەتی
باوکی بوو » کە سەر و مالی لە قوماردا دانا ، تەنانەت کە مردیش
هاوسی و دراوسی کفنەکیان بو کرد لە سەر ئەو هەمو مالەیی کە لە
دایکی رەحمەتی پەووە بوی جی ماوو !! بە رەحمەتی عەدەتیشی وا
بوو ئەبواپە کە لە مائەووە دەر چوایەو بەئایە بو ئیرە عەلەیی هەر لە
گەلا بووایە ، خو ئەگەر لە مائەووە نەهاتنایە ، کە دائەنیشت بانگی
شاگرد چایچییەگەیی ئەکرد کە بروات عەلەیی بوینی !! • لە
تەنیشتی خویەووە لە سەر کورسیەک جیی بو ئەکردووە ، جاری وا
هەبوو کە هەلایە عەلەیی بە باووش ئەبردووە نەووە کو خەبەری
بتهووە !! نا بەو جورە تا ئەم عەلەیی لی دەرچوو کە ئەی بینی !! •••••
- بەخوا شنیکی سەیربوو ••• بەلام وا دیارە « عەلە » هیشتا

(٦٦)

چوار به گایی

قهله ندهر نالانی

« به راستی نیشیکی باشمان کرد نم سه روی چکانه شمان له
به کدی شه ته کت دان !! . . . »

ورده ورده ریگه نههه نجنم ، که وتومه ته ژیر خه یاله وه . .
نیسته نایسته دلم تاواشته و چاوم گهش نه بیته وه به بینینی که س و یاران
له دی (خ - ل) . .

کاتی ههستم به خوم کرد وام له ناو کورریکا له بن شورده بی به
کا !! هه ناسه ی باغ ، تاوازه دی چلو بوپ ، قرمه ی پلوسک ، جریودی
بالنده ، کومه لی دوست و ناشنا بوژاندیانسه وه !! . . . چ بوژاندنه وه بده ؟
به کو لهم خوشی به . . لهم شادی به ؟!

- مچه گیان ! فو که به بیره بلویرا . . وا بزانه له که لی خانین . .
دهی ! خاله ی زیوار . . ئوف چه نده له جوشه !! ، دهی خله !
باس و خواستی هوزم بو هه لرین . . با که للهم باشتر گهرم بیت !

(ولای اخلاص) ی پیش کهش به کابرای سمیل فاش نه کردوه بویه
فیری نم نه وعه شتانه بووه ؟

- نه خه بر عهله نیسنایش کولی نه داوه . . .

جا نه وهم له بیره بوو ، کاتی که چایخانه کهی عهولمان به جسی
هیشت ، گویم لی بوو عهول بوله بولیکی لیوه هات !! وا دیار بوو
سه کتم دا له مهسه حهتی !! به و توبه یه ی که به موشته ری به کانیم
کرد !!!

(۶۷)

براکه‌ی خله : - ناموزاگیان ! دنیا به ناره زوی دوستانه و
دوزه‌خی دوزمن و نه‌ویستانه * * به راستی کاره گرنگه که مان باش
چهنه‌پاند !!

له پرر داچله کیم سرنجم دایه : زرتنه‌بوزیکي ئیسکت قورس
خاکه نازیکی به دهسته‌وه * * ده‌می نه‌لی‌ی جی‌سمی ورچه !! قاقا
نه‌ترقیته‌وه !! *

براکه‌ی یاه : - به خومو گاوکه‌وه نوکه‌ریتان نه‌که‌م و گوی
شیرنان بو هه‌ئه‌کیشم ، به به‌ری (شیخ و ماموستا) !!

په‌نا به‌خوا * * نه‌م شای لوغانه که‌تیکي له ژیره‌وه نه‌بی ؟ به
واقووررمانیکه‌وه تیلی چاوم دایه : بوره مل‌هورریکی سه‌رو ته‌پله
فئس ته‌مدن ۳۵ سال ، بزه نه‌ی گریته و جار‌جاریش به گوی ماموستادا
نه‌چینی !!!

- خزمینه ! نه‌م مقومقوو چه‌چه‌ی ئیوه وه‌ک تاسی « گه‌رماو
= حمام » گویم نه‌زرنگینه‌وه !! * *

خله (له‌ته‌نیشتمه‌وه) : به‌خوا باش بو ، نه‌م هه‌تیو چه‌تیوه‌مان (۱)
قه‌مته‌ر کردن * * * ئینجا « تاله » و « سسه » باش مل بو کاران
رئه‌کیشن * *

ماموستای سه‌رچویی گیر : به راستی ئیشیکي ئاینیمان جی‌به‌جی
کرد ، چونکه (خاوه‌ر) ی کچم له سه‌نوری خوی تیه‌ری بو ،
که‌وتیوه ۱۳ سالی به‌وه ، مافی خوی (۹) بو * * زور مه‌ترسیم بو

(۱) چه‌تیو : کچه‌ه‌تیو *

(۶۸)

له گوناھبازی !! باش بو ئیتر رزگار بومو (عبدالسمیع) ی کورریشم
بهستهوه که ئیسته له ۸ ودرز تی نه پیریوه !! ••

بله : کورره ! ماموستاگیان ! بیجکه له خهساندنێ نالهو پوزهو
سمه ، نهی سهرو بیجکه ووردیله کان بو نالیت؟ که ناوی دهسگیرانیان
لا بهری خیرا گررو نه گرنو وائەزانن ئاخو ج جوره نو قلیکه له
شار !! • به راستی ئیشیکی باشمان کرد ئهم سهرو بیجکانه شمان له
یهکدی شهتهک دان !! •

که ئهم (جهو دهرویشه) مه بیست ، تاسهیهک هات به سهردا !!
زور سکم سوتاو پيشم خواردهوه ، بهم کهین و بهینه بهرا بهر بهو
پینچ بی گوناھانه که به گوریسی جهور له یهکدی یان شهتهک داونو
گوبه نیان بو ناونهتهوه ، له یاشهروژا ، له پیناوی ئیستهی نالهو ،
پوزهو ، سمهدا !! •••

ئینجا به شیرزه بی ، به رهو مال نیشتمه ری ، وه له دلی خوما
ئهم ووت: تو بلی ئهمه خهون نه بیت ! جار جاریش له خومهوه
ئهژدنی ئاخو به، خه بهرم ؟ ئهوه ندیم زانی له ناکاو ناوچاوانم تهقی به
لاشیانی ده رگا که وه !!

بهلی دانیشتم •• نه یام دیوهو نه باران !! کاتی قنچکه جگه ره که
به لیوما جزا •• راجله کام ! هه مان دهستور دهنگی ئهو ناس و هه مامه یه
له گویمما ئه زرنگیته وه ، هه یج خوم بی رانه گیراو ووتم : سه ودا که تان
پرسودو پیروز بیت ! • له پرر چیه یهک دای له گویم : ووس ••
ووسو •••• ئیتر به جاری پوره ههنگ وروژا •• به نا به خوا !!
لایهک بهروک داددرین ، لایهک ئاهو فوغان ، لایهک نوقلانه به شهرد ،

(٦٩)

لايهك: دهك مهلا به ميزه ده كهی خوت بخكيت!! كه تم تمبوره زه نه م
دی ، به جاری جیهانم لی تال بوو ولیم بو به چه رمی چوله كه !!!
به ناچاری، وهك كلاشی و دستادوم، نه ژنوم نا به ناو چاوانمه وه،

نهم له خوم پری و گویم بو شل کردن

ژنی مهلا : کچم مناله و نه خوینی ، نایدهم بهو خوگه مله نه زانه
بیچووه دیوه . . . کورره کهیشم هشت سالانه به تازه چوه ته قوتابخانه .
ژنه كهی خلهو ، ژنه كهی بله : جاری منالان له پیشكه
دانه به زیون ، نهوانده به له بهر ناھو نالهی كچی ماموستا ناگری
گهردونیان نی هه لگری دهك نالهو پوزه و سسه سهرتان به
ناشین چی . . . جوش و خروشی نیوه نه بوایه ، توشی تم گوبه نه
نه نه بوین . . . نوو قورعانه ره شه كه ! . . . نوو پیری شه و کیل ! ده سا
سهر نه گریت !!

خاودر : خاله گیان ! هاوار . . .

هاوار . . . چیم لی نه كهی . . . خاله . . . ؟

سهری تایه وه و پیدنگت بو !! . . .

خاودر ! خاودر ! ده سهر هه لبره ئای له منت نه كهوی !! نه وه

بووا وردت بهرداوه ؟!

به شه رمیکه وه چاوه کانی تروکاند ، به جاریک بونه گومی
خوین ، سهری به هه نسکه وه هه لته كهنی . . . قوررگی پر بووه له
کولی گریان . . . هه ل بز رکاوه وهك په لینه سیس هه لگه راوه !!

وام به باش زانی نه حتی بیلاوینمه وه و سهرزه شتی بکه م . . .
له ناكاو تم چاره ره شه زریکاندی و چاوه کانی چونه وه به قولا ،

(۷۰)

لهزى •• لهزى •• كهوت به روى زهوى دا !!!

دايكى ووتى : نهمه دو مانگه نيمه بيم ددردهوه نتهلينهوه ••
روژ به روژ هدر له باريكو بنيسي نهدات ، جار جارش باوكى نهداته
بهر چه بولكو پى نهلئت : ديقش كهيت تازه كار ترازاوه ؟ ••

زور مه تر سيمان هه پيه كه خوى به قه بيه كا بدات ، وه زه واديش
كه متر نهدوات ، جار جارش له شهوا گه شكه نهي گريت ، وه به
ددم نالين و كروزانه وه له خهوا نهلئت : شو بيم درنجه ناكهم تا •••
باش نهم كهين و به نيمه پرزوخواوه ، له بنه رده وه بويسان
گه راندمه وه كه چون بووه ••• ؟

ئاوا « خله » خوشكى قهيردى داوه به برا لوزنده رده كهى « بله »
نهوئش كچى ساويلكهى داوه به كورزه كورپه كهى « خله » ، هه ميسان
خله كچى قنگه نشينهى داوه به كورى ماموستا نهوئش دوباره كچه
چاره رده شه كهى خوى داوه به برا درنجه كهى خله ••

نهم « جهو دهروئشه » بو ؟ •• بو ؟ •• بو يو سى ، پينجيان له
چال نا ؟

سرنج : نهم جوره ووشانه كه باوون له كورده واريده ، ورك
ووشهى « چواربه گابى » ، يان « سى به گابى » بهس له باردى
ئافرده كانه وديه ، نه گينا ليره دا ههشتيان له به كدى شه تهك داوه !!!

قه‌لغانيکي پولايينه

دوره‌بنديغان : حسين عثمان نيرغسه‌جاري

۱۹ - ۱۰ - ۱۹۵۹

له زير به‌رده‌ي تم‌و دو‌کهل
ده‌ستي تاوان ، ده‌ستي چه‌پهل
ده‌ستي سور به‌خويني گهل
شالاور ته‌با به‌پله‌پهل

داواي چي به ؟ گيانيك شيرين ،
گيانيك هيواي به‌ختيار زين
چه‌کي ده‌ستي ته‌چه‌رخيني
چاو له ميلله‌ت ته‌فوجيني
گيانيك ته‌کا به‌نيشانه
که هوي گياني هه‌زارانه
له گشت لايه گولله به‌تاو
گولله‌ي ده‌ستي به‌کري گيراو
بو سه‌ر لاشه‌ي هيرش ته‌به‌ن
هه‌ندي گياني زامار ته‌که‌ن
به‌لام کي به‌خاوه‌ن هيزتر ؟
خاوه‌ن هوش و نه‌ترساوتر ؟
ته‌وه گه‌له ** پرر له‌هينه

(۷۲)

« قهلقانكى پولايينه »
پاسهوانه و نهى پاريزى
ههتا ههتا لى نابيزى

پيلان گپرى به كرى گپراو
دروس كسهرى كومى خويناو
ماوه به كه هيواي رونه
دروو ساختهى له بهرزبونه !!
ريزي كارگر جاجيا نه كا
بروای جونيار بي هيز نه كا
ساويلكه كان نه خه له تيني
برواو بيريان نه نه وينى
گهلى عراق ، نازاو سه ربه ست ،
چه كى خه بات به ردا له ده ست !
چيني كارگر ، هه مو ميلهت
جيان له بهك لابهن له خهت !!
نابى باس كا قهلقمى ده ست
له پيلان گپرى له بيري به ست !!

ته نجا .. ها ! پاچ !! دهى .. روخاندن
« زعيم » بدن به دهس مرن !
سا كام رولهى زور دلسوزه

(۷۳)

يا كام شتيك هيواي هوزه
يا كام كار گهر به ناشكرا
بلي : خه لکه ماوسم خورا !! ،
گومي خويناو بي خکيني
چهن هيواي جوان ببرزکيني
سا دهره به گت ! ، سا دهي سهز کار !
دهي . . . تالان کهن کيلگهي جوتيار !!!

* * *

بهلام دوژمن ! نهی جانهودر !
نهی په يکهری مردن و شهزور
با بي زانسي گهلي عراق ،
خاوهن چه که پرر له تفاق
با نهوانهي به گویت نه کهن ،
قهوانی کون ئيش پی نه کهن ،
باش بزانشن گهل هوشياره
له ناور دليمان خه بهر دارد
يان چاک نه بن ، يان به ناسان
نه برين بو لای دنيای نه مان
له يه کيه تي نه ته وه کان
له دل ، له چاو ، له سهر ، له گيان
شورا نه کهن بو کوماری
نه پاريزن لادی و شاری

(۷۴)

« زایه‌ته‌ی روژگار »

سه‌رچنار «ژوان»

مروق له زیانا ته‌گاته بله‌یک هه‌ست به زور چه‌شنه
شت ته‌کا... ته‌م نوسراوه‌ش پارچه‌یه‌که له زایه‌له‌ی ته‌و
بله‌یه ... روزیک ووروزمی خه‌یاک پالی پیوه نام بو نویسن
له کاتیکا وینه‌ی کجیکی جوان به‌رنگارم بو .

هاژده‌هاری با به توندی ته‌نه‌ربنی .. چه‌سانه‌وه له بنچینه‌ی
گیان هه‌ل ته‌که‌نی ... نزیکه له‌وه که گوی که‌رر کا .. چه‌ن
زایه‌له‌یه‌ک یه‌ک ته‌گرن و خویان به هیز هه‌ل ته‌ده‌نه باوه‌شی گیتی ..
ته‌ویش وک ورده مرواری به بیابان و کیوا بلاوی ته‌کانه‌وه .. هه‌ستم
کرد به گولیکی موری که‌شاره له ناو ده‌ستما .. هه‌ر سانه ناسانیک
بونم ته‌کرد ... ته‌وه‌نده‌م زانی ته‌و گوله جوانه .. ته‌و دروشمه
ناسکه له ناو چنگما توایه‌وه .. چونکه په‌نجه‌کاتم په‌یامیان له خواوه‌ندی

بو فاشستی ، بو دکتاتور
خاکی عیراق ته‌که‌ین به‌گورر
سا به هه‌ر جور باس کراوین ؟؟
ناشتی خوازین هه‌تا ماوین
با ره‌شهبای سه‌ختی ناسو
هه‌لکاو بینی ساخته‌و دروو
به‌لام : « گولی یه‌خه‌ی مله‌ت »
به‌م ره‌شه‌با ناوهری قه‌ت

(٧٥)

شهر و در گرتبو ... هیچی جی نهما تهنها دو شت نه بی : لاشه ی جوانی و مهرگی بون « نهویش له سه رخو به گیانسا هل گه رایه وه بهردو دوا سازاوه ی دلم ... بو نهوه ی تیکهل بی به نافگه ی خویشم ... بو نهوه ی له گورستانی جوانی به نهمری بمینیه وه ... دوا ی نهوه ی که گوشیم و ژبانی به ئاسانی پی بهخشیتم ... چنگم له (میزه که) م تزیات کرده وه ، وه باشماوه ی تیک شکاوه کهم هه لدا به سه ری ... تی ناگم تاوانی نهو گوله جوانه جی بو !!؟ سورماوم بوچی زوو مللی بو داس که چ کرد ... بوچی به زوررداری سه رپشک (۱) برری به سه ریا (۲) ... له ناکاو چاوم هه لبری ... مومیکی سپی به رنگاری بینایم هات ... پرشنگی زیرینی لی نه بو دودو به له نهجه هه لیان نه کوتایه سه ر روم ... روناکی بهخشی نه کردو گره که ی گلینه ی دیدم سی نه توانده وه ... زور شادبوم به دیمه نی سوتازو توانه وه ی مومه که ... بهلام داخه کهم نهو شادبونم ته مه نی کورت بو زوو به سه رچو ... چونکه له ناکاو جلهوم بو بیر کرده وه شل کردو جیاوازیم له نیوانی ژبانی ئاده میزادو ژبانی مومه که نه یوا ... موم به نازه وه نه سونی و بی باک ژبانی خوی بهخت نه کا بو نهوه ی کامه رانی بهخشی به مروف ... بهلام نازانم مروف که ژبانی خوی شنه نه کا بو کسی نه کا ؟؟ ... نازانم !! ... بو بهرده تراویلکه یکی (۳) هه ل خه له تینه ر که تاوی بهختیاریمان لی هه لکه ندوه « ... یان بو شتیکی تر ؟؟ له م تبیین و سه رسورمانه دا نه تلامه وه که په پوله یه کی سپی سنوری پچری و

(۱) سه رپشک : حکم «خاوه ن وتاره»
(۲) بهرده تراویلکه : سراب «خاوه ن وتاره»

نزیک بود و ... چ په بوله یهک!! ... هدمو گوشه پیکي به جوانسی
 نه لهریته و به ددر و پستی پرستگا که یا فری نا گه یشته دوا گه رانگی و
 کورنوشی بو برد ... بو گرزو روناکی * گیانی خوی نایه سهر
 له بی دستی و به خشی * کردی به سوتهمه نی مومه که ... دیسه نه که
 زوزی نازار دام ... وای لی کردم نه سرنی بی دنگی برزینه سهر
 کولم و بسوتینی *

سویای خه والوی هیرشی هینایه سهرم و پچامیه و ... ددر گاکه
 توند کرابو ... هستم کرد به دستی که نهرم و شل له سهر خو فرمی
 نه سری ... ناورم نه چاو گهی جولانه که دایسه و ... چاومان
 به رنگاری یه کتر بو ... و تهی چاو په دهی سهند له
 کانیکا و تهی زبان بی هیزو * به چاو به کترمان نه لیسه و ...
 خوبه تی!! نه و * نه و دی دوینی له ناو چه پکی شوخ و شه نکا به دیم
 کرد * تا لیم ناو ابون ناواته خواز بوم که تهنها دهی بگو شم *
 گیانم پرر کهم له هه ناسه ی گهرمی ... تهنها ناواتیک بو * زور
 جاریش روز گز بهرگی پهستی و زورداری نه خاته لاو به خوشی و
 کامه رانی خوی نه رازینه و ... نازانم له کوی و خوی کرد به
 زورا!! نه و دی نه یزانم تهنها نه و به که ددر گاکه داخرابو *
 جوله جولی که و ته په رسه ندن و به ناوازیکی جوان دهی له سهر
 سنگما نه لهراند و ... نامه ی نه و دی نه گه یاند که سینگه به
 فراوانی بو بکه مده و تیایا بجه سیته و ... ویستم باو دهی پیا کهم ...
 و به نه و دی هیچ به ره له سته ک بنوینی لیم نزیک بود و ... به لام له
 ناکاو و هک نه زده های رهش که سیک به رامه رمان و سنا * تم

یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردان ئاهه‌نگگ ئه‌گیری

یانه‌ی سه‌رکه‌وتنی کوردان ئاهه‌نگگی جوانی گه‌را له‌ دانشگای پزشکی‌یا ، (کلیة الطب) ، به‌ بونه‌ی ده‌رچونی سه‌روکی به‌ وه‌فاو دلسوزی ولات له‌ خه‌سته‌خانه ، وه‌ گه‌رانه‌وه‌ی بو سه‌رکرده‌ی خه‌باتی گه‌ل له‌ پیناوی پاراستنی ده‌س که‌وته‌کاتی شورش و پاریزگاری کوماره‌ نهمره‌که‌مان و بو هه‌بانده‌ی ئاوتی گه‌ل که‌ دیموکراسیه‌ت و ئاسایش و بوزانه‌وه‌ به‌ *

شــــــــــــــــوینی ئاهه‌نگه‌ که‌ رازا‌بو‌وه‌ به‌ ئالای کوماری عیراق و دروشمی جوان جوان که‌ به‌ زمانی کوردی و عه‌ره‌بی نوسرابون له‌ سه‌روی هه‌مو‌یا‌نه‌وه‌ دروشمیکی جوان بو‌لیی نوسرابو : « بژی روله‌ی

ئهناسی .. چاوه‌روانی هه‌لی ئه‌کرد که‌ هه‌رش بینه‌ سه‌رم .. به‌لام زوو خوم کوتایه‌ سه‌ری وه‌ک بروسکه‌ ... زوزم ئازاردا .. ویستم شتیک به‌ یادگار لای جی بیام .. دانم لی تیز کردو گازیکم لی گرت .. تا ئیره‌ هه‌مو شتیک ئاشــــــــــــــــکرایه .. خومم له‌ ناو جیگادی و سه‌رینه‌ که‌م به‌ ده‌سته‌وه‌ بو .. خوشکه‌ بچو که‌ که‌م « نهرمین » نزیک به‌ جیگا که‌م وه‌ستا بو .. دایه‌ برمه‌ی پیکه‌نین و بی ده‌نگــــــــــــــــ چوه‌ ده‌ری ...

ئهنجا زانیم که‌ ئه‌وه‌ی باوه‌شم پیا کرد سه‌رینه‌ که‌م بو وه‌ ئه‌وه‌ی گازم لی گرت ده‌ستی خوم بو وه‌ ئه‌وه‌ی که‌ دیم له‌ خه‌ویکی خوش پتر نه‌ بو .. ئه‌وسا ... ته‌نها ئه‌و سا زانیم که‌ ژیا‌نی ئاده‌میزاد له‌ ژیا‌نی به‌پوله‌ییکی دلدار ، یان گولیکی گه‌شاوه‌ ، یان مومیکی داگیرساو پتر نه‌ به‌ *

(٧٨)

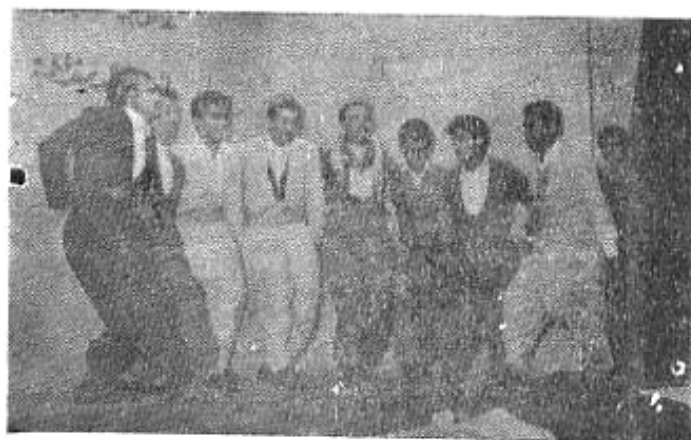
به ودفای گهل ، سهروکی کوردو عهردب و پیشه‌وای ئاسایش و
 دیموکراسی عبدالکریم قاسم « * هه‌ر ودها چهن دروشمیکی جوان
 جوانی تر له‌واته : « له سه‌ر به‌ردی بناغه‌ی په‌کیه‌تی کوردو عه‌ردب
 ئیمبریالیزم و پیلان و نوکهره‌کانیان ووردو خاش ئه‌بن « ، روزهردی
 ئیستعمارو نه‌ماع‌کاران ، عه‌ردب و کوردو که‌مه نه‌ته‌واپه‌تی به‌کان
 که هه‌مو بران له عیراق ، هیزیکی په‌کت‌گرتوون یو پاراستی کوماره
 لاوه‌که‌مان ، « بزێ کوماره‌که‌مان به‌ ئازادی و دیموکراسی و سه‌ر
 به‌خوبی « « گه‌لی کورد له گهل نه‌ته‌وه‌ی عه‌ردب یو برابو له گهل
 میله‌تانی ئراتی ته‌کوشن له پیناوی ئاسایش و دیموکراسی یا
 « بزێ برابته‌ی کوردو عه‌ردب « « کوردستان ته‌که‌ین به‌ گورستانی
 دوژمنه‌کانمان « .. « ئاسایش و دوستانه‌تی «
 ئاهه‌نگه‌که به‌ موسیقای کورزی گهل (ابن الشعب) کرایه‌وه ،

لاوان له هه‌له‌رکی په‌کی بادینانی دا

(٧٩)

ئەنجا عەریفی ئاھەنگ کاک عزالدین مصطفی رسول ، پاش بەخیرھانتی
 دانیشتون ، ماموسنا ئیبراھیم احمدی پیش کەش کرد ، کە لە بانئ
 دەستەئ بەربود بەری یانە ووتاریکی بەم بوئەوود پیش کەش کرد ..
 ئەنجا کاک عوسمان سابونجی بە ھاوکاری تیبی موسیقیاو کورس
 سرودیکی کوردی یان پیش کەش کرد : «قارەمانم کاکە کەریم» دوا
 بە دوای ئەو سرودیکی تری پیش کەش کرد بە زمانی کوردی
 سەرەتاکی : «ئەئ سەرۆک ، ئەئ سەرۆک ، ئەئ سەرۆک ، ئەئ سەرۆک»
 «یاکەریم ئامام» لە پاش سرودەکان کومەلیک لە قوتابیانئ دانشگاهاکان دو
 چەشن ھەلبەرکی کوردی ئایابیان پیش کەش کرد ئەنجا «تەسرین
 شیوان» گورانی : «بزی یومان کەریم گیان» ی پیش کەش کرد
 ھەرودھا سرودو گورانی دەسی بی کرد ، گورانی بیژی خوشەویست
 «حسن جزراوی» مەقامی موحەبەزی پیش کەش کرد ، ئەنجا کاک

لاوان، لە ھەلبەرکی بەکی سورانی دا

(٨٠)

نه‌نودر ظاهر گورانیه‌کی کوردی پیش‌کەش کرد : « کوردو عەردەب
 بران » • دوا بەدوای ئەو کاک سەردار قطب گورانی «موزدەه‌ی
 پیش‌کەش کرد که له هەمو لایه‌که‌وه ئافەزین کرا •• ماموستا علی
 مەردان گورانی بیژی بە ناوبانگ ئەویش هاوبەش‌یه‌کی باشی کرد
 لەم ئامەنگەدا وە دو گورانی پیش‌کەش کرد ، یه‌کی له گورانیه‌کانی
 ئەلی : « شورش بەرهمی خەباتی گەله » ، ئەنجا کاک صالح گورانی
 «پەختمان ئە‌ی نازم‌تینم» ی پیش‌کەش کرد • کاک رەسول گەردی ،
 گورانی بیژی خوشە‌ویستیش گورانیه‌کی جوانی پیش‌کەش کرد له
 هەلبەستی شاعیری هەلکەوتووی لاو کاک کامەران ، له دوا‌ی ئەم
 گورانی و سرودە جوانانە ئەمسـیلـیه‌ی « ناصر و عەفلق و خیاالی
 بەنگ کیش» یان پیش‌کەش کرد ، که له هەمو رویه‌که‌وه سەرکەوتوو
 بو بیجگه‌ چەن کەمو کورری‌یه‌کی بچسوک ، له دوا‌ی ئەوه

دیسە‌یکێ بانگ کراوه‌کان

(٨١)

وو تاره كهی ماموستا ئیبراهیم ئەحمەد

له ئاهەنگە كهی یانەهی سەر كهوتن دا

برا بەریزه گان !

یانە كهەمان زور شادمانە كه یش دەستی ئەكات بو پێك هینانی ئەم
ئاهەنگە خوشە بو دەبرینی بەشپێك لەو بەختیاری پەیی ، وە لەو

ماموستا ئیبراهیم ئەحمەد و تاره كهی ئەخوینتەوه

هەلبەركی بەكی كوردی نایاب له گەل موسیقیای میلی تایبەتی
یش كەش كرا بەم جوورە ئاهەنگە كه بە دا بەش كردنی شیرینی دوایی
پی هینرا كه ئەمەش هەستیکی جوان بوو بەرامبەر بە دەرچونسی
سەر و كی بە وەفای گەل له خەستەخانەو رزگار بوئی له دەس درێژی
ئەوان باری پیلان گیر •

(٨٢)

دلشادی یه‌ی که هه‌مو کوردیکی شه‌رافت مهند هه‌ستی بی‌ته‌کا .
رزگار بونی سه‌روکی مه‌زنان کاکه که‌ریم قاسم له‌ گولسه‌ی
خیا‌نه‌ت و تاوان‌باری که‌ گون‌په‌رست و نو‌که‌رانی ئاراسته‌ی ژبانه‌ی
به‌نرخیا‌ن کردا ، وه‌ ده‌رچونی له‌ خه‌سته‌خانه‌و گرتنه‌ده‌سی کاروباری
کوماره‌که‌مان ، ته‌مانه‌ هه‌موو مایه‌ی شادمانی و شانازی یه‌ بو هه‌مسو
کوردیکی به‌ شه‌رف و بو هه‌مو عراقی‌یه‌کی دلسوز ، بگره‌ بو هه‌مو
مروقیکی ئاسایش و ئازادی‌خوا له‌ جه‌نانا .

بی‌گومان سه‌ره‌ک عبدالکریم قاسم ، له‌ به‌ر چاوی گه‌لی کورد،
ته‌ن‌ها رزگار که‌ری گه‌لی عراق یه‌ به‌ عه‌ره‌ب و کوردو که‌سه
نه‌ته‌وا یه‌ته‌ی به‌ براده‌ره‌کانی ، به‌لکو رزگار که‌ری نه‌ته‌وه‌ی کوردیسه
له‌ زولم و زوری چه‌وه‌انه‌وه‌ی نه‌ته‌وا یه‌ته‌ی .

به‌ تیک‌شکانی رژیمی ده‌ره‌به‌گی سه‌ره‌به‌ئیسیریا لیزم و دامه‌زرانی
کوماره‌ دیمو کراسی به‌ ئازاده‌که‌مان و دانانی ده‌ستوریکی پیش‌که‌وتوو
دان‌نان به‌مافی نه‌ته‌وا یه‌ته‌ی گه‌لی کوردا له‌ کوردستانی عراقا ، تونرا
برایه‌ته‌ی کوردو عه‌ره‌ب ، بو یه‌که‌م‌جار ، له‌ سه‌ر بناغه‌ی یه‌کسانی
به‌ته‌و بکری ، ته‌و بناغه‌ی که‌ هه‌رگیز وه‌ له‌ هیچ‌ شوینیکا به‌ بی‌ ته‌وه
نا‌توانری برایه‌ته‌ی گه‌لان دابه‌زری و به‌رده‌وام بی .*

له‌ سایه‌ی کوماره‌که‌ی عیراقمانه‌وه ، حکومه‌تی عیراق سیاسه‌تی
به‌ هه‌زکردنی برایه‌ته‌ی کوردو عه‌ره‌بی گرت‌به‌ر ، به‌وه‌ی که‌ دانی‌نا
به‌ مافی نه‌ته‌وا یه‌ته‌ی گه‌لی کوردا ، وه‌ هوی بی‌زاری و ناخوشی‌و
ناره‌زایی له‌ ناو برد ، به‌لی ته‌م سیاسه‌ته‌ جوانه‌ی گرت‌به‌ر نه‌ وه‌ک
سیاسه‌تی کوشتن و ئازاردان و به‌تدکردن . چونکه‌ برایه‌ته‌ی راسته‌قینه

(۸۳)

به‌وه ئه‌بێ که گه‌لی کورد به‌شی خوی وه‌ر بگری له‌ خپرو پیری ئه‌م
 نیشمانه‌ . به‌وه ئه‌بێ که گه‌لی کورد له‌ گه‌ل گه‌لی عه‌ره‌بو که‌مه
 نه‌ته‌وايه‌تی به‌کافی پيش بکه‌وی به‌ره‌و سه‌رکه‌وتن و گه‌شه‌داری .
 به‌ هوی سياسته‌تی سه‌ره‌ک عبدالکریم قاسم گه‌لی کورد بو به‌که‌م
 جار ئه‌م جووره‌ زه‌فنازه‌ جوانه‌ی له‌ گه‌ل ئه‌گری ، وه‌ به‌ هاوبه‌ش و
 به‌ کسان دانرا له‌ مافو پيوسته‌تی یا ، وه‌ کو هه‌موو برا عيراقی به‌کافی تر . .
 پيوسته‌ بووتری که‌ ئه‌م سياسته‌ پيش که‌وتوانه‌يه‌ ، که‌ سه‌ره‌ک
 عبدالکریم به‌کاری ئه‌هینی له‌ گه‌ل نه‌ته‌وه‌ی کوردا ، به‌کيکه‌ له‌ هویه
 کانی دوژمنایه‌تی کاربه‌ده‌سته‌ کونه‌په‌رسته‌کافی ئه‌و ولانانه‌ که‌ گه‌لی
 کورد ته‌جه‌وسينه‌وه‌و بی به‌شی ئه‌که‌ن له‌ هه‌موو مافیکی نه‌ته‌وايه‌تی و
 مروفايه‌تی یان . بی گومان بوونی گه‌لی کورد له‌ عیراقا به‌ ئازادی له
 هه‌مو پوه‌ندیکی ئیمبریالیزم تیریکی ئاراسته‌کراوه‌ بو چاوی ئه‌و کونه
 په‌ر سنامه‌ ، وه‌ ئه‌و گزری ئازادی به‌ هه‌لگیرساوه‌ ریگا روشن ئه‌ کاته‌وه
 بو نه‌ته‌وه‌ی کورد له‌ ده‌ره‌وه‌ی عیراقا ، ئه‌مه‌ش به‌سه‌ بو ته‌وه‌ی
 ئیمبریالیزم و کونه‌په‌رستی داخ‌له‌دل بن له‌ سه‌روه‌ک عبدالکریم قاسم .
 بیجگه‌ له‌مه‌ش سه‌ره‌ک عبد الک‌ریم قاسم ، ئه‌م قاره‌مانه‌ی که
 عیراقی رزگار کردو ئیمبریالیزم و کونه‌په‌رستی تیک‌شکاندو کوماره
 دیموکراسی به‌که‌مانی دامه‌زراند له‌ سه‌ر که‌لاوه‌ی عیراقی کونه‌په‌رست ،
 که‌ مه‌له‌ندی په‌سانی به‌غدای دوژمنایه‌تی بو ، به‌لی . . ئه‌م سه‌روه‌که
 بناغه‌ی کونه‌په‌رستی و ئیمبریالیزمی ، له‌ هه‌موو روژه‌لانی ناوه‌راستا ،
 هه‌نایه‌ له‌رزین و گزری ئازادی له‌ تاریکه‌ شه‌وی ده‌سته‌لانی زوردارو
 کاربه‌ده‌سته‌ کونه‌په‌رسته‌کانا هه‌لگیرساند .

(٨٤)

له بهر ئهمه په كوردېك كه نهلى : گياڼفدای كوماړو سهروكم ،
شاراوهى دهرونى دهرتهبرى ، وه كه ئيسا ئيسه شادى پيشان ته دده بن ،
پويستى به كى نيشتمانيسان جى به جى ته كه بن ، چونكه وه كو به كى له
شاعيره كان نه لیت :-

(كهريم) گوشت و ئيسقان يه
هر تاوه به ك ئيسان يه
(كهريم) خوى پيرو باوره
خوى كارگهرو ره نه چيره
ره مزى گهلى خه بات كه ره
ئالای نيشتمان په روه ره
بو (كهريم) هر نه مان يه

(كهريم) لای گهل نازادى به
ئاستى ، ئاسايش ، شادى به ،
مانای سهر به رزى ژيانه
بو گهل ، بو ئهم نيشتمانه
بويه هدرچى كه ههمانه
گه رمال و حال ، گه ر گيانه ،
ئهى كه ينه قورباتى (كهريم)
ئه گينا كه ريمى ته نيا
وهك ئهو كه ريمانهى دنيا
كهس نازانيت مرد ، يا ژيا

له روژنامهى خه باتى تيكوشه ره وه

سلاوی ئەوانەیی ئاھەنگیان گێرا

لە یانەیی سەرکەوتنی کوردان لە بەغدا

بو پیشەوای مەزنی ولات

سیادەنی پیشەوای ئاڤاھ و رولەیی دلسوزی گەل عبدالکریم

قاسمی بە ربز

بە ناوی ئەوانەیی کە لە یانەیی سەرکەوتنی کوردان ئاھەنگیان
گێرا بە بونەیی جەزنی چاگت بو بۆدی گەریسی کوردو عەرەبەو ،
دلسوزانە ترین پیروزیایی کەرم پیشکەش ئەکەین بو گەلی عێراق بە
ھەر دو ئەتەووەکەیی - کوردو عەرەب - و کەمایەتی بە ئەتەووەیی بە
براگانەووە ، بە بونەیی ئەم روداوہ دلخوش کەرەوہ .

وہ خوشیی خومان دەر ئەبەین ئە گەرانەووەیی سەرکەرەیی
جومھوریەتە دیسوکرانی بە نەمرە کەمان بو بارەگای جارانی بو خەریک
بونی سەرکەرەیی کردنی کەشتیی ولات بو گوی ناوی ئاشنی و
دیسوکرانیەت و بەختیاری و ئاسایش ، وە بو سەرکەرەیی کردنی
خەباتی ھیزە بەگت گرتووەگانی گەلە کەمان بەرامبەر بە ئیستیعمارو
ھەمەکارو پیلان گێرو کلکە خائینەکانیان .

عومری دربز بو پیشەوای مەزنان کاکە کەرم تەقنەرەوہیی

شورشیی پیروزی ۱۴ی تەموز !

بزی جومھوریەتە دیسوکرانی بە کەمان ، جومھوریەتی کوردو

عەرەب بە ئازادی و رازاوہیی و سەر بەخویی ھەتا ھەتاہ .

دەستەیی بەریوە بەری

یانەیی سەرکەوتنی کوردان

چیرۆکی ژماره

چاره ره شه گان

نوسینی : ویکتور هوگو

وههگیر : حهمن قهزلهی

ئهو شهوه شهویکی به باو بوران بو . زهجه نابوته که تانکو تهیا له قهراخ دهلیا ماپوهوه ، لهو تاریکایی بهدا ژوره وهی زهجه که روشن و روناک بو ، له لایه کهوه نوری ماسی گرتن به دیواره وه ههلاوسرا بو ، له لایه کی تریشه وه قهردوبله به ک ئه بئیرا له ته ئیشه وه پینج منالی به کوله له سهه جیگه و بانیک که له سهه قهردوبله که راخرا بو نوسهون ، بلیسهی ناگری سوری ئاگردانه که روناکایی دابوه بن میچه که . . دابکی مناله گان که زنی ماسی کریک بو ، سهه نابوه سهه سههین ، وه له سهه خو دوعای ئه خویند .

وتو ویرهی خهفته توی و خهیلی به نرس و سام نارامی ئی ههل گرتبو ، زنه که تانکو تهیا ، هه به ته وای تهیا بو وه ژور به وردی و شههزی گویچه کهی له ههراو هورپای دهره وه گرتبو نرس و په شیوی تهنگه توی کردبو ، خهه و خههت دله ته په یی خستهو .

له دهره وه ، له پشت ده لافه یی زهجه که دهرپای شهه ژاو ئه ی لرفاند ، هه مو جیگه به کی له چنگی خویا ئه گلوفی ، دهریا ههزه ی ته هاتو ، به شهه یله سپی به که فایوی به کانه وه خوی به قهراخ دا ئه دا ، له ههزه ی

(۸۷)

دهلیا ترسو پەشیوی و ، له نالەیی باو بوران خەم و خەفەت هەست
ئەکرا ، خاوەنی زنجەرە کە کابرایەکی ماسی گر بو کە ئەو رۆژە دەمی
خواراوا چو بوو دەلیاوە وە هیشتا نەگەرابوو ، چەند سانی دورو
دزیژ بو لە گەل باو بوراندا دەستەو یەخە بو ، لە تەکت شەپولەکاندا
ئەجەنگا .

له سالانی هەرد زوی منالی یەو ناچار بو مل بو فەرمانی ژیان
راکیشیت و خەریکی کاری پر له مەترسی ماسی گری پیت . له
میز بو خوی بەم زیانەو گرتبو ، بە باران ، بە باو بوران ، بە کریووە
گەردەلول و سههول بەندان ، تەنانهت له سەخت ترین و تالوز ترین
کانی دەلیادا ئەچوو دەلیاوە ، وەکت مەرک بە لایەو شتیکی باوو
بەردەم دەستان پیت ، گوی ی بە هیچ شتیکی نەئەداو هەمیشە با
خوی ئەگوت :

منانەکان نایان ئەویت ، نابی له باو بوران پترسم ، ئەبی بروم ،
بەر بەرەکانی له گەل زیان و ئە تەکت شەپولە و رۆژاوەکاندا بگەم ،
هەمیشە بەم بیرو رایەو تاک و نەیا سواری گەمبەکی ئەبو ،
ئەرویشته ناو گێژاوەو ، ناو شەپولی دوا براووە . .

چەند نازیی ئەویت ؟ چەند کارامەبی ئەویت کە ئینسان بتوانی
خوی بە شەپولەکانی دەلیا بسپیریت و لە گەل ئەو شەدا بە گز
شەپولەکاندا بچیت ، چەند گرانه ئینسان بتوانی بەر بەرەکانی
گێژاوە دەلیای شەژاوە بکات ؟ ئەم کارە شان و باهوێکی بەهیزو
پتەوی ئەویت ، کانی گەردەلول شەپولەکان وەکت ماری شەرانی
بە لیواری گەمبەگەدا هەل ئەگەرین و رەنگ بی له ترسی

(٨٨)

با بیت که شه پوله کان نهالین و به که فی سپی نه رشینده .
 (ژانی) ی ژنی ماسی گر هیشنا نه خه وتبو ، به خه بهر بو ،
 جه زیشی بگردایه نهی نه توانی بخه وی ، شیرزه بی و په شیوی بواری
 نه نه دا نارام بگری ، گرمه گرم و ناله و نرکه ی نه م شهود پر له گهردو
 لونه ی نه هانه گوی و ناچاری نه کرد له که مترین و بچو کترینی نه وانه
 گوی بگریت .

چاروبار دهنگی گرو بی فیزی مهله دهلیایی به کان نه هات و نه م
 قوو قیژه میرده که ی نه هینایه بهر چاوی که له گه میه که یدا دانیشته و
 له ناو شه پولانی سامناکدا بهرزو نرم نه پینه وه ، ژانی سدری خوی
 نابو به سه زینی منانه کانیه وه و که وتبو په روش و په زاردیه کی
 قوله وه . .

له دلی خویا نه یگوت : نای زیان به هه ژاری و دس تهنگی چند
 سهخته ، دسته و به خه بون له گه ل بی پاریدی و نه بونی یا چند گرانه ؟
 نسه بهم هه مو ره نچدان و مهینه ت کیشانه وه ، ته نیا نانی جومان دس
 نه که ویت خیزانه که مان هه مو بی خاوسن ، به دریزایی عومریان نه بی
 سه بر بگرن ، ره نچ بدن ، مل له ملی هه ژاری بنین ، بوچی ؟ ناخر
 بوچی ؟ له بهر چی ؟

بوران توندتر نه بو ، دهلیا نهی لرفاند ، شه پوله کان وه ک کیو
 نه دران به قهراخا ، پرش و بلاو نه بونه وه ، له ناو هه ورو مزی دریا دا ،
 چاروبار نه ستیره به ک کوتوپر نه دره و شایه وه ، وه ک پزیسیک له
 کوره ی ناسنگه ردا له ناو دو که لدا بریقه بداته و دو له ناو بچی ، نه م
 نه ستیره ش خیرا گوم نه بو .

شهوگار شوق بوو ، بی گومان لهو کانهدا بهخته وهران ،
دوله مهنده پارداره کان ، به خوشی و شادی خه ریکی رابواردنو
خواردنه ووه سه ماو هه لیه رکی بون ، به لام لهم سانهدا ماسی گر له
ج حالیکا بو ؟

شهو به دبه خته ، بی چاره ، رهنک ههل بزراکاوو ، پالتاوه
چهرینه کهی به شانیا دابو ، له تاریکیی تهم و مژاوی دوا براری
شهو دا له گمبه کهی دا دانیشنبو چاوه روانی چاره نویسه که کرد . . .
پهینا پهینا به ره و پیش نهرویشته ، به لام نیشانه به ک له قهراخ
نه بو ، ژانی ، ژنه چاره رهش و چاوه روانه کهی تازمایی سامناک و
دزیوو به ترسی به ک له دژانی به ک ته هانه بهرچاو ، دلی به پهروش و
په ژارد تنگ و گیرا بو ، چاری فرمیسی ههل نه و دراندو به ناچاری و
به لیود له زرد پهینا پهینا نهی گوت : خوابه ! چهنده ماسی گر له بنکی
ده لادا خه وتون ، نه وانه هه مویان له شهویکی و دک تهم شه ودها
رویشتون و نه گهراونه توه .

ژانی فانوسی ههل گوت : به پیریا هت ودهختی نه وده هاتوه بچی
به پیشوازی میرده که یه وده . له دلی خویا نهی گوت : نه بی دهلیا
هیشتا نارام نه بوینه وده ؟ به شکم هه واره ورون بوو باران له توندو تیزی
که وتوه ، با بروم بزانه بورجی چاوه دیری روناک بود ؟ له زوجه که
هانه دهر ، بو به یانی زوری ما بو . . . مزیکی توند سهرانه ری
توقیانوسی دابوشیبو ، دهلیا هه ر وده ک پیشو به لکو توندتر نهی لرفاندو
بارایش دای کرد بو . . .

(۹۰)

ژانی به زه حمت وه ک کویر به پهله کوته ئهرويشته پشه وه ،
کوئو پر توشی زنجیکی تاریک هات ، نم زبخته تهواو له تاریکایی دا
نوقم بوو ، نه چرایه کی تیا ئهسوتاو نه روشنایی به کی لیوه ئه پینرا ،
با به توندی له بانه پر له کون و کازیره کهی ئه داو گفه گفی ئه هات و
زیک بو به جاری زنجه که له بن ههل که نیت *

ژانی پشو به ک و مستاو پیری کرده وه : ئه مه زنجی دراوسی
نه خوشه که مانه ، ژنه چاره ره شه کهی له شهویکی واداو له تهنگانه یه دا
ته نیایه * با بچم بزاتم پیوستی به کیان نه ؟ به راستی خه م و دردی
ژیان و به دبه ختی به جاریک تهوی له بیر بر دومه ته وه * دوشی میرده که م
ئهی گوت زور تهنگانه یه تی ئه بی هدر بیینم * * ژانی توند له دهر گای
دا ، دهنگ نه بو ، له دلی خویا ئهی گوت : زگم بیی ئه سوتی !
هه ژاره * * تهو له ئیمه هه ژار تره ، ماله کانی باو کیان نه و بی که سن ،
دیاره ئه وایش وه ک خومان هیچیان نه بی خون ! هدر هه ژاران
دلیان بو حالی به کتر ئه سوتی ، ژانی له دهر گای ئه داو بانگی ئه کرد ،
به لکو که سسک گوی ی له دهنگی بیت و دهر گاکه ی لی بکانه وه ، به لام
دهنگی له ناو گرمه و گفهی باو بوراندا گوم ئه بو ، وه لامیک
ته ئه گه بشت ، ناکاو له بهر توند کوتانی تهو دهر گاکه کرایه وه ، ژانی
چوه ژورده وه ، زنجه تاریکه کهی به روشنایی فانوسه کزه کهی خوی
روناک کرد ، به لام هه وه له ههنگاو له ترسا له جی خوی وشک
بو ، له قوژبنیکا ژه دراوسی که بی چرکه که وتبو ، قاجی نوشنا بو وه
دهمی داچه قابو ، گیانه به دبه خت و ره نجاوه کهی ، تهوی به جی
هیشبو ، له هه مو ژیان پاش عمریک به ره ره کانی ی هه ژاری و

(۹۱)

دهس تهنگی تهنيا تم له شه ساردو سره ی لی به جی مابو ، له ته نیشته
تم له شه ساردو سره وه ، دو مناله که ی خهویکی خوش و شیرینیان لی
که وتبو ، دایکه که ودختی خهوتن سه پرېشه شه که ی خوی پسا
دابون ، تا سه زمانان نه بیی . . .

له پاش تاویک ژانی لهوی هاته دهره وه ، دهستی ته لرزی و
به تابه کی پیچا بو دوه به زه حمت هلی گرتبو . . .

بوچی وا دلته په ی پی که وتبو؟ بوچی لنگی ته لرزی ؟ بوچی له
ترسانا ته ی روانی به دهورو بهری خوی ؟ که گه شته ماله وه ته م
ورده ورده له قهراخ دهلیا ته روی په وه . . . ژانی به په شوکاوی و
رهنگ بزراکوی له سهر کورسی بهک له ته نیشته جیگه وبانه که وه
دانشتو ، هیشتا چاودری میرده که ی بو ، دیسان په روشی و
په ژارده پی هوروزمی هینا بو وه سهری ته وه ندی نه مابو له خه فنا دلی
تهقی ، له ژیر لپه وه ورتهورتی بو ، به خوی ته گوت :

تم کاره چی بو من کردم ! به گهر میرده که م دهر دو خه می که م
بو ؟ نهو بو به خیو کردنی خومو پیچ مناله که م له مهینه نایه ، نیستا
ته مانه شی لی زیاد بو ، نای خوی به . . . ته لی میرده که م هاته وه ، نهه
خانرجه م دالغه لی ته دم ، وا دیاره هیچ که س نه ، روزگار یکی
ره شه ، نیسه خومان هچمان نه بی خوین ، کاریکی باشم نه کرد ،
به لام نه ی چیم بگردایه ؟ بی گومان میرده که م لیم ته دا ، خوم ته زانم
شایانی لیدانم ، ته لی هاته وه ! نهه دهنگی بایه ! خوی به من چه ند
گه وجم ، به درزایی شه و چاودری ی بوم که چی نیستا له هاته وه ی
ته رسم ! ژانی ، دل ته نگ و ماندو ، سهری کرد بو ه سهر دهستی و

(۹۲)

خهویکی ئالوزی لی کهوتبو *

ئیتیر لرفهی ددلیاو نالهی یا نه ئه پیرا ، له پریکا دستیکی قورس و
قایم دەرگای زنجه کهی کردووه ، روناکیی کهم زهنگی به یانی له
لا به لای دەرگا کهووه دایه ناو زنجه کهو له گهل ئه م روناکیی به کابرای
ماسی گریش هاته زوره ووه بانگی کرد : هاتمه ووه ! *

ژانی راپه ری و به دلخوشی ههستاو دهمی نا به پالتاوه زبیر و
خوساوه که یه ووه ماچی کرد * مێرده کهشی ئهوی گرنه باووش و
ئهی روانی به چاره کانی * ژانی به هه ناسه بر کهوه گوئی :
خوشه وسته کهم ناخره کهی هاتیه ووه ! خو بی ودهی و ساغی ! نه چیریکت
دهس کهوتووه ؟

ماسی گر گوئی : نه چیر نه بو ! سهوله کهم له دهست دهرچو !
توره که درا ! زوری نه ما بو تیا بچم ، چاره چیه ؟ ئیسته بیم بلی بزاتم
مناله کان ساغن ! هه وایه کی چند ناخوشه ! وهخت بو نوقم بم ! چند
جار کهوتسه گه روی مه رگه ووه ! ئهی تو پاش من خه ریکی چی بوی ؟
ژانی گوئی : چاره ری ی تو بوم ، توزی درومانم کرد ، وهخت
بو له ترسا بترم ، زور په روشی تووم بو ، به دریزایی شه و ددلیا ئهی
لرفاند ، مناله کان چاکن ، تو ئه ژانی شتیکی زور خراب روی داوه ؟
من دهمه و به یان چومه لای دراوسی که مان ، چاره ره شه دوی شه و
مردوه ! مناله کانی ته نیاو بی سه ره رشت ماون * ژانی ی هه ژار که
ئهم قسانهی ئه کرد له بهر شیرزه بی و په شیوی دهنگی بزراکبو *
ئهی ئه توانی قسه کانی به ریک و بیکی بکات ، له لیدان ئه ترسا ، وهک

(۹۳)

کاریکی خرابی کردیت • دیسان گوتی :
مناله کان زور وردن ، کچه گهوره کهی تازه پیی همل
گرتوه !

ماسی گر تاویک بیری کرده ووه له پاشان گوتی : قور به سه رانه
چهند خرایان لی قهوماوه ! بی گومان نهفته تین ! کی به خویبان
ته کات ؟ خه لکی تم دی به همویان هه ژارن ! پتریان هیچیان نیسه
خویان بیخون • من زور حهز نه کهم رایان بگرم ، به لام خومان پینج
منالان هه به ... جی بکه بن ؟ ! ..

ماسی گر به خه و خهفته ووه کلاره خوشاوه کهی فری دا
قورژنیک و له ژیر لیووه گوتی :

نه ! بیر کرده ووهی ناوی ! نیمه پینج منالان هه به ! نه وایش
دوانن • • باشه نه بنه حموت ، نانوانین وازیان لی بینین تم منالانه و دک
تونکه سه گ بمرن خو نیمه ئینسانین ! نه مجار ددنگی هه لبری و
گوتی :

ژانی ! راکه بچو بیانینه ! بی گومان زور نه ترسن ! دایکیان
له سه ره مهرگا لای و ابود نیمه نایه لین ته نیا بن • من رایان نه گرم !
به لکو خوا سه بارت به وان نه چیری پاشمان بدانی ! گهوره نه بن و
بارمه تیمان نه دن ، ژانی که لای جیگه و بانه که ووه هه ل تروشکابو ، وه
فرمیسی شادی له چاوی هه ل نه ووه ری ، به تانی به کهی له سه ر لادان و
گوتی : مناله کان ددیکه لیره ن ! ..

کونگره‌ی ماموستایانی کورد له شه قلاوه

له ۱۱ مه تا ۱۳ی تهلوی ئەمسال کونگره‌ی ناوخووسی ماموستایانی کورد له شه قلاوه بهسرا • شه قام و کولانه‌کانی شه قلاوه به ئالای جوان بو پشت گرتی کونگره‌و به خیر هانی میوانه‌کان رازابوهوه • له چهند ئادا پارچه‌ی جوان هه‌لواسرا بو بانی عه‌زمی میله‌تی کوردی لی نوسرا بو له سه‌ر پاراستنی رییازی دیسوکراتی‌ی جومهوریه‌ت و بریه‌تی‌ی کورد و عه‌ده‌بو پشت‌گیری‌ی سه‌ر کرده‌یی پشه‌وا عبدالکریم قاسم •

له لایهن هاوینه‌هه‌واری نه‌قابه‌ی ماموستایانی عیراقه‌وه جیگایه‌کی خوش و باش ئاماده‌ کرابو بو به‌سرانی کونگره‌که ، وه‌لای سه‌روی شوینی کوبونه‌وه‌وه وینه‌یه‌کی پشه‌وای مه‌زن هه‌لواسرا بو ، وه چهند دروشمی نیشتمانیش ، وه له پشه‌وه‌ی هه‌مویا نه‌وه دروشمی : « با گه‌شه بکا زانستی نه‌ته‌وایه‌ی میله‌تی کورد » • کونگره‌که له ژیر ئەم دروشمه‌دا بهسرا •

کوبونه‌وه‌ی به‌که‌می کونگره‌ له تاقی به‌یانی‌ی روژی جومعه ۹/۱۱ دا کرایه‌وه به سه‌لامی جومهوری ، پاشان تیی قوتابی‌یانی شه قلاوه سه‌رودی « عبدالکریم » یان به کوردی خوینده‌وه ، ئەنجا پروگرامه‌کانی کونگره‌ ده‌سی پی کرد به خیر هاتنیک له لایهن سیاده‌تی متصرفی لیوای هه‌ولیر ماموستا علاءالدین محموده‌وه ، ئەنجا ماموستا نجیب محی‌الدین نه‌قیبی ماموستایان وتاری ، نه‌قابه‌ی خوینده‌وه ، دوای ئەویش ماموستا حیدر عثمان وتاری نه‌قابه - لقی

(۹۵)

ههولپیری خویندهوه ، نهجا کاک جلیل خوشناو سلاویکی گهرمی له کونگره کرد به ناوی ماموستایان و ریکخزاوه دیموکرانی به کانی ههولپیرهوه ، دوا به دواي ئهوش کاک مهیب الحیدری سلاوی ریکخزاوه دیموکرانی به کانی ههولپیری خویندهوه ، جا نوره هاته سهر کاک دارا توفیق به ناوی مه کتهبی تهقیندی یه کیتی لاوانی دیموکرانی عیراق و لوجنه ی کاروباری کوردستانهوه سلاویکی گهرمی له کونگره کرد و د پاش ئهودی که کاک کریم شاره زا هندی تهلگراف و نامه ی خویندهوه که بو کونگره هاتبو ، ماموستا صدیق ئهروشی جی نشینی دوهه می نهقیبی ماموستایان بلاوی کردهوه که کونگره ئهوستیزی تا تاقی ئیواره ••

بو ئیوارهش دیستانهوه کونگره گیرایهوه ، وه فده کان وتاری خویانان خویندهوه • کاک محمد صالح سعید سکرتری لقی نهقابه له سلیمانی به ناوی ماموستایانی سلیمانی یهوه قسه ی کرد ، وه باسی ئهودی کرد که ئه کونگره یه بهریکی تری شورشی چوارده ی ته موزه به سهر کرده بی زوله ی گهل عبدالکریم قاسم ، وه ئه مه یه که م جاره که ئه و تده روشن پیری کورد کو ئه نهوه بو باس کردنی گپرو گرفتی زانستی میله ته که یان ، که چی ده وری کون ری ئه وشی نه ئه دان که بلین هیچ گپرو گرفتیکیان له ری دایه • پاش ئه ویش ماموستا احمد محمد قه رده اشی به ناوی ماموستایانی که رکو که وه قسه ی کرد ، وه گپرو گرفته کانی ماموستایانی که رکو کی باس کرد که هیشتا خویندن له و لیوا یه دا به زوبانی نه ته و بی نه • نهجا سهره هاته سهر ماموستا ابراهیم رمضان نوینه ری ماموستا کورده کانی لیوای موصل ، وه به

(۹۶)

شیوه‌ی بادینانی قسمی کرد وه باسی گیروگرفتی خویندنی کوردی کرد لهو زوچده‌دا ، وه لهو تاسو فراوانه دوا که شورش بو گه‌لی کوردی کردوه‌ته‌وه . له پاشن ته‌ویش ماموستا رشید جلال که له خانه‌تی به‌وه هاتبو وتاری ماموستا کورده‌کانی لیوای دیاله‌ی به لوری خوینده‌وه ، باسی گیروگرفته‌کانی خویندنی کوردی کرد له زوچده‌ی خویانا ، نه‌نجا ماموستا عبدالستار کاظم که له به‌دره‌وه هاتبو وتاری ماموستا کورده‌کانی لیوای کوتی خوینده‌وه به عه‌رده‌ی ، وه باسی وه‌زعی کورده‌کانی خواره‌وه‌ی عیراقی کرد له ده‌وری کونا که چون نازار ته‌دران وه جنسیه‌یان لی ته‌سه‌رایه‌وه ، به‌ینه نه به‌ینی ژماره‌یه‌کی زوریان لی رایبج نه‌کرا بو ئیران ، وه له‌وه‌وه کورده‌کانی جنوب هبج مافیکیان نه‌بو ، وه هیوای خوی ده‌برری که له زیر سایه‌ی جومهوریه‌نا مافه‌کانی خویان وه‌رگرن . نه‌نجا ماموستا کریم شاره‌زا به‌شیککی تر نه‌لگرافو نامه‌ی بو کونگره هانوی خوینده‌وه ، نه‌نجا ماموستای ته‌تروسی قسمی کرد که تاخزین قسه‌که‌ر بو ، وه بلاوی کرده‌وه که چند لوجنه‌ی لق پیکه‌انووه تا ههر لوجنه‌یه‌ک باسی گیروگرفتیکی تایه‌تی بکات . پاشان ههموان ده‌نگیان له سهر بدن ، وه داوای له ته‌ندامانی کونگره کرد که ههر به‌که ناوی خوی بو لوجنه‌یه‌ک بنوسی . نه‌نجا بلاوه‌یان لی کرد تا سبه‌ی به‌یانی که ته‌م لوجنه‌ی خواره‌وه پیکه‌انن وه ددسیان کرد به کوبونه‌وه :

۱- لوجنه‌ی زوبانی کوردی

۲- لوجنه‌ی میژوی کورد

۳- لوجنه‌ی وه‌رگیران و دانان و بلاو کردنه‌وه

(۹۷)

۴ - لوجنه‌ی پروگرام

۵ - لوجنه‌ی چاره‌گردنی نه‌خوینده‌واری

۶ - لوجنه‌ی به‌ریوه‌ بردن *

کونگره له ناڤی به‌یانی ۹/۱۳ دا بو دواچار کوبوده وه ، وه دوکتور نه‌تروشی به کورتی له ئیش و کاری کونگره دوا ، وه به ده‌سکه‌وتیکی دانا له ده‌سکه‌وته‌کانی شورشی گهل و سوپا به سه‌رکرده‌یی بېشه‌وا عبدالکریم ، پاشان سوپاسی سپاده‌تی وه‌زیری معارفی کرد که چاودیری ی کارو بازی زانیازی میلیه‌تی کورد ته‌گاه هه‌ر وه‌ها سوپاسی نه‌قابه‌ی ماموستایان و نه‌قیبی پیشوو ئیستای کرد ، وه سوپاسی هانوه‌کانی کرد به تایبه‌تی شاعیرو نه‌دیو نوسه‌ره‌کان ، نه‌جا ماموستا شاکر فتاحی پیشکەش کرد ، ماموستایش به نسای میوانه‌کانه‌وه و تاریکی دا وه سوپاسی نه‌ندامانی کونگره‌ی کرد له سه‌ر هه‌ول و ته‌قه‌لایان بو به‌رز کردنه‌وه‌ی زانستی کورد ، وه هیوای خوی ده‌بری که ئهم کونگره‌یه کاریکی جوان بگا له هه‌مو لایه‌کی کوردستانا ، پاش نه‌ویش ماموستا خلیل خوشناو هه‌لبه‌ستیکی جوانی خوینده‌وه ، پاش نه‌ویش ماموستا محمدصالح سعید سپارده‌کانسی لوجنه‌کانی خوینده‌وه ، وه ده‌نگیان له سه‌ر دا ، وه به‌شی زوری هه‌مو لایه‌ک پی‌یان خوش بو ، نه‌جا سپارده‌کان درانه‌ ده‌سی ده‌سته‌ی به‌ریوه‌بری نه‌قابه‌ی ماموستایان تا نه‌و پیشکەشی جیگای تایبه‌تی خوی بکا * پاشان چه‌ند نامه‌و ته‌لگرافیکی تریش خوینرایه‌وه ، وه ماموستا أحمد حداد بلاوی کرده‌وه که‌وا ماموستا عزیزالشیخ جی نشینی به‌که‌می نه‌قیبی ماموستایان و تازی دوایی هانتی کونگره‌ی خوینده‌وه *

(۹۸)

ئەنجا ماموستای ئەتروشی مال ئاوايي له هانوه كان كرد وه هيوای
 خوی دەربری که زو به زو له کونگره ی دوهمه ما یه ک بگر نه وه •
 شایانی باسه ئەندامانی کونگره ١٣٠ کهس یون له لیسوای
 کهرکوک و سلیمان و دیاله و موصل و ههولیر و بهغدا و کوته وه هانبون،
 وه ٢٠ کهسی چاودیری که ریش له چهند له لیوایانه وه •

لوجنه ی زوبان و ئەده بی کورد

زوبان :

(١) أ – شیوه ی سورانی بگری به بنجینه ی زوبانی کوردی له
 عیراقا ، وه وشه ی شیوه کانی تری زوبانی کوردی ی تی بخری ، وه
 قاعیده کانی ئەوانی به سهرا بگری •

ب – بو ئەم نیازه له نزدیک ترین وه ختیکا که بگونجی لوجنه یه ک
 له پسهوره کانی هه مو شیوه کانی زوبانی کوردی یه ک بهیتری •

(٢) کومه لیکی زوبان زانان یه ک بهیتری بو ئەوه ی ئەم ئەرکانه
 جی به جی بکا :

أ – خویندن و نوسین جاری به تیبی عه ره بی بی ، به لام به بی ی
 ئەو دهنگانه ی که زوبانی کوردی یان لی یه ک دی ده سی به سهرا
 بهیتری •

ب – دانانی قاعیده ی تابه تی بو نوسینی کوردی •

ج – دانانی ئیستیلاتی عیلمی •

د – بریار دانی دانانی فه ره هنگی گشتی بو زوبانی کوردی ،
 وه بو ئەم نیازه که لک له فه ره نگه ده س نوس و له چاپ دراوه کان
 وه رگری •

(٩٩)

ه - پیکهینانی لوجنهیه کت بو باس کردنی قاعیده کانی زوبانی
کوردی •

و - بریاردانی ده کردنی گوڤاریکی ئهدهبی و زانیاری و
کومه لایهتی •

ئهدب :

(۱) پیکهینانی لوجنهیه کت بو دانانی میزوی ئهدهبی کورد له
سهر بنجینهیه کی عیلمی راست •

(۲) أ - ناردنی قوتابیانی کورد به بهشه بو بون به پسپوری
ئهدب •

ب - یارمهتی دانی تهذیب و نوسهره کورده کان به پاره •
ج - ریکخستی تهرا تین (مسابقه) له بهینانو خهلات دان
بی یان •

د - که لک و هرگرتن له کتیبخانه گشتی بهکان و تهرخان
کردنی بهشیک بو کتیبی کوردی و کتیبی وا که باسی کوردیکا •
ه - دامهزراندنی چاپخانهیه کی تابهتی بو بلاو کردنهوهی
چاپمهانی کوردی •

و - هان دانی روزنامه گهری به کوردی •
ز - کو کردنهوهی ئهدهبی میلی کورد (فولکلور) •
(۳) کونگره پیشنار ئهکا که ئهدهبی کورد له قوتابخانه کانی
عیراقا بو تریتهوه •

(۴) کونگره پیشنار ئهکا که کومه لی زانایان (المجمع العلمی)
لقسکی تیا تهرخان بگری بو نوسین سه بارهت به کورد •

(۱۰۰)

لوجنه‌ی میژو

ئەو راسپیری و پیشیارانە‌ی کە لوجنە‌ی میژو پیشکەشی کردون:

نامانج :

نوسینە‌وە‌ی میژوی کورد ئە‌بی بە شیوە‌یە‌کی فراوان و عیسی و واقعی بی ، وە میژوی میللەت بی ، وە بە گیانی مروفا‌یە‌تی و نیشتمان پەرە‌ری و پیشکە‌وتن نوسرا‌ینە‌وە ، وە باسی خە‌باتی گە‌لی کورد و خە‌باتی پیکە‌وە‌ی بکا لە گە‌ل گە‌لی عەرە‌ب و گە‌لانی تر ، تا میللە‌تی کورد شارە‌زای رابوردوی خوی بی ، وە گە‌لانی تریش شارە‌زای رابوردوی بین ، وە تا ئە‌و میژوو‌ە‌ی بی بە هوی بە هیزتر بونی گیانی برا‌یە‌تی لە بە‌ینی گە‌لی کورد و گە‌لی عەرە‌ب و گە‌لانی دراوسی و هە‌مو گە‌لانی جی‌هان .

چونیه‌تی نوسینە‌وە‌ی میژوی کورد :

(١) لوجنە‌یە‌ک بە‌م شیوە‌ی خوارە‌وە‌یە‌ک بیت بو نوسینی

میژو :

أ - لە ریگای ئیسگە‌و روزنامە‌کانە‌وە‌ جار بە‌دا بو ئە‌وە‌ی هەر کە‌س هەر جو‌ره داترا‌وو نوسرا‌ویکی لا بی پیشکە‌شی لوجنە‌ی بکات .
ب - لوجنە لە گە‌ل مدیریە‌تی ئاتاری کونا بکە‌وتە گە‌ت و گو دە‌ربارە‌ی میژوی کورد لە‌و ئاتارانە‌دا کە پە‌پو‌ە‌ندی بە نە‌تە‌وە‌ی کوردە‌وە هە‌یە .

ج - ئە‌سپیرین کە ئە‌گەر بکری عە‌تیکە‌خانە‌یە‌ک لە یە‌کی لە شارە‌کانی کوردستانا دانری ، وە ئە‌گەر لە توانادا نە‌بو لقیک لـ عە‌تیکە‌خانە‌ی بە‌غدادا تە‌رخان بکری بو ئاتاری کورد .

(١٠١)

د - کو کردنه وهی هه مو ئه و کئیهانی که باسی میژوی کورد
ئه که نووه باوه ریان پی ئه کری ، تا بن به سه رچاوه بو نویسی میژوی
کورد •

ه - هان دان و یارمه تی دانی ئه و که سانه و ئه و ریکخراوانه ی که
ئیش ئه که ن بو زیندو کردنه وه ی میژوی کورد ، ئه مهش له ریگای
خه لات و به خشش دانه وه پی یان وه یارمه تی دانیان و بلاو کردنه وه ی
به ره می باشیان •

و - خویندنی میژوی کورد له قوتابخانه کانا به پی قوناغ و
به پی ی توانا •

ز - له بهر ئه وه ی که میژوو ئه ده پی کورد یو بیستان به ناساندنی
خاک و نیستمایی ئه م گه له وه هه یه ، ئه م کونگره یه ئه سپیری که
جوغرافیای ئه و خاک و ناوچانه بخوینری که په یوه ندیان به نه ته وه ی
کورد وه هه یه •

لوجنه ی وه رگیران و بلاو کردنه وه و دانان

کونگره له کوبونه وه ی ۱۲-۹یدا رای له سه ره ئه م
سپاردانه ی خواره وه دا :

دانانی لقیکی تایبه تی له مدیره تی زانیاری گشتی خویندنی
کوردی دا بو په ریوه بردنی کاروباری وه رگیران و بلاو کردنه وه و دانان ،
که وه رگیران و بلاو کردنه وه و دانانی کئیی یو بیستی ئه م مدیره ته
بگریته ئه سئو ، به و شه رته که ئه و لقه له سه لوجنه پیک بیت (لوجنه ی
وه رگیران ، لوجنه ی بلاو کردنه وه ، لوجنه ی دانان) وه نوسه رانی
هه مو شیوه کانی زوبانی کوردی له م لوجنه دا به شدار بن •

(۱۰۲)

لوجنه‌ی وەرگیران :-

- ۱ - ئەبێ لوجنه‌ی وەرگیران له نوێنه‌رانی هه‌موو شێوه‌کانی زوبانی کوردی پیک بیت *
- ۲ - پیکهینانی کومه‌لیکی زوبان‌زان بو دانانی ئیستیلاحتی نازده‌ی عیلمی و زوبانی ، وه‌ دانانی قاموسیکی زوبانی کوردی ، وه‌ وەرگیرانی بو سه‌ر زوبانه‌کانی تر *
- ۳ - پشکه‌ش کردنی هه‌رچه‌ند یارمه‌تی که‌ له توانادا بیت له لایه‌ن مدیره‌ته‌وه‌ بو وەرگیرانی سامانی ته‌ده‌بی نه‌ته‌واپه‌تی ی کورد بو سه‌ر زوبانه‌کانی تر ، وه‌ به‌ پێچه‌وانه‌ش *
- ۴ - یارمه‌تی دانی کتیب‌دانه‌رو وەرگیره‌کان به‌ پاره‌ له لایه‌ن مدیره‌ته‌وه‌ تا بتوانن به‌ره‌می خویان بلاو بکه‌نه‌وه‌ *
- ۵ - شیوه‌ی وەرگیرانی کتیبی ده‌رس خۆبندن ساده‌ بی به‌ بی‌ی قوناغه‌کانی خۆبنده‌واری *
- ۶ - لوجنه‌ ده‌سه‌لانی تایه‌تی هه‌بی له‌ سووری وەرگیرانی کتیبی ته‌ده‌بو میزودا وه‌ له‌ کاتی وەرگیرانی کتیبی عیلمی دا داوای یارمه‌تی له‌ لوجنه‌ی کتیب وەرگیرانی وه‌زاره‌تی مه‌عاریف بکا *

لوجنه‌ی بلاو کردنه‌وه‌ :-

- ۱ - چاپخانه‌یه‌کی تایه‌تی بو مدیره‌ت دامه‌زرینری ، تا کتیبی کوردی ی پی له‌ چاپ بدا *
- ۲ - که‌ په‌رت‌خانه‌ی چاپه‌مه‌نی ی کوردی دامه‌زرا مدیره‌ت ده‌سو برد بکا بو یارمه‌تی دان و هان‌دانی *
- ۳ - مدیره‌ت گو‌فاریکی تایه‌تی ده‌ر کا وک گو‌فاری ماموستای

(۱۰۳)

نوی (المعلم الجديد) که باسی کارو باری په روودده کردن و فیر
بردن بدا به نسبت کورده کانهوه •

۴ - کتیبی به کوردی داتراو که له پروگرامی خویندانا نه بی
دابهش بکری به سهر کتیبخانه کانی قوتابخانه کانا •

۵ - نامه خانی گشتی بگریتهوه له فهزاو ناحیه کانا •

۶ - سامانی نه نه وایه تی ی کورد بلاو بگریتهوه له ریگای له

چاپ دانو بلاو کورده وهی کتیبی تاییه تی ی تمه باسهوه •

۷ - به شیک تهرخان بکری بو کوردی له مهرکهزی هوی رون

کورده وه (مرکز وسائل الايضاح) دا تا هوی رون کورده وه بدا به
قوتابخانه کانی کورد ، وهک تهخته ی لافوتین ، رادبوو سینه ماو شتی تر •

لوجنه ی دانان :-

۱ - له کانی دانانی کتیبی خویندنه وه (مطالعه) ی کوردیدا بو
شش پولی سهره تایی ، وا ته سپرین که ته هییهت به ناحیه ی
کومه لایه تی و نیشتمانی بدری که له گهل گیانی شورشگیرو
دمو کراتی ی جومهوریه ته که مانا بگونجی •

۲ - ته هییهت دان به میژوی نه ته وهی کورد به شیوه یه کی تاییه تی •

۳ - پروگرامی زوبانی عه ده بی له قوتابخانه کوردی یه کانا به

شیوه یه ک بی که له گهل واقعی ژبانی قوتایی یه کورده کانا ریک بکهوی

۴ - چاودیری ی ساده بی بکری له شیوه ی کتیب دانانا به پی ی

قوتاغه کانی خویندن •

۵ - به شدار کردنی ماموستایانی قوتابخانه سهره تایی یه کان له

دانانی کتیبی خویندانا بو نه وه قوتابخانه •

(۱۰۴)

۶ - دانانی کتییك دهربارهی بنچینهی دهرس وتنهوهی زوبانی کوردی •

۷ - دانانی کتییك بو قهواعیدی زوبانی کوردی •

۸ - دانانی کتییکی تایهتی بو چار کردنی نهخویندهواری •

۹ - کوکردنهوهی کومهلیک له سرودی به کهلک له نامیلکه به کی تایهتی دا بو قوتایی یانی قوتابخانه سه ره تایه کیان •

۱۰ - گوی به ناوچه و واقعی زبانی میلهتی کورد بدری له

دانانی موفره داتا بو دهرسه عیلمی به کیان پروگرام •

۱۱ - دانانی کتییی عیلمی و کومه لایه تی و نه ده بی له دهره وهی

پروگرام ، بو قوتایی یانی قوتابخانه سه ره تایه کیان بو به رز کردنه وهی پله ی زانیاری بان •

هه ندی پیشنیاری گشتی

۱ - را نه سپرین که هه مو سالی کونگره ی ماموستا کورده کان

بگیری

۲ - ده وهی تایه تی بگریته وه بو نه و ماموستا کوردانه ی که

نازان به کوردی بخوینن و بنوسن •

۳ - هه مو ماموستا کورده کان له لیواکانی ناوه راست و خواره وهی

عیراقه وه بگریته وه بو کوردستان •

۴ - کلپه یه کی تایه تی بگریته وه بو کورده کان له زانستگای

به عدا ، نه مهش بو ناماده کردنی کادری پیوست بو کاروباری

به ریوه به ران و فیر کردن •

(۱۰۵)

۵ - پاك كردهوهى جيهازى فير كردن لـــ ناوچه كانى
كورددهوارى دا له ره گهزه خراپه يان •

لوجنهى پروگرام

قوناغى سه ره تايى :

(۱) زوبانى عه ره بى له پولى چواردهمى سه ره تايى به وه بووترته وه ،
بهو شهرته كه هه ر پولى سه هه مه وه ميشكى قوتايى به كانى بو
ئاماده بگرى ، وه هه ر هه فتهى دو بهشى بدرتتى به شيوهى گهت و گو •

(۲) أ - له پولى به كه م و دو هه م و سه هه م دا به شه كانى زوبانى
عه ره بى بدرين به زوبانى كوردى ، بهو مه رجه له بهشى دهرسى
زوبانى كوردى له پولى سه هه م دا دو بهش به زوبانى عه ره بى بدرى
وه ك له مادهى به كه م دا و تمان •

ب - به لام له پولى چواردهم و پينجه م و شه شه م دا دهرسه كانى
عه ره بى به نيوه بى بهش كرين له به ينى عه ره بى و كوردى دا •

سرنج :

ئه گه ر هاتو به شه كانى پولى چواردهم و پينجه م و شه شه م به شيان
نه كرد ، له دهرسه كانى تر بهشى پيوستيان بو و در ئه گيرى وه به
نيو بى دا بهش ئه گرى له به ينى عه ره بى و كوردى دا •

(۳) أ - دارالمعلمينك و دارالمعلمانيكى تايه تى ئه كرتته وه لـــ
به كى له ناوچه كانى كورددهوارى دا كه دهرسيان ته نها به كوردى تيا
ئهوترته وه • مه به سيش له مه ئاماده كردنى معلم و معلمه ي پيوسته بو
دهرس و تنه وه له قوتابخانه كانى كورددهوارى دا •

(۱۰۶)

ب - دارالمعلمین و دارالمعلماتە کانی ئیستاش ئەمینهوه ، وە ئەببێ
زوبانی کوردی یان ئیدا بووتریتەوه .

ج - دەورەیی پەرۆهردە کردنی هاوینە ئەکریتەوه بو معلم و معلمە
کوردەکان بو وتەوهی ئوسولی دەرس وتەوهی زوبانی کوردی .
د - دەورەیی پەرۆهردە کردن ئەکریتەوه بو کورو کچە
دەرچووە کانی ئیعدادی وە دەرسی تیا بە کوردی ئەوتریتەوه .

(٤) دەس و برد کردن بو کردنەوهی کولێهێ پەرۆهردە کردن
لە یەکی لە ناوچەکانی کوردەواری دا ، تا پاشان ببی بە بنەرەتی
زانستگای کوردستان .

(٥) تەرخان کردنی کورسی بەک لە زانستگای بەغدادا بو
وتەوهی زوبانی کوردی و ئەدەببێ کورد .

(٦) لە کاتی دابەش کردنی بەشی لقەکانی هەردو زوبانە کەدا
لە پۆلی یەکم و دوهم و سەهەما ئەهیمەت بە خویندەوه و نوسین
ئەدری ، وە لە پۆلی چوارەم و پینجەم و شەشەمدا بە ئینشاو ئەدەب
ئەدری .

(٧) بیکهینانی لوجنەبەک لە شارەزایانی شیوەکان بو دانانی
فەرهنگیکی قوتابخانە تا ببی بە سەرچاوو بو خویندنی کوردی .

قوناغی پاش سەرەتایی :

(١) بەشەکانی زوبانی کوردی و ئەدەببێ کورد لە قوتابخانە
متوسطه و سانهوی یەکان و دارالمعلمین و دارالمعلماتەکان و قوتابخانەکانی
وەک ئەمانەدا بەم جورە ئەببێ : لە هەر پۆلیکی قوتابخانە متوسطه کان و
قوتابخانەکانی لەو پلەیدا سە بەش ، وە لە قوتابخانە سانهوی یەکان و

(١٠٧)

دارالمعلمین و دارالمعلمانہ کاز و قوتابخانہ کانی لہم پلہیہ دا دو بہش •

قوناعی دایہن خانہ و باخچی ساوایان :

(۱) زوبانی کوردی زوبانی دایہن خانہ و باخچہ کانی ساوایانہ لہ

• ناوچہ کانی کوردہ واری دا •

• ہندی پیشنیاری گشتی :

(۱) کونگرہ را ٹہسیری کہ چند بہشیک تہرخان بگری بو

وتہوہی زوبانی کوردی لہ قوتابخانہ کانی نہتہوہ کانی ترا لہ قوناعی

متوسطہ و بہرہ و زورا ، تہمہش بہ نیازی بہ ہیز کردنی براینہی

بہینی ہردو نہتہوہی برا عہردبو کوردو کہماپہتی بہ

• نہتہوہی بہ کانی تر •

لوجنہی چار کردنی نہخویندہ واری

لوجنہی چار کردنی نہخویندہ واری کولی بہوہ لہ پروزہی چار

کردنی نہخویندہ واری لہ ناوچہ کانی کوردہ واری دا ، وہ لہو

دیرو برفانہی کہ توشیان دی ، وہ سرنجی دا کہ پانساوہی دەوری

کون لہ بہ نہخویندہ وار ہیشتہوہی تہم ناوچانہ دا زور قولہ ، وہ

تسبہتی نہخویندہ واری زور بہرزہ ، وہ پیوست بہ ہولیکی زور

ہہیہ بو چار کردنی نہخویندہ واری و نہزانی و پروچ کہ لہم

ناوچانہی عیرافی خوشہ ویستمانا بلاو بوہتہوہ ، وہ لوجنہ وای بہ باش

زانی کہ تہم پیشنیارو راسپیری یانہی خوارہوہ پیشکش بکا بو

چار کردنی نہخویندہ واری لہ ناوچہ کانی کوردہ واری دا ، وہ بو

زہلیل کردنی تہو کوسپانہی کہ لہ ریگای تہم پروزہ نیشتمانی بہ

• بہیزہ داہہیہ •

(۱۰۸)

دهسته‌ی به‌رزی چار کردنی نه‌خوینده‌واری

أ - کونگره‌ و ا‌ئ‌سپیری که لقیکی دهسته‌ی به‌رزی چار کردنی نه‌خوینده‌واری بکریته‌ود له مەرکه‌زی لیواکانا وه ٤ نوینه‌زی نه‌قابه‌ی ماموستایان و ٣ نوینه‌زی به‌کیتی‌ی گشتی‌ی لاوانی دیموکرانی عیراق و به‌کیتی‌ی گشتی‌ی نه‌قابه‌کانی عیراق و ٢ نوینه‌زی به‌کیتی‌ی گشتی‌ی کومه‌لانی فه‌لاح و کومه‌لی پاراسستی مافی ئافره‌تان و نوینه‌ریکی مدیریته‌ی مه‌عاریفی لیوا و ئیداره‌ی مه‌حله‌لی‌ی تیا بی *

ه‌دروه‌ها و ا‌ئ‌سپیری که لقی ئهم دهسته‌یه له مەرکه‌زی فه‌زاو ناحیه‌ و له دیهانه‌کانیشا بکریته‌ود ، وه به‌ پی‌ی ن‌سبه‌نی باس کرا و نوینه‌زی ئهو ریکخراوانه‌ی تیا بی *

ب - ئهم دهستانه پروژهی چار کردنی نه‌خوینده‌واری ئه‌به‌ن به‌ریوه هه‌ر کام له ناوچه‌ی ئیداری‌ی خویانا وه‌چاودی‌ری‌ی مەرکه‌زه‌کانی له ناو بردنی نه‌خوینده‌واری ئه‌که‌ن *

ج - ئهم دهستانه که‌سی و ا‌ئ‌مامده ئه‌که‌ن که نه‌خوینده‌واری له ناو به‌رن ، وه مەرکه‌زی چار کردنی نه‌خوینده‌واری ئه‌که‌نه‌وه و پروپاگاندی بو ئه‌که‌ن *

د - کتیب و پیوستی‌به‌کانی تر په‌یدا ئه‌که‌ن ، وه هو ئه‌دوزه‌وه بو مه‌سره‌ف کردن بو ئهم پروژده‌یه *

سه‌ر ژمیر

کونگره‌ ئه‌سپیری که ئهم شتانه‌ی خواره‌وه بکری :

أ - دهسته‌کانی له ناو بردنی نه‌خوینده‌واری به‌ یارمه‌تی کاربه دهستانه‌وه سه‌ر ژمیریکی گشتی‌ی نه‌خوینده‌وارانی پیاوو ئافره‌ت ئه‌که‌ن

(١٠٩)

تا پنجینهی ئەم پروژەى له سەر دامەزرى، تا قازانجى خوى بگهيه نيت •
ب - ناوى ئەو نهخوينده وارانە ئەنوسن كه ئەيانەى بخوين ،
وه ئەيان ناسن تا بتوانن چى پيوستى بى بيگن بو دەس كردن بەم
پروژەيه •

پاره بو پروژەى ئە ناو بردنى نهخوينده وارى

پارهى ئەم پروژەيه پيك دى له :-

أ - يارمەتى و پاردى تەرخان كراوى حوكومەت و ئىدارەى
مەحەللى •

ب - بەخشيشى خەلك و لايەنگيرانى ئەم پروژەيه •
ج - پاردى تەرخان كراوى نەقابهى ماموستايان و لقەكانى
د - قازانجى ئاهەنگ و مەھرەجان و ئەو كتيب و نەشرانەى كه
دەستەكانى له زاو بردنى نهخوينده وارى بلاوى ئەكه نهوه
ه - هەر دەسكه و تىكى تر

كتيب و پروگرام

سەبارەت بە ئامادە كردن و دانانى كتيبى پيوستيش كونگرە
رائەسپىرى كه :

أ - لوجنەيه كى يەك گرتو دانرى كه نوينه رى هەر سه شيوه كەى
زوبانى كوردى تياپى ، سورانى و بادىنانى و فهيلى تا كتيبى سادەى وا
دابىن كه وشەى واى تياپى له هەرسە شيوه كەدا بە كاربەت ، وه مەعنا
لیدانه وەى ئەو وشانەى تياپى كه تەنھا يەك كە له سه شيوه كە بە كارى
دىنى وه پيوستى بە مەعنا لیدانه وەيه وه لەو كتيبانه شا بە كار

(١١٠)

هینراوه ، ئەمەش بو ئەوانەى که نهخویندهوارى له ناو ئەبەن ، وه کونگره را ئەسپىرى که ئەندامانى ئەم لوجنهيه به پى توانا له ماموستايانه ين که تايهتین بو دەرژ وئەهوى کوردى له پوله سه ره تايى به کانا .

ب - کونگره را ئەسپىرى که لوجنهيه له ماموستا کورده کان پىک بیت ئەرکى ئەماده کردن و پىش خستى هويه کانى رون کردنه وه بگريته ئەستوى خوى به جورىک که له گهل سروشتى هه مو لايه کى کورده وارى دا بگونجى .

ج - کونگره را ئەسپىرى که پروگرامه کانى له ناو بردنى نهخویندهوارى ئەم دهرسانهى خوارده وه بگريته وه :

۱ - بهش بو تايين و ره وشت

۲ - بهش بو زانستى گشتى

۳ - بهش بو ئوسولى ژماره

۴ - بهش بو خوینده وه و نوسين

هه ره که زه کانى له ناو بردنى نهخوینده وارى

کونگره را ئەسپىرى که بو له ناو بردنى نهخوینده وارى که لک و در بگىرى له :

أ - قوتابخانه حوکومه تى به کان له هه ر لايه ک هه بى

ب - مزگه وتى لادى ئە گه ر شتىک نه بو که رى له مه بگىرى

ج - ته که نه کانى سوپاو پوليس

د - نىشتگه ی رىکخراوه نىشتمانى به کان و نه قابه و به کىتى

قوتابى يازو کومه لانى فه لاج

(۱۱۱)

ه - نهو خانوو بهرانهی که نههالی نهی بهخشن بو نههم نیازه

وهرزو دهوره له ناو بردنی نهخویندهواری

پاش لیکولینهووی وهزعی ناو خوی پیوان و تافردتانی نهخویندهوار له مهرکهزی لیواو قهزاو ناحیهو له دیهانهکانا کونگره بوی دهرکهوت که کانی دس بهتالی که بو نهوه دس نهدا که کهنکی لی وهرگیری بو له ناو بردنی نهخویندهواری له شارهکانا جیاوازه له لادی کان ، له بهر نهوه کونگره نههم راسپیری یانهی خواروهه پیشککش نهکا :

أ - کردنهووی دهوره هاوینه و زستانه له مهرکهزه کانی لیواو

• قهزاکان

ب - کردنهووی تنها دهوره زستانه له زوربهی مهرکهزی ناحیهکان و ههمو لادی کانا چونکه بههاوین سهریان قاله به ئیش و کاری کشت و کالهوه ، وه نهمه نهپی به کوسپ له ری رویشتی له ناو بردنی نهخویندهواری دا لهم وهرزهدا ، وه کونگره رائهسپیری که دهوره له ئاخری تهرینی دوهمهوه دس پی بکا تا ئاخری مارت •

ج - کونگره رائهسپیری له وهزارهتی معاریف که پروژهی پهروهده کردنی بنچینهیی (التربیه الاساسیه) لادی کایش بگریتهوه ، نههمش به تهرخان کردنی ماموستای وا که نهرکی له ناو بردنی نهخویندهواری بگرنه نهستو لهو شویناندا که بو نههم پروژهیه دس

• بسدا

جگه لههمش کونگره را نهسپیری :-

أ - که دسه کانی له ناو بردنی نهخویندهواری میهرهجان و کوبونهوهو پرویا گاندهی زور بکن له سهریکهوه بو هان دانی نهوانهی

(۱۱۲)

که خه ریکی له ناو بردنی نه خوینده وارین ، وه له سه ریکی تروه بو هاندانی نه خوینده واره کان تا بچنه قوتابخانه کانی له ناو بردنی نه خوینده واری • وه خه لات ته رخاڼ بکری بو نهو نه خوینده واری له ناو بهرانهی که به گهرمی ئیش نه کهن ، وه بو نه خوینده واره پیشکوه توه کان •

ب - دهسته کانی له ناو بردنی نه خوینده واری ده وره ی مساوه کورت بکهنه وه که خوینده واری له ناو بهره کانی تیا مه شق دا بدری ، نه وانده یان که ماموستانین و مه رجی یوستان تیا هانوه ته دی بو له ناو بردنی نه خوینده واری •

ج - کونگره را ئه سپیری که ژماره یه کی باش له وانده ی که خوینده واری له ناو نه بدن بنیرین بو ده ره وه ی عیراق بو قازانج وه رگرتن له ته جروه ی نهو میلله تانه ی که به وه زعی وه ک هی ئیمه دا تی به ربون ، وه له م روه وه له ئیمه پیشکوه توترن •

لوجنه ی به ریوه بردن :

پاش گفت و گو لوجنه بریاری پیشکوهش کردنی نه م راسپیری یانه ی خواره وه ی دا :

۱ - دانانی سه یارمه تی ده ر بو به ریوه به ری گهستی ی خویندی کوردی له بریشی دوان •

۲ - دامه زرانده ی مدیریه تیکی تایه تی بو مه عاریفی ناوچه ی بادینان که نیشکهی له دهوک بی •

۳ - دامه زرانده ی مدیریه تی مه عاریفیکی تایه تی بو خویندی کوردی له لیوای که رکوک که ته نها چاودیری قوتابخانه

(۱۱۳)

• کوردی به کان بکات

۴ - دانانی چهند یارمه‌نی ده‌ریک بو مه‌عاریفی لیوای دیالو کوټ و عماره‌و به‌غدا که ئاگاداری قوتابخانه کوردی به‌کانی ئهم لیوایانه بگا وه په‌یوه‌ندی به‌مدیره‌تی گشتی خونیندی کوردی په‌وه بی له ریگای مدیر مه‌عاریفه‌کانی ئهم لیوایانه‌وه .

۵ - دانانی دائیره‌یه‌کی نه‌فتیش بو مدیره‌تی گشتی مه‌عاریفی خونیندی کوردی که سهر به‌مفتشی گشتی مه‌عاریف بی .

۶ - دانانی کار به‌ده‌ستیکی تایه‌تی بو کارو باری هونه‌ره جوانه‌کان بو مدیره‌تی گشتی مه‌عاریفی خونیندی کوردی .

۷ - دانانی لقیکی تایه‌تی بو کارو باری وه‌رگیران و کتیب دانان و بلاو کردنه‌وه که سهر به‌مدیره‌تی گشتی مه‌عاریفی خونیندی کوردی بی .

۸ - مدیره‌تی گشتی خونیندی کوردی راسته‌و خو په‌یوه‌ندی به‌وه‌زیری مه‌عاریفه‌وه بی له جیانی ئه‌ودی که سهر به‌وه‌کیلی وه‌زاره‌ت بی .

۹ - ئه‌و ماموستا کوردانه‌ی که خویان چه‌زیان لی بی له لیوای کوټ و عماره‌وه بگوبزرینه‌وه بو ئه‌و ناوچانه‌ی که ده‌رسیان به‌زوبانی کوردی تیا ئه‌ونریته‌وه ، بو ئه‌وه‌ی باش فیری کوردی بین ، چونکه ئهم ئامانجه به‌ته‌نها ده‌وره کردنه‌وه تابه‌ته‌دی .

۱۰ - ماموستا کورده‌کان له لیواکانی تری عیراقه‌وه بگوبزرینه‌وه بو ناوچه کورده‌کان تا که لکیان لی وه‌رگیری .

۱۱ - له ناوچه شاخوی په‌کانا خونینگی گه‌وره گه‌وره به‌شی

(۱۱۴)

ناوڤو بکریتهوه بو ئاسان کردنی بلاو کردنهوهی خویندهواری لهو
ناوچانهدا •

۱۲ - ئاردنی بهعته بو دهرهوه ، وه وهرگرتن له زانستگادا به
پی ی نیهتی ژماره ی کوردهکان بی له هه مو خه لکی عیراق •
۱۳ - لوجنه بنیری بو لیوای کهرکوک و دیاله بو دیاری کردنی
ئه و قوتابخانه سه رهتایی و سانهوی یانهی که په یوه ندیان به مدیره تی
گشتی معاریفی خویندنی کوردی په وه ئه بی •

۱۴ - وتنهوهی زوبان و ئه ده بی کورد له پوله کانی مه کته به
ئانهوی په کانی ناوچه ی مدیره تی گشتی معاریفی خویندنی
کوردی دا به پی پروگرامیک که وهزاره تی معاریف دای ئه بی •
۱۵ - دهرس به کوردی بووتریتهوه له سه ری ئه مساله وه له
سه پولی په کهم و دوهه مو سه هه می ئه و قوتابخانه سه رهتایی به
کوردی یانه دا که تا ئیستا به عه ره بی دهرسیان تیا وتراوه ته وه • ئه نجا
له پوله کانی دواوه دا ورده ورده بکری به کوردی ، به لام له
قوتابخانه کوردی یانه دا که به کوردی دهرس ئه وتریتهوه ، هه ره له
سه ره ئه وه برون به و شه رته بو ته نها سالی په که می متوسطه و
دارالمعلمین و دارالمعلماته کایش بکری به کوردی •

۱۶ - زوبانی کوردی له پولی چوارو پینچو شه شی ئه و قوتابخانه
سه رهتایی یانه دا بووتریتهوه که ئیستا به عه ره بی دهرسی تیا
ئه وتریتهوه •

۱۷ - چه نه دارالمعلمین و دارالمعلمات له کهرکوک و دهوک
بکریتهوه ، هه ره وها په کیکیش بکریتهوه له خانه قی بو کورده کانی

(۱۱۵)

دیالو کورت و به‌غداو عه‌ماره *

۱۸ - به بونه‌ی ئه‌وه‌وه که له‌مه‌و پاش ورده ورده خویندنی تانه‌وی به کوردی ئه‌بی پوو‌یسته به وردی بیر له‌وه بکریته‌وه که ئه‌بی ماموستا بو ئه‌و قوتابخانه‌ی په‌یدا بکری ، ئه‌مه‌ش به‌وه ئه‌بی که کله‌یه‌کی ته‌ریبه‌ی تایه‌تی بو کورده‌کان بکریته‌وه * که به کوردی ده‌رسی تیا بو‌تریته‌وه ، ئه‌مه‌ش پوو‌یستی به ماموستای کورد هه‌یه بو ئه‌م کله‌یه ، له به‌ر ئه‌وه کونگره که‌مان وه‌زاره‌تی مه‌عاریف رانه‌سپیری که هه‌ر له ئیستاوه به‌عنه‌ی خوینده‌ واری بیری بو ده‌روه بو ئه‌وه‌ی چهند ماموستا پوو‌یست بی بو ئه‌م کله‌یه ئاماده بکری *

۱۹ - له به‌ر ئه‌وه‌ی که مدیره‌تی گشتی خویندنی کوردی هه‌ر له ئیستاوه لیکولینه‌وه‌ی تایه‌تی ئه‌کا بو جی‌به‌جی کردنی ده‌رس و‌تته‌وه به کوردی ، کونگره رانه‌سپیری که هه‌مو قوتابخانه‌ کوردی‌یه‌کانی لیوای سلیمانی و هه‌ولپرو قه‌زای عه‌قره‌و شیخان و ده‌وک و زاخو و ئامیدی و ئه‌و قوتابخانه‌ی که ئه‌و لوجنه‌ی له‌مه‌و پاش ئه‌نیری به قوتابخانه‌ی کوردی‌یان دانه‌نی له لیوای که‌رکوک و دیاله و قه‌زای ته‌له‌عه‌رو سنجا‌را - به‌سرین به مدیره‌تی گشتی مه‌عاریفی خویندنی کوردی به‌وه *

۲۰ - کونگره مدیره‌تی مه‌عاریفی خویندنی کوردی رانه‌سپیری که چهند ده‌وره‌ی کورت و دریز بکاته‌وه بو ماموستا کورده‌کان بو به‌رز کردنه‌وه‌ی توانایان له ده‌رس و‌تته‌وه‌دا به کوردی *

۲۱ - کونگره رانه‌سپیری که هه‌مو کاغه‌ز نویسی له به‌ینی مدیره‌تی گشتی مه‌عاریفی خویندنی کوردی و ئه‌و ناوچانه‌دا که ئه‌م کونگره ئه‌یگریته‌وه به زوبانی کوردی بی *

اعلان

سنباع بالميزاد العلني بصورة قطعية كمية كبيرة من المواد المستهلكة (انقاض وجلود ومواد فظنية وحديد ومطاط وخشب وظروف عتاد ونحاس احمر قديم ونحاس اصفر قديم ونيكل وانقاض عتاد محروقة ومواد اخرى) فعلى الراغبين بالنسراء الحضور في مستودعات العينة في ابي غريب وذلك في الساعة -/ ١١ من صباح يوم الثلاثاء الموافق ١٢ - ١ - ١٩٦٠ وان الثمن والاجور والدلاية تدفع جميعها نقدا من قب المشري عند البيع *

فوزي جميل صائب
ع * متصرف لواء بغداد

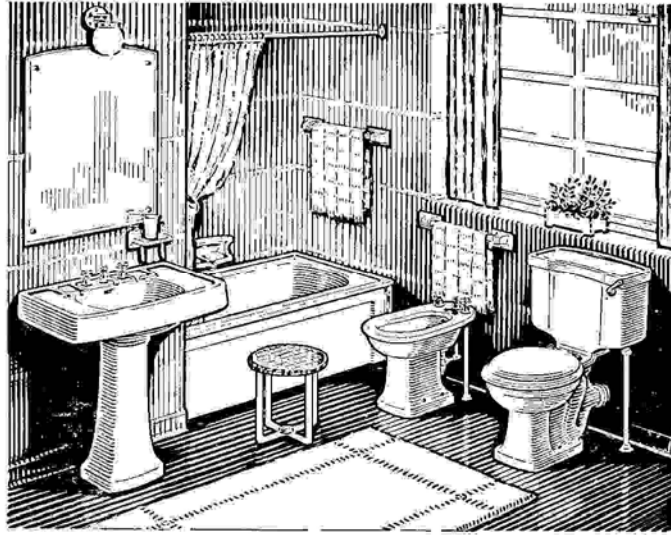
اعلان رقم (٨٠)

مناقصة سرية لتجهيز احذية

ان مديرية مصلحة نقل الركاب العامة بحاجة الى (٨٥٠٠) زوج حذاء اسود حسب الشروط والمواصفات المدرجة في الاستمارة التي يمكن الحصول عليها من سكرتير لجنة المناقصات والمزايدات في مركز المديرية (في اربيل العظم) فيرجى ممن يرغب في تجهيزها بالاحذية املاء الاستمارة في غلاف مختوم مؤشر عليه عبارة (مناقصة سرية لتجهيز احذية) على ان يرفق العطاء بتأمينات قدرها ٧٪ ويقدم الى سكرتير اللجنة لنهاية الدوام من يوم السبت الموافق ١٦-١-١٩٦٠ و مدير مصلحة نقل الركاب العام

فاضل عوني

شرکت الطائی للمواد الانشائية

ئه گه ئه نهوی خانوه تازه كهت له هه مو رويه كه وه به ئاره زوی
خون بیت ، ههچ لی رانه دهسته كه رده سهی پاك و ته میزی به كهی ناو
مالت وه ك بدلوعه و ددهس شور و سیفون و شتی وا له شه ريكه ی طائی
بكره له به غدا - باب الأغا •

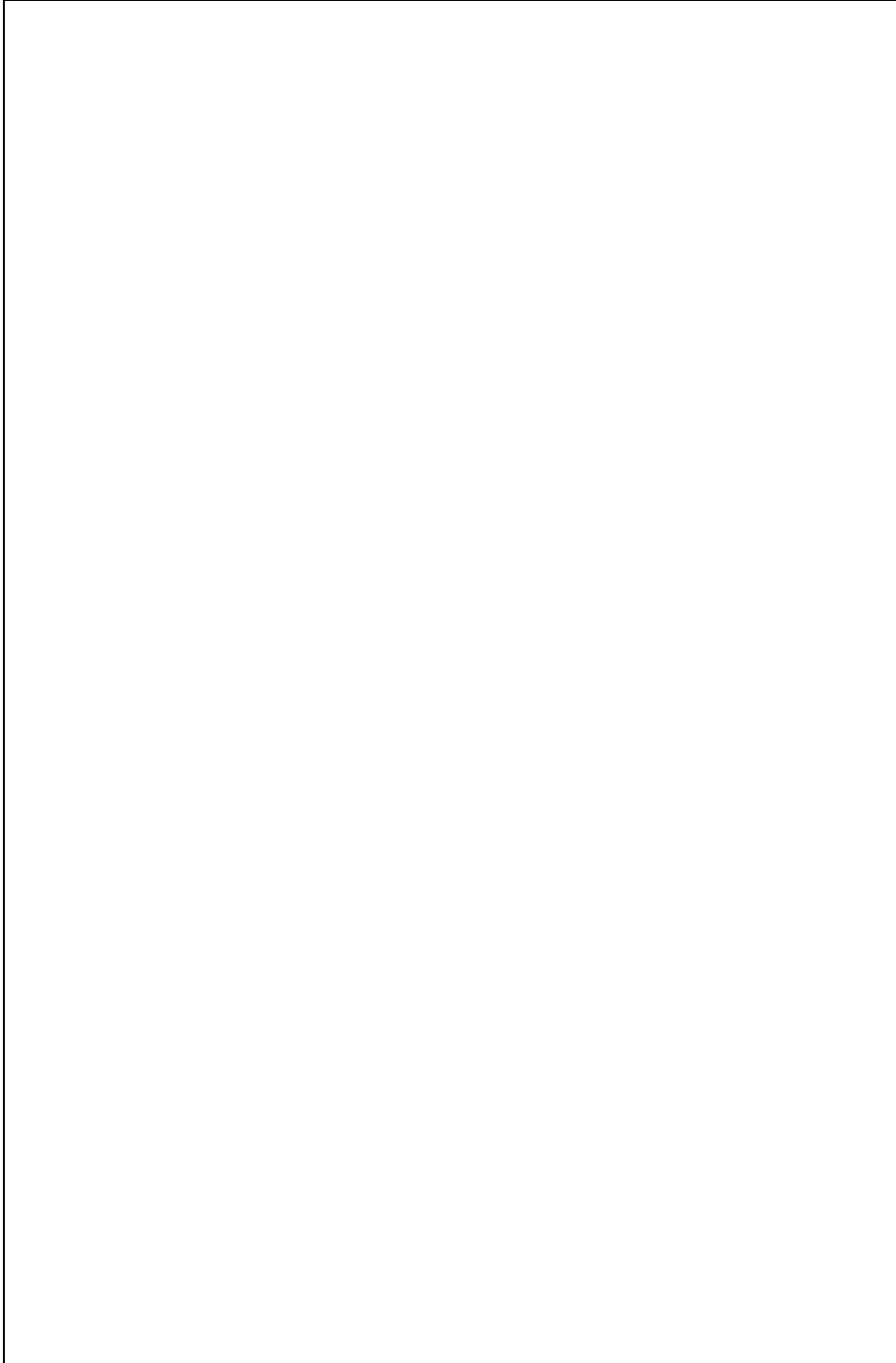
دروستكراوی گه وره ترین و بشترین فابریكهم ئینگلته ره وه به
رخیکه هه رزان •

ته له فون 6188 و 6194

به غدا : چاپخانه ی شه فیق

گۆقاری هیوا

ژماره 4 سالی 3 نازاری ۱۹۶۰

هيو

ژماره (٤) سالی (٣) نازاری ١٩٦٠
رهمه مهی ٢٥٧١ کوردی

لهم ژماره دا :

- دیسان یهك گرتنی ریز : هیوا
- ناشتی و هویه کانی جهنگ : فاتح عبدالکریم
- دوا سرنج : گوران
- محتوم قوی : احمد عثمان
- هوشی منه : علی بهرزنجی
- وینه یهك له ژیانی رابوردووی قادرکه رهم : پشکو
- زهرده شت : کاکه مه م فهخری
- لیلو هیرمان : محمدی مه لا کریم
- نهرو یهك شه مه یه : ناظم حکمت
- بنیاده می تیر نه خور : عبدالخالق علاءالدین
- راکردوو : محمد فدا
- جه بات و ژیان : عبدالخالق حمد بیمار
- دهروزه کهر : چیکوف
- وه هندی ورده باسو هه لبه سستی تر نه خوینته وه ..

نرخه ئەم ژماره یه
(١٠٠) فلسه

ناوو نیشانی هیوا

به بغداد : شه قامی زه هاوی ، یانهی سه رکه وتن

ته له فون ۲۸۴۰۵

خاوه نی ئیمتیاز : یانهی سه رکه وتن

مودیری مه سنول : دوکتور هاشم دوغرمه چی

له پوسته خانه دا تومار کراوه به ژماره ی ۴۹

— (نابونه) —

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	نابونه بو دهره وهی عراق
۱	۰۰۰	نابونه ی سالیکی له عراق دا
-	۷۵۰	بو قوتابی

پاره ی نابونه پیشه کی نه نیریت

وه بهم ناو نیشانه نه نیریت

بغداد : وزارة الاصلاح الزراعی

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

ژماره (٤) سالی (٣) ئازاری ١٩٦٠
ره شه مهی ٢٥٧١ کوردی

گو قاریکی ئه ده بی و زانستی یه
مانگی جاریک دهر ئه چی

دیسان یه ک گر تنی ریز !

« هیوا »

ئیمپریالیزم هیشتا زیندوه و بگره به گوریشه ، تهماع کاره کانی
ده و رو پشت ، که زور بهی گه له کانیان خستوه ته ئه شکه نجه و ، سه ر
بهستی یان پی شیل کردوه و ، دهستی گونا هباری یان به هه موو بی
شهرمی یه که وه دریز کردوه بو ئیمپریالیست ، وه بگره به ته واوی
خویان خستوه ته باوه شی ، به هه موو هیز یکیا نه وه هه ول ئه دهن بو
تیک دانی کوماره که مان و ریبازی دیمو کراتی ، دهره به گی گه وره و
قازانج و کورسی له کیس چوه کانی ناو خو داخ له دلن له یاسنای
کوماری عیراق ، خه و به وه وه ئه بینن جاریکی تر بگه رینه وه سه رمیزی
راز او ه یان ! •• داردهسته کانی ناو خو ، که بوون به کتکه نه وتینه و

(١)

ئەيانەوى عىراقى كوردو عەرەب و عىراقى خاوەن مېژوو ، عىراقى سەر بەخو بەستن بە وولاتىكى ترەوو بە بىكەن بە پارچە يەك ، هېشتا لە بى نەكەتون و ھەر ھول ئەدەن بو ئاواتى ناپاكيان ! ، دوزمەكانى گەل و كومارى ديموكراتى ، بە ھەموو ھىزىكيانەو ، لە مەلاسان و ئەيانەوى ناكوكى لە ناو ھىزە دلسوزەكانى گەلدا دروست بىكەن ، ئەيانەوى ھىزە نىشتمان پەرورە كان و حكومەتى نىشتمان پەرورە لە يەك بىكەن !

ھىزە نىشتمان پەرورەكانى عىراق ، بە چاوپوشى لە بىرو باوەرى سياسىيان ، ئەمرو بپويستى يەكى گەورەى مېژوبى كەوتووتە سەر شانيان ، ئەوئيش يەك گرتن و چار كوردنى ناكوكى ناوخويە بە شيوئى . گفتوگويەكى برايانەو رەخنە گرتىكى دامەزرىنەرەنە ۰۰۰

بى گومان جيايى بىرو باوەرى سياسى ھەرگىز نايەتە ھوى دوو بەرەكى و دوزمنايەتى ، ئەگەر بە دەرونيكى سافو نيازىكى پاك رو بە روى وەزە بوەستىن ، بە تايەتى لەم روژەدا كە هېشتا گەلى نوختەى رىكەوتن لە مەيدانايەو بگرە ھەتا ماوئە يەكى دورو دريژيش ئەمىنىتو لەوانە يە بىتە جىگای رىكەوتنى ھەموو لايەك ۰۰

قوول كوردنەوى ناكوكى بەئى ھىزە سياسى بەكانى كوردوستان بە تايەتى ، خو ھەلە كوردن لە دوزمنى گەورەى گەلەكەمان ، كە بيمپرياليزمە ، بە كەمتەرخەمى سەير كوردنى جوولانەوى نوكەرەن و تەماع كاران ، تەنھا زيانى بو لايەكى نىشتمانى تايەتى نابى ، تەنھا مروفى سادەو دور لە قوولى سياسەت بىرى و ھەئە كاتەو ! شتىكى ئاشكرايە كە ئيمپرياليسىت و نوكەرانى جىى دەستيان بىو دەست

(۲)

بوەشینی بەزەیی یان نایەتەووە بە لایەکی تاییەتی دا ! ••
ئەگەر کەمیک بیر بکەینەووە لە پیشی چوار دەوی تەمووزی نەمر ،
شانوی کلارەسانی پر ئازاری عیراق و سزاو راوانانی دلسوزانی
کوردوستانمان بە جوانی دیتەووە پیش چاو ••• کە واتە بوچی خومان
هەلە بکەین !؟ •

ئەووی کە هەموو لایەک ئەزانی ئەووە تە کە لە کوردوستانی
خوشەوویستا بە دزیزایی دەستەلاتی کونەپەرست چەن
ریکخراویکی نیشتمانی شان بەشانی یەک تی ئەکوشان و هەولیان ئەدا
بو رزگار کردنی عیراق بە شیوەیەکی گشتی و ، رزگار کردنی کورد
بە شیوەیەکی تاییەتی لە چنگی دەستەلاتی ئیمپریالیست و دار دەستەکانی
••• ئەمروش لە سیبەری کومارە دیموکراتیە کەمانا ، پویستە لە سەر
هەمو ئەو ریکخراوانە کە میژویەکی پر شانازی و خویناوی یان هەبە ،
بە گەرم پاریزگاری لە مافی یەکتەری بکەن ، چونکە کزبوونی لایەک
نابیتە قازانج و بەهیزبوون بو ئەو لای تر ، بە لکو بە پێچەوانە ، کزبوونی
هەر لایەک لەم لا نیشتمان پەرورەرانە ، بمانەوی و نەمانەوی سوودی
پیش کەوتنی کوماری تیا نابی و ئاواتی رەنجکیشمانی کوردوستان
ناهییتەدی و ئەبیتە هوی ئەووی بەبی ئەووی بە خومان بزاین
ئیمپریالیست و نوکەرانی دەستی ئاگر خوشکەری ئازاویان بکیشنە ناو
ریزە نیشتمان پەرورەکانی گەل و لە یەکیان جیا بکەنەووە ، و هەمویان
بە تیکراییی لە حکومەتی نیشتمانی و ئامانجی جیگیر کردنی کومار
دور بخەنەووە ••

ئاوازی نالەباری زورناکانی ئیستیعمارو نوکەرانی لەم روزانەداو

(۳)

جم و جولى نوکه رانی ناو خو ، بهسه بو داچله کلنو و ووریا بونه وهی
هموو مروقیکی دلسوز له کوردستان و له همووی عراقا ...
لهم رولعه جاریکی تر یه گرتنی ریز به دیار ته گهوی که
پیوستی به کی میزویی نیشمانی یه و نه بی به گرنگی له هموو لایه که وه
سه پر بگری ، پیوستی سه رسانی هموو لایه کی راست و دلسوزه که
سه له نوی په یوه ندی یان به سته وه و په یمانیان تازه بکه نه وه و ریگا
له دوزمن بگرن و قازانجی زور بهی گه ل بخنه وه پیشن چاویسان •
گه له که مان ، گه لی قوربانی و خه بات ، گه لی کول نه دان و خو گرتن ،
گه لی رابه ریز و نه به زین ، نه مرو له هموو روژیکی تر و وریاتره و
زور باش ئاماده یه بو تیک دانی هموو پیلانیک که بهوی گه ل له
حکومه تی نیشمانی بکاو ، ده سته که وته کانی کوماره دیمو کرانیه که مان
ببزیته وه •

له سه ر به ردی بناغهی به کیه تی گه ل و حکومت سه ری
ئیمپریالیست و نوکه رانی پان نه کریته وه •
هموو لا نیشتمان په روه ره کان له پاشه روژا نه که ونه به ر
لی پرسینه وهی میزوو ••
به اختیاره نه و لایه ی که تاوان باری به رده می میزوو نه بی •

(۴)

ناشتی • هویه کانی جه ننگ چون ناشتی ته پاریزین ؟

فاتح عبدالکریم

بی گومان مهسه لهی ناشتی ، نه مرو ، مهسه لهی هه موو به دهی
ئاده میزاده ، به بی جیاوازی ره ننگ و زمانو ئاینو بیرو بساوه ری
سیاسی • مانه وهی شارستانی و ئاوه دانی ، پیش کهوتی گه لان ،
چار کردنی گپرو گورفت ، نه هیشتی که موکووری ، مسوگر کردنی
ژیانی کامهرانی ، رزگار بونی گهلانی زبردسته له چنگی خویناوی
داگیر کهران ، پیش کهوتی وولاتانی دواکهوتوو گه یشتیان به قافلهی
وولاتانی پیش کهوتوو ، نه مانه وهزاره ها شتی تر به ستراره به
مهسه لهی جیگیر بونی ناشتی و برینی نه وه دسته تاوان بارانهی که
نه یانه وی جه نگی جیهانی سی باره بکه نه وه ، نه وانهی که بو خاتری
چهن بنه ماله یه کی خاوه ن کومپانی دهسته لات دار ، نه یانه وی به
ملیونه ها له به دهی ئاده میزاد بکن به قهره پروتو ئاگری نه توم و
هایدروژینی یان تی به رده ن !!

ئیمه نه مرو به میلله ت و حکومت وه ناشتی خوازین ، نامانه وی
وولاته که مان بی به زیر پی فیله وه ، نامانه وی ئوردووی داگیر کهران
وولاتمان بکات به مولگاو میلله ته که مان بکات به سوتهمه نی جه ننگ ،
ئیمه زدی هیچ میلله تیک ناجه نگی ، له گهل هه موو میلله تایی جیهانا
هاوکاری نه که یین بو پاراستنی جیهان ، بو دروس کردنی جیهانیک

(۵)

تازه که ئاسایش شابالی زیرینی به فورو بهره کەتی به سەرا بکیشی،
دەنگمان ئەخەینە پال دەنگی ئەو حکومەتە ئاشتی خوازانە کە هەمیشە
پارێزگاری لە ژبانی میللەتان و مافی سەر بەستی و ئازادی یان ئەکەن ،
بەلام هەر دەولەتێکی داگیر کەر نیازی خراب بی لە گەلمانا بە هەمو
هیزیکمانەوه رو بە روی ئەووستین و ئەدەین لە لوونی ، چونکە
پارێزگاریمان لە سەر بەستی و ئازادی و دیموکراسیەتی
جەمهوری بەتە کەمان پارێزگاری بە لە ئاسایشی خومان و لە ئاشتی جیهان
بە شیوە بەکی گشتی ••

جا لە بەر ئەووی لەم چەر خەدا ، کە چەرخی لە ناو بردنی
ئێجگاری یاسای ئیستیماری بە ، دەولەتە داگیر کەرەکان ، چونکە
گوری ئامادە کراویان بە چاوی خویان ئەبینن وە لە بەر ئەووی هیزی
ئازادی خوازانە میللەتان لە ئاسیاو ئەفریقاو ئەمریکای لاتینی ، وە لە
هەموو سوچیکێ جیهانەوه روژ بە روژ زیاتر پەرە ئەسینی و
ئەتەقیتەوه بە رووی داگیر کەران و نوکەرانیان ••• وە لە هەمو
لایە کەوه هەر هیزی نە براوەی میللەتەو هیزی ئیستعمار راو ئەنی ،
بەلی •• لە بەر ئەم راستی یانە داو دەزگا ئیستیماری بەکان هەمو
پیلان و فروو فیلی کیان ئەخەنە کار ، چ بە ناوی بە گزرا چونی
شیوعی بەت ، چ بە ناوی پاراستنی دین و ئایین ، وە خویان بەرمالیان
بە سەر ئاوو بگەری ، چ بە ناوی نەتەواوەتی ساختەوه ، ئارامی یان
لی هەلگیراوه بە دەمو دەس هەول ئەدەن بو بەتەو کردنی جیگای
لەکیس چویان ، خەریکی پەیمان و سوین خواری شەراوین بە تاییەتی
باش شورشە کەمی چوار دەی تەموز کە سەخت ترین قەلای

(٦)

ٲمپرياليسي رمان روژه لاتي ناوه راست بو به شانوي جمو جوولي داوده ژگاي ٲيسي عماري به كان ، وه هر روژي له ژير په رده به كي رزيوي بويه كراوا پروژه به كه ٲه هير ٲته كايه وه وه له گسل حكومه ته كونه په رسته كاني ٲم ناوچه يه دا جوړه ريكه وٲني ٲه دري له قالب . . به رامبه ر به م همو جمو جول و پرو پيلانه پويسته باشتر خومان كو بكه ينه وه ، دوست و دوژمنان بنا سين و هاوكاري بكه ين له پاراستي ٲاسايشي جهانا كه پيروترين ٲامانجي مروفايه تي به . .

له ميس ١٩٤٥ دا جهانگي جيهاني دوهم دوايي هات ، به لام پاش چي ؟ . . . پاش ٲه وه ي كه (٣٢) مليون سه ر بازو (٢٥) مليون شارستاني كوژران ، (٢٦) مليون بريندارو عه يپ دار بون (١٧) مليون منلي ساوا به هيرشي هه وايي و خانوو رمان له ناو چون (٣٠) مليون خانو ، (٢٢) مليون ژووري دانستن ، به هموو شتيكي يه وه كاول كرا . . بيجه كه ٲه و ٲازاره ناره وايه كه له ماوه ي جهانگا تووشي ميلله تان هات . . بيجه برس يه تي و نه خوشي و بلاوبونه وه ي خو و ره ووشي خراب و گراني و چه وسانه وه .

ميلله تان دوا به دواي جهانگ ، بو ٲه وه ي نه يه لن ٲم كاره ساته سي باره يٲته وه ، برياريان دا كه به هر نرخي بي ٲاشتي پياريژن ٲه وه بو به زوري ميلله تان «كومه لي نه ته وه يه كه گرتوه كان» پيك هينرا بو ٲه وه ي ٲم كومه له ٲاسايش پياريژي ، وه نه يه لي جهانگ روو بډانه وه . . . به لام دو سالي نه خايان كه ديسان هه وري ره شي نياز پيسه كان رووي جيهاني گرتوه ، سه ر له نوي مه ترسي جهانگ هاته كايه وه ، په يماني ٲاشتي پچرا ، كومه لي نه ته وه يه كه گرتوه كان

(٧)

نهی توانی ئاسایش پاریزی و ری له شه‌ره‌ه‌ل‌گیرسان بگری ۰۰ واته:
دوو باره ئاشتی کهوته مه‌ترسی به‌وه !!

بویه نرکه‌ی ئاسایش له کونگره‌که‌ی شاری (فراکلو) له
پولونیا به‌رز بویه‌وه ، ئه‌و شاره‌ی که بومبارانی جه‌نگ به ته‌واوی
خاپوری کردبو ، ئه‌م کونگره‌یه به هاوکاری له گه‌ل مه‌که‌به‌ی
یه‌کیه‌تی ئافره‌تانی جیهان بانگیکیان ده‌رکرد بو کومه‌لی زاناو خاوه‌ن
بیر له هه‌موو نه‌ته‌وه‌یه‌ک ، وه یه‌که‌م لیژنه‌ی ئاماده کردن پیک هات
بو به‌ستی کونگره‌ی ئاشتی به سه‌روکایه‌تی زانای ئه‌توم
کوچ کردووی شه‌رافه‌تمه‌ند (جولیو کوری) ، وه ئه‌م لیژنه‌یه ده‌ستی
کرد به تیکوشان له پیناوی پاراستنی ئاسایشا ، وه داوای کرد که
کونگره‌یه‌ک به‌ستری له شاری پاریس نیسانی (۱۹۴۹) •

به‌لام له به‌ر ئه‌وه‌ی که ئه‌م بانگه هه‌رشه‌یه‌کی گه‌وره بو
له‌وانه‌ی که خه‌ریکی بنیاد دانانی جه‌نگیکی تازه‌بون ری‌یان له
وه‌فده‌کانی روزه‌لان، گرتو نه‌یان هیشته‌بینه پاریس ، به‌لام
نۆینه‌ره‌کان پاش‌گه‌ز نه‌بونه‌وه‌و کولیان نه‌داو بریار درا له شاری
(پراگ) دا ، که پته‌ختی چیکوسلوفاکایای دیموکراتی‌ی میلی‌یه ،
کو بینه‌وه ، به‌م جو‌ره ئه‌م کونگره‌یه له دو شوین به‌سترا له پیناوی
ریکه‌وتن و هاوکاری بو پاراستنی ئاسایش ، ئه‌نجا لیژنه داوای کرد
که کونگره‌ی دوهم له شاری (شفیلد) به‌ستری له بریتانیا ۰۰ به‌لام
حکومه‌تی ئینگلیز ته‌گه‌ره‌ی هینایه ری‌ی ئه‌م کو‌بونه‌وه وه نه‌ی
هیشته کونگره‌که له‌وی به‌سری ، بویه نۆینه‌ره‌کان ناچاربون له
شاری (وارشو) پته‌ختی پولونیای میلی کو‌بونه‌وه له مانگی تشرینی

(۸)

دووی ۹۵۰ ، له م کونگره یه دا (نه نجومه نی ئاسایشی جیهانی) پیک
هات ، ثم نه نجومه نه له شوباتی ۹۵۱ دا له بهرلین کوبویه وه وه له
تشرینی دووی ۹۵۱ له «فیه نا» کوبویه وه ، پاش ثمه که وه رعی
ناکوکی دهوله تان توندو تیژ بوو به هوی بهرده وام بونی جهنگی
کوریا ، وه به هوی زیکه وتنه یه کلاپی یه کان له گهل ژاپونو
ئلمانیا دا ، نه نجومه نی ئاسایش له تهموزی ۹۵۲ دا کوبونه وه یه کی
تایه تی کرد له بهرلینا ، وه له م کوبونه وه یه دا بانگیکی دهر کرد بو
بهستی کونگره ی میلیله تانی جیهان له پیناوی پاراستنی ئاسایشا له
کانونی یه که می (۹۵۲) دا له شاری (فیه نا) ۰۰ نه جا که گفتوگوی
شهرر وه ستاندن له کوریا دا رووی کرده سهرکه وتنو له ئاسوی
جیهانه وه نیشانه ی ئارامی دهرکه وت ، له گهل ئهو هه موو هه وله دا
که داوده زگا ئیسیتیماری یه کان ئه یان دا بو په ره پی دانی جهنگ و
ناکوکی ، دیسان «نه نجومه نی ئاسایش» داوای کوبونه وه یه کی
عاده تی کرد له (۲۳) تشرینی یه که می (۹۵۳) له شاری «فیه نا» ، وه
له م ماوه دا بانگه که ی «ئوستوک هولم» دهر باره ی یاساخ کردنی چه کی
ئه نوم ئاماده کرا ، ههروه ها بانگیک دهر کرا بو بهستی په یمانی
ئاشتی له بهینی پینج دهوله ته گه وره کانا ، بانگیکیش بو چار کردنی
کیرو گوروفتی دهوله ته کان له ریگای گفتوگو کردنو به دهر ونیکی
ئاشتی و ئازادی خوازانه ، بیجگه له مانهش چه ن کونگره یه کی
ناوچه یی به ستره بو پاریزگاری ئاسایش له روزه لاتی دوورو
نزیک و ناوه راست ، وه له ئه مریکای لاتینی ، وه گه لی ههنگاوی
گه وره نرا بو خزمه تی ئاسایشی جیهان •

(۹)

نهنجومه نی ناشتی جهان واته : مهجلیسه سهلامی عالمی ، بو
به ههینه تیکی میللی دهسته لات دارو به حورمهت چ لای میلله تان ،
چ لای دهوله ته کانی جیهان ***

به م جوړه جولانه وهی ئاسایش دهستی پی کرد ، له کاتیکا که
کومه لی نه ته وه یه ک گرتوه کان نهی توانی پیوستیه که ی خوی به جی
بهینی و میلله تان به تیکرایبی ههستیان به وه کرد که پیوسته خویان
ناشتی پاریزن ، وه روو به رووی مه ترسی جهنگ بوهستن •

بی گومان جولانه وهی ناشتی نه مرو له هه موو روژی زیاتر به
هیزتره ، چونکه به شی زوری میلله تانی جیهان باوه ریان به پیوستی
ناشتی هیناوه ، به تایه تی وولاتانی ژیردهسته که ههول
ته دهن بو رزگار بونیان له ژیر دهسته یی و دیلایه تی زور باشن
ته زانن که شهرر تا چ راده یه ک سه ر به خوی و کامه رانی یان دوا
ته خات •• بیجگه له وه که ئوردو گای ئیشتراکی و حکومه ته کانی
ئاسیاو ته فریقای ئازاد ، که باوه ریان به به نده کانی کونگره ی باندونگ
هیناوه ، به هه موو جوړ ههول ته دهن بو پاراستی ئاسایش •• بی گومان
سه رکه وتن بو ناشتی به ••

به لام نه بی نه و راستی به نه خهینه پشت گوی که داو ده زگای
ئیسیماریش نه مرو له هه موو رووژی زیاتر ههول ته دا بو توند کردنی
ناکوکی دهوله تان ، وه بو دروست کردنی بنکه ی سوپایی و نهومی له
وولاته ژیردهسته کان دا ، وه بو به ستنی په یمانی شهراوی له گه ل
دهوله ته کونه په رسته کانا •••

جا نه گهرچی نه م دهوله ته کونه په رسته که به هه موو جوړی

(۱۰)

خویان فری داوہ تہ باوہ شی ٹیستیعمارو گوی نادنہ ٹہوہی کہ سبہی
روز ٹہ گہر ٹاگری جہنگ ہلبگیری راستہو خو توشی
دہردی سہری و کاول بون ٹہ بن ، بہلام میللہ تان ٹہنجامی ٹہم
جہنگہ یان لہ بہرچاوہ وہ بہ ہمو جوری ہول ٹہدہن بو لہ ناو
بردنی ٹہو حکومہ تہ داردہ ستانہ وہ ہینانہ دی دہز گایہ کی ٹازادو
ٹاشتی خواز ، وہ کو نایی ناکہن لہ پیناوی پاراستی ٹہمن و ٹاسایش
ولاتیان ••

ٹاشتی پیروزترین ٹامانجی ٹادہ میزادہ ، جولانہوہی ٹاسایش
جولانہوہی حزبکی تاپہ تی نیہ ، جولانہوہی ہموو مرویقی دہرون
پاکہ کہ نہیہوی ملبونہا گہنجو پیرو ٹافرہ تو ساوا بین بہ سووتہ مہنی
ٹہومو ہایدروژین ، جولانہوہی ٹہو کہ سانہیہ کہ نایانہوی
شارستانی و ٹاودہ دانی لہ ناو بجی ، وہ رنجی سالہای میللہ تان ،
بہرہمی میشکی زانایان بدری بہ با •

بہلام ٹہ گہر ٹیستیعمارو یہ کان بوختان بکہن بو جولانہوہی
ٹاشتی ، وہ بی شہرمانہ بلین : جولانہوہی کی شیوعی بانہیہ ، ٹہوہ
شتیکی سہیر نیہ ، چونکہ ٹہوان شہرم ناکہن لہ ناوو ناتورہ تان لہ
ہمو جولانہوہیہ کہ زدی نیازی ناپاکیان بی ، میللہ تان لہ بہ سہرہاتی
خویانا لہ گہل ٹیستیعمارو ، لہ پروپاگاندہ کانی ٹیستیعمارو حالی بوون ،
وہ بہ دروو دہلہ سہیان ہل ناخہلہ تین ••

جولانہوہی ٹاسایش باوہش ٹہ گریٹہوہ بو ہمو دہولہ ٹیک ، چ
دہولہ تی ٹیستراکی و چ دہولہ تی سہرمایہ داری ، جولانہوہی ٹاشتی
زوری پی خوشہ کہ تہ نانت جی نشینہ کانی دالسو هاوچہ شہنہ کانیان

(۱۱)

بین و هاوکازی بکن له پیناوی پاراستنی ناشتی یا !! •• بهلام ته گهر
یاسای ئیستیعمار ریگیان نه دا پینه مهیدانه وه، تهوا خه تا له جولانه وهی
ئاسایشه وه نیه •••

میلله تان زور باش ته زانن که جهنگ و ئیستیعمار جوتهن وه
پیکه وه له دایک بوون، بویه ناشتی خوازان که سهول ته دهن بو
ناشتی به توندی بیزاری ی خویان ده رته برن له ژیر دهست کردنی
وولاتانی بی هیزو له پیلان گیران بو ژیر دهست کردنه وهی وولاتانی
ئازاد •• چونکه تهم کرده وه ناپه سهندانه له گهل ناشتی یا ناگونجین ••

هویه کانی جهنگ

هندی له زانا بورزواری یه کان ته لین :- جهنگ جویی و
شهر فروشتن خوویه که له ئاده میزادا جیگیره وه هر گیز لی جیا
نابته وه، واته پیاو سرشتی له سهر دهن دریزی کردن و ده ژمنایه تی ی
خولقاوه، ههروه ها تهم جو ره زانا یانه ته لین که جهنگ له کونه وه هه یه و
تا هه تاش ته مینی، وه هه رگیز ریگی لی ناگیری !!

بهلام به سهر هاتی میژوو بوی ده رختوین که تهم قسه یه
راست نیه وه شهر خواهی به شیک نیه له سروشتی مروف، وه
جهنگ له هه موو کومه لیکه ئاده میزادا روو نادا، ههروه ها ناتوانین
بلین مادام له مه و پیش جهنگ روی داوه، ئیتر له مه و به دوایش هه
ته مینی ! •• نه خه یرا ! جهنگ له زروفیکی تایه تی یا روو ته دا، وه
چهن هویه کی دیاری هه یه •••

جهنگ لهو کومه لانه دا به یه دا ته بی که چهن چینیکی جیا جیای

(۱۲)

تيا بي • له سهره تاي زيانی ئاده ميزادا كه مولكايه تي تايه تي نه بوه و
 كه سي ره نجی كه ستي نه خوار دوه ، سوپاو جهنگ ، بهم جوره كه
 ئسته نه يينين ، نه بوه ، جهنگ لهو كومه لانه وه پهيدا نه بي كه
 مولكايه تي تايه تي و ره نج خوري ي تيا بي ، شهر له وه وه پهيدا نه بي كه
 چيني كار به ده ست دهس دريژي ي نه كه نه سهر خاكي ولاتاني ترو
 ميله تان به هيزي چهك زيړ ده ست نه كهن •

له كومه لي « كويله يي » دا كه به شيكي ئاغاو به شيكي به نده و
 كويله بون ، وه له كومه لي دهره به گي يا كه به شيكي خاوه ن زه وي و
 به شيكي جوتيار بون ، وه له كومه لي سه رمايه داري يا كه به شيك
 خاوه ن سه رمايه و كار گاو هه نديكيان كريكارو ره نجكيشن ، به لي له م
 كومه لانه دا تاقميكی كه م خاوه ني سه روه تو سامانن و شوينو پايه بيان
 هه به ، له كاتيكه كه زور به ي گهل ره نج نه كيشي و هه ول نه دا بو
 نه وان ! •• واته نه م چينه كار به ده سته بو هيشته وه ي جیگاو ريگای
 خويان وه به گویره ي پاراستني قازانجي خويان سياسه تيان ديارى
 نه كهن وه ياساو په يره و دائه نين ، دياره هه ر كومه لي كه له سهر
 بناغه ي ره نج خوري دامه زري ، چيني كار به ده سته كه ي هه مو
 نه سبايكي هه به بو جي به جي كردني ئامانجي خوي ، له سوپاو پوليس و
 داد گاه ، له روژنامه و قوتابخانه و شتي تر •• وه به هوي نه م ده سته لانه وه
 زور به ي ميله ته كه ي نه خاته ئيش بو قازانجي خوي ، وه له سهر
 حيسابي هه ژاري و خوينمژني نه م زور به يه ده وله مه ند نه بي و
 سه روه ت و سامان نه ني به يه كه وه •• واته : سياسه تي ناو خوي وولات
 له سهر بناغه ي چه وسانه وه ي خه لك و چه سانه وه ي خوي دائه ني ،

(۱۳)

هەر له سەر ئەم بناغە بەش سیاسەتی دەرەوێ وولات دیاری ئەکات ،
واتە سیاسەتی ناوخوا و سیاسەتی دەرەوێ ئەم چینه کار بە دەسته
بەسراوون بە یە کەو وە بو یە ک ئامانج دانراوون . . . که وابوو جهنگ
هویه که بو بەریوە بردنی سیاسەتی چینی رەنج خور ، چ له چەرخی
کویلهیی و دەرە بەگی و چ له چەرخی سەرمایه داری یا . . .

له گەل پیش کەوتنی گەلی له وولاته سەرمایه داره کان به دهیان
جهنگ رووی داوه بو داگیرکردنی ولاتان و دوزینهوێ بازار بو
فروشتنی بەرهم و بو دەست خستی کەرەسە ی خاو بو کارگاکانیان
و بو دەستی کریکاری هەرزان بەها . . . پیش کەوتنی وولاته
سەرمایه داره کان چون یە ک نیه ، واتە : هەندی له وولاتانی
سەرمایه داری زووتر پیش ئەکەوی له هەندی وولاتی تر له بەر ئەوه
ئەو وولاتانە ی که پیش ئەکەوون هەول ئەدەن بو مل کە چ کردنی
وولاتانی تر ، وە بو ئەوه ی ئەو ناوچانە ی که له ژیر دەسلاتیانایه
داگیری کەن ، وە خویان سوودی لی وەر بگرن . . .

یاسای سەرمایه داری له دوادوای چەرخی نۆر دەهه ما پێ ی نایه
دوا قوناعی که ئیمپریالزمه ، له قوناعی ئیمپریالیزمدا چەن خاوەن
کومیانی بەکی گەورە دەست ئەگری به سەر ژبانی دەوله ته
سەرمایه داره کانا ، وە یاسای سەرمایه داری ئەبەن به ریوه ئەمانەش
له بەر ئەوه ی که کارگاو دەزگای فراوانیان له بەر دەسایه و بەرهمیان
زورە هەمیشە هەول ئەدەن و ئەگە رین به دوای بازاری تازه داو
بو داگیرکردنی وولاتان و دوزینهوێ سەرچاوه ی کەرەسە ی خاو ،
وەک نهوت ، ئاسن ، لوکه ، خوری ، خەلوزی بەرد ، هەتەد . . .

(١٤)

له بهره به یانی چه رخی بیسته ما جیهان دابهش کرا به سهر چهن
 دهوله تیکی سهرمایه داری گه وره دا •• تا قه ریگایهك بو به ریوه بردنی
 کومیانی به ئیختیکاری به کان نه وه بوو سهرله نوی جیهان بهش کریته وه،
 نه مهش به بی جهنگ نه نه هاته دی، نه وه بوو، وهك به کی له زانا
 گه وره کانی جیهان پیش بینی کرد بوو جهنگی جیهانی به کم
 هه لگیرسا •• له سالی ۱۹۱۴ - ۱۹۱۸ • دوو تا قمی گه وره له
 دهوله ته ئیستیماری به کان خویان ناماده کردو هاتنه مهیدانی جهنگه وه،
 ئهلمانیو نه مساو مه جهز، له لایه که وه، وه بریتانیو فهره نساو روسیای
 قه یسه ری له لایه کی تره وه ••

ئهلمانی که له سهره تایی چه رخی بیسته مه وه له مهیدانی پیشه
 سازی دا گه لی ههنگاوی گه وره ی نا مه بهستی لهم جهنگه دا نه وه بوو
 که بریتانیو فهره نسا بی بهش بکا له و وولاتانه ی که له زیر ده سیانابه،
 ئه یویست ده سلهاتی بریتانی له روزه لاتی ناوهراستا نه یه لی •• ههروه ها
 ئه یویست روسیای قه یسه ری بی بهش بکا له ئو کرانیو پولونیو ناوچه ی
 ده ریای به لیک!، بریتانیایش نامانجی نه وه بوو که ئهلمانی له ناو به ری و
 ریگا له پیش که وتنی ئابوری بگری •• روسیای قه یسه ریش ئه یویست
 گالیسیا دا گیر بکاو تورکیا دابهش بکاو ددست بگری به سهر نه سته مبول و
 گه رووه کانی ده ریای ره شدا! •••• بیجگه له مهش روسیای قه یسه ری
 ئه یویست به هوی ئه م جهنگه وه بزوتنه وه ی شورشگیری ناو خوی
 روسیا بوه ستینی! • جا له بهر نه وه ی که هه ریك له م دو ده سته یه
 نامانجی تایه تی خوی هه بوو، وه له بهر نه وه ی که ئه م جهنگه تیکرا
 بو قازانجی ئیمریالی به کان بوو، بوو به جهنگی جیهانی!

هر ٺم هوڀانه كه پونه هوى هه لگيرسانى جهنگى جيهانسى
 يه كه م ، ٺاگرى جهنگى جيهانسى دوهه مېشى خوش كرد ..
 سه رمايه داره ٺه لمانه كان له جهنگى يه كه ما شكان و نه گه يشتن به
 مهرازو ناچار بون كه په يماني ٺاشت بونه وه ٺيمز ابكه ن و مل كه چ كه ن بو
 دوژمنه كانيان ، به لام نه يان ويست بو ٺيجگارى سهر شور بكن ، بويه
 هميشه خهويان به وه وه ٺه بينى كه وولات داگر بكنه و بازار
 بدوزنه وه ، وه بو ٺم مه به سته ريگاي جهنگيان گرته بهر وه به بيانوى
 مه ترسى سوفته وه ، له لاین ٺيمپريالى يه كانى انگلو - ٺه مريكا وه
 يارمته ٺه دران به لام كه خويان گرتو زياتر به هيز بون ، له پيشا
 هيرشيان برده سهر وولاته كانى روژاوا ، ٺه نجا هاتنه مه يدانى جهنگه وه
 له گه ل يه كه تى سوفته ... له م جاره شا ٺه لمانه داگر كه ره كان لوتيان
 داي له بهردى خه باتى ميلله تانى ٺازادى خواو ، له نيازى پيسى
 داگر كه رانه يانا سهر نه كه وتن ! .. وه بگره به جورى شكان كه
 بون به عيره ت بو هه موو نياز پيسيك ..

له جهنگى جيهانسى دوهه ما كارگا چه ك سازه كانى ٺه مريكا
 قازانجيكى فراوانيان چنگ كهوت ، كومپانيه ٺيختيكارى يه كانسى
 ٺه مريكا (٥٥٢٠٠) مليون دولار قازانجى سايفان دهس كهوت !!
 ٺه مروش كه داوده زگا ٺيمپريالى يه كان خه ريكي خو ٺاماده
 كردن بو جهنگ ، دوباره له م خو ٺاماده كردنه كومپانيه يه
 ٺيختيكارى يه كان گه لى ٺازانجيان دهس ٺه كه وى ، راپورى سالانه ي
 كومپانيه ٺيختيكارى يه كانى ٺه مريكا دهري ٺه خا كه زورترين قازانج
 ٺه چيته گيرفانى ٺه و شهريكانه ي كه چه كو جيه خانه و كه رسه ي جهنگ

(١٦)

نمامده ته کهن • له سالی ۱۹۵۵ دا قازانجی کومپانی په ئیحتیکاری په کانی
ته مریکا له (۴۳) ملیون دولار تی پهری ، قازانجی کومپانی ی (جه نرال
موتورز) که له سالی ۱۹۵۴ (۸۰۶) ملیون دولار بوو ، له سالی
۱۹۵۵ دا گه شسته (۱۱۸۹) ملیون دولار •• ههروه ها کومپانی ی
پولای ته مریکا له ۹۵۴ (۱۹۵) ملیون دولار ، وه له (۹۵۵) دا (۳۷۰)
ملیون دولاری قازانج کرد •

له وانه په برسرو بلین : که تم هه مو شهرو شوره بو قازانجی
چینه کار به دهسته کانه ئه ی بوچی چینی رهنج کیش شهری بو ئه کا ؟
نایا سودو زیانی خویان له بهک ناکه نه وه !؟

بی گومان گه لی میللت ته وانه ی که ته چنه ژیر باری گرانسی
جه ننگه وه ته گه ر چهک هه ل نه گرنو له کار گا کانا چهک دروست
نه کهن ، یا خو یارمه تی سهر باز نه دن به به ره می کشت و کالیان و
به خویان نه کهن ، جهنگ ناکری •• چونکه چینی رهنج خور خوی
ناچینه مهیدانی جه ننگه وه •• به لام بو ئه مه پیوسته که چینی رهنج
کیش ئی گه یشتنیکی ته وای بی ، وه پیوسته بهک گرتوو ریک و
یک بن ، وه پیوسته نهک ته نها هه ر ئه و نده بز انن که جهنگ بوچی
ته کری ، به لکو پیوسته توانایشیان بی بو وه ستاندنی جهنگ •

شتیکی ئاشکرایه که له قوناعی عه بدایه تی دا ، یا له قوناعی دهره
به گی دا چینی رهنج کیش نه ی ته توانی شه ربوه ستینی وه نه یه لی هه ل
بگیرسی ، چونکه له و کاتانه دا تم شه رتانه که باس مان کرد
نه هاتبونه دی ، بویه نه یان ته توانی دهستی خه تاباران بگرنو نه یه لن
خوینی ههزاران بی تاوان له پیناوی قازانجی رهنج خوره کانا

(۱۷)

له یاسای کویله یی دا کویله کان وه کو حه یوان خراپتر هه میشه
له ژیر باری گرانی ئیشکردنا بوون ، وه هه ریه کیکیان که وتبوه لایه کزو
تی که یشتی چینایه تی یان کهم بوو ، هه روه ها له یاسای دهره به گیدا
فولاح وه کو کویله به سرا بو به زهوی ئاغاوه ، وه هیچ مافیکیان
نه ئه درایه ، وه به هوی جوری ئیشه که یانه وه ، پچر پچرو دور له
یه ک بون ..

ته نها له یاسای سه رمایه داری یا به هوی پیشکه وتنی پیشه سازی
وه کوبونه وه ی کریکاران له کارگادا ، وه به هوی پیش که وتنی
خوینه واری ، چینی کریکار فامی سیاسی پی ئه گات ، به لام لیره ش دا
ماوه یه کی ئه وی هه تا کریکاران به ته وای قازانجی چینایه تی خویان
بزنان ، وه روبه روی یاسای رهنج خوری و سیاسه تی سه رمایه داری
شه ره لگیرسینه ر بوه سستن .. هه روه ها ورده ورده کومه ل و
ریک خراوه کان په یدا ئه بیت وه ک نه قابه ، حیزب ، بی گومان ئه م کومه ل و
ریک خراوانه یارمه تی کریکاران ئه داو ریگیان بو روشن ئه کاته وه
که داوای مافی خویان بکه ن ، به لام وه نه بی هه رچی خه لکه بچه ئه م
کومه ل و ریک خراوانه وه ، هه تا هه مویان تی بکه ن و چاویان بکریته وه ،
بویه چینی کار به ده ست هه ول ئه ذا ریگا له م ریک خراوانه بگری وه
سه رکوبی یان ئه کت و ته گهره ئه هینته ریگیان ، چونکه خوی
داوده زگای حکومه تی به ده سه ته وه یه وه به بی قازانجی خوی
کاروباری وولات هه ل ئه سورینی ، وه خه لک ئه خاته کوری جه نکه وه

بو دوزینه‌وهی بازارو داگیرکردنی ولاتان به پیی ئاره‌زوی
ئیمپریالی‌یانه‌ی خوی ! * * * وه له هه‌مان کات دا ئهم چینه کار به‌ده‌سته
که هه‌م میله‌ته‌که‌ی خوی ، وه هه‌م میله‌تانی تریش ئه‌چه‌وسینته‌وه ،
شان به‌شانی ئهم له‌شکر ئارایی و خو ئاماده کردنه ، ده‌ست ته‌کات
به بلاو کردنه‌وه‌ی پروپاگه‌نده بو لایه‌نگری‌ی جه‌نگ ، وه هه‌ول
ئه‌دات بیانه‌ی میسکی خه‌لکه‌وه که ره‌نج‌خوری و جه‌نگ هه‌لگیرسانو
وولات داگیرکردن شتیکی پیوستو به‌که‌لکه ! ، هه‌روه‌ها له
قوتابخانه‌کانیشا ، قوتایی‌یه‌کان به‌گیانی عه‌سکه‌ری و حه‌ز کردن له
پایه‌و نیشانی عه‌سکه‌ری په‌روه‌رده ئه‌که‌ن ، وه روژ نامه‌کانیشیان
له‌ولاوه ، هه‌مو لاپه‌ره‌کانیان به‌چاکی و قازانجی جه‌نگ پر ئه‌که‌نه‌وه ! *
ته‌نانه‌ت هه‌ندی له‌سه‌ر کرده‌ی نه‌قابه‌و پارتی ئیستیراکی‌یه‌کانیش
مل که‌چ ئه‌که‌ن بو سه‌رمایه‌داره‌کان ، وه راسته‌وخو ئه‌چه‌ریزه‌ی
ئه‌وانه‌وه بو تیک‌دانی جولانه‌وه‌ی چینی کریکارو یارمه‌تی‌دانی
سیاسه‌تی ئیمپریالی‌یانه‌یان *

ئه‌وه‌بو له‌سالی ۱۹۱۴ که جه‌نگی گه‌وره‌ی یه‌که‌م هه‌لگیرسا ،
که شتیکی ئاشکرا بو جه‌نگی ئیستیماری‌یه ، داره‌ده‌ستی
سه‌رمایه‌داره‌کان له‌ناوخوی چینی کریکارا ، لایه‌نگری ئه‌و جه‌نگه‌یان
کرد ، وه کریکارانی ئه‌لمانیان هان ئه‌دا له‌زدی کریکارانی روس و
فه‌رنسا ، وه به‌په‌چه‌وانه‌ش ، هه‌روه‌ها ئهم « هه‌ل په‌رستانه » چهن
دوروش‌میکی روکه‌شو و ساخته‌یان هه‌ل‌گرتبو ده‌رباره‌ی
نیشتمان په‌روه‌ری ، که چی له‌راستی یا کروی ئهم سیاسه‌ته‌بریتی‌بو
له‌پرکردنی گیرفانی ئیستیماری‌یه‌کان له‌سه‌ر حیسانی خوینی

هزاره‌ها کریکارو فلاح و سهربازو پیرو گهنج و ساواو ثافرت . .
له‌مه‌وه بومان دهرته‌کوی : که له زروفی سهرمایه‌داری یا
ته‌گهر چی کومه‌لیش پیش‌که‌وتوو بی ، گه‌لی میلیت به زور
رائه‌کیشری بو جه‌نگ و بو ده‌ست دریزی کردن که راسته‌وخو
زیانی هه‌یه بو قازانجی خویشیان ، به‌لام له گهل گورانی وه‌زعا ، وه
له گهل پیش‌که‌وتی پیشه‌سازی و زیانی سیاسی یا جه‌ماهیری میلیت
زیاتر وریا ته‌بته‌وه وه چاک‌تر خوی ریک و پیک ته‌کا بو به‌گزارچونی
سیاسه‌تی سهرمایه‌داری و ئیستعمار . .

ژماره‌یه‌کی زور له خه‌لک به‌تابه‌تی له چینی کریکار هه‌ستیان
کرد به زولم و زورداری یاسای ئیمپریالیزم و ته‌نجامی جه‌نگی
ده‌ست‌دریزی ، وه زوریشیان زیانی خویان و سهربه‌ستی‌یان دانا له
پیناوی لابرندی ته‌م یاساو دامو ده‌زگایه ، لاپه‌ره‌ی میژوو ناوی زور
قاره‌مانی تیدایه که بوون به قوچی قوربانی له پیناوی ته‌م ئامانجه
پیروزه‌دا ، به‌لام له به‌ر که‌می‌یان ، وه له به‌ر لاوازی ریکویکیان
سهرنه‌که‌وتن . .

له سالی ۱۹۱۷ له گهرمه‌ی جه‌نگی ئیستیماری یه‌که‌م‌دا
کاره‌ساتیکی گه‌وره روی‌دا که هه‌موو جیهانی هینایه له‌رزه ، وه دامو
ده‌زگای ئیستیماری یه‌کانی به‌ته‌واوی په‌شوکان . . وه له هه‌مان
کاتا میلیتانی ژیرده‌سته‌و چینی کریکارانی بوژانه‌وه ، ته‌م کاره‌ساته
ته‌وه بو که کریکارو فلاح و سهربازی روس لوله‌ی تفه‌نگه‌کانیان
وه‌رگیرایه‌وه بو سهر‌سینگی کاربه‌ده‌سته ئیستیماری یه‌کانی خویان ، له
باتی ته‌وه‌ی که کریکارو فلاح و سهربازی وولاتانی تری پی‌بکوژن ،

(۲۰)

چینی کاربه‌دهستی خه‌تاباری قه‌یسهر و دامو ده‌زگایان هینایه خواری ،
خویان حوکمیان گرت‌ه ده‌سته . . .

ټم رووداوه میژویی‌یه که‌وره‌یه ده‌ری خست که مرو‌فایه‌تی
پی‌ی نایه قوناغیکی تازموه ، قوناغی‌ت‌نگ و چه‌له‌مه‌ی گشتی یاسای
سه‌رمایه‌داری ، چونکه یاسای سه‌رمایه‌داری وه‌ک ټه‌وسا نه‌مایه‌وه که
خوی تاقه یاسایه‌ک بی له جیهانا ، به‌لکو یاسایه‌کی به‌هیزتر هات‌ه
مه‌یدانه‌وه که یاسای سوشیالیزمه ، « ټیشتر اکیه‌ت » . . .

پیش ټه‌وه‌ی که جه‌نگی جیهانی دوهم هه‌ل‌بگیری ، وه‌زع
زور گورا به هوی په‌یدا بون و جیگیر بونی یه‌کیه‌تی سوفیه‌ت ، چونکه
سه‌ره‌رای به‌هیز بونی یه‌کیه‌تی سوفیت ، وولاته ټیمپریالیسته‌کان به
هوی ناکوکی‌ی ناو‌خویانه‌وه کرمی بون ، جگه له‌وه‌ی چهن پارتیکی
سیاسی میلی له وولاتانه‌دا په‌یدا بوو په‌ره‌ی سه‌ند ، له به‌ر ټه‌وه
هه‌ل‌گیرساندن‌ی ټاگری جه‌نگ له سه‌ر شانی وولاته ټیمپریالیسته‌کان
گراتر بو له جه‌نگی جیهانی یه‌که‌م ، به‌لام له گه‌ل ټه‌مه‌شدا هیشتا
هیزی ټم ده‌وله‌ته جه‌نگ‌خواهانه له هیزی ټاشتی خوازان زورتر
بوو ، بویه توانی‌یان ټم تاوانه دوباره بکه‌نه‌وه ، سه‌ر له نوی جیهان
بخه‌نه‌وه ناو‌ته‌نوری ټاگری شهر . . .

دوا‌به‌دوای جه‌نگی جیهانی دوهم گورانیکی بنه‌ره‌تی هات به
سه‌ر جیهانا ، هیزی ټاشتی خواز گه‌لی په‌ره‌ی سه‌ند ، دوا‌به‌دوای
شکانی نازی و فاشی‌یه‌کان زیاتر له ده وولات له ټه‌وروپا و ټاسیادا
ریگای سوشیالیزمیان گرت‌ه به‌ر . . . هه‌روه‌ها گه‌لی میلیت له وولاته
ټیمپریالی‌یه‌کان ووریا بونه‌وه و خویان ریک و پیک کرد . . . جولانه‌وه‌ی

(٢١)

آزادی خوازانهو نيشتمان پهروهري روبهروي ئيمپرياليزم و جهنگ ،
گهلى پهري سهند •• تى كوشان له پيناوى ئاشتى يا هموو جيهانى
گرتوه •• وهزىكى باش هاته پيش بو پاراستى ئاسايش و نههيشتى
جهنگ •

ئهمرو وهزى جيهان بهوه جيا ئه كرىتهوه له وهزى پيشتر ، كه
جهنگ نهك تهنا پويست نيه ، بهلكو ئهتوانرى كه ريگاي لى
بگيرى ، ئه گهرچى هيشتا مهترسى ماوه ، بى گومان ئهوه مان ئه پير
ناچى كه ههورى رهشى نيازى پيسى جهنگ خواهه كان هيشتا به
سهر سه زمانه وه به بهلام راستى به كى تر ههيه ئه وهش ئه وه به كه له م
چهرخه دا به تا به تى به روى ئاده ميزاد هيزىكى به رته تى به و ئه توانى
دهورىكى باش بگيرى ••

ئهمرو چهن هيزىكى سياسى و كومه لايه تى هه به كه بتوانى دهستى
شهر فروشه كان بگري •••• خو ئه گهر نيازى خراپيان بى و بيانهوى
سى باره تى هه لچنه وه ، بى گومان ميلله تان ئه توانن زه ربه به كى كاريگه ر
بدن له ئيستيمارو هموو پيلان و ده سيسيه كانيان سه ره و زير بكهن •
نوسه ره كونه په رسته كان هموو توانايه كيانا ئه خه نه كار بو
قازانجى سه رمايه دارو ئيستيمارو ، ته نانه ت له باسى شهرو ئاشتيشا
هه ر لايه ن گرى ئيمپرياليسته كان ئه كه ن و دين به شان و باهوى جهنگا ،
وه ئه يانه وى و اى پيشان بدن كه جهنگ له سرشتى مرو فه ! ، له
به ر ئه وه بو وه هه ر ئه بى ، به م جو ره هه ول ئه دن كه خه لك
گومرا بكه ن ، وه رويان وه رچه رخين له و شتانه ي كه ئه به هوى
رودانى جهنگ •

(۲۲)

ئەلمانە فاشیستەکان لە کاتی جەنگا ، ئەوانیش ، ھەر ئەم بیرو
باوەرەیان بلاوئە کردەووە ، ئەمرووش ئیمپریالیستی یەکانی ئەمریکا زور
بە پەروەش بو ئەوێ ئەم بیرو باوەرە زەھراوی بە لە میشکی خەلکا
بچەسپین *

بەلام ئیمە دنیاین ، ئەگەرچی دامو دەزگای ئیمپریالیست لە
ھەرەشەو پەیمانی دوژمنایەتی و پیلانی خویان واز ناھین ، وە بە
ھەمو جوری ھەول ئەدەن بو گەرم کردنی ناکوکی ناو دەولەتانو
بەریا کردنی ئاگری جەنگی سەھەم ، دنیاین ، کە ھیزی ئاشتی خوا
ئەمرو لە ھەموو روژی بەھیزترە ، وە لە توانایا ھەبە دەستی تاوانبار
بگری ***

یانە ی سەرکەوتنی کوردان

روژی ۲۶ / ۲ / ۱۹۶۰ روژی ھەلبژاردنی دەستە ی بەریوە بەری
تازە ی یانە ی سەرکەوتنی کوردان بوو دو لیستە ھەبوو بو دەنگ لە
سەردان : لیستە ی خەبات و لیستە ی دیموکراتی یەک گرتوو ، بەلام
لە بەر زوری دەنگ دەزەکان تا ئیوارە ھیشتا دەنگ دان نەگەشتە
نیوہ . لە بەر ئەوہ سیادەتی حاکمی چاودیری کەر بە رەزامەندی
نۆینە رانی ھەردوو لیستە کە بریاری دواخستنی ھەلبژاردنو
ھەل وەشان دەوہی ئەو دەنگدانە ی دا *

پاشان دەستە ی بەریوە بەری ئیستا بریاری دوا خستنی
ھەلبژاردنی دا بو پاش جەژن ، وە ئەو کاتە روژی ھەلبژاردن دیاری
ئەگری *

(۲۳)

دوا سرنج

« بو قژ زهردی بهر دهرگا ، له سه ره ری
به ندیخانه ما له موصله وه بو ههولیر »
گوران

ئه ی قژ زهرد ! ئه ی بهژنو بالای که له گهت !
بو کز راوه ستاوی بهرام بهری من ؟
بو ده ست ناو ته ژیر چه نه ی خه فهت •
له عاسی دیمه نی دهر به دهری من ؟

ئه و چاوه کالانهت ، نیگای دهر به ست بوون
له بهر چی ئه گرنه گرفتاری ی من ؟
سرنجت ، رووی دهمی پرس کردنی روون
ئه کاته که له پچه ی دهستی دیاری ی من ؟

ئه بینم : په پوله ی نیازی گهت و گو •
دوو دل راوه ستاوه له سه ره گولی لیو ؟
ئاخ ، خوزگه هه ل ئه فری ، ئه مزانی ئاخو
راسپیری چی بی به بو گیانی په شیو ؟

ئه ی قژ زهرد به بهژنی ناو دهرگا گرتووت ،
هه ره کو په یکه ری شوخی خه مخواری !
مه لی بووم له باخچه ی هونه را بی جووت ،
بو جوانیم ریک ئه خست شیعری دلداری !

(۲۴)

پرشنگیک ټه گرنه نیگای گرفتار ،
نهم دیوه له گومی بهر تریفه ی مانگ !

پرشنگی نیگایه ک که له رووی رووناک
ههل ټهستی و تیژ ټه کشی تا ناخی دهروون ،
کلپه ی نوی ټه خاته کوورده ی عه شقی پاک
ده فری گیان لیب ټه کا له خوزگه ی بهر بوون !

بهلام ټاخ ، دوو گاردی چاو لیم دا پچراو
چه پ و راست وه ستاون بوم دوشمنانه ،
که له پچه ی له ده سما تون گری دراو
نیشانه ی ریگامه که بو زیندانه !

ههر ټه ووم له ده ست دی ، هه تا ټه توانم ،
ټا له م هه لویسته دا ههل به کار بینم ؟
وه ک ټینووی چاو له ټاو به کول بروانم ؟
ټه و چاوه ی تیم بریت نه ی تروو کینم ،

بو ټه وه ی ټتوانم له په رده ی بیرم
نیگاری ههل که نم شیوه ی لیت بچی ؟
تا ههر چهن گازی گرت له له ش زنجیرم
ټازارم سوو کتر کا خه یالی کچی :

(۲۶)

که شوخه و قتر زه ردهو ، بالا ریکو و بهرز
خه مخواری نه ناسه وه ک فریشته ی عهرز ! ..

سه ره ک عبدالکریم نهلی

ئیمه بریارمان داوهو سورین له سهر جی به جی کردنی قانون
به جوریک که دادپه روی بینته دی بو هه موو گهل ، قازانجی گهل و
شورشمان له به رده می خومانانا داوهو به توندی رو به روی نهو که سه
نهو ستین که بیهوی گالته به نه من و ئاسایش بکات و بیته کوسپ له
ریگای جی به جی کردنی قانونا ... ئیمه هه موو هاو نیشتمانیک بانگ
نه که این فلاح و خاوهن زهوی که به هه موو جوری له توانایانا بی
یارمه تی لیژنه کانی زهوی داگیر کردن بدن و هاو کاریان له گهل بکه ن
بو ئاسان کردنی کاروباریان که به ره می که له به ره مه کانی شورشی
گهل و سوپا ..

داوا له هه موو فلاحه کان نه که این که به رده وام بن له ئیش و
کاری کشت و کالیانا وه کو له مه و پیش هه تا کاروباری دابهش کردن
تهواو نه بی ، چونکه دابهش کردن پیوستی به ماوه یه ک و پیوستی به
ره نچدان هه یه بو دیاری کردنی زهوی وزارو لیکولینه وه ی پروژه ی
ئاودان و نیشته جی کردنی لادی ..

ئیوه نه ی فلاحه کان دنیا بن : حکومتی جه مهوریه ت که له
خواستی ئیوه و خواستی هه موو گله وه په یدابوه سوره له سهر پاراستنی
قازانجی ئیوه و جی به جی کردنی ئاوانه کاتان *

(۲۲)

ویژه و چینه کانی کومهل !

بویژ پیوستی به دهرخستی هونهرو پیشاندانی وینهی
کاریکاتور هیه ، له نوسین و وسفا ، پیوستی به خه یال و داهینان
هیه •

وینه گری که وینهی سهوزه فروشی ، یا موچه خوری ، یا
کریکاری ته گری ، وه کو تهوهیه که نوسه ری وه سفی یه کی له وانه
بکات • له وانه یه وینه گر وینهی سهوزه فروش بگری به ههمو
جوانیهک ، به لام تم وینه گره بوه به وینه گر به بی تهوهی سهیری
زروفی کومه لایه تی و ژیان و خووره وشتی تم سهوزه فروشه بکات ،
واته : تم وینانه هیچ ناوه رو کیکیان نیه ، چونکه شیوه یه کی روشن
دهرباره ی چشمی ژیان و راستی ناخاته پیش چاو •

به لام ته گره نوسه ر توانی له ناو سهدان سهوزه فروش و
کاربه دهس و کریکاران چهن که سی هه لیزیری ، که زیاتر له خه لکی تر
له چینه که ی خویان خووره وشتی چینایه تی و هه لسان و دانیشستی
کومه لایه تی و بیرو باوه رو تاین و چه شنی گفغو گو کردنیانی تیا دیاری بو ،
وه ته گره نوسه ر توانی تم شتانه به سسته وه به یه که وه ، ته و کاته
ته توانین ناوی بنین داهینه ر (مبدع) ، وه به کرده که ی ته لین :
کرده یه کی هونه ری •

واته ورده کاری و لیکولینه وه ی قول و ، قال بون له به سه رهات و
تاقی کردنه وه دا ، هیزیکی نه براوه ته دات به نوسه رو ته یکات به
مروفیکی وها که میتافیزیکی (مثالیة) زال نه بی به سه ری •
ویژه وانی راست پیوسته زور نریک بی له چینه که ی و له گهل
ته و چه ر خه دابی که تیا ته زی • « مه کسیم گورکی »

محتوم قولی

شاعیری گهوره ی تورکمانستان

له ژمازه ۱۰ ای سالی ۱۹۵۹ ای گوڤاری
(سوڤیت لیتریچهر : الادب السوڤییتی) یه وه
وهرگیر : احمد عثمان ابو بکر

بو ماوه یه کی زور دریز ناوی (محتوم قولی فراجی) یزر بوو
بوو له نیو ناوی شاعیره گهوره کانا وه کو (فردوسی) و (سعدی) و
(حافظ) و (نظامی) و (علی شیر نوائی) ، نه گهرچی نه شاعیره
به رزه یه کیکه له شاعیره گهوره کانی جیهان به وینه ی راستی و
تهواوی و ره گهزی شیعی * تافهرین له دووزینه وه ی نه شاعیره
گهوره دا نه گهریته وه بو زاناکانی سوڤیت *

سه دهی هه زده هم ، که محتوم قولی تیا ژیاوه ، کاتیکسی
ناپه سهندو پر نازاوه بوو بو گه لی تورکمانستان ، ۳۰ سال له م چهرخه
تی نه پهریبوو که نادر شای عه جه م هه له تی برده سهر گه لانی تاسیا *
تهوسا خيله کانی تورکمان ته مولانه وه له سهر چه قی ریازی نادر شا
که دای به سهر (خواره زم) و (بوخارا) دا ، وه بیابانی (قهره
قوم) به خوینی گهش ثاو درا ، وه دیهاته کان سووتان و تسالان
کران * له م کاره ساته دا دلسوزو پیشکه وتوه کانی تورکمان زوو
هه ستیان به وه کرد که ته نها یه کیتی نیشتمانی نه بیته هوی رزگار
کردنی گه ل له مه ترسی ویرانی و کاول بوون به ده ست ده وه له ته
دراوسی کانیانه وه *

دهس نووسی تومار کراوی زور که م هه یه ده رباره ی ژیاوسی

(۲۹)

محتوم قولى • بگره زوربان تەفرو توونا گراون له کاتی سووتاندنی
گونده کانا • وه بو زانینو دیار کردنی ژبانی محتوم قولى تەنها دوو
چرای ری روون کەرەوه هەیه ، ئەوانەش شیعەرە کانی محتوم قولى
خوی ، وه هەلبەستو داستانی میلین •

محتوم قولى له نیوهی یه که می چەرخى هەژدههم ، له سالی
۱۷۳۳ دا له دایک بو، له ناوچه یه کی پر دیمه نی جوان له خوارووی
تورکمانستانا • خوی تازه ناسیوو کاتیک که نادر شائاسیای به خوینی
سوور پر ئە کردو ئاههنگی سەرکه وتنه کانی ئە گیرا • خيله کانی
تورکمان که یه ک ریز وه ستابوون بو بەرگری و بەر بهرە کانی
دوژمن ، دووباره گه رانه وه سەر دوو بهرە کی و بەرینگاری یه کس
بوون له سەر ئاوو پاوان • بویه محتوم قولى زوو به زوو ههستی به
چاره رهشی گه له داماو هه کی کرد •

له هەلبەستو داستانی میلی دەر ئە که ویت که محتوم قولى هەر
له منالی یه وه هونراوهی جوان جوانی دانه نا ، وه هونراوه کانی تەنها
شیوهی گورانی و داستانی میلی نه گرتوو ، بەلکو گه لیکى له سەر
شیوهی شعر نووسراوو •

باوکی محتوم قولى که ناوی (دولت محمد نازادی) بوو وه
شاعیریکی له م کهم ناوبانگ دارتر نه بوو ، وه خلوه نی هونراوهی
ئایینی (فاگیز نازادی) بوو ، هەر له منالی یه وه کوره کهی فیری ری و
رهوشتی زمان و ریز گرتنی شیعری کرد ، وه وه کوو له داستانه
میلی یه کانه وه دەر ئە کهوی محتوم قولى خویندنی به رزی ئایینی له
قوتابخانهی (شیر غازی خان) له (خیوه) تهواو کردوه ، راستی

(۳۰)

ټممهش لمو ههلبهسته يهوه ديارى ټه دا كه مال ټاوايي تيا ټه كا لـه و
 قوتابخانه يه • محتوم قولى خان له خيوه فيرى هونراوه دانان بوو ،
 وه شاره زاي كتيبو نووسراوه كاني ماموستاياني گه وره (ابو علي ابن
 سينا) و (بيروني) و (خوارزمي) بوو ، وه گه ليك له شيعره به رزه
 فهلسه في يه كاني هيندو عجه مي خوينده وه كه به ناوي (بهيديل)
 بوو ، وه فيرى پيشه ي پينه دوزي و ټاسنگه ري بوو ، وه به هوي ټم
 پيشانه يه وه تواني هستيكي باش به زياني تالي زه حمهت كيشه كاني
 پايته ختي خواره زم بكا •

كه گه رايه وه بو شاره كه ي خوي ، خوي خه ريك كرد به
 كشت و كال و دهرس و تنه وه له قوتابخانه و گه لي پيشه ي تر ، وه
 له پيش هممو ويانا خه ريكي شيعر دانان بوو ، ناو بانگي هه لكه و نوي و
 بليمه تي ي وه ك ټاگرو پووش بلاو بو وه به گشت تور كمانستانا ،
 وه شيعر دوسته كان له هه ر چوار گوشه ي ولاتمه وه به كومهل روويان
 كرده محتوم قولى وه گوي يان له هونراوه ي جواني ټه گرت •
 وا دياره كه محتوم قولى زور هزي له گه ران و گه شتو دنيا
 ديتن بوو ، وه سه ري له ټه نه دول و گه ليك له ولاتاني روژه لاتي
 ناوه راست داوه • هه روه ها چوه بو ټسراخان وه شاره زاي زيانو
 زانستي رووسه كان بوو •

هه موو دهس نووسه كاني محتوم قولى ون بوون • محتوم خوي
 ټم راستي يه ي دهر خستوه له پارچه شيعر يكيه به ناوي (ره نجی بهر
 بادم) ، به لام چهنه پارچه يه ك له ههلبهسته كاني ماونه ته وه ، وه
 چهنه پارچه يه كيشي دوزراوه ته وه • پيش چهنه ساليك زانايه كي

(٣١)

تورکمان که ناوی (قلیچ سهولاییف) • نریکه‌ی ده هزار دیر له
هونراوه‌ی محتوم قولی پیشکشی به کیتی نووسه‌رانی تورکمانیا
کرد که هندیکیان تا ئه و کاته نه‌ناسرا بوون • بلوکی قلیچ ئه‌مانه‌ی
دوزیوه‌ته‌وه سواغ درا بوون له دیواری باله‌خانه‌یه‌کی کونا له بوخارا
که خهریکی چاک کردنه‌وه‌ی بوون • دووزینه‌وه‌ی ئه و پارچه
هه‌لبه‌ستانه تیشکیکی تازه‌ی دا به سهر ژبانی محتوم قولی دا ، چونکه
میژووی ژبانی‌یان تیابه ، وه لی‌یانه‌وه دهر کهوت که محتوم قولی ته‌نھا
په‌نجا سالی نه‌ژیاوه - وه ک ئه‌وسا ئه‌وترا - به‌لکو زیاتر ، چونکه
محتوم له پارچه هه‌لبه‌ستیکیا له وه‌لبه‌ستانه‌ی به ناوی (پیری) باسی
یادی شه‌صت سالی له دایک بونی خوی ئه‌کا •

پاش ئه‌وه‌ی که به بوختی له م هونراوانه کولرایه‌وه ، گه‌لی شت
نوی‌یان لی دهر کهوت • له هه‌لبه‌ست و داستانی میلی دهر ئه‌که‌وی
که محتوم قولی به دهردی دل مردوه ، ئه‌م نه‌خوشی‌به‌شی له خه‌فته‌ی
ئه‌وه‌وه تووش هات که ناکوکی رایه‌له‌ی ئه‌کرد له ناو خیله
تورکمانه‌کانا • ئه‌مه‌ش به ته‌واوی دهری ئه‌خا که تا ج راده‌یه‌ک
میلله‌تی تورکمان به چاوی حورسه‌ته‌وه سه‌یری محتوم قولی ئه‌کرد •
محتوم قولی به نیسه‌ت میلله‌تی تورکمانه‌وه ته‌نھا شاعیر نه‌بوو ، به‌لکو
پیش هه‌مو شتیک دم راستی دل و دهر بوون و ئامانجیان بوو • ئه‌م
ئامانجه‌ش پاش مه‌رگی محتوم قولی به سه‌د سال هاته‌دی • محتوم
له گه‌لی پارچه هه‌لبه‌ستیا بیزاری خوی دهر ئه‌بری دهر باره‌ی دوو
به‌ره‌کی له ناو تورکمانه‌کانا ، بویه گه‌له‌که‌ی به قاره‌مانی به کیتی
نیستمانی‌یان دا ئه‌نا • محتوم له پارچه شیمریکیا به ناوی (مه‌لی

(۳۲)

به ختیارى (داوا له تورکمانه کلن نه کا کهوا یه ک بگرنو ببن به
یه ک هوز •

هونراوه کانی محتوم قولى دل ساردى و تالى و ههستى نیشتمان
پهروه رى یان لی نه تکی ، ههستى که سیک به تهواوى سه رچاوه ی
نه خوشى تورکمانستان تى گه یشتبى ، وه گه یشتبیه نه وه که بو
نه وه ی یه کیشی له سه ر بناغه یه کی پته و دابمه زریت ، پیوسته په یوه ندى
ژیانى خيله کی له بنچینه هه ل که نریت • نه م شاعیره به باشى ههستى
به دهروونى دهوله مهنده هه ناسه ساردى هه ژارو خوارو خىچى و
کونه په رستى هه ندى له مه لایان و دل ره قى و ته ماعکارى شیخه کان
کردبوو ، وه به تهواوى تى گه یشتبوو نه گه ر پتو نه م سته مکارى یه
که ژيانى له تورکمانستان تال کردبوو له ناو نه برى ، هه ر جوره
تهقه لایه ک بو بووزاندنه وه ی سیاسى بی نه نجام و فیرویه • به لام نه م
نه ی نه زانى گیتی به چ ته رحیک پیش نه که وى وه نامانجى تاقانه ی
نه وه بو گه ل بزانی چاکه له خراپه بکاته وه ، وه چاکه له خراپه
چاکتره • وه باشترین هونراوه ی بو نه م نامانجه ته رخان کردوه که
بارى چاکه و خراپه روشن بکاته وه • نه گه رچى خوی خه یالى یوه
به لام میشکه کراوه و فراوانه که ی ههستى به وه کردبوو که له ریگای
پارانته وه و کرووزانه وه ی به کوله وه که س به نامانج ناگات • بویه
هونراوه ی نه مهنده پره له فغان و رو رو ، وه بی نه ندازه پر قین و
نازاره • به لام نه م و ناگه یه نى که شاعیر به رچاو تاریک بوه وه له
پیوستى پر نرخی ژيان ناگادار نه بوه • نه م دووز بوو له دهروونى ،
به لکو شاعیر به کول ژيانى خوش نه وینست وه ژيانى کی ریک و پته و

(۳۳)

ئهژيا ، وه لای وا بو که تهماشا کردنی گیتی به چاویکی سووک
داوایه کی پرو پووچه • هه ناسه ساردی ئهم نیشانهی سهنگینی
ژیانه ، وه نیشانهی ئه وه به که پیش مهرگه بوه بهرامهر قورسی
ژیانی خیزانی که تورکمانستان له ژیر باریا ئه ی نالاند • له مروه وه
محتوم قولی به شانازی یه وه ئه وهستی له ریزی شاعیرانی ئازه ربایجان
وه ک (هجانی) و (فضولی) که دل ساردی یان وینهی تهقه لایان بو
بو خو پاراستن له ناهه مواری و وه زعی ئایینی ئیسلام له سه ده کانی
ناوه راستا •

محتوم قولی بهردهوام به شاعیر و فه یله سووف ناسراوه ، به لام
عه ودالی ئهم شاعیره بو ورد بوونه وه هه له ی نه برد بو عاسمانی
حه وته م ، به لکو تواناو هیزی دهر ئه کهوی له ورد بوونه وه دا له
گیروگرفتی ئهم جیهانه • ههستی به رزی ئاشکرایه له هونراوه ی دا ،
وه ک هونراوه ی تی بین و گورانی و گالته و گه پ •

وه له بابته ناوه رو که وه هونراوه کانی محتوم قولی گه لی چه شنی
هه به فراوان ترینان هونراوه ی تی بین یه سه بارته به کویره وه ری و
چاره رهشی تورکمانی یه کان ، وه دهر باره ی رووداوه گرنگه کانی
میژوو • هونراوه نیشتمانی یه کانی زوریان به شیوه ی گورانی یوون
ته نانهت هونراوه کانی دلدار یشی ئه گه ریته وه سه ر نیشتمان پهروه ری
یه کیک له نمونه به رزه کانی هونراوه ی نیشتمانی ئهم شاعیره
پارچه ههلبهستی (له ولاتی بیگانه دا) یه ، که به رورو فرمیسنک
ریژان ئه و راستی یه تی دهر ئه بری که مروف ئه گه ر دهر به دهر
بوو نه ک ته نها ولاته که ی له ده ست ئه چی به لکو له هه مان کاتا هیزه

(۳۴)

کوشنده کەشی پی ون ئەبیت ، ئەو هیزە ی کە مروف ئەکات بە
جەرگ و دەروونی گە لە کە ی •

جگە لە چەشنی ناوەرۆک لە هەلبەستەکانی محتوم قوڵی دا ،
هیزو توناو هونەر مەندیشی بەردەوام بەرزو بالایە • وە لە پیش
هەموویانا هونراوە ی میزویی و گورانی و سروودەکانی ئیجگار بەرزن •
سەبارەت بە گورانی و هونراوە دلدارێ بەرزە کانیشی محتوم قوڵی
لە ریزی شاعیرە گەورە کانه وە ک عمر خیام و فضولی و علی شیر
نوائی •

گەلی جار لە هونراوە ی ئەم شاعیرانە دا وە صفی روزه لاتنی یانە ی
جوان ئەبینن وە ک (قەد باریکی وە ک خەراتی) و (پەرچەم
رەشی وە ک ماھووتی) و (برژانگی وە ک تیری نیو کەوانی) بەلام
محتوم قوڵی جار جار لەم ریازە دەر ئەچی بو هەلبەستی وە صفی
تایبەتی خوی کە لە ناو جەرگە ی ژیان دەری ئەهینا •

هونراوە ی گورانی ی محتوم قوڵی پره لە هەناسە ی هەستی مال
ویرانی • مروف سەری سور ئەمینی لەو دەروونە ، لەو دەروونە بە
کولە ، کە لە بنەرە تیەووە چنراوە بە داوی جگەر سووتان و بەزەیی
بو ئەوجامی شورشی ئادە میزاد • بویە گورانی یە کانی بی ئەندازە
بلاون لە تورکمانستان دا •

هونراوە ی محتوم قوڵی کاریکی گرنگ ئە کاتە سەر شاعیرە کانی
ئێستای تورکمانستان • شاعیری گەورە ی سەدە ی نوزدە هەم (قمین)
جاریکیان بە (مە لا نفیس) ی هاوری ی وت : « گەل توویکی زوری
گورانی ی چاند ، دوایی محتوم قوڵی هات و بەرھە مە گە یشتووە کە ی

(۳۵)

دوری یه وه ، جا چی بو ئیمه ماوه ته وه جگه له ریچکه کردن له پاوان و
کیشه کردن و ههله گرتنه وهی چهند گوله گهنمیک ؟
تور کمانی به کان هه رگیز یادی محتوم قولی یان له یاد دهر ناچی ،
وه هه همیشه به چاوی خوشه و یستی و نمهك زاده یی سه یری ئه که ن
وه ساله و سال ئهم خوشه و یستی به بهرز تر و قوول تر ئه بیت •

له ئه ده بی چینی

ئیمه میله تی چین

وه درگیر له ئینگلیزی یه وه :
ووردی

- ۱ -

ئیمه میله تی چین
گه وره ترین میله تی زه وین
گه ر فوو له عهرد بکه یین
یه که مین گیزه لو که له میزوو په یدا ئه بی
گه ر قاج له زه وی بده یین
گه وره ترین بومه له رزه ی لی په یدا ئه بی
خو ئه گه ر هاواریک بکه یین
یه که مین هه وره تریشقه ئه هینته دی
به لام له سه ر ئه وه شه وه
نه هاوار ئه که یین
وه نه فوو له عهرد ئه که یین
نه قاج له عهرد ئه ده یین

(۳۶)

چونکه ناشتی و برایتی هیوامانه

- ۲ -

ههلسن . . . ههلسن

ههلسن . . .

ئهی ئهوانهی که ناتانهوی کویله بن

ئیمه . . . به ئیسقان و خوینمان

دیواریکی گه وری تر دورست ئه که بن

میلله تی چین لهم روژه دا

روو بهرووی گرنگترین کاتی زیانی ویستاوه

هموو کهسی له ئیمه ههست بهوه ئه کا

که پیوستی به نرخی دواروژی گهل چیه

ههلسن . . . ههلسن . . . ههلسن

بو پیشهوه به ملیونهها

به ره و یه ک ئامانج

نه به زانه به ره به ره کانی له گهل گوللهی دوزمن بکه ن

بو پیشهوه . . .

بو به ره به ره کردنی گوللهی دوزمن

بو پیشهوه . . . بو پیشهوه . . . بو پیشهوه

- ۳ -

سووره روژههلات

سووره روژههلات

ئا ئهوا روز ههلدیت

(۳۷)

له چين ماوتسى تونگ دهر كهوت
ريگاي خوشى و كامه راني پيشاني ميلله تمان نه دا
رزگار كه رى مه زنى گه له كه مانه
سه رو ك ماو . . .
نهو سه رو كه يه كه پيشانمان نه دا
ريگه ي دامه زراندن و دورست كردنى چيني نوى
ره هه رو پيشه نگمانه
پارتى كوميونست
وه كوو روژه
هه موو جيگايه ك رووناك نه كا كه هه لبي
ئيمه له دوا به دواى پارتى كوميونست نه روين
تا دوايى رزگار نه بين
پارتى كوميونست وه كوو روژه

- ٤ -

شینه ئاسمان

شینه ئاسمان لهو جيگايانه ي كه هه ور به جى نه هيلي
له بن هه وره سپه كان نه سپه كه م ته راتين نه كا
نهو دهشت و ميرغوزاره ده نك نه داته وه
له گه ل چر قه ي قه مچيه كه م
به هه زاران مه ل به ئاسمان ديخى
گه ر يه كى لى پرسيم ئيره كو ي يه ؟
به شانازيه كه وه وه لامى نه دمه وه :

(٣٨)

« ئیره نیشتمانی ئیمهیه »
 « لیره گهل ئاشستی ئهوی »
 « نیشتمانی ئهوی تا دوا هه ناسه ی ژیان »
 لیره گورانی ژیانی نوی یان ئهلین
 لیره سرودی پارتهی کومیونسست ئه خوینن
 ئه ی سه روک ماو !
 ئه ی پارتهی کومیونسست
 ئیوهن به خیوکه ری پیش که وتنمان
 له ده شستی
 له ناو پاوان
 هه لدی
 ئه و روژه ی
 که هه رگیز ئاوا نابی

سو پاس

کاک رحیم رضا خاوه نی کوگای (کاوه) له چه مچه مال ،
 نمونه ی فروشیاری دلسوزی (هیوا) به • هه رچه نی بو ئه نیرین له
 هه ر ژماره یه ک که ده رئه چی زوو به زوو ساغی ئه کاته وه و بی
 ئه وه ی له باتی ی فروشتن هیچ له پاره که ی گل بداته وه دهس به جی
 بومان ئه نیریته وه •
 پر به دل سو پاسی ئه که یین ، وه هیوامان وایه نمونه ی زور بی •

مروقه به ناوبانگه کان

هوشي منه

وه رگير له عهده بي بهوه
عهلى بهرزنجى : كهركووك

هوشي منه له ۱۹ى ئه يارى ۱۸۹۰ له داىك بووه له دى (كىم لين)
له ناوه راستى « فیتنام »
هوشي منه دانهرى پارتى كومونيسته له هيندى چينى وه به كه م
سهركومارى فیتنامى ديموكراتى به •
له سالى ۱۹۱۳ وه تا سالى ۱۹۱۶ كريكارى پاپوره بازرگانى به
كانى فهره نسه و بریتانیا به •
له سالى ۱۹۱۶ وه تا سالى ۱۹۱۹ هاتوچوى ته كرد بو
ئینگلته ره و ئه مریكا و فهره نسه •
له كاتى بهستنى كونگره ی ئاشتى له فهرسای سالى ۱۹۱۹
هوشي منه يادداشستىكى نارد بو ئهو كونگره یسه تیا یا داواى
جى به جى كردنى سهر به خوبى گهلانى هيندى چينى ته كرد ، له و
كاته وه ناوى بلا و بوويه وه له هه مو و ناوچه كانى فیتنام •
هوشي منه روژنامه یه كى له پاریس ده ر كرد ئابروى ئيمپرياليزمى
فهره نسه ی تیا ته برد •
له ماوه ی ۱۹۲۴ وه ۱۹۲۵ به كه م ريكخراوى شورشگيرى له
فیتنام دامه زراند له ژير ناوى (پارتى لاوانى شورشگيرى فیتنام) •
له ۱۹۲۷ - ۱۹۲۹ له ئهوروپا و ئاسيا ته ژيا له گهل ته وه شا

(۴۰)

په یوه نډی هره ماښو له گهل ریکخراوه که یا له هیندی چین •
 له سالی ۱۹۲۹ دادگا ئیمپریالیزمی په کانی فوره نسه جوکمی
 خنکانندی هوشی منه یان دا ، بی نهوهی خوی لهوی بی : (غیایا) •
 له کانونی دوه می ۱۹۳۰ هره سی ریکخراوه کومونسته کان
 په کیان گرتو (پارتی کومونستی هیندی چینی) یان پیک هینا •
 له سالی ۱۹۳۱ له هونگونگ به ند کرا له لایهن پولیسسی
 بریتانیووه دوو سال له به ندیخانه مایه وه •
 له سالی ۱۹۳۹ گه رایه وه بو فیتام وه پارتی کومونست هیزه کانی
 په کی گرتو تیکوشانی په کی گرت له گهل نهو پارتانه دا که تی
 نه کوشان بو سه ربه خویی فیتام ، وه به رهی نه م پارتانه ناونرا
 (فیت مین) ، هوشی منه ههل بژیرا به سه روکی نهو به ربه •
 به تیکوشانی به رده وام رو به روی داگیر که ره ژاپونی په کانو
 فوره نسی په کان ، هیری سو پای چه کداری نازاد کهر (قوات جیش
 التحریر المسلحة) به شیکی زوری له فیتام نازاد کرد ، به تابه تی
 ناوچه شاخووی په کانی فیتامی ژوورو •
 له ۲۵ ی تاب ، دوا ی سه رکه وتنی شورشی تاب حکومتیکی
 ناوچه یی دامه زرا به سه رو کایه تی هوشی منه •
 له مارتی ۱۹۴۶ نه نجومه نی نیشتمانی هوشی منه ی هه لبرارد
 به سه رکو مارو سه رکه وه وزیران •
 له مارتی ۱۹۴۶ نه نجومه نی نیشتمانی هوشی منه ی هه لبرارد
 بو گفتو گو کردن له گهل فوره نسه دا ، وه دوو ریکه وتن (اتفاقیه) ئیمزا
 کرا له لایهن هه ردوو لاه له م ریکه وتنه دا فوره نسه دانی نا به مافی

(۴۱)

سهر به خویی فیتنامی دیموکراتی دا •

به لام له سالی ۱۹۴۹ ئیمپریالیسته فهره نسی به کان ده ستیان کرد
به شهر فروشتن ، وه گه لی فیتنامی قارمان ههر له ژوو رووی وولاته وه
تا خواروی وولات به سهر و کایه تی ی حکومتی فیتنامی دیموکراتی ،
که هوشی منه سهر و کی بو ، بهر به ره کانی ی داگیر کهران و
شهر فروشانیان ته کرد •

له سالی ۱۹۵۱ (پارتی لاولادونگ) ی فیتنامی پیک هات بو
ته و او کردنی تهو ئیشانه ی که وتبوه سهر ئه ستوی پارتی کومونیست ،
وه هوشی منه هه لئیرا به سهر و کی ته و پارتی • به سهر و کایه تی ی
ته و پارتی تازه به به ره ی نیشتمانی ی فیتنامی یه کگرتوو پیک هات له
ژیر ناوی (لین فیت) ، وه هوشی منه هه لئیرا به سهر و کی ته و به ره به •
له سالی ۱۹۵۴ جهنگی نیشتمانی کوتایی پی هات به سهر که وتنی
گه لی فیتنامی قارمان دوا ی ۹ سال جهنگی مهرگ و ژیان •

له هاوینی ۱۹۵۵ هوشی منه به سهر و کایه تی ی نوینه رانی حکومتی
فیتنام چوو بو سهر دانی چینی میللی ی و به کیه تی ی سوفیه ت و مه نغولیا ی
میللی •

هوشی منه له سالی ۱۹۵۷ سهری دا له کوریا ی دیموکراتی و
چیکوسلواکیا و یولونیا و ئه لمانیا ی دیموکراتی و یوگوسلاوی یا و
ئه لبانیا ی میللی و بولگاری یا و رومانیو هه نگاریا •

له به هاری ۱۹۵۸ دا سهری دا له هیندو بورما •
ئه مه بوو یه کی له مروه به ناوبانگه کانی جهان «هوشی منه»

(۴۲)

وينه يهك له ژيانى رابوردوى قادر كهره م

« پشكو »

تهى قادر كهره م لانهى مناليم !
تومارى ژينى گشت خوشى و تاليم
جى ي يارو هاورى و كهس و موچه بهت
ژيانى ساده و بى شركو خه فتهت
يادى مه لوه ندى منالى و لاوى
يادى خوين گهرمى و خه يالى خاوى
يادى سه يرانى سه رپال و ليو چه م
به هارو هاوين دور له خه م و ته م
چه مى « باسه ره » و تا فگه و نا وروانى
له « گومه گوره » بو مه له وانى
وينه ي په لكى يار خه م و پيچ پيچ
ياوه ك تيره مار بكشى پيچاو پيچ !!
سالى دو بهار له م چه مه جوانه
به هارى دو هم كه هاوينا سه
ته م بهرو ته و بهر سه وزى و بيستانه
كاله كو شوتى و گول و ره يحانه ••
كه پر كه ي بيستان سه رته رز پيكاچوو
بهر له سايه دا له مه مك ته چوو
وينه ي دلداران له باوهش يه كدا
سينه و مه مك چه سپ قول چوو به يه كدا

(۴۳)

گه لا که وای سهوز گول گولی زهردی
ثاو لیوی تهره و سهده فیش بهردی

بههار سهیرانی «بیلان» و «کور»
«بانه ژریژه» و «زیخال» به نوره
له «گاوگرو» وه سهرده تایی بههار
تا باران بران ههواره و ههوار
له ههواره کان «زه ننگه» ی بهرچاوتیر
له «ئیمام عهباس» یا له «بهر تاویر»
راوه «سویسک» و «سنگ» پیکه وه
تهلان و تهلان جووته جوی که وه
«بایه فهسه ره» نمونه ی جاران
به سهدان داری پر بهری «قهزوان»
نمونه ی ئه وه ی ئهم کوردستانه
تا قادر که ره م ههر دارستانه
کاتی که دهستی بیگانه ی تی هات
و کو کولله زهرد کردی به نه هات
هیشتنش تا کو جوت که وی لی ما بو
قاسپه ی ئاوازی ئازادی تیا بو
راوه وه له گت و ئاسکه له م ههردا
کورگه ل وه ک به هرام له دهستو بردا
ههوا پر بونی گول و «گوله که»

(۴۴)

ميگهل تيرو پر بهلهك بهلهكه
 له ناكاو تاوى بارانى به تاو
 شيوو چهمو چول پر تهبوو له تاو
 ئيمهش له راوا له پاريز داماو
 تاگا له ههورو له باران نهماو
 تا له پريكاهه كرده ناله
 ها بكهونه خو دهى به چوارناله
 ههردهو سوركي خليسك و خزي
 چستو چالاكي تهخسته كزي
 سا به ههلسو كهوت تارهش ماله كان
 ههندي پي خستو له دواوه تهمان
 كه بيانو دهستهو سينه به هاوار :-
 روله خيراكه ن بو سايهى دهوار
 زوو زوو دهى تاگر «بايهف» به باوهش
 سهركوانووتهخرا بليسهو ههو جوش
 تهر دائه كه تراو وشك له بهره تهكرا
 جار جار كراسى كچمان پي تهبرا
 وينهى كه رينقال ديمه نه گوره
 بهكي بهرگى كورت تهوى كه شوره
 شهوانى هاوين به مانگه شهوان
 مهجلى گهرمي تاشناو ميوان
 له سهر تاويرى دهورى جهوزه كه

(٤٥)

بهر یز ره عناو گیا له گیا سهوزه که
 سیرره ی سهماوهر قوری ههشتهرخان
 قهتارو خاو کهر بهسته ی «خهرامان»
 بهین بهین «الا الله» ی شیخو دهرویشان
 سوزی دیوانهو سهلهوات لیدان
 یاخود دهفزه نی دهنگ خوش و دلتهر
 شیعی «خادم» و «صافی» گشت له بهر
 «خادم» نهو شیخه شوخه روو خوشه
 خاوه نی سایه و پایه و پرر هوشه
 له سایه ی نهوا همو شادمان
 زیانی شیرین ، لوتفی بی پایان
 خادم بی تاوو بی خهزنه و مالات
 نهو کاته خهرج بو نهوه ی بوی تمهات
 بی کینه و دلپاک خیر خوی خه لک بوو
 پاک و بی ریا نازاو به که لک بوو
 دایم زیانی به خوشی نهو یست
 روو خوش و ته رر پوش ترشی نه نهو یست
 ساده و بی ههوا له ناو کومه لا
 بزبو نهک ته مه ل ه هه مو هه لا
 نهو وینه ی خور بوو نیمه ش سایه بووین
 بو کوی بچوایه پیکه وه نه چووین
 بو «قهلا میکایل» بو «قهره چیوار»

(۴۶)

بو راوه ماسی و سهیرانی ناو دار
له ناو باخه کان جوگاو جهوزی ئاو
شنه ی بای فینک سیبهری تهواو
کورو کوره زاو خالوزاو پورزا
له هاوسی و هاوری لاوانی ئازا
دهنگ خوش و ده فزنه همو نیکنه باز
گورانی و یاری و یه کبازو سی باز
تازه ههله تهچووین ههله یه که خه یالی
ههله یه که گیروده ی داوی چاوکالی
بهو سوزه پاکه ی شاراوه ی دهروون
سه رهست و بی باک له بوون و نه بوون
فریشته ی ئاشتی ئاگادارمان بوو
هموو شت ههرزان ژیان ئاسان بوو
گهزی ده فلس شالی کووده ری
شالستون فلاح ته ی کرده بهری
ههرزان و تالان ئالو والای جوان
مالی لادی بی کارخانه ی چاپان
کی بوو که نه ی بی دهستی له مالا
بهرگی پاکو جوان بو شایی و هه لالا
تا له ناکلوا گوورگانی فاشیست
په لاماریان داو فریشته یان خست
گیانی نازداران ههرزان و تالان

(۴۷)

ناني جوو زهرات گران وهك ده رمان
جهنگي دووههم بوو زور ناکهم پاسي
گونيه و خيوهت بوو ، گه ليک ، کراسي

* * *

ټهي فريشته کهي ټاشتي پاکو جوان !
ټهي دلسوزه کهي گهلاني جيهان !
ټاگادارمان به ، نابي جاري که
گورگ ههل دس بخاو له يه کمان بکا
ټيمه سه ربازو پاسه واني توين
له گهل دوو ژمندا هموو خوينه خوين
ملياريک سپي و رهش و زهره وهک يهک
هموو ټاماده و وورياو پرر له چهک
چه کي سوفيتي که که و ته ژور خور
بو که لکي مروف نهک بو شهرو شور
ټاشتي ، ټازادي و ، شادي ژيانه
له کيلگاو کارگاو له قوتابخانه
قاقاي پيکه نين ساوای تيرو پرر
به رگي شوخو شهنگ خوشي کچو کور
سازو ټاوازه نازو نيازه
به ختيازي به و جيهاني تازه
بي کاري نه مان ، نه خوشي بران
به ره و ټاسمان ! به هه رزان گهران

(٤٨)

زهردهشت

« ژيانی گه وره پياوان ، به يادمانا دينی که له
توانامانا هه يه ژيانمان بهرز که ينه وه ، وه له کاتيکا
ژيان به جي ته هيلين ، شوين پيی (چاکي و خرابی)
مان له سهر خولی زهمان به جي ته هيلين ۰۰ »

- لونگفيلو -

پياويکی وا دانا ، که بتواني له چند سهد سالیک پيشی له
دايک بون ، ميلله تي نه قام ، که له دهوری « رقو شیوعی بدائی » دا
ژيان ۰۰ بهرو روی چاکه يان بهريت ۰۰ جی شانازی به ۰۰ نهو
پياوه ریک خه ره ، دلسوزه ، دانایه ، زهردهشت بوه ۰۰ له له
دهوری ۶۶۰ ی پيش له دايک بون هاتوته سهر روی زمين ۰۰ له
روژاواي ئیستای ئیرانی شا ، له تازه ربايجان ۰۰

هه ره که چاوی به ژيان که وتوه ، رویه کی له خو به دهری
هه بوه ، له گه له دايک بونیا ، به دهنگی که بهرزی بهرزی که نیوه ،
له باتی ئه وهی وه ک منلانی تر بگری ۰۰ وه بهم پیکه نینه شهرو
ناخوشی له مالیان دهر کردوه ۰۰ وه زهرده خه نهی خواي ئاشتی به
مالیانا پزاوه ۰۰ که شا به مهي زانی ، نه ترسا که له دواروژا تهخته
شلوقه که ی بخاته چالی گور به گوری بهوه ۰ هه ره له بهر ئه وه داواي
کرد به خه نجهر سهری برن ، بهلام ، خه نجهره که له دهستی سهر
بر نه نیشته سهر ملی ۰۰ که دهستی وشک بو ، توره یی شا زیاتر
کلپه ی کرد ۰۰ داواي خسته ناو ئاگریکی زور به گری کرد ۰۰
بهلام له گه تیا فزی دانی ئاگره که دامر کایه وه ۰۰ شا نهی ئه زانی

(۴۹)

خوای « ته‌مزدا » ته‌ی پاریزی ••

له بهر زیره کی ، باوکی ، له ته‌مندی جهوت سالی یا ماموستایه کی
بو گرت •• فیری زانیاری ی بکا ، بهلام ته‌مونه‌ندی پی نه‌چو ، هه‌رچی
ماموستاکه ته‌ی زانی پی و ت ، وه نیشانه‌ی پیغه‌به‌ری ی لیوه دهر
ته‌کهوت •• زانی و دانایی یه‌که‌ی •• له ناوچه‌که‌یا ده‌نگی دا بو‌ه‌وه ••
له ۱۵ سالی یا روی پی‌اوه‌تی لی نیش ، وه له بهر چاو تیزی و پی‌او
چاکی ی خوی ، باوکی هه‌ندی له زه‌وی یه‌که‌ی خوی دایسه
سه‌ر په‌رشتی ی بکا •• وه له ژیانیا ۳ ژنی هینا ، که هه‌تا ، پاش خوی
هه‌ر سیکیان مابون •

که گه‌شته ۳۰ ساله ، بریاری دا که پیوسته بیر کانه‌وه و میلله‌ته
دوا کهوتوه نه‌فامه‌که‌ی پیش خات ، وه له بهر ته‌وه پیوستی به بیر
کردنه‌وه هه‌بو بو قیر بون •• روی کرده کیوه‌کانو به ته‌نیا بی‌ری
له ژیان و لاتنه‌که‌ی ته‌کرده‌وه •• چاوی به تاوو بالدارو گیان له
به‌ران و روزو مانگ و ته‌ستیره‌کان ته‌خشانده‌وه ته‌ی کرده به‌لگه له
بیر کردنه‌وه ینا •

ته‌مونه‌ندی پی نه‌چو ، شورشیکی به هیزی به‌ریا کرد له ناو
کومه‌له‌که‌یا به‌رامبه‌ر خوو ره‌وشتی ته‌وساکه •• وه نه‌ک هه‌ر بو
ریک‌خه‌ریکی گبانی •• به‌لکو بو‌وه ماموستایه‌کی کومه‌لایه‌تی یس ••
وه ته‌وه‌ی به بی‌ریا ته‌هات له باره‌ی « باسی گیانی » گه‌لیکیان بونه
بنجینه‌ی ئاینه‌کانی ئاسمانی •• بروای به به‌هه‌شت و زیندو بونه‌وه‌و
قیامت هه‌بو •• شه‌یتانی به خوای شهر دانا بو •• وه ته‌ی خسته

(۵۰)

روی گهله‌کهی که ههر « حه‌فو و خیر » به سهر ته‌که‌ون •
و ده‌وهی لای پیویست بو ، په‌رستری ، چوار شت بو ••
خولو و ناگرو ناوو روژ •• وه په‌رستی ههر یه‌کیک له‌وانه ، له بهر
هویه‌کی بنچینه‌یی شه‌وساکه بو •• ناگری بویه شه‌په‌رست •• چونکه
ته‌ی زانی « نامانی نیه » وه له‌و باوه‌رده‌دا بو که شه‌گه‌ر هاتو په‌رستی
ته‌توانی که له شه‌ری خوی لا دا ••

وه بو بلاو کردنه‌وهی شه‌م ناینه تازه‌یه‌ی که‌وته گه‌ران به
شارانا •• وه شه‌چوه ههر لایه‌ک خه‌لکیکی زوری دوی خوی
شه‌خت •• وه له ماوه‌یه‌کی که‌م‌دا توانی روی کومه‌له به‌سراوه‌کهی
بکاته‌وه‌و خوی شه‌رو ناشتی‌یان پیشان بدا •• وه به‌م چه‌شنه خه‌بانه
۷۷ سالی برده سهر •• له سالی ۵۸۳ ی پیش له دایک
یونی عیسی دنیای به جی هیشت •• به‌لام تا‌کو ئیستاش هندی له
هیندی‌یه‌کانو به‌شیکی که‌می ئیرانی ، بروایان به ناینه‌کهی ههر
ماوه ، « ناینی زرده‌شتی » وه هه‌تا ناینه ناسمانی‌به‌کانیش نه‌یان
توانیوه کاریان تی بکه‌ن •

ته‌وهی له‌م باسه‌و باسی ژیانی پیغه‌م‌به‌ره‌کان یومان ده‌رته‌که‌ویت ،
پیش هه‌مو شتیک ریک‌خه‌ریکی کومه‌لایه‌تی بوون ، وه گه‌لیکیان
سودیان له بیروباوه‌ری ته‌وهی پیشیان وه‌رگرنود ، که شه‌توانین بلین
بونته زنجیره‌یه‌کی به‌یه‌که‌وه به‌سراو ••

کاکه مهم فخری

(۵۱)

نامه یهك

به غنا : ناسو

ئهو نامه یه ی درانت
سوزی دل بو
زور به کول بو
همستی دهرونی پر جوشم
منالی بو
جگهر گوشم
بو تسانت

نامه یه بو ملوانکه یه
به ووشه ی کوردی هونراوه
له ههر باخی گولیکی جوان
کردمه چه پکیکی رازاوه
بو یاقوتی ملوانکه یه
بو ئهو سینگه نهرم و خاوه

دهنکی موروی دهره ووشه دار
له فرمیسکی ئه ستیره کان
سه ر چیمه نی به رخوره تاو
بو ماچیکی گهردنی جوان

(۵۲)

تامه زرويه ، پر تاسه و تاو

به تالی تیشکی زیرینی
خوری دم که لی ئیواره
جوانتر له ئاسوی ره نگینی
ئاسمان که کاتی به هاره
ملوانکه یهك هونیمه وه
نه . . . نامه یهك ، نوسیمه وه

بو بچرانت ؟

بو درانت ؟

به پیروزی خوشه ویستی
شهونخونی دل بیماران
تاسه ی دلداری لیک براو
دله لهرزی ی کاتی زوان^(۱)
به مووچر که ی کامه رانی
ناخی ده روونی دلداران
سوزی ناسکی پرجوشی
ئو نه مامانه ی تیک ئالان
سویندم دایت تا دله که ت
بتهقی کاتی ی به زه یی

(۱) زوان : موعده ، به لینی

بيخوينيته وه نامه كهه
ووشه ، ووشه ، به شينه يي
نامه كهه بوو ، وا درانت
دله كهه بوو ، بو ژاكانت ؟!
* * *

ئهو نامه يه كه درانت
ره وانم بوو ،
ژيانم بوو ،
هه وينى ژينو مانم بوو ،
له گورت نا ،
بو فه وتانت

تقبا كنه

سيجاير تركيه

The image shows a pack of 'Turkish Cigarettes' (Turkish Cigarettes) with a mountain landscape on the pack. To the right is a black and white portrait of a woman with dark hair, wearing a light-colored top, looking towards the camera. The pack has the text 'TURKISH CIGARETTES' and 'شيجاير تركيه' on it. Below the pack and portrait is a black banner with white text.

انتاج : شركة دخان الرافدين المحدودة

(٥٤)

لهو ئافره تانهی که نامرن :

لیلو هیرمان

ئهودایکه بی ده نگه‌ی که خوی گرت له

به‌ر ده‌می ئازارو سزای هیتله‌ری یه کانا

ئهلانی یه کان چ له بهشی روزه‌لاتی ئهلانیو چ له بهشی روزاوایه
هه‌رگیز ئافره‌تی خه‌باتکه‌ری سه‌سه‌خت (لیلو هیرمان) یان له یاد
نه‌چوه‌ته‌وه که له پیناوی سوودی میله‌تی ئهلان و رزگار بوونیا له
حوکمی فاشستی یانه‌ی هیتله‌ری یه کان تی ئه‌کوشاه . له هه‌موو لایه‌ک
باسی (دی ئه‌سته رایه) و یادی روزه‌کانی حوکمی نازی یه کان
ئه‌که‌نه‌وه . . . وه ناوی (دایک و ئافره‌تی بی‌ده‌نگی خو گرتوو) یان
ناوه لهو ژنه که ئافره‌تیک بوو هه‌رچه‌ند پولسه‌کانی هیتله‌ر سزایان
ئهدا ئه‌و ورته‌ی له دمه‌وه نه‌ئه‌هات ، یه‌کی بوو لهو ئافره‌تانه‌ی که
چه‌ته‌کانی هیتله‌ر گرتیوونیان ، چونکه سه‌ریان بو بیری شه‌رو
ئیمپریالیسته ئهلانه‌کان شور نه‌ئه‌کرد .

هیرمان له شاری (به‌رلین) له دایک بووه ، باوکی ئه‌نداز یاریک

بوو زوری خوش ئه‌ویست .

لیلو چه‌زی له‌وه بوو که عیلمی کیمیاو گیان له به‌ران بخوینی ،
له به‌ر ئه‌وه چووه به‌رزترین خویندنگا‌کانی (فرانکفورت ئم ماین)
و (شتوتگارت) و (به‌رلین) . له فه‌رانکفورت ناسیایه‌ی له گهل
قوتابی یه سوسیالیست و کومونیسته‌کان په‌یدا کرد ، وه چووه پالیانو

(۵۵)

دهسى کرد به ئيش کردن له گه لیان ، لهو ماوه دا بوی لوا که کتیه
زانستی به کان ، وه به تابه تی کتیه مارکسی به کان بخوینته وه • زور
به گه رمی و تههمیهت پی دانه وه خه ریکی خویندنه وه نه بوو ، وه له
یه ک کاتا دهرزه کانی خوی و عیلمی سیاست فیر نه بوو ••

لیلو هیرمان هه رچهند له خیزانیکی بورژوازیی خاوه ن ری و
شوین بوو ، به لام ته مه نه بوو به کوسپ له ریگای نه وه دا که
خه بانیکی سه رسه رختانه بکا به رامبه ر به خو ئاماده کردن بو شهر ،
وه له گه ل خه لکی ترا تی بکوشی بو دوور خستنه وه ی تاپوی به سامی
جهنگ • دهسیکی باشی هه بوو له وینه گرنا ، که لکی لی وه رگرت و
وینه ی وای نه کیشا خه لکی بانگ نه کرد بو خه بات به رامبه ر
حوکومه تی جهنگ و ویرانی •

له سالی ۱۹۳۳ دا لیلو یه کیک بوو له قوتابی یه کانی زانستگای
به زلین • نه و کاته له گه ل هاوری کانی به ئاشکراو گه رم و گور
تی نه کوشا ، نه له قوتابی یه فاشستی یه کان نه ترسا وه نه له کار به
دهستان •• فاشسته کان وه ک چه ته و سه رسه ری ی ناو کولانان به
زور رایان نه کیشایه سه ردابه کانی زانستگاوه ، نه وه نده یان له قه لی
نه داو نه یان کوتا تا خوین له له شی بازاره قه ی نه به ست •

به لام نه م کرده وه توقینه رانه هیچ لیلوی شل نه نه کرد ، به لکو
باودری به تین تر نه کرد به و ئامانجه ی که هه ولی بو نه دا ، وه به وه که
پیویسته هه میشه ئیش بکری و خه لکی نیاز پاک کو بکرینه وه بو
تی گه یاندنو رزگار کردنی میلله تی نه لمانیا •

« نه م حوکمه فاشستی به ی ئیستا مانای چی یه ؟ »

(۵۶)

بهم ناوو نیشانه ، لیلو هیرمانو هاوری کانی بانگیکیان نوسی ،
قوتابی یانی زانستگا که یان تیا هان دا بو هاوکاری و ئیش کردنو
وریایی له یاسای رهشی توقاندن که له پشتی کومپانی به قورغ کهر
(احتکاری) • کانهوه خوی داگرتبوو •

بو سهینی ئهم بانگه به تهخته ی (بو زانین) ی زانستگای
بهرلینا دا کوترا •• بهریوه بهرایه تی ی زانستگا به جاریک رکو کینه ی
بزووت •• بریاریکی ناله باری ده رکرد ، وه فه رمانی دا که لیلو له
زانستگا ده ربکری هه رچهند له قوتابی به پله بهرزه کانیش بوو ! لیلو
ئهمه ی زور لا گران بوو وه دهروونی بریندار کرد ، له بهر ئه وه
ناچار بوو خوی بشاریته وه به نهینی دهس کا به ئیش ، ناویکی
خواستهمه نی ی بو خوی دانا ، وه له گهل نیاز پاکانا کهوته کار ،
به یان نامه ی له چاپ ئه داو به مال و گهره ک و کارگانا بلاوی
ئه کرده وه ، هه تاوه کو هه ندیکیشی ئه برده زانستگا که ی جارانی
خوی •

پولیس ی « ئیس ئیس » ی هیتله ری له هه موو کونو قوژبنیکی
بهرلینا به دوایا ئه گهران ••
ئا له م وه زعه ئالوزه به سهامه دا ، لیلو « فالتهر » ی کوری لی
کهوته وه ••

لیلو که سهیری فالتهری ئه کرد وای ئه زانی هه موو ساوایانی
گیتی له دهوری خر بوونه ته وه ، سهیر کردنی پر خوشه ویستی ی
خوی دابهش ئه کرد به سهر هه موو یانانو ئه گه رایه وه سهر ئیشسه
سیاسی به که ی •

لیلو هیرمان ناچار بوو که هم کزه‌ی جهرگه‌ی خوی بداته
دهس بلوک و دایکی له شاری شتوتفارت ، چونکه سیخوره کانی ئیس
ئیس له هموو لایه کهوه خویان بو ملاس دابوو ، همیش ئیشه کانی
ئیجکار زور بوو .

لیلو سه‌ری له چهند شاری هلمان هدا ، جاریک له خوارووی
هلمانیاوه کو بوونه‌وه‌ی گشتی پیک ههینا ، جاریکی تر له « فرتن
بریج » یا له « بودن زی » هاواری هه کرده کریکاره کان و
کوبوه‌وه کانی ترو بانگی هه کردن بو ئیش کردنی یه ک خراوی
ریک و پیک ، بو دوور خسته‌وه‌ی تاپوی جهنگ و تیک شکاندنی
چه کی ویران کهر ، وه بو دروست کردنی پاشه روزیکی باشتر که
ناشتی تیا حوکران بی .

له کانووی یه نه‌می ۱۹۳۵ دا پولیسی هیتلر « لیلو هیرمان » یان
گرت . که بردیانه به‌ردهم « لیکوره‌وه » کان ویستیان به زور وای
لی بکن که « پی لی بنی ! » به‌لام هه وه ک شاخی سهخت له روویانا
وه‌ستاو ورته‌ی له دم نه‌هات و وه‌رامی نه‌ه‌دایه‌وه ! ئیس ئیس و
لیکوره‌وه کان هموو هویه کی سزا دانیان به کار هینا بو هه‌وه‌ی پی لی
بنی . . پولیس هموو روزی له سه‌ردابه کانی سزادانا « سه‌ریان لی
هدا » . . هیچیان لی نه‌ه‌ویست هه‌وه نه‌بی که پی لی بنی و ته‌لیسمی
شفره کانیان بو بکاته‌وه . . به‌لام هه‌وه پی ده‌نگ هه‌وه‌ستاو خوی
هه‌گرت . .

که پولیسه کانی هیتلر به‌زین له روویا دایان به « دادگا »
دادگایش له هاوینی ۱۹۳۶ دا حوکی خکاندنی دا . .

(۵۸)

بهلام نهو کاته دا نهو حوکمه جی به جی نه کرا ، لیلو هیرمان
 دیسانهوه به ته نیا خرایهوه ژووریکي به نديخانه ۰۰
 دیسانهوه لیلو هیرماني به باوهر به گهل ، له رووی هه موو جوهره
 شیوه کانی سزادانی گستاوو ئیس ئیس دا خووی گرت ، به سه ری
 بهرز وه ک پولا مایه وه پی ی له هیچ نه نا ۰۰
 پولیسی هیتلهر ، پاش « بیر کردنه وه » پیلانیکسی دوزه خی و
 شه یثانانه یان هات به بیرا : ویستیان که لک له « کور » ه که ی لیلو
 وه برگرن ، بو نه وه ی کار بکه نه سه ره هستی دایکانه ی نه و ثافره ته
 تیکوشه ره !
 لیلو له زیندانه ته نهایی به که ی دا بیری له جیهانی رووناکي و له
 هاواری کانی و له خه لکی نیاز پاک و له فالتهری کوری خوشه ویستی
 نه کرده وه ، کوتویر گوی ی له م هاواره بوو :
 « دایه ۰۰ دایه ۰۰ بی بجه بو لای خوت » ! نه م دهنگه وه ک
 کاره با به هه موو گیانی لیلوی دایکا کشا ۰۰۰
 کی بی هه ست به هه هستی نه و کاته ی لیلو نه کا ؟ (کوره که ی)
 بانگی نه کا ۰۰ کزه ی جهر که که ی لیره یه !
 بهلام هه ر بی دهنگ مایه وه ، خوی گرت ، هه رچهنه
 مووچر که ی مهرگی لی نیشبووو ، وه که وتبوه لیواری نه و جیهان !
 له سالی ۱۹۳۸ دا نه م تیکوشه ره قاره مانه گیانی سپارد !
 میزوو ناوی نه م جوهره دایکانه به زیندوو نه هیلته وه که
 تیکوشاون له پیناوی مرو فایه تیدا ۰۰

له ئه ده بی تور کی به وه :

ئه مرو •• به ک شه مه به

دانه ر : نازم حکمه ت

وه دگیرر : که مال غه مبار

ئه مرو به ک شه مه به •••

ئه مرو له به که م جارا هینامیانه بهر هه تاو

وه بو به که م جار له ژیانما

لیلو مرد ، به لام هیشتا ئه ژی •• چونکه لاپه ره به کی پرشنگداری
نووسی له میژووی خه باتی ئافره تانا ، نه ک تنها له ئه لمانیا ، به لکوو
له هه موو جیهانا •

ئه مرو بلوک و دایکی لیلو به دلنیا بی به وه ئه لین ئه و مناله که
هاواری له • دایکی ، ئه کرد ، فالته ری کوری لیلو هیرمان نه بوو ،
به لکوو گسستا بوکان ئه م مناله بیگانه یان له به کی له نازی به کان
وه رگرتوو ، وه هینابوو یان پیلانه که یانی بی سه ر بگرنو کاری بی
بکه نه سه ر ههستی لیلو ، تا به م شیوه ناپه سه نده ناچاری بکه ن که
بی لی بنی •

مناله کانی لیلو هیرمان ئه مرو پاش ئه وه ی که له ئه لمانیا ی
دیمو کرا تیدا هه موو توانا به ک ، وه هه رچی یان پیوست بی بو یان
ئاماده کرا وه ، به خویندنه وه خه ریکن له جیهانیکا که خوشه ویستی و
ئاشتی بالی خوی به سه را کیشاوه ••

وه دگیرر له عه ره بی به وه :

محمدی مه لا کریم

(٦٠)

رەق وە سستام ••
 واقم وور ما که ئاسمان تا ئەم رادە بە لیم دورە ••
 تا ئەم رادە بە بەرینە ••
 لە پاشان بە مل که چی لە سەر زەوی دانیشتم ••
 وە پالم بە دیوار دا
 لەم ساتەدا شەبۆلی نام گریته وە ••
 وە نە سەر بەستی خەریکم ئەکات و ••• نە ژنە کەم
 خاڭ و ••• من و ••• خور
 من بەختیارم
 ۱۴ سالم لە بەندیخانەدا بەری کردووە
 و ۱۷ سالی تریشم لە پیشە ••
 لە میشکما ئالایەک ئەشە کیتە وە
 سورە وەک خوین
 شەیدای ئافرەتی بووم
 سسپی بە وەک شیر
 گورانیک ئەلیم ••
 لە هەموو گورانیک پرر هیواترە
 لە گورانیکە کەما :
 سەرکەوتنی خەلک و خوشی و ناخوشی یانە •
 وە لە ناو دەستما
 دەستی ژنە کەمە کە دەستی بە دەستم ناکەویت •
 * * *

بنیادهمی تیر نه‌خور

کویه : عبدالحق علاء‌الدین

نهمرو که سه‌دهی بیسته‌میننه ، نه‌بینین گورانیکی به‌گچار زور به‌سهر رژیمی سه‌رمایه‌داریدا هاتوه ، نه‌ویش په‌ییدا بونی ئیمپه‌راتوریه‌تی « بلیونیران » . هه‌مووشمان نه‌زانین نه‌مه‌ریکا نهمرو ده‌وله‌مه‌ندتدین و گه‌وره‌ترین ده‌وله‌تیکی سه‌رمایه‌داری به‌له‌سه‌ر رووی زه‌مین ، وه‌بی رقابه‌ریش به‌هیزترین و ده‌وله‌مه‌ندترین نه‌ماله‌ی سه‌ر زه‌وی خیزانی « روکفه‌له‌ر » . که‌له‌نه‌م‌ریکا‌دا ده‌ژی . سه‌رمایه‌و ده‌س مایه‌ی نه‌م خیزانه‌ده‌گاته‌شه‌ست بلیون دولار ، یانی شه‌ست هزار ملیون دولار . جا‌نه‌گه‌ر بینین نه‌و دولاران‌ه‌ریز بکه‌ین و له‌ته‌نیشته‌یه‌کتریان دانین ده‌بینین نزیکه‌ی ۱۸۲ جار به‌سه‌ر زه‌مین‌دا ده‌سووریته‌وه .

هه‌موو جیهان بکه‌ریت نایینی هیچ‌خیزانیک به‌ده‌سه‌لات و ده‌س رویشتوو بی به‌سه‌ر کار به‌ده‌سه‌ستانی حوکومه‌تا به‌قه‌د خیزانی روکفه‌له‌ر . نه‌توانین بلین هه‌موو سیاستی نه‌م‌ریکا بریتی به‌له‌ده‌برینی به‌رزه‌وه‌ندی نه‌م خیزانه . گه‌وره‌ی نه‌م نه‌ماله‌یه (جون روکفه‌له‌ری به‌که‌م) . له‌سالی ۱۸۹۰ دا به‌ناوی (ستاندارد ئویل) شه‌ریکه‌یه‌کی دامه‌زراند که سه‌رمایه‌که‌ی ۱۰ ملیون دولار بوو . (فریدریک جینس) پرس پی کراوی تایبه‌تی ئابووری پی‌ی گوت نه‌و پاره‌و ده‌س مایه‌ت زوو کو ده‌ته‌وه‌و ده‌که‌وته‌سه‌ریک ، جا‌نه‌گه‌ر بیتو بلاوی نه‌که‌یته‌وه‌و نه‌ی‌خه‌یته‌کار نه‌وا

(۶۲)

ٲهٲٲه به لای سه ر شانت ، وه ك تاپیره به ر ٲٲك چون له سه ر شاخی
ٲٲه خواری خوتو به ماله كه شت له زیریا ده هاری . له سه ر قسه ی
ٲه و یازده سالی نه بر د له سالی ١٩٠١ دا سامانی گه ٲسته دوو سه د
ملیون دولار . وه نه گه ٲسته سالی ١٩١٣ بوو به ٩٠٠ ملیون دولار
به م جو ره ماومی .٤٠ سال یاره كه ی هه ر له زور بوون بوو .

له سالی ١٩١٧ دا شماره زای ئابووری جیمس کین گوتی : کی
بی ٲتوانی رقابه ری و به ره ه لستی خاوه ن شه ریکه ی ستاندارد ئوبل
ٲکاو زال بی سه ریا كه قازانچی سالیکیان شه ست ملیون دولار بی ، وه
ده ستیان به سه ر هه موو کارخانه کانا دا گرتوه و وا خه ریکن شه مه نده فه رو
ترامواش بگر نه ده س خویان ، زوری پی ناچی هه موو ولات دا گیر
ده كه ن و ده ٲته مولکیان .

ٲه م خیزانه له ٲیش شه ری گه و ره ی به كه ما بوون به خاوه نی
گه و ره ٲرین شه ریکه کانی نه وت . سه ره رای ٲه وه ش چوونه ریزی
خاوه ن بانقه گه و ره کان . به ته وای ده ستیان گرت به سه ر شه ریکه نی
شه مه نده فه ر ، مس ، برنجه دا ، به شداریش بوون له چه ند شه ریکه ی
دارستن ، نیکل ، ره ژوو ، دا . هه روه ها به شیان له ژورترین
کارخانه کانی ترا هه بوو .

ٲٲتر كه جهنگی گه و ره ی به كه م هه لگیرسا ملیونه دراوه کانیان
كه وته زور بوون . ته نیا خیزانی رو كفله ر له ماومی شه را یانی له
سالی ١٩١٤ وه تا ١٩١٨ ٲٲنچ سه د ملیون دولار قازانجیان ده س
كه وت . جا كه جهنگ کوتایی هات زانی یان چاره ی ساغ كرده هوه و
فروشتی كه ل و ٲه لیان نار د نه بو ده ره وه ی ٲه مریکا . له به ر ٲه وه له

(٦٣)

لایه کت خه ریکی پوره پی دانی چینیه وهی سامانیان بوون له ناو خویانا
له لایه کی تریشه وه ته قه لای دوزینه وهی بازاریان له دهره وه ئه دا •
توانی یان ئیمتیزی دهره یانی نهوت له زور جیگای عالم وه ر بگرن
به تایه تی له ئه مریکای لاتینی و روژ هه لاتی ناوه راست ، وه به
سه دان ملیون دولاریان خه رج ئه کردو ئه دا به بهر تیلی پیلوانی سیاسی و
حوکوومه ته کان بو ریک خستی پیلان و موئامه راتی سیاسی ، سه بر
سه بره پی به پی ئه م خیزانه توانی به شیککی به گجار زور بو خوی
له بن دهستی ئیمپریالیزمی ئینگلیز دهر بینی وه له سه ر حیسابی وان
هزاران ملیون دولاریان خسته گیرفان •

دوای جهنگی گه وری به کهم له چوار بهش سه بهشی نهوتی
هموو گیتی له دهس ئینگلیزه کان بو له کاتیکا خیزانی رو کفله ر یه کت
پیر نهوتی له دهره وهی ئه مریکادا شک نه ئه بهرد ، به لام که جهنگی
دووم هه ل گیرسا ئه م خیزانه له گه ل هاو به شه کانی توانی یان دهس
به سه ر چوار یه کی هموو نهوتی ده ولته سه رمایه داره کانا بگهن •

ئیر به رژه وه ندو دهس روینی ئه م خیزانه وه نه بی ته نیا بووبیته
هوی نا کوکی و چه وساندنه وهی چینی کریکار له ئه مریکادا به لکو
بووبیته هوی رقابه ری و مل ملانی ی ته واو له گه ل ئیمپریالیزمی
ئینگلیزش • ئه وه له لایه کت ، له لایه کی تریشه وه به رژه وه ندی یان
له گه ل ئاره زووی گه لانی عه ره بی و ئه مریکای لاتینی و کورده کان و
هموو گه لیککی تینوو به خوینی ئازادی ریک ناکه وی • جا هه ر له
به ر ئه وه شه خیزانی رو کفله ر جله وی هه لسوورانندی کارو باری
سیاسه تی ئه مریکای به ته واوی گرتوه ته دهست •

(٦٤)

ئىستا با بزائين له بهر چى ئىم خيزانه حەز به داگىرسانى شەر
ئەكاو چى دەس ئەكەوى ؟

بى گومان له شەرى دوھەمى گىتى دا هيزى چە كدار نەوتى
زور به كار ئەهينا ، وە بەشى زوريش ئەيان كرده مەوادى كىمىاوى
بو زەخىرە . وە له كاتىكا وەكوو گەلا ريزانى بايز گەنجو لاو له
مەيدانى شەرا هەل ئەوهرين ، ئىم خيزانه له جيوە پاليان لى دا بوەو وە
دوو ھەزار مليون دىناريشيان قازانچ خستە گىرفان .

بەم بنەمالە بە دەلين خيزانى (نەوت) چونكە لەمەو پىشو
ئىستاش نەوت كوله كەى ئىم بنەمالە بە . بو بە له سالى ۱۹۵۶ دا له
گەل ھاوبەشە كانى تريان دەسيان بە سەر پىنچ بە كى ھەموو نەوتى
دەولەتە سەرمايە دارە كانا داگرت ، بەسيان له نەوتى فەنزە وىلا گەيشتە
۵ ز ۶۷٪ وە له ھى روز ھەلاتى ناوہ راست بوە ۵۵٪ .

بە راستى ئىم خيزانه ئەمرو بوەتە كوله كەو راگرى ئىمپىريالىزمى
ئەمريكى . ئەو كەل و پەلەى دەولەتە سەرمايە دارە كان كە بو
دەرەوہى دەنيرن لە پىنچ بەشى سە بەشى ھى ئەمريكايەو بنەمالەى
روكفلەر لە چوار بەشى سە بەشى ھەموو قازانجيان لە دەرەوہى
ئەمريكادا دەس ئەكەويت .

شەريكەى ئارامكو نەوتى عەربىى سعودى دەرەھىنى كە بو
بنەمالەى روكفلەر ئەگەریتەوہ . تەنيا لە يەك سالدا ۵۸۰۵ مليون
دولاريان قازانچ پى برا ، وە ئەو پارە يەش گەلى زورترە لەوہى كە
بە درىژايى شەرى يەكەم دەسيان كەوت كار بە دەستى كارخانە كانى
ئەمريكا لە ھەموو كەسيك باشتريان ئەزانى كە دواى شەرى دووھەم

(۶۵)

جاچ زوو چ درهنگ توشی تهنگ و چهلمه می فروشتنی به ره همه کانیان
تهبن ، جا بو تهوهی پیشه کی لهم گیرو گرفته خویان پاریزن ههستان
روویان له ده رهیتان و درووست کردنی تهو چهشنه شت و مه که کرد
که حوکومتهت خوی کریاری بیت ، تهوهش درووست کردنی
که رهسهی بهر باد کردنی بنیادهم بوو . جا تهینی له سالی ۱۹۴۶ دا
لهو کاته دا که خیزانی روکفله رو تهوانی تر دهسیان به سیاسه تی
درووست کردنی چه کی ویران کهر کرد ، شهری ساردیش له
مابهینی دهوله ته کانا پهیدا بوو ، وه واش به تهما بوون که لهم بابه تهوه
زور پیش کهون وه دهسیکی دریرتر پهیدا بکهن .

جگه له نهوت که دهسی به سهرا گرتبو زوو ، هیشتا شهر
هر له گوری مابوو ، تهو خیزانه جانه وه ره جهره وی دروست کردنی
چه کی نهینی و نوی « چه کی تهتوم » ی گرته دهست ، وه دهوله مهنده
قورسه کانی تریش به شداری یان ته کرد وه ک « مورگان » و « دی
بونت » .

گه لی له شاره زا بهرزه کانی کاروباری تهتوم زور جار به ناوی
حوکومته تی تهمریکا وه ته دوین ، بهلام له راستیدا هه موو موچه
خوری خیزانی روکفله رن . بو وینه « جیمس کونات » سهروکی
لیژنه ی لیکولینه وه ی پاراستنی نیشتمانی بوو ، پاشان له سالی ۱۹۴۱
دا کرا به تهندامی لیژنه ی تهتوم ، که تهوسا له شهش کهس پیک
هاتبوو ، وه سهروک « روزفلت » خوی سهروکی تهم لیژنه بوو .
تهم کابرایه سهره رای تهم فرمانه گرنگه ی ، کار به ریوه بهری

(۶۶)

مهعهدهی روکفلهر بوو • یان « نویس شتراوس » سهروکی پیشوی
لیژنه‌ی هیزی ئوتوم پیش تهوه‌ی خوی بکیشیته‌وه‌و واز بینی زور به
توندی ره‌خنه‌ی له وه‌ستاندنی تا‌قی کردنه‌وه‌ی ئوتوم ته‌گرت له‌و
کاته‌شا پرس پی کراوی ئابووری خیزانی روکفلهر بوو • یان
« ماریون بویر » که پیشا کار به ریوه به‌ری گشتی لیژنه‌ی هیزی
ئوتوم بوو ، وه ئیستاش بگیری شه‌ریکه‌ی « ستاندارد ئویل » • •

له‌م بابته‌ه زوری تر هه‌یه که ناتوانین ناوی هه‌موان بینین •
گوفاری « کولیر » ی ئه‌مریکی له‌م بابته‌وه‌ه به‌ه کورتی جوانی
نووسیوو : « ته‌گه‌ر یارمه‌تی بئه‌ماله‌ی روکفله‌ر نه‌بوایه‌ه ئه‌مریکا
نه‌ی ته‌توانی له‌ کاتی جه‌نگا ، وه بگه‌ر ئیستاش خاوه‌نی یه‌ک بومبای
ئوتوم بیت » •

به راستی ته‌گه‌ر بمانه‌ویت به‌ ته‌واوی شاره‌زایی له‌ بابته‌ه ئه‌م
خیزانه‌ه ته‌ژده‌هاکه په‌یدا بکه‌ین پیویست به‌ کتییکی گه‌وره‌ه ته‌کا که
له‌ سه‌ری بنووسری • به‌ کورتی هه‌یج کارو بارو کارخانه‌و سازمانیک
یه‌ له‌ ئه‌مریکادا ده‌ستی ئه‌م خیزانه‌ی تیدا نه‌بی •

بیرو رای ئه‌م خیزانه‌ه چیه‌ه ؟ هه‌ر که‌سی نه‌ختی شاره‌زایی هه‌بی
ته‌زانی ته‌نجامی ته‌و په‌ره‌ ساندنو ده‌س رویشته‌ی خیزانی روکفله‌ر
بو چی به‌ کار دی •• بی گومان بلیونه‌ه دراوه‌کانیان بو درووست
کردنی مردن به‌ کار دی • وه له‌ بابته‌ه کارو بازی جیهانه‌وه‌ه بیرو
رایان له‌م چه‌ند به‌نده‌ی خواره‌وه‌دا کو بوه‌ته‌وه‌ه •

۱ - ته‌یانه‌وی با‌زاره‌کانی ده‌ره‌وه‌یان پاریزنو هه‌ر کراوه‌ بیت

(۶۷)

بو چه ک و که رسته ی جهنگ •

۲ - ته و او کردنی داگیر کردنی روز هه لاتی ناوه راست وه دامر کاندنه وه ی جوولانه وه ی نازادی خوی عه رب ، نه وه ش له پروژهی نایزه نه اوهر دهر نه که وه ی •

۳ - به گزا چوونی بیرو رای سوشیالیزم چونکه مه ترسی به کی زوری بو سه ر پیلانه کانیا ن هه به ، وه ک له هیره شه که ی ماکارتی دیار کهوت •

نه و سه به بنده ی سه ره وه به ک نه گرن و سیاسه تی « لیواری شهر » یان لی په یدا نه بی که نه مرو ئیمپریالیزی نه مه ریکا پیوه ی هه ل دهستی • نه مه ش بیرو رایه کی چه سپاوی خیزانی رو کفله ره ، چونکه هیچ ریگایه کی تر شک نابهن بو په ره پیدان و زور کردنی بلیونسه دراوه کانیا ن • ته نیا رویشتن له سه ر سیاسه تی پر چه کی و فراوان کردنی ئیمپراتوریه ته که یان نه بی ، وه بو گه یشته پان به م نیازه یان نه بینین به ته و او ی دهسیان به سه ر سیاسه تی ده ره وه ی نه مه ریکا دا گرتوه •

پاله وانه کانی سیاسه تی لیواری شهر :

که نه م باسه مان گوی لی نه بی و امان لی نه کا که به دوای پاله وانه کانیا نا بگه ریین له کوشکی سپی دا که زوریان له خیزانی رو کفله رن یان موو چه خوریانن ، وه له سه ر دهسته ی هه موان که به توندی سیاسه تی لیواری شه ری گرتبو و وه زیری ده ره وه ی پیشووی نه مه ریکا (جون فوسته ر دالس) ی گور به گور بو و که سه روکی خیزانی رو کفله ر بو و ••

له دواى وى (ټلن دالس) كه سسه روكى موخا بهراتى
ټمريكايه ، وه پيشا پرس پى كراوى خيزانى رو كفلر بوو . وه
ټميرال (رادفورد) كه پيشا سر كردهى گشتى سوپاى ټمريكا
بوو ، وه په يوه نديكى زور به تينى له گډل خيزانى رو كفلر هه يه .
وه (نيلسون رو كفلر) كه تا ټم نزيكانهش يارمه تى ده رى
تابه تى سهره ك ټايزه نهاور بوو ، وه (جون رو كفلر) ي سبه م
كه گوره ي ټم بڼه ماله يه ، وه دانه رى سياسته تى ټمريكايه له باره ي
روژه لاتى ناوه راسته وه به شيوه يه كى تيكرايى . له هه مووى جواتر
كه و ترا بى له بابه ت ټم خيزانه ي كه كاروبارى هه موو ټمريكايه
هه ل ټه سوورينى ، ټم وه بوو روزنامه ي « ديلى كومباس » ي ټمريكايى
پيش چند ساليك نووسيووى :

« سياسته تى دهره وه ي ټمريكا له هوده كانى شهريكه ي (ستاندارد
ټويل) دا دهرى له ويوه ټه چيټه وه زاره تى بهرگرى له ناو سوپاو
هيزى دهر يابى ، شهر په رسته كان بريارى له سر ټه دن ، جا ده گاته
وه زاره تى دهره وه ، ټه وسا وای دهر ده خن كه گوايه سياسته تى
دوله ته » .

ياساى جوولانه وه ي مليونه دراوه كانى خيزانى رو كفلر ټه وه يه
(له قازانجى نه وتو ټوتوم بو خو پيدا دان به جهنگ) به لام ټه مرو
ياساى جوولانه وه يه كى تر هه يه كه سياسته تى خيزانى رو كفلر خوى
له بهر را ناگرى و بى هيزه بهرامبه رى . ټه ویش هيزو تواناى گهلانى
سر زه مينه بو پاراستى ټاشتى له جهاندا .

(٦٩)

به ریم کردی

ن - سوله یمانی

به ریم کردی و گه رانه وه
به ته نهایی ، به ته نهایی
ئه وهی دواکات برایه وه
ووتت ، له یادا مایه وه
به تیشکیکی سپی جوان
له سهر په ردهی دلی بریان
ئه نوسم باسی چاوی جوان !
به بی له نگی ریکو ره وان
ههل بقولی له ناخی گیان
شیرینتر له شنهی به یان

چون بوو هاتیه سهر ریگه م ؟
ئاوه دانیت خسته جیگه م ؟
دلم پیش تو ئاواره بوو
درهختی ژینم بی بهر بوو
گیرو گورفتم ئه وهیه !
رادهی بیرم که بی په یه
روزانی پیشووم له بیر چوو
میژووی ژیانم له دهست چوو

(۷۰)

راکردوو

وهرگير - قهلادهزه : محمد فدا

- خو من لهم ژيانه پر تنگ و چه له مه و کم مووچه يي يه و بي
حسانه و يه هه راسان بووم ، چهن ساله لای خوی مووچه خورم
هيشتا فلسيکم پاشه کهوت نه کردوه و نهم توانیوه ماليک و خيزانيک
پیکه وه بنيم . به تايه تي نه مسال که بوومه خه زينه داری ميري له
دائيره که ما . فرمانه کهم هه رچه نده خاوهن شه رفه ، به لام نه رکم
زور گرانه بهر پرسيارم له بهر ده می سه روکی دائيره دا له سه ر
تاقه فلسيک . روز تا ثيواره و شه و تا نيوه شه و خه ريکی زماردن و
ونوسينم . له موچه که ی خوشم زياتر خو ناتوانم دولاريک له هم موو
پاره يه ی که له بهر ده ستمايه هه ل بگرم . ئای کوره من زور بي
بيرو هوشم بوچی ناتوانم پاره هه ل بگرم؟! زور چاک ه ه ل نه گرم
هه ر نه م شه و سه ر له ثيواره که سه روکی دائيره رويشته وه من

هه ر وه کو تو ...

به بي درو ...

نه ريچکه ی بيرم ، نه هوشم

نه ما گشتی ، به پهروشم

خوشه و يستيم ناگرينه

زور به تينه

سپي و بي گهرد

ناشتی ژينه

(۷۱)

ناروممهوه خوم خهريک تهکم به کاروباری سندووقهوه ، له پاشانا که کهس له دهورو پشتم نهماشان تهکم به پارهی سندووقاو ملیونیک دینار تهخمه جانتاکه مهوه و سواری توتوموبیلی دائیره تهبم و تا روز تهبتهوه خوم تهگه یه نمه سنووری یه کی له دهوله ته دراوسی کان وه له شوینیکی قهره بالغا به شیوه یه کی نه ناسراو زیانیکی خوش دوس پی تهکم ، کی شوین پیم ههله تهگری ؟ کی هه یه تهم سامانه م لی بستینهوه ؟ بی گومان هه ر بو خوم ته بی و بهس .

تهم وت و ویژه رازی دهروونی کار به دهستیکی میری بسو که کیلی سندووقی له گیرفانا بوو وه زور جیگه ی دلنایی سهروکی دائیره که بوو . لهم کاته دا سهروکی دائیره خوی کرد به ژووره که یاو وتی : برا گیان لام وایه شهوو روز حسانهوه ت له خوت حهرام کردوه له ریگه ی کارو باری میری دا ، ئای چهن فرمان بهریکی دلسوزو خزمهت گوزاری ! خوزگه چهن کهسیکی وینه ی تومان لهم دائیره دا بپوایه تا کارو باری میری به جواترین شیوه و ریک و پیکي به ریوه بچوایه . برای خوم ههلسه بچو بچه سیره وه و ئاره قی ماندوو به تیت بریژه ، ئیتر تهوا ئیواره داهاتوه شهوه . . به لام تهم له دلی خویا گالته ی به قسه کانی سهروک ته هاتو ته ی وت : « ئاش هار له خه یالی و ئاشه وان له خه یالی ! » سهری هه لبری و له وه رامی سهروکا وتی : « گهورم ! دهسی ماندوو له سه ر سکی تیره . من خوم به بهختیار تهزانم که له پیناوی فرمانی میری دا خوم بهخت بکه م ، پیم خوشه خوم ماندوو بکه م بو روو سهرووری خومو شادمانی ی تو . . تهم شهو تا لای نیوه شهو تهم شوینه جیگه مه بو

(۷۲)

ټووهی ټوانم ټو ټرکانه‌ی که به سه‌رما ټه که‌وټه‌وه له پشه‌وه رایان
پهرینم • تو ټه‌گر ټه‌روی خوات له گهل ، په‌روشی مانوو بوونی
منت نه‌بی ، گه‌ورم ! »

– ټوخه‌ی ! سه‌روکیش رویشټ ، دائیره چول بوو ، هه‌ر ته‌نیا
فه‌راشه پیره که له به‌ر ده‌رگای سه‌رادا ماوه‌ته‌وه له گهل چه‌ند پولیسی ،
قه‌ی نا‌کا ټه‌وان چوزانن من خه‌ریکی چیم ، کی بیر ټه‌کانه‌وه که
من ، به‌لی من ، که شوینی شانازی و دلنایی سه‌روک و کار به ده‌ستانی
ترم ټم شه‌و له قسه‌ی میری ټه‌دمو بو هه‌میشه خوم به‌ختیار ټه‌کم ؟
ټه‌مه‌یه باشترین پیرو کردار ••

به‌لی ، کار به ده‌ستی خه‌زینه دار ده‌رگای ژوو‌ره که‌ی له خوی
پیوه داو له سه‌ر به‌لینی خوی ملیونیک دولاری له سندووق ده‌ره‌یناو
به‌سته‌ی کردو نایه ناو جاتا که‌یه‌وه و ده‌ورو به‌ری سه‌عات نو له
ژوو‌ره که‌ی هاته ده‌روه‌وه له به‌ر په‌له په‌ل بیری چوو که ده‌رگای
سندووق و ژوو‌ره که داخات ، هاته په‌نا ټو‌توموبیلی دائیره و به کلیلی
تایه‌تی خسته کارو بی په‌روا له ده‌رگای دائیره هاته ده‌روه‌وه بو
قه‌راغ شار که‌وته ری تا قه‌راغ شار له سه‌ر خو رویشټ ، به‌لام
له‌ویوه قاچی نا به به‌نزی‌ناو بوی ده‌رچوو به بی ټه‌وه‌ی بزانی ټه‌نجامی
ټم را‌کردنه چون ټه‌بی ، نزیکه‌ی سه‌سه‌عاتیک به تی‌زی رویشټ ،
له پاشا هه‌ستی کرد که ټو‌توموبیله که به‌ره به‌ره له رویشټا سست
ټه‌بی تا وای لی هات په‌کی که‌وت ، وه‌ستا • کار به ده‌ست کاتی که
به خوی زانی که به‌نزی‌ن ته‌واو بوه ، وه بو‌ته هوی به‌ک که‌وتی
ټو‌توموبیله که ناچار دا‌به‌زی و به بی که‌وته ری و پیره جاتای به

(۲۳)

دهستهوه گزت • تاریکه شهوه سارده ، نم نم باران نهباری ، بایه کی
 توند روو بهرووی کار به دهست دی ، تا ههنگاو یک ههل نهگری بو
 پشهوه ههنگاو یک دیتهوه دواوه ، ههستی به ماندوو بوونیکی زور
 کرد له کاتیکا نیو ساعات ریگه نهرویشتبوو • له دوورهوه بلیسهیه کی
 به هیزی ئاگری به دی کرد ، ئاهیکی هاته بهر ، دانیشته ، نهختی
 حهسایهوه دهمجا ورده ورده بهرهو رووناکییه که رویشته ههتا
 گهیشته دییه کت به ناو ماله کاتیا رویشته خوی کوتا بو نهو بلیسهی
 که له دوورهوه دیوووی که گهیشته نهوی روانی ژوووریکی بچوو که وه
 ژنیککی بالا بهرزی جوان دانیشتهوه روزنامه نهخوینتهوه، به پهله خوی
 کرد به ژووورا •

– شهو باش خانمه که ! چهن شادمانم که بهم ماندوو یه تیهو له
 نیوه شهو یکی وهها تاریکت و ساردا دیمه نهو ژوووره جوانه بچکوله تانهوه
 له ریگایه گی دوورهوه دیم تا بلی ماندوووم ، وه زوریش برسیمه •
 جانتایه که ی داناو له نریک ئاگره که وه دانیشته • ژنهش شهو باشی لی
 کردو به روویه کی خوشهوه به خیر هانتی لی کردو وتی مالی خوته
 نه توانی تیا بجهسیتهوه وه هر ئیستاش خوارده مه نیت بو ئاماده نه که م
 وه بزانه که ئیره مالی یه کیکه لهو ماسی گرانهی به شهو له روخی
 زه ریاکان خهریکی راوه ماسین ، (نه تون) ی دهزگیرانم ئیستا له
 روخه کانا راوه ماسی نه کات •

ژنه ههستاو دهسو برد خواردنی ئاماده کردو هینایه بهر دهه
 را کردوو نهویش قولی لی ههملالی و دهستی کرد به خواردن تا تیر بوو •
 لهم کاته دا ژنه که وتی ئیستا کاتی موسیقایی (جاز) • له بهرنامهی

(۷۴)

رادیودا تا تی نه په ریوه بام گویمان لی بی . . . رادیو کله ی کرده وه
 سه رته ای نهو موسیقایه بوو هیشتا چهن دهقیقه لهو بهرنامه یسه
 تی نه په ریوو که دهنگی یه کی له بلاو که ره وه کانی ئیستگه بهرنامه ی
 موسیقایه ی پچری و وتی : « گوی گره خوشه ویسته کان گوی لهم
 باسه گرنگه بگرن ! نهه شهو به هوی سهردانیکه تایبه تی ی سهرو کی
 دایه ریوه ک بو دایه ره تایبه تی یه که ی خوی ، وه تهماشا کردنی ژووری
 خهزینه ، زانرا که کار به دهستی سندووق دار (جیمس) رای
 کرده وه یه ک میلیون دولاری برده . ناو براو چاو کال ، بالا بهرز
 قز زه رده ، له کاتی را کردنا چاکه تو پاتولیکه شینی له بهرا بوه .
 هر کهس بیدوزیته وه ۱۰ هزاره دولار بهخشش وهر نه گری . . .
 گوی بگرن نهه باسه دووباره نه که مه وه . . . » به خوا جیمس
 نه هیشت باسه بلیته وه رادیو که ی کوژانده وه . ژنه که وتی باسیکی
 ناخوش نه بوو بو کوژانده وه ؟ وتی نه مانه شتی وها بلاو نه که نه وه
 که به نه فلا نیهت . کی هیه بزانی نهو سندووقداره ئیستا له کوی یه ؟
 تزه تی پهری ، ژنه که سهیری جیمسی کردو پی که نی زور پی
 که نی . جیمس وتی : نهوه شیت بووی به چی پی نه که نی ؟ ژنه
 وتی : به راستی نهو خاصیه تانه ی رادیو که باسی کرد هموو له تو دا
 هیه منیش له خوشی یانا پی نه که نم نه لیم !!

جیمس تووره بوو وتی : نهلی چی ناکا تهماغی ده هزار
 دولاره که توی گرتبی ، نه گهر بیتو نهه نهینی یه ئاشکرا بکه ی من
 ناچارم بت کوژم ، بهلام نه گهر واز لهو بیرو باوره بهینی و له گهلا
 رام بی و واز له (نهتون) ی دهزگیرانت بینی پیکه وه نهروین بو

(۷۵)

شونیکى نهينى و نهو پاره موله پیکهوه نهخوين و به شادمانى
راڼه بويرين *

ژنه که که زانى بهو جوړه نهى توانای به سهر جيمس دا نيه
زور به جوانى قسه کاني لى وه رگرت و رازى بوو وتى : جيمس !
کهو ابو من زور پيم خوشه واز لهم دى به ناخوشه بهينم و له گهل
تودا بيم ، بهلام که ميکى تر (نهتون) دى ده ز گيرانم دپته وه بام نهو
نهن بى هلسه بچوره نهو ژووره وه تا ښواره لهوى رابويره من
خواردنت بو نهينم کاتى ښواره ش که نهتون روشت بو ماسى
گرتن نهو کاته من به له ميکى بچووک ښاماده نه که مو هر دوو کمان
نه چينه ناوى و بوى ده رباژ نه بين به بى نهوى که س بزاني *

جيمس نه م بيزه ي په سهند کردو هلسا چوه ژووره وه لى
نوست نهو روزه راي بوارد * لاي ښواره که دنيا ته واو تاريک
بوو ، ژنه که به نه سپايى ده رگا که ي کرده وه وتى جيمس ښاماده ي ؟
بام بروين * جيمس هلساو ده ستى دايه جانتا که ي و له گهل ژنه دا
ښاوايى به که يان به جى هشت و روويان کرده سهر زه ريا * که گه شسته
نهوى له قهراغى زه ريا که دا به له ميکى بچووک وه ستا بوو سوار بوون و
ژنه ده ستى کرد به سهول ليدان * کاتى به ته واوى له دى به که دوور
که و تنه وه و چوونه ناوه راستى زه ريا که وه ، جيمس له خوشى ياناسا
چه پله ي لى داو باوشى کرد به ژنه که دا که بو سوپاس گوزارى ماچى
بکات ، بهلام !! بهلام ژنه قيراندى و وتى نهتون ! بگهره فريام ..
لهم کاته داو لهو شه وه تاريکه و ناوه راستى زه ريا به دا جيمس ښاورى
دايه وه دى له پشت سهر به وه زه لامیک که بى گومان نهتون بوو وه

(۷۶)

رزگار بونی سهروك

عه بدول كه ريم

كويه : كريم شماره زا

ئوخه‌ي سه‌د شوكر رزگار
له گولله‌ي غه‌درو زورداري
له شه‌ستيري تاواكيران ،

نه‌وه پيش خوي له به‌لمه‌كه‌دا شاردبووه ، به چه‌قويه‌كي دريژه‌وه
راوه‌ستاوه .

جيمس ده‌ستى كرد به پارانه‌وه‌و زاني كه ژنه‌كه به فيل
هيناويه‌ته ئيره ، به‌لام پارانه‌وه سوودي نه‌به‌خشي . . . ئه‌تون هه‌لى
كوتايه سه‌رى و سه‌رى برى و لاشه‌كه‌ي فرى دايه ناوه‌راستى زه‌رياره
بو خوراكي گيان له به‌راني زه‌ريا ، ئه‌مجا هاته په‌نا ژنه‌كه‌و ده‌ستيان
كردى ملي به‌كترو وتيان ئوخه‌ي له هه‌ژاري رزگارمان بوو ، ئيتير به
ئاسايش و به‌ختياري ئه‌توانين شايي به‌كه‌مان بگه‌ين و بگه‌ينه ئاوات .
ئيتير به‌لمه‌كه‌يان گيرايه‌وه به‌ره‌و مال به جاتا پاره‌كه‌وه . له‌م كاته‌دا
زه‌ريا تيك چوو ، بايه‌كي ناسازو به هيز زه‌رياي خسته جوولانو
شه‌پول . به‌لمه‌كه‌كه‌وته باوه‌شى شه‌پوله‌كانه‌وه ، كه روژ بووه
خه‌لكي دى به‌كه‌له خه‌و هه‌لسان رواني‌يان به‌لميك له سه‌ر ئاوي
زه‌ريا هاتو چو ئه‌كا به بي ئه‌وه‌ي هيج كه‌سو هيج شتيكي تيا بي ،
ئيستاش نه‌يان زاني ئه‌نجامي ئه‌تون و ده‌زگيرانه‌كه‌ي چونه‌و چون
بوو ! . . .

(٧٧)

له ئاگرو بومبا باران !!
 ئهوانه‌ی که تو ده‌کوژن
 خائنو خووارو خونمژن ؛
 به‌کری‌گیراوی فاشستن
 نوکهری ئیمپریالستن •
 دوژمنه گه‌وره‌ی میلله‌تن
 په‌روه‌رده‌ی جه‌ورو زیلله‌تن !
 بو شه‌ررو هه‌را له گژن
 بویه ویستیان تو بکوژن !
 چونکه تو پشه‌وا‌ی گه‌لی
 خزمه‌تگوزاری کومه‌لی !
 سه‌روکی عاره‌بو کوردی
 فه‌رمانده‌ریکی نه‌به‌ردی
 سه‌رداریکی جاویدانی
 پشه‌روه‌ی ری تیکوشانی •
 ئازادی و ئاشتی په‌روه‌ری
 له ری جه‌قلا جه‌تگاوهری
 میلله‌ت هه‌میشه له دواته
 پشه‌مه‌رگه‌یه ، جانفیداته !!
 بزێ ! بزێ ! عه‌بدول‌که‌ریم
 تسوی پشه‌ه‌وا ، هه‌ر توی زه‌عیم !

(٧٨)

خهبات و ژيان

(کومه له هونراوه ييکي احمد دلزازه نه بلاو کراوه کاني
داربفداد ۰ «۷۲» لاپهريه ۰)

عبدالرزاق محمد
زانستگای ویژه - بغداد

نوسهري پيشه کي ماموستا عزالدين مصطفى نوسيوپه تي ته لي «ته بي
شاعيره کانمان بهو ريگه يه ي دلزاردا په لي خوینده واران بگرن روه و
بهرز کردنه و ه ي راده ي له هونه ر گه يشتيان ، تا به ته و او ي به رزي
ناوه روک و روخسار يه ک بگريت و به ته و او ي به ره ميان بو گه لپت . .
هر بهم جوړه خوشيان بين به شاعيري گه ل . .
ثم داوا کرده ي ماموستا . . داوا يه کي گرنگ و گه وريه ،
پيوسته له عاستيا که ميک بسله مينه و ه و پاش بير کرده و ه يه کي زور
ته نجابليين (آ) يا (نا) . بو ثمه گه ره کمانه بزائين ثم ريگه يه چيه دلزار
له شعرا گرتويه تي و نوسهري پيشه کي پيوستي يا روپشتي به سهر
شاعيره کان ته کات ؟ بو زائيني ريگه ي تا يه تي شاعر پيوستيمان به
ليکولپه و ه يه کي دور و دريژ ه يه له سهر شعره کاني دلزار ، نه ک ثم
کومه له شعره چاپکراوه ي به لکو هه مو شعره کاني ثم شاعيره ، به لام
به داخوه ته ليم که ته نگو چه له مه ي چاپگهري ماوه ي ته و ه ي نه داويني

(۷۹)

که به تهواوی شعره کانی دلزارمان له یهک دیوانا بو کو بکرینه ووه
 تاکو پرر به چوار گوشه‌ی شعره کان، میژوی ئه‌ده بی لی بخهینه کار. •
 وه له مه‌یدانی ره‌خنه‌دا شوینیکی تایه‌تی تری بو دیاری بکه‌ین •
 به راستی دیوان ریك‌خستن هونه‌ریکه پیویسته شاعرو
 ره‌خنه‌گره کانمان چاوی لی نه‌پوشن ، وه به رای من چاکترین دیوان
 ئه‌و کومه‌له هه‌ستو بیرو باوه‌رو کوششه‌ی شاعره که دوور له
 هه‌رمه‌یی ، به زنجیره به بی میژوی ئه‌ده بو که سایه‌تی « شخصیه »
 شاعرو پی‌گه‌یشتی ریك‌بخری • به داخه‌وه ئه‌لیم که شعره کانی
 دلزار لهم کومه‌له‌دا « خه‌بات و ژیان » وه له نامیلکه‌که‌ی پیشوتریا
 « آوازی آشتی » خه‌رمانی شیعره کان هه‌رمه‌یی له سهر یه‌ک‌دا
 که‌له‌که کراوون •• که تا راده‌یه‌ک په‌لی ره‌خنه‌گر ناگریت بو شوین
 کهوتنی مه‌به‌سی میژویی و ئه‌ده بی خوی له شیعره کان و ژبانی
 شاعیردا •• له گه‌ل ئه‌مه‌شدا ، لیره‌دا ئه‌وه‌ی گرنگ و پیویست بی
 چهن دیرریکه ئه‌ینوو سین •• که هه‌ر چونیک بیت له مه‌یدانی ره‌خنه‌و
 ئه‌ده‌با ره‌نگه له مفتی نه‌روات (۱)

شیعره کان ئه‌کرین به دو به‌شه‌وه ؟ ئه‌وانه‌ی که له به‌ندیخانه‌و
 له یادکردنه‌وه و هه‌ل سه‌نگاندنی هه‌ندی قه‌وماوی میژویی و سیاسی‌دا
 وتویه • وه ئه‌وانی تری که له بابته‌تی جوانی و نیگارو چهن روویکی
 کومه‌له‌وه وتویه • به‌شی یه‌که‌می ئه‌گانه‌پله‌یکی باش له به‌هیزی و
 گه‌شه‌کردنا له سالی ۱۹۴۹ به‌ولاه ، به تایه‌تی له به‌ندیخانه‌ی

(۱) له مفتی نه‌روات : به به‌لاش نه‌چیت •

(۸۰)

کوتهوه ۰۰ وه ئەم میژویه له ژبانی شاعرو له میژوی شیعره کانییا
 دەوریکی زور مهم ئەگیری ! • ئەگەر سهیری بهرهمی شاعر بکهیت
 له ۹۴۸ بهرهو خوارهوه ، ئەبنیت، شعره کانی ، با له سهه همان باسو
 مانا وترابن که شعره کانی پاش ئەم سهردهمهی پیوتراوه ، بهلام
 ههموی بریتییه له کورته شعرو ههستیکی سنوورکراوو لهشیکی بی
 روناکی • وه کو بلی هه گولهی له جوړه خاکو ههوایه کاشین
 بوه ۰۰ ئەم گیانه آگراویهیان نهگهشتویهتی که لهمهودوا له شعره کانی
 دلزارا ئەبینین • وه زورتر دودلی شاعرو دامانی له (دوو- رریانی)
 ئەدهبا نشان ئەدهن ؟ که ئەبی کام ری بگریت ؟ یا چون ههستی
 دهرونی به کولو جوانی بهرستی و شیوهی ناسکی کردگار به ژبانی
 کومهلو بابتهتی موضوعیه کانی تر بهستیهوه ؟ وه کام ریچکه بگری :
 ریچکهی شعری تازه ؟ یا هه بهندیتی شعری کون و یاری کردن به
 کیش (وهزن) وپاش بهند (قافیه) دا ؟

ئەمهش بوچی ؟ چونکه له بهینی ههستی شاعرو کردهوهی
 ئەدهبی و بهینی کردهوهی سیاسی دابریک (فاصل) ههبو ۰۰ بهلام که
 له ۴۹ وه پاش گرتن و بهند بوون وتیکهل بونی گیانی له گهل
 کردهوه سیاسی کهیدا تا رادهیهکی زور ههمو ئەو گومانو دودلیه
 که له ماوهی پیشوی دا ههبو ۰۰ وه کو بهفری آذار به تیشکی گیانی
 شورشگیرانهی له کار راهاتوی توایهوه • وه ئەگەر شاعر به چاویکی
 دوورین و هونهر خوازیهوه ئەم ئەنجامه گرنکهی ژبانی سهیر بگردابه،
 ئیمرو دلزار ، ناظم حکیمهتیک بوو ۰۰ وه یهکیک بوو له شاعره
 واقعیه کانی نهک روزههلات و بهس بهلکو ههموجهان ۰۰ چونکه

(۸۱)

شاعریکی وه کو ناظم حکیمهت « نیوان ناکات له بهینی کسرده وهی
شيعره کانی و کسرده وهی سیاسی وه له بهینی جوانی په رستی و
تیکوشانی . . وه شيعره کانی روویه کن له رووه کانی خهباتی . » (۲)
نهجا ، شاعیر له دهوری یه کهما (سولافو بولبول و مانگی
گولان و ژنو هندی کهس) ی نویسه نهمانه و زوربهی هونراوه کانی
تری هم دهوره همو له یه که آوازه نهدهن ، که وه کو وتمان بریتی به
له هه ناسهی کورت و بیری ته نکاوو وه صفیکی کونینه و باسی جوانی و
کردگار :

(مانگی گولانه ، گوردهی به هاره زمین سهراپا باخو گولزاره)
له گهل چند ده برینیکی وه ستایانه و ورده کاری وشهو ته عبیری تازه تر
وه کو : بولبول : نه تو بو گول من بو نازدار
بگرین به زار بگرین به کول
تو به بال و من به خه یال نه فرین به سهر گولزارو یال
نه فرین ، نه گرین نه سرین ناسرین

وه هه ر له سهر هم باسانه نه روا (فرمیسکی دلداری له شیوهی
مه رجان وه کو هه وری به هاران) نه ریژی ، یان تو یژالیکه ته نک له
سهر وینهی طبیعت هه لته گری و به دوا دهنگی باشبه نده وه هه له بست
نه نووسی . . ناو ناو په ندو ناموژگاری به شیوه ییکی تقریری نه کا به
شعر وه کو (لاوی کورد بخوینه . هیزی به کیه تی و چرا ی زانستی و
که لکی زانین و گه لیکه تر له م بیره ناسایی یانه که سوچیکه گه و ره له

(۲) بروانه سهره تای دیوانی ناظم حکمت به پینووسی (علی
سعد) بیروت / ۱۹۵۲

(۸۲)

شعره کاتیا داگیر ته کهن * (۳) وه ناو ناویش به رامبهرد کردگار بیریکی
قوولی سهر سوررم اوانه دهر ته بری وه کو :

بی که می آگا له تاری و نه بوون ئینسانت هینا بو روناکی و بوون
بی که می آگا ، به روتو قوتی ئه یخه به چالی توونا بوون و چوون
ئهری کردگار سا ئهم دنیا یسه که می پهیدا کرا ؟ بو هاته کایه ؟

انجا که سالی ۱۹۴۹ هات ، که سالیک بوو وه کو خوی ئه لی :

ئهوا بالی رهشی شومی شهوی ئیرهابی استعمار

به سهر خاکی عیراقا راکشا دای پووشی شاره و شار ..

شاعر به زیانی دهر به دهری و دوور له آرامو بهندی زیندانو

نه بوونی .. رو به رووی ئهم شهوه جهنگا .. به تیشکی آگری

شورش و بیرو باوه ری مارکسی لینینی حزبه که می ، گیانی خوی گهرم

کردهوه ، ههر ئه وه بو که کانی شیعی به شعری شورشگیرانه ی

گهرموگورر ته قانده وه * که له مهیدانی (شیعی شورشگیری) و

(گهل هاندانو) (حزب پهروه ری) دا حوی تاکه و تائستنا چه شاعر یکی

تری کورد ئلوا ی بوحریک نه که وتوه و ئهم به ره مه می نه بوه .

به راستی شیعه شورشگیر به کانی ئهم کومه له .. ههر به که یان

له کوری خهباتی گهلدا چه کیک بوه و تینیکی تازه ی داوه ته وه به گیانی

نه به زیتی گهل وه جیگه ی شانازی و مایه داریه بو شاعیر .

به لام من لیره دا به هوی پیشه ی ره خه گریمه وه ، سهر بو

(۳) هه ندیک له م شعرانه له (هیوا) له زماره کانی زووتری

بلاو کراوه ته وه *

(۸۳)

دلزاری ماموستام ناله قینم و وه کو خوی پی و توم و حز ته کا به
چاویکی نرخدان و پشکینه وه که میک خوم به خه له ی پیت و به ره که ت
تی که و تووی تم شعرانه وه خه ریک بکه م •

تم هه له به ستانه ی که له واقعی ژبانی میلله ت و حز به وه ی
وه زرگرتون ، یه کسه ر تم یرو باوره آسیایی یانه ی له سه ر زاری
خوینده واره کان و له لاپه ره ی روزنامه کاندایه خسته ویه تیه ناو
چوارچیوه ی شیعه وه وه گه لی جار ناو ناختی کردوه به ناوی
کار به ده ستان و شاران و پیلان و مصطلحاتی سیاسی •• تمه جگه له وه
که زور له موضوعه کان بو تمه تمشین بین به و تاریکی گهرم و
چیترا •• که بی گومان •• شاعری چاک هه ر تمه نیه بیری چاک و
باسی واقعی وه زرگری و بیکا به شعر چونکه هه ر وه کو (بول ایلوار)
شاعری نه مری واقعی فرنسه له سه ر زاری (گوته) شاعری به رزی
تهلمانی ته گیرته وه ته لی « واقع تامداری هونراوه یی تیابه ، شاعری
چاک تمه وه یه به هوی زیره کیه وه بتوانی له باسیکی وادا (لای) به
تام و خوشی لی بدوزیته وه • واقع هه ر ناو که که ایمان تمه داتی که شعر
ته بی شتیکی ته واوی زنده ی لی دروست بکات « (۴) به لی دلزار له
زور له شعرانه دا ته نها له لانی موضوعیه وه بوی ته چیت و به اسلوبیکی
کلاسیکی به هیز دای ته رژی نی •• به لام تمه وه ی گرنگ بیت و تمه
گه ره کمان بیت کوا شتیک ده رباره ی ده رونی شاعیره وه ، ده رباره ی
(ذات) ه وه ؟ جاری تمه گه ر شتیک کاری له ده رون نه کردیت و تیایا

(۴) گو قاری (الثقافة الجديدة) زانستی تازه ژماره ۲ / سالی ۵۴

(۸۴)

هه‌ل نه‌قولاییت ، بی‌گومان ره‌نگو بویه‌کی هه‌ستداری ناییت • وه‌کو
 له هه‌ستو سوزیش بی به‌ش بوو ••
 هه‌رچه‌ند ماناو بیر پیروز بیت ته‌ئسیریکی شعری ناییت •• ته‌نانه‌ت
 له مانای راسته‌قینه‌ی شیعر دور ئه‌که‌وته‌وه •
 ئه‌گه‌ر بو وینه هونه‌روه‌ره به‌رزه‌کانی جه‌هان وه‌ربگرین ،
 ئه‌وانه‌ی که مرو‌فایه‌تی شانازی به به‌روبو‌مه‌که‌یان ئه‌کاتو به هوی
 ئه‌مه‌وه خزمه‌تی مرو‌فایه‌تیا‌ن کردوه و پیره‌وی واقعه‌تن وه‌کو ••
 تولستوی و گورکی و آراگون و ناظم حکمت و نیرودا و پول ایلو‌ار ••
 ئه‌مانه هه‌ر کامیکیا‌ن بگریت نابینیت که واقعه‌بی به‌تیا‌ن له دیمه‌نیکی
 موضوعی ووشکا وینه کیشاییت وازیان له ذاتیه‌تی خویان هیناییت •
 نا • به‌لکو و تراوه « شاعر که‌ره‌سته‌ی کردوه‌ی له کومه‌له‌وه
 وه‌رئه‌گریت وه شتیکی له ده‌رونیه‌وه ئه‌خانه‌سه‌ر ، پاش تیکه‌لاوبونی
 ئه‌مانه له‌گه‌ل ده‌رونی » (۵) یانی زور له‌م نوسه‌ره واقعا‌نه به‌لای
 خه‌یال و سوزی ده‌روون و هه‌ستی دلو که‌ره‌سته‌کانی تری
 روماتیکیه‌ته‌وه چوون •• که نویسه‌کانیا‌ن له (راستی) که واقعه‌که‌یه‌و
 عاطفه که هه‌ستی دلو ده‌روونه ، ده‌رپه‌ریوه •• هه‌ر بویه مه‌کسیم
 گورکی ئه‌لی که هونه‌روه‌ره به‌رزه‌کان ئه‌وانه‌ن که روماتیکیه‌ت و
 واقعه‌تیا‌ن به‌یه‌که‌وه لا کو‌بو‌وته‌وه • (۶)

ئه‌نجا ئه‌گه‌ر که‌میک به‌راووردی بکه‌ین له به‌ینی ئه‌م شعرا‌نه‌ی
 که (ناظم حکمت) له هه‌مان باب‌ه‌تا وه‌کو ئه‌و له به‌ندیخانه‌دا وتویه‌تی،

(۵) گو‌فاری (زانستی تازه) ژماره ۹ سالی ۹۵۹ لاپه‌ره

(۶) فن‌الشعر • احسان عباس • لاپه‌ره ۴۳

راستی قسه کهمان بو دهرته کهویت ... له کاتیکا دلزار بپررای بپر
 باسی ههستی دل وسوزی دهر و نهو خوشه و بیسته ناکات که به
 گیانیه وه نوساوه ، نه بینین ناظم حکمت به هه مو ده نگیه وه هاواری
 خوشه و بیستی نه کات ... خوشه و بیستی زنه که ی و منالانو به ره لایلی و
 ژبانی دوا شوروی به نندیخانه ... بو زیادی که لکی به راووردی نه توانین
 (یادی نوکتوبه ری) دلزار به (پرتسبورگی ۹۱۷) ی ناظم حکمت به
 بهک بگرین و (هتد) .

یاخو بین شعره که ی دلزار (سویای سور) به راوورد بکه ین له
 گهل شعریکی بابلو نیرودا که له کاتی شهری ستالینگرادا وتویه تی ،
 نیرودا له آسویکی پانو فراوانه وه پر له ههستو سوزو دلداربو هیواو
 آزارو جوانی به رسته وه وه له ههست به فه رمانی مروفانه ی خویه وه
 وینه ی کو کردوته وه وه ته نانهت وینه ی ره مزیهت و نیگار په رستی
 (تصویری) لی جیا نایته وه ... له سهر نه وه شه وه شعره که ی هه مو نه
 دهوری مهردمی ستالینگرادو شانازی به ژبانو هیواداریه وه
 نه سوریه وه ... وایزانم جی ی خویه تی نه گهر پارچه ییکی پچووک له م
 شعره لیره دا بنووسین ، بابلو نیرودا نه لی .

« دوینی بوو گورانی ئاوو زه مانم نهووت ... ئازارو کانگه
 بنه وشه یی به که یم وه صف نه کرد ... گورانیم به آسمانو سیوه وه
 نهووت ؟ ... به لام ئیستا به تووه گورانی ههل نه لیم ... »
 « ده ستگیرانه که م پرشنگیک له خوشه و بیستی کولدارمی له ناو
 دهسته سره که یا هه لگرتوه ... به لام ئیستا دلم له خاکی ستالینگرادا به
 له روناکی تیشک ئاویترو دو که لدا » .

(۸۶)

له دوايدا ټلى :

«شهرهفه بو تو •• شهرهفه بو دايکه کانو روله کانو نه وه کانت •
شهرهفه بو همو ټهوانه ي روبه رووي (تهما) تیکوششان ••
شانازيه بو سهر بازو قوميسير •• شانازيه بو آسماني دوا مانگ ••
شانازيه بو روژه کهت •• ټه ي ستالينگراد •• » (۷)

بهلام دلزار له شعره که يا ټه گهرچي به بيریکي جي گيره وه زور
شتي گرنگي وتوه له بابته پاسهواني ټم شاره و (سوپا) سوره که ي
ټيشتر اکیهت به تايه تي که ټلي :

« هيزي سوري سوقيات وانا : همو دانيشتوان
ياني گشتي تي گه يشتوو پي گه يشتوو ټيشکه ران ••
هيزي سوز کيو يکي سه ختو به رزه هدر گيز ناله قی
بويه هه وري شهر تر يشقه ي ديتو ټه ما ناته قی •••
هه ربژي هيزي نه به ز • شا له شکري سهر روی زه مين
ټه ي سوپاي پاريز گه ري شاري ستالين و له نين »

ټه گهرچي ټه مه و ابيت به لام ټه مهش ټه لين که ټم شعرهش وه کو
کومه لي شعره کان تووشی دهردي بي خوارده مهنی هاتوون •• که بي
بهش بوون له (تجربه ي شيعري) •• وه ټه بي ټه وهش بزاین که
ټم پاسه و همو باسيک وه « همو شتيك دس ټه دا بو ټه وه ي بي به
ماده يک وه هونه ري ټه ده بي ليوه دروست بکريت به مهر جيک نوسه ر
به شيوه ي ته جرو به يه که وه وه ري بگريت که ذاتي خوي هه شتي بي

(۷) منتخبات من شعر با لونيرودا - احمد سوید •

(۸۷)

بکات « (۸) نهك به ته نیا به اسلوبیکی خطایی و دارژانیکی کلاسیکی
بهرز بیهوی ههستمایی بی بجولینتیهوه •• چونکه ممکنه نه گهر ئیمه
له کاتی حماسه تا •• یا له تهنگو چه له مهو زه برو زه نگا ئه م جوره
شعرانه کارمان تی بکات ، له وانه نیه که له کاتیکی آرام و بی دهنگیا یا
خو نه گهر حماسه تیک و پهسند کردنمان نه بوو له باره ی موضوعه وه
بایی توزقالیک کارمان تی بکات •

ایتر دلزار - بروام وایه - له مهولا به هیزه بو وهدهس گرتتی
جلهوی شعریکی تازه که دهر دو آزاری روژانه ی گهل هیواو آمانجی
دواروژو ههستی دل و سوژی دهر ونی شاعر تیکهل بکات وه (تانی)
واقعیهت له (پوی) رومان تیکیه ته وه هه لکیشیت •••• به مه وه دهر یکی
بهرز تر له نه ده بی کوردی دا بینی •• وتمان که دلزار له مه بدانی
شعری شور شگیری دا تا که سواریکه •• به لام له مه وودوا پیوستیمان
به دلزاره به شیوه یکی تر که بیگومان نه مهش لهو به دوور نابینری ،
چونکه خوی له بهینی ههستی هونراوه بی و کرده وه ی سیاسیدا چ
دابریکی نه وتو نیه که نه مه لهو نه دیو بکات •

(۸) قواعد النقد الادبی - محمد عوض •

نانو ناشتی و سه ربه سستی

« لهو پارچه شیعرانه یه که دهوری
مورکراو بلاو کردنه وهی لی قه دهغه کردبو »

له ژیر بالی ره شی شهوا
نووستبوو جیهان کشومات
به لام منی شیت و شهیدا
نالهی شهات
تا روژ ههلات
بانگی شه کرده گشت جیهان
« ناشتی

سه ربه سستی

له گهل نان

ژیان

ژیان

بو گشت گهلان »

ژینیکی رهش

پرر له تازار

منال

رووتو

برسی و

هزار

چاو پرر پرسیاری بی وه لام

نه سرهوت هه یه نه نارام

له گهل پرسیاری کت و پرر

جهرگی باوک گر نه سینن

چه شنی ناگر

له گهل نووزه و دهنگی « نای نای »

سکالا نه برری به بالای

نارار شه پول نه باو دینی

رقی پیروز

نال و به کول

چه شنی نه وروز

مژده نه با به ره و وولات

که روز هه لات

که روز هه لات

•••

نه سرین فخری

(۹۰)

چيروڪي شمارو

دهروزه ڪهر^(۱)

نوسيني ٺهڻون تشيڪوف
وهڙگيري له عهزه بيهوه :
ٺهحمهد قهزه داغي ، سوله يمانی

- ٺهي خيرومه ندا ! بهزه ييت پياما بيتهوه ، من پياويڪي برسيم ،
سي روڙ ٺهبي چه شهي خواردم نه ڪردوه ، هيچ دراويڪ شك ناهم
بيدهمه ڪري جي خهوتتتما ، وا شهو يش هات ، گهورم ! سويندت
بو ٺهخوم ڪه تا ٺيسٽا دهروزاهم له ڪهس نه ڪردوه ، چونڪه من پينچ
سال لهمهو پيش ماموسٽايهڪ بوم له دي به ڪا ، له ههنگامي
جوولانهوه ڪهي (زفتوف) دا ، به چهن تاوانيڪي ناروا له سر
هيچ گوناھبار ڪرام و فرمانه ڪم له دوس چوو .
سڪورتزوف ڪه پاريزه ر بوو له (په ترس بورگ) رواني به ڪابرا ڪه ،
جله شينه شيتاله ڪهي ، چاوه مهسته گولي به ڪاني ، رووه له ڪاوي به
سوره ڪاني سهرنجي راڪيشاو ڪهوته پير ڪردنهوه به ڪي ڪهي قولهوه ،
وه ڪو ٺهو پياوهي له پيشهوه دييت *
ڪابرا هانهوه گوو ، ووتی :-

ٺهمر و توانيم له دهورو بهري ڪالوجادا ڪاريڪ بو خوم بدوزمهوه ،
بهلام پارم نيه تا پي بيچمه ٺهوي ! ٺهي گهورم ! يارمه تيم بدو

(۱) دهروزه ڪهر : سوال ڪهر

(۹۱)

بهرام بهرم دل فراوان به ، من زور شهرمه زارم بهمه ، بهلام ئهلی چی
وا گهردوون بهرهو کویله ییمان ئهبات !

سکور تزوف بو جاری دوههم نواری به کابراو پی وی ووت :-
کابرا ! گوی بگره . . من دوینی نوم له شه قلمی (سارونوی)
دا دی ، هیچ پیت نهو وتم که گونه ماموستایت ، بهلکو ووت قوتابی به کی
دهر کراووم ، ئایا دیته وه بپرت ؟

دهروزه کهر به په شوکاوی به کی زوره وه وهلامی دایه وه :-
ئهمه راست نیه ، من ماموستای لادی بوم وهختی خوی ، وه
نهنش توانم بهنگهت بو پینمه وه .

- بهس درو بکه ، تو وتت خویندکاریکی دهر کراووم وه
پیشتم وتم که بوچی دهر کراویت ! ئایا ئهمهت له پیره ؟
سکور تزوف له بهر تووره پی بهنگی دهر هات ، وه هر به
چاویکی پرر له رقو کینه وه ئهی روانیه کابرا ، له دواییدا پی وی
ووت :-

ئهمه ههمووی ساخته و فرو فیله تو ئهی کهی ، ئه بی بت دهم به
گرتن به پولیسه کان ، تو . . بهلی ههزارو برسیت بهلام مافی درو
کردنت نیه .

دهروزه کهره که دهسکی دهر گاکهی گرتو به ناهه مواری به که وه
سهیری ئه کردو ووتهی ، پچر پچر ، له دهم هاته دهره وه :
- من . . من . . گه وره درو ناکهم ، بهلگه م لایه بو دروو
راستی قسه کهم .

- کی باورت پی ئه کا ؟ کهس به دروو ده له سهت میهره بانیت

(۹۲)

بهرامبهر نانوینی •

سکور تزوف ، که به پیاویکی دلنهرمو ههزارو داماو پهروه
ناسرا بوو جلهوی دهماخی خوی له دهس دهرچوو ، چی جیوو
قسهی نارووا هه بوو دای به کابرای دهروزه کهر ، نهو کابرایهی که
هر له سهر قسهی دروی خوی ههتهر (حریص) بو ، وه بهو
هویهوه دلنهوازیی سکورتزوفی له کیسی خوی دا •

کابرا له پیشهوه باش له سهر خوی نه کردهوه ههر سوینی بو
راستگویی خوی نهخوارد ، له پاشا کهوته بی دهنگی یهوه که نه مه
به تهواوی پی لینانی دهرتهخت ، دواپی ووتی :

- گهورم ! دروم کرد ، قوتابی نه بووم ، ماموستایش نه بووم ،
نه مه هه مووی درو بو ! بهلام به راستی مووچه خور (موظف) ی بووم ،
له سهر مهی خواردنهوه درکرام کهواته چی بکه م؟ بروام پی بکه
گهورم ! که من بی درو ناتوانم بژیم ، کاتی راست گویانه قسه
بکه م. کهس ئاوورم لی نادانهوه ، کهس دهستی یارمه تیم بو دریز ناکا ،
ههر روزی راست بلیم له برسا نه مرم ، وه یا له چهقی ریگه دا گیان
تهدم به دسهوه ، گهورم ! ههر چیت پی ووتم ههقت بوو ، پرر به
پیستم بوو ، بهلام چی ته توانم بکه م !؟

سکور تزوف دهستی لی راوه شان دو قیراندی :

- نه لی چی بکه م ؟ پیویسته ئیش بکه ی •• ئیش ••
- ئیش ؟ نهوه زور باش ته زانم ، بهلام له کوی ئیشیکم دهس
کهوی ؟

- نهوه قسه یه کی هیچه ، تو لاویکی به هیزو له سانی گهر

(۹۳)

ويستت ته توانی هەر کاریکت بووی دهستت کهوی ، بهلام تو له
هموو کهس زیاتر تمهله و کهیلی ! تهتهوی به کاریکی سوکو و ئاسان
پارهیهکی وات دەس بکهوی (فورکا) مانانی بتوانی پی بینی ، له بهر
ئهوه تو هەر بو دروو دهلهسه خیرای ، رهنگه تو داوای فرمانیک بکهی
پارهی تیا وهرگری و هیچ ئیش نه کهی ، بهلام ئهی بیرو رات چونه
بهرامبهر ئیشی دهسته کانت؟ وا دیاره دهسته نهرم و نوله کانت و ئهمه یان
نهووتوه ! نانهوی بیته قایی بهوان یا کریکاری کارگه یهک چونکه تو
زور ناسک و نازاری !! ..

دهروزه که ره که ، به تالی به کهوه ، زه رده خه نه یه کی له خوی

هیناو ووتی :

- گهورهم ! فهرمایشه کانت هموو راستن بهلام چون ئهو
کارهم چنگ کهوی ؟ ئهو کاته رویی که من بتوانم وهک کریکاری
ئیش بکهم له دو کانه کانا ، چونکه خه لک ئه یانهوی وه کوو منالیک بو یان
ههلسوریم ، ناشتوانم بیمه قایی بهوان ، چونکه من لهو چینه نسیم ،
دیشان ناتوانم بیمه کریکار چونکه پیوسته کریکار فهرمانی باش
بزانی بهلام من هیچ نازانم !

- ئهمه راست نیه ، توو هه همیشه له خوت هه لدیت ، بو دار

نابریتهوه ؟

- بی گومان پال بهم کاره وه نانیم .. بهلام گهورهم ! بزانه

داربره کان ئه مرو هموو له جهوانه وه دان :

- ئهمه ووتهی تمهله کانه ، تهنها کاریکیشت بدنه نی دهست به جی

ناقایی نیشان ئه دهی ، ته توانی دارم بو بیری ؟ ...

(٩٤)

- بهلی ، به هموو دلیکمهوه •

- باشه ، نه بینین •• نه بینین ••

سکورتزوف له خوشی یا دهستی پروانو چاوه کانی له شادی یا
ته دره وشایهوه ، له پهله پهلی و دل لیدانا بانگی کرده ژنه چیشت
که ره که ی مالیان :-

- ئولجا ! هو ئولجا ! •• تم پیاوه بهره دارستانه که و داری پی

• بیره وه

کابرا له سهر سامی یا ملی دراوه شانندو به ساردی به که وه دوای
(ئولجا) کهوت ••• وا دیار بوو به دار برینه وه که قایل بوو ، نهک
ته نها له بهر نه وه ی به فرمانه که بزی ، به لکوو له بهر نه وه ی
سکورتزوف بهستی به وه یتیر نه ی توانی بلی : نه ••• !؟

سکورتزوف خیرا چوه ژووری نان خوار دنه که ی و چاوی
برری به دارستانه که ، بینی چیشت که ره که نه رواو نه ویش به نابه دل
به دوایه وه به و بهری به فیره که دا مل نه بین •••

«ئولجا» ی چیشت که ره هر لی تووره نه بوو ، له دواییدا داوای
لی کرد که ده رگای گه نجینه که بکاته وه ، له م کاته دا سکورتزوف له
بهز خویه وه ووتی :

چاک نه م ژنهم به مه وه خه ریک کردو نه م هیشت چایه که شی
لی نیت • دوایی سهیری کابرای کرد بینی سهری له به بینی دوو له پی
ده سیا داناوو چوه به بیر کردنه وه به کی قول دا • نافرته که ش به دم
بوله و قسه پی و تنه وه ته وره که ی له نزیککی به وه داناو له داخا تیفیکی
کرده وه و داوای لی کرد دهس بکا به ئیش •

(۹۵)

کابرا ملیکی ناره زایی باداو چوو کوتکه داریکی هیناو خستی به
ژیر پی به ووه دهستی کرد به تهورلیدانی * * بهلام داره که له ژیر
فاچی یا ده رپه رری، له پاشا هینایه ووه به ناقابلی و کینه ووه دهسی کرده ووه
به تهورکاری داره که ، ثم جاره به جوری گرتی تا ئاگاداری
خویشی بی نه ووه تهوره که شوینیکی زده داربکا ، بهلام دیسان
داره که له ژیر یا ده رچوه ووه * *

سکور تزوف به رامبر کابرا هی هزاره سوزی بزوت ، شهرم
گرتی که چون تهو کابرا بی هیزه ی به زور خستوه ته ئیشه ووه
کاریکی وا گرانی داوه به سهره ، بهلام زوو به خوی ووت ، قه ی ناکا
با ئیش بکاو فیری * * !

دوای ماوه یه ک «اولجا» هاتو ووتی : که داره کان ته واو بووه
براونه ته ووه * *

سکور تزوفیش ووتی :

نیو روبلی بدهری ، وه پی ی بلی هموو سهری مانگی بته ووه بو
دار برین و ئیش همیشه لیره هه یه *

کابرا که سهری مانگه که ی تر هاتوه نیو روبلی تر کری ی
وه رگرت ، ئیتر له و کانه ووه ژیانی روز به روز ته گورراو به ره و
باشی ته رویی ، تا وای لی هات هیچ له سهر شانی گران نه بوو له
سهر کارو فرمانیک بمینته ووه ، ماوه یه ک به سه هول شکاندن و
که له ک کردنی وه ده میکیش به ریگه پاک کردنه ووه پوخته کردنی
مالانه ووه خهریک بوو ، به جوریک که ته توانی هموو روزیک ۳۰-
۴۰ کویک په یدا بکا *

(۹۶)

روژی به پاک کردنهوی شتو مه کی مالی سکورتزوفهوه خهريک
بوو ، زور به خاوو بی دهنگ و دل تهنگی بهوه کاره که ی ته برده سهر ،
بويه هممو خزمه تکاره کانی سکورتزوف پی ی پی که نین ، ته نانهت
سکورتزوفیش پی ی ووت : وا تهزانم قسه کانم باش کاری تی کردوی ،
ها تهو روبله بگره کری ی تمروته ، بهلام تهت بینم زور سستی له
ئیشه که تا ، تمجا پی ی ووت :

- ناوت چی به ؟

- لوشکوف

- ته توانم کلریکی ئسان ترت بدمه دهس ، که ئیتر تهوه نده
ماندوت نه کا ، له دوا بی دا پی ی ووت :

- ته توانی بنوسی ؟

- بهلی گهورم

- که واته تم نامه یه بهره بو یه کی له کاره که ره کانم تا
فرمانیکت - وه کو تهوه ی پیم ووتی - بداتی ، بهلام ها ... به
راستی ئیش بکه ی ، دهست نه که تهوه به خوار دنهوه ، وه تهوانه ی
پیم ووتی له بیرت نه چی ئیتر خوات له گهل ..

دهستی یه کترین گوشی و لوشکوف به هممو خوشیه کهوه
لی دا رویی و نامه که ی گه یاند ..

دوو سال تی پهری لوشکوف بهو فرمانهوه خهريک بوو ، ئیتر
ههولی بو هی تر نه ته دا *

شهوی له شهوان سکورتزوف له بهرده می په نجه ره ی شانویه کا

(۹۷)

وهستا بوو بلیتی نه کړی ، پیاوړیکې بالا به رزی دی ، به هموو له
سه رخی و نیانیکه وه نه یو بست گه له ری به ک بگری !

سکور تزوف کا برای ناسیه وه و بانگی کرد :-

- لوشکوف ! تو نه وی ؟ چونی ؟ ..

- زور باشم ، سوپاست نه کم * نیسته مانگی ۳۵ روبل وهر

نه گرم ، له جی نویسی پاره تو مار کردنا ئیش نه کم *

- که واته سوپاسی خوابکه ، نه مه سامانه بو تو ، من به اختیارم

به مه نهی لوشکوف ! ، چونکه من تو به کورری خوم دانه نیم ، وه

من بووم به هوی نه سهر که وتنهت ، ئایا له بیرته ؟ وه له بیرته نهو

چنیوانه ی دامیتی ، که له داخا وهخت بوو لهت بیی ؟ به لام سوپاس

بو تو که قسه کانت گرتنه گوی *

- من له کاتنگای دله وه سوپاست نه کم نهی سکورتزوف ،

چونکه نه گهر تو نه بویتایه نیسته ش مالو مال نه گهر رام و ههر له مو

لهو دهستم پان نه کرده وهو نه ووت کونه ماموستا یا خوینکار یکی

دهر کراووم *

- من به مه زور به اختیارم

- سوپاس بو ووته به نرخه کانت ، نهو ووتانه ی که منیان رزگار

کرد ، سوپاس بو توو بو چیشت که ره خوشه ویسته کهت (تولجای

به نرخ ، که به راستی نه ویش دهستیکی بالای هه بوو له سهر که وتنما

- نه وه چون ؟

- ههر جاری نه هاتم بو دار برین پیی نه ووتم : سهر خوشه که

(۹۸)

هاتی؟ ، خوا به ملی شکاو بت هینی؟ ئهوه بو نه مردی تا زوو بو؟
له دوایدا به رامبهرم دائه نیشته و ئه ی دا به چاوما :-
- هه ی بی بهخت ، زیان تال ، تو دوزه خ چیگه ته ، ئه ی هه میسه
سه رخوشی بی بهش •

هه موو کاتی بهم شیویه له گه لما ئه دوا ، خوی له گه ل ماندوو
ئه کردم و فرمیسکی به زه بی بو ئه رستم ، ئه مهش هه موو له بهر من !!
وه ئه وه ی به زوری کلاری تی ئه کردم ئه وه بو ئه هات له گه لما داری
ئه بری و یاریده ی ئه دام ئه وهش بزانه ئه ی سکورتزوف ! که مه ن
هه تا لاتان ئیشم ئه کرد داریکم نه بریوه ته وه !! هه مووی هه ر ئه و بوو ••
هه ر ئه ویش بو به هوی واز هینانم له مه ی خواردنه وه ، له بهر ئه وه
زور منه ت بازو قه رزاریمی ، به کورتی ئه و بوو منی له هه موو پیسی و
ناریکه ک پاک کرده وه ، ره ووشتی بوخته کردم به و ریگه جوانه ی که
خوی ئه یزانی ، ئه و ریگه ی که هه رگیز له بیرم ناچیته وه •
ئیتیر گه وره م با له یه ک جیاینه وه ، خوات له گه ل ، کاتی
زیان بونه وه ی لیدانی زه نگه که یه •

مه مو زینی خانی

مه مو زین ، داستانه که ی ئه حمه دی خانی به شاعیری ناوداری
کوردستان (هه ژار) کردویه به موکریانی ، ماموستا (حسن قزلبی)
یش پیشه کی بو نویسه • ئه م داستانه به نرخه ۱۱۸ لاپه ره په وه له
چاپخانه ی نه جاح له به غدا چاپ کراوه • نرخه ۳۰۰ فلسه •

(۹۹)

خوینه‌واری کوردی دلسوز!

گوفاری « هیوا » ته‌وه‌تی هه‌یه هه‌تا ته‌مرو له هه‌لسان به
پیوستی سه‌رشانی خوی کوتایی نه‌کردوه ، له روزانی نوری
بی‌گوررو تا‌قمه چه‌ته‌کانی ئیمپریالیستا ته‌و روزانه‌ی که بی‌جگه‌له
روزنامه تیکوشه‌ره په‌نهانه‌کان روزنامه‌و گوفاری نه‌بو روسورانه بیته
مه‌یدانه‌وه !! * به‌لی له‌و روزانه‌دا ، هیوا ریبازی راستی خوی
به‌رنه‌داوه * * * * * ته‌گه‌ر باوه‌ر ناکه‌ی بررو لاپه‌ره‌ی ژماره‌کانی
پیش شورشی بخوینه‌ره‌وه راستی قسه‌گه‌مت بو دهر ته‌که‌وی * *

بویه یارمه‌تی دانی گوفاری « هیوا » یارمه‌تی نه‌ته‌وه‌و
نه‌ته‌وایه‌تی به ، یارمه‌تی دیموکراتیه‌ته ، هاوبه‌شی کردنه له بوژانه‌وه‌ی
ویژده و سامانی باوباپیرمان *

دهستی یارمه‌تی درێژ بکه‌ن بو گوفاری « هیوا » ی نه‌به‌ز ، هانی
خه‌لك بدن بو پشتگیری « هیوا » ، پاره‌ی ئابونه‌تان بنیرن بی‌گومان
به‌مه به‌ردیک دانه‌نین له بناغه‌ی دیواری نه‌ته‌وه په‌رستی راسته‌قینه
ده‌سا خوتانو غیره‌تان هیوا چاوه‌روانه !!!

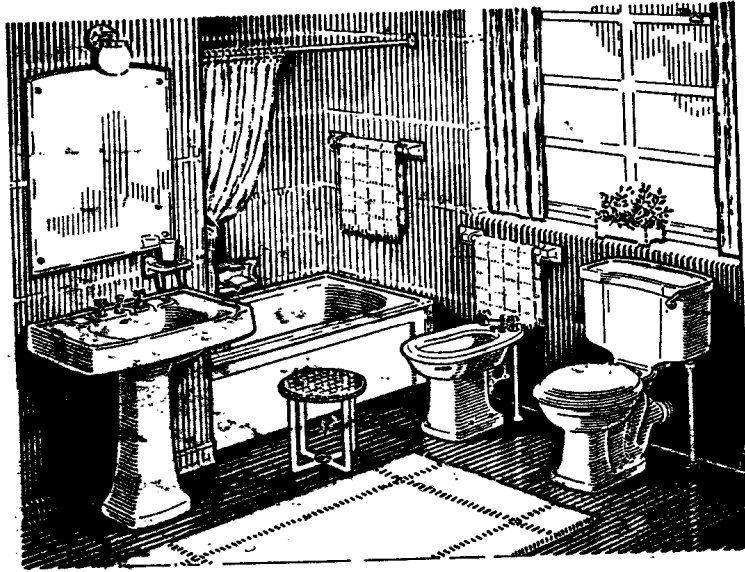
(۱۰۰)

باوهر پی کراوانی هیوا

له :-

- بهغداد :- ماموستا به شیر موشیر - حیدرخانه
سولهیمانی :- ۱ - رؤف معروف - خاوه نی کتیبخانهی گهلاویژ
۲ - محمد عارف معروف - خاوه نی کتیبخانهی زیوه
۳ - محمد رسول - خاوه نی کتیبخانهی نازادی
۴ - احمد عباس کریم - نامهخانهی بیری نوی
که رکوک :- عمر بی کهس - شهقامی سیروان
ههولیر :- قادر احمد خوشناو - خاوه نی نامهخانهی شورش
۲ - نامه خانهی سه ربهستی
کویه :- نامه خانهی کوردستان
رانیه :- عزیز صدیق - کوگای بیتوین
ههله بجه :- سید حسین نه مین
زاحو :- محمود حاجی احمد ، مکتب التحریر
قهلادزی :- نورالدین مهلا صابر
رهواندز :- علی عبدالله : کتیبخانهی رهواندز
خانهقین :- حبیب نهوروز : کتیبخانهی سیروان
موه :- سید علی - مکتبه الامین - شارع النجفی
چهمپ :- رهحیم رهزا کوگای کاوه

شركة الطائي للمواد الانشائية

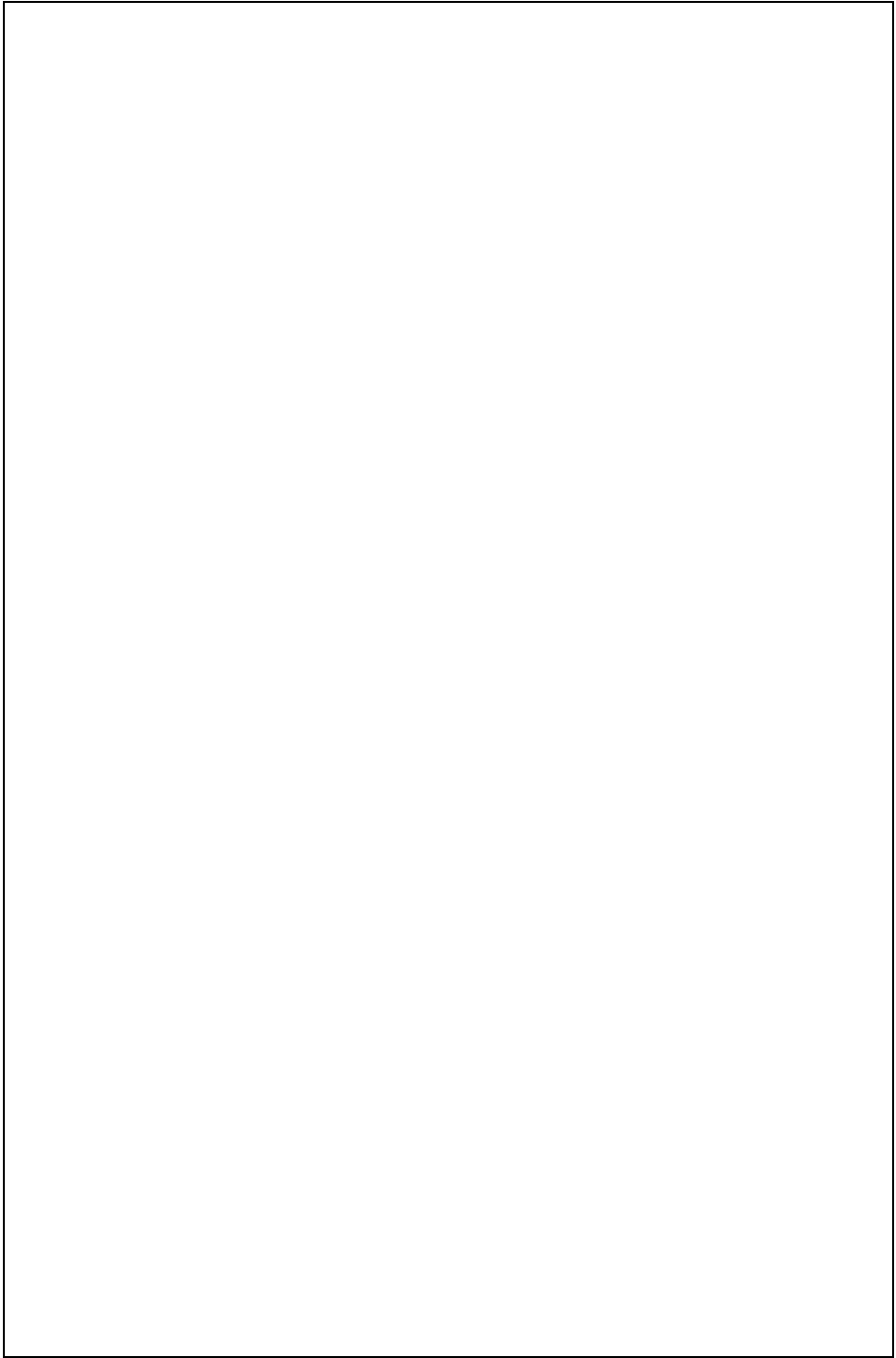

نه گهر شه تهوی خانوه تازه کهت له هه مو رویه دهوه به تاره زوی
خون بیت ، هیچ لی رامه وهسته که دهسه ی پاک و ته میزی به که ی ناو
مالت وه ک به لوعه وه دهس شور و سیفون و شتی و ا له شه ریکه ی طائی
بکره- له به غدا - باب الآغا .

دروستکراوی گه وره ترین و باشترین فابریقه ی ینگلته ره وه به
نرخیکی هه رزان .

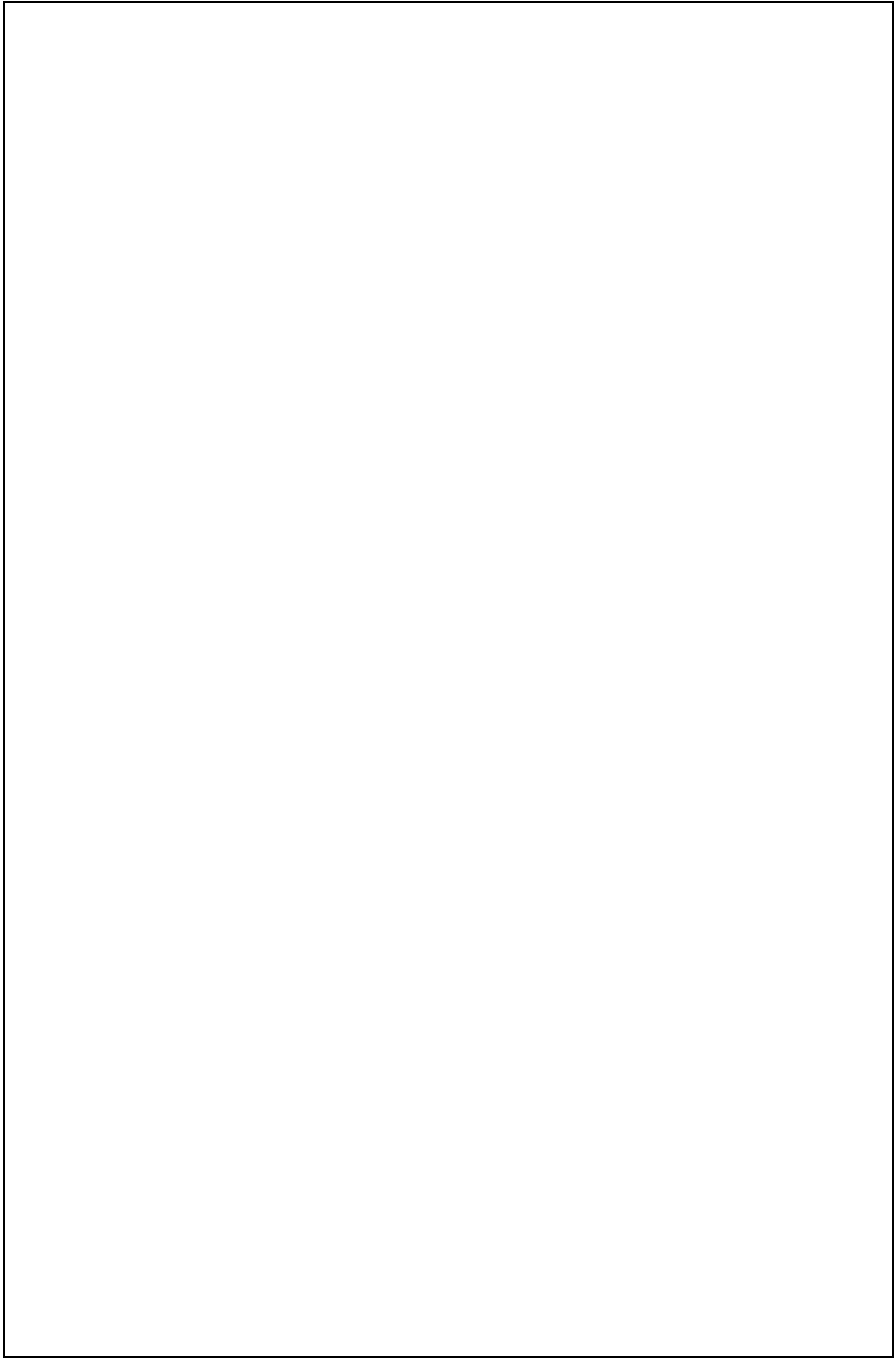
ته له فون ۶۱۸۸ و ۶۱۹۴

« چاپخانه ی شه فیک - بغداد »

گۆقاری هیوا

ژماره 5 سائی 3 مایسی 1960

هيو

ژماره (٥) سالی (٣) مایسی ١٩٦٠

جوژمردانی ٢٥٧٢ ی کوردی

لهم ژماره دا :

- له پیناوی بووژاندنهوهی یانهی سهرکهوتنی کوردانا : هیوا
- چیروک له چینا له ١٩١٩وه : وانکک یاو . وهرگیر : محمدی مهلا کریم
- وتم به بهختی خهوالو (ههلبهست) : حاجی قادری کویبی
- نهوروز (چیروک بو شانو) : جمال عبدالقادر بابان
- بههاری پاش باران (ههلبهست) : گوران
- وتاری دوکتور هاشم دوغرمهچی له ئاههنگی نهوروزی یانهدا
- نهوروز (ههلبهست) : حبیب قهره داغی
- نهنجامی شهر (چیرک) : وهرگیر : محمد نوری توفیق
- له ئهدهبی کوردی سوفیت (ههلبهست) : ئاماده گردنی : وردی
- فهرهنگی خال (لیکولینهوه) : طاهر صادق
- بهستی کونگره ی پارتی دیموکراتی کوردستان
- نهوروزی ئه مسلمان

نرخنی (١٠٠) فلسه

ناوو نیشانی هیوا

به بغداد : شه قامي زه هاوی ، یانهی سه رکه وتن

ته له فون ۲۸۴۰۵

خاوه نی ئیمتیاز : یانهی سه رکه وتن

مودیری مه سئول : دوکتور هاشم دوغرمه چی

له پوسته خانه دا تومار کراوه به ژماره ی ۴۹

— (تابونه) —

دینار	فلس	
۱	۲۵۰	تابونه بو دهره وهی عراق
۱	۰۰۰	تابونه ی سالیکی له عراق دا
—	۷۵۰	بو قوتابی

پاره ی تابونه پیشه کی نه نیریت

وه بهم ناو نیشانه نه نیریت

بغداد : وزارة الاصلاح الزراعی

المفتش العام الاستاذ مکرم الطالبانی

گوفاریکی ئه ده بی و زانستی یه
مانگی جاریک ده ز نه چی

له پیناوی بووژاندنه و دی یانه ی سه ر که و تنی کوردان دا

شتیکی ئاشکرایه یانه ی سه ر که و تنی کوردان ، که ده میکه هه به ، یانه به که
بنیاد تراوه بو بهرز کردنه و دی ناوی کوردو پیش خستی ئه ده بی کورد ،
بو ئه و دی بی به شوینی به یه که گیشتی لاوه کورده کانی به غداو به هیز بوونی گیانی
برایه تی و هاوکاری و ئالوگوری بیروراو هه ول دارن بو پیش خستی سامانی
نه ته وایه تیمان ..

بی گومان یانه ی ، وه کوو دامه زراوو کومه له کانی تر ، خوشی و ناخوشی
وه زعی سیاسی و کومه لایه تی کاری تی نه کا ، جا ته گهرچی له چه رخی رووخواودا
یانه نه ی توانی به ته وایه هه لسی به پیوستی به کانی سه رشانی له بهر چه ن هویه ک ،
له گه ل ته وه شدا کهم و زور هه سه ر خه زیک بووه و له مه ی دانی خه زمه ت کردنی
ئه ده بی نه ته وایه تیمان دا ده وری هه بوه ..

بهلام، ئومرو، ئە چەرخى جەمبۇورىيەتدا، ئەوئى ھەممۇ كوردىكى
 دلسوز ئەيەوى، سەبارەت بە يانە، ئەوئە بە ھەممۇ دلسوزە كوردەگان، لە گەل
 جىايى پىرو باوەرى سىياسىيانا، دەستى پارمەتى بە تىكرائى درىژ بىكەن، بو
 بووژانەوئى يانە، بو ئەوئى بتوانن بە جورى بەرازىنەوئە كە لاوئە كوردەگانى
 بەغدا رووى تى بىكەن، بى بە ھەوئى بە كەپەتئى كوردە نىشتان پەروەردەگانو،
 بى بە شوئى لىكولئەوئى گىرو گەرفى ھونەرو ئەدەبى كورد، وە ھەممۇ لاپەك
 ھەول بەدەن بو ئەوئى. گوفارە كەى يانە بە رىك و پىكى و بى تەنگ و چەلمەى
 چاپو، بە بى ئەوئى ھەست بە بى كەسى بكا، دەربچىت و، ئەمىش بەردىك
 دا بى لە پناھى سامانى و بۆئەى نەتەوايەتیمانا كە لەم روژەدا گەل پىوئىشتانە.

ماوئەيك لەمەوئىش دوو لىستە خوئان ھەلپالاوت بو دەستەى
 بەرپو بەرايەتئى «يانە»: لىستەى خەبات و، لىستەى دىموكرائىى يەك گرتو،
 بى گومان بوونى ئەم دوو لىستە بە مانائى ئەوئە نەبوو كە دوو ئاقمە لاىنگرەگانىان
 دووژمن بە يەك بن، يا خو بە كىكئان ھەز نەكەن بە پىش كەوتن و بووژانەوئى
 ئەدەبى كوردو ئەوئى تریان ھەزى پى بكا 1 نەخەير ھەردوولا ئامانجيان بە كە
 لە پىش خستى سامانى نەتەوايەتئىدا، ئەنھا ئەوئەندە بوو، كە ھەر يەك لەم
 دوولا بە پىرو رايەكەو، رىيازىكى تايەتئىيان ھەبوو، بو گەشتن بەم ئامانجە
 پىروژە. بەلام لە گەل ئەمەشدا ھەردوولا، كە دىيان ھەزى زور بەى ئەندامەگانى
 يانە، ھەزى خەلكى كوردى دىياك ئەوئە بە كە ئەم دوو لىستە بە يەك بگرن،
 وە لە رىكائى يەك گرتەوئە ھەول بەدەن بو بووژاندەئەوئى يانە، وە پاش ئەوئى
 كە ھەردوولا ھەستيان بە پىوئىستى يەك گرتن كورد، لەم دووايى بەدا ھەردوولا
 لە سەر يەك لىستەى يەك گرتو رىك كەوتن و لە وەزەئىكى ھىمن و پىر لە خوشىدا
 دەس كرا بە دەنگ دان و، بە بى ئەوئى لىستە بە كى تر بتوانى خسوى پىنئە ناو

ناوان ، ئەندامەکانی دەستەى بەریوەبەرى تازەى « یانە » هەلبەریران ...
 بى گومان ئەم هەنگاوه ماىهى دلخوشى هەموو رەگەزىكى كوردى دەروون
 پاك بوو ، وه له هەمان كاتدا قوردان بوو بە دەس ئەو دووژمنانەدا كه هەميشه
 لەوه ئەگەرىن « شەرى بى و خەرى ئەوانى تىابى ! »

« هېوا » كه گوواری بانەى سەرکەوتن و ، گوواری هەموو كوردىكى
 نیشتمان پەرۆره ، پێروزیابى له دەستەى بەریوەبەرى تازە ئەگاوه ، چاوهروانە
 ئەهجاره ئەم ئەندامە تازانە ، كه تىكرا دلسوزى كوردن ، زیاتر هەول بدەن
 بو بووژانەوهى « هېوا » و پىشخستى بانەو ، چاوهروانە كه ئەم بەگەرتتە نوپەرە
 بى و گەلى بەگەرتنى تری له دوا بى ، له پىناوى خزمەتى مەسەلهى
 ئەهواىه تىماندا .

« هېوا » ، بە تايهتى ، ئەهجاره چاوهروانە كه ئیتر له ژووورى « یانە » دا
 كەنك ئەبى و رەنج و مانوو بوون بو نووسەرانى ئەمىنەتەوه و ، بەگاتە دەس هەموو
 كوردىكو ئەوانىش بە رەخنەگرتن رانموونى كردن و شت بو نووسین
 یارمەتى بدەن !
 « هېوا »

نوكتەى خەج

برادەرىكك له كوردهكانى خومان له سالى ۱۹۲۸ دا ئەچوو بو خەج .
 لەو كاتەدا خوالى خوش بوو (محمود جودت) بى و تم : كاك بشىر نوش
 ئەچى بو خەج ، ئەوهكك له كىسمان بچى و واز له كوردايهتى بهىنى ! منىش پىم
 وت : گویت لى بى كاك محمود :

خوا ! كەعبە بە من چى كه چوار دىواره ؟
 كەعبەى بشىرى دىدەنى ئالای كوردهواره !

بشیر مشیر

تکای لی بووردن

گه لیبک وتارو ههلبهست و چپروک و نووسراوی به که لکمان
بو هاتوو ، بهلام به هوی دواکه وتنی گوفازه کهمان ، له نهنجامی گیرو
گرفتی چاپهوه ، نعمان توانی تم جار ههس بان خهینه بهر چاوی خوینره
خوشه ویسته کانی « هیوا » .

نهمانهوی به خوینهرانی هیواو دوسته کانی تم گوفازه رابگه یین ،
نهوانه ی که نووسراومان بو نه نین ، که دلتیا بن لهوهی هه رگین نووسراویان
ناخرته پشت گوی ، هه ر بهو مهرجهی که لکی هونهری ، پا کومه لاپه تی
پیوه بی ، بلاوی نه که یه وه .

نهمه له لایهک ، له لایه کی تریشه وه تکا له و براده رانه نه که یین
نووسراو نه نین بو « هیوا » به خه تیکی جوان و ناشکراو تهنها له روویه کی
کاغذه که بینووسن ، بهم جوړه هاوکاری به کی باش نه کهن له تاسان کردنی
نیش و کاری چاپ کردندا .

چيروڪ له چينا له ۱۹۱۹ وه

نووسيني : وانگ ياو

پروفيسوري زانستگاي به کين

وه رگير له عسره بي به وه : محمدي مهلا کريم

کورته چيروڪ و چيروکي دريو له چينا رابوردوويه کي دريو مان هه به . له سده ي چوارده هم به دواوه زنجيره به ک کتيب ده رچووه وه ک (گوي ئاو) و (پساوان هموو بران) و (زياره تي روژاوا) و (خهوي زووري سوور) و (قوتاي يان) . هم هموو چيروکه دريو زانه نرخی راسته قينه يان نه دراوه تي و نه وه نده ي شاپاينان بي به نه هميه ته وه سه ير نه کراون تا سالي ۱۹۱۹ که بزووتنه وه ي (چواري ميس) پهيدا بو ، که بزووتنه وه به کي زانتي و تازه بو ، پاش نه وه ي که پيشان هم چيروکانه يان به ناحق به کتبي (ده ي دس به تالي) نه دايه قلم .

کورته چيروڪ و چيروکي دريو له پاش بزووتنه وه ي چواري ميسه وه زور پيش که وتون ، وه له مهر بنچينه ي رابوردووي چيروکي چيني دامه زراون پاش هينانه قوامي . دباره نووسره کانش به شيکيان له باشترين سرچاوه گاني نه ده ي بيگانه ديوه .

نووسه ريکي شورشگيري مهزن

له نه نجامي بزووتنه وه ي زانتي چواري ميسا کورته چيروڪ و چيروکي دريو لياويان کرد . نه ديبی گه وري شورشگير (لوهسون) [۱۸۸۱ - ۱۹۳۶] به چيروکه کورنه گاني ميژوويه کي نه ده بي کو کرده وه . کومه له چيروکي (بانگ بو چک هل گرتنو کوچ کردن) وه سفيکي وردی

باری کومه لایه تی بوو به پیی سرنج و باوهری چه وسینراوه کان له ۱۹۱۱ وه که شورش بورجوازی بهریا بوو تا سالی ۱۹۲۴ که جهنگی به کممی ناوخو دهسی پی کرد . نهو کومه له چیروکه کومه لیک له گپرو گرفته گه وره کانی کومه لی نهو چهرخه ی به شیوه به کی دیار ده رخت . زور له چیروکه کانی لو هسون باسی ژبانی نالو سه ختی لادی و ناخوشی گوزهرانی فلاحه کان نه کا له ژبر نیله ی چه وساند نه وه ی دوو قولی دهره به گی و نیمپریالیزم دا . باشترین شتی که لهم باه ته وه نووسرابی چیروکی واقعی (تاه کیو) به ، لو هسون له و باوهره دا بوو که له توانای هیچ شورشیکانی به سرکه وه ی نه گه ر فلاحه کان که زور به ی ههره گه وره ی خه لکی چین راست نه به ته وه و به شداری تیا نه کن . نه م باوهره بوو بنچینه ی گه وره ی نه وره خته تونده ی که گپرا له شورش بورجوازی به ژبر که وتووه که ی سالی ۱۹۱۱ . له هه مان کانا لایشی وا بوو که باری ژبانی نهو فلاحانه که کمترین به شیکبان نه بوو له ژبانی بو تاده میراد شیاو ، مه جالیکی باشه بو شورش . نه م باوهره بیتی بوو ، بوو به هوی دهره که وتنی دواکه وتووی له تام دهرچووی فلاحه کان له چیروکی تاه کیو دا . ههروه ما لایشی وا بوو که ته بی هندی هیز بی بوری پیشان دان و مان دانی فلاحه کان تا ده وری خویمان حالی بین و که لکیکی ته و او له توانای شاراره ی خویمان وه ربگرن ، وه هیوای وا بو روشن بیره کان بن نه م هیزه ، به لام بیری تیزی کوتوپر بوی دهرخت که روشن بیره کان خه ریکی نوآندنی رولی خویمان بوون پاش ته وه ی که خویمان به دلپسکی پر له داخه وه قومبان له پیاله ی سراو چه وسانه وه نه دا . نه مانه بو بو ژاند نه وه ی نامانجه به رزه کانیان به گه رمی تی نه کوشان بو نازادی و رزگار کردنی گه لو ولات ، به لام له نه نجاما هیزی خراپه به زاندنی و نووشی سزابه کی زورتر بوون ، وه نامانج و هیوایان درا به با .

نه م کاره ساتی چهرخه وه کک نووسراوه کانی لو هسون به شیوه به کی ورد

پیشانی نهدن ، هموو ناقمه بیر دروسته‌گانی گه‌لی خسته جووله . به‌لام لو هسون کاتیک که تهو چیروگانه‌ی نووسیبوو هیشتا تهو هیزه‌ی نه‌دو زیویه که به سوزه‌وه به دوا یا نه‌گه‌را ، تهو هیزه‌ی که بتوانی واقعی تهو گانه بگوری . لهو چیروگانه‌ی وا دهر ته‌که‌وت که وا له گهل ته‌وشا که پر بوون له حمزبکی مه‌ردانه له راپه‌راندنی ته‌وانه‌ی که وا له ناو جه‌رگه‌ی تاریکی دا نووسیبووون به‌لام ، هیشتا ته‌نهما هه‌ستی دووره به‌ریزانه‌ی نایه‌تی‌ی خوی‌بان دهر ته‌بری . تم سه‌زه‌ی ناخری وای لی کرد که پاش نیک شکانی شعری به‌گه‌می ناوخو له سال‌ی ۱۹۲۷ دا وریا بیته‌وه بو ده‌وری پرولیتاریا . لهو گانه‌وه ده‌ستی کرد به‌ته‌رخان کردنی هموو هیزو توانای خوی بو مه‌سه‌له‌ی شورشی پرولیتاریا . له دوا ساله‌گانی ژاپنا چند باس و کورته چیروکی نووسی دهر باره‌ی میژووی چین ، چند داستان و حیکایه‌تی کو کرده‌وه له کتیبکا به‌ ناوی (چند چیروکیکی کورنی و تراوه) . گه‌رایشه‌وه بو سه‌ر میژوو بو وهرام دانه‌وه‌ی گه‌رو گه‌رفه‌گانی ته‌و سه‌رده‌مه ، وه بو په‌ت‌په‌تی کردن به‌وانه‌ی که له ریگای پیشکه‌وتنا ته‌وستن . کورته چیروکه‌گانی لو هسون شیوه‌ی به‌کی تایه‌تی‌بان هه‌یه . هه‌ر چند هه‌ندی له نیشانه‌گانی چیروکی دریزی چینی بان تایه ، به‌لام خاویز و راستن ، وه شیوه‌ی ساخته‌کاری و عوله‌به‌تی‌بان تیا نره (۱) . هه‌روا که خراپه‌ی به‌کیکیش بلی قه‌گانی زور تالو سویرن . نووسینه‌گانی هه‌ندی له سیفه‌ته‌گانی شیعری کلاسیکی چینیان تایه ، وه کک تله‌ام وه‌رگرن له جوانی‌ی سروشت و دروست کردنی وه‌زع و سرنجی ده‌روونی . لو هسون به‌گیکه له‌و

(۱) عوله : وشه‌یه که له وشه‌ی (علماء) ی عه‌ره‌بی وه‌رگیراوه . له ناو مه‌لاو فه‌قیکانا زور به‌کار ته‌هیزی بو که سیک خوی به‌زورزان* دابنی و وه‌کک ته‌وان پیشان بداو که چی وایش نه‌بی . لیره‌دا له بانئ (حذلقه) به‌کارم هیناوه که له وه‌رگیراوه عه‌ره‌بی به‌که‌دا هیناوه ته‌وه .

پیشینه‌ای که ندهبی یگان‌ه‌یان هینایه ناو گه‌لی چین . نووسره هه‌ل‌ب‌زارد‌ه‌کانی
بریتی بوون له (گوگول) و (بیتوف) و (میکفیکس) که نا راده‌به‌ک کاریان
کردوه‌ته سه‌ری .

هاو چهرخه‌کانی لو هسون

له ناو هاو چهرخه‌کانی لو هسونی نووسره اهنوانین ناوی (یه شاوشون)
و (یو تا فو) بیتین که نه‌ویان له ۱۸۹۲ دا له دایک بووه . وه نهمیان له ۱۸۹۶
دا له دایک بووه له ۱۹۴۵ دا مردوه . یو شاوشون نهماسی (به‌یوه‌ندی باسه
ندهبی به‌کان) بوو که جاری دابوو نهمی ندهب خزمه‌تی ژبان بگاو دروست
بوونی نوی کانهوه . نهم نووسره به شیوه‌به‌کی ساده‌ی ناوخویی باسی زیانی روو
گرژی روشن بیره‌کانو بورجوازی به بچوو که‌کانی شاره بچوو که‌کان نه‌کا . وه‌ک
خسوی به شیوه‌به‌کی باش تی‌یان گه‌یشتیوو . هه‌روه‌ها وینه‌ی تافره‌تانو منالانی
ته‌گرتو به شیوه‌به‌کی سهختی که‌له‌که برده‌خنه‌ی له کومه‌لی کون ته‌گرت . له
به‌ر نه‌وه‌ی که نه‌وژمی نه‌خسته سه‌ر تافره‌تانو دل‌ره‌ق بوو له گه‌ل منالان .

یو تا فو که چهند سال ژباوه و خونددووبه‌تی له ژاپون ، له به‌ره‌ی
کومه‌لیکی دروست که‌رو لی هاتووه ، گورانی‌ی بو شانازی هکردن به
به‌به‌ره‌کانیوه ؛ وه یو نیشی جوانو ده‌برینی هه‌سق ده‌روون وتووه ، وه له به‌ر
ته‌وه که نووسه‌ریکی لاو بووه تالی هه‌زاری و چه‌وسانه‌وه‌ی چه‌شتووه . به باوه‌رو
راستی یه‌وه نیش و تازاری سهختی روشن بیره‌کانی باس کردوه ، نووسراوه‌کانی
پر بوون له کینه له ره‌وشتی ده‌ره‌به‌گی و له خوش هانن له لاوانو له خوشه‌وبستی
وا که دوور بی له کوت و زنجیری کون ، وه له زیانی وا که تامانجیکی
دیاری هه‌نی .

نهم دوو نووسره وه‌ک لو هسون ی هاوری‌بان ، وه به تایه‌تی (یه)
هه‌ندی بیرو باوه‌ری تازه‌یان فراوانتر کرد له ماوه‌ی شه‌ری ناوخوی یه‌که‌مدا ،

وه بیرو باوهری نری وایان هینابه کابهوه . یه شاوشی له چیروکه دریزه کهیا که ناوی لی ناوه (نی هوان شیبه) وه له ۱۹۲۹ دا تهواوی کرد ، دلسوزانه وهصفی شیوهی عقلی و تازار چهشتووی ناکامل هندی له روشن بیرهکانی کرده که له دهرویشی و تیلاحی بهتهوه وایان لی هات دیفاعیان له شورشی نیشترانگی نه کرد . ههروه ما له ووسه رانهن که له ماوهی بزووتهوهی چواری مایهوه تا شهری به کهمی ماوخو کاریان کردهونه سهر باری نهدهبی : (یئخ هسن) که له ۱۹۰۳ دا له دایک بووه ، وه (وانخ تنخ شاو) و (وانخ لویین) که له ۱۹۰۱ دا له دایک بووه له ۱۹۴۴ دا مردوه .

پاش ۱۹۲۷ شورشی چین کهونه قوناغیکی تازه که زوران بازی بهکی هیمن و قول و تالی تیا بوو . کهه شورش له باری سوپایی بهوه شکستی خوارد ژماره بهکی زور له نووسه رانگان نه رککی خه باتیان گرتنه تهستو تالای نهدهبی شورشگیری پرولیتارییان بهرز کردهوه له و شارانهدا که توقاندنی سپی بالی به سهرا کیشا بوو . نووسه رانگان زوریان قوریانی گه وره بیان دا . نهوانهی که حوکومهتی کونه پهرستی کو مین تانگ کوشتی چهنه چیروک نووسیکی گه وره بیان تیا بوو وه کک (هو بو بینخ) و (توشیک) که له ۱۹۰۱ دا له دایک بوو وه له ۱۹۳۰ دا کوژرا . وه وه کک (هینخ لینغ فی) . له گهل نهوه شا نهدهبی دروست کهر هینتا ریگای گه وره ی خوی نهبری . له سایه بی ، وه به سهر کردهبی ، به کیتی نووسه رانی لای چهپ که له ۱۹۳۰ دا له لایهن لو هسونو ماو تورن [له ۱۸۹۶ دا له دایک بووه] و هه ندیکی تره وه دروست کراو ریک خرا ، نووسه رانگان باشتر کهوتنه نیش . وه جلهوی کاروباریان به شیوه بهکی باش و فراوانتر گرتنه دهس ، وه چوونه بئی ژیان ، وه چهنه نمونهی شیوه فره بیان هینسایه به رههم له نووسینی چیروکی پر له سروشت و دیمه نی ناوخو بی دا .

ماو تونو نووسراوه کانی

(ماو تون) یه کیکه له سر به دهرهوه بوه کانی نه ده بی واقعی . له ژیر تهوژمو نیی گهرده لوولی شورشا قال بوو . له سالی ۱۹۲۹ دا دانانی چیروکه دریزه به کمه کهیی تهواو کرد که ناوی لی نا بوو (گرمی بوون) . ثم چیروکه شیوه به کی جوانی تووره کردنو فرو فیلو رارایی هندی له روشن بیره لاهه کانی بورجوازی بیچووکه له بهر دهم شورشا که دا بوونی به با . ونه ی رووداوه کانی پیش و پاش شورش نه کیشی به جوری که ده ری نهخا چون قاره مانیکی شاکاری هونری واقعی به . چیروکه دریزه که کی که ناوی لی نا بوو (نیوه شهو) تاجی سهری کرده هونری و بیری به کانی نهی . وه سروشی نمونه بی بورجوازی نهی نیشتمان پهروه ری چین و بورجوازی نهی شوین که ونووی دهوری سهره نای گری سه همی تیا باس کراوه . باسی و مزعیانو په یوه هندی به بیان نه کا . له چیروکه دا سرمایه داره کلن و په یوه ندیان به جوولانهوی چینی کریکاره وهو به جوولانهوی فلاحه کانه وهو چینی ده لاله کلن (کومبرادور) و په نجه خستیان نه ناو هموو مهسه له به کتو کاری وه زعی سه نعات کاره کلن و په یوه هندی به به کا چووبان له گهل سرمایه داره نیشتمان پهروه ره کلن نه ییزی که دیمه نی رهنگاوره نگی هموو روزی پیشان دراوی (شانسه ها) به . له ناخی تم به به کا دانه دا (وو سن فو) ی قاره مانی چیروکه که نه یین که سرمایه داریکی نیشتمان پهروه ره . وو . هیرو لی هانن و گیانی پروژه بیکه وه نانی مه بوو . به لام له گهل تهوه شا دوراندی له بهرامبهری (شاو بو تاو) که ده لال بوو . وه له سهر سکی تیمپرالی به کان نه ژبا . له راستی پشا وا بوو . چونکه کاروبار وا نهرو پشت به ریوه . به زینی وو سن فو شیکی واقعی بوو . چونکه چین له گری نه هه ما له باره ی سرمایه داری بهوه پیش نه که وتیوو . به لکو روز له روز زیاتر نه بوو به موسته عمره .

لهم چيرو که دا زير کي ماو تون دباري نه دا له ووصف کردني ژيانا له ههموو رووه پر له گري کويره کاني ناسوي فراوانه وه . له کورته چيرو که کانشيا نه بين زور زير که له تيشک خستا به سهر ههموو گوشه به کي ژيانا له چند لايه کي تايه تي وه ، وه ک کورته چيرو که به ناو بانگه که ي (کرمي ناو ريشم له بهارا) که په پیکه ريکي دباري رووخاني ناو پوري کشت و کالي چينه به شيوه به کي کونوپر له گري سه هه ما ، وه نه وگورانه قولهي که کاري کرده سهر سرنجي فلاحه کان . چيرو کي دووه هميشي (دوکانه که ي خيزاني لين) وينه ي دوا که وتي و نيک چووني سه نعمات کاري و بارزگاني به له شاربکي بچووکا . به ره همي به پيتي ماو تون له چيرو کي دريو و کورته چيرو که زور به ي رووداوو ته ياره کاني سهر دهمي به يني جوولانه وه ي چواري مایس و سهر که وتي جهنگي به ره به کاني ي تيايه . نشانه ي نووسراوه کاني نه وه به که باش له ژيان و واقعيه تي نوي که پشتوه تيايانا . وه شيوه به کي فراوانيان هه په ، وه سرنجي که دهرووني و دارشکي به ويان هه به .

به کيتي نووسره کاني لاي چه پ ، ناقصه نووسريکي لاي يي که ياند له کانيکا که له ناو جهرگه ي خه بائي راسته قينه دا بوون . له سهر به دهروه بوو تريني نه مانه (شانخ تينخ يي) به که له ۱۹۰۶ دا له دايک بووه ، وه (ييه تسو) که له ۱۹۱۲ دا له دايک بووه له ۱۹۳۹ دا مردوه . ييه تسو له سهر دهمي وروژاني شورشي فلاحه کاني هونانا يي که پشتوه . له کومه له چيرو که که يا که ناوي لي ناوه (درويته به کي فره) به گيانکي شورشگيري قبول باسي چه وساند نه وه ي چينا په تي ناوچه که وره کان نه کا ، وه به شيوه به کي واقعي هيزي سامناکي شاراوه ي ناو فلاحه کان ده رته بري که ده ميکي دوور چه وسيزاونه نه وه و ده ننگيان کپ کراوه ، وه باسي نه وه نه کا که چون گياني به ره به کاني نه نه قيته وه له ناويانا . هم چيرو کانه ي زور توند و هموزنده نو سهره ميان تيزه له ژيانا . شانگ

تین یه ناسراوه بهوه که به شیوه به کی که له که گر عه بی دوژمن دهر نه بری
چهند چیروکی نووسیوه وه به گائنه کردنه گانی پشقی خاوهن مولکه گوره کان
بورجوازی به گانی شارو روشن بیره مانه حه مه بی که ره کان سوور نه گانه وه .

لاوشیه ، و ، باشین

زور له نووسره کان هه چهند نه ندایه یه کیتی نووسره گانی لای چه پیش
نه بوون . له وانه بوون به کول بیری گورینی وه زعو به ره به ره گانی کردنیان بلاو
نه کرده وه . وه به کینه به کی قووله وه خراپه ی کومه لیان دهر نه نخست . (باشین
[له ۱۹۰۴ دا له دایک بووه]) و (لاوشیه [له ۱۸۹۷ دا له دایک بووه])
له مانه بوون . باشین ژماره به کی زور چیروکی دریزی نووسیوه . وینه ی سووده
له به کک داوه گانی لاوانی گرتووه . وه کک له به کک دانی عه قلو عاطفه .
خوشه ویستی و پاوه . وه به گرمی شانازی به لاوانی شورشگیره وه نه کرد
که گیانی خوبانان نه رخان کردبوو بو راستی و تازادی . نووسینه گانی هم نووسره
پره له کینه له رژیم دهر به گی . وه هه ولیکی مهردانه به بو بزواندن گیل بو
خه بات له پیناوی یاشه روزیکی باشتر . چیروکه دربزه به ناو بانگه که ی که
ناوی (خیران) ه هه مووی باس دهوری منالی خوبی نه کا . وه تیا پیشانمان نه دا
که رووخانی خیزانیکی دهر به گی نشانه ی بی گومانی رووخانی یاسای
دهر به گی به . کهسه گانی که باسیان نه کا له چیروکه که یا پی نه گنو له بهره می
بنچینه ی ژبانی بر هه لای کوملی دهورو پشتیاناً نه گورین . فارمانی چیروکه که
که لاویکی گرم و گورو به ههسته ناوی (کاوشو هوی) ه . نه وه ی خیزانیکی
له لیواری له ناو چوونا به . هم کوره کوت و زنجیری دهر به گی له ملی خوبی
دارن بوو وه خوبی نه رخان کردبوو بو مهسه له ی چاک کردنی وه زعی کومه لایه تی .
نووسره بومان باس ناکا که هم کوره چ ریگمایه کی گرتنه بهر . به لام نه نها تیک

شکاني سنووری خیزانیکي دهره به گي به هنگاوی به کسي به ختیاروی به رچلو
 روون بوونهوه دا نه ترا . نووسر کلریک نه کا که خوینده وارن که سه گاني
 چيرو که که یان خوش بوی ، به هوی سرنجی خویهوه دهر باره ی هستیان ، وه به
 هوی نهو ناشکرایي بهوه که ناکوکی به گاني پی دهر نه تاو تیکه نه شکيی نهه
 به کیکه له نیشانه گاني همنوو چيرو که گاني یا شین . به لام (لاشيه) له ۱۹۳۴هوه
 دهسقی کرده به نووسنی چيرو کی دریز . لاشيه نهوه ی خیزانیکي هزاره ،
 له بهر نهوه زور باش شارمزی ژبانی خهلکه سووکو یس نه هیه ته گاني شارو
 لادی گانه ، وه به پیی هادهت فاره مانه گاني خهلکی به سووک سیر کراون .
 چيرو که کورته گاني همنوو دیمه نیکی ژبانی کوفهل پیمان نه دا . چيرو کی (مثال
 عهره بانه راکشه که (۱)) بلاو ترین چيرو که دریزه گانیته ی . نهو چيرو که بلسی
 ناخوشی منالیکي به هیزه ره نیکی زوری نه کیشا به عهره بانه راکشانه وه . وه
 ژبانی زور خوش نهویست ، به لام کومهل کون فلیقاند بووه وه ، نهویش
 تامانچه گاني خوی له کیس نه داو باوه ری به مرووبانی نامینی و ناخوری له بهسقی و
 سووکی دا نه چینی . قهلمی لاو شیه مونه همه به کینه ورق له تالی وه زع ، وه
 همنوو هسقی له گنل نه وانه دایه که بوو بوون به فوربانی کومهل کون ،
 دمه لایشی به سسر زویانا زورتر له وانه نه بوو کس به ریره گانی بکا ، وه
 زور وریا بوو له هلبزاردنی وشه ی گونجاوترو به پی تردا بو دهر بریقه مه بس ،
 وه له قسه ی روژانه ی سسر زویانی خهلکی وهر نه گرت .

ماوهی پاش سالی ۱۹۳۱

ژاپونی به کان له نیلوولی ۱۹۳۱ دا روژه لانی سهرووی چینان داگیر

(۱) له چینی دهوری هکونا ، وهک نیستا له سیلان و سیاما عهره بانه ی
 تایهتی هه بوو ، له جیانی نه سپ و نیستر مثال رایان نه کیشا . وهرگیر .

حکرد - سزاو بیدار بوونهوهی گهل لهوی بوو به هوی زبندوو بوونهوهی به کم
بهره می چیروکی دریزو کورته چیروک که له سمر بیری بهره کانی داگیر
کهان بنیات نرا بوون . چیروکی (ژبان و مهرگ) که (هسیو هینغ [۱۹۱۱ -
۱۹۴۲]) نووسیویه نمونه به کی تم چیروگانه به .

تم چشنه چیروگانه به کینه وه بیزاری لهو کرده وه نامردانه دهر نهرن .
که داگیر کهزان کردیان ، وه چون میللت وهرامی دایه وه . نهو نیشتمان
پهروهی و راستی به تونده ی که تم چیروگانه دهری نهرن کاریکی باشیان کرده
سمر خوینده وارن . له تمووزی ۱۹۳۷ دا شهری بهره کانی ژاپونی به کان
جهل گیرسا . حوکرانه کانی کو مین تانگ نیسپان کرد که توانای له گهل
وهرع رویشتیان نی به ، نهو هه سوو ناوچه فراوانانه یان له کیس دا که داگیر
کهره کان وهریان گرتوو ، وه توقاندیکی فاشستی یانه یان بایه وه . زور له چیروکی
دریزو کورته چیروک نووسه کانی تم دهوره ، به تابه تی (شاتنغ] که له ۱۹۰۵
دا له دایک بووه [) و (ئی وو] که له ۱۹۰۴ دا له دایک بووه [) له چار
کردنی گشتی شهری بهره کانی وه دهسیان دایه تفو له عهت حکردنی تال و
سهخت له ستم و تاوانه کانی حوکرانه کانی کو مین تانگ .

سه چیروکه دریزه که ی (شاتنغ) و هندی کورته چیروکی تری زیاتر
روو داوه کانیان له دیهاتی (سی شوان) روو نه دا نووسر ره بخنه ی خوی نه خانه
کارو به شیوه به کی سوزنده له زووی تابووری و هونهری به وه رووی نه گانه هیزه کانی
کونه په رستی وه لایش له که لکی هونهری نه گانه وه چونکه باش شاره زای ژبانی
له وینیی چین بووه ، وه توانا به کی باشی بووه له سمر دهر بریی هونهری . زور به ی
ره خنه گره نه ده بی به کان لهو باوه ره دان که شاتنغ له زور به ی چیروکه کانی به
شیوه به کی ساده وینه راستی جیهانی گیان نه گری بی نه ده ی سرنجیکی روشن بدا
له پاشه روژیکی باشتر . به لام نیمه له چیروکه دریزه که یا که ناوی لی ناوم (گهرانه وه

بو خال) وه له ۱۹۴۷ دا نه‌واوی کردوه شتیکی تر نه‌بینن : فلاحه‌کان نه‌بینن
یه‌کیان گرتووه و به ریزیکی پته و وستاون بو خه‌بات بهرام‌بهر جه‌ورو ستم ، وه
هیوایه‌کی نازه‌ی به سوزی تیا به به تمنا یوونیکی نازه‌ی چینیکی بوی .

(ئی وو) بش هر خوی به ژبانی لادی وه خه‌ریک نه‌کا ، وه چیروکه‌کانی
وه نه‌بی نه‌ها وینه‌ی لا ناریکه‌کی ژبان بگری و بهس ، به‌لکو له درزی چاوی
گه‌ه وه راستی‌ش نه‌بینی . نه‌و گه‌له‌ی که هیزو هیوا‌ی پاشه روزی تیا به دی نه‌کا ..
چیروکه دریزه‌کی که ناوی لی ناوه (ناو نه‌پولکه‌کان) وینه‌ی شه‌ره بهرام‌بهر
دا گیر که‌ره ژاپونی به‌کان ، وه پیشانمان نه‌دا که کریکارو فلاحه‌کان که هم‌ژاری
له وزه‌ی بردبوون ، هه‌ر نه‌وانن نه‌توانن نه‌و می‌لله‌ته بن که به‌ره‌ه‌کانی راسته
قیه‌نه‌کا .. وشه‌ی راسته و خو و ئاسانو شیوه‌ی بی ته‌کلیف و دارشتی ریک و بیکی
پر له گیانی باوه‌رو دیمه‌نی نازه و ته‌واره‌ی نه‌ری ناو خو‌یی .. نه‌وه هه‌ندیه‌که
له نیشانه‌کانی چیروکه‌کانی ئی وو . کانیک که خو کوومه‌نی کو مین تانگ ده‌سی
کرد به بوگن بوون و روز له روز ویران‌تر نه‌بوو ، حزبی شیوعی چین
سه‌ر کرده‌یی گه‌لی ته‌کردو بشکه‌ی مه‌حکمی دا نه‌نا بو به‌ریوه‌بردنی به‌ره‌ه‌کانی
گه‌ل بهرام‌بهر دا گیر که‌ره ژاپونی به‌کان . ژماره به‌کی زور له نووسه‌ره ، نازادی و
سه‌ره‌ستی خو‌اگان نه‌م ریگایان گرتوبه به‌ر له سالی ۱۹۴۲ یشدا هاوری ماو
تسی تونگ باسه به ناو بانگه‌کی ده‌رکرد (گیرو گرتنه‌کانی نه‌ده‌بو هونه‌ر)
وه پاش نه‌وه ئی‌تر له ناوچه نازاد کراوه‌کانا نووسینیکی دروست که‌رانه‌ی بی
هاونا یوژایه‌وه ، وه نه‌ده‌بی نوی که له بزوتنه‌وه‌کی چواری نه‌یاره‌وه ده‌سی بی
کرد بوو که‌وته فوناییکی نازه‌ی به‌رزی و شانازی .

شاو شولی

نووسینه‌کانی شاو شولی که له ۱۹۰۵ دا له دایک بووه ، ور به ناو
بانگ‌ترین چیروک نووسه‌کانی ئی‌سایه ، نیشانه‌ی سه‌ره‌نای ده‌وری نوی به . شاو

باش شاره‌زای ژبانی لادی به ^۱ و خوئی له به‌کی له خیزانه فلاحه هزاره‌کانه .
 تاگیابه‌کی زور باشیشی هه‌یه له زوران بازیی سختی پرگری کویره‌ی به‌ینی
 فلاحه‌کان و خاوه‌ن زه‌وی و زاره‌کانی بنه‌وه به‌رامهر ژاپونی به‌کان . فلاحه
 ریک و بیکه‌کان هیزو توانای توندی خویان له جاران به‌هیزتر کردیو ^۲ و دیمه‌نی
 ناوچه دپهانی به‌کان و ه‌ک فلاحه‌کان خویان گورانیکی ریشه‌یی به‌ سمرا هاتیوو .
 نه‌و گورانه‌ معزته‌ی که لو هسون تا مرد به‌ تعما بوو بیینی ، به‌لام نه‌ی بیی ، به
 شیوه‌ی به‌کی هونهری له چیروکه‌کانی شاو شولی دا دهر برراوه .

کهسه‌کانی شاو شولی به‌ پیی عاده‌ت فلاحه‌کان ، و ه‌یچ نیشانه‌ی به‌کی
 ظهیرتی‌یان نی‌یه جگه له‌وه که پایه‌ی خویان نه‌زان و تی نه‌گن که سمرا نه‌جامیان به
 ده‌سی خویانه . شاو شولی عاده‌تیکه‌ی تایه‌تی هه‌یه که تنها نه‌و به‌ پیی نه‌و
 عاده‌ت ده‌س له کهسه‌کانی چیروکه‌کانی نه‌دا . هرگیز رازی نابی وا باسی خه‌لک
 بکا که وه‌زعی ده‌ورو پشت کاری تی نه‌کردن . فارمانه‌کانی له هه‌للا‌ی زوران
 بازی دا دهر نه‌خا ، وه زیره‌کی به‌ خه‌رج نادا بو پیشان دانی چوینه‌تی بی
 کره‌نه‌ویان و کرده‌ویان له و ده‌وره‌دا ، وه زور کم روو نه‌دا . زور خوی نوقم
 کا له نووسی جوانا دهر باره‌ی فارمانه‌کانی ، به‌لکو گوی‌یان نادانی بو نه‌وه‌ی
 خویان له قسه و کرداری تایه‌تی‌یاندا ره‌وشی خویان دهر برن ، به‌ پیی هه‌له‌یش
 مه‌عنا‌ی وشه‌ی راست له‌قسه‌ی روازانه‌ی فلاحه‌کانا نه‌قوزینه‌وه ، نه‌ک تنها له‌گفت و
 گویانا به‌لکو له داستان گیرانه‌وشیانا .

چیروکه‌کانی شاو دارشتیکه‌ی پته‌ویان هه‌یه ، وه وه‌ک بلور روشن ، زوبانی
 پوخت و بی زیاده و ته ، دهر برینی بی گهرده ، کم وا نه‌بی به‌ درزیی وه‌صفی
 دیمه‌ن و گریی دهر وون بکا وه‌ک چیروکه‌نووسه کلاسیکی به‌کانی چین نه‌یان
 کرد ، له نمونه‌ی هه‌له‌سته‌کانی نه‌م پارچانه‌یه : (لی یونی) و (ژن هینانی هسیاو
 نه‌ره های) و (گورانی دی‌ی لی) که له ناو میله‌تا زور بلاون .

پاش سالی ۱۹۴۲ بش چند نووسریکی درهخشان پیش که وتن له ناوچه
 نازاد کراوهکانا به سرکرده بی حزبی شیوعی چین ، وه چند نووسراوی
 جوان بلاو کرایه وه ، به میسال وه که داستان و پیروکه گانی (شاولی بو) که له
 ۱۹۱۵ دا له دایک بووه دهرباره ی خه باتی فارهمانانهی سوپای نازاد کبری
 میلی ی چین ، وه کورته پیروکه گانی (کینگ شاد) که له ۱۹۲۰ دا له دایک بووه
 دهرباره ی گورانی ریشه بی ژبانی روزانه ی فلاحه کان . نمانه هه سو
 به شداری به کی شایانی سرنج لی دانن له نه ده بی چینا .

کومهل چین لهم سی سالی بهینی بزوتنه وه ی چواری مایسی ۱۹۱۹ و
 دامه زاندنی جومهوریه تی چینی میلی له ۱۹۴۹ دا گورانیکی زیشه بی ته واری
 به سهرا هاتوه ، زوربه ی دیمه نه گانی هم گورانان له پیروکه دریزو کورته
 پیروکه گانمانا دباری داوه . . له بهر نه وه ش که خه باتمان خه باتیکی سه ختی بی
 نامان بووه به هوی بنجینه ی کومهلایه تی زوربه ی نووسره گانمانه وه که خوربان
 پیشان له رنج خوراوو چه وساو ه کان بوون ، وه نهو بنجینه واقعی به بیان به
 دهسته وه بوو که لو هسون دای نا بوو بینای له سر بگری ، له ماوه ی سی سالی
 رابوردودا هیچ همل خه له تاندنیک پیروکنی دریزو کورته پیروگی چینی
 رووی نه داوه بو نه وه ی خوی بگه وزینی له په ره وی سووکی ته یعنی یا ههر
 شیوه به کی تری نووسینی بی پایه خا . . شادهماری نووسیمان واقعیته تی تیشتر اکی
 بووه ، وه نووسری بهر زمان لی که وتوه ته وه وه که لو هسون و ماو تون و شاولی
 لی . گه شانم وه به کی تازه ی تریش رووی دا له پیروکه نووسینا له گاتی دامه زرانی
 چینی نوی وه . نیمه لهو باوه ره داین که رینازی گوروی نووسره گانمان ههر بهر
 ده وام نه بی به دهس گرتنیان به واقعیته تی تیشتر اکن به وه ، وه همیشه بو
 پیشه وه بیان نه باو به هیز تریان ته کا .

وتم به بهنختی خه والوو . . .

حاجی قادری کویبی

وتم به بهنختی خه والوو : وهره نه تویی خووا
له خه هه لسته زهمانی بچینه وه نه ولا
گوردهی به هاریه تیسیتکه شاخ و داخی ولات
پره له لاله وو نهریز و نهرگی شه هلا
له گرمه گرمی سه حابو له هازه بیی باران
چیایه پر له هه راوو نه واله پر له سه دا
پره له سه بلو له گولاوو کانی رویی زهمین
پره له بهر قو بریقهی پروسکه جه ووی سما
شکوفه دره می شابهش بایی وه عده ده کا
له شه و قی مه قده می خه ملیوه دارو بهردی چیا
پیاله بیی زهری نهرگی له سه ره کفی سیمین
پره له شه ونمی وه کک دورری لؤلونی لالا
گولیش به په نه جی بیی پیروزی جامی یاغوتی
له بو نیشاری موهه بیایه پر له زهرری نه لا
له شادی وه کک سه قی شادی له کیوو کهژ نیظهار
هوزار به خه له ته تی گول گوون ده که ونه ره قص و سما
چهمهن له لاله میسالی خه تی روخی دولبر
سیاه چادری لی بوته خالی سه رگونا

له کن به نه و شه وو خاوو هه لالو به بیوونی
 هه لالی پیسته بی خساوه چه بیرو میشکی خه تا
 چیا له ته و قه سه ری دارژاوه تا که سه ری
 چو زولفی سونبولی ده ره هم چو په رچمی به ره زان
 به جوش و تاگری گونناری کانی هه ل ده قولی
 میسالی دیده بی وامیق له سه سه رتی عه ذرا
 قه لانی زیوی روخواوه سه سه به بوپی نه سیم
 سوپاهی لاله وو گول چادری له جی هه ل دا
 له گوله شینی که قازو مراوی دین و ده چن
 نه ظیری مانگک و ستاره ن له قه لزومی میسا
 شنه ی نه سیمه سه دای ناوی صافی سه سه قه ل به ز
 به ورشه ورشه گیا سه سه گه سی بووه شهیدا
 خرنگک و هووری قولونگک و قه ناری سی له سه سه زان
 ده بیست و که و ده فریت و سه سه مین چریکه ده کا
 له پیره پیرو له سه سه کولی پیره گا کیوی
 ده له رزی گاوی زه مین و ده سه سه سی گاوی سه سه ما
 له بیست و دوو که لی شینه قه سه سه گکی نیچیروان
 میسالی سونبولی زولفی که تیکک بچی به سه سه با
 چیا به شیخ و که وای سه سه وزه میزه ری به سه سه ره
 سیواکی چووزره ریواسه ته یله سانی که لا
 چه سه سه ن له لاله وو ره بیجان و نه سه سه ترین تیمرو
 سه سه بیی سه سه بیع و سه سه وه تافتابی وه ختی سه سه حا
 چنارو سه سه سه سه ده سه سه زه ن هوزاره نه سه سه سه سه رای

گياش ذاڪرو تهزيحي شهونسي له ملا
 له ژووري ميگهلي ههوره له ژبري ميگهلي مهر
 شهيهي گولشهني خهضرايه نوودهيهي خهبرا
 له كيوو كهژ كه مهر تيواره دپتهوه مالات
 له دهوري چادري صاحبي مهوجي دا وهستا
 له حيله حيلي كه حيلو له باره باري مهراڻ
 له دهنگي فورهيهي گاجووتو بورهيهي مازگا
 له گورگه قالو خهپهه سيگ له قاره قاري بزن
 له ههكسي دهنگي دوبارهه كه دپتهوه له چيا
 له توحه توحهيهي گاوانو فيره فيري شوان
 له بگره بهردهيهي كابان دهينه خهشرو سهلا
 مهلائيكي سهرى تاقو رهواني مينايي
 دهينه جونوشو لهريزن ده كهونه رهفصو سما
 كه ههل كرا شهوي ناگر له كولي رهشمالنيك
 خجل دهبن له زهواياي خيمهيهي والا
 ههطاريدو زوحهلو ئافتابي ماه تهلم
 خولاصه ئايتو سهيباره تا دهگاته سوها
 سه با دمزاني ژيانم له دووري تان مهرگه
 دهسا ومره به گزهه خوت خجل بكه عيسا
 نهگهر منم له فيراقيلان كزهه له جهرگهوه دي
 نهگهر دله وه كوو جهرگم دهلي نهوا سووتا
 له پاشي نم ههموو دهستانه بهختي خهو ئالوود
 ميسالي نهزدهري نوستوو به رق له خهو ههستا

جوابی دایهوه ئەما جوابهکی وا رەق
 ئەما مەجالی مەقال و موباحەتە ئەم لا
 وتی هەتا کوو خەزان و بەهار و زستانە
 مەداری عەیش و مەوالیدی عالەمی شەبرا
 بەهار و ئەممو سالیکی دەبیتەوه ئەما
 ئەمانە دەچنە دیاری مەمالیکی عوقبا
 بەکیکی نایەتەوه چوونیشان هەر ئەو چوونە
 لە شیخو عالم و جاھیل لە پادشاھ و گەدا
 مەکان شەوقی بە عیلانە ، پەشمە کونە مەوار
 حەیات زەوقی بە ئەحبابە پایە ناوو هەوا
 رەفیقی کونە ئەماون جوانەکان پیرز
 بە شەق دەرون و لە دووری دیارە شەق و عەسا
 لە دوو حەدی بەگەکی زەحمەتە بناسی بەوه
 مەگەر بە ناوو نیشان و بە خەزم و باب و برا
 گەر بیت و بچەوه هەر ئیستانگە هەم دیسان
 سەفەر دەگەیی لە وەطەن دەچە شاری جا بولفا
 خو لاصەبی قسە ئیستیکە مەسلەحەت ئەمەبە
 بیل بە وەجھێ نەصیحەت بە کاغەز و ئینشا
 ئەمان ۱ کورانی رەفیق و برادە رانی ولات
 بە ئیوہ هەر گە گەشت ئەم کەلامی بی سەر و پا
 لە پاش ئەوه کە تەصیحەو موطالەعەیی بکری
 بە یادی من لە بەری کەن لە رووی میهر و وەفا

ههتا له خهطی ییگانه فهخری پیوه بکهم
له بهینی زومره یی ته حیواو مه جمه عی مهوتا
ونی مه کن وه کوو ئاتاری (نالی) یو (کوردی)
له سهوی چاوی بپوشن گوزهر بکهن له خهتا
نییه له مومکینی ئیمکان خهتاو سهوی نه بی
به غهیری خواجه یی دیوانی (علم الاسماء)
تهوی خه سوودو نهزان ، له ئیم ره خه گرن
له عهیبو ره خه یی عالم بهری ده بن توده با
تهمانه زاده یی نهفکارو خوشه ویستی من
ته گهر فه ییحو که ره بن وه گهر شهلو ته عسا
میالی فه ره خه یی ژووشک که پی ی ده لی دایکی
ئیلاهی قاقومه یا خو سموره یا دیسا ؟
شه ییھی جولای که رازی نه بی به سهر دری خوی
مه لین فه صاحته تی کوردی به فارسی ناگا
به لاغه تیکی هه به هیچ زمانی نای گاتی
له بی ته عه صوبی کوردانه بی ره واجو به ها
که خوتی تی نه گه یینی له نیکنه کان ناگهی
ده لی هه مووی هه ذه یانه خوا به لای لی دا
به لام تهوانه که صرافق زیرو زیوی قسه بن
چ شاه ره وایه ده زانن چ سکه ییکه رهوا
چ حیکمه تیکه که ئاتاری کورده نامووسی
نه کیمیاو نه عه بقا له بهیتی ئیمه نهما

تیلاهی ! نهی خه به بهر چنگی مه نده مووری له نیم
نقودی (حاجی) که نهی دیوه خوسره وو دارا
نهمین به وایه نه صیب و نه گهر به کی وا بی
به خیری باو ک و دایکی له ری خیرا پیدا
گه لی قسم له دلا بوو حیکایه تم ما بوو
که چی له به ختی که چم خامه ایره نوو کی شکا

دیمه نی هه لهر کی به کی بادینانی
له نا ههنگی نه وروزی یانه ی سه رکه وتنی کوردانا

چیرۆك بو شانۆ :

نه‌ورۆز

نووسینی : جمال عبدالقادر بابان

پاله‌وانه‌كانی ئەم چیرۆكه‌ شانوویییه :

- ١ — ئەژده‌هاك (سه‌هاك ، ضحاك) یاخود پیوراسب كوری چه‌مشید شای ئەكباتان (هه‌مه‌دان) و هه‌موو ولاتی ئێران ، كایرایه‌کی نه‌خوش و دهرده‌دارو تا بلی زوردار .
- ٢ — ئەه‌یاك (ئەه‌یاكس) وه‌زیری ده‌سته راستی ئەژده‌هاك ، راویژ كه‌ریکی ناله‌بارو ناپاك .
- ٣ — بابای هه‌كیم : به‌ ناو هه‌كیم ١ به‌لام له راستی داخو په‌رست و ئه‌ویش راویژ كه‌ریکی دوو زووو چه‌وت .
- ٤ — كلاوزهر : كچه‌ كوردیكی بوشناخ و جوان ، ئەژده‌هاك به‌ زور داگیری كردبوو .
- ٥ — كرمایل : سه‌ر په‌رین (جیلا) ی ئەژده‌هاك بوو ، پیاویكی پیاوانه‌و دل نهرمو له خاتنه‌واده‌یه‌كی ناسراو بوو ، زور داری ی ئەژده‌هاكی زور لاستم بوو .
- ٦ — كاوه‌ی ئاسنگهر : قارمانی هه‌ره‌ به‌ ناو بانگ و دلیری كورد ، زه‌لامیكی چوار شانه‌ی ریش توپ و هه‌میشه‌ چه‌كوشیك به‌ ده‌سته‌وه .
- ٧ — فه‌ره‌یدوون : پاله‌وانیكی تری كوردو ده‌سته‌ براهی كاوه‌ی ئاسنگهر .

- ۸ — فهرست
 ۹ — گوی داریش
 ۱۰ — برزووی بازرگان
- تندنامه‌گانی نری شورشی نه‌وروز .

• • •

« پەردەیی یەكیم »

(ولات ، ولاتی ئیرانه ، شاریش شاری ته‌کاتانه ، شوین ، کوشکی شاهانهی ئەژده‌هه‌ک ، تا‌که بووکی رازاوه‌ی جیهانه ، خوش و فرەسح و فراوان ، پر له رایه‌نی ره‌نگاوه‌نگ و جوانه .

له‌گوشه‌یه‌کا ئەژده‌هه‌ک له‌سه‌ر ته‌ختی شاهانه‌ی لی راکشاهه ، دوو که‌نپه‌کی رازاوه‌ش به‌دیاری یه‌ومن ، کلاوزه‌رو بابای سه‌کیمیش برینه‌گانی سه‌رشانی دهرمان ته‌که‌ن) .

ئەژده‌هه‌ک (به‌ده‌نگی‌کی گرو ئالوزه‌وه) : ئاخ . . ئاخ . . سه‌د ئاخ له‌ده‌ست ئیش و ئازار ۱ ته‌ی هاوار له‌تاو ژان و بی‌خه‌وی ۱ هاوار ، نازانم ئەم ده‌رده‌گرانه بوچی یه‌کیه‌کی له‌رووته‌گانی ئەم گه‌له‌ی به‌رده‌ستم نه‌دووزی یه‌وه پیوه‌ی بنووسیت ، من نه‌بی ، یه‌کیک له‌رووته‌گان ، له‌برسا مردووه‌گان ، که‌سه‌ر ئەوان بو مردن باشن ۱

بابای سه‌کیم (به‌مه‌رایه‌ی یه‌وه) : پاشام تو ته‌لی چی ؟ خوا راویستاوت کا ، جا ته‌گه‌ر ئەم سیله‌ته‌سیله‌یه‌ چاکه‌بان له‌به‌ر چاو بووایه ، ته‌بووایه ئەک روژی میسکی دوو منال ، به‌لکو هی ده‌پانۆ به‌کیان پیش‌گه‌ش به‌شای خوشه‌ویستیان بگردایه ، مادام به‌وه‌ نه‌زووی ئیشه‌که‌ی ئەسه‌کی و ئازاره‌که‌ی به‌ره‌ست ته‌بی ، به‌لام ته‌لی چی له‌گه‌ل پیای سیله‌و پی نهمزان ؟

ئەژده‌هه‌ک (ته‌نه‌رینی به‌سه‌ر کلاوزه‌را) : ئەوه قیز له‌برینه‌گانم

ئەگە پەتەوه ، ھەي نارسەنى كېيى ، وا ديارە ھەر دلت لای شوان و گسوانى
چپاكانە ، بەلى ھەر چاوت لە دوای دژندەي كەژەكانە . باشە . . باشە دەسنا مەرج
بى ئەبى ھەروا ئەمەت بە سەرا نەروا !

كلاوزەر (بە قورگى پر لە گریانەوه) : جەنابى شازادە ! من خىموم
نەسە پاندووه بە سەرتا ، بەلكو تو مت بە زور راكيشاوە نە ئىرە ، دەسا چپاكانى
كوردستان ھەميشە شويى بېچووو شیران بوون ، وە ھەرگىز جى خراپە و پىاو
خراپانان تىبا نەبوئەتەوه . (لەم كاتەدا [تەرياك] ى وەزىر خوى ئەكا بە كوشكاو
نزيك ئەژدەھاك بە كر نووشەوه بە چوكا دى) .

تەرياك : گەورەم ، پاشاى ئىران ، كليل بە دەسقى مازندەران و ئەكبەنان ،
شاهەنشامى بە سام و سامان ، رواھى خوشەويست و جى اشيني بەزدان ا حەقتان
بوو كە لە سەرەناوھ لەم مېللەتە پى نەزانە نا بە دل بوون ، چونكە ھەموو فەسەكانان
ھاتە دى . ئىستا وا ديارە ئەم نارسەنەنە روژى سەرى دوو مئاليار . لا بە نرخ و
گرانە بو ئيوە .

ئەژدەھاك (بە تورەبى بەوه) : جى ، جى ، جى ؟ ئەوه بە راستە ؟ بە
خواشتىكى باشە . . زور زور باشە . . دەسا ھەكە وا بوو مئيش بە گەورەبى و
بوزورگى خوم قەسەم ، بە بارەگەي پر لە نوورى ھورمزو باوو باپىرانم ، ئەبى
ئەمەودوا ھەموو لى بووردن و بەزەبى بەك بەخەمە لاوھ ئەگەر تەخت و دجەكەم
لە سەر داناوھ . ئەبى ئەم پى نەزانانە بىنەموھ ھوش خويان . . ئەرى ئەمانە واپان
لى ھات ئە پاش تاقە دە سال نەخوشى ، روژى سەرى دوو مئاليار لا زور بىت
بو من ؟ روژى موخى دوان بو برىنەكانى سەر شانم بە زور بزائىن ؟ قەبى ناكا . .
زور زور باشە .

تەرياك : تەكا ئەكەم لە پاشاى دانا ، خواوونى تەخت و توانا ، ئەژدەھاكى

مەزەن و زانا ، هیچ خوی دل تەنگ نەگات لە کردەوهی ئەم سەیلانەو ، دل زویر
نەبی لە بی ئەقڵی ئەم کیویانە ، چونکە من هەر خوم ئەزانم ئەمانە چون بە
کوتەکشو بە شەق ئەیان هینمەوه سەر ری راست و هەق !

ئەژدەهاک : دە که وا بوو برون لەمەو دوا روژی لە بانی دوان سەری
چوار مەنالم بو بین ، هەر کەسبکیش بەر بەرەکانی و قەسە کرد سەری بەرین .
کوا کر مائیل بو بانگ کەن . . راکەن . . خیرا کەن . .

(دوا ی توژیک کر مائیل جەلاد دیت)

کر مائیل : فەر موو ئەمر که قوربان !

ئەژدەهاک : کورە گویت لی بی باش . . ئەمەوی لەمەو دوا هەموو روژیک .
میشکی چوار مەنالم بو بین ، هی دوانیان بو برینەکانی سەر شام ، دوانەگە
تریش بەدە بە سەگەکانی ناو کوشک بی خون ، باش تی گەیشی ؟

کر مائیل : ئەمر ئەگەیت پاشام . . ئەمر ئەگەیت .

(لەم کاتەدا کۆتیریکی سەری خوی ئەگات بە کوشکا ، دوا ی ئەوهی دو سە

بال ئەفری لە راستی سەری ئەژدەهاکا بە بن مێچە کەوه ئەنیشیوه)

ئەژدەهاک : ئای باوکه رو . . برا رو . . روله رو . . ئەمە کونایی
ژبانی بی وچانمە ، دوا روژی دەردی بی دەرمانمە . (ئینجا بە هەر دوو
چەپوک ئەمالی بە سەری خویاو هاوار ئەگات :) چون هیشتان ئەم بانده نەگەتە
خوی بکات بە کوشکا ، ئیوه مردوون ؟ ئەمە سەر خورەبە ، سەری دوانزە کەلە
پالەوانی لە بنەمالە ی ئیمە خوار دووه ، ئەی هاوار بە مالم ! ئەی هەش بە سەرم
(روو ئەگاتە دەست و پیوه ند :) کورە تا بیگرن ! ملی هەلکیشن . . تا کۆتە
بەبووی بو بین یا چاوی دەر بینی . . تا بازەگە ی بو هەل دەن یا بی خنکینی !

« پردہ‌ی دووہم »

(دوو سال دواى کاره‌ساتى پردہ‌ی به کم)

شوین : خانوویه‌کی کونی قورینه ، له دهره‌وه‌ی شاری نه‌کاتان .

کات : بهر نه دوا روزی زستانی نهو ساله به ههفته‌یه‌ک .

خاوه‌ن مال (فهرهاد) [روو نه‌کاته دانیش‌توانو به چرپه پی‌یان نهی] :

تا به قورباتان بم جاری بزانی نه‌ینی و پیساو خراپی نه‌ژده‌هاک له دهورمان نین

[ئینجا به دلیکی گهرمه‌وه پی‌یان نهی] : براگانم ؟ به قورباتان بم نهی دلاوه‌ران ،

نه‌ی قاره‌مانان ، نه‌ه دواتزه سالی ره‌هغه روزی نه‌یه ملی دوان له جگهر خوینه‌کانمان

نه‌پهریزی و ههر له بهر چاوی خومان میشکیان دهر نه‌هیزی بو برینه پیسه‌کانی

سهر شانه داوه‌شاوه‌کانی نه‌ژده‌هاک ، به راستی نه‌م خوین رشتن و قه‌ساب خانه‌به‌ی

نه‌م خوین خوره دایاوه هیشتا له هیچ شوینیک وه له ناو هیچ گه‌لیکا نه‌کراوه و

رووی نه‌داوه ، تیر کاسه‌که پر بوو وا لیو نه‌دا ، تا که‌ی دان به خودا گرتن ،

شوره‌په‌له‌مه زیاتر چاوه‌ری کردن !

گبوی دارتاش : به هورمز راست نه‌کات ، ~~سکوره~~ نهو په‌نگه‌ی نه‌م

زورداران به سهر منیا‌نا هیاوه ، هیشتا به سهر کس نه‌هاتووه . پی‌ری به‌یانی

چه‌ته‌کانی نه‌ژده‌هاک ههر له بهر چاوی خوم تاقه کورپه‌که‌یان سهر بریم (ده‌ست

نه‌کا به گریانو به دم هه‌نسکمه‌وه نهی) و ههر به اشاره‌که‌ی خویشم که‌لله‌یان

داهیناو موخه‌که‌یان دهر هیناو بردیان بو کوشکی زوردار ، ههرچه‌ند کر‌مایل

وتی وازی ئی یین بو خوم چاری نه‌کم هیچ شوودیکی نه‌بو .

فهرهاد : کوره ده‌خیلت بم وس به ناوی نهو پیاوه مه‌هینه ، نهو پیاوه‌تی

له گهل ئیمه‌دا نه‌کات ، با ناوی نه‌که‌ویته ناو ناوانه‌وه .

فهره‌بدوون : براگانم منیش بیستومه‌که‌وا ده‌ستی چه‌پهل خهریکه نه‌گاته

گوری چل همینی گاوه ، گاوهی ناسنگر خوشه ویستی همومومان ، وا بزاتم
گراوه ته سهری بو ناماده کردنی نهویشیان . بی گومان نعهه دوا تیره بو سهر
سنگی نهو پیاوه بهریزه .

برزووی بارزگان : نهری نهی من قوری کوی بکهم به سهرما ؟ تا نیستا
دوو کورم له شهرا بوون به فوجی قوربانی ؟ (دست نهکات به گریان)
نهیا نهیشت نهو برینانهم ساریژ بن وا خهریکن که له بهریکی نریشم تی نهگهن
جگه نهوهی که هیچ سامانیکشیان به دستهوه نه هیشتووم .

فهره بدوون : بلی ههرچی بهک نهلین همووی راسته ، به راستی نهمانه
هیچیان تیا نه هیشتووه توه .

برزوو : کوره روزیک له کوشکوهه دینه سهرم بو کووتال ، ده میک
تهرباک ته نیرته لام بو دراو ، یان له پر سیخوره کانی تری نهژده هاگ دین به
نارمزووی خویان نهوهی به سنگ سووک بیتو به نرخ گران نهی بهن ، منیش
لهو دوورهوه زهقهی چاوم دیتو بهس ، به خوا راستان نهوهی نعهه زیان نی به ،
مردن زور خوشتره .

فهرهاد : کهوا بوو ژبانیکی پر ناسووده بی و بی ترس و لهرز ، یاخود
مردن و گور به گور بوون .

« پهلدهی سهههم »

شوپن : مهیدانی خوسره وی ، له روزهلانی شاری نهکیاتان .

کات : له بهیانیی په کمم روزی بههسار ۶۱۲ سال پیش زایین (گشت
دانشتوانی شارو زور بهی لادی بی بهگانش رزاونه ته نهو مهیدانهو ههر به گهش
چهکی خوی پی به له شیرو نیرو رم و خه نجهرو کهوان و قه لغان) .

فهرهاد (ته چیه سهر بهرزابی بهک ، روو نهکاته خه لکه کهو نهلی) : نهی

گهلی نه بهزی قاره مان ، نهی براده ران ، تا سهیر گهنو چاوی به جوانی سروشتا بگینو که میکه هه وای پاکی سازگاری به هار ههل مزن ، تا بیر که نه وه و بزنان نایا نهم دیمه نه سهوزو سووره جوانه رازاوه به و نهم ههوا پاکه بی گمرده ، نایا سهوزه گساو نیرگس و کول و گولاله ، وه له و مرگای زور بو نازال و رزگار بوونمان له دهست سهراما سولهی زستان ، وه توانه وهی به فری چیا کلن که هه موو مردهی ژبانیکی نوی دینن ، نایا نهمانه هیچ خوشی به کک ته گه به نین به دلمان ؟ (مانمیی زور بهی خه لکه که دانه گری تا له دوایدا به کیکیان ههل نه دانی) .

گیوی دارنانش (هه ناسه به کی قول ههل نه کیشی و نهلی) : نه ، نه خه بیر ، روژ به روژ دهردمان تازه تر نه بیته وه و بریشمان زیاتر نه کولیته وه .

فرهاد : جسا نایا نه وه بوچی و هوی چی به ؟

گیو : چون نازانی له بهر چی به ؟ نهلی خوت هه له ته که بیت ؟

فرهاد : نه خه بیر برا کانم هه رگیز خوم هه له ناکم ، هه موومان نهی زانین که له بهر ژور داری به . (نهم کانه دا فرهید و ونیش به خوی و پیاوه کانه وه نه گانه پیسه وه و تیکه لکو به خه لکه کهی تر نه بن . تیتز نه بی به بانگه وازی : بزنی گهل و داد پهروه ری و بروخی زور داری و بهری نه ژده هاگ ا

فرهید وون : نهی شیرانی یشهی شاخ و چیا کانی کوردستان ا نهی برایانی تیران و مازنده ران ! قاره مانانی به هه له تی نیشمان ا ئیوهش نهی دانیش توانی بهریزی ته کباتان ا بی گومان زور نان نه زانن بوچی نه مرو بهم هه وهل روژی . چهاره لیره دا کو بوینه ته وه .

هه موو به جاریکک : بو تاگر کردنه وه . . هه نندیکشپان نه لین : بو چاره سهریکی نهم خه لکه فور به سه ره په کک که ونوه .

فرهید وون : بهلی راسته هه موو سالیکی نیمه گرد نهینه وه بو کردنه وهی

تاگر ، بهلام شتی گرننگ تر ههیه که نابی تیر چاوی لی بیوشی . .
قهرهاد : گشت سهریازی قهریدوونی دلسوزو قهلفسانی نیشتمانی
پیروزین . . ههموو سهرمان له ری دایه و گیانمان قیدابه . .

قهریدوون : برا گانم ، نهی فارهمانان ا نهی بیچووو شیران ا پرسیاریکم
ههیه ، نایا تم ههموو زهویو زاره به پیستو قهری خاکه کهمان . . تم . گشت
دارستانو بانخو میوهو پاوانو دانهویلهی ولانه دهولعمنده کهمان ، نهمانه بوچی
ههمووی نهبن به هوی ژیانیکی پر له بهختیاری و کهمرانی ؟ (تنها به پروشهوه)
بوچی زورداری درنده لیمان بکهن به دهر دو تهنیشه ؟ بوچی ههر کردهی نیمه
پیستو بردهی نهوان ؟ تا کهی ؟ تا کهی ؟

گیو : نهمانه به درو نهلین کوری حواین ، دهسا خوایش بی بهوی به
له خویمان و له زورداری و خراپهیان ا

قهریدوون : نهوانه درو نهکهن و سهریان دا له بهرد ، نهوانیش مرویهکن
وهک نیمه ، به لککو ههدیان نی به بین به نیمه ، نیمه بهک که به تارهفی ناو
چهوانو به هیزی بازووی خومان نان پهیدا نهکهن بی نهوهی مالی کهس بخوینو
خوینی کهس بمزین . .

برزوو : که واپوو ههر بزی پیایو نیش کهرو رهنج دهر ا

ههموو به چاریکک : بزی ا

برزوو : بمرن خوین مزانی چهپهل ا

ههموو به چاریکک : بمرن ا

قهرهاد : بزی ههموو مرویهکی دلسوزو راستو بهسری گهفت

زور داریکی ناپاکه و پیاو خراپ ا

« پەردەى چوارەم »

شۈين : كوشكى شاهانەى ئەژدەھاك .

كەت : ھەسەن بەيانى لە يەكەم روژى بەھار

(ئەژدەھاك لە سەر تەختى شاهانە پالى لى داوۋەتەوۋە نىش و كازى ولات

ئەبا بە رىوۋە) .

ئەرباك : گەورەم ، پاشاى ئەژدەھاك ، خواھنى تەخت و تاجى بە ناو بانگ ! كابرەكى چەكوش بە دەست لە دەروۋە چاۋەرىى شاد پوۋنە بە دىدەتان ، بەلام وا تى ئەگەم بو تىكا ھاتوۋە كە كورەكەى لە سەر برىن رزگار يىت ، پوۋە نىش داوا لە گەورەى خىسوم ئەكەم كە گوى ئەداتە قەسى ئەم جورە خويىرى يانە .

ئەژدەھاك : تو بىلى با يىتە ژوورەوۋە . . . من چوۋن گوى ئەدەمە تىكاۋ قەسى ئەمانە ، جا خو ھەر كەسىك يىتە داۋاى دانەۋەى مەندالەكەى بىكەت و ئىبە بە قەسى بىكەين ، ئەبى من دوو روژى تر بە سەر دنياۋە ئەژىم .

ئەرباك : ئەى دوژمەنت ئەژى گەورەم ! لە ھورمز داوا ئەكەم كە ھەر تومان بو يىلىت بو ھەل كەردى ئالاي داد پەروەرى و ھەق بە سەر گشت روژھەلات و روژاۋادا ، ئا دەى توش ۋەرە ژوورەوۋە كابرەى چەكوش بە دەست ! (ئەقەى دەرگا دىت زەلامىكى چەكوش بە دەست خوى ئەكا بە ژوورا) .

چەكوش بە دەست : سلاۋ لە پاشاى مەزىن ئەژدەھاكى كورى جەمشىدى پىشداۋى !

ئەژدەھاك : ھا چىكەن نرىك مەكەۋەرەوۋە پىسىم ئەكەى . ھەر لە دوورەوۋە رازو نىازى خوت دەرخە . ئا دەى بزانم چى تەخەرموۋى ؟ چەكوش بە دەست : قورىان ، پاشاى مەزىن ! ئەھاتوۋم گالەم پى

بکھیت ، هاتووم نهوت تی بگهینم که تا ئینا سی و نو رولم راکپشراونهته
قصاب خانو سر براونو میشکیان دهرهیناوه بو دهرمانی برینهگانی سر
شانی تو .

نهژدههاک : جا نهوه هیچ منهتیکی تیا نی بهو شتیکی واجبه له سر
شانی ئیوه . خو منهتم به سهر ا ناکهیت ؟ گوايه ژبانی ئیوه مانان و مالو متائنان
بو چی باشه و به کهلکی چی دی ؟ ژبان بو من باشه لم کوشکه گوره به داو
له ناو تم جوانو نازارانهدا .

چه کوش به دهست : ئیناش پیاوهکانت هاتوون داوای ئیوه تاقه
کوره کم لی نه کمن که له چل نهها نهوم بو ماوه نهوه . وه که هیزی ئهژنووه
قهوتی دله ، هاتووم تکلی بهخشینی بو نه کم ، نه گهر ئهسه به بهخشین
دانهین ، با ئهه پان نههین و بهزه بیجان به پیری و ریش سپهتی منا بیتهوه .

تهرپاک : پاشام تو ری ئهه نارهسه نانه بدهیت یسه بارهگا ، نهوه تا
قهی وا نارهوا نه کمن له رووتانا ، وا دیاره ئههانهوی جه نابت هه به دم نیش و
نازارهوه بتلیتهوه ، بو نهوهی پیسیکی وا هیری ئهژنوی نهشکی .

چه کوش به دهس : قوربان ، گوره کاتم ! من سی و نو منالم سر براون .
ئهه چل هههیا نه ، ده ئهه رهوای هههه ؟ بویه دهستهگانی پاشا ساج نه کمن و تم
چارهش تکلی لی نه که مهوه که تم کرهه بهخشینی پیم .

نهژدههاک : لاجو مههیره پیشهوه دهست ماچ کردنم ناوی ، دهسم
پیس نه کهیت ، جا ههه کهسیک یه و نکا نکاو من قبولی بهکم تهبی . دوای
دوو روز به دم نیش و نازارهوه گیانم دهرچیت . من تکلی وهزیره
خوشه ویسته کهی خوم نه گرت و گویم نه دا به ههکه نوره هاته سر کوره کهی
چونکه روح و ژبانی من ههزیرت ره .

نهرپاک : بیل جه نابی پاشا ، نهوه سعری خوشم له ری دایه .
 نهژده هاگک : چاوست له پیاوی دلسوزه بو گه وری خوی نه بی
 چون بی ؟
 نهرپاک : ده که و ابو برو دهره وه دهی ، تیرت جار بکی که تم جوره
 قسه ناله بارانش له باره گسای نهژده هاگی گه وری دا مه که .
 چه کوش به دست : ناچمه دهره وه تا دست له کوره کم هل نه گری ا
 منیش ژیانم ناوی دوا بی نهو .
 نهژده هاگک : نا و مزیری خوشه و بستم گوی به کی بگره و تمیش بدهره
 دست کر مائل ؛ بیل سه گه له گانی کوشک برس یانه .
 نهرپاک : بو دهره وه ، پشم که وه ا هر وازت نه مینا تا سکو خوشت
 توش کرد . . کوره تیوه بو نه وه نده تی نه گه بشتون ؟
 نهژده هاگک (به توره بی نه وه) : بو دهره وه تیرت پیسی ناشیرین (نه دا
 له چه پله تا له دهره وه بین به ده نگه وه) .
 چه کوش به دست (گورچ نه چیت دهرگاکه دانه خات و نهجا نهلی) :
 ده که وا بو معلومون نهجا قسه بکه ، نهلی چی خیراکه . . مناله کم ته ده یته وه ؟
 نهژده هاگک (هل تمسی په لاماری بدا) به لام چه کوش به دست
 نهی دانه وه به سهر جیگا که یا ، نهجا هاوار نهکا) : نهرپاک ا فریلم که وه . .
 خو تم خویری به خه ربکه برینه گانم نه کولینته وه . . (نهرپاک له ترسا را نهکا
 له په نهمره کانه وه خوی فری بداته خواری ، به لام ری دهر باز بوونی ناییت) .
 چه کوش به دست : برینت ناکولینته وه ، به سکو هیجگاری خوشت
 رزگار نه کم و تم میلله ته هزاره ش . . ناش بهلم هیچ به خوت بزانی . . دوسا
 بگره (چه کوشه که ی بهرز نه کانه وه و نهلی) : هورمز به هیمه نه تی تو ! دوسا بگره

نمژده هاکی زوردار ۱ (چه کوشه گهی له تهنوی سهریا نوقم نه کاو پیشکی به
ژووره که دا بلاو نه کانهوه) .

نهرپاک : گه ورم بینه دسته کانت ماچ کم ، من هیچ سووچیکم نی به ،
به هورمز قسم پیش نهوش نو بینه ژووری ، نم زورداره پارامهوه که نم
کورته بدانهوه ، به لام بی سوود بوو .

کاوهی چه کوش به دست : جه تابی وه زیر . پالهوانی به ناو بانگه و
به کم قاره مانی نمژده هاکی گور به گور ! مهنرسه ، روحت نهچی ، هیجت لی
ناکم و دهسی خوم له نیوه مانانا بیس ناکم ، چونکه نهمانم نیوه پیاو نین یا خود
مرو نین .. تیر نیوه مانان له خوتانهوه نهمن (وا تهل و دهرگاگهی بو نه کانهوه و
تهلی :) برو دهرهوه به دانیشتوانی کوشک بیل هه موو چول کهن و هه
کسیکیش دست بکانهوه نه ناوای لی نه کم .

نهرپاک : ده بینه دست ماچ حکم ، به قوربانیت بم ، (کاوه دهستی
نادانی و دهرگاگهی بو نه کانهوه و پالیکی پیوه تهنی) خه لیکه ! بو دهرهوه ..
را کهن .. کوشک چول کهن .. پاشا کوژرا .. نهژده هاگ کوژرا ..

کاوه (به ناو کوشکا نه گه ری و هاوار نه کا) : کوشک چول کهن .. بو
دهرهوه .. نامه وی که سی تیا بمیض .. که پیش نه خه له تابی دهس بو پرزولیکه
شت یا .. نهمه مالی گه له (تیر تهنی به قریشک ژووری کاره گهرو گه نیوه گه و
دهنگه دهنگی دست و پیوه نندو هه به که په لی را کردن و خو دهر باز
کردن نه کهن) .

کلوزهر : تهنی به قوربانی دسته کانت بم کاوهی تازا ، وه ک نم
به لایهت له کول نهم خه لکه خست .. تا بینه دسته پیروزه کانت ماچ حکم .
نه نجا هه تو خوشت حقی نم تهخت و تاجهت هه به .

گاوه : ووزه دوام كهوه بو سهر بان ، خيرا كه ، چين تالای زورداری
 داگرين و چاليكي بو هل كه نين و له جي تهو تالای ميلليت هل كه ين . بهلام
 كلاوزهر هيچم پي نيه ، جي هل كه ين ؟

كلاوزهر : گورهم هيچت ناوي ، ههر دره فشي ناسنگهري به كه ي خوت
 هل كه ، نهوه له هموو شتيك به نرختره و شانازی زياتره ، با نهوش بي به
 دروشمي ده ولته تي كاويان .

گاوه : به قسعت نه كم (به دم قسه وه نه گه نه سهر بان . كاوه تالای
 نه زده هاك دانه گري و دره فشه كه ي خوي هل نه كا) .

« پهرده ي پينجه م »

کات و شويي پهرده ي سه هم } کات
 شويي

فهريدوون (به هله داوان نه چينه سهر شاني خه لکه كهو به پهروشه وه
 نه لي) : برا كانم ! خوشه ويسته كانم ! تكيه ريگام بدهن . برا كانم ريگام
 بدهن كه مژده به كي خوشتان بدهم . . مژده به كك بي گومان هموو تان ، به لكر
 هموو مروه به كي به شهره تي پي شهاد نه بي . . بگره گه شكه دار نه بي . . نهو
 مژده به په يامي سهر بان كردنه وه ي نه زده هاكي خويين خوره (نه بي به چه په
 ليدان و دهست گوشين و ماچ و موي به سكت له خوشيدا . . نهو نه زده هاكي
 سهر ي هه زاره هاي له خومان و مال و منالان پهراند ، نهو نه زده هاكي
 ولانه كه معاني ويران كردو وياني لي كردين به دوزه خ بو نهوه ي له زورداری و
 چه وسانده وه ي نهو گور به گوره رزگارمان بيت مردني خومانمان به تاوات
 نه خواست .

كلاوزهر : خوشك و برا كانم ! نه گهر نه نانه وي بزاني كيش نهو گور

به گورهی له ناو برد، با منیش پیتان بلیم، نهوهی سهری نهژده هاکی پیاو کوژ،
نهژده هاکی دهرده داری داوه شاو، نهژده هاکی به خوین تیووی پان کردهوه،
کاوهی فارهمان بوو (نهیتهوه به چهیله لیدان)، کاوهی ناسنگهر، نهو کاوهی بهی
ههنا ههتایه ناوی له میژوودا نه میتی بهرامهر بهم کاره گهوره بهی که کردی .

فهرهاد : که وا بوو ههر بژی گهوره مان کاوهی خوشه ویست ا بژی
فارهمانی کورد کاوهی ناسنگهر ... با

همسو : بژی ا

فهرهاد : یا

همسو : بژی ا

کلاوزهه : خوشکک و براکانم ! نابی نیمه ههرگیزاو ههرگیز خرمهتی
کاوهی ناسنگهر دوو دلسوزی تری نم گه له بهر بکهین، خرمهتی کرمانیل
به شهرهف که نم بهینه دوورو درپژه ههر روزه له دوو مثال سهری به کیکیانی
بو رزگار کردوین، نهوانه ی دهر بازی کردوونو کردوونی بهو دیوا نهوه نا
نهوه ناگری نهوانه به شاخه که ی بهرامهرمانهوه . بهی کرمانیل بوو که همسو
روژیک له باتی به کییک له مناله کان مهربکی سهر نهبری و میشکه که ی نهارد
بو نهژده هاگت .

گیو : خوشکی به ریز ا میللهت ههرگیز خرمهتی روانه کانی لی ون نابیتو
ههر به که پیاوه تی خوی بو تومار نه کری .

کلاوزهه : ههروه ها نابی خرمهته گهوره کانی فهره بدوونی دلسوزیشان
له بهر بچیت ههکه بی وچان له گهل گه نه کمانا نیکوشاوه بو بهر بهره کانی
زورداری و بهره استی پیاو خراپانی کردووه چ به نهی وچ به ناشکرا .

فهرهاد : دهسا نم جارهش بژی روله دلسوزه کول نه دهره کانی گهل ..
بژی کاوهی ناسنگهر ... با

همسوو : بژی !

فهرهاد : بژی کرمائیل به شهرهف . . یا

همسوو : بژی !

فهرهاد : بژی فهردیدوونی خه بانکهر . . یا

همسوو : بژی !

فهرهاد : بژی خوشکی نازاو بهر بزمان کلاوزهر . . یا

همسوو : بژی !

فهرهاد : بمری دوزمنی گهل و بمری همسوو خائینک . . یا

همسوو : بمری !

فهرهاد : ئبتر جه ژبه که شمان بوو به دوو جه ژن : جه ژنی رزگار
بوونمان له سرماو سولهی زستانو رزگار بوونیشمان له زورو زورداری
نه ژده هاکی گور به گور .

فهرهیدوون : نهوش کاوهی مهزن خویه تی . . ده بچن هلی گرن . .
ماچی کهن . . دواي کهون . . به گه وره ی خونان . به پاشای خونانی
قوبول کهن . .

کرمائیل : منیش داوايه کم هه به نه گهر ریم نه دن بی کم ، نه ویش
نه وه به تا نه وره کم تیزه دوو ملی نه ستور ماورن ، ملی دوو راویژ کهری دوو
رووی ناپاوی پی به ریم ، چونکه نه و دوانه بوون به هوی سر پهراندنی
زور گهس .

کلاوزهر : نهی به قوربانی دهک بم به دینم راست نه کی . . بهلی
نهریاک و بابای نا سه کیم پیاو خراپی بان زور کرد .

کاوه (نه چینه جیگایه کی بهرزو روو نه کانه خه لکه کهو نهلی) :

خوشک و برابانی به ریز! وا به هوی بهک گرتن و پشت گرتنی به کتره وه
 رزگارمان بوو له زولم و زورو چهوساندنه وه و خوبین مژین ، رزگارمان بوو
 له پساو خراب و دوژمنی راسته قینه ، نهوانش که ماون خویان نه مرن بی دهس
 لیدان ، تیر نه مه به و نه مرو به جه و نی راسته قینه ی گهل ، جه و نی نه و روز . . بهلام
 نه بی زور باش نه وهش بزانی که ریگای خه بانمان ده ورو دریزه ، ریگایه کی
 پر له ماندوو به تی و نیش و نازاره ، بهلام دوا بی به کی خوش و پیروزه . . بریتی به
 له مبه دی سه ره سی و نازانی و بهختیاری . تیر به ره و تیکوشان! به ره و نازادی!
 به ره و بهختیاری!

هه وه به جارینگ : بزی گاوه ی قاره مان ، شای نوی تی نه آبانان ، شای
 گشت ولاتی ئیران!

لاوان سه روودی : (نهه روژی سالی تازه به) نهخوینده وه
 له ناهدنگی نه وروزی بانهدا

بههاری پاشر باران

گوران

وشکه چهم وەك جهوری سەردەم هەلساوه :
بەرگی سەوزو نەرمی بەهار ژاگاوه .
هەر هیلێ گاسنی وەردی کیلراوه
هەتا چاو بر ئەکا جوگەئەبی ناوه
جوونیاری نەقیزەیی درێژ سەر شان نەر
بەرەو مال لەقەلەق گای داووتە بەر !
نا ئەژنو لە قورداو کە پەنەك بە سەر ،
بو رانی تەر بووی هەلبەو خەم لە بەر ،
مامەیی شوان ، وە کوو خوی ، بەرخنی پاوهشی
تەرتەرەو هەل دەستی هەلم لە لەشی !
کچانی کۆنە گیای کولاندن بە کول
رووه و دی رەویون وەك مامزی چول .
لە ناو هەل کشاوه پەل و پوی بالدار ،
رەنج ئەدا فرە فر ناگاتە سەر دار .
تەلانی ناو بانخی پەر فەرشێ گیای سەوز
(لیلای) ی باراناو کردووێ بە هەوز ؛
لە لیواری هەوزا گولانەو بەیبوون
ساوان و ئەنەرژن لە ناو نووقوم بوون !
درەختی هەلووژەیی بەفر داپوشیو ،

ار سیوی رازاوه به پویلانهی زیو ،
 ههلالهی وه راندوون تهوژمی باران ،
 وهك بووکی رووت کراو کهوتوونه گریان !
 له بهر پیی نهمای چوالهنا سهوزاو
 له روومهت تکاوه رزاوته ناو .
 گولباخی گمشاوهی که لا تیک شکاو
 به کولیا دینه خوار ناروق له گولاو ،
 وهك یاری شهرمنی دهس له مل نالاو
 به گوپچر ده رباژ بووی شانهو قژ شیواو . . .

o o o

نهمه به دیمه نی پاش وهشتی نیشان :
 پی شیلی ستمه گشت شتیکی جوان ،
 تا ههووری رووی ناسمان در نه داو هه ناو
 نارامی شیرین تر نه خاتمه وه ناو ! ...

هه لپه رکی به کی بادینانی له نهو روزی یانه دا

وتاری دوکتور ہاشم دوغرمہچی،
 له تاهنگی نهو روزی یانہی سرکہوتندا

شہوی ۳/۲۲ دہستہی بہریوہہری یانہی سرکہوتنی کوردان
 تاهنگیکی گورہی گیرا بہ بونہی جہڑنی نهو روزوہ ، له ہولی کلیہی تہریہ ،
 اہو تاهنگہدا باوہر پی کراوی یانہ دوکتور ہاشم دوغرمہچی تہم
 وتارہی دا :

میوانہ بہریزہکان ! خوشکہکانم ! براکانم !

بہ ناوی دہستہی بہریوہہری یانہی سرکہوتنی کوردان و تہندامہکانیوہ
 سوپاسی ہستی جوانتان تہ کہم کہ زہ حمہت تان کیشاو بہ شداری تہم تاهنگیمان
 بوون کہ پیگ ہیترہ بہ بونہی جہڑنی نهو روزوہ ، جہڑنی تہتہواپہتہی گہلی

کورد ، نهو جه ژنه‌ی که بو جاری دووهم له ژیر سیه‌ری جوهورینه که ماندا
ته‌گیریت ، نهو جوهورینه‌ته‌ی که ماتی چه‌سپاندنی تمم جه ژنه‌ی دایه‌وه به گهل ،
نهو جوهورینه‌ته‌ی که سه‌رسته‌ی زهوت کراوی گیرابه‌وه بو گهل .

جه‌ژنی نه‌وروز دروشمی سه‌رکه‌وتنی تازادی‌یه به سه‌ر دیلی دا ، دروشمی
سه‌رکه‌وتنی داده به سه‌ر زولم و زورداری دا ، دروشمی سه‌رکه‌وتنی راستی‌یه
به سه‌ر ناهقی دا . . له‌روژیک‌ی وه‌کوو تیرودا خه‌باتی زولم لی کراوان و تازار
دراوان سه‌رکه‌وت به سه‌ر خوین مژانا .

ده‌سه‌لانی کونه‌پرسی پاشایه‌تی له‌ناو اراو ماوه‌ی نه‌دا که گهل مافه
شهرعی‌یه‌گانی خسوی به کار نیست ، وه‌سزای نه‌وه که‌سانه‌ی به پیچه‌وانه
بجوولایانایه‌وه له‌به‌ندیخانه‌وه ناواره کردن که‌متر نه‌بوو ، چونکه زور باش نه‌یان
زانی که گهل لهم ریگایه‌وه ته‌به‌ویت هستی خسوی ده‌ری ده‌بارهی تازادی و
سه‌ر به‌خوبی ، وه‌رقی خسوی پیشان دات به‌رام‌به‌ر ده‌سه‌لانی رزیوی بیگانه‌وه
نوکه‌ران . هه‌ر له‌به‌ر نه‌مش بوو که به شیوه‌به‌کی دروندانه هیرشیان ته‌برده
سه‌ر گهل و هه‌موو مافیکیان لی زهوت نه‌کرد ، وه‌تووی ناکوکی و دوو به‌ره‌کی‌یان
له‌ناو بلاو نه‌کردنه‌وه ، به‌ته‌مای ته‌وه‌ی رووی مبله‌ت له‌دوژمنی راسته‌قیسه‌ی
وه‌رچه‌رخین وه‌ریگا ته‌خت ~~که‌ن~~ بو دزین و خواردنی سه‌روه‌ت و سامانی
نیشتان بو ته‌وه‌ی گهل له‌ناو کویره‌وه‌ری و تازارو ته‌ندیسه‌دا ییلنه‌وه ، به‌لام
زولم و زورداری و تازار دانی گهل زیانر تاگری خه‌باتی خوش نه‌کردو باشتر بیرو
باوه‌ری میله‌تی به‌هیر نه‌کردو هانی نه‌دا بو توله‌سه‌ندنه‌وه و ده‌س خسته‌وه‌ی
مافه زهوت کراوه‌گانی ، ناشورشه پیروزه‌که‌ی خسوی ته‌قاند ، شورش‌ی ۱۴ ی
ته‌مووز ، شورش‌ی گهل و سوپا ، شورش‌ی کوردو عه‌ره‌ب و که‌مایه‌تی‌یه نه‌ته‌وه‌بی‌یه‌گانی
برایان به سه‌روکایه‌تی سه‌ر کرده‌ی قاره‌مان سه‌ره‌ک عبدالکریم قاسم ، نه‌وه

شورشه دیمو کراتی به مزنه که دهرسیکی گه وره ی دا به داگیر کهرانو زورداران به جوریک هه رگیز له بیر نهچته وه ، نهو داگیر کهرو نو کهرانه ی که هیچ حیسانیکیان بو گهل نه نه کرد .

وائستا ههر به سایه ی زهیری نهو شورشه وه کار به دهستانی ولاته دراوسی کانمان خهویان لی تال بو وه نارامیان لی هه لگیا وه اه نرسی گه له کانیان که بی گو مان لی یان رانه پهرن وه هیرو نواناو باوهر اه شورش ی چوارده ی نه مووز وه رنه گرن بو نه وه ی بدن به سهر کار به دهسته کونه پهرسته کانیانا .

دروو ده له سهو بوختانی نیسکه له رو لاوازه کانیان ، دهم دریزی روژنامه به کری گراوه کانیان له زدی جومهوریه ت بو به د کردن و گورینی رووی راستی و چه واشه کردنی گه له کانیان ، ههروه ها هاندانی گه لی کورد له لایهن نیسکه ی نارانه وه له زدی نه ریتی جومهوریه تی دیمو کراتی عراق ، گه وره نرین به لگین و دهری نه خه ن که تاج راده به ک له راپهرینی گه له کانیان نه ترسن ، نهو گه لانه ی هه رگیز نه م دروو ده له سانه به سه ریانا تی نا پهری ، به لکوو بگره زیاتر گری تیکوشانان به تین نه کات روو به رووی نهو کار به دهسته خوین مژانه .

شورش ی چوارده ی نه مووز بیستین ده سه لاتی دیکتاتوری کونه پهرستی له ناو برد وه گه وره ترین به که ی نیستیماری به کانی تیک دا ، وه هه موو داوو پیلان و ریس و گورسیکی داگیر کهرانی خاو کرده وه ، ماوه به کی فراوانی له بهر دهم گه لانی روژ هه لانا به ره للا کرد که گه لی کورد بش به کیکه له وه گه لانه . . شورش ی چوارده ی نه مووز دهستی یارمه تی و پشتگیری دریز کرد بو نه م گه لانه له پیناوی وه رگر تی سه ره خوینی و نژادی بانا . ههر له بهر نه مه به کوماری نه سری عراق هه رگیز نه بو وه نایسته مزیده ی خوشی داگیر کهرانو نو که ره کانیان ، وه بو به نیستیمارو نو کهرانی له دهره وه وه ناوه وه ی عراق به په له هه ولی ریکختنی

پیلانی بە کک لە دوای بە کک ئە دەن بو نیکدانی جومبووریەتە کەمان . ئە گەرچی گەلی بە کک گرتووی عیراق بە کوردو عەرەب و کەمایەتی یە نەتەو و بی بە کانی وە بە هاوکاری ئە گەل سوپا دلیرە کە با بە سەر کردە بی زە عیم عبدالکریم قاسم بە چاو لە بە کک دانیک بە شیکی گەورە ی ئەو پیلانانی نیکدا ، بەلام نیستیمارو نوکەرانی لە گەل ئەو هەموو شکستی یانەشدا کە بە سەریان هات دەسیان هەل نەگرت و هەلی ناگرن لە پیلان گیران ، وە کومارە کەمان هەمیشە بەرەنگاری ئەو جووڕە پیلانانە ئەیت .

گەلی عیراق بە تاقی کردنەووی تاییەتی خوی لە ماووی ئەو پیلانانە ی رابوردو دا وای لی هاتوو کە هەست و بونی پیلانی نیستیماری ئەکات ، پیش ئەووی روو بەدا ، وە شیکی ئاشکرایە کە لە پیش جی بە جی کردنی هەر پیلانی کدا بوختان و دروو دە ئەسە بەرامبەر نیشتمان پەرۆرە دلۆزەکان ئەخرینە کار ، وە دوو دلی بەرپا ئەکریت بەرامبەر دلۆزوی ریکخراو ئەقابه نیشتمان پەرۆرەکان کە پشتیوانی پتەوی جومبووریەتەن . هەرۆرە ها هەول ئەدریت بو بلاو کردنەووی ناکوکی و دوو بەرەکی لە بەینی هیزە نیشتمان پەرۆرەکانا . ئەمانەش هەمووی ئەو رەگەزانە پیوی هەل ئەسن کە دوزمی گەل و جومبوویەتەن ، ئەمە بیجگە لە دەس دریزی ی بە کک لە دوای بە کک بو سەر روله تیکوشەرەکانی گەل ، شان بە شانی جوم و جوولی کونە پەرسق و نیستیمار لە دەره ووی ولانماندا . ئەمە بە بە سەر هات و تاقی کردنەووی گەلی نەبەزی عیراق .

بەلام هەرچە ئە کە پیلانی نیستیمارو کونە پەرسق تارا دە بە کی حکەم سەزکە و توو ئە تیکدانی ریزی نیشتمان پەرۆرانا ، گەلی عیراق و سوپای نەبەز نامادەن بو پاراستنی جومبووریەتە دیموکراتی یە کەمان و دەسکەوتە بە ترخەکانی شورش و هەرگیز دەستی لی بەر نادەن ، وە بەشی داگسیر کەران و نوکەران و

تماعکارانش هر شکستی و ژیر که و تنه وه کوو چون له هموو پیلانه کانی تر یانا
 شکان و نابروویان چوو . له گهل نهمشا هیچ قازانجی نیانی به که ماوه بدریت
 به پیلان گپه کان بو تهوهی پیلانی خوبان بنه نه کار ، چونکه نه گهر چی چاره
 نووسیان هر شکستی به به لام نم ماوه دانه نهیته هوی زبانیک که پر ناگریته وه .
 هرکی نیشمان پهروه رانهی تیرو پیوستی نهکات له سر هموو لایه کی
 نیشمان پهروه که ناکوکی ی ناو خوبان له بیر بهرنه وه ، وه ریزه کانیان به ک
 خهر بو بهر بهر کانی دوزمی هه ره گه وهی هموو یان که نیستیماره ، نه
 دوزمنی که ناییت هیچ گه لیکي نازادی و ناشتی خواز لی که مترخه م بیت .
 له سر نم بناغه به پیوسته له سر هموو هیزه نیشمان پهروه ره کان که دلسوزی
 شورشی و ده سکه ونه کانی شورش بن وه پشی به کتر بگرن له پیناوی پاراستنی
 دیموکراتی و نازادی دا که گهل نه یه ویت پی یان بگانه زیانیکی که هه ران و
 خوش . . ههروه ها پیوسته ریگا به سربت له وه هیزانهی که دوزمی شورش و
 نیستیمار پشیمان پی نه به سبت له ناو ولاته که مانا . پیوسته هموو جمو
 جوولیکیان به به کچا و تماشا بگریته وه نه وه پهری نوندی و تیزی بهرامه ریان
 به کار بهیزی .

بهم جووه نه توانین زال بین به سر هموو سهختی به کا وه بهر نهنگاری
 هموو پیلانیک بین ، وه بهم جووه نه توانین ولات بهار بیزین له زیانی داگیر
 که ران و تماعکاران و نوکه ره کانیان .

بهزه بی هانته وه به نوکه رانی نیستیمارا زیاتر هاریان نهکات و سووریان
 نهکات له سر پیلان گیران و نا پاکی بهرامه ر نیشمان وه کوو له هموو پیلانه کانی
 پیشوودا به روونی بومان دهر کهوت .

له کوتایی دا هیوادارین هموو سالیک له ژیر سیه ری جووه وریه نه

دیموکراتی به کهمانا جهزنی نته وایه تی بکمین به سهرو گایه تی ی روله ی گهل
عبدالکریم قاسم .

بزی گهلی عیراق به کوردو عه ره ب و کهمایه تی به نته و هی یه گایه وه !
بزی جو هه ووریه تی دیموکراتی چوارده ی نه ووز !
بزی سه ره کک عبدالکریم قاسم !
بزی یادی جهزنی نه ووز ، جهزنی نته وایه تی ی گهلی کوردی نیکوشهر !

کچان سهرو دیککی نیشتمانی نه خویشنه و
له شاهنگه گهلی نه ووزی یانه دا

نه روز

[نيمه نهو پارچه هه ايسته به كه كاك حيب قهره داغي
خوينديه وه له نامه نكي ريكن خراوه ديموكراني به كاني
سليمانيدا به بونهي نهو روزه وه]

✱ . ✱

تهي روزي نوي ، به هاري جوان گول و لاله و نه سرين روان
بولبولي باخ هاته دوان تهلي : تهلي خه اكي كوردستان
نهو روزه جهزني شادي به
جهزني يادي نازادي به
تهي روزي بوي سه رما نهما ده ركهوت له ژير هه ورو نهما
گهردي شاخ روه و سهما ده رهات چرو ، چور ، كهما
به فراوي روون ديتنه خواري
تهلي دوره ورد تهباري
شاخه ي تافگه و هاژه ي چه ماو باره ميري به رخ لي جي ماو
ورده باراني ناو به ناو دهنگي كهوي سه زهردو كاو
دلي دلدار ديتنه ككول
كوردنوش بهري بو باخ و گول
دهشته ، شاخه ، هه رده ، شپوه به تارايي رووي پوشيپوه
دهستي سروشت بوي چنيپوه تالي تهلاو ، تورمه ي زيپوه
باخچه و ميگك و سهراوي دوور
نه خشان دوويه گولاله ي سوور

هەر گوی ئەچی نیرگز جارە پەلکەو ، گویزەو ، دار چنارە
بەرخەو ، کارژو ، قارە قارە هو هوی خوشی سەد جووتیارە

دەنگی هورە ی شوانی بەسوز

دینتە فەر جەژنی نەوروز

دەنگی قومری و جریبوی مەل لەنیو نزار لە دامەن کەل
بەو شاعیری تیرو تەسەل وەسی شیعەرە و فریشتە ی مەل

سەد برسی بێ مەر وە کو نان

لام نازیزە بەهار و جوان

ئەبلیم بە بالای بەسارا بە بێژنی سەر و چنارا
بە هازە ی ئاوی رووبارا بە کانی و ئاوی زبێخسارا

سەد هەلبەستی تەر و ئاودار

بە سوز وە کو خالە ی ریبوار

خالە ی ریبوار خالە ی ریبوار ! شمشالە کەت بوم بگرە زار
بومی بیژە خالە ی ریبوار جەژنە جەژنی یاد و یادگار

جەژنە جەژنیکی پیروزە

ئەم جەژنە جەژنی نەوروزە

جەژنی کورد و کوردستانە جەژنی گەرمین و کوبستانە
جەژنە جەژنی سەربەستانە جەژنی ناخیز و هەستانە

جەژنی کاکاوی نەمردوو

روژی بادی رابوردوو

جەژنە جەژنی چە کوش وەشین کربەکاری زوردار بەزین
جەژنە کوردە لێرەن لەوین جەژنی تیخە و ئەوانەش دین

روژی نهمانی نهمده هاك

هه چیش هه به وهك نهو ناپاك

ده سا گری ناگر خوش كهن كورو مه جلیس پر له جوش كهن

پیهلهی دوستایه تی نوش كهن گوی بو هافوی کوتر بوش كهن

له ناسوی بهرزی تیکوشین

چاوه ریی کهن روژی ننگین

نهی روژی نویی نهم به هاره نهو خاکه مان وهك زیگاره

هیزووی کوردی پوشه داره تیکوشانی بی بسواره

شاخه ، سهخته ، یا که ناره

هه به که جی چهند یازگاره

نهی خاککی کورد ، کوردستانم لانهی گهلی قاره مانم

یادی خوشی سهه زمانم بیله بی هه دو چاوانم

هه کیوت جی شورشیکه

هه لایهت جی کوششیکه

کورد نهمینا وا هه متاوه دهمتی له دهست گه لان ناوه

بهه و زیان ریگای ناوه نافرته و پیساو پیرو ناوه

ناشکرایه لهم ریگایه

هه وای بهخت و ناشتی نیایه

لهم ریگایه ریگای خه بات لهم ره زه دا روژی سوبات

لهم جهزندها جهزنی بهسار لهم کانه دا کاروان نهروات

پیشه وی ری کریکاره

چینی هه ویشتی جووتیاره

هكوردو عهههه وه كو برا ئهرون به شهوقى بهك چىرا
 بهى قره و قاله و ههرا به جاده و دهشت و كوردههرا
 بههه و ئاشتى و ديمكرانى
 دوستى بهككن هاو ولانى
 نالاي چواردهى تههوز تاله بهرزه سهرى له ساماله
 خهفاندى زور مهحاله دوژمنى شهو بهشى چاله
 دوژمن كوير به نك به چاوى
 شهو بهى به شىواوى
 با باى شمال بهههكىنى با ههر بهرز بهى و بهرز بهوى
 نووكى رمى لى دهه بهى چاوى بهدى بهى دهه بهى
 بهى باربزن بهى لام و جيم
 گهل و سوپا و عبداللهكريم
 شوعلهى تههوز گهشهدار بهى ههركيز بام جهون و بههارى
 دوژمن كهس و ناچار بهى پىاوى فاشت بهشى دار بهى
 ئاشتى و ژان كامهراى
 بو جيهان و ميللهتانى
 كهين و بهينت نهى ئىستعمار چلكاو خورت نه لادى و شار
 له سهه سنورو ناو كوومار نهيان بهن گهل وه كو پار
 قهت گوم نابن ، له بهر چاون
 دروندهن خهلق خويناون
 بزى نهروز ! بزى ئاشتى ! بزى ياساى ديموكرانى
 با گهل بگانه ناوانى بهك بگوى بو رى خهباتى
 ئىستعمارو سهه نيك دههراى
 سهريان شىوى و ماليان ويران

له شمریکه‌ی «فانیو کاهاتو» وای برانم له کاتی داگیرکردنی شاری سائبان به دەس
 ئەمەریکاییەکانەوە ~~سکوژرا~~ ، بەلام ئایا تارو بوچی بەم ئەمەنە گەورە‌یەوه هیشتا
 ئەپۆزی یەکمە سەرەتاییە ۱۹ ، کچە که لی پرسی ، ماموستایش وتی : پاش
 ئەواو بوونی شەر ، تارو ، وەك هەزارەها هەتیوی تەزیرا بو «ھاوایی» لەیوه
 چوووتە یەکی له قوتابخانە ئەمەریکاییەکان ، شەش سال تیاخویندووێه ئینجا
 هاتوووتەوه بو ژاپون و چوووتە قوتابخانە (القەیس یوسف) ، پیوست بوو لەم
 قوتابخانەدا له پۆلی پینجەمی سەرەتا پیدا ودریگوت ، بەلام له بەر ئەوهی ژاپونی
 ئەتزانێ بویه له پۆلی یەکمە دانراوه .

کچە که وتی : مەعنای چی یە له سەر حسابی «ئادام» ئەخوینی ؟
 ماموستا : ئەمە له راستیا شتیکی راست نی بە که ئە سەر حسابی ئادام
 ئەخوینی ، ئادامیش ئەفسەریکی ئیستعلامانی ئەمەریکی بوو ، کارو باری هەتیوانی
 سائبانی پی سپەردا بوو له کاتی خویا ، تاروش لەو پینج هەتیوه بوو که ئەو ئەفسەرە
 هەلیانی بزارد بو خویندن ، بو ئەوهی پیریان پەخوولیت نا لاهووتی ئەواو بەسکەن
 ئیستا سیانین لای ئیمن بە تارووه .

— ئایا که باوکی تارو مرد دایکی چی کردو چون ئەم کورە
 بەخو کرد ؟

— دایکی تارو له وانه بوو که پی ی بووتری خوینەوار ، چونکه شەهادەت
 نامە ی نوکیوی هەبوو ، له پشا له سائبان سەر وکی شەریکه بەک بوو ، له پاشا بووه
 هەلسوورینەری یەکی له تیاتروخانەکانی تەمسەران ... هەتا بلی جوانیش بوو .

— ئایا تارو له دولی مردنی باوکی له گەل دایکیا ئەویا ؟
 — سەیر ! هەر وەگەر پین و تن دایکی تارو زور جوان بوو له
 تیاتروخانە کانیشا ئیشتی ئەکرد ، بویه بە هیچ حوریکک ئاگای له منال یە

خيوگردن نه يوو . تارویشی دابووه دس په کيک له خهلقی دوزگه گانی زمريای
سزوو که له سائبان نه ژبا له گانی خو کمرانی نه لغمانه کانا گېشتبوه نهوی ا

— وادياره که ژبانی تارو هنرگين له ژبانی دایکی نه چوووه ؟

— نه خهیر به هیچ جوریک له دایکی نه کردووه و نه ناهت سینمایشی

نه دیوه ا خو همتا بلی ژپریشه بهلام همتا بلی ژبانیکی ره قو وشکی ههیه .

— تمه راسته بهلام نغزانی که تارو له ۳۰ مایسا بهرگی ونانهی پو شیوه و

سه به ته به کی کردووه تاملو خوی کردووه به کچیکی گول فروش ؟ تایا نغزانی

روزیکیان تارو کومه لیکي زووی له سرپاره نهمریکایی به گن کو کردووه ته ووه

خوی بوته چاوساقیان و هیناونه نه ناو ششار ، وه تایا نغزانی به یانی به کی زوو

له سر ریگای شه نه نده نهریکا تارویان له خهو خه بهر کردووه ته ووه کانی تماشاییان

کردووه سرخوش بووه ؟ . ماموستا که اهم سرسیارانه سوری سوور نه مساو ،

ره ننگی تیک نه چوو ، بوپ کچه که پری وت : — هل نو تم مناله ده میکه نه ناس و

هیچشت لی نه دیوه ، بهلام نه وانه یه ، لهم دواپی به دا رهوشی تیک چوو بیت . .

چونکه نهو کرده وانه ی که تم مناله لهم دواپی به دا کردووه بیته به راستی له ووه

دووور بووه ، نهمانه یس هه مووی به لگن که تارو له سر رهوشی جارانی نهماوه ،

بهلام نهمانه هه موو هوی هه یه که تم کوره چون وا زوو گورا ؟ به لککو نه بی

یادگاری به کی زور ناسور هه بی که پالی نابی بهم مناله ووه بهو جووه گوریستی

که نه بیین . بهلام تایا تو یادگاری به کی وا گومان تا که ی که باسی نکمی بومان ؟ .

ماموستا کهش ، له پاش راوه ستانیکي کهم هانه قسه و تی : نازانم تم مناله نه توانی

بهو شانه هه لسی که باستان کرد یان نه . . بهلام من یادگاری به کی ولدیسه

یادم که وا بزاتم هر نه ووه بووه ته هوی گورانی رهوشی . تم حکوره ، با دس

بکهین به گیرانه هوی :

دایکی تارو پاش نهوهی که به خسپری دهستی داگیر کهره نمریکایی به کان
 بوو ، وستی تارو بکوژی ، بهلام منو ئادام بووینه هوی رزگار کردنی تارو ، بهلی
 توانیمان تارو له مردن رزگار بکین ، روزیک منو ئادام به سهو گردبکا
 نه هاتینم خواری پاش رویشتیکی کهم گویمان له گریانی منالیک بوو گانی که
 گهیشینه سهری نهینن وا منالیک بهتیکي خراوته ملو کف به دهسیا هاتوته
 خواره وه که ئهمنان دی تاومان دابه سهری ههرچی چونیک بی پته کهمان له ملی
 داگه ندو گه یانمانه نه خوشخانه به کی سوپا . له پاشا بومان ده رکوت که نهو مناله
 ئه تارو بهی نمره بوو . . تارویش دایکی وای نی کردبوو ، بو نهوهی ههر
 به دهسی خوی بهی نه کوو ، وه کوو ۳۰ هزار منالی تر به دهستی سوپای نمریکي
 بهیت . بهلی دایکی وستی بووی خوی بیکوژی نهک وه کوو نهو منالانهی لی بیت
 که به سهر شاخه گانی ساتبانا فری یان نه دانه خواره وه و گوی یان نه شلیه کهی نه گرت
 گانی که نهیدا به زهوی یا ، بهلی دایکی وستی بووی به دهستی خوی کوره کهی خوی
 بکوژیت نه کوو به دهستی فسا به گانی به شهر سهر بیریت ، وه کوو هزاران منال
 که به چهو کوله گانی سهر بازه نمریکایی به کان سهر بران . بهلی . . دایکی تارو
 توانی دهسی بهیت تاروی ناقانهی نهک وه کوو هزاره ها مال و منال پینه زیر بومیا
 ده سکرده گانی نهمه ریکاهه ، دایکی تارو پاش نهوهی زانی که نه بی ههر به دهستی
 داگیر کهران بهن بووه توانی نهو پته پسه به خناته نهو مله پاکه ی تارو وه ، بهلام
 نیمه تارومان رزگار کرد لهو خنکالدهو دامانه دهسی قهدهر که ییگه به پته
 نمره ، لهم گانه دا ماموستا که چاوی بز بوو له فرمیک ، بووه قومسیره که قسه کهی
 بری و وتی : به راستی نهمه به سهر هاتیکی سهر و گرانه . . وام بو ده رکوت
 وه هروایش نهزانم که نهم رووداوه کاریکی نهواوی کردووه ته رهوشتی
 نهم مناله . .

ئینجا ماموستا که وتی : نایدته توانم ئیستا چاوم به تارو بکهوی ؟ بو نهوهی
چهن پرسیاریکی لی بکهم به لکو بگهینه نهجامیکی باشتر ؟ کچه حکه وتی :
غرموو ...

تارو له ژوووریکی تاریکالی دانیشبوو ، تهی روانی به نهو په نجهه بهی
که رووی له ساتبان بوو تاریکایی و تهی و ناخوشی نهو ژوووره تارویان
راکیشابوو بو نهشکه و نه کهی ساتبان ، که هر لم ژوووری نه کرد ، بهلی
ژوووره کهی تاروی نیابوو لهو نهشکه و تهی نه کرد که له گهل . دایکیا تایا دیل
گرابوون له نهشکه و نه کهی ساتبانی نه کرد که که وتبوو سر شاخیکی به کجار
به رزه وهو نهو شاخیکی که تاویکی زوری له ژیرموه نه هاته دهری ، نهو نهشکه و تهی
که نهمو دایکی تایا نه زیان ، ههتا بهلی ساردو نه بوو ، تا وای لی هاتبوو
که به رده کانی توپزیان گرتبوو ، له هه موو لایه کیشه وه چه پکه گیای لوه سهوز
بوو بوو ، بهلی ژوووره کهی ئیستای بهو نهشکه و ته نه هاته پیش چاو حکه له گهل
دایکیا شه وه هاپان تیاروژ کرد بووه ، نهو روزانهی نه هاته وه باد که نه گهل
دایکیا دانه نیشتن و برسیه تی کاری تی نه کردن و چون دایکی نهو دونکه برنجانهی
کو نه کرده وه که سه رازه نه مریکایی به کان فریان نه دایه بهر تهیره کانی تاو
نهشکه و ته که وهو نه بخوارد ، نهوهی نه هاته وه به چون روژیکیان دایکی له برسیا
گیای نه خواردو سر بازه ئیشک چیره کانیس قاقا پی پی نه که نین و گاته پان
پی نه کردو نه بیان وت له بز ن نه کات . . . گیا نه خوا . . . نه مانه و نهوهی نه هاته وه
بهیر که چهن رقی لهو کانه نه بووه ، که دایکی نوشی نه بوو ، نهو نه چوو تاوی بو
نه هینا چونکه نه گهر دایکی بهوایه ئیشک چیره کان په لاماریان نه دا ، بهلی نهو
کانهی نه هاته وه بهیر که نه چووو سر تاوه که بو تاو هینان ، نه بوایه به دزی بهوه
بهوایه ، چونکه نه گهر سه رازه نه مریکایی به کان پی یان بزانی یاه نه بیان نه هیشه

ئاۋەگە پېس بىكات . . . ئەوروزى ھاتەوە بىر كە داينكى پىي وت : رولە ئەمانە
 تويش ئەگوزن وە گوو ئەو ۳۰ ھىزار مئالەي كە كوشتيان ، لە پىر ئەوۋە با بە دەس
 ئەوانە نەچىت وەرە خوم ئەت كوزم ۱۱ ئاي لەو ساتەي كە داينكم ئەمەي پى وتم ،
 بە راستى ھەرگىز نابى ئەو روزەم لە بىر پەيتەوۋە كە مردنم لى نىزىك بوۋەوۋە ، ئەو
 روزەي كە داينكم پىي وتم با خوم بت كوزم ، چونكە لە مردن خرابىرمان پى
 ئەگەن تو ھەر ئەگوزن ، نىش . . . ئەگەن ۱ ئاي ئەوروزە ناخوشەي كە داينكم
 دەسسى گرتو لە ئەشكەونەگە ھاوزدەمە خوارەوۋە ، لەو ساتەي كە داينكم
 پەتەگەي دەر ھىناو پىي وتم : « با جارى تو بىخىنم ۱ » بە راستى ساتىكىسى
 سەختو نووش بوو ، مەگەر نىستە لەو ساتە بىكات ، بەلام ئايا ئىستانش وە گوو
 ئەوسا رىزگار ئەبم ؟ نەخەير ھەرگىز باوەر ناكەم ، چونكە بارووتخانەي ئەبىرىكم
 سوتاندوۋە . . . ئاي چەن ناوانىكى گە ورم كىردوۋە ؟

ئەم ئەم خەيالا ئەيا بوو ، لە پىر دەرگاگەي كراپەوۋە ، كچە لە پىشەوۋە ،
 ماموستا لە دواوۋە قومسېرىش بە دواي ئەواو ، پولىسىكىش بە دواپانەوۋە ، چوونە
 ژوورە كەو ، « تارو » كە ئاۋوزى داپەوۋە چاۋى بە « قدىس يوحنا » كەوت ، ئەو
 قدىسەي كە بوۋىۋە نمونەي ناو ھەمسو قوتابى يانى قوتابخانەگەي تارو ،
 لە زەوشت باشى خوشەوستى دا ، بوپە ھەمو قوتابى بەگان ئاۋيان نابوو « قدىس
 يوحنا » لە خوشەوستى دا ، ككە تارو قدىس دى دەس بە جى لە جىگاگەي
 ھەلساۋ چوۋە بەردەمى ئەو كورسى بەي كە قدىس لە سەرى دانىشت ، زاۋەستاۋ
 زور بەرىزەوۋە دەس برد دەستى ماموستاي ماچ كىردو ھاتەوۋە بەردەم كورسى بە كە
 زاۋەستا كە سەبرى پولىسەگەي كىرد دەمانجەبەكى بە قەدەوۋە بوو ، ئە دلى خويبا
 وتى : ئەمە ئەو دەمانجەبە ئەكەت كە سەربازە ئىشك چى بەگان ئەيلان تەقان بە سەر
 مئالە پەخسەپەگانا . . . دەك رەزاي گراتان خواتەوۋە كە سەزنان لە پىاو كوشتە

بهم چه گانه . پاش که میک قدس یوحنا لی پرسی : مه لین تو بهرگی ژانامت
 پوشیوه و گولت فروشتووه له « چه نزا » نایا همسه زاسته ؟ « تارو » نفختی
 بی دهنگ بوو ، چونکه شهری لهم پرسیاره سورما ، ناپا کی همهی به قدیس
 وتوووه ؟ دیاره یان هم کچه ، یان « ناکو » ی برادرم ، که خوی چله گانی
 بر پهیدا کردم ، پس یان وتوووه ، بویه به هیچ جوریک وهلامی پی نه درایوه .
 ئینجا قدیس پی ویوت : من نه زانم که تو ته وه نه منالیک کی کم تریعت بست
 له سهر حسابی خهلق بیوت ، بویه تهو بهرگه ت پوشیوه و به ناو بشارا گولت
 فروشتوووه ، تا کوو بتوانیت شتی پهیدا بکست و پی بی بیوت . لیره دا تارو وتی :
 ماموستا گیان دیاره زور پاش نازانیت . . چونکه من تنها بهرگه ژانانی به کم
 پوشی بهلام یه گول چی به هم فروشتوووه ، پاش تهوی له کارایه کی هونولولوییم
 بیست که دایکم له به کی نه مه بیخانه گانی « چه نزا » ئیش نه کاو هه لسوورینه ری
 مه بیخانه که به . خوم پی زا گیر نه کراو خوشه ویستی دایگایه تی به چهنشی کاری
 تی نه کردم که هر چی چونیک برایه هر نه بویا به خوم پی بگه یانایه . ئیشم زانی
 که دایکم ئیستا من ناناسیته وه ، وا نه زانی که من . . . قسه که بی قووت داو ده ری
 نه بری . نه نه له لایه که وه ، له لایه که وه ، له لایه کی تریفه وه من منال بووم ، تهو
 شوینانه ئیش چووته ناوه وه بی بو منال نه هاتوووه ، بویه که وتبه سهر تهوی که ته پی
 ریگایه ک بدوزمه وه که بجمه لای دایکم و خومی پی بناسیم ، به لی بهرگی ژانامت
 پوشی و سه به ته یه گولی همسه چهنشم کری و کرده ناو سه به ته یه که وه له ملم
 کرد ، به کسر رووم ~~کرده~~ مه بیخانه که ، دایکم و پی پرسی چوووه ژوره وه
 به های گول ا های گول ا ، هر له گول چوووه ژوره وه شاگردیک ده سی گرتیم
 وتی برو دهر وه کریاری تیا نی به ، ئیش چوووه دهر وه ، به لام تهوه هم
 نه بیانند گورج چاریکی تر گهرا مه وه ، نه بچاره ش مه بیخانه که کسی تیا نه بوو ، بویه

شاگردده که نهی هیشت بجمه ژوورهوه ، بعم جووره پینج جار توانیم بجمه مهیخانه کهی دایکمهوه ، تا له سمر شهشهمین جار ، دایکم خوبی هاته قسه و وتی : تو شهرم تا کهی نهوه نه دیت و نهچیت ؟ مشتری په کانی من حمز له گول ناککنو ههر نهوه نهم زانی دهستی دایه داریک و کهوته دوام تا دووری خستهوه له مهیخانه که ۱ .

پاش کهمیک ماموستا که و نهوه قسه و پی ی وت : وا دیاره که تو نهو تینگلیزی بهی نه بزانی بو مهسه حهتی تایه تی خوت به کاری نههینی ، بویه هموو تیوازه ی شموان به که به که سربازه نه بریکایی به کان کو نه که یته وه نه یته نمرجومانیان و نه یان به بیت بو ناو شار ، دیاره نه همیشه ههر له بهر نهوه نه که بیت که پاره یان لی ده ریخی ۱ ، نارو بهری هه لبری و سه بریکی ماموستا کهی کرد و وتی : قدیس ۱ وا بزانی راستی نه همیشه بو دهر نه که و نهوه ، چونکه کانی نهو شهوه ی چوومه مهیخانه کهی دایکمهوه دیم کهس له مهیخانه که یا نیه زور بهزه نیم پیا هاتهوه ، بویه منیش بریارم دا که له مهودوا هموو شهوی یهک شموانی نهو کومه له نهخته دوا ی خوم و نهم بردن بو مهیخانه که بو نهوه ی دایکم نیشه کهی برو او په کی نه کهوی . . . به لام ناخ نیستا زور په شیمانم له و کارانهی که بهرامبر به دایکم نهم کرد ، چونکه وام نه زانی ههر نهو دایکه ی جارانه نهم نه زانی وای لی هانوه . . . ۱ به راستی هموو یاریده دایکم به خورایی رویت .

قدیس پی ی ووت : بوچی به خورایی رویت ؟ پاش نهوه ی نارو هه ناسه په کی ساردی هه لکیشا وتی : بویه به خورایی رویت چونکه له پاشا بوم دهر کهوت نهو سربازانهی من نهم بردن بو دوو کانه کهی دایکم له گول دایکما قسه کهی ته زاو نه گرد بوو که قدیس لی پرسی : چون به منفت زانی ؟ به چاوی خوم دیم ، بویه ههر نهوساته نهویم به جی هیشت و گزانهوه

قوتا پخانہ و چو مہوہ سہر چیکا گہی خسوم نغم لو سائہ ناخوتہ نہ کر دہوہ
 کہ زانیم دایکم ماوہو له تازی فہنرا مہ پخانہی داناوہ . بہر چہ ندم نہ کرد
 خوم لی نہ کہوت . چونکہ شیوہی دایکم له ہر چاو لا نہ بچوو . ہلی ہر
 شیوہی له ہر چاوما یرو ، بویہ ہلسلم ہرچی و بہیہ کی لام ماہوہوہ
 سو تانم فریم دان ہتا تیر شیوہی له ہر چاوما ہمینی ، بہ لام ہی سوود یو ہر
 گوم نہتہ یو لیم . بویہ بریاری تہوم دا کہ بہ پانی زوہ ہم حوم ، ہخمسہ زیر
 شہندہ فہری بہ پانی ہوہ بو تہوہی رزگار ہم لم ژنہ تالہ ا . پنجا ہدیس ہی
 وت : ہر گیز بہ یادما نہتہ ہات کہ تو بخوتہوہو ہر خوش بیتو له سہ ریگادا
 خوت لی بکنویت . ہی تہوہی بہ خوت برانی ا . تارو ہناسہ بہ کی ہلکیشاو
 وتی : ہمہ ہتا رادہ بک راستہ . بہ لام من ہر گیز عارہ تم نہ خوار دووہ تہوہ ،
 رہ کوو تی بان گہ یادووی ، ہوی ہر خوشی بہ گہ بشم تنہا تہوہ یو خضکہ ہوم
 گیراہتہوہ ، نہو بہ پانی بہ ہشتا ہر شو ہوو . کہوتہ ری بو تہوہی بگمہ سہر
 خنتی شہندہ فہرہ کہ ، پاش تہوہی کہ چاکہ تہ کہی ہرم دا کہ ندو فریم دایہ
 قہراغ جادہ گہوہو چووم له سہر دم خوم له سہر خنتہ کہ راکیشا ، بو تہوہی کہ
 شہندہ فہرہ کہ بشیلو رزگار ہم بکا ہم دوزہ خہی کہ ہی تہوہی ژیان . . .
 بہ لام کانی بہ خوم زانی وام له ہر دەمی سہرو کی ٹینگہی شہندہ فہراو بہ کی
 گر توومرو بہ سہروک نعلی نہ گہر چاکہ تہ کہی مری نہ دایہ ہی گومان نہتہ یزاو
 شہندہ فہرہ کہ بہ سہریانی تہ پیری و تہی شیللا ، گپانی بہ چاکہ تہ کہی بوہ
 رزگاری کرد . . . ہلی رزگار ہوم بہ لام ژیانم تہوہ ندہ لا تال ہوو ہم تہویست
 تیایام ، بویہ شہویک له شہوہ کانی پایز قاپی تہوہ ہم له قوتا پخانہ کمان دزی و
 شقارتہ بہ کم خستہ گیرانمہوہو ہرہو تہو کیلگہ بہی ہشت قوتا پخانہ کمان بوومہوہوہ
 لہوی دا نہوتہ کم ہم سوو رشت بہ خوما پاش تہوہی دەسم ہر بو شقارتہ گہ
 تہینم شقارتہ کہ ہلنا گیرسی چونکہ نہوتہ کہ نہری کردیوہو له گیرانما . . منیش .

له نهده‌بی کوردی سوفیت

هه‌ندی له هه‌له‌سته‌کانی بویزی کوردی سوفیاتی
به‌ناو بانگ (میکائیل ره‌شید) له کتیی (نفیسار کاری
کرمانجا سوفیت) وه‌رگیراوه . که له لایهن (جاسس
جلیل) هوه کو کراوه ته‌وهو چاپ ک‌اوه .

ئاماده کردنی : وردی

کوودا چوو ؟

قیزه‌کی عزیز بو ، شیرین چاوا شه‌کر
هه‌ر رو دهات و دچوو بال مالا مالا
هه‌ر رو ، هه‌ر جار دل من گازی وی دکر
لی ته‌و دهات و دچوو نه‌نی بال مالی مالا

.....

دوژه‌کی زی ته‌و نه‌هات ، ده‌باز نه‌بوو
و نه‌ز هه‌فیا وی یوم هه‌تا نه‌فاری
هه‌تا ته‌رو نزانم قه ، ته‌و کوودا چوو ،
و دل من مه‌له‌ل ما نه‌با وی قیزی

تریولیت - به‌سته

هه‌ر رو ، هه‌ر به
چاخ‌ی روژ فا دبه

گازی من دکى
همز زووه همز مبه
همز روزا شه شا
تلف تله دهککم
همز رو، همز سه
چاخى روز فنا دبه

●
تريوليت - بسته

چاخى همز ته دینم
فیزکا دهلالو شیرین
همز همز تشق بی دکم
چاخى همز ته دینم
و دل من دخوازه
تلق ته به شف و روز
چاخى همز ته دینم
فیزکا دهلالو شیرین

●
تريوليت - بسته

نیرو نغزای هیفا من نه به ،
نیرو نغزای همز نایسه مال ،
زافو دامه دا خه بات گه که
نیرو نغزای هیفا من نه به .

نور زار من را عزیزتر
و نیکتر نفی شهسوار

.....

نور نینو نیر ، نیر - دهر سیدار
خوبانامه جودایه ،
لی بیامه بهخته وار
به که ، چاوا دلی مه

برای فیهلی به کمان له ناهنگی نوروزی یانه دا

همل نه پیرن

— ۶۷ —

فهره‌نگی خال

که‌ر کووک - طاهر صادق

لهم نيزه‌کانه فهره‌نگی خال ده‌ر چوو . بی گومان شه‌ش هن‌نگ‌او‌یکی زور کرت‌نگه بو خرمه‌نی ویزه‌ی زمانی کوردی . له گهل شه‌ش ونگای ره‌خنه نه‌بستراوه وه له که‌م و کورتی چاو ناپوش‌ریت . چونکه فهره‌نگی گیانی ویزه‌بی گه‌له . له به‌ر شه‌ه وا له خواره‌وه بیرو باوه‌ری خوم پیشان ته‌دم :

(۱) تم وشانه‌ی خواره‌وه که مهنوستا به کاری هیناوه هم‌موی فارسی و تورکی و زوبانی تره . هیچ ناچاری و پیوستن مان بهم وشه ناچیزانه نریه چونکه به‌رام‌بهر بهم وشانه وشه‌ی یعنی بی کوردی مان هسه‌یه . به بیجه‌وانه‌وه زور نیده‌کوشین که زمانه‌که‌مان له شه‌ی ییگانه پاکت بکریته‌وه . وشه‌کانی که به کاری هیناوه وه‌ک :

تأخر . نه‌ردوم . ناشو . ناشوب . ناشک . نافتابه . نالتون . نه‌تیرم .
نیزم . نه‌لرم . تالوده . تاین و توبن . توهر . نه‌نگور . نه‌نجیر . نه‌رخه .
برقارب . باجی . یادم . بادگیر . بسمار . بوچه . بویاغ . تویه . به‌دگو .
به‌رجمت . به‌ما بیج . پایان . یابدوست . پولاد هتد

(۲) زور چلکن و ناشیرنه : که وشه‌ی (نه‌سپی کوژه) ی به کار هیناوه له باتی . نه‌نگوستی گوره .

دروست‌نریه که (بیره) ی گورپوه به ناو جو .

مانای ته‌ده‌ب شه‌رم نریه . ته‌ده‌ب مانای ویزه‌یه . شه‌رم به شه‌ریه
مانای هدیابه .

بربار مانای پهیمان نیره . بربار به عهه بی مانای هزاره ، به لام پهیمان
به عهه بی مانای حلقه .

(۳) له مانای دانتهوهی تم وشانوی خواره وده زور به همله چوه ،
پیوست نیره یو کورد زمان به دوورو دریژی مانای نهمپ ، یا خود
تاوله یا تاوته ... هتد لی بدریتهوه نه بویه لاسایی فخرهنگی ری بیری ماموستا
گیو بکتهوه ، نه گهر زور به وردی سرنج له مانایه کانی بدیرین له مهتهن تهکات
وه زور دووره له زانیاری و راستی . واوله ژیره وه چهند وشهیککی وهك خوی
که نووسویهش پیشانی نه دین :

(تاور) روخساری به سامی سینگینی گران

(تاوله) ورده بزینیکه نه نه داسی منال دینه دهره وه .

(نهمپ) گیان داریکی نیی مالا بهرزی ناو پشت چالی دارژاوی بههیره

(تاوبه) شوشه پیککی پاکې رووناکه دیویکی دهرمانی پیوه په وه دیوه که ی

توی شت نه نویی .

(نه سیره) تهو شته رووناکانهن که شهو به ناسمانه وه نه دره وشینه وه .

(نه لاس) جوړه بهردیکې سپی گران مایه په شووشی پی نه بریته وه .

(یسغان) شتیکی به فی سپی به له جهسته ی گیاندارا گوشت و دهماری

به سغرا دی .

(بهور) جوړه پشلیکی گهرمیاننیره نووکی ره ننگاو ره ننگه .

(نرش) بهری داریکه به هیشو نه بگری ده نکی وهك نيسك وایه . شتیکه

له دهما وهك سماق وایی . بریقیه له مهردومی رووگرز

(نه نه که) شتیکی نه نکی سووکی سپی به سعاوار و هیندی شق توی

لی دروست نه گریت .

(تیزاب) دهرمانیکې زور شلی پیوه به سهر ههر شتیکا پگریت نه پیووتینی .

بهستی کونگره‌ی پارتی دیموکراتی کوردستان

له سهره‌تای نهم مانگهدا پارتی دیموکراتی کوردستان کونگره‌ی بهستی و پاش نهمه‌ی چهند روزی خهریکی لیکولینه‌وه بوون ، له نه‌نجاما لیه‌وه‌ی ناوه‌ندی و مه‌کنه‌بی سیاسی هه‌لبزیرا ، بی گومان هه‌ر وه‌کوو ریگادانی پارتی دیموکراتی کوردستان هه‌نگاویکی گرنگ بوو ، سه‌بارت به باری دیموکراتی ولات ، به شیوه‌ی کی گشتی و وه‌زعی کوردستانی عیراق به شیوه‌ی کی تایه‌تی ، هه‌ر وه‌ها بهستی کونگره‌کشیان ، نهم روزانه‌دا ، رووداویکی گرنگه‌ه‌نگاویکی به کاره بو جی گیر کردنی دیموکراتیه‌ت له ولاتاوا په‌یوه‌ندی به‌کی پته‌وی هه‌یه به کاروباری نهمه‌وه‌ی کورده‌وه .

« هیوا » که گو‌فاری کوردانه ، به چاوپوشی له چهستی بیرو باوه‌ری سیاسی نیشتمان په‌روه‌رانه‌یان ، له کانگی دل‌سه‌وه ، پیروزبایی له پارتی دیموکراتی کوردستان نه‌کات ، به بونه‌ی بهستی کونگره‌که‌یانه‌وه ، وه‌چاوه روانه‌که هه‌موو دلسوزه‌کانی کوردستان پیوستی به‌کانی نهم فوناغه‌مان بنه‌نه بهر چاوه‌ی که ریز بوه‌ستن و واز له ناکوکی « نانوی » به‌پین و هه‌موو توانا به‌کیان بنه‌نه‌گار ، بو جی گیر کردنی باری دیموکراتی کوماره‌کمان ، هه‌که به‌دی بناغه‌ی بووژانه‌وه‌ی نهمه‌واپه‌تیمان ، وه بو پیشان‌دان و به‌رز کردنه‌وه‌ی مانه‌کانی نهمه‌وه‌ی کورد له عیراق و له هه‌موو لایه‌کی کوردستانا ، وه بو به هه‌ی کردنی گیانی برابه‌تی و خه‌باتی تیکرایبی هه‌ردوو نهمه‌وه گه‌وره‌کی عیراق کوردو هه‌ره‌بو ورده نهمه‌وه‌کانی تر .

با گه شه دار بی کوماره دیمو کرانی به کهمان ، کوماری کوردو عه ره ب .
 به رده وامو سه رکه و توو بی خه باتی نه ته وهی کورد له گهل نه ته وه
 براده ره کانا له ئیران و تورکیا و سوریا دا ، له پیناوی رزگار بوونی تیکراییی و
 ئیجگاری یان ، له پیناوی وه رگرتنی مانی نه ته وایه تی یان .
 با پته و بی به کیه تی هی هیزه نیشتمان پهروه ره کانی عراق .

برا فهیلی به کانیمان ههل نه په رر .
 له نا ههنگی نه و روزی یانهی سه رکه و تندا

نەوروزی ئەسسالمان

نەمال ، لە ھەموو لایەکی کوردستانی عێراقی خوشەویستدا ،
ناھەنگ و شایلی لوغان گیرا بە بونەمی چەژنی نەوروزی پیروزەو ، رولەکانی
نەتەوێ کورد ، لە ھەموو خاوەن پیرو باوەریکی سیاسی ، ھاو بەشی بەکی گەرم و
گوریان کرد لە زیندوو کردنەوێ یادی ئەم رۆژەدا ، کە دروشمی شانازی
نەتەوێ کوردە ، بەم چۆرە لە شاری پر لە قارەمانی و شاری خاوەن میژوو ،
شارە نازدارەکی سلیمانی ، لە ھەموو لایەکیەو ھەلپەرکی و ناھەنگ و وتارو ،
تەمسیل بوو ، بو ھەر لایەکت نەنۆاری و سەیری ھەر رۆویەکی کوردو دلسوزت
ئەکرد ، خوشی و گەشائەو بوو .

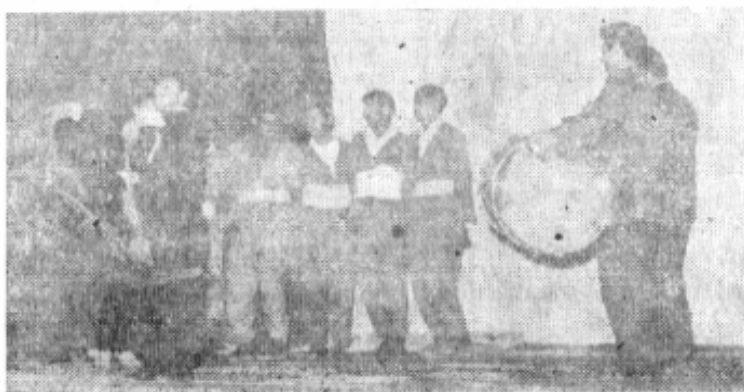
لە لایەکی لای تووی مەلیک ٠٠ پارتی دیموکراتی کوردوستان ناھەنگی
ئەگیرا و گورچ و گولی پیشان ئەدراو میژوو کوردەواری ئەخرایە پیش چاوا ،

ھەلپەرکی بەکی بادینانی لە ناھەنگی نەوروزی یانەدا

بهلی لهو شوینه دا که روزی له روزانی رهشی رابوردوو ، شانو بوو ، بو
 گهوره ترین کوبوونهوهی نهوروز ، وه ههز لهو روژه رهشدا ، نوینهزانی ههموو
 هیزه سیاسی بهکانی کوردستانی تیا کوبوویهوهو ، دهنگی کوردی نازادی و ناشتی
 خوای تیا بهرز کرایهوهو هونهری هونهرمه ندو بویرهکانی کوردی جوولاندو ،
 دهری خست که دهنگی نهتهوهی کورد به ناگرو ناسنو و نازاردان کپ
 ناکرتهوه !

ههروهها له لایهکی ترهوه ، لای گردی « مامه یاره » لای مهزاری
 شاعیری نهمری کورد (پیره میرد) ، لای گوری ناگر خوش کهری ناگری
 نهوروز ، له نهشتی « گردی سهیوان » مهزلگی شههیده کانی ریگای نازادی
 کوردستان ، گانکوی قوریانی بهکانی نهتهوه ، له نهشتی نهو دار نهرخهوانانهی که
 ههتا ههتایه سوورن به خوینی گهشی شههدان و به سووری نهینهوه ، تا کوردیش
 له گهل ههموو نهتهوه نازادی خوازدهکانی جهاندا نهگات به ناوات ، بهلی لهو
 شوینه پاکشدا به سهدان و ههزاران له نهندامانی ریکخراوه دیموکراتی کانی

ههلهزکی بهکی تری فهیلی له نهوروزی یانهدا

ئەمسال و پارمان نرکە بە کە خۆیناوی و سامناکە لە قوولایی دەروونی کوردی
 عێراقی نازادەووە ، روو بە رووی درندە خۆین خورەکانی پشت سنوور ، ئەوانە
 کە خۆینی نەتەووەی کوردیان کردووە تە کاسەووە ، بە هەموو جۆری نەیانەووی
 دەنگی نازادی و رزگاری یان کپ بکەنەووە ، خویان هەلە ئەسکەن لە ئاوات و
 نازاری گەلەکانیان و ، لە ئاوات و نازاری ئەو پارچە کوردەیی ، کە کراوە بە
 پاروویەک بوگەر ووی ناسازیان ! وە وا ئەزانن هەتا هەتایە ئەتوانن دەنگی نازادی
 کپ بکەنەووە ، بیخە بەرن لەووەی کە گەلانی نازادی خواز ، میللەتی کوردیش
 یەکیکە لەوان ، کە راپەڕین ، بە جوری تۆلەیی خویان ئەسپێتەووە ، کە زووخواوی
 نەرو دوایان پی بەینەووە .

نەوروزی نەتەووەی کورد لە عێراق ، ئەمسال و پار ، دای بە گۆیی نوکەرە

دیمەنیکی تیکرای ئەوانەیی هونەر مەندی یان پێشان دا
 لە ئاھەنگی نەوروزی یانەدا

به سهدان له برا عهزه به كان هاو به شيان كرد لهم جهژنه دا ، وه به دهيان جسوری ناياب گورچ و گولی پيشان . دراو ، جاريكى تر بهك دلى و بهك زمانى نه ته وهى كوردى نازادى خواو نه ته وهى عهزه بس برادر خرايه وه پيش چاو .

له لايهك ، پارتى ديموكراتى كوردستان ، له هوئى گهل « قاعة الشعب » به چاو ديرى سياده تى سهروكى ولات ، سهروك عبدالكريم قاسم ، تاهه نكيكى نايابى بهرپا كردو گهلى وتارى جوانو به كهلك درا ، چ له لايهن سهروكى ولات ؛ وه چ له لايهن سهرو كرده كانى پارتى ديموكراتى كوردستانه وه ، له ههموو لايهك هيتاف كيشان بوو به برايه تى كوردو عهزه بو ، به كيه تى عيراقو ، ژيان بو كومارو ، تهمنى دريژ بو سهروكى دلسوزو ، گهشه دارى بو ريبازى ديموكراتى كوماره كه مان .

شان به شانى هم گورچ و گولى يانه ، يانه سهركه وتنى كوردانپش ، پاش

مه داوى و ماجدو وصفى چه په لى نه دن

نهوهی که له ریگای قانونی بهوه موافقه نسی ودرگرت ، ههلسا به ئاههنگیکی
 گهوره ، نهگهر بیتو بهراورد بهسکزی له گهل کهمدهستهلاتی یانه له لایهنی
 ئابووری و هونهری بهوه ، نهتوانین بلین ، بهکیک بوو له ئاههنگه سهرکهوتوووهکلن؟
 نهگهر نهلین سهرکهوتوووتر بوو له ههموو ئاههنگهکانی بهغدا .

ئیوارهی ۲۳ ی نازار ، له ههموو لایهکهوه میوانهکان روویان کرده ههولی
 « کلیهی نهریه » : که لهوی ئاههنگه که بهسرا ، دیواری ههولی دهرهوازی
 گهورهی کلیهوه ، ههموو شوینه دیواری بهکانی و ، نهملاولای شانوکهی به دروشمی
 جوان جوان رازابوووه ، له گهل شیوه بهکی زه بهقی کاوهی قاره مان به خوی و
 چهکوشه ئاوداره که بهوه ، له دهسکر دی هونهر مه ندی کورد کاک عوسمان خال ،
 که به دیواری شانوکهوه ههلسپهرا بوو .

له سهرهتای سهعات ههستهوه ، که میوانهکان شوینی خویان گرت ، عهریضی
 ئاههنگ دوکتور هاشمی پیش کesh کرد ، که وتاری یانه پیش کesh بکات ؛
 بهلام ههه که دوکتور گه بشته سهر میکروفونه که و ؛ پیش نهوهی دهس بکا به
 وتاره کهی ، دهنگی پیشوازی له سهروکی دادگلی گهل (مه ههسدای) و
 داواکاری گشتی ماجسد ، وه مرافقی دلسوزی سهروک ، وصفی ، هوله کهی پر
 کرد ، له ههموو لایه کهوه تمم هیتافانه ، وهک سهروودیکی نیشتمانی بهرز ته بوونهوه ؛
 « یاسک یا شعب یحکم المهداوی » ؛ « عاش البطل ماجسد » ؛ « عاش البطل
 وصفی » ؛ پاش پیشوازی بهکی گهرم ، باوه پس کراوی یانه دوکتور هاشم وتاره
 به نرخه کهی یانهی پیش کesh کرد ، که له شوینیکی تری نهم گوفا ره دا نووسراوه ،
 وه گهل بهار به چهپله ریزان وتاره که یان پس ته بررا ، که دوکتور له وتاره کهی
 یانه بوویهوه ، له لایه کلن کاک شهوکهت عهزیزهوه ، ووتاره که به کوردی
 خویزایهوه .

ئەنجا دیار بوو دانیشتوووه کوردەکان قنیات نەبوون تەنها بە هاتن و
 هاوبەشی « زوبانی راستی گەل » ، مەهداوی ، بویە ک.ا بە هیتاف و چەپلە :
 « باسەک یا شەب یحکم المهداوی » لەم کاتەدا ، عەریفی ئاھەنگەگە وتی : میوانە
 خوشەوێستەکان ! ئیمە کە شانازی ئەکەین بە میژووی خومان و بە چە ئرشە
 کاریگەرە کەمی کاوەی نەمرەووە ، تەمروش شانازی ئەکەین بە مەهداوی و
 چە کوشە کەمی دەستێووە کە ئەمی سەردووبنیتە تەپلی سەری نوکەرانی ئیمپریالست .
 بەم وشە جوانە سەروکی دادگای گەلی پیشکەش کردو ئەویش لە سەر خواستی
 دانیشتوووەکان هەلسایە سەر میکروفون و وتاریکی بە نرخێ داو باسی گەرنگی
 هاوکاری و تیکوشانی تیکرایسی کوردو عەرەبی کردو پیشانی دا ، کە چون
 لە چەرخێ رەشی رابوردودا ، رولەکانی کورد لە سەر شاخە سەختەکانی کوردستان
 شان بە شانی عەرەب لە خوارو ئاوە راستی عێراقدا ؛ لە هەموو تەنگانە بە کادەست
 لە ناو دەستا بوون و تیکوشان لە پیناوی ئازادی و سەر بە خویی ولانا . هەر وەها

مەهداوی وتارە لەی ئەدا

مههداوی وتی : چهن بهختیار نه بووم ، که نیسته بمتوانیا به زمانه خوشه که ی
 ئوه ، نهی برا کورده کان ! قسم بکردایه و ، ههست و دلسوزی خومم پیشان
 بدانایه ، بهلام داخی گرانم ، له نهجاسی دهستهلانی نیستیماری ناپاک ، نم
 ههلهمان بو ریک نه که وتوووه که بتوانین ههردوولا بی گپو گرفت به زمانی بهک
 بدوین ، هیوادارم روژیک بی که نم تاواتهم بیته دی ، ههروه هاوتی :
 تیمپریالست و نوکه رانی به ههموو جوری ههول نهدهن بو تیکدانی کومارو ریبازی
 دیموکراتی ، بهلام ، به کویرایی چاوی نهوان : کوماره کهمان ههه ته مینی و ههه
 دیموکراتی نه بی : به سه روکایه تی روله ی دلسوزی گهل عبدالکریم قاسم
 وتاره جوانه که ی مههدای : زور جار : به چه پله ریزان نه بررا ..

دوا به دوا ی نهه وتارانه ، سروردی « نهوروز » له لایهن کوری
 له قوتابی بان و لاوانی کورده وه پیش کهش کرا ، که سرنجی دانیشتوانی راکیشا.
 شایانی باسه : هونهروه ری عراق کاک أحمد خلیل و ، مه نولوجستی بلیمهت

احمد خلیل و تاقمه که ی له سروردیکی نیشتمانیدا

كاك فاضل رشید گهلی سرودو مه نولوجیان پیش کەش کرد ، ئەو نەندە ی تر
 ټاهەنگە کە یان جوان کرد بوو ، بە تاییه تی گورانی ی «محکمة الشعب» وە گورانی ی
 « ناشتی » لە لایەن ماموستا احمد خلیل و ' مه نولوجی « په هاهوی » و « فیرعهون »؛
 لە لایەن كاك فاضل رشیده وه ... هه وره ها گورانی بیژی کورد كاك حه سه ر
 چه زاوی هه ندی مه قامی کوردی ی جوان و به تامی پیش کەش کرد له گه ل
 به سته ی « کافوکی » که هوله که ی هینا بو وه جم و جولو له هه موو لایه که وه چه پله ی
 بولی ئەدرا ..

خو باسی ئەو هه موه چه شنه هه لپه رکی جوانانه ی برا کورده فه یلی به کان
 ناکری ، که له گه ل ده هه رلو زورنای خومالی دا ، دلی دانیشه توانیان خسته وه
 سه ماو کامه رانی .

به راستی دانیشه توان نه یان ئەزانی سه بری کام هه لپه رکی و سه مای نایاب
 بکه ن ، ئەو نەندە هه لپه رکی ی جوان جوان پیش کەش کرا ، له سی پی بی و ،
 چه پی و ، شیخانی و ، سويسکه یی ، لیره دا ناتوانم ئەوه له بیر بکه م که تیپی

فه یلی به کان له هه لپه رکی به کی تر بانا

له لاوانی دیموکراتی نهرمه نیش ویستیان ههستی برادهریی خوبان ده برین و دوو
 هه لپهرکیی جوانیان ، به موسیقاوه پیش گهش کرد
 له پایانی ئاههنگه کهدا تیپی لاسایی (تهمسیل) ؛ له سهه شانوکه

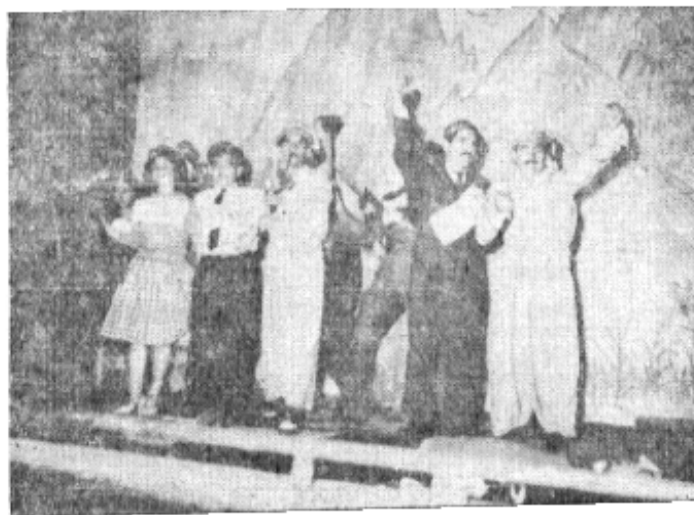

لاوانی نهرمن له دوو هه لپهرکیی میلی دا

تەمسیلیکیان کرد ، خەباتی نەتەوێ کوردیان لە هەموو لایەکی کوردستانا
پیشاندا لە ماوەی چارە کە سەدە پە کدا ، کە بە تەواوی سەرچی تەماشاکەرە کانیان
راکیشاو ، جیگای ریز لی گرتن بوو لە هەموو لایە کەوێ

شایانی باسە : گەلی لە پیاوانی زانست و سیاسەت و ، نەفسە رانی کوردو ،
پیاوێ ناودارە کانی کورد لە بەغدا حازری ئەم ئاھەنگە بوون ، هەر وەھا بالیوزی
سوفیت و چینی گەلی و ، وە فەدی ماموستایانی چیکوسلوفاکیا - کە بە سەردان
ھاتبوون بو عێراق - ئەوانیش ھاتن بو ئەم ئاھەنگە

بەم بۆنەوێ ، بە ناوی یانە ی سەرکەوتنی کوردان و ، بە ناوی هەموو
کوردیکی دلسوزەوێ ، کە بە تەنگی سامانی نەتەوایەتی بەوێ بی ، سوپاسیکی
گەرمو گور بیش کەش ئەکەین بە هەموو ئەو کەسانە ی کە ھاو بەشیان کرد لەم

دەھەنگە تەمسیلی خەباتی نەتەوێ کورد

ناهنگدا ، چ نهوانه‌ی به میوانی هاتبون و ، چ نهوانه‌ی ههلسان به گورچو
گولی ، هیوادارین هه‌موو سالیک به دلیکی خوشترو ماوه‌یه‌کی فراواتترو ،
دهروونیک‌ی دلسوزتروه ههلسین به ناهنگی نه‌وروزو ، هه‌موو توانایه‌کمان
بخه‌ینه کار بو پیش خستی سامانی نه‌ته‌وایه‌تی و ، بووژاندنه‌وه‌ی نیشتمان و
گه‌یشتمانی به ئاواتی ئیجگاری ، ئاواتی رزگار بوونی هه‌موو پارچه‌کانی تری
کوردستان و رزگار بوونی نه‌ته‌وه براده‌ره‌کانی کورد .

دیمه‌نکی مبهانه‌کان

وه له ریزی پشه‌وه مه‌داوی و ماجدو وصفی

شرکة الطائی للمواد الانشائية

تنگهر نه نهوی خانووه تازه کمت له ههموو رووبه که وه به تاره زووی
خوت بیت ، هیچ لی رامه وهسته که ره سهی پاک و نه میزی به که می ناو
مالت وه کک به او وه وه ، هس شور و سبفون و شتی وا له شهر به که می طائی
بکره له به غدا - باب لاغا .

دروستکراوی گوره ترین و باشترین فارقه می تیگته ره ، وه به
نرخیکی هه رزان

تله فون ۶۱۸۸ و ۶۱۹۴

چاپخانهی النجوم — بغداد